B-7469

MVXEL

DOCT. CELEBER-

COMMENTARIA

GVLAS IVRIS

ONTIFICII.

nib. D. NICOLAI BOERII Regij
Præſidis in Senatu Burdegalenſi.

recognita, & ab infinitis propè mendis, quibus ata: & in plurimis non ſolùm vocibus, ſed etiam deficiebant in textu truncato, mutilo, & in inſuæq; claritati & perfectioni reſtituta, multis collatis & excuſsis, ſtudio & induſtria CA- I *Cenſoris Iuriſconſulti, & in ſupremo Pariſio- communem ſtudioſorum Iuris vtilitatem.*

mmè ab eodem recognita & omnibus mendis quæ effugerant fideliſsimè purgata. Et tertiò ab eo- Germaniæ Iureconſulto, Ill. ſtriſs. Virtember- ſiliario, & Academiæ Tubingenſis Iurium pro- ationibus analyticis Illuſtrata.

de Santa Cruz, y
ta Catalina.
C. 50 – N. 26.

LVGDVNI,
Antonium Vincentium.
M. D. LVI.
Cum priuilegio Regis.

B-7469

DYNI MVXEL-LANI I. V. DOCT. CELEBERRIMI COMMENTARIA

IN REGVLAS IVRIS PONTIFICII.

Cum ſolitis Additionib. D. NICOLAI BOERII Regij Conſiliarij & Præſidis in Senatu Burdegalenſi.

Primùm ante triennium recognita, & ab infinitis propè mendis, quibus vndiq; ſcatebant, repurgata: & in plurimis non ſolùm vocibus, ſed etiam orationibus, quæ paſsim deficiebant in textu truncato, mutilo, & in-telligibili redintegrata, ſuæq; claritati & perfectioni reſtituta, multis veteribus exemplaribus collatis & excuſsis, ſtudio & induſtria CAROLI MOLINAEI *Cenſoris Iuriſconſulti, & in ſupremo Pariſiorum Senatu Aduocati, in communem ſtudioſorum Iuris vtilitatem.*

AC DENVO Nouiſsimè ab eodem recognita & omnibus mendis quæ priorem recognitionē effugerant fideliſsimè purgata. Et tertiò ab eodem C. M. Franciæ & Germaniæ Iureconſulto, Illuſtriſs. Virtembergenſium principum conſiliario, & Academiæ Tubingenſis Iurium profeſſore primario annotationibus analyticis Illuſtrata.

Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
Æ. 3.º C. 50 N. 26.

LVGDVNI,
Apud Antonium Vincentium.
M. D. LVI.
Cum priuilegio Regis.

Extraict du Priuilege.

IL eſt permis par maiſtre Charles du Moulin Aduocat en Parlement à Paris, à Antoine Vincent Libraire demeurant à Lyon, de faire de-rechef imprimer ce preſent liure: auec certaines additions dudit du Moulin. Et defenſes à tous autres Libraires & Imprimeurs, de n'imprimer auec icelles additions iuſques à ſept ans prochains ſur les peines cōtenues au Priuilege octroyé de par le Roy audit maiſtre Charles du Moulin, pour ce liure & autres nommés en icelluy priuilege.

Donné à Fontainebleau, le xxij. Feburier. 1547.

CAROLVS MOLINÆVS IVRECONSVLTVS PARISIENSIS *ſtudioſæ Iuris iuuentuti* S. D.

ENCHIRIDION hoc Dom. Dyni Muxellani in Regulas Iuris Pontificij, non ſolùm à ſtudioſa iuuentute, ſed à ſummis etiam Iuris profeſſoribus magnopere probatum, ſummóque in pretio ſemper fuit, adeò vt Cinus ille Piſtorienſis, quondam eius auditor ac diſcipulus, in l. vnica. q.ij. C. de ſentent. quæ pro eo quod inter. profer. de hoc Enchiridio loquens, ſcripſerit totam ſynodum legalis Philoſophiæ his Do. Dyni diſputationibus interfuiſſe. Et certè iam plus ducentis annis non diſcentium modò, ſed doctorum quoque manibus iucundè, auidè, & vtiliter teritur, & meritò, quum ſit vberrimæ ſolidæq; iuris doctrinæ promptuarium quoddam lectiſsimum, & manu geſtando aptiſsimum. Sed per crebras corruptorum exemplariorum traductiones, non ſine graui priorum Typographorum flagitio, vſqueadeò corruptum, laceratum, & deprauatū fuit, vt vix relicta eſſet oratio vna integra ſine vitio, eaq; ſæpius tam pernicioſo, vt non ſolùm obſcuritatem ſenſus, ſed contrarium quoque ſenſum paſsim in-

 duceret

duceret: vt iam alioquin vtilis & neceſſarius liber, vulgò ferè inutilis haberetur, & negligeretur, donec anno 1554. Antonio Vincentio inſigni Typographo Lugdunéſi impulſore, emendationem & redintegrationem ſuſcepi: nec in publico negotio con fiſus priuatæ libri mei emendationi, quam vſus proprij gratia dudum mihi ipſi feceram, plura vetera exemplaria conquiſiui, & plus mille mendis expunctis, & iis quæ truncata mutilaque deficiebant, redintegratis, curaui, vt natiuæ ſuæ puritati, quàm fideliſſimè, & diligentiſſimè reſtitueretur. Iuuit operam meam laudabilis memoriæ Domi. Nicolaus Molæus ſupremæ Pariſienſis curiæ, dum viueret, Conſiliarius præſtantiſſimus, quicum mihi fortefortuna de hac re ſermo incidit, ſuúmque peruetuſtum, cæteriſque (vtpote ex primùm impreſſis) caſtigatius exemplar mihi obtulit & commodauit. Itaque cùm iam caſtigatum à me exemplar curſori tradidiſſem, reuocatum rurſus contuli cum libro Dom. Molæi, & indidem nonnulla farciui, præſertim duo magna fragmenta in Reg. mora. quæ in omnibus aliis libris deerant. Nec me laboris illius pœnitet, tametſi longè grauioribus curis & meditationibus detinerer in iuris ciuilis repurgatione, conſuetudinúmque noſtrarum interpretatione, quas interturbari moleſtiſſimè ferebam: Solatur enim me communis ſtudioſorum vtilitas, quam breui grauiorum laborum noſtrorum interpellati one longius iuuari promouerique video, necnon ſtu dioſorum gratitudo: adeò multi gratificati ſunt, maiorésque, quàm vnquàm de hac opella ſperaſſem, gratias egerunt redintegrationis huius ergò. Tandem hoc anno 1548. præfatus Vincentius ſignificauit ſe rurſus typis excuſurum, vt ſi quid forſan rurſus emendandum haberem, ad eum tráſmittere maturarem. Tum in manus aſſumens & excutiens, quod nouiſſimè ſuper prima caſtigatione mea fuerat impreſſum, inueni médas aliquot irrepſiſſe. Quare rurſus collatis mul tis exemplaribus etiã peruetuſtis manu ſcriptis, denuo penitiſſimè repurgaui & inſtauraui, vt nec literam vnam (quatenus perſpicere potui) mutatam tranſpoſitam vel omiſſam reliquerim, vt nihil amplius ſuperſit, quod deſiderari queat. Cæterùm exorari me paſſus non ſum, vt vllam annotationem adderem, nec vt ex libro meo priuato tranſcribi ſinerem, ne Enchiridion hoc oneraretur, nimis alioquin vel ſuperuacuis additionibus onuſtum, quas parum abfuit quin vel grauiſsimo viro impulſore, prorſus omitterem. Sed ne alienos labores defraudare viderer, ſatis habui ineptas quaſdam & prorſus inutiles cancellare, reliquas ſinere. Valete, ſtudiíſque noſtris, quæ vobis vel propriæ valetudinis & rei familiaris luculento damno deſudant, gratis animis fauete. Pariſijs è bibliotheca noſtra Idibus Iunij, 1548.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI DOMINO D. GVLIELMO DE CAMERACO Bituricen. Archiepiſcopo, & Aquitaniæ primati, Nicolaus Boërius iuris vtriuſq; licentiatus, ac nepos tuus ſalutem plurimam dicit.

*

*Q*VOTIES, Reuerendiſſime pater, *memoria repeto cuiuſcunque ordinis & dignitatis viros qui in orbe cum laude & gloria verſantur, toties tu mihi præcipuus videris, quem omnes in primis admirari, deinde colere & obſeruare debeant.* Nec eſt *quòd mihi quiſpiam iure ſuccenſeat, ſi te præ cæteris admirandum excolendumq; propoſui.* Nam *præter innumeras virtutes quibus per omnes ætatis gradus floruiſti, conſtat te vnicum eſſe bonitatis & probitatis ſimulachrum.* Optimorũ *tu doctiſſimus, tu idem doctiſſimorum optimus es.* Summa *vir integritate, vita omnibus numeris bene inſtituta omnium conſenſu* Optimi *cognomentum es aſſecutus: quod olim ſenatus* Pariſienſis Parlamenti *annis xxx.* Conſiliarij *officium tibi à diuis* Francorum *principibus condemnatum exercuiſti: non minus inter cæteros prudentia animi, & fidei integritate, quàm linguæ facundia ſpectatus es, & charus, & omnibus locis fidelis.* His *tandem tuis meritis* Metropolitana *& primitiali dignitate (licet profectò multo maiora meruiſſes) decorari meruiſti.* Siquidem *naturæ & fortunæ bona in te cumulatim congeſta conſpiciuntur.* Quid *& ſi antiquiſſima familia procreatus, voluiſti tamen inclyta virtute tua eam illuſtriorem, ac per cunctas* Franciæ *oras celebriorem reddere? qui poſteaquàm ad* Bituricen. *adipiſcendæ dignitatis cauſa conuolaſti, multos humanitate tua populos tibi deuinxiſti.* Quid *referam quòd liberaliter apud eos per multos annos hucuſque exceptus fueris, vt omnes illius vrbis ciues ita deuinxeris, vt vel ob hoc plurimùm tibi debere fatean-*

tur. In tanta enim dignitate conſtitutus nihilò creuiſſe videris. Item corporis cultus idem habitus, idem inceſſus, conuerſatio eadem, niſi inquantum vrgentia Archiepiſcopalis dignitatus negotia impediunt. Tu ab inuidiæ, & liuoris labe adeo abhorres, vt nihil deteſtabilius & homine libero indignius ducas. Proſpera cuiuſcunq; fortuna lætaris, doles aduerſa. Omnibus bona & optas & precaris. Neminem maleuolentia aut ſimultate criminatus. Multa præterea præclariſſima facinora egiſti, quæ ſi commendare inceſiſſet voluntas, non epiſtolicus, verùm oratorius character attentandus eſſet. Vt igitur meam erga te obſeruantiam etiam poſteris teſtatam relinquerem, & hæc Dyni de Muxello iuriſconſulti excellentiſſimi Commentaria incorrecta compererim, dedi operam vt accuratè caſtigata, & additiones per me æditæ ſub feliciſſimo nomine tuo in medium publicarentur, milleq; exemplaribus impreſſoria arte formata in varias regiones circumferrentur. Quocunque enim peruenerint, mei erga te præcipui cultus, & meæ erga te beneuolentiæ teſtimonium ferent. Incolumẽ te, & mei memorẽ CHRISTI *Domini clemẽtia teneat.*

Vale.

*

INDEX

INDEX COPIOSISSIMVS IN COMMENTARIA D. DYNI MVXELLANI IN REGVLAS

Iuris Pontificij, omnia quæ ſcitu digna ſunt, complectens: cuius primus numerus paginam, mox ſequens notas arithmeticas marginales denotat.

ABSOLVTORIA ab indebito exceptionẽ parit in altero. 124.26.

Abſolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionem iudicatæ parit in rebus ſingularibus. 126.38

Abſolutoria lata in ciuili, rei iudicatæ exceptionem parit in criminali. 123.25

Abſolutoria lata in prima cauſa, quando exceptionem pariat in ſecunda. 124.29

Abſolutoria lata in vna cauſa, quando pariat exceptionem in altera. 229.46

Abſolutoria, quæ in prima petitione fertur, rei iudicatæ exceptionem non patitur. 119.10

Abſolutoria, quæ in rei vendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria. 127.42

Abſolutoria, quæ in dominio fertur, exceptionem rei iudicatæ in vſufructu parere creditur. 126.36

Abſolutoria lata in prima non parit exceptionem in ſecunda. 120.13

Abſolutus an ſit à peccato, cui remiſſa eſt reſtitutio. 55.5

Abſolutus à fundi petitione, præſumitur abſolui à qualibet eius parte. 183.3

Abſolutio à petitiõe totius fundi, abſoluitur à qualibet eius parte. 264.1

Acceptio perſonarum in iudiciis fugienda. 87.7

Acceſſorium ſequitur naturam principalis. 200.1

Acceſſorium quando non ſequatur naturam principalis. 201.2

Accuſator quando ſit melioris conditionis quàm accuſatus. 251.5.& 6

Actio arborum furtim cæſarum intendi poteſt contra ab ſolutum ab actione ex locato. 128.44

Actionum cumulatio quo caſu impediri poſsit. ibid.45

Actio de partu cognoſcendo locum nõ habet patre mortuo. 264.4

Actio de periculo contra ſerui venditorem data, non eſt ei contraria, quæ datur contra emp

emptorem. 122.19
Actio de euictione, an conceda tur eo caſu quo non fuit cautum. 186.6
Actio hypothecaria, proponi nequit perſonali propoſita. 123.23
Actio iniuriarum vniuerſali etiam ſucceſſori non permittitur. 208.10
Actio negotiorum geſtorum pendet ex voluntate ratum habentis. 79.12
Actio, an competat contra ratum habentem, ſi delinquens damnatus ſatisfecerit. 80.13. & 14
Actio in rem transfertur tranſlato dominio. 190.18
Actio legis Aquiliæ ad id, quod intereſt, datur. 158.11
Actio negotiorum geſtorum data contra ratum habentem, vnde oriatur. 78.10
Actiones plures contrariæ non poſſunt ſimul proponi. 120.14
Actiones quæ, & quando tranſeant ad hæredes. 209.11
Actione vna pendente non poteſt alia proponi. 121.18
Actio turpis non intenditur aduerſus eam, quæ vxor eſſe deſiit. 99.4
Actio vna quando alteram non tollat. 125.35
Actio vtilis & directa non differunt in ſubſtantia. 185 2.& 17
Actor an debeat cedere actiones ei, qui dolo poſsidere deſiit. 186.7
Actore, & reo, pariter de ſuo iure probantibus vtri fauendum ſit. 82.1
Actori negatur, quod reo non conceditur. 174.2
Actor reo iudicem ſuum auferre poteſt. ibid.4
Actoris conditio, an ſit potior quàm rei, ſi iura vtriuſq; ſint obſcura. 83.7
Actor litem conteſtando conditionem ſuam non reddit deteriorem. 119.11
Actus idem, pœnæ & præmij cauſa immediata eſſe nequit. 245.16
Actu legato non poteſt iter adimi. 274.2
Actus legitimi q dicantur. 216.1
Actus legitimi diem recipiunt, & conditionem. 219.12
Actus perfectus non vitiatur ſi deuenerit ad caſum, à quo incipere nequiuit. 265.6
Actus perfectus nullo caſu ſuperueniente tollitur. 34.22
Aditio hæreditatis non poteſt eſſe conditionalis. 217.4
Aequitas in iudiciis inter litigãtes ſeruanda eſt. 85.1
Aequitas naturalis præferenda eſt rigori iuris. 35.24
Aequitas quando rigori ſit præferenda. 213.4
Aeſtimatio conuenta communis & ſingularis non eſt intereſſe. 154.21
Aeſtimatio communis & conuenta an ſint diuerſæ ſpecies intereſſe. 150.10
Aeſtimationem ſoluens, cum non poſsideat, an citra ceſsionem habeat actionem in rem. 188.15
Aeſtimatio poteſt in condemnationem deduci. 153.19
Aeſtimatio quando ſolui debeat, vel res ipſa reſtitui. 187.12.13.& 14
Aeſtimatio rei, an ſit intereſſe, vel damni æſtimatio, vel etiã lucri. 151.15.& 16
Aeſtimatio rei quare non ſit intereſſe. 150.9
Agere qui poteſt, excipere multo magis poterit. 254.1
Agnata proximior tutelę commodum ſentire poteſt, onus eiuſdem ſentire non poteſt. 229.4
Alienatio bonorum pupilli cõtra formã iuris facta, eſt ipſo iure nulla. 248.1
Alternatiua affirmatiuè concepta quo differat ab ea quę negatiuè concipitur. 258.5
Alternatiuæ partẽ alteram adimpleri non ſufficit, vbi verba coniuncta non ſunt. ibid.6
Ambiguitas contra quem debeat interpretari. 233.4
Animus ad delinquendum pręſumitur ex atrocitate delicti. 171.18
Appellationẽ interiectã, & litẽ pendere, paria ſunt. 119.12
Arbitramenta iniqua arbitrio boni viri ſunt corrigenda. 162.11
Arbitri libertas limitatur & reſtringitur ad id quod iure licet. 162.13
Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum. ibid.12
Argumentum de contractu ad vltimam voluntatam qualiter valeat. 136.19
Beneficia principis quando ampliari debeant, & quando reſtringi. 163.3
Beneficium alicui ſpecialiter indultum, non debet ab aliis trahi in exemplum. 267.3
Beneficium cum cura impetratum ab eo qui non eſt legitimæ ætatis, non confirmatur eidem acceſsione ætatis. 107.2
Beneficium reſtitutionis perſonale minori conceſſum non competit fideiuſſoribus, licet ad eius tranſeat ſucceſſores. 64.2.& 3
Beneficium perſonæ cõceſſum, quando cum perſona extinguatur. 65.4
Bona fides an proſit hęredi eius qui mala fide poſſedit. 40.42
Bona fides an requiratur tempore contractus, traditionis & continuatæ poſſeſsionis. 39.37.& 38
Bona fides in quibus non ſufficiat ad præſcribendum. 36.28
Bona fides ſemper præſumitur, niſi mala adeſſe ꝓbetur. 277.5
Bona pupilli an poſsint vſucapi. 273.3
Bonifacius papa octauus quibus epithetis ab ipſo Dyno inſignitus. 1.1
Bonus quilibet præſumitur, niſi contrarium probetur. 67.3.& 5

Calumniatus in prima accuſatione, præſumitur calumniari in ſecunda. 66.1
Calumniatus per alium perinde puniri debet, ac ſi per ſe calumniam feciſſet. 263.4
Canonicus de manu prioris nõ legitimè inſtituti præbendam recipiens, an poſsit agere ad eiuſdem remotionem. 25.35.36.& 38
Captus ab hoſtibus poſsidere non poteſt, igitur nec præſcribere. 46.10
Caſus fortuitus, in quibus præſtetur contractibus. 281.4
Cauſa in dubio impulſiua præſumitur, non finalis. 100.6
Cauſa in reali, quando vltra expreſſum extendatur. 125.24
Cautio de euictione, quando ei præſtari debeat qui dolo poſſidere deſiit. 186.5
Citatus ad non ſuum iudicem comparere tenetur. 158.3
Ciuilis & naturalis non ponunt differentias ſubſtantiales inter poſſeſsiones. 51.27
Clandeſtinitas præcedens non remouetur per violentiã ſuperuenientem. 50.26
Clauſula ſpecialis quando præferatur generali. 250.8
Cogitatio ſola peccati pœnam non meretur iure ciuili. 58.4
Collatio beneficij in primum facta derogat collationi factæ in ſecundum. 14.8
Collatio per epiſcopum facta inſtitutio iuris eſt appellanda. 16.13
Commodum afferre non debet, quod in odium eſt introductum. 242.4
Commodum quando ſentire debeat, qui tulit incommodũ. 229.2.& 3
Compenſatio obſtans venditori, an poſsit opponi emptori. 210.15
Compenſatio quando in delictis locum habeat. 252.7
Comprehendens aliud in ſe, non eſt idem cum comprehẽſo. 152.18
Compromiſſum factum in liberum, & ſeruum vitiatur propter adiectionem ſerui. 192.3
Compromiſſum pœna adiecta factum an ſit ſeruandum. 161.8
Compromittentes, an poſsint petere reductionem ad arbitrium boni viri, ſi promiſerint ſe non perituros. 160.6
Conceſsio generalis quæ continere ſoleat. 276.4
Conceſſum alicui gratioſè, ab aliis in exemplum trahi non debet. 266.1
Concluſio petitionis attendenda, magis quàm ipſa petitio. 123.24
Condemnatus non cogitur per hominem ante tempus lege conceſſum ſoluere condemnationem. 101.4
Conditio non impleta quando imputetur, & cui. 198.4.& 5
Conditionem implere impeditus quando ſibi præiudicet. 199.6
Conditio caſualis quando pro impleta debeat haberi. 200.7
Conditio miſta quæ ſit, & quando pro impleta habeatur. ibidem 8.
Conditio pro impleta habetur, ſi per eum impediatur, cui impleri debet. 262.1.2.& 3
Conditio quando pro impleta habeatur. 253.4.& 5
Conditio conuenti melior eſt in re pari. 83.5
Conditio impoſsibilis quando vitiet obligationem. 73.10.11.& 12
Conditio poteſtatiua ſi nõ impleatur, quando non impleri imputetur. 198.1.& 2
Conditio contractui adiecta, quandocunque impleatur ad tempus contractus & diſpoſitionis trahitur. 27.42
Conditio in teſtamentis quare retrotrahatur. 218.10
Conductor poſſeſsionem locatori reſtituere cogitur ante omnia. 261.5
Conferens beneficium quibus temporibus capax eſſe debeat, vt collatio valeat. 20.24
Confeſsio facta in iudicio non poteſt retractari. 130.3
Confeſsio extra iudicium emiſſa an etiam ſine cauſa liget cõfitentem. 131.4
Confeſsio in iure facta per errorem facti an valeat. 87.1.& 8
Confeſsio quando contra confitentem recipiat interpretationem. 234.6
Cõſenſus meioris partis quando ſufficiat, & quando ſingulorum requiratur. 164.3
Conſilio dato quando quis teneatur, & quando non. 245.1
Conſilium dans alicui, quando ex eodem obligetur. 215.2
Conſilium præſtans alij ad delinquendum, quando de delicto teneatur. ibid.3
Conſentire creditur qui præſens rem ſuam obligari permittit. 202.3
Cõſentit qui alium de iure ſuo patitur experiri. 203.4
Conſtitutio indefinitè loquens quando vniuerſali æquipolleat, & quando non. 34.20
Conſtitutio generalis pontificis Romani non derogat ſpecialibus ſtatutis locorum. 181.15
Conſtitutio non extenditur ad non cogitata & quæ in facto alieno conſiſtunt. ibid.16
Conſuetudo regionis in ſolutione pecuniæ attenditur maximè. 204.2
Contractus ſpecialis quando deroget generali. 181.14
Contractus ea ſunt natura, vt ſemel initi non facilè poſsint reuocari. 132.9
Contractus quando, & qui pœnitentia poſsint retractari. 133.10

Contr

Contractus ex conuentione legem accipiunt. 280.1
Contrahens cum minore non poteſt eo inuito contractum reſcindere. 241.2
Contrahere nemo præſumitur ſcienter ſuper re impoſsibili. 61.7
Contrariorum alterum è medio tollitur, poſito in eſſe altero. 230.5
Contrariorum quando eadem ſit diſciplina. ibid.6.& 7
Contraria origine & effectu mutuò ſe tollunt. 122.21
Cõtrariorum altero percepto, percipitur reliquum. 29.1
Conuentio tacita quando habeatur pro expreſſa. 244.13
Conuentus de pauperie ſi negat quadrupedem ſuum eſſe, non poteſt cõuictus eum pro noxa dare. 116.3
Copulatiuæ natura quæ ſit, & quæ diſiunctiuæ. 259.7
Corporalia ſpecie differunt ab incorporalibus. 18.19
Correctio iuris in dubio vitari debet. 218.11
Correctio mentalis, id eſt contritio requiritur, vt venia peccati concedatur. 58.1
Correctio triplex eſt, & quæ definiatur earum quælibet. 58.5
Creditor habens pignus prætorium an præferatur ei qui habet conuentionale. 227.15
Creditor quando creditori debeat præferri. 225.8.& 9
Creditorum omnium quando æqua ſit conditio. 228.18
Crimina non ſunt pro infectis habenda, licet contra iuris formam ſint facta. 248.2
Culpa non caret, qui rei nõ intellectæ ſe immiſcet. 112.3
Culpa leuiſsima quando debeatur ex contractus natura. 280.3
Culpa quãdo & cui culpæ præponderet. 258.8
Cumulatio actionum impeditur, cum ex eadem ad idem agitur. 127.40
Cumulatio actionum quando admittenda, & quando reiicienda. 119.9.& 17
Curialis etiam ſi prædia donare poſsit, vendere tamen eadẽ nequit. 223.4
DAmnũ quod quis ſua culpa ſentit, quãdo alij imputare poſsit. 284.4
Debens duo alternatiuè, vtrum volet poterit ſoluere. 170.15
Debitor ad plura alternatiuè obligatus, eligere poterit quod ſoluere velit. 187.11
Debitoris an ſit electio in debito alternatiuo. 257.2
Debitorẽ ſe credẽs dominium pecuniæ transfert quam tradit, quam tamen condictione indebiti recuperabit. 70.6
Debitoris mora in multis eſt ipſi nociua. 146.1
Deceptus pro nolente eſt reputandus. 159.4
Decurio prædia publica nomine proprio ſicut tollere nequit, ſic nec alieno. 254.1
Deductum in aliud, non eſt id ipſum in quod deducitur. 152.17
Definitionem eandem ſi qua habeant, eadem erunt in ſubſtantia. 51.28
Deiiciens per alium ita tenetur, ac ſi per ſe ipſum deieciſſet. 262.2
Delictum patris quando noceat filio. 140.7
Delictum perſonæ non præiudicat eccleſiæ. 268.1
Delictum prælati vel collegij quando in damnum eccleſiæ poſsit redundare. 269.4
Delictum certum qualiter puniatur ſi delinquens ſit incertus. 171.19
Delictum qualiter cauſa proxima pœnæ & præmij eſſe putetur. 245.17
Delictum ſi neſciatur à quo cõmiſſum ſit, puniri debent omnes conſortes. 215.4
Delinquentis abſolutio an proſit mandanti vel ratum habenti. 81.17.& 18
Delinquentium vno copiam ſoluente, an liberentur reliqui. 80.15
Denuntiatio ad quid fieri ſoleat. 173.5
Denuntiatio an debeat fieri ſcienti. 172.3
Deponens conuenire poteſt vt depoſitarius de leui & leuiſsima tantùm culpa teneatur. 281.5
Detentio illicita dicitur, cum quis inſtituitur non habente poteſtatem inſtituendi. 16.14
Dilatio concedi debet reo, quæ conceditur actori. 174.1
Dilationes plures reo concedũtur quàm actori. 83.6
Diſiunctiua alteram ſui partem tantùm veram eſſe requirit. 111.1
Diſpenſatio illegitimè nati ad beneficia, reſtringitur ad vnicum beneficium. 163.2
Doloſo nil doloſus. 251.4
Doloſus non præſumitur, qui quicquam iudicis mandato operatur. 144.1
Doloſus quando dicatur & in quibus, qui petit quod eum reſtituere oportet. 237.3
Dolus ex qualitate facti conſideratur. 91.15
Dolus, lata culpa & leuis quando ex natura contractus debeantur. 280.2
Dolus per coniecturas probari poteſt. 185.4
Dolus ſcienti & conſentienti non fit, ſicut nec iniuria. 159.1
Dolus præſumitur in eo qui tabulas teſtamẽti aperit ante iudicium defuncti. 90.13
Dominij ſimplicis appellatione directum intelligitur. 32.11
Dominium directum in rebus mobilibus per vſucapionem triennalem quæritur. 30.8
Dominium vtile quanto tempore quæratur præſcriptionẽ inchoanti bona fide, & quanto ei

to ei qui mala fide. 31.9
Dominium non quæritur quātiuis temporis præſcriptione, ſi mala fides adſit. 32.14
Dominium quæri poteſt ſola ratihabitione. 76.2
Dominium vtile an cenſeatur is habere, cui ceditur vel venditur actio in rem. 190.18
Dominium non acquiritur ſine poſſeſsionis apprehenſione. 191.19
Dominus præſumitur ignoraſſe ſeruum militiam ſuſcepiſſe. 211.2
Dominus quando & quatenus de contractu ſerui teneatur. 223.2
Donare præſumitur qui indebitum ſoluit. 131.5
Donatio non inducitur, ſi ab vtroque nulla ſubeſſe cauſa ſciatur. 131.6
Donatio facta vltra quingentos aureos, non vitiatur niſi quatenus modum excedit. 192 2
Donatio inter viuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob delictum donantis ſequēs. 21.27
Eccleſia quatenus ex dolo prælati poſsit obligari. 269.2
Eccleſiarum immobilia quanto temporis ſpatio præſcribantur à priuato. 33.17
Eccleſiarum mobilia triennio vſucapiuntur. ibidem 18
Effectus qui retractari nequeant. 249.5
Electio canonica non vitiatur per cōfirmationem inutilem. 191.1
Electio ſemel facta non facilè eſt caſſanda. 133.11
Electio ſub conditione fieri nequit, ſicut nec poſtulatio. 216. 2
Eligendi ius an cōſumatur per electionem inutilem. 221.3
Eligens conſilium mutare non poteſt in detrimentum electi. 174.1
Eligentes indignum ſcienter, an iure eligendi ſint ipſo iure priuati. 220.1.& 2
Emens à pupillo non caret cūlpa, ideoque pupillo obligatur, & non contrà. 268.3
Emens à pupillo ſine tutoris authoritate cenſetur in mala fide. 276.1
Emens à prælato bona eccleſiæ citra debitam ſolennitatem, contra iura mercari dicitur. ibid.2
Emens aſcriptitium ſine gleba, mercatur contra iura. 276 3
Emens contra prohibitionem iuris, quando ſit in mala fide. 277.4
Emens vina an poſsit petere acida, ſi eadem excepta fuerint. 243.8
Emphyteutā in poſſeſsionem inducere quis poteſt per ſe, nō per alium. 255.2
Emptio & venditio, cùm ſint actus legitimi, conditionem non recipiunt. 217.6
Emptori cedit quicquid rei emptæ accidit. 229.1
Emptori poteſt opponi quicquid venditori poteſt obiici. 210.16
Enumeratio generalis ſpecierum an operetur idem quod ſpecialis. 180.11
Errans in eo quod publicè notum eſt non excuſatur. 88.4
Errans in facto, & iure an ſit in bona fide. 40.40
Errans in iure non excuſatur. 88.2
Errans in iure aut facto quando excuſetur. 92.18.19. & 20.
Errās in ratihabitione non prę iudicat ſibi in ſuo iure. 71.4
Error communis an impediat dominij tranſlationem. 71.5
Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præſumptionem. 40.41
Error proprij facti quando excuſet. 89.7
Error in iure excuſat vbi de dāno vitando agitur. ibid.9
Error quādo in facto proprio toleretur. 93.22
Error ſingularis nihil operatur in præiudicium veritatis. 24.33
Exactio vnius quando non impediatur per exactionem alterius. 274 5
Exactum ſemel an & quando iterum licitè exigatur. 273. 1. & 3
Exceptio an, & quando de regula eſſe dicatur. 7.13
Exceptio excommunicationis an poſsit opponi ſucceſſori ſingulari. 209.13
Exceptio non numeratæ pecuniæ quo caſu biennio non excludatur. 215.7
Exceptio rei iudicatę ita rerum diuerſitate impeditur, ſicut & perſonarum. 125.33
Exceptio dominij nō excludit interdictum recuperādæ poſſeſsionis. 260.3
Exceptio quando obſtet ſingulari ſucceſſori, quæ obſtabat præceſſori. 207.5
Exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium non opponens, obligatur efficaciter. 214.6
Exceptionem iuris proponens, an cenſeatur tacitè confiteri. 229. 2.4.5
Exceptionem vnam proponēs an poſsit aliam poſtmodum opponere. 115.1
Exceptione rei iudicatę quî repellantur. 126.37
Exceptiones contrariæ proponi nequeunt ſine mendacio. 117.5
Exceptiones contrarię qualiter intelligendæ. ibid.6
Exceptiones regulam impedire quando verum ſit. 8.16
Exceptiones an poſsint opponi poſt tempus à iudice ſtatutū, & ante litis conteſtationem. 103.9.10.& 13
Exceptiones quę fideiuſſoribus competant, & quæ non. 210.18
Exceptiones plures an poſsint ſimul proponi. 115.2

Excipiens de dominio quando non audiatur ante reſtitutionem poſſeſsionis. 260.2
Excipiens quando præſumatur confiteri. 247.1.& 3
Excommunicatio præceſſoris quando obiici poſsit ſucceſſori. 209.14
Executor ſentẽtiæ iniuſtæ non tenetur aliqua actione. 144.3
Exhæredatio facta de filio nocet nepotibus, & poſteris. 140.6
Exhæredatio legitimè facta de filio nepotem excludit. 138.2
Exigere non poſſum, etiam ab alio, quod ſemel exegi ab vno. 278.3
Exorbitantia à iure communi ad ipſius iuris regulas debent reſtringi. 163.1
Expenſæ factæ mala fide in re aliena, domino rei cedunt. 214.5
Expreſsio rei plus in proceſſu operatur, quàm expreſsio cauſæ. 127.41
FAcere per alium, & facere per ſe quando differant. 263.5
Facere poteſt quis per alium quæ per ſe ipſum potuit. 255.1
Facere qui nequit per ſe, quando poſsit per alium. 254. 4.& 5
Facinus futurum non detegens cùm poſsit, an teneatur. 113.5
Facta contra ius non valere, in quibus verum ſit. 248.3 & 4
Factum illicitè quando teneat. 249.7
Factum per alium an idem ſit ac ſi per ſe factum eſſet. 263.6
Faciendum quando impediat, quod factum tollit. 264.2
Falſum & inofficioſum an ſint contraria. 120.15
Fauor quando ampliandus, odio reſtricto. 97.3
Fauor publicus priuatorũ præfertur vtilitatibus. ibid.4
Fauor publicus in maleficiis puniendis attendendus. 98.5
Fauorem quando afferat quod in odium eſt inductũ. 244.14
Fictio poſtliminij quando ad poſſeſsionem in facto conſiſtentem extendatur. 46.11
Fides non eſt ſeruanda ei qui prior fidem fregit. 267.1
Filius an priuetur feudo ob paternum delictum. 141.8
Filius actione emãcipationem petere nequit, ex teſtamento autem petere poterit. 279.3
Filius per vnde liberi excluſus, per vnde legitimi eſt admittendus. ibid.5
Filius, cui conceſſa eſt peculij adminiſtratio libera, in fraudem creditorum alienare nõ poteſt. 275.3
Filius damnati læſæ maieſtatis infamatur ob delictum patris. 143.6
Filiusfamiliâs ob dignitatem ſui iuris effectus, finita adminiſtratione, manet ſui iuris. 99.1
Filiusfamiliâs patre cõſentiente cauſa mortis donare poteſt, teſtari autem non poteſt. 222.2
Filius ob delictum patris non eſt vllo pacto plectendus. 139.5
Filius qui hæreditatem paternam repudiauit, an poſsit ad eandem reſtitui. 176.5
Fructus quando à die moræ dicantur venire. 147.3
Filius qui in patris teſtamento increpatur, in exiſtimatione grauatur. 283.4
Fraus qualiter fiat legi de contractu ad contractum. 288.9
Fraus legi poteſt fieri de nomine ad nomen, de tempore ad tempus, & de loco ad locum. 289.10
Fraus quando de perſona ad perſonam legi dicatur fieri. 288.7
Fraus quibus modis fieri ſoleat legi. ibid.
Furioſus per aliũ poteſt acquirere, licet non per ſe. 254.3
GEneri per ſpeciem derogatur in legatis. 177.1
Genus an quandoque deroget ſpeciei. 180.10
Genus quando reſtringatur per ſpeciem aut contra. 179.6
Gerenti negotia aliena ſine mandato an competat actio. 113.6
HAeredis an ſit electio in legatis alternatiuis. 257.3
Hæredi competit ius excipiendi, quod defuncto competiit. 106.2
Hæreditas quæ ſemel aditione apprehenſa eſt repudiari non poteſt. 134.12
Hæres adiens hæreditatem omnium rerũ hæreditariarum acquirit dominium. 20.23
Hæres an poſsit habere ratum quod nomine defuncti eſt geſtum. 73.13.& 15
Hæres eadem perſona cum defuncto fingitur. 74.14
Hæres emphyteutæ qui deſiit canonem ſoluere, an excuſetur. 94.4.& 5
Hæres præſumitur ignorare factum defuncti. 94.1
Hæres ſuccedẽs in honore, ſuccedit in onere. 270.1
Hæreticorum bona ipſo iure confiſcantur ex tempore delicti commiſsi. 33.16
Hæres vt inſtitui quis queat, quibus temporibus capax eſſe debeat. 22.28
Hypotheca expreſſa quando præferatur tacitæ, & contrà. 226.12.& 13
IGnorãs quare poſſeſsionem quærere nequeat. 46.12
Ignorans per procuratorem poteſt quærere poſſeſsionem. 47.13
Ignorantiam allegãs eius, quod publicè notum eſt, in lata culpa eſſe præſumitur. 91.16
Ignorantiam iuris prætendens quando excuſetur. ibid.17
Ignorantia facti etiam non noti publicè an excuſet. 88.5
Ignorantia toleratur quandoq; in facto proprio. 89.6

Ignorantia iuris naturalis non excuſat. 93.21
Ignorantia quãdo toleratur in perſona ſucceſſoris. 94.3
Ignorãtia iuris an excuſet eum qui de lucro captando certat. 90.10
Ignorantia iuris an ſit extra iudicium toleranda. ibidem 11. & 12
Ignorantia in iure nec præſumitur nec toleratur. 211.3
Illuſtres per ſe litigare nequeunt, per procuratores poterunt. 255.3
Immunitas alicui cõceſſa, non excuſat reliquos quominus ad munera teneantur. 256.2
Immutabilia quæ dicantur per naturam. 68.7
Impedimentum ſuperueniens debitori quando eundem excuſet. 57.11
Imperium merum, & iuriſdictio ſunt ſpecies abinuicem diſtinctæ. 183.6
Impetrans primus, in beneficio admitti debet, licet ſecundus impetrans prior literas præſentauerit. 224.1
Impetratio ſecunda quando priori ſit præferenda. 224.2 3.4.5.& 6
Impetrans ius iniquum quando in eius læſionẽ retorqueri debeat. 243.9
Impoſsibilia iure dicũtur, quæ contra bonos mores eſſe cenſetur. 236.2
Impoſsibilitas ſuperueniẽs nõ vitiat obligationem aut contractum. 62.13
Impubes an poſsit hereditatem locupletem adire ſine tutoris autoritate. 242.5
Incertitudo duplex in annullãdo relicto plus operatur quã vnica. 169.13
Incorporalia poſsideri non dicuntur. 44.3
Indebiti ſoluti quando repetitio concedatur. 132.7
Indefinita quando vniuerſali non æquipolleat. 5.7
Indefinita negatiuè prolata, vniuerſali negatiuè æquipollet. ibid.8
Infames in dignitatibus cum viris integris non debent communicare. 284.5
Infamia nedum impedit, ſed & remouet à dignitate. ibidem 6.
Infamia ſola delatione citra ſententiam non irrogatur. ibid.7
Infamis an poſsit eſſe arbiter. ibid.8
Infamia duplex, iuris & facti, & quæ ſit infamia iuris. 283.1
Infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat. ibid.2
Ingenuus ſententia pronuntiatus an perdat ius aureorum annulorum. 243.10
Inquiſitio inchoata ceſſat ordinario ſuperueniente. 265.7
Inſtitutio alicui tacitè vel ad cautelam facta quãdo valeat. 26.38
Inſtitutio an vitietur per omiſſionem

ſionem alicuius ſubſtãtialium. 25.35
Inſtitutio à quo & de quo fieri debeat. 10.1
Inſtitutio quid ſit. 12.2.5.7 & 9
Inſtitutio quo differat ab inductione in poſſeſsionem. 12.3
Inſtitutio corporalis dicitur, cùm quis in poſſeſsionem mittitur. 13.4
Inſtitutus, beneficij conſequendi capax tribus temporibus eſſe debet. 23.29
Inſtitutus in beneficio, ex cauſa ſuperueniẽti poteſt eodem priuari. ibid.30
Inſtitutio an vitietur, ſi poſt appareat eum, qui inſtituit, non potuiſſe iure inſtituere. 24.31 & 32.
Inſtitutio hæredis tria requirit. 15.10
Inſtitutio hæredis non vitiatur, ſi poſtea teſtator ius amittat teſtandi. 20.25
Inſtitutio hæredis, licet actus legitimus dicatur, conditionem tamen admittit. 217.8.& 9
Inſtitutio hæredis poteſt pœnitentia caſſari. 134.13
Inſtitutio hæredis principiò inutilis non validatur ſucceſſu temporis. 108.3
Inſtitutio hæredis incapacis, non firmatur ei facto capaci. ibid.4
Inſtitutio inualida dicitur, cùm incapax inſtituitur. 16.13
Inſtitutio variis ſumitur modis. 17.16
Inſtitutio quæ Canonica merito ſit cenſenda. 17.17
Inſtitutio non vitiatur ſi ex aliqua cauſa ius inſtituendi perdatur. 21.26
Interdictum vnde vi etſi nõ infamat iure, exiſtimationem tamen grauat. 272.3
Interdictum vnde vi proprietario conceditur & vſufructuario. 48.19
Interdictum vti poſsidetis quibus concedi ſoleat. 48.17
Interdictum vti poſsidetis non niſi poſsidenti confertur. 44.4
Intereſſe propter moram debitoris qua actione peti poſsit. 148.5
Intereſſe ob debitoris moram debitum, an ſit multiplex vel vnicum. 149.6
Intereſſe an differat à communi æſtimatione. ibid.7
Intereſſe ad perſonam, æſtimatio autẽ ad rem refertur. ibi.8
Intereſſe quando vnum, & quãdo multiplex ſit cenſendum. 154.22
Intereſſe conuentum quod dicatur. ibi.23
Intereſſe per relationẽ ad æſtimationem conſtituitur in eſſe 151.12
Intereſſe peti poteſt actione legis Aquiliæ, ſicut & damnum. 153.20
Interpretatio fieri debet contra eum qui apertiùs loqui potuit. 232.1.& 2
Interpretatio quare fiat pro locatore verba proferente. 233.3

Interpretatio quando fieri debeat ſecundum id eſt quod veriſimilius. 234.5
Interpretatio teſtamenti quando committatur hæredi. 169.12
Interpretatio verborum contra proferentem fieri debet. 170.14
Inutile initiò quando validetur per decurſum temporis. 110.11
Inueſtitura dicitur confirmatio præcedentis conceſsionis. 15.12
Iter bifariam ſumi poteſt. 275.3
Iudæi die Sabbati nec conueniri poſſunt nec conuenire. 244.12
Iudex an quandoque poſsit iuriſdictionem denegare. 104.12
Iudex quando poſsit decernere in cauſa ad ſe non pertinente. 158.4
Iudex ſecularis non poteſt in cauſa clerici ſententiam ferre. 156.1
Iudex ſententiam, quam ſemel protulit, nunquam mutare poterit. 130.1
Iudex ſubditos tractare debet, veluti pater filios. 85.2
Iudex tempus limitare poteſt, poſt quod excludetur litigator. 103.11
Iudicans malè per imperitiam quando fit in culpa. 11.1
Iudicia an differant à contractibus. 61.10
Iudices inæqualitate vitare debent in iudiciis & arbitriis. 85.3
Iudici quare in dubio parendum. 145.7
Iudicium vniuerſale omnia includit particularia. 124.30
Iura diſtincta an conferantur per inſtitutionem, inueſtituram, & miſsionem in poſſeſſionem. 18.18
Iuramentum an reddat validum, quod alioqui erat fieri prohibitum. 236.3
Iuramentum in litem datur ob dolum, nõ autem ob culpam. 151.13
Iuramentum non ligat quod contra bonos mores emiſſum eſt. 235.1
Iuramentum quando robur præſtet actui alioqui inualido. 236.5
Ius agendi merè perſonale in ſingularem ſucceſſorem non tranſit ſine ceſsione. 208.7
Ius perſonale in rem ſcriptam ſine ceſsione tranſit in ſingularem ſucceſſorem. ibi.8
Ius agendi quod defuncto competit, hæredi competit. 207.4
Ius excipiendi ipſo iure tranſit in ſingularem ſucceſſorem. ibid.5
Ius agnationis pacto tolli nequit. 105.16
Ius an præcedat regulam, an verò contrà. 6.10
Ius canonicum in præſcriptionibus videtur æquius iure ciuili. 35.23

Iu

Ius ciuile quid in peccatis accidat. 58.6
Ius vnum ciuile per aliud tolli poteſt. 106.18
Ius teſtandi incognitum fuit iure naturali & gentium. ibidem.19
Legans quartam hæreditatis, quid legaſſe præſumatur. 166.2
Legata quando debeantur, & quando inutilia reddantur. 270.2.& 5
Legatarius quando eligere poſſit alterum ex alternatiuè legatis. 258.4
Legato generis quo caſu per ſpeciem non derogetur. 178 3.& 4
Legatum à principio inutile quando validetur tractu temporis. 108.5
Legatum debiti purè factum creditori, non valet, in diem autem valet. 265.6
Legatum de duabus ſtatuis marmoreis & item de omni marmore factum, qualiter intelligendum. 178.5
Legatum factum capaci an adiuuatur, ſi ſecundo fiat incapaci. 221.5
Legatum horti inſtructi qualiter debeat intelligi. 179.9
Legatum nemo conſequi poteſt ex teſtamento quod impugnauit. 194.1
Legatum pupillæ factum ſi nupſerit, non perit ea contrahente nulliter. 221.4
Legatum quando impediatur per caſum contingentem in perſona alterius. 198.3
Legatum ſub conditione ſi, ea pendente, exactum fuerit, non poterit eadem eueniente iterum exigi. 279.2
Legatum poſt annos, debetur poſt biennium. 196.1
Legem implere nõ dicitur qui verba ſequens, mentem non imitatur. 286.1
Legis autoritas ad impoſsibile non poteſt quenquam obligare. 60.5
Legis ſententiam non ſeruans eadem pœna plectitur qua qui facit contra eiuſdem ſententiam & verba. 286.2
Legitima filio in bonis paternis debita an auferri, vel ſaltem minui poſsit. 105.15
Legis verba an offendere liceat ſententia ſeruata. 289.11. & 12.
Lex Cornelia dolum requirit. 91.14
Lex dubia vel obſcura per quẽ declari debeat. 233.4
Lex vna aliam extenuare & penitus tollere poteſt. 102.8
Libertas non petitur ex duabus cauſis ſimul. 122.20
Libertus nomine alieno patronum in ius vocare poteſt, proprio non poteſt. 255.6
Licere nemini debet per alium, quod non licet per ſeipſum. 288.8
Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano. 58.3
Litigare in cauſis publicis poteſt

 teſt

teſt quis per ſe, non autem per alium. 255.2
Litigare per ſe licet in accuſatione populari, nō autem per procuratorem. ibid.3
Locator expellens colonum nō ſoluentem penſionem, nō poteſt ad pœnam cōueniri. 267.2
Locuples effici nemo debet cū alterius iniuria aut iactura. 212.2
Locupletari cum aliena iactura non debet qui cauſam non lucratiuam habet. 72.8
Locutio pluralis an & quando tria requirat. 197.3

MAla fides an tollat effectum præſcriptionis inchoatæ. 34.21
Maleficia quando ad rigorem ſint punienda. 98.6
Malitia eſt perſonæ eam committentis annexa. 68.8
Malus ſemel præſumitur malus ſemper. 66.2
Mandatum iudicis quando excuſet mandatarium ſiue executorem. 144.4
Mandatum mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum geſtorū, prohibitio mandati actionem impedit. 78.9
Mandatum reuocare licet, & conſilium mutare. 176.2
Maritus donans vxori quando fraudem faciat legi. 287.6
Maritus in dolo eſſe dicitur dotem petens, quam reſtiturus eſt. 237.1
Maritus quando in caſu reſtitutionis dotem petere poſsit. ibid.2
Marmore legato venit rudis materia marmoris. 4.6
Mater non debet filium exhæredare propter delictum patris eiuſdem. 138.1
Matrimonio vetito vetita ſunt ſponſalia. 195.3.& 5
Matrimonium legitimè contractum non diſſoluitur ob furorem alterutri ſuperuenientem. 264.1
Medicum ſe aſſerens, præſumitur in culpa, ſi peccet in cura. 112.2
Medium quando trahatur ad extrema. 204.6
Mens legis ſeruari debet, ſi appareat verbis contraria. 289.13
Militia miſſus ignominioſè quod inde commodum cenſeatur reportare. 244.15
Minimum an ſit in obſcuris accipiendum, an verò id quod veriſimilius eſt. 166.3
Minimum accipiendum eſſe, locum habet in contractibus, vltimis voluntatibus & delictis. ibid.4
Minimum an ſit in contractibus præſtandum, an id, quod mediocre eſt. 167.5.& 5
Minimum præſtari debere an verum ſit in generibus. ibidem 7
Minimum in vltima voluntate attendendum quando ſit verum. ibid.8
Minimum in delictis eſt eligendum. 171.17
Minori quæſtio de bonis aut ſtatu lata non debet differri, ſi probationes habeat in prōptu. 238.3
Mora debitori damnoſa multiplices producit effectus. 238.1
Mora debitoris nocet in fructibus debitis. 146.2
Mora debitori, nocet in intereſſe, quod peti poteſt. 147.4
Mora in cauſarum æſtimatione nocet, & ex parte rei, & ex parte actoris. 155.26
Mora principalis nocet fideiuſſori. 156.27
Morum malorum continuatio conſiſtit in animo. 68.6
Mulier quibus creditoribus in dote ſit præferenda. 226.10
Mutuans frumentum, vel vinum, vt his diſtractis pecunia habeatur, fraudem facit legi. 282.4

NEgans ſcripturam ſuam, conuictus non poteſt allegare ſolutionem. 116.4
Neceſsitati non ſubeſt, quod in mera poteſtate eſt. 124.28
Neceſsitatis cauſa permiſſum trahi poteſt in cōſequentiam, vbi non eſt nominatim prohibitum. 272.4
Nepos ex filio exhęredato non poteſt teſtamentum aui dicere nullum. 139.3
Nepos quando ad querelam ex perſona patris, & quando ex ſua vocetur. ibid.4
Niſi dictio, quando affirmare dicatur, & quando negare. 54.2.& 3

OBligari an poſsit quis ad impoſsibile ratione vltimæ voluntatis, vel contractus vigore. 61.6
Obligari nemo poteſt ad id, quod natura, facto, vel iure eſt impoſsibile. 59.3
Obligatio debitoris non extenditur per caſum contingentem in perſonam creditoris. 96.6
Obligatio naturalis nunquam contrahitur ſine conſenſu. 61.8
Obligatio an fiat inutilis per impoſsibilitatem. ibid.9
Obligatio occaſione delicti cōtracta extinguitur, ſicut & delictum morte ſerui. 63.15
Obligatus ad impoſsibile nemo præſumitur. 59.1
Obligatus quando difficultate excuſetur. 57.9
Obſcuritas voluntatem inutilem reddit. 169.11
Occidens per alium, tenetur perinde ac ſi per ſe occideret. 262.3
Occupanti quæ res concedantur. 2.3
Occupantis conditio in pari cauſa quando ſit melior. 232.4

PActum an valeat, quòd quis teneatur de caſu, extra naturam contractus. 281.6
Pactum generale in contractibus

ctibus quando operetur, & quando ſpeciale. ibid.7
Pactum de dolo non præſtando an ſit validum. 282.8
Pactum de futura ſucceſsione reprobatur ipſo iure. 171.17
Pactum de non petendo, naturalem obligationem ipſo iure aufert. 97.2
Pactum de non agendo ad depoſitum an valeat, & an futurum dolum remittat. 161.7
Pactum de non reducendo ad arbitrium boni viri, eſt à iure reprobatum. 162.10
Pactum in acceſſoriis obſcurum an ſit contra venditorem interpretandum. 170.16
Pactum, quo filia paternæ hæreditati renuntiat, an poſsit iuramentum validari. 236.4
Papa ſolus ſacra profanare poteſt. 219.2
Pater adulterum filiæ: & occidere, & contumeliis afficere poteſt impunè. 221.1
Pater dicitur conſentire qui permittit vt filius decurio creetur. 202.2
Pater ex contractu filij minus tenetur quàm filius. 126.39
Pater fame compulſus filium vendere poteſt, aliàs non. 271.1
Pater non poteſt filium à legitima petendo prohibere. 101.5
Pater non tenetur gerenti negotia filij per ſimplicem ratihabitionem. 70.2
Pater promittens filium ſe non exhæredatum appoſita etiam pœna, exhæredare poterit demeritum. 161.9
Pater quando teneatur de contractu per filium inito. 73.12
Pater vel dominus quando ratihabitione teneatur ex contractu filij vel ſerui. 72.10
Pater vt patet adminiſtrare prohibitus, non poterit idem vt curator. 279.1
Peccatum non remittitur, niſi prius quod ablatum eſt reſtituatur. 54.1
Permiſſa neceſsitati, an poſſint in argumentum trahi. 272.3
Petens totum an poſsit poſtea partem petere. 125.31
Petitorium, & poſſeſſorum, an ſint oppoſita, & electione tollantur. 121.16
Pignus prætorium habentes an ſint reliquis creditoribus præferendi. 227.14
Pluralis locutio geminat ſingularis ſignificationem. 107.4
Pœna quando ex ſtipulatione peti poſsit. 242.4
Pœna ex nudo pacto peti non poteſt. ibid.5.& 6
Pœna pro delicto quo caſu ſit infligenda. 206.5
Pœna ex contractu debita tranſit in hæredes. 209.13
Pœna non infertur ſine cauſa, licet aliquando ſine culpa. 143.5
Pœna iure non imponitur, vbi delictũ nõ inuenitur. 143.1

Pœna

Pœna infligitur quandoque, nulla culpa præcedente. ibid.2
Pœna nulla eſſe debet, vbi nullum delictum. 55.4
Poſſeſsio auferri poteſt alterius facto. 69.10
Poſſeſsio ciuilis, & naturalis, ad præſcriptionem eſt neceſſaria. 51.29.& 34
Poſſeſsio naturalis, ſola ad præſcriptionem non ſufficit. 52.30
Poſſeſsio quare pedum poſitio appelletur. 50.25
Poſſeſsio vera, vel quaſi qualiter, & quibus quæratur. 18.20
Poſſeſsio naturalis, an tantùm accidentaliter differat à ciuili. 49.24.
Poſſeſsio per quid alicui quæratur. 13.6
Poſſeſsio maximè clauium traditione confertur. 18.21
Poſſeſsio vnius rei beneficialis accepta, an ſufficiat pro reliquis rebus. 19.22
Poſſeſsio naturalis, an differat à poſſeſsione pro ſuo. 48.18
Poſſeſsio quæ neceſſaria ſit, ad præſcriptionem. 47.14
Poſſeſsiones duæ differentes ſpecie reperiuntur, naturalis ſcilicet, & ciuilis. ibidem.15 & 20
Poſſeſsionis defuncti continuatio in perſonam hæredis impeditur, ſi per alium apprehẽdatur. 45.9
Poſſeſſor clandeſtinus an excipere poſsit de iure dominij contra actorem. 260.4
Poſſeſſor malæ fidei, quanto tempore poſsit præſcribere. 30.7
Poſſeſſor malæ fidei, qui verè cenſeatur. 29.2
Poſſeſſor bonæ fidei dicitur, qui & fraude, & fraudis, ſuſpicione carere inuenitur. ibid.4
Poſſeſſor, an dicatur malæ fidei, qui in facto errauit. 39.38
Poſſeſſor, an poſsit dici in bona fide qui errauit in iure. 39.39
Poſſeſſori aſsimilatur, qui dolo deſiiſſe poſsidere cõuincitur. 78.8
Poſsidens, quo diſcernatur ab eo qui dolo deſiit poſsidere. 188.8
Poſsidentis conditio, melior eſt in cauſa pari. 250.1.& 2
Poſsidens, quando præferatur non poſsidenti. ibid.3
Poſsidens ciuiliter perdit ciuilem, ſi decem annos naturalẽ neglexerit. 53.32
Poſsidentis conditio, quando melior eſſe præſumatur. 226.11
Poſsidere dolo qui deſiit, an actionem in rem ſine ceſsione habeat, ſi æſtimationem ſoluerit. 187.9
Poſsidere culpa deſinens, quo differat ab eo, qui dolo deſiit. 189.16.& 27
Poſsidere dolo deſinens, perin-

de te

de tenetur,atque ſi poſsideret. 184.1
Poſsidere qui dolo deſiit, quo ad damnum ſuum poſsidere præſumitur. 155.3
Poſsidere eandem rem eadem poſſeſsionis ſpecie duo nequeunt. 47.16
Poſteriora prioribus derogant. 68.6
Poſteriora quando derogent prioribus. 135.17
Pręceptum iudicis illicitũ quãdo ſit contemnendum. 145.5
Pręceptum aut etiam autoritas neminem poteſt ad impoſsibile obligare. 60.4
Præſcribere non poteſt qui fuit in mala fide tempore poſſeſsionis inchoatæ. 30.5
Præſcriptio decem vel viginti annorum permittitur fauore poſsidentis bona fide. 32.12
Præſcriptio impeditur mala fide ſuperueniente. 41.43
Præſcriptio ad immobilia, vſucapio ad mobilia propriè referuntur. 44.1
Præſcriptio non currit contra poſsidentem. 52.31
Præſcriptio de iure canonico an requirat titulum cum bona fide. 35.25.& 27
Pręſcriptio ſine poſſeſsione nõ poteſt præſcribere. 43.1
Præſcriptio quanto tempore contra fiſcum compleatur. 33.17
Præſcriptio qua ratione non inchoetur, abſente ciuilem retinente. 53.33
Præſcriptio inchoata impeditur ſuperueniente mala fide. 30.6.& 13
Præſcriptio in corporalibus ſine vera poſſeſsione, in incorporalibus autem ſine quaſi poſſeſsione non inchoatur. 44.5
Præſes prouinciæ ad mortem damnare poteſt,deportare verò non poteſt. 222.3
Præſens & tacens quando non præſumatur conſentire. 203.5
Præſides prouinciarũ quæ munera à ſubditis accipere poſſint. 286.5
Prælatus an teneatur ratum habere quod geſtum eſt prædeceſſoris nomine. 74.16
Prælatus in dubio eccleſiæ præſumitur quæſiuiſſe. ibid.17
Prætor ſtipulationem prætoriã interpretari ſolet. 234.9
Pretium commune vel conuentum non eſt intereſſe, licet in æſtimationem intereſſe deducatur. 155.24
Prior tempore in duabus dotibus,potior eſſe debet in iure. 228.16
Prior tempore quando potior dicatur in iure. 225.7
Priuatus quando licitè poſsit iudici reſiſtere. 145.6
Priuilegium quando extinguatur eo extincto cui conceſſum eſt. 86.5
Priuilegium rebus conceſſum, tranſit ad ſucceſſorem. 65.6
Priuilegium ciuitate vel loco conceſſum ad poſteros tranſfertur. 66.7
Priuilegium minori cõceſſum finitur, ætate minori finita. 99.2
Priuilegium finitur finita priuilegij cauſa. ibid.3
Priuilegium pro conditione perſonæ, cui conceditur, eſt reſtringendum. 195.4
Priuilegium ſuum interpretari poteſt qui illud conceſsit. 235.10
Priuilegium reale præfertur perſonali. 228.17
Priuilegium conceſſum vni litigatorum quando alteri proſit. 86.4.& 5
Priuilegium mariti ne condemnetur,eius perſonam ſequitur. 63.1
Procurator prorſus reuocari poteſt, partim non poteſt. 223.5
Procurator ſua culpa damnatus,ſi pœnã ſoluat, ſibi imputare debet. 282.1
Procurator vel negotiorum geſtor indebitum ſoluens, ſibi imputet. ibid.2
Prohibito aliquo prohibentur ea per quæ ad illud peruenitur. 286.1
Prohibito aliquo cẽſentur etiã prohiberi ea, quæ ex illo ſequuntur. 195.2
Prohibentis quando ſit melior conditio. 231.1
Prohibere valens læſionem an teneatur, ſi non prohibuerit. 112.4
Promiſſor ſi ante diem moriatur, an pœna committatur. 94.2
Promiſſum malum dupliciter intelligi poteſt. 256.3
Promittens duo alternatiuè, vtrum volet ſoluere poterit. 257.1
Promittens illicitum, non obligatur. 256.1
Promittẽs decem dolo ductus, an teneatur. ibid.2
Promittens impoſsibile de facto non obligatur. 59.2
Promittens decem libras, ſi pecunia ſit varia, de qua ſoluere teneatur. 166.1
Promittens hominem mortuum,& ſi non dederit,decem promittit,an obligetur ad pœnam. 62.14
Pronuntiandi modus quando duplex oriatur ex eadem cauſa. 128.43
Pupilli factum quando citra tutoris autoritatem ſit validum. 242.6.& 7
Pupillus qui ſine tutoris autoritate rem vendidit, fidem emptori ſeruare non tenetur. 268.3
Pupillus recuperans rem ſine tutoris autoritate venditã,non debet pretium lucrari cũ iniuria emptoris. 213.3
Pupillus poſſeſsionẽ naturalem ſine tutoris autoritate non poteſt alienare. 49.23
QValitates poſsidendi contrariæ non concurrunt in eadem ſubſtantia.ibidem.21

Quarta bonorum debetur, ſi eandem legare intendens dimidiam errore ſcripſerit. 182.1

Rapiens virginem volentẽ, an teneatur, & qua actione. 159.3

Ratam habens vulnerationem clerici non eſt ob id excommunicatus. 69.1

Ratihabitio etiam in delictis locum habet. 76.3

Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt, 77.4

Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi. 75.1

Ratihabitio an ęquiparetur mãdato. 78.7

Ratihabitio quãdo dicatur retrotrahi. 77.5

Ratũ habere nõ poſſum quod meo nomine non eſt geſtum. 70.3

Ratum habens delictum qua re eadem pœna plectatur cũ delinquente. 81.16

Regula an & quando ſit iuris conſtitutiua. 5.9

Regula dicitur, quæ rem, quæ eſt, breuiter enarrare inuenitur. 22.& 12

Regula & generalis eſſe,& omnia comprehendere debet. 3.4

Regulæ officium quod ſit. 6.11. & 15

Relatio intereſſe communiter ad perſonam fieri poteſt. 155. 25

Relegatio an licitè bona adimantur. 249.6

Renuntiare præſumitur qui tẽpus debitum labi patitur. 77.6

Reſciſſoria tollitur, iure offerẽdi ſublato. 107.20

Reſcriptum ſpeciale derogat generali. 182.17

Reſeruatio facta à legato an poſsit effectum ſortiri finita legatione. 26.40.41.& 43

Reſtitutio quãdo facta eſſe fingatur. 56.7

Reſtitutio impoſsibilis nõ obligat, modo adſit reſtituendi voluntas. ibid.8.

Reſtituere quid ſit. ibid.6

Reuocatio generalis quid operetur,& quid ſpecialis. 135.16

Rei quare fauorabiliores ſint quàm actores. 117.8

Reo fauetur ſi de neutrius iure probetur. 82.2.& 3

Reo quod obeſt attenditur potiùs quàm quod prodeſt. 84.8

Reus an audiri debeat probare volens ad ſe pertinere, ſi actor in probatione defecerit. 175.5

Reus & actor ſi ſint in cauſa paris turpitudinis, reo potius fauendum eſt. 82.4.& 9

Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere po-teſt. 101.2

Reus exceptiones peremptorias antè ſententiam opponere poteſt. ibid.3.

Reus non poteſt per hominem impediri, quo minus pluribus poſsit exceptionibus vti. ibidem 1.

Reus in exceptione dicitur agere. 117.7

Reus ordinarium ſuum recuſare non poteſt, actor vnum de pluribus eligere poteſt. 174.3

Rigor iuris quandoque relaxatur ne contractus inutilis reddatur. 240.8

Sacra neceſsitate cogẽte alienari poſſunt. 272.2

Sacrum ſemel effectum nõ debet ad vſus profanos transferri. 219.1

Scientia quando non ſufficiat ſine denuntiatione. 173.4

Scientia an potiùs præſumatur quàm ignorantia. 211.4

Scientia rei alienæ præcedens in defuncto præſumitur continuaſſe in hærede. ibid.5

Scriptura ſi obſcura inueniatur, quis ordo teneatur. 205.3

Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio. 261. 6. & 7

Sententia lata pro fideiuſſore quando proſit principali. 124. 27

Sententia tempore feriarum neutra partium conſentiente lata eſt nulla. 157.2

Sententia abſolutoria in petitorio lata, an pariat rei iudicatæ exceptionem in poſſeſſorio. 122.22

Sententia à pluribus lata, valet in eo, in quo omnes conſenſerunt. 182.2

Sententia dubia à quo poſsit interpretationem recipere. 234.8

Sententia nulla non firmatur tractu temporis. 108.3

Sententia interueniens quando minuat obligationem. 160.5

Sententia contra minorem lata nulla eſt, ſi ſine tutoris autoritate litigauit. 141.1

Sententia lata ſi nulla ſit, à quo denuo proferri poterit. 131.2

Sepulchrum iudicis præcepto deſtruens non tenetur actione ſepulchri violati. 144.2

Seruitutis conſtitutio facta vno ſociorum non conſentiente, validatur accedente conſenſu. 110.10

Seruitus in fundo communi nõ poteſt cõſtitui citra omnium, ad quos pertinet conſenſum. 164.1

Seruitus aquæ ducendæ nõ conceditur in eorum præiudiciũ, ad quos ſpectat. ibid.2.

Serui an in fauorẽ domini, ſint torquendi. 244.11

Seruus in contrahendo domini perſonã repræſentat. 73.11

Seruus quare ad vindicandam necem defuncti admittatur. 142.3

Seruus quandoque torquetur vt adulterium vxoris eruatur. 143.4

Significatio propria attenditur, vbi quod veriſimilius eſt non inuenitur. 205.5

Socius ob delictum ſuũ ad pœnam damnatus, ſibi & non ſocietati imputabit. 282.3

Socius quando ſocium impedire poſsit in re communi. 231.2 & 3

Soluens naturaliter debitum & ciuiliter indebitũ errore excuſatur. 88.3
Solutum per debitorem quo caſu reuocari poſſit. 228.19.20. & 21
Solutio æſtimationis habetur loco emptionis. 187.10
Soluta eſt ſpecies orationis diſtincta à coniuncta & disiuncta. 259.8
Soluuntur facilius, quæ ligãtur facilius. 58.2
Specialia generalibus ineſſe, qualiter intelligendum. 9.17
Speciale illud dicitur, quod à generalitate abſtrahitur. 154.22
Specierum enumeratio quando genus reſtringat ad enumeratas. 179.7
Species quando dicantur enumeratę gratia dubitationis tollendæ. ibidem.8
Species an reſtringat genus in ſubſtitutionibus. 180.12
Species, quæ de genere accipitur, ſub genere non continetur. 7.14
Spoliatus prius reſtitui debet, quàm de proprietate quæratur. 239.4
Spõſalia inter minores ſeptem annorum contracta an teneãt. 107.1
Status rei præſens verus vel præſumptus attenditur. 67.3
Statutum odioſum eſt meritò reſtringendum. 96.1
Statutum generale quando deroget ſpeciali. 34.19
Stipulatio iudicio ſiſti committitur quanti ea res eſt. 151.14
Stipulatio ſeruitute quãdo corrumpatur pro indiuiſo. 265.5
Stipulatio quæ fit de re ſacra non firmatur eadem effecta profana. 183.6
Stipulatio non committitur ſuper pactione nuda ante litem conteſtatam. 239.7
Stipulatio inutilis eſt ſi de vno reſpondeatur de duobus alternatiuè interroganti. 183.4
Stipulatio redditur inutilis per diuerſitatem qualitatis. ibidem.5
Subſtitutio ſpecialis an deroget generali. 180.13
Subſtitutus in honore hæreditatis, an ſuccedat in onere legatorum. 271.3
Succedẽs in honore quando ſuccedat in onere. 270.2
Succedere qui nequit iure ciuili, alia via non debet admitti. 279.2. & 4
Succeſſor quando eodem iure vtatur, quo defunctus cui ſucceſsit. 208.9
Succeſſor eo iure vtitur, quo prædeceſſor. 206.3.& 9
Succeſſores qui dicãtur vniuerſales, & qui ſingulares. 206.3
TAcens nec fateri, nec negare cenſetur. 203.1
Tacens conſentit, ſi contradicendo impedire poterat. 201.1
Tacens conſentire videtur ſi de præiudicio vel exceptione agatur. 203.4

Tacere

Tacere medium quoddam eſt inter conſenſum, & contradictionem. 204.5
Taciturnitas conſenſum non operatur, vbi de aliquo obligãdo tractatur. 202.3
Temporis tractu non roboratur quod initiò nullum fuit. 109.7. & 9
Tempus ad appellandum à lege conceſſum non poteſt per hominem tolli. 102.6
Tempus quantum concedatur ad appellationem proſequendam. 104.14
Tempus longiſsimum habetur loco tituli. 36.29
Tempus quod datur ad appellandum an poſsit per iudicem minui. 104.14
Tempus non eſt poſſeſsionis perdendæ modus. 52.31
Teſtator non poteſt in primo teſtamento facere, quo minus ei liceat ſecundum condere. 137.24
Teſtator an ſic diſponere valeat vt reuocare nequeat. 134.14
Teſtamentum pupillare tollitur paterno ſublato. 100.5
Teſtamentum filiifamiliâs non capit vires eo ſui iuris effecto. 110.8
Teſtamentum minus ſolenne dicens, an, ſi ſuccumbat, poſsit eo ſibi legatum petere. 194.2
Teſtamentũ dicere falſum, inofficioſum, & minùs ſolenne differunt. ibid.3
Teſtamentum dicens inofficioſum, dicit teſtatorem non eſſe mente ſanum. 195.4
Teſtamentum ſecũdum quando deroget primo, aut contrà. 135.15
Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut lex poſterior ad priorem. 136.20
Teſtamenti verba dubia à quo debeant interpretari. 235.11 12. & 13
Teſtamentum primum quibus verbis reuocari ſoleat. 137.23
Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut ſtipulatio nouans ad nouatam. 135.18
Teſtamentũ falſum dicere poteſt, qui aliquid conſequutus eſt ab hærede. 25.37
Teſtes duo intelliguntur, cùm numerus incertus requiritur. 197.2
Tignum domui coniunctum non poſsidetur. 45.6
Titulus eadem ratione in vſuſfructus præſcriptione requiritur qua & in dominij. 38.34
Titulus an requiratur cùm libertas contra ſeruitutem præſcribitur. 42.44
Titulus quare in præſcriptione rerum corporalium requiratur, nõ autem incorporalium. 37.31
Titulus & longæua poſſeſsio quando à præſcribente allegari debeant. ibid.32
Titulus non requiritur in præſcriptione triginta vel quadraginta annorum, ſicut nec bonafides. 36.26
Traditio rei an poſsit aliquid

c transfer

tranſferre, quod penes tradentem non fuerit. 274.4
Transferre qui poſsint plus iuris quàm habeant. ibid.5
Tutor à teſtatore datus per iudicem confirmatur. 15.11
Tutor quando directa actione tutelæ teneatur. 262.1
Tutor ſuſpectus ob publicam vtilitatem remouendus. 98.7
Tutor præſumitur ignorare ſe tutorem datum eſſe. 211.1
Tutor ſuſpectus accuſari nequit tutela finita. 264.3
Tutor remotus, in dubio ob culpam, non ob dolum præſumitur. 215.2
Tutor nec ſuo nec alieno nomine rem pupilli poteſt emere. 254.2
Tutoris autoritas non præſtatur ſub conditione. 217.5
Tutoris datio quæ fiat à iudice, conditionem non admittit. ibid.3
Variare licet quandoque, & ſic conſilium mutare. 176.3
Variatio quando & in quibus permittatur. ibid.4
Vendens rem meam ſuo nomine quando mihi ad pretium teneatur. 71.7
Vendens mancipium, mores & vitia eiuſdem manifeſtare debet. 172.2
Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur. 72.9
Vendens hominem liberum volentem, non tenetur actione iniuriarum. 159.2
Vendens rem aliquam, id iuris transfert ſolùm, quod in eadem habet. 273.1
Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui ſeruitutem deberi à prædio vendito non detexit. 171.1
Venditorem dolo ad vendendum inducens, in maleſide cõſtituitur. 29.3
Venditio rei fit cum onere ſuo. 212.2
Venditio ſi prohibeatur, traditio prohiberi cenſetur. 196 4.5.& 6
Verba in iudiciis prolata contra proferentem an ſint interpretanda. 134.7
Verba indefinita vniuerſalibus ſunt aliquando æquipollentia. 4.5
Veriſimilitudo ex quibus percipi poſsit. 205.4
Veriſimilius attendi debet, vbi verba ſunt obſcura. 204.1
Vicarius Epiſcopi beneficia nõ confert ſine mandato ſpeciali. 275.1
Victoria vnius quando cæteris proſit. 81.19
Violentia in dubio ſine armis facta præſumitur. 215.1
Violentum per ſe licet expellere, non per alium. 256.4
Vniuerſitas quatenus ex facto priuati teneatur. 269.3
Voluntas prima quando præualeat vltimæ. 154.21
Volũtas dubia teſtatoris manet in arbitrio hæredis. 168.9
Voluntas vltima an reddatur inutil-

inutilis ſi inueniatur dubia. ibid.10
Vſucapio triennalis, inducta eſt in fauorem poſsidentis. 32.10
Vſucapio ſine poſſeſsione inchoari nequit. 45.7
Vſucapio interrumpitur, ſi vſucapiens poſſeſsione priuetur. ibid.8
Vſuræ non debentur, ni prius ſors debeatur. 125.32
Vſusfructus iure communi poteſt poſsideri. 38.25
Vſusfructus patri debitus in bonis filij aduentitijs, an poſsit ei auferri. 102.7
Vſusfructus qualiter, & quando præſcribi poſsit. 38.33
Vtile, quando per inutile vitietur. 193.4.5.6.& 7
Vulnerans, animum occidendi habuiſſe in dubio præſumitur. 215.3

INDICIS FINIS.

REGVLARVM IVRIS

PONTIFICII INDEX.

Acceſſorium. 200
Actus legitimi. 216
Beneficium. 10
Bona fides. 277
Certum eſt. 286
Contra eum. 232
Contractus. 280
Cui licet. 221
Cùm non ſtat. 252
Cùm quid. 279
Cùm quid prohibetur. 195
Cùm quis. 93
Cùm ſint. 82
Damnum. 282
Decet. 98
Delictum. 268
Dolo facit. 237
Ea quæ. 156
Eum qui certus. 172
Ex eo. 194
Exceptionem. 246
Fruſtrà. 267
Factum legitimè. 264
Generi. 177
Ignorantia. 87
Imputari. 197
In alternatiuis. 257
In argumentum. 272
Indultum. 208
Infamibus. 283
In generali. 275
In iudicijs. 85
In malis. 256
In obſcuris. 266
In pari cauſa. 250
In pœnis. 215

In re communi.	231	*Priuilegium.*	63
Inſpicimus.	204	*Pro poſſeſſore.*	184
In toto.	274	*Quæ à iure.*	163
Is qui tacet.	203	*Quæ contra ius.*	248
Is qui in ius.	206	*Qui ad agendum.*	259
Locupletari.	212	*Qui contra iura.*	276
Mora.	146	*Qui per alium.*	262
Mutare.	175	*Qui prior.*	214
Nemo poteſt ad.	59	*Qui ſentit.*	229
Nemo poteſt plus.	273	*Qui tacet.*	201
Non debet.	138	*Quod alicui.*	266
Non eſt in mora.	238	*Quod alicui non licet.*	254
Non eſt obligatorium.	235	*Quod ob gratiam.*	241
Non eſt ſine.	111	*Quod omnes.*	164
Non firmatur.	107	*Quod quis.*	143
Non licet.	174	*Quod ſemel.*	130
Non præſtat.	220	*Ratihabitionem.*	75
Nullus ex conſilio.	245	*Rationi.*	270
Nullus pluribus.	115	*Ratum.*	69
Odia reſtringi.	96	*Scienti.*	159
Peccati uenia.	57	*Semel Deo.*	219
Peccatum.	54	*Semel malus.*	65
Pluralis.	196	*Sine culpa.*	142
Poſſeſſor.	29	*Sine poſſeßione.*	43
Poteſt quis.	255	*Vtile per inutile.*	191
Plus ſemper.	182		
Præſumitur.	211		

FINIS.

D. N. DYNI MVXELLANI I. V. DOCTORIS, IN REGVLAS IVRIS PONTIFICII, PROOEMIVM a.

A

In prooemium. Argumenta.

1 *Bonifacius Papa octauus quibus epithetis ab ipſo Dyno inſignitus.*
2 *Regula dicitur, quæ rem quæ eſt, breuiter enarrare inuenitur. & nu. 12.*
3 *Occupanti quæ res concedantur.*
4 *Regula & generalis eſſe, & omnia comprehendere debet.*
5 *Verba indefinita vniuerſalibus ſunt aliquãdo æquipollẽtia.*
6 *Marmore legato venit rudis materia marmoris.*
7 *Indefinita quando vniuerſali non æquipolleat.*
8 *Indefinita negatiuè prolata, vniuerſali negatiuæ æquipollet.*
9 *Regula an & quando ſit iuris conſtitutiua.*
10 *Ius an præcedat regulam, an verò contrà.*
11 *Regulæ officium quod ſit. & nu. 15.*
13 *Exceptio an & quando de regula eſſe dicatur.*
14 *Species, quæ de genere accipitur, ſub genere non continetur.*
16 *Exceptiones regulam impedire quando verum.*
17 *Specialia generalibus ineſſe, qualiter intelligendum.*

PRAEMISSIS caſibus ſingularibus, & eorum determinatione in præcedentibus titulis ſingulariter intellecta: quia non eſt nouũ vt quod ſparſim propoſitũ eſt, ad regulam reducatur, quæ compendioſa narratione omnia diffusè tradita cõprehendat. vt ff. eod. l. j. & ad legẽ Aquil. l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit
B lex. b Ideo dominus noſter ſummus Pontifex, videlicet
1 Domi. Bonifacius † Papa VIII. lux, mundi regula morum, eccle. doctor, & patriæ honor, & Iuris illuminator, poſt præcedentes tractatus, poſuit titulũ de Regulis Iu-
C ris, in quo ſub breuitate c verborum colligit ea quæ in aliis partibus iuris per verba plura & varia differuntur.

A Procemium eſt conſiderandum tanquàm cauſa finalis. no. Bald. in l. vt liberis. col. j. C. de col. & in l. fi. col. j ff. de hær. inſtitu. vbi dicit illum tex. de iure meliorẽ ad hoc quòd præfationes & prœmia probant cauſam finalẽ. Nam ex verbis procemij colligitur mens diſponẽtis. ita dicit per illũ tex. Panor. in c. aduerſus. de immuni. eccleſi. & Bart. in l. ambitioſa. ff. de decret. ab ordi. fa. Bart. & Bald. in l. regula. cũ ibi apoſt. ff. de iur. & fact. igno.

B Adde, quòd in legibus tradentibus regulã, nihil ſuperfluum eſſe debet. Bald. in l. Gallus. §. j. in in. oppoſi. ff. de liber. & poſthu. per text. in d. l. j. ff. de reg. iur. hic alleg.

C Adde. Breuitas enim cõmendatur. l. fin. §. j. C. de appel. & in l. final. C. de donat. & facit text. in l. j.

inprin.ff.de offic.præfect.præto.& dicit glo.in l.j.ff.quod met.cauſ. quòd gaudent breuitate moderni. intellige dummodo ex tali breuitate obſcuritas nõ inducatur. not.Bal.in d.l.ſi.C.de appella.quia vt dicit Horat.Obſcurus fio,dum breuis eſſe laboro.& no.in procem.ff.verb.compendium.obſcuritas enim reprobetur in l.ſi legatario.§ ſi.ff.de fideicommiſ.liber.in l.ita fidei.ff.de iure fiſ.

¶ Cuius occaſione videnda ſunt quinq; communia omnium regularũ: quia fortè per Gloſſatores iuris Canonici & Ciuilis cõfusè vel minus plenè tractata reperiuntur,maximè in l.j.ff.eo.Primum eſt,qualiter regula diffiniatur.Secundum,qualiter conſtituatur. Tertium,quæ ſit regulæ poteſtas. Quartum, quod ſit officium regulæ. Quintum,an exceptiones intelligantur eſſe de regula.

¶ † Circa primum dicendum eſt, quòd regula eſt,quæ 2
rẽ,quæ eſt, breuiter enarrat. id eſt ius aliàs in variis partibus iuris conſtitutũ, breuiter recitat. vt patet ff.eo.l.j.
in prin.a † Vt ecce ſingulariter conſtitutũ eſt,vt piſces b A
occupantibus cedant.quia nullius in bonis ſunt.Item la- 3
pilli in littore maris inuenti,occupãtibus cedunt,eadem B

A Vide ibi Bar. & Moder. Et quæ differentia eſt inter generale & regulare. Quia generale dicitur id q; infallibiliter eſt verum.Reg. verò q; in aliquibus caſibus fallit. vt nota. Card.Alex.in c.ſynodum.col.i. in ſi.xiij.diſt.& vide text.cũ ibi no.in c.venerabilẽ.in princ.de elect.& tex.in c.quarto.vj.q.j.vnde dicit Philoſophus v. Et hic,q; licet lex ſit regula,tamẽ debet eſſe plumbea,propter duritiẽ:cùm lapides interdum non poſſunt ſic dolari vt æquentur aliis quæ ſunt in ædificio.Imò valet plũbea regula, vt in illa recuruetur, & denuò redeat ad rectitudinẽ. Ita in lege eſt: occurrunt enim aliqui caſus particulares, in quibus legis rectitudo ſeruari nõ poteſt:in illa opus eſt flectere & incuruare regulã per diſpenſationẽ.refert & ſequitur Card.Alex.in c.regula.iij.diſt.Et lex eſt quædã regula deriuatiua & ducta à ratione recta.ſecũdum S.Thomã.in i.ij.q.xc.artic.i.& in ij.diſt.xij.de quo vide fratrẽ Oliueriũ Maillardi in ſermone xlvij.Dñicæ paſſionis,in q.theologali. Et regula dicitur virga.i.q.iiij. §.item peccato.Itẽ ſumitur pro iure cõmuni.lviij.diſt.c.i.Itẽ pro regula eccleſiaſtica.lxvij.diſt.c.qm.& j.q.iij.c.ſaluator.verſ.alioquin.Sed an regula præſtet autoritatẽ arguẽdi,ſicut lex, vide gl.quã faciunt ſingularẽ Bal.Lud.Bolog.in ſuis ſecũdis nouis interpret.in l.j.C.etiã ob chirog.pecun.& Bal.in c.q; ſicut. de elect.& facit gl.in rub.ad leg.Iul.de adult. & in l.i.ff.de ſta.ho.& tex.3.in procem.Itẽ dicitur regula,eo quod rectè regit,vel normam rectè viuendi tribuit.vt d.c.regula.& ibi Card.Alex.& c.multos.in ſi.liiij.diſt.& vide Albe. de Rozate in Dictionario ſuo,in litera,regula.& Io.And.hic plenè in gl.ordin.& Doct.Mod.inſuper Pet. de Anch.

B Adde quando licitũ ſit piſcari in flumine publico,vel priuato.tex. Bar.& Ang. in l.iniuriarum.§.ſi.quis.ff.de iniur.Ioã.Fab.Chriſtoph.Proc.& Ang.Aret.in §.flumina.inſtit.de rer.diuiſ.& Bart.in l.ſi.de vſucap.Bal.in rubr.ff.de rer.diuiſ.& in l. item lapilli.col.i.eo.tit.text.& gl.in l.ſi quiſquã.ff.de diuerſ.tempo.præſcri.& pulchrè Card.Alexã.in c.j.§.ſi quis.de manſor.de controuerſ.inueſt.& an aucupari & venari ſit permiſſum,vel per Doct.3.alleg.& in l.diuus.ff.de ſeruit.ruſtic. præd.& Ang.Aret.in §.ferẽ.inſtit.de rer.diuiſ.ſed hodie ſecundum Card. Alex. in c.ius naturale.col.penult.i.diſt.de conſue.per quã tollerentur garen. videtur quod in garenna aliena capiens non faciat ſuum:ſed tenetur reſtituere domino,& hoc pro-

ratione

bat:quia ſi inhibitio facta fuiſſet per iudicem maximè cum cauſæ cognitione: tũc capiens rem cœptã non facit ſuam.arg.l.qui fundum.§.qui ſciens.ff.pro emp.nam prohibitio iudicis impedit dominij tranſlationem, & forſitan acquiſitionem.facit quod no.Inno.in c.ſi.de accuſ.multo fortius lex cõſuetudinaria,quæ magis poteſt interdicere dominij tranſlationẽ:vt ff.de iure pat.l.ſi libertus. & de agric.& cenſi. quemadmodũ. & Bar. & Io.de Pla. in l.vna.de vena. ferarum. lib.xj. & ſingu. deciſ.parlamẽti Gratianopo. Delphina.q.ccxxviij.& in addit. & quæ dixi in lib.cõſue.Bituri.§.x.de conſuet. prædiorũ. quod no. perpetuò. item no.licet ratione lucri ceſsãtis poſſit peti regulariter intereſſe.quod no.tu mercator pro te.vt l.iij.§.ſi.cũ ibi no.ff.de eo quod cer. loco.& per Dyn.in regula,mora ſua.j.eo.& Fely.poſt Abb.in c.cum venerabilis.de excep.de quo latè Lud.Ro.in l.ſi conſtante.§.ſi.ff.ſol.matri.& diffuſè Bal.in l.vna.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt.& Bar.Io.de Plat.in l.j.de colleg.Illici.lib.xj. tamen hoc eſt verum,præterquam in piſcatore & venatore,à quibus non poteſt peti aliquod intereſſe ratione talis lucri ceſſantis. text. eſt in l.quemadmodum.§. idemq; Labeo & Proculus.ff.ad leg. Aquil. quẽ pro ſingulari ad hoc propoſitum allegat Lud.Ro.in ſuo ſing.dcxxxj.in verbo,tu habuiſti.& ratio eſt in tex.quia incertum eſt an caperent ab eis piſces,vel aues,ſeu volucres.Ideo nõ poteſt haberi ab eis ratio lucri illius ceſſantis.idem tenet Lud.Bolog. in ſuis primis nouis interpretat.in d.§.idemq; Labeo.Venatio & aucupatio quomodo differãt, vide Abb.in clem.j.de ſtatu monach.& ad no.3.in prin.vide Bart.in l.ij.ff.de acq.rer.do.& Io. de Plat.in l.quoſdam.verſi.quid autẽ.de naufrag.lib.xj.& Ang.in conſil.cclx.col.j.

ratione quòd nullius in bonis ſunt.Item aues eadem ra-
A tione quia nullius in bonis ſunt.Item feræ beſtiæ a,quia
nullius in bonis ſunt,occupantibus conceduntur: vt ff.de rer.diuiſ.l.quædã.& de acq.poſ.l.j.circa prin. & inſtit.de rer.diuiſ.§.itẽ feræ.& ff.de acq.rer.do.l.iij. & l.naturalem.& ex his caſibus ſingulariter determinatis,& ad eãdem rationẽ determationis pertinẽtibus conſtituitur regula generalis, illa videlicet, Quod nullius in bonis eſt, id naturali ratione occupanti cõceditur: vt ff.de acq.rer.
4 do.l.iij.in prin.¶ † Circa ſecundũ,ſcilicet qualiter regu-
B la b cõſtituatur.Dicendum eſt,q; regula debet eſſe generalis,& omnia comprehendere, quia conſtituitur per ea verba quæ ſui natura omnia comprehendunt: id eſt per

A Adde quòd beſtiæ appellatione continetur ſolum fera nõ manſueta, niſi conſuetudo regionis ſit in contrarium:vt not.Bart.& ibi Alex.in addit.in l.j.§.beſtias. ſub §.remouet.ff.de poſtul.& Matth.de Mar.in ſuis notab.& ibi vide an aſinus cõtineatur. Et no.quòd appellatione beſtiarum comprehenduntur animalia terreſtria tantum:nec includuntur aues & piſces,quòd not.propter ſtatuta,quæ dicũt, quod de beſtiis & animalibus ſoluatur tantũ pro gabella: quia ſi dicerent de animalibus, includerentur piſces & aues, ſecus ſi dicerent de beſtiis:vt no.Card.Alex. in c.vj.diſt.xxxv.per glo.ibi iuncto textu.

Voluit etiam & nunc allegare Matheſil.no.xcvj.incip.no.vnũ mirabile.de quo per Fely. poſt Panor.in Procœ.Decret.col.iij.in gl.j.vbi meminit de Math.Sed tu limita vt per Rom.ſing.ccccxxvij.incip. communis doctrina. & quod ibi ponit.

B Adde Bart.& Doct.in l.j.ff.eo.Alberic. de Roza.in opere ſuo ſtatutorum.in j. parte q.iij.& dic per Pet.Ancha.& Doct.Moder.

A Adde Bart. in diſput. ſua incip. per Italiam. Bar. in l. ſi pluribus. & ibi Bal. ff. de leg. ij. & Iaco. de Bello in l. ſi neceſſarias. ff. de pign. act. & Bar. in l. j. ff. eo. & in l. ſi ita. ff. de leg. ij. vbi dicit, quòd indefinita eſt, quando ponitur terminus communis ſine aliquo ſigno, vt homo. & ibi vide de vniuerſali & ſing. & adde Io. And. in c. vt circa. de elect. ſ. eo. ſuper verbo, aliorum. & Bald. in l. ij. ff. de lib. & poſth. & ibi aliquid per Ange. & Ludo. Bolog. in l. ſi plures. ff. de leg. iij. in ſecũdis interpreta. & Bald. in l. fi. §. in computatione. C. de iure delibe. & in ca. j. de pace iura. fir. & Alexã. in d. l. ij. de libe ris & poſthu. & Abbas Sicul. in capit. auditis de præſcri. & Bar. in l. j. §. ſed & ſi certũ. ff. de ven. in poſſ. mittendo. Alberic. de Roza. in d. l. ſi pluribus. de lega. iij. & in Dictionario ſuo, in verbo, indefinita. & ibi Io. Bap. in addit. & Paulus de Caſt. in conſil. cclv. in antiquis. & pulchrè Felin. in d. c. auditis. de præſcri. col. xiij. verſi. guſta etiam. & Pet. de Anch. hic in v. col. & Dyn. in regula, exceptionem obiiciens. ĵ. eo. & Bal. in conſi. clxxj. lib. j. & per Philip. Fran. hic col. ij. & ĵ. c. cum mulris. nu. 1. & ibi dixi in apoſt. in verſic. indefinita. de reſcript. dixit etiam in apoſt. ad Panor. in c. fi. in fi. in verſi. Oldra. de con. leproſ. notaui in l. ſi ita in apoſt. in ver. indefinita. ff. de lega. ij. & in apoſt. ad Bart. poſt Alexan. & alios in l. ſi pluribus. per iſtum alleg. col. ij. ver. quæro vtrum hoc ſit verum. in verſi. indefinita. ff. de leg. ij. no. Oldr. conſi. c. incip. in executione. & conſi. clxxij. & alleg. xxv. volu. iij.

ſigna vniuerſalia affirmatiua, quæ affirmãdo omnia cõ-
prehendunt. vt patet. ff. eo. l. omnis diffinitio. & l. omnes
actiones. & l. omnia ferè. & l. omnia quæcũq;. Item per
ſigna negatiua, quæ vniuerſaliter negãdo omnia exclu-
dunt: vt ĵ. eo. c. nullus pluribus. & c. nullus ex conſilio. ff.
eo. l. nemo. & l. nullus. † Itẽ per verba indefinita quæ iu- 5
riſta ſimpliciter dicit æquipollere vniuerſalibus [a] xviij. A
diſt. c. ſi Romanorũ. & c. quia circa. de priuil. & ff. de off.
præfect. vrb. l. j. §. cum vrbẽ. & de leg. præſt. l. j. §. genera-
liter. & C. de hær. ven. l. fi. & ideo quas omnes regulę per
hunc titutũ traditæ (paucis duntaxat exceptis) traduntur
per ſigna indefinita, aliquãdo affirmatiua, aliquãdo ne-
gatiua. Tamẽ falſum videtur quòd indefinita æquipollet
vniuerſali, etiam ſecũdum iura: quia ſi lego alicui omne
marmor, vniuerſaliter videor legare & ſtatuas marmo-
reas, & cæteras ſpecies de marmore factas. vt ff. de lega.
iij. l. hæres meus. §. j. & ff de auro & arg. leg. l. j. † Et tamẽ 6
ſi legetur marmor indefinitè, comprehenditur in legato
ſola rudis marmoris materia, & nõ ſpecies de marmore
facta: vt ff. de leg. iij. l. quæſitũ. §. illud fortaſſe. Itẽ ſi lana
legetur indefinitè, lana tincta nõ cõtinetur in legato, vt
ff. de lega. iij. l. ſi cui in prin. [b] Et tamen ſi legetur omnis B
lana vniuerſaliter, etiã tincta cedit in legato. vt ff. de auro

B Adde quid veniat appellatione lanæ, Bar. in l. ſi cui. de leg. iij. hic alleg. & in l. pediculis. §. Labeo. ff. de auro & argen. leg. & ibi Alexan. in addit. & ibi habes quid venit etiam in legato pannorum lini & lanæ: & vide Bar. in l. v. in prin. de auro & arg. leg. & Bal. in rub. C. de verbo. ſigni.

Dic etiam quòd huius app. venit etiam nõ ſeparata à pellibus animalium mortuorũ, & ipſa etiam pellis cui hæret, ſi propter lanã principaliter habeatur, non ſi

& arg.

e diuerſo. vt no. Bar. in l. lana. & in alleg. l. ſi cui lana. ff. de leg. iij. Item venit ſericũ. l. j. C. quæ res ven. non poſſunt. Nec omitto vnum valde not. q. lana dicitur fructus induſtrialis. vt no. Bar. in l. & ex diuerſo. ff. de rei vend. & in l. ſequitur. §. lana. ff. de vſuc. & in §. ſi quis à nõ domino. per gl. inſti. de rer. diuiſ. quod facit ad hoc q. lana cedat emptori bonæ fidei. q. nõ ſi eſſet fructus naturalis. ſ. ſecũdũ Bar. in d. §. lana. & in l. & ex diuerſo. & not. Bal. in l. j. C. de vſu. & fructu lega.

& arg. lega. l. pediculis. §. Labeo. ergo falſum videtur, q.
indefinita æquipolleat vniuerſali. Et ideo inconuenien-
7 ter videntur regulæ tradi per verba indefinita. ¶ † Sed di-
cendum eſt, quod quando non eſt eadẽ ratio, & conditio
omnium particulariũ in vniuerſo cõprehenſorum inde-
finita nõ æquipollet vniuerſali affirmatiuè. vt in preal-
leg. l. quæſitũ. §. illud fortaſſè. & l. ſi cui. Sed quando om-
nium particulariũ eſt eadẽ ratio & cõditio: tunc indefini
ta affirmatiuè prolata æquipollet vniuerſali affirmatiuè:
vt ecce ſi teſtator inſtituat plures hæredes, & poſtea inde
finitè dicat damno hæredẽ x. dare Titio: effectus damna-
tionis cõprehẽdit omnes vniuerſaliter, quia eadẽ eſt con
ditio omniũ, & eadem ratio poſsibilitatis damnandi eos,
quia omnes ſunt hæredes, & omnes percipiũt cõmodũ à
A defuncto. & ff. de lega. ij. l. ſi pluribus [a]. & l. ſi ita relictũ.
8 circa prin. & de leg. iij. ſi plures. † Item prolata negatiuè
æquipollet vniuerſali negatiuè, vt ff. de rebus dubiis. l. ſi
qui. §. vtrũ is. in fi. cùm ergo propoſitũ ſit legiſlatoris cõ-
ſtituere regulã de caſibus eandẽ rationẽ determinationis
habẽtibus. vt ff. eo. l. j. ibi. & (vt ait Sabinus) quaſi cauſæ cõ
iunctione &c. & infrà ſubiicietur. Relinquitur manife-
ſtè, quòd regulæ cõuenienter cõſtituuntur per verba in-
definita tam affirmatiua quàm negatiua. ¶ Circa tertiũ,
videlicet quæ ſit poteſtas regulæ, hoc eſt vtrũ regula con
ſtituat ius de nouo, vel ſolùm recitet aliàs conſtitutum.
9 † Videtur primò quòd nunquã conſtituat ius de nouo. vt
B ff. eo. l. j. [b] ibi, nõ vt ex regula ius ſumatur, ſed vt ex iure,
quod eſt, regula fiat. Ecõtra videtur quòd cõſtituat ius de
C nouo, quia regula Catoniana de nouo conſtituit, [c] quòd
illa legata quæ ab initio ſunt inutilia ratione legantis
tantũ, vel legantis & legatarij. vel legatarij & eius à quo
legatum præſtandum relinquitur, vel ratione rei legatæ
tantũ, vel mixta ratione rei legatæ & perſonæ legatarij.
vel legatarij tantùm, tractu temporis non confirmantur
etiã ſi cauſa impedimẽti remoueatur. vt ff. de regula Ca-
toniana. l. j. in prin. & de leg. j. l. cætera. §. j. ergo regula cõ
ſtituit ius de nouo. Ad hoc reſpondẽt Doctores ſatis ſub-

A Adde quòd indefinita æquipollet vniuerſali collectiuè, non autẽ diſtributiuè per tex. in d. l. ſi pluribus. ff. de lega. ij. ſingu. ſecundum Bal. in ſua Margarita, in verbo, indefinita. ad hoc bene facit glo. j. in d. l. ſi pluribus. & fac. text. in l. ſi ita relictum. in princi. ff. eod. & vide Alber. de Roza. in l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de oper. no. nuntia.

B Adde Barto. in d. l. j. & ibi Doctores. ff. eodem titu. & Alber. de Roz. in dicto opere ſtatut. in prima parte. & Ioannes Andr. & Petr. de Anchara. hic & per Felin. poſt Abbat. Sicul. in c. quoniam frequenter. in princip. vt lite non conteſt.

C Nota quòd

tiliter,

regula Catoniana eſt regula iuris,quia ius de nouo cõſtituitur.ſed Ioan.An.tenet hic contrariũ.ꝙ regula Caton.non ſit regula iuris per rationẽ Dy.ſed Bar.cócordat eos in l.j.col.ij.ver.his præmiſsis.ff.de reg.Caton.& adde an reg.Caton.habeat locum in legatis inutilib.& glo.in d.l.j.diſtinguit tres caſus.ſed Dy.hic.& in d.l.facit ſex caſus.de quib.vide per Bar.in d.l.j.col.iij.& in l.cætera.§.j.& ibi Doct.ff.de leg.j.& quæ notat Dyn.in reg.nõ firmatur.in fi.j.eo.& ibi dico.& Bartol.in d.l.j.ff.eo.tit.

tiliter, & dicunt, quòd eſt conſiderare tres ſpecies caſuũ.
Nam quidã ſunt caſus in canone vel lege ſpecialiter determinati,& in illis regula nõ conſtituit ius,quia inuenit iam conſtitutũ. Quidã ſunt caſus excepti à legis determinatione,& in illis ſimiliter regula nõ conſtituit ius, quia non clauduntur ſub regulæ diſpoſitione:vt infrà ſubiicietur. Quidã ſunt caſus in quibus eſt eadẽ æquitas quæ eſt in caſibus à iure determinatis:nec tamen reperiuntur in iure poſiti, & in illis regula facit ius propter identitatẽ rationis, quæ nõ patitur determinationẽ caſuum ſimiliũ eſſe diuerſam.vt ff.de iniuſto rupto teſtam.l.poſthumus.
de verb.obli.l.à Titio.¶ † Aptiùs autem dici poſſet,quòd 10
aut conſtitutio iuris præcedit traditionẽ regulæ,& regula de iure iam conſtitutio quaſi materiatum de materia producatur, & tunc propriè locũ habet diſtinctio prædictorum caſuũ : videlicet vt indeterminatis & exceptis nõ faciat ius. Sed in non determinatis in quibus eſt eadẽ ra-
tio [a] æquitatis, faciat ſeu cõſtituat ius.Sed vbi non eſt ius A
conſtitutum ante regulæ traditionem,ſed inuenitur ſola ſimplex traditio regulæ:tũc ipſa regula eſt ius ſeu cõſtitutio iuris,& ab alio nõ : ſed à cõſtituente procedit.& ita poteſt intelligi præalleg.l.j.de reg.Caton.¶ Circa quar-
tum,ſcilicet quod ſit officiũ regulæ.† Dicũt Doct.quidã 11
ꝙ officiũ regulæ [b] eſt, cõiũgere plures rationes caſuũ:id B
eſt rationẽ traditã in vno caſu,ad plures alios extendere, in quibus vertitur eadẽ æquitas.Tamẽ iſta expoſitio non videtur vera:quia cum tex.dicat.ff.eo.l.j.quòd regula eſt coniunctio rationis.& ſecundũ opinionẽ præmiſſam nõ coniungeret rationes.ſed ius in vno caſu conſtitutum ad alium extenderet,ſequitur ꝙ opin.illa Ioã.remota ſit à propria ſignificatione verborũ text.Itẽ ſecundum opin. Ioan.rationẽ vnius caſus,attribueret alteri,quod tex.non intendit,quia nihil de extenſione caſuum:ſed de coniunctione rationis tractat.Itẽ ſi de extenſione tractaret, iam poneret de regula ius cõſtituente,quod ſimiliter videtur
contra text.† Et propterea dicendum eſt, quòd regula 12
eſt coniunctio rationis, ideo quia de ratione plurium caſuum

A Adde quia ratio legis ſeu etiã conſtitutionis eſt quæ regulat ipſam legẽ, ſeu cõſtitutionẽ.l.quid dictũ.ff.de pact.in l.adigere.§.quãuis.ff.de iure patron.ratio enim eſt ſicut anima & ſpiritus legis:verba autem ſunt ſicut corpus & ſuperficies. ſecundum Bal.in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit. C.de fur.& in l.j.col.antepen.ff.ſolu.matri.cum ſim.quæ refert Iaſ.in l.qui quadringenta.col.ij.in fin.& colũ.iij.in prin.ff.ad Trebel.

a Adde hîc gloſ.Petrum de Ancha.& Mod.& Barto.in l.j.ff.eod.titu.

Adde de hoc omnino Alexã.in l.ſi quis ſic.ff.ſol.matri.

A Adde ꝙ officium regulæ eſt ꝙ ſufficit habere regulam pro ſe,donec probetur de exceptione.l.ab ea parte.ff.de probat.& l.ſuus quoq;.ver.puta.ff.de hære.inſtit.in c.ad decimar.de reſtit.ſpol.& c.venerabilibus.ver.poteſt quoq;.de ſent.excom.in vj.nam pro regula ſemper eſt pronuntiandũ, niſi probetur exceptio.ſecundum Bal.in c.j.col.iij.de alie.iudi.mut.cauſa fac.& in l.ſi tutor.in fi.C.de ſer.pign.dat.manumiſ.& potior eſt cauſa.pro quo facit regula, cũ aduerſarius habeat neceſſe fallentiã oſtẽdere.dicit glo.not.in rub.de reg.iur.in vj.refert Iaſ.in l.poſt dotẽ.col.xvj.ff.ſolu.matrimo.

caſuum eandem rationem habẽtium,vnam numero generalem traditionem facit.& ſic quæ primò erant plures numero rationes, ad vnam,ex omnibus coniunctis procedentem reducuntur,per regulam : & ideo proprio dicitur quod officiũ regulæ eſt rationes coniungere.verbi gratia:Statutum fuit primò in piſcibus,quod occupanti concederentur.Item ſtatutum fuit in auibus quòd occupanti concederentur.eadem ratione, quia nullius in bonis ſunt:& in feris beſtiis eadem ratione:quia nullius in bonis ſunt. Ex his omnibus ſequitur traditio regulæ, quæ rationes prædictas omnes coniungat.ſcilicet quòd
A in nullius bonis eſt,occupanti cõceditur [a].¶ † Circa quin
13 tum & vltimum fuerunt duæ opiniones contrariæ.Ioan
B nes enim dicebat quòd exceptiones [b] non ſunt de regula, quia fiunt ad derogandum regulæ.vt ff.de regula Caton.l.j.ij.reſponſo.ergo oppoſitũ,id eſt confirmationem regulæ nõ inducunt:igitur ſub regula non cõprehenduntur:quia magis intendunt ad oppoſitũ, id eſt ad effectum regulæ, excludendũ.arg.ff.de adimen.leg.l.legata inuti-
14 liter.de condit.& demõſt.l.cum tale.§.fi.† Præterea ſpecies de genere excepta non continetur ſub genere.ff.de pœnis.l.ſanctio legum.& de verb.obli.l.doli clauſula.de leg.iij.l.vxorem.§.feliciſsimo.& l.ſeruis vrbanis.§.vlt.& de alim.leg.l.alimenta.§.baſilicæ.& l.Stichus.Igitur caſus excepti à regula nõ cõtinentur ſub regula.Placẽ.verò dixit ꝙ exceptiones cõtinentur ſub regula.& pro eo videtur facere.ff.eo.l.ſemper.ſpecialia generalibus inſunt.

B Exceptiões. Adde Ange.Are.in §.ſic itaque.colũ.iij.de act.inſti.Alber.de Roza.parte ſtatutorum.in lxviij.& Abb.Sicul.in c.quoniã frequenter.& ibi pulchrè Fely.in prin.vt lite non cõteſt.& Bart.Bald.& Doct.in l.in his.ff.de legi.& an regu.comprehendat priuilegiatos caſus, vel ſpeciales:vide tex.in l.fraudem.§.ſina.ff.de teſta.militari. Et not.quòd regula non debet reſtringi per illa quæ ponuntur gratia exempli:vt notatur in cap.j.ne cleri vel monachi.& in l.ita vulneratus.§.illud.ff.ad legem Aquil.& not.Card.Alexand.in c.ius naturale.colum.iij.j.diſtinct. Item caſus excepti à regula extenduntur ad omnes ſimiles caſus : vt not.gloſſ.in l.j.ff.de condict.indeb.gloſſ.& Abb.in cap.cum dilecta.de confir.vtil.vel inuti.& Abb.in c.fina.colum.iij.de re iudic.& in c.fina.colum.iij.vt lit.non conteſt.& vide Anto.Corſ.in ſuis ſingularibus in litera:extenſio.el j.qui plenè diſtinguit in hac materia. Et ſufficit habere aliquam regulam pro ſe: qui vult allegare fallaciam vel exceptionem debet eam probare.vt eſt extra.in l.ſuus quoque.verſi.puto.ff.de hæredi.inſtituen.& in l.ab ea parte.ff.de probat.&

c.decimas de reſtit.ſpol.ſ.eo.lib.& glo.ſing.& ibi Lud.Bel in ſecundis interpre.in Cle.ſi.de reſt.Bal.in l.poſt dotẽ.ff.ſolu.mat.& in l.actor.& in l.amplierẽ.C.de app. Alex.in addi.ad Bar.in l.pater.§.marito.ff.de doli excep.& Bar.& ibi Alex.in l.non ſolũm.§.ſed & reprobare.ff.de no.ope.nunt.Pau.de Caſt.conſi.xlix.colũ.vlt.in autiq.& alias cõcordãtias vide per Iaſ.ſatis plenè in l.qui ſe patris.col.j.C.vnde liberi.& Alexan.in cõſi. xij. col.iij. in fine lib.ij.& Abb. in c. quoniã.de coniugio leproſorum. & Barto.& Ludo. Bel.in ſecundis nouis interpre. in l. generaliter. §. vxori. ff. de vſufru.lega. & Bar.in l.quęſitum.§.denique. ff.de fundo inſtru. & inſtru. lega.& Alex.in addit. ad Bart. in l.nam quod liquidè.§.fin. ff. de penu leg.& per Petrum de Anch.& Docto. in c.qui ad agẽdum.ſuprà de procu.eo.lib. & Barto.& Doct. in l.actio.C. de tranſact. Ange. in l.j.ff.eo. titu. Ioã.de Imol.in l.ſi ita legatũ.ff.de leg.j.dicit ꝙ nedum exceptio reſtringit regulam:ſed per eam legatum reſtringitur, etiam ſi legatũ annulletur.& tamẽ per illum tex.probatur contrarium.Vide Alexandrum conſi.clvij.colũ.ij.ver.ij.probare videtur.& in penul.col.& omnino in conſi.cvi.in iij.col.lib.v.Bal.in conſi.cxv.in fi.iij.vol.& in conſil.clxviij.& conſi.cclxvij.in fi.lib.j.& Ang.de Clauaſio in ſua ſumma.in litera,alienatio.§.x.& an regula per exceptionem declaretur, vide Ludo.Ponta.de vrbe in conſi.lxij.col.ij.& Iaſ.de May.no.in §.equè agat.verſ.capio glo.inſti.de act.& Alexan.conſi.cxxv.col.ij.verſi.præterea.lib.ij.& in l.ſi.ff.quod quiſq; iuris in aliũ ſtatuit,ipſe eodem iure vtatur.& hic per dominum Philip.Franchũ de Peruſio.col.j.& per Ang.conſi.ccxxxix.& in conſi.cclxxxix.& Franc.de Aret.in conſi.cxliiij.

Adde vltra eum Bar.in l.generali.§.vxori.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum poſt Alex.& alios in verſic.firmat regulam.ff.de vſufruc.leg.& Anto.Corſet.ſingſius in ver.ſtatutum,incip.nota vnum dictum.

Item ꝙ per exceptiones dicitur regula confirmari.vt in auth.de non alie.§.vt autem.coll.ij.Ergo videntur exceptiones eſſe de parte regulæ, cum ad regulæ confirmationem tendant.Mihi videtur ꝙ vtraq; opinio contineat veritatem.nam non ſunt de regula, id eſt non diſponuntur ſecundum regulam,imò quantum ad eas regula perdit officium ſuum.ff.eod.l.j.in fi.† Quia cùm officium 15
regulæ ſit cõiungere rationes.vt dictum eſt.& in his, ſcilicet exceptis,non cõiungat, quia aliqua ratio ſuadet coniunctionem vitandam,vt patet in regula,quod nullius in bonis eſt,occupanti cõceditur.quod fallit in libero homine,& in re ſacra, & in multis ſimilibus.vt notatur ff.de rer.diuiſ.l.j.in his enim nõ poſſumus ſequi regulã communem.vt ff.de legib.& ſenatuſcõſul.l.in his.& l.ius ſingulare.& propterea nõ clauduntur ſub regula.Et ita credendum eſt intellexiſſe Io. Sed ſunt ſub regula,id eſt ſub generalitate verborũ in regulæ traditione expreſſorum cõtinẽtur:quia ſi regula eſt de homine,& exceptio debet eſſe de homine & non de aſino,ſeu capra.ſeu alia ſpecie. Itẽ ſi regula ꝓcedit de actione reali.nõ rectè ſequit᷑ exceptio in perſonali nec ecõtrà.Et ita veriſimile eſt intellexiſſe Placẽ.Ad Arg.Io.poteſt reſponderi † ꝙ verũ eſt ꝙ 16
exceptiones impediunt regulã.id eſt impediunt eã coniungere caſus exceptos:ſed oſtendunt eã firmam in aliis

non

A Nota quòd Placent.fuit primus qui vniuerſitatem inclyti Caſtri Montiſpeſſulani clare. Mago. erexit, & iacet dormiens in cœmeterio diui Bartholomæi extra muros,in quo originem ſumpſit: & in dicta vniuerſitate incœpi iura ciuilia & canonica ſub conſcriptis patribus & dominis Viues & Anch. Ray.vulgò appellato le petit Pape,vtriuſque iuris profeſſoribus: & tandem ſub eiſdem gradum in vtroque iure baccalariat⁹ adept⁹ ſum.deinde hic Biteris me trãſtuli cauſa peſtis, & in vtroque iure licentiatus effectus ſum. Et de ipſo Placentino facit mentionem Azo in ſua ſumma. in proœmio C.& in dicta vniuerſitate legit Azo, &compoſuit ibi ſummas ſuper tribus libris C. & inſtit. & ipſe refert in princip. d. ſummæ ſuper tribus lib. C. & Placenti. fecit ibi ſuper ipſis ſummis aliquas additiones. Et licet in ciuitatibus& nõ in caſtris ſtudia generalia debeant eſſe, vt not. gloſſ.Ioan. Andr. Abb. Sicul. & Felyn.in proœmio Decre.& glo.Bart. & Ioan.de Plat. Luna. C. de ſtud. lib. vrb.Rom.lib. xj. fallit in Montepeſſulano propter inclytam eius nobilitatem: vt dicit Bald.in dicto proœmio Decret. col. vj.poſt med. ideo de ipſo caſtro feci mentionem:quia omne actum in nobili patria redundat ad gloriã illius.tex.eſt celebris in l.ſi quis.in prin.& Salic.C.de natur.lib.

Memini in l.mechanicos.nu.ij.in verſ.ciuitatibus.C.de excuſ. art. libr.x.in addit. ad Iacob. Rebuf. qui fuit prædicti Caſtri Montiſpeſſul.ciuis & ordinarius lector.

non exceptis:quia vbi ſunt plura capitula,quorũ effect⁹ eſt diſtinctus,ſi fiat detractio in quibuſdã,vident᷑ cætera cõfirmari:vt ff.de teſta.milit.l.tribunus.§.vlt.Itẽ verum eſt quòd ſpecies excepta nõ eſt ſub genere:& diſpoſitio eius non ſequitur ad diſpoſitionẽ generis:ſed nihilominus eſt de genere, qualitate verborũ inſpecta vt ſ.dixi. Sicut ſi dicerem, Omnis homo legit,præter Martinum qui dormit:Martinus ſub homine continetur: ſed de eo
A aliud quã de cæteris prædicatur.Ad argumenta [a] Placẽ.
17 dicendum quod verum eſt† quòd ſpecialia generalibus inſunt,id eſt,ſub generalibus comprehenduntur quantùm ad verba,ſed non quantùm diſpoſitionem: quia ſubeſt aliqua ratio quæ non patitur ipſa ſecundum genus diſponi.

In reg. Beneficium. Argumenta.

1 *Inſtitutio à quo & de quo fieri debeat.*
2 *Inſtitutio quid ſit.& nu.5.7.9.*
3 *Inſtitutio quo differat ab inductione in poſſeſſionem.*
4 *Inſtitutio corporalis dicitur cum quis in poſſeſſionẽ mittitur.*
6 *Poſſeſſio per quid alicui quæratur.*
8 *Collatio beneficij in primũ facta derogat collationi factæ in ſecundum.*
10 *Inſtitutio hæredis tria requirit.*
11 *Tutor à teſtatore datus per iudicem confirmatur.*
12 *Inueſtitura dicitur confirmatio præcedentis conceſſionis.*
13 *Collatio per epiſcopum facta, inſtitutio iuris eſt appellanda.*
14 *Detentio illicita dicitur, cum quis inſtituitur à non habente poteſtatem inſtituendi.*
15 *Inſtitutio inualida dicitur cum incapax inſtituitur.*
16 *Inſtitutio varijs ſumitur modis.*

17 *Inſtitutio quæ canonica meritò ſit cenſenda.*
18 *Iura diſtincta an conferantur per inſtitutionem, inueſtituram, & miſsionem in poſſeſsionem.*
19 *Corporalia ſpecie differunt ab incorporalibus.*
20 *Poſſeſsio vera vel quaſi qualiter & quibus quæratur.*
21 *Poſſeſsio maximè clauium traditione confertur.*
22 *Poſſeſsio vnius rei beneficialis accepta, an ſufficiat pro reliquis rebus.*
23 *Hæres adiens hæreditatem, omnium rerum hæreditariarum acquirit dominium.*
24 *Conferens beneficium quibus temporibus capax eſſe debeat, vt collatio valeat.*
25 *Inſtitutio hæredis non vitiatur, ſi poſtea teſtator ius amittat teſtandi.*
26 *Inſtitutio nõ vitiatur ſi ex aliqua cauſa ius inſtituẽdi pdatur.*
27 *Donatio inter viuos irreuocabiliter tenens non reuocatur ob delictum donantis ſequens.*
28 *Hæres vt inſtitui quis queat quib⁹ tẽporib⁹ capax eẽ debeat.*
29 *Inſtitutus, beneficij conſequendi capax tribus temporibus eſſe debet.*
30 *Inſtitut⁹ in beneficio, ex cauſa ſuperuenientí põt eodẽ priuari.*
31 *Inſtitutio an vitietur, ſi poſt appareat eum, qui inſtituit, non potuiſſe iure inſtituere. & nu. 32.*
33 *Error ſingularis operatur in præiudicium veritatis.*
34 *Inſtitutio an vitietur per omiſsionẽ alicuius ſubſtantialiũ.*
35 *Canonic⁹ de manu prioris nõ legitimè inſtitui præbẽdã recipiẽs, an poſsit agere ad eiuſdẽ remotionẽ. & nu. ſeq. & 38.*
37 *Teſtamentum falſum dicere poteſt, qui aliquid cõſequutus eſt ab hærede.*
39 *Inſtitutio alicui tacitè vel ad cautelã facta quando valeat.*
40 *Reſeruatio facta à legato an poſsit effectum ſortiri finita legatione. & nu. ſeq. & 43.*
42 *Conditio contractui adiecta, quandocunque impleatur, ad tempus contractus & diſpoſitionis trahitur.*

BONIFACIVS VIII.

REGVLA PRIMA.

BENEFICIVM *eccleſiaſticum non poteſt licitè ſine canonica inſtitutione obtineri.*[a] A

¶ REGVLAE iſtius exẽplum euidenter patet. intendit enim dicere † q̃ ſi aliquis inſtituatur ab eo qui ius 1 non habet inſtituẽdi. Item ſi inſtitutio fiat de eo qui nõ ſit inſtitutionis capax. Item ſi inſtitutio fiat non ſeruata

[a] Obtineri. Nõ negat poſsideri. nam videtur, quòd ex titulo minus canonico transferatur poſſeſsio beneficij. Patet: quia poſsidens illud tanquam prædo ſi ſpolietur, datur ei reſtitutio. c. item cum quis. c. in literis, ſupra de reſtit. ſpo. quandoque titulus ipſo iure extinguitur in perſonam vnius, qui tamen poſſeſsionem retinet. c. licet Epiſcopus. ſup. eo. de præb. quãdoque ſententia diſponit de poſſeſsione beneficij, reſeruato iudicio tituli & proprietatis. ſ. de cauſa poſſeſsionis & proprietatis. cap. cum ſuper. c. cum eccleſia. ita tenet & exponit Petrus Anchara. hic colũ. j. item latè tenet Panor. in diſpu. 4. incip. Titius clericus. ſed communis opinio Doct. eſt in contrarium. Dic quòd opinio Anchar. & Panor. vera eſt, reſpectu non prætendentis titulum. vnde debitores, coloni, cenſuarij, & alij non poſſunt titulo ſaltem colorato poſsidendi, denegare ſolutionem, eique ſoluendo liberãtur. quãuis non teneantur, niſi ex contractu prædeceſſorum per not. Bart. Alex. in l. ſi vrbana ff. de condict. indeb. gl. c. nihil. per illum tex. verb. adminiſt. & ibi Compoſtella. de elect. Lapus alleg. 89. Caro. Ruinus conſ. 150. nu. 2. lib. 1. tetigi in annotat. ad Alex. conſil. 120. nu. 7. lib. j. & in annota. ad Deci. conſ. 407. Sed reſpectu contendentis de titulo vel poſſeſsione ipſius beneficij præcedit communis ſententia. & ita practicatur. & per triginta annos & vltra practicaui, & conſului in parlamento Pariſienſi. Car. Mol.

forma quæ debet in inſtitutionibus ſeruari, inſtitutio videtur eſſe minus canonica: quia defectum habet eorum quæ ſunt inſtitutionis ſubſtantialia. Propterea ex inſtitutione tali non poteſt [a] beneficium legitimè obtineri.

A ¶ Ad declarationem autẽ verborũ regulæ [b] quærẽdum
B eſt quid ſit inſtitutio. Itẽ in quo differat ab inueſtitura &

A Adde q̃ verbum poteſt, poſitum cum negatione, importat neceſsitatem. vt l. non poteſt. ff. de fur. & not. hic Io. Andr. & Phi. Franc. in ij. col. poſt princ. & Bart. in conſi. xcvij. col. ij.

Tu dic hoc verbum quãdo negatiua præcedit: ſecus autem ſi apponatur ſine negatiua præcedente. vt per gloſſ. in l. j. in verſic. dare poteſt. & ibi Modern. ff. de iuriſdi. omnium iudic. de quo omnino vide Ant. Corſ. ſingu. ſuis in ver. poteſt. incipien. verbum poteſt importat neceſsitatem.

B Adde ad iſtam regulam Ioannem Andream hic, & Petr. de Ancharano, & appellatione beneficij, omne beneficium comprehenditur. vt notat hic Ioannes Andreas. & Docto. in cap. de multa. de præbend. & Card. Alexand. in cap. miror. l. diſt. in fin. & Abb. Sic. in conſilio xlvij. volum. ij. & Specu. & ibi Ioann. Andr. in addit. in titul. de diſpenſa. §. videndum reſtat. verſicu. ſed nunquid nocet. & hoc large ſumpto vocabulo. de quo per Abb. in cap. ſuper. Fel. in c. poſtulaſti. col. vj. verſ. circa gl. ij. fin. in titu. de coll. §. volens. in verb. beneficio. Et quomodo cognoſcitur beneficiũ eccleſiaſticum, vide Fel. in repet. c. in noſtra. col. vj. ver. reſtant multa. de reſcrip. Et an penſio appellatione beneficij contineatur. vide Fel. in cap. ad audientiam. el j. de reſcri. poſt Abb. Sic. & And. Sic. Hug. Barb. ſatis amplè. Et beneficiũ eſt beneuola actio gaudium tribuens capienti: vt inquit Senec. lib. j. de beneficijs. & Bal. in c. j. & ibi Car. Alex. quib. mod. feu. amit. & vide Abb. in cap. clericis. de vit. & ho. cle. & Bald. in ſua marga. in litera, beneficium. & ibi vide quot modis dicatur. & Alexan. conſ. xij. in fi. col. ij. & not. quod licet beneficium ſine legitimo titulo, non poſsit obtineri: vt hic. & in cap. j. §. ordinarij. de pacifi. poſſ. in pract. & in titu. de coll. §. ſed & inſuper. verbo, titulo. tamen propter cõtumaciam abſentis actor miſſus in poſſeſsionẽ ex ſecundo decreto acquirit poſſeſsionem, & poteſt beneficiũ præſcribere per x. annos ab ind

ab inductione in poſſeſsionẽ. Item quæ dicat canonica inſtitutio. Subſequẽter q̃rẽda erũt quædã ad materiã regulæ p̃tinẽtia. De primo ſcribitur per dominũ Hoſtiẽſem † q̃ inſtitutio eſt intus ſtatio, vel intus poſitio. Quòd 2
ſi verũ eſſet, iã ſuꝑflua eſſet inueſtitura & in poſſeſsionẽ inductio poſt inſtitutionẽ: q̃a quod haberet nõ poſſet ei vlterius cõferri. & prima collatiõe & eius effectu ꝑſeuerãte: vt ff. de verb. obl. l. nemo rem ſuam. & l. ſcire debemus. §. vlt. † Itẽ cum canones exponãt q̃ ad alium perti 3
neat inſtitutio, videlicet ad epiſcopũ: vt s̃. de hęret. c. cum

inter præſentes, & xx. inter abſentes alum tñ habeat titulum ſaltẽ coloratũ vt colligitur ex no. p gl. & Doc. in c. cõtingit. de dolo & cõtu. & Abb. Sic. in c. j. in literis. de reſt. ſpo. & no. hic Io. And. & in regula ſeq. in Mercu. & gl. & Doct. in c. vno. de eo q̃ mittitur in poſ. cau. rei ſeru. s̃. eo. lib. & gl. in d. c. j. de paſcifi. poſ. ſuper verbo, triẽniũ. ſed hodie per illũ text. qui poſſedit per triẽnniũ habens coloratũ titulũ tam in petitorio quàm in poſſeſſorio, nõ pôt à quoquam etiã ratione iuris nouiter impetrati moleſtari: exceptis caſibus ibi not. per gl. ſuper verbo, poſſideat. & in gl. beneficium. & tex. & glo. & Doct. in clem. j. de ſequeſtra. poſſeſ. & propriet. & in regula Cancellariæ xxxiij. & ibi ſingul. gl. Ioan. de Ana. in c. licet Hely. de Simon. & Felyn. in c. plerunque. de reſcript. & in cap. ſicut, de re iud. col. xvj. Et ideo dicunt Hoſtien. Card. Butr. Imol. Abb. & Felyn. col. ij. in fin. in c. illud. de præſump. quòd clericus præſumitur rectè inſtitutus quando diuturno tempore tenuit eccleſiam, ſeu beneficium vt rector: quia ſuperiores viſitantes ſæpe eccleſias præſumuntur vidiſſe titulum ſuum: nec toleraſſent intruſum tanto tempore. & not. hic Petr. de Anchar. colũ. viij. & Ioannes de Anania poſt Abbatem: & in d. cap. licet Hely. & Felyn. in dicto cap. ſicut. colum. xv. verſic. fallit iij. & Domi. de Rota deciſ. lxxxiiij. in antiq. titu. de probat. & quando epiſcopus vel alius prælatus poſsit compellere beneficiatum ad oſtendendum titulum beneficij. vide hic per gloſſam, & Petr. de Ancharano in viij. quæſtione. & Abb. & Felyn. in dicto cap. licet. Felyn. colum. iiij. verſicu. extra gloſſ. quærunt. Bald. in conſilio clxvij. lib. iiij. & in l. malè agitur. C. de præſcript. xxx. ann. & Andr. Barb. in repetit. rubr. de fide inſtrument. collumna lix. & Paul. de Leaza. in repetit. cap. in literis. columna iij. verſic. ad vlt. & ibi per Abbatem & Modernos. de reſtitut. ſpoliat. & Felyn. in d. cap. licet. ponit quinque concluſiones cum ſuis fallent. Quid de eo qui habet in commendam beneficium, an dicatur habere titulum: vide Doctores in capit. nemo de elect. ſuprà eodem libro. qui dicunt communiter quod commenda eſt titulus canonicus. & notat Ludouicus Roma. in conſilio cccl. quod eſt pulchrum in materia commendarum. & vide gloſſ. ſingularem in d. capit. j. de pacific. poſſeſ. ſuper verb. titulum in Pragmatica ſanct. Item not. quòd licet quis etiam non poſsit conſequi beneficium niſi vnico titu. vt c. vt qui duas. s̃. de elect. eodem lib. tamen poteſt ſe defendere ex pluribus titulis: vt not. Abb. in cap. in noſtra. de reſcrip. & eſt text. celebris in cap. poſt electionem. & ibi Abb. de præbend. & Abb. in cap. cum olim. & ibi Felyn. in fin. de re iudic. & pulchra Felyn. in repet. dict. cap. in noſtra. col. ij. verſ. titulus multiplicatur ad cautelam in eodem beneficio. vnde dicit quòd ſi quis dubitet de prima collatione ſua, impetret ſecundam: quia per hoc non inducitur renuntiatio primæ: imò poteſt vti vtraque ad defenſionem ſuam. & vide Abbatem in c. cum olim. in ij. ad fi. de priuileg. & Felyn. poſt Card. in c. inter dilectos. col. x. verſic. fallit iij. de fide inſtrum. quod nota perpetuò. & vide gloſſ. in cap. nullus pluribus.

ex in

ex iniuncto. in fi. & ad alium pertineat in poſſeſsionem inductio, ſcilicet ad Archidiaconũ: vt s̃. de off. archid. c. ad hæc. & c. vt noſtrũ videtur inconueniens dicere q̃ in idẽ: quia cùm ſint diſtincta officia illorum ad quos pertinẽt. diſtinctos debent habere effectus: quia diſcretorum & diſtinctorũ diſtincta & diſcreta ratio eſſe debet. vt ff. de calum. l. vlt. & C. de don. inter vir. & vxo. l. ſi maritus. j. & de epiſc. & cleri. l. repetita. & de teſta. l. conſulta diualia. Sed excuſari poteſt q̃ intellexit de inſtitutione quantùm ad ius quod ex ſola inſtitutione acquiritur. Sed intus ſtatio de facto per inductionem in poſſeſsionem ſubſequitur.
4 † Et præterea dici poteſt q̃ motus fuit ex eo q̃ canones appellant inductionẽ in poſſeſsionẽ inſtitutionẽ corporalem: vt s̃. de offi. archid. c. ad hæc. §. in quadam verò. Et propterea potuit probabiliter dicere q̃ inſtitutio eſſet intus poſitio, vel intus ſtatio de facto: cum etiã ſit in corporalem poſſeſsionẽ inductio, vt d. §. in quadã. Magiſter
5 verò Bernar. ſcribit s̃. de inſti. c. authoritate † q̃ inſtitutio eſt ius canonicum in Eccleſia vel eccleſiaſtico beneficio tribuere. Inueſtire eſt quaſi poſſeſsionẽ illius iuris cõferre. Poſteà verò ſubiũgit, q̃ inſtituere eſt ſpiritualis beneficij vel dignitatis corporalẽ poſſeſsionẽ tradere. Et in hoc videtur tradere cõtraria. Quia primò dicit per inſtitutionẽ conferri ius, & poſt illã collationẽ iuris per ſubſequens factum: id eſt per inueſtiturã quæri quaſi poſſeſ
6 ſionem. per quod includit † q̃ per inſtitutionẽ non acquiritur poſſeſsio. Et hoc eſt certũ poſſeſsionẽ nõ quęri per ſolã inſtitutionẽ, vel ex ſola inueſtitura: ſed per inductionem in corporalẽ poſſeſsionẽ: vt s̃. de elect. c. cũ in cunctis. §. cũ verò electus. & no. Hoſt. in tit. de inſt. & patet ff.

j. eodem titul. & quæ ibi dico poſt Dyn. in princip. facit quod not. Dyn. in ſequenti fol. verſicul. quod ex eo. & not. Abb. Sicul. in conſil. iij. volum. ij. & Bald. in conſil. vij. titul. de elect. & ibi de ſancto Geminiano.

Copiosè quamuis ſit de beneficio & illius appellatione tractatum in hac apoſtil. vide vltra hic allegat. Card. in clemen. auditor. nume. ix. & ibi poſui in apoſtil. in ver. comprehendit dignitates. de reſcript. & in clement. j. de præbendis. Gemin. in cap. j. in princ. & ibi dixi in apoſtill. in verſi. non eſt dignitas. s̃. de eo qui mitt. in poſſeſſ. cauſ. rei ſer. & in cap. dudum. nume. vij. vbi etiam notaui in verſicu. eccleſiæ cathedralis. s̃. de prębend. & dixi in apoſtil. ad Phil. Franciſ. in gra. nume. j. in verſ. appellatione beneficij. s̃. de reſcrip. & in apoſtill. ad Panor. in capit. noſtra. in apoſtill. mea ſub nomine Zacha. in verſicu. ſiue præbend. de reſcript. in antiq. Et in quã tum do. Boerij dixi s̃. quòd clericus præſumitur rectè inſtitutus quando diuturno tempore tenuit &c. hoc facit ad diſſolutionem q. an poſſeſſ. beneficij cogatur per ſuperiorem oſtendere titulum ſuum. de quo dixi in apoſt. ad Panor. poſt eum. in cap. licet Hely. numer. xxij. in verſic. ad oſtendendum. titu. de ſimon. & in c. accedens. nume. iiij. in ver. ad oſtendendum. tit. de accu. dixi etiam in apoſt. & Gemin. in c. j. nu. vij. in ver. probare. titu. s̃. de eo qui mittitur in poſſ. cau. rei ſer. & in addit. ad Bald. in l. in ciuile. in j. oppo. C. de furt. & in Rota deciſ. lxv. & dclxxix. in antiquis.

de acq

A ¶Adde q multiplex eſt inſtitutio : vna eſt proprie quæ ſumitur pro tranſla-
tione iuris non libera à ſuperiore facta quãdo ſcilicet præſentatus per patronum
inſtituitur. & iſtud ius inſtituendi tranſit in capitulum ſede vacante.c.j.de inſti.lib.
vj. Alia eſt inſtitutio quæ capitur pro collatione libera.de qua in ca. ex frequenti-
bus.eod.tit. in antiq. Tertia eſt inſtitutio authoriſabilis quæ fit quo ad curam po-
puli tantum. vt
ſi collatio be-
neficij ſpectat
ad inferiorem
pro cura popu
li non exempti,
recurritur ad
epiſcopum. vt
in cap.j. de ca-
pel.monach. in
vj. Alia eſt inſti
tutio quæ ca-
pitur pro indu
ctione in poſſeſ
ſionē : iſta per-
tinet ad Archi-
diaconũ de iu-
re communi. c.
ad hæc. & cap.
vt noſtrum. de
offic. Archidia.
Et ſcias quod
de iure commu
ni collatiua in-
ſtitutio tituli
pertinet ad epi
ſcopum gloſ. in
cap.cum veniſ-
ſent. eod. titul.
in antiq. ita re-
fert Pe. Rauen.
in ſuo compen-
dio iuris cano.
titul.de inſtit.col.iiij.&col.v.

de acquiren.poſſeſſ.l.cum hæredes.in princ.Sed credibi-
le eſt q magiſter Bern.in prima diffinitione vel aliàs de-
ſcriptione intellexit de inſtitutione ſtrictè ſumpta per
quam tribuitur ius,& non poſſeſsio vel quaſi illius iuris.
In ſecunda intellexit de inſtitutione largo modo ſum-
pta[a]. Vel dicendum eſt, q in prima intellexit de inſtitu- A
tione pertinente ad epiſcopum quę tribuit ſolum ius. In
ſecunda intellexit de inſtitutione pertinente ad Archid.
quæ tribuit poſſeſsionem vel quaſi. Scribitur etiam per
do.Hoſt.in ſumma tit.de inſt.in princ. q †quidam dixe- 7
runt q inſtitutio eſt eccleſiæ vel eccleſiaſtici beneficij
collatio.quæ diffinitio non videtur eſſe ſufficiens : quia
non ponit omnia ſubſtantialia inſtitutionis. Non enim
dicit q ex inſtitutione quæratur ius in proprietate be-
neficij collati. Conſtat autem q per inſtitutionē ſeu be-
neficij collationē quæritur ius proprietatis illi in quem
beneficiũ confertur.Quod ex eo patet † quòd poſt colla- 8
tionem factã in primum,collatio facta in ſecundũ nihil
operatur.& eſt caſus de præben.c.ſi tibi.[b] Et tamē ſi non B
eſſet per primam collationem trãſlatum ius in primum,
potuiſſet per ſecundam collationem transferri in perſo-
nam ſecundi.C.de rei vendic.l.quoties.Sed credibile eſt,
quòd qui prædictam diffinitionem induxit, intellexit q
ius per beneficij collationem transferatur,& hoc aliqua-
liter indicant diffinitionis verba. Et tamen ſi omnia ſu-
pradicta tolerabilia ſunt propter probabilē authoritatē

B ¶Adde quòd in beneficiatis non requiritur traditio , vel quaſi , vt acquiratur
ius in beneficio.vt plenè.not.Dyn.in regula, qui prior. infrà eodem. & ibi dicam.
quia primus prefertur ſecundo in beneficio.etiam ſi fuerit tradita poſſeſsio.vt te-
net hic Dyn.per textum in cap.ſi tibi.de præbend.ſuprà eodem libr. & Ioan.Andr.
ibi ſuper verbo, acquiras.dummodo collatio prima beneficij fuerit iure facta : vt
eſt textus.& exemplum in cap.illud.& cap.ſuggeſtum.de iure patronat.ita tenent
Ioan.Fab.Bald.Salic.Paulus de Caſtro.in l.quoties.& ibi Iaſ. de May.in repetitio-
ne.column.v.in quarta limitatione.C.de rei vendicatio.& Ludouic.de Ro. conſilio
ccxcviij.colum.j.verſicu.iij.videtur caſus.quod no.pro limitatione l.quoties. C.de
rei vendicatione.

dicen

A ¶Adde quotuplex eſt inſtitutio in beneficiis, & quæ differentia ſit inter inſtitu-
tionem,collationem,& inueſtituram:& quæ dicatur inueſtit.authoriſabilis : & an
per inueſtiturã transferatur poſſ.vide tex.doct.in c.cum illis.§.cum autem. s.eod.
lib.de præb.& plenè per Abb.poſt Io.And.in §.autoritate.de inſt. & Fel.in c.audi-
tis.col.iij.ver.inquantũ,Abb.de reſcri.& gl.in §.j.de annat.in verſi.inſtitutiones, in
Pragmatic. &
Bald in rubr.de
cauſa poſſeſſ.&
propriet.col.ij.
de inueſtitura.
vide Baldum &
Card.Alexã.c.j.
quid ſit inueſti-
tura.ver.not.&
ibi vide per An
dre.conſi.in ad-
dit.ad Bald.per
quæ fiat inue-
ſtit. adde Inno.
Abb.& Bal.in c.
ex literis. verſi.
not.de conſuet.
Archidia.lxxiij.
diſt.Hadrian.&
per Alex.in l.j.
in fin. in princ.
verſic. vlterius
quærit. ff.de ac
quirē.poſſeſſ.&
Paul.de Caſtro
conſi.clx.in an-
tiq.qui alle. hic
Dyn. vide And.
Barba. in dicto
ca.ex literis. de
conſuet. & quæ
dicam in iiij.q.
& ſeq.& Philip.
Franc,hic col.j.
& glo. in d.c.in
prin.ſuper ver.
inueſtitura. de
annat.in Prag.Sanct.Et ideo eſt q inſtitutio de beneficio facta nõ trãsfert poſſeſ-
ſionem,niſi corporalis poſſeſsio tradatur. vt not.in c.cum Bertholdus. ſaluis limi-
tationib.quas ibi ponit Fel.de re iudic.in antiquis. dat tamen iuſtam cauſam poſsi-
dendi, & iuſtum titulum in prælatura.vt per Bald.in l.iij.C.de emancip.liber. & de
materia orig.huius,ſcilicet quid ſit inſtitutio in beneficio vide Car. in cle.j. in ſolu.
vj.q.de ſupplen.neglig.prælat. Gemin.& Phil.Franc.in conſi.in illis. s.de præbend.

9 dicentium,clariùs poteſt dici quòd † inſtitutio , [a] eſt iu-
A ris alicuius beneficij verbalis collatio. inueſtitura verò
collationis ſeu inſtitutionis confirmatio , ſeu declaratio,
per quã inducitur confirmatio. Miſsio in poſſeſsionem,
eſt præcedentium:id eſt collationis & inueſtituræ execu
tio. quod per ſimilia patet. Nam in inſtitutione hæredis
10 tria ſunt per ordinem. †Primum eſt inſtitutio quæ pro-
cedit per diſpoſitionem verbalem. Secundum eſt inſtitu
tionis irreuocabilis confirmatio quæ contingit per con-
ſequens factum:id eſt per mortem. Tertiũ autem eſt in-
ſtitutionis & confirmationis executio quæ contingit per
aditionem hæreditatis & ſequens adminiculum:id eſt ap
prehenſionem poſſeſsionis: licet illa nõ ſit neceſſaria ad
acquiſitionē dominij rerum hæreditariarum:ſed neceſſa
ria eſt ad acquiſitionē poſſeſsionis.C.de teſta.l.omnium.
ff.de acquir.poſſ.cùm hæredes.in princ.de bo.poſſ.l.j.&
11 ij.† Item in datione tutoris:datur enim aliquãdo à teſta-
tore.Secundò:datio illa verbalis confirmatur à iudice. vt
patet ff.& C.de teſta.tute.& de confir.tu.Tertiò ſequitur
decretum iudicis adminiſtrationem concedens.C.arbitr.
tu.l.fi.& in auth.vt hi qui obl.ſe hab.res minorum. §.pe.
colla.vj.Item patet in feudo.nam primo fit feudi conceſ
12 ſio.†Secundò inueſtitura quæ eſt præcedentis conceſsio-
nis confirmatio. Tertiò in poſſeſsionē inductio. quæ eſt
conceſsionis , & inueſtituræ realis executio : vt in titulo,
b quid ſit inueſtitura. collat.x. [b] Et licet prædicta non ſint
ſimilia quantùm ad omnia:ſimilia tamen ſunt quantum
ad ordinem ſucceſsiuum. Et hæc vera ſunt ſecundum ab-
ſolutam & propriam ſignificationem verborum. Sed in
prȩſenti regula credendũ eſt,& dicendum inſtitutionem

B ¶Vide ibi Bald.& Card.& Alexand,& latius in præludiis feudorum,& maxime

largo

largo modo ſumi, & pro omnibus ſupradictis modis po-
ni. Certum eſt enim † quod collatio q̃ inueſtitura quæ 13
fit per epiſcopum inſtitutio iuris appellatur: vt in præal-
legato c.cum ex iniuncto.s̃.de hære. Item inductio poſ-
ſeſsionis quæ fit per archidiaconum, appellatur inſtitu-
tio corporalis. vt s̃.de offi. archid.c.ad hæc.c. vt noſtrum.
In quacunque enim prædictarum defectus interueniens
reddit beneficij receptionem vel retentionem illicitam.
† Si enim defectus eſt in inſtitutione verbali, ſiue ex par 14
te inſtituẽtis: vt quia is inſtituit qui de iure inſtituere non
poſsit, illicita eſt detentio. verbi gratia: vt quia inſtitutio
fiat per vicarium[a] epiſcopi generalem, quem conſtat in- A
ſtituere non poſſe, niſi inſtituẽdi poteſtas ſpecialiter fue
rit ei conceſſa per epiſcopum: vt de offic.vic.cap.cum in
generali.lib.vj.& ita debet intelligi s̃.de inſtit. c.ex fre-
quentibus, vel quia fiat per capitulum de beneficiis ad
collationem epiſcopi pertinentibus quam conſtat non
valere etiam ſede vacante[b] vt s̃.de inſtit.c.j.eodem titu. B
† Itẽ ſi inſtitutio fiat de eo qui nõ poteſt de iure inſtitui: 15

per Iaſ.& Deciſ. Parlam. Gratianap. l Delphin. quæſt.cccuij.

Adde tamen quod licet do. Dyn. hic videatur ſentire inueſtituram in feudo non ſufficere ſine inductione in poſſeſsionem, limitabis hoc dictum, niſi poſſeſſ. fuiſſet prius apud feudatarium: quia tũc ſola inueſtitura etiam verbalis ſufficeret: vt per Bal. in authen. defuncto. in princ. & ibi poſita in addit. in verb. inueſtitura. C. ad Tertul. & in l.j.C.de rerum permut. quod tamẽ intelligo eſſe verum ſi dominus ſciebat tunc feudatarium poſſidere. vt notat Ange. in l. quædam. ff. de rei vend.

A Adde hic Dyn. in regula, in generali. & ibi Ioan. Andr. & Docto. j. eod. & de multiplici natura vicariorum vide Abb. & pulchrè Fel. in c. poſtulaſti. co.i.& ij. de reſcript. gloſſ. in titu. de colla. §. ita tamen. in verb. vicario. in Prag. Sanct. & Alexand. in rubr. de off. eius cui. col. ij. & iij. & Abb. in c. extirpandæ. §. qui verò. in ij. col. de præbend. & Cardin. in clement. in q. iij. de off. vic. & Ioan. Franc. in ſuo eleganti tract. de poteſt. c. ſede vacante. in x. q. ſecundæ partis. & ad not. hic per Dy. vide ſingulariter Card. Alex. in c. perlectis. col. v. in glo ſuper ver. iurgia. xxv. diſtinct. & ibi an videatur habere iuriſdictionem ordin. vel delegatam. & Imo. in c. ſua. not. de off. vic. & per Io. And. in addi. Spec. de off. vic. ſuper rub. & Alex. in addit ad Bart. in l. i. §. ab eo. ff. quis & à quo appel. & ibi etiam vide an appelletur de vicario ad epiſcopum. & latius in ca. non putamus. s̃. de conſuetu. eo. lib & ad not. hic per Dy. vide hic Philip. Franc. col. ij. in fin.

De materia peculiari huius quæſiti, ſcilicet quòd vicarius epiſcopi non poſsit inſtituere. vide quod plenè notaui in addit. ad Phil. Franc. in c. cum generali. s̃. alle. nu. iij in ver. conferendi beneficia. s̃. de offic. vic. vbi dico q̃ tamen poteſt inſtituere præſentatum à patrono eccleſiæ idoneũ. tex. eſt ſin. in c. ex frequentibus. per iſtum alleg. ad hoc dicit ſingul. Romanus in ſuo ſingul. dcv. incip. tu ſcis q̃ fundatores. de quo per Cardin. in clemen. i. quæſt. xvij. & xviij. de offic. vicar.

B ¶ Adde gloſſ. & Docto. in cap. ijs. & in c. cum olim. & ibi Abb. & Fel. de maior. & obe. in gl. in tit. de colla. § illi verò. ver. legatorum. & in §. cui rei. ver. eccleſiaſticus. in Prag. ſanct. & ad plenũ vide Io. Fran. de Pauin. in d. tract. de poteſt. ca. ſed. l. vac. in ij. par. q. j. ij. iij. iiij. & v. ibi in v. q. ponit an arrentator ſeu firmarius poſsit præ-

vt ſi

A vt ſi inſtituatur laicus[a]. vel alius irregularis cui prohibetur
de iure beneficium cõferre: vt s̃.de inſti.c.ij.idem erit ſi
defectus fuerit in inſtitutionis forma, vt quia fuit ſub cõ-
ditione facta, cum actus legitimi nõ ſuſcipiant cõditio-
nem, neq; diem. vt j̃.eo. actus legitimi. vt s̃.de elect.c.in
16 electionibus.lib.vj. Et per hoc patet † q̃ inſtitutio largo
modo hic ſumitur: vt tam inſtitutionẽ verbalem & inue-
ſtituram quæ ius tribuit, quàm inductionẽ in poſſeſsio-
nem, quæ poſſeſsionẽ & quaſi concedit, comprehendat.
Et hoc oſtenditur neceſſario arg. poſito caſu quòd eſſet
aliquis verbaliter inſtitutus & inueſtitus re ipſa ſine in-
ductione in poſſeſsionẽ: & autoritate propria poſſeſsio-
nem occupauerit, dicetur incumbere poſſeſsioni vt præ-
do, non vt iuſtus poſſeſſor. ff. de acqui. poſ. l. ſi ex ſtipula-
17 tione. j. & ij. reſponſo. & l. nec ex vera. C. eo. tit. † Cano-
nica verò inſtitutio appellatur, in qua omnia ſubſtantia-
lia validæ inſtitutionis largo modo ſumptæ concurrũt:
id eſt collatio, inueſtitura, & in poſſeſsionẽ inductio: &
decens perſonæ habilitas, tam ex parte cõferentis, quàm
ex parte illius in quẽ collatio facta eſt, & ſolennis inſti-
tutionis forma, ſicut ſuperioribus eſt oſtenſum. Sicut di-
citur legitima tutoris datio, quãdo is dedit qui dare po-
tuit: is accipit cui fuerat dandus, & is datur cuius dandi
B facultas[b] erat, & pro tribunali decretũ interponitur. vt
ff. de confir. tut. l. naturali. §. ſi quæratur. ¶ Quæri autem

ſentare: & alleg. Pau. de Caſt. tenere q̃ non in conſi. lv. etiam ratione procuratorij ſed illud conſilium cum difficultate potui reperire in antiq. & eſt cccxliij. ſecundum verum numerũ incip. venerabilis vir. pro facit tex. Abb. & ibi de Bellenzinis in addi. in c. ex literis. de iure pat. & Abb. in ſua diſpu. incip. Augerio. col. xix. & Bal. ſingulariter in conſi. xxxij. lib. iij. & ibi vide quando tranſeat ius patronatus cum vniuerſitate. & Feli. in c. cauſam. col. v. poſt prin. de p̃ſcrip. & gl. in l. precibus. & ibi Doct. C. de impu. & aliis ſubſti. & Io. And. in c. j. s̃. de iur. pa. eo. lib. & Domi. de Ro. deciſ. ccxxxix. in antiq. tit. de iur. pa. & Abb. Sic. in cõſi. liiij. lib. j. & Bal. in l. j. colũ. ij. C. de bo. liber.

A Adde tex. & Doct. in c. ex literis. de trãſac. & text. & Abb. Sic. in c. Io. ver. tertius. art. col. j. de cle. coniug. & in c. ij. de inſtit. Et an ex diſpẽſatione epiſ. vel Papæ poſsit obtinere: vide Cardi. Alexã. in c. ſi qui. in vlt. no. xxij. diſt. & plenè in c. placuit. eadem diſt. col. iij. verſi. ad ſecundum. Et ibi videat clericus qui contraxit matrimonium, & vxor ante copulam vult intrare monaſterium, an poſsit clericus redire ad ſuum beneficium. adde gl. & Doct. maximè Imol. poſt Abbatem in c. j. de cler. coniuga. facit quod no. gl. in c. vno. s̃. eo. lib. in verbo, clericalis. de cler. coniug. & Ang. Aret. in quib. mod. ius pat. pot. ſol. in prin. & Deciſio. Capell. Tholoſ. quæſt. ccxl. & quæ dixi in tracta. de pote. & offic. deleg. in j. quæſt. col. antepenult.

Adde ad quæſita per do. apoſt. j. an laicus ex diſpenſatione epiſcopi poſsit beneficium obtinere: & ego puto quòd in curatis nõ poſsit diſpenſare, in aliis verò non requiratur diſpenſatio. vt latè per Fed. de Sen. conſi. cxxvij. incip. caſus talis eſt, quidam ẽ canoni. & quis dicatur laicus, vide glo. in c. j. s̃. de procu. & in c. ſi iudex laicus. de iudi. & tex. in c. duo ſunt genera. xij. q. j.

B Adde quæ requirantur vt dicatur legitima tutoris datio. vide Bar. poſt Dyn.

B poteſt

in d.§.ſi quæratur.hic alleg.& Dyn.fol.præced.poſt principium.& Deciſ.Parlam. Gratianop.Delphin.q.cccxxx.& Deciſ.Capel.Thol.q.lxiij.& Cyn.Bar.Ioan.Fab. & Sali.in l.fi.§.omnem.C.de admini.tut.& Ang.Aret.in §.tutores.inſtit.de tutelis. & quæ dixi in lib.conſue.Bitu.tit.de conſuetu.ſtatus iurium perſonarum.§.vij.& in addi.Adde prædictis Bar.in l.legitimos.in fi.prin.& quod ibi poſui in apoſtil.ad ipſum.in verſi.

poteſt circa materiam ſupradictam. Primò nunquid in-
ſtitutio,inueſtitura, & in poſſeſsionem inductio,ſint di-
ſtinctæ ſpecies,vel idem ſignificantes.hoc autē declaratū
eſt per ſuperiora, & ideo ſuperuacuum eſſet repetere.
¶ † Secūdo quæri poſſet cum ſint ſpecies diſtinctæ pro- 18
priè ſumendo,vtrum diſtincta iura tribuantur per eas?&
dicendum eſt ſicut in ſuperioribus patet, ꝙ per inſtitu-
tionem verbalem tribuitur ius proprietatis,&per inue-
ſtituram declaratur, & confirmatur illius iuris collatio,
vt dicto c.cum ex iniuncto.&c. inter cætera.de præben.
& per inductionē in poſſeſsionem tribuitur ius poſſeſ-
ſionis vel quaſi & ius adminiſtrationis; vt in dicto ca.ad
hæc.c.vt noſtrū. Poſſet autem aliquis dicere quòd incō-
ueniens videtur quòd in eadem re quæratur poſſeſsio &
quaſi poſſeſsio, cum poſſeſsio cōſiſtat in rebus corpora-
libus tantū:vt ff.de acq.poſ.l.iij.in prin. & de vſucap.ſe-
quitur.§.ſi viam quaſi poſſeſsio cōſiſtit in corporalibus:
vt ff.de ſeruit.l.pen.& ſi ſeruit.vendi.l.ſicuti.§.Ariſto.&
vti poſside.l.fi.† ſic ergo corporalia & incorporalia ſunt 19
ſpecies oppoſitæ:& non cōcurrentes circa eandem rem:
vt inſtit.de reb.corpo.& incor.per tot. ff.de rer.diui.l.j.
ſic poſſeſsio,& quaſi poſſeſsio videntur ſpecies oppoſitæ:
& non poſſent concurrere in eandē rem. Sed dicendum
eſt quòd in beneficiis eſt cōſiderare ipſum ius beneficij,
quòd eſt incorporale:& in eo dicitur quæri quaſi poſſeſ-
ſio.Item eſt cōſiderare res corporales, quæ ſub iure be-
neficij cōtinentur: & in illis dicitur quæri vera poſſeſsio
corporaliter inſtituto. ¶ † Quæri poſſet tertiò,quare eſt 20
quòd per inueſtituram factam per annulum, vel per li-
brum aut baculū, non quæritur vera poſſeſsio,vel quaſi
poſſeſsio, cum per clauium traditionē quæratur poſſeſ-
ſio rerū quæ ſub clauibus cōſtituuntur vel cuſtodiuntur:
vt ff.de contrah.emp.clauibus.& de acq.rer.do.l.qua ra-
tione.§.item ſi quis.& ff.de acqui.poſſ.l.j.§. ſi iuſſerim.
Ratio eſt.† quia res ſub cuſtodia clauium conſtituuntur, 21
& continentur,& ideo traditis clauibus ſub quarū cuſto-
dia ſunt, ipſæ res traditæ a intelliguntur. Annulus verò A
& bacul

vtilia facere.ff. de leg.tut.& in l.tut.ff.de admini.tut. Alex. oIo poſt Bar.l. prætor.ff.de oper.no.nunt.& conſ.cxxix.vol. j.& plenius per Bal.conſi.xxxj. incip. quæritur an curator,&c. volu.j.

A Adde text. gloſ.Ioan.Fab. Angel. Aret. & Chriſtoph.Porcum, & ibi Iaſ. in addit.in §.ſi quis mercer.inſti.de rer.diuiſ. & Barto. & ibi Alex.in addi.in l. clauibus. hic alleg.& Bar.in l.cum pater.§. pater pluribus. ff.de lega.ij.& Bal.in l.ij.C.de verb.ſig. & per Pet.de Anch.in cle.j.§. ſanè.de hæret.& glo.in c.conſ.et.recti feudi.colū.x.& Card.Alex.in c. oſtiarius.xxiij. diſt.&in c.perlectis. xxv.diſt. col.j. & gloſ.& Docto.maximè Bal. in ca. ij.de conſue.ver.non

quòd, & Alex.in l.j.§.ſi iuſſerim.hic alleg. & in l.poſsideri.in prin.col.ij.eo.tit.& ibi plenè vide, an etiam per traditionem inſtrumenti transferatur poſſeſsio. col. iij.verſi.fallit in caſu.l.j.C.de dona.& Dyn. & quæ ibi dicā in regula, pro poſſeſſore.q.vij.ī.eo.& vide Bal.in l.ab emp.col.iij.ff.de pact.& in l.ij.C.de acqui. poſſ. & Bal.Ang.& Alex.in l.prædia.ff.de acqui.poſ.& Ang.Aret.in §.interdum.inſtit. de rerū diuiſio.

& baculus ſeu liber nihil habet cōmune cum rebus quæ
in beneficio continentur. Et ideo inueſtitura per bacu-
lum facta,nō intelligitur tranſlata poſſeſsio: ſicut etiam
dici ſolet ſi tradatur vel legetur inſtrum.in quo contine-
tur emptio prædij, vel alterius rei, ipſa res intelligitur
tradita vel legata:quia iuris in re quæſiti probatio in in-
ſtrumento continetur.C.de don.l.j.ff.de leg.j.l.ſeruum
filij.§.eum.& de lega.iij.l.qui chirographum.
22 ¶ † Huius autem cauſa quæri poſſet quarto ſi inſtitutus
verbo, & inueſtitus annulo inducatur in poſſeſsionem
rei vnius quæ eſt in beneficio ſibi collato nomine illius
& aliarum, an intelligitur quæſita poſſeſsio illius tan-
tum in qua inducitur corporaliter,vel illius & aliarum?
videtur quæſita poſſeſsio omniū:quia iure cauetur quòd
reſtituta vna re hæreditaria omnes reſtitutæ intelligun-
tur,ſi ea mente reſtituantur vt effectus reſtitutionis tra-
hantur ad omnes.vt ff.ad Trebellian.l.reſtituta.in prin.
& quia totius fundi poſſeſsio transfertur etiam ſi vnum
fundi angulum quis ingrediatur:vt ff.de acquiren. poſſ.

iuxta verſum, vſus ſine rei mutuate venditione. Clauibus & chartis mea ſi conditio ſcienter. Quāuis non aliter dec̄, poſſeſsio trāſit. vt no.gl.in d.c.ij. de conſue. & in d.c.j.de conſue. recti. feudi. & Adde Bart.in l. quædā mulier. ff.de rei vendi. & Bal.in authē. quas actiones. C.de ſan. eccle. & hic Phil.Frā. col.ij. in princ. Et ad nota. hic per Dy.ꝙ poſſ. beneficij. non

quæritur per traditionem annuli vel baculi: vide Alex.in l.iij.in prin.col.iij.ff.de acqui.poſſ.& Io.Fabr.Ang.Aret.poſt gl.inſtit.de verb.oblig.in prin.& Dy.ſequitur Io.And.in c.tranſmiſſa.de elect.& ibi vide Mod.ſed intelligitur cōceſſa licentia intrandi autoritate propria.dictum eſt ſingu.in no.in dicto c.ij.de conſuet.de quo facit feſtum ibi Bal.& Lud.de Ro.in ſuis ſingu.fol.4.col.iiij.verſi.conſuetudo eſt.& quomodo poſſeſsio beneficij probetur.vide Lud.de Ro.in conſi.cccxxxix. in quæſt.iij.& in conſi.cccxxxvij.& Bald.in l.j.C.de crimine expilat.hære.& l.j.& ibi Alexan.in addit.C.de donatio.& ad omnia ſupradicta vide Paulum de Leaza. in repet.cap.in literis.col.v.per j.quæro.& per Abb.Sicu.de reſtitu.ſpolia.& per ipſum Paulum in rubric. de cauſa poſſeſſ.& proprie.& domini de Rota deciſio. cccciij.in antiq.titu.de cauſa poſſeſ.& proprieta.& Oldra.conſi.cccix.& Deciſio. Parlamen. Delphin.xxij.

Adde alleg.& deducta per Docto,coapoſtilato.meum Panor.pleniſsi.in c.ij.& quod ibi poſui in apoſtil.ad ipſum.in verſic.clauium. nume.12. de conſuet.dixi in apoſtil.ad Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra falſam.§.teſtium depoſi.nu.96. circa finem.in verſic.pe.col.de probatio. Alex.omnino.in l.iij.de poſſ.& Bartho. Socin.conſi.cxxxvij.incip. in conuerſia.verſic. ſecundo probaturi, & conſi.cxxxj. incip.in præſenti.col.iij.volu.j.& dum alleg.Rom.ſingu.ſuis.fo.4.voluit allegare ſingu.cxxxvj.incip. conſuetudo eſt.

A Ergo. Vt eccleſiæ vel dignitatis Pet. Ancha. hic in fi. & ꝭ eo. c. ſine poſſeſsione. col. xvj. Ioan. Faber l. j. C. de emancipa. Libero. Panor. in diſputa. iiij. Ioan. Petr. de ferra in lib. de rei vendica. C.M.

B Adde quòd idem tenet Spec. tit. de primo & ſecundo decreto. §. iam de effectu. in prin. & Ioan. And. hic & Philip. Franchus. col. ij. poſt prin. ſed Abb. Sicu. in c. cum aliquib⁹. col. ij. verſic. vlterius quæro. de re iu. tenet cõtrariũ per plures rationes quas ibi vide. & idẽ tenet Pau. de Leazar. in rep. c. in literis. colũ. v. ver. modo quæro. de reſti. ſpo. ſed opin. Spec. & Dy. ſequitur But. in c. cũ veniſſent. ad fi. de reſti. ſpo. Bal. & Paul. de Caſt. in l. nõ mirum. ff. de pig. actio. & An. in repe. l. ſi quis. §. differentia. ff. de acqui. poſ. & Ang. in l. cũ vnus. §. fi. de bon. auto. iudi. poſ. & Bar. in l. iij. in prin. col. v. ff. de acq. poſ. & ibi Ludo. de Ro. & pulchrè Felyn. in d. c. cũ aliquibus, col. j. ver. in quãtum. vſq; ad fi. qui dicit ab iſta parte nõ eſſe tutum recedere. vide Lud. de Ro. in cõſi. cccxxxvij. & iſta eſt cõmunis opin. Adde Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur. col. vij. ver. vtrũ autem iſtud. ff. de verb. obli. & do. de Rot. deciſ. cclxxvij. tit. de reſtit. ſpo. in nouis. & deciſ. Parlamenti Delph. q. ccclv.

l. poſsideri. §. quod autem. ſic ergo [a] quæſita poſſ. vnius A
rei quæ in iure beneficij continetur, omnium in eodem
beneficio comprehenſorum quæſita intelligatur: tamen
& ſi hoc æquitas ſuadet, ius ſcriptum contrarium dicit [b],
† quia hæres quærit dominium omnium rerum hære- B
ditariarum adeundo hæreditatem: & tamen non quærit 23
poſſeſsionẽ alicuius rei, niſi eam corporaliter apprehendat: vt in d. l. cũ hæredes. & ſi quis teſt. lib. eſſe. l. j. §. Scæuola. Ad l. autẽ reſtituta. patet rñſio: quia ibi loquitur de tranſlatione dñij ad quam ſufficit ſola reſtit. verbalis: vt in e. l. & l. iij. eo. tit. In propoſito autem loquitur de acq. poſ. quæ in facto cõſiſtit, licet ipſa acquiſita ius dici poſſet: vt ff. de acq. poſ. l. j. §. ſi vir vxori. & l. peregrè. in prin. & ideo ad poſitionẽ vnius, non ſequitur poſitio alterius, ꝗ poſsibile eſt ab eo eſſe eſſentialiter ſeparatũ: vt C. de proba. l. nõ nudis. l. non epiſtolis & l. neq; natales. & l. ad probationẽ. Item ad l. poſsideri. §. ꝗ autem. rñdeo, quòd ibi non dicitur ꝗ acquiratur poſſeſsio aliarũ rerum quæ erat intra fundum, & à fundo diſtinctæ, ſed certarũ partium fundi tantũ, quæ acquiſitæ parti erant continuatæ.
¶ † Quintò quæri poteſt circa perſonas quibus tẽporibus 24
conferẽs, [c] debet eſſe capax beneficij cõferendi: & dicẽ C
dum videtur ꝗ ſufficit eũ eſſe capacẽ tempore collõnis factæ, licet poſtea deſinat ex quacũq; cauſa: quia factũ legitimè retractari non debet, licet poſtea caſus eueniat à quo nõ potuit inchoari. ꝭ e. c. factũ legitimè. & ff. de acq. hæ. l. ſi ſeruũ quis. §. vlt. & de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. l. patre. de regulis iuris. l. in ambiguis. §. non eſt nouum.
† Et quia iure cauetur quòd ſi teſtator qui hæredẽ inſti- 25

C Adde hîc glo. & Phil. Franc. col. ij. poſt medium. & quando eſt defectus in conferente qui non habebat poteſtatem conferendi, iudicatur poſſeſsio colorata vel non. vide Abb. in c. cum noſtris. col. j. in prima regula. de conceſ. præben. & in c. ij. in princ. ne ſede vacante,

tuit,

Adde prædictis Bal. in rubr. C. de condict. ob turpem cauſam. & in prin. & quod ibi poſui in addit. ad l. ipſum, in verſicu. incapax ad officium. Alex. in l. fratres. ff. de pœn. & Card. in clem. ij. q. xiij. de æta. & qualita.

A Intelligendũ eſt illud, dummodo hoc vitiũ non incidat in crimen puniblle, non rumpit teſtamentum prius legitimè factum: ſecus ſi tale vitium incideret in crimẽ punibile: vt l. j. §. exigit. & ibi gloſſ. ſing. ff. de bon. poſ. ſecundum tab. & Io. de Imol. in l. is cui. & ibi Fran. Aret. in ij. not. & latiùs in l. qui in poteſtate. §. j. & l ſequen. ff. de teſtamen. & Io. And. c. quanquam. de vſur. ꝭ. eo. lib. & Bar. in repetit. l. cunctos populos. circa fi. & Bal. in l. j. in lect. C. de ſacroſanct. eccl. in iij. & in l. fi. col. penulti. verſi. hic dubitatur. C. vnde legitimi.

tuit, ſine delicto ſuo & abſq; facto ſuo perdiderit ius teſtandi, inſtitutio propterea nõ vitiatur. vt ff. de teſtamẽt. l. is cui. & de bon. poſſ. ſecundũ tabul. l. j. §. exigit prætor. §. ſi quis autẽ. ergo inſtitutio de beneficio facta nõ vitiatur, licet inſtituens ius inſtituẽdi perdiderit. vt ſ. de elect. c. quærelã. & de iure patr. cõſultationibus. arg. ff. de offic. præto. l. Barbarius. & l. j. C. de teſti. c. ij. de præſ. in vj. obſtare tamen videtur ꝗ l. cauetur ꝗ ſi teſtator qui hæredẽ inſtituit, ius teſtandi perdiderit propter delictũ ſuum vel
A propter factũ ſuum, [a] quia ſe præbuit ad arrogandũ, inſtitutio vitiatur. vt ff. de iniuſto & irri. teſtam. l. ſi quis filio exhæredato. §. irritũ. & de bono. poſſeſ. ſecundũ tabulas. l. qui ex liberis. §. teſtamẽto. & inſtit. quibus mod. teſtamen. infirm. circa principiũ. & §. nõ tamen. ergo vitiari videtur inſtitutio facta de beneficio. Sed reſpõderi poteſt, ꝗ inſtitutio beneficij tenuit: ita quòd per expreſſam inſtituentis voluntatem non potuit reuocari. arg. vt ſ. de præbendis. c. inter cætera. & eo. titu. c. ſi tibi abſenti. in vj.
26 † Et ideo ex quacunq; cauſa ius inſtituẽdi perdiderit, inſtitutio præcedens nõ vitiatur: vt in authẽ. de tabel. §. penul. ſed inſtitutio hæredis nõ tenebat irreuocabiliter ante mortem teſtantis, cũ ſemper eſſet voluntas ambulatoria & mutabilis vſq; ad mortẽ. c. cũ Marthæ. de celebrat. miſſ. & C. de ſacroſanc. eccle. l. j. ff. de iure codicil. l. diui. §. licet. & de leg. j. l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. & de lega. iij. l. ſi quis in prin. teſtamẽti. & de adimen. leg. l. iij. §. vlt. & de don. inter virũ & vxor. l. cum hic ſtatus. §. ait oratio. ideo ſi perdiderit teſtator poteſtatem teſtãdi ex ea cauſa quæ originẽ ſumat à delicto, id eſt culpa vel dolo teſtãtis, inſtitutio irritatur. vt in præalleg. §. irritũ. & in §. non tamen. ſed ſi ex ea cauſa perdiderit teſtamẽti factionẽ quæ
B ex dolo, vel culpa teſtatoris [b] nõ ſumat originẽ, inſtitutio nõ vitiatur. vt in d. l. is cui. & in l. j. §. exigit. & §. ſi quis autem. Faciliùs enim reuocãtur ea quæ à principio nõ habent effectũ irreuocabilẽ, quàm ea quæ à principio irre-
27 uocabiliter tenẽt, vt patet: † quia donatio inter viuos quæ irreuocabiliter tenuit à princi. nõ reuocatur propter de-

B Teſtato. is. Hæc diſtinctio, quæ incipit ꝭ. eodem. num. 25. plauſibilis eſt, & communiter approbata, ſed falſa. patet: qa non ſolùm manet teſtamentũ ſi teſtator poſteà fiat inhabilis facto ſuo laudabili ſecundum iſtos, vt profeſſione. Authent. Si qua mulier. C. de ſacroſan. Eccleſi. ſed etiã

lictum

facto ſuo culpabili,vt ob vitium prodigalitatis.l. Is cui lege.ff.de teſtam.Et ſic reiecta inepta & falſa diſtinctione:vera methodus eſt, facere regulam & fallentiã, & regula ſit affirmatiua per reg.l.In ambig.§.non eſt no.ff.eodem.c.factum legitimè infrà eodem,& per tex.in indiuiduo in l.j.§.ſiquis autem.de bono.poſſeſ. ſecundum tabulas. Fallit quando vna cum ſuperuenienti inhabilitate bona ad alterius diſpoſitionem vel dominium deuoluuntur, vt hic. in eo qui ſe dat in arrogationem: vel patitur ſentẽtiam, ex qua bona cófiſcantur. Et ita debet intelligi & reſtringi lex, ſi quis filio.§.irritum.verſi.ſed & ſi quis.de iniuſto rupto teſtam.vt hunc procedat, quando ſimul bona amittuntur.& probatur in l.Eius qui.§.j.& in fin.de teſtam.Secus ergo ſi bona non publicantur, vt nouè dixi in Authen.Siqua mulier,in fi.C.de ſacroſanct.Eccleſi.in lectura mea Tubingenſi,anno 1554.Et ita practicatur Galliæ in locis,vbi non eſt confiſcatio, vt teſtamenta ante ſententiam mortis facta maneant etiam in crimine læſæ maieſtatis,vt in Britannia.& dixi in Conſuetud.Pariſienſi.§.penult.quamuis per ſententiam fiat inteſtabilis, vt non poſſit reuocare prius teſtamentum, nec de nouo teſtari,vt dixi in Conſuetud.Pariſienſi §.cxiij.Tum quia iam ſeruus pœnæ, tum ne perturbatus odio cognationis à qua non eſt redemptus bona diſpergat vel à ſacrificulis perſuadeatur,vt tẽpore beati Hieronymi reuocata fuit lex prima.C.de ſacroſanct.Eccleſi.quæ eſt Conſtantini magni.idq; odio clericorum Eccleſiæ Romanæ,qui moribundorum hæreditates captabant,vt ipſe refert,& eam legem laudat To.2.Epiſt.2.vt dixi legendo dictam legem primam Tubinge.

lictum ſequens à donante commiſſum [a] vt C.de bon.damnat.l.ſi quis poſthac.ſed donatio cauſa mortis reuocatur ratione delicti & condemnationis quæ poſt delictum ſubſequitur.ff.de donat.cauſa mortis.l.ſi aliquis. ¶ Sexto quæritur quibus tẽporibus debeat eſſe capax is,qui in beneficio [b] inſtituitur?& videtur † ꝙ ea ratione qua hæ- 28

Non obſtat lex prima.§.exi.præt.in princip.de bono.poſſeſ.ſecundum tabulas.quia debet intelligi quando incipitur à tempore vltimo.quia illud nõ ſufficit: ſed habilitas tempore teſtamenti requiritur & ſufficit.vt probat text.§.ſi quis autem teſtam.eadem l.vt dixi in d.Auth.ſiqua mulier,in fine.C.M.

A Adde quando donatio vel venditio facta reuocetur propter delictum ſequens incontinenti commiſſum. Cyn.Bald.& Salyc.in l.ſi quis poſt hac.hic alleg.per Dy.& Bald.& Angel.in l.res vxoris.C.de donat.inter virum & vxorem.Dy.& pulchrè Barto.in l.poſt contractum.colũ.ij.ver.præſumo.ff.de donat.vbi ponit præſumptiones.& Imol.in c.illo vos. de pig.& Spec.titu.de dona.§.j.verſi.item pone aliquis.& ibi Ioan.And.in additio.& Specu.de accuſ.§.ſequitur.verſic.quid poſt.& Bal.in l.pen.col.ix.verſi.quidã timens ne fiſcus.C.de exec.rei iudi.& Cy.& Doct.in l.fi.C.ad l.Iul.maieſt.et Pet.de Anch.in cõſi.clix.& Ang.Aret.in tract.ſuo Maleficiorũ in gl.che hay tradito la patria tua.in vj.q.& Alb. de Gãdino in tract. Maleficiorũ.in tit.de bo.malefactorũ.col.ij.ver.itẽ pone,aliquis cõmiſit.Et no.ꝙ prohibitus teſtari propter ſuũ delictũ vt vſurarius,vt c.quanquã.de vſur.s.eo.tit.non poteſt codicillari,nec donare cauſa mortis,vt no.Doct.in d.c.quãquam.& Bal.in conſi.clxij.lib.j.& in l.j.C.de ſacroſ.in iij.q.in fi.& Io.And.in addit.& Spec. tit.de inſtru.edi.§.cõpẽdioſe.ver.latronibus.& Paul.de Caſt.cõſil.cccxj.in fin.in vol.antiq.

B Adde hic gloſſ.& Philip.Franc.colũ.ij.in fi.& an maior ſeptennio,licet minor xiiij.annorũ,poſſit eſſe capax canonię & præbẽdæ in eccleſia cathedrali? videtur

res

quòd ſic:vt not.c.ſuper inordinata.de præbẽ.& in c.ex ratione.& in c.indecorũ.de æta.& quali.& c.ex eo.de elect.s.eo.lib.& c.nullus.de temp.ordinand.& in c.ſi eo tempore.& ibi glo.de reſcriptis.& hodie probat tex.in d.c.ex eo.& glo.in c.ſtatutum.§.j.verſi.canonicis.s.de reſcriptis.eo.lib.& Imo.in d.c.ſuper inordinata.dicit etiã ꝙ ſine diſpenſatione.licet Hoſt.Dominicus,Ant.Pet.de Anchar.& Abb.ibi contrariũ per illum textũ teneat.ſed Felyn.in c.ex inſinuatione.in primo notabili.de ſimon.tenet primam opinionẽ: tamen per regulam Cancellariæ xvij.videtur Papa ſtatuere cõtrariũ, vt dicitur,quòd prouiſiones aut conceſſiones ſiue mandata de prouidendo de canonicatibus & præb.in eccleſiis cathedralibus facta pro illis qui non excedunt xiiij.annum non valent, niſi ſedes apoſtolica ſpecialiter aliud concedat. Item ꝙ impetratio canonicatus in collegiata eccleſia facta pro minori x.annis,non valet, niſi ſpecialiter fiat mentio in impetratione.vnde dicit ibi gloſ.ꝙ ordinarius non poteſt dare canonicatũ in eccleſia cathedrali minori xiiij.annis cùm non poſſit diſpenſare contra illã regulã: maximè quia Papa reſeruat ſibi.vt ibi vide.& ad prædicta vide tex.& Docto.maximè Abb.in clemen.in fi.de æta.& qualit.& vide ad quæ beneficia:vel dignitates poſſit minor promoueri.Card.Alex.multùm amplè in c.de his.col.ij.poſt principium.xxviij.diſt.& Domi.de Rota.deciſ.cccxxiiij.tit.de reſcri.in nouis.& in deciſio.cciij.& ſeq.in antiquis.tit.de æta.& qualitat.& Felyn.in c.cùm xx.col.vlt.ante fi.de offic.deleg.Et an Papa pupillo coram ſe exiſtenti conferendo dignitatem videatur ſecum diſpenſare ſuper defectu ætatis.vide glo.in d.regula Cancel.quæ allegat aliqua conſilia domin.Old.de Laude.quæ ſunt à cccxxxv.vſq; ad finẽ.multùm ſing.adde Bal.in l.fi.col.ij.ver.& ideo.C.ſententiam reſcin.nõ poſ.& in c.j.per quos fit inueſtit.tex.glo.& Doct.in c.vno.de æta.& qualit.s.eo.lib.& in c.licet canon.de elect.& Cald.in conſi.viij.tit.de reſcrip. Quid in epiſc.conferendo inhabili beneficium,an videatur cũ eo diſpenſare?vide ibi.& Card.Alex.in c.ex pœnitentibus.l.diſt.& quod no.Bar.Ang.de Peruſ.Raph.Fulg.& Io.de Imol.& Modern.in l.quidam conſulebãt.de re iud.vide Inno.in c.veniens.de filiis presbyter.& Abb.in c.diuerſis fallaciis.de cler.coniug.& Ang.Aret.inſtit.qui manumit.non poſſunt.§.idem iuris eſt.in §.ſeruus qui dari tut.vel cur.& Card.Alex.in c.j.xliiij.diſtin.& c.apoſtolica.lvj.diſt.Et an epiſcopus ſuper ætate diſpenſet. vide Docto.s. in locis alleg.& gloſſ.& Abb.in c.cum dilecti.de elec.& Spec.tit.de diſpen.§.qualiter.verſicu.dicunt quidam,& verſic.nunquid ergo epiſcopus.& ad notata hîc per Dy.vi-

res inſtitutus debet eſſe capax tribus temporibus:ſcilicet teſtamẽti,mortis teſtatoris, & aditionis hæreditatis.ff.de hære.inſtit.l.ſi alienũ.§.in extraneis.& inſtit.de hæ.qua.
29 & differ.§.in extraneis.† eadẽ ratione inſtitutus debeat eſſe capax beneficij cõſequẽdi tribus tẽporibus:id eſt tempore inſtitutionis,& inueſtituræ, & tẽpore quo mittitur in corporalẽ poſſeſſionẽ:ſed ſi mediis tẽporibus fuerit incapax.id eſt inter inſtitutionẽ & inueſtiturã, vel inter inueſtituram & miſſionem in poſſeſſionem,inſtitutio non vitiatur,ex quo tribus temporibus capax inueniretur:vt ff.de hæredi.inſtituen.l.ſed & ſi in conditione.§.ſole-
30 mus.cum l.ſeruum meum.† ſed ſi capax fuit in tribus temporibus : & poſt illa tria tempora incipiat eſſe non capax.ſi quidem ratione delicti ſui:vt quia homicidium, vel aliud enorme delictũ commiſit quod ipſum inhabi-

de ipſum in regula,non firmatur.in prin.& Io.And.in c.pen.de cler.ægrot.& in c. vno.ſ.de cler.ægrot.& ibi Doct.vbi habes de coadiutore. Et hic Pet.Philip.Frãc. col.ij.prope finem glo.in Prag.Sanct.de collat.§.cui rei.in verbo,eccleſiaſticur.

A Adde quando beneficium dicatur vacare propter delictum & crimen. Felyn. in c.ſi conſtiterit.col.ij.de accuſationibus.& an beneficium poſsit conferri crimi-noſo.vide amplè Fely.in c.ij. col.ij.in princi. de reſcrip.

B Adde hic Ioan.And.in Mercuriali.in regula,mota.& Abbas Sicul. in c. cõſultationib⁹. de iure patron. & latiùs in c.cũ dilecta. colũ. v. & ibi Barbatiã & Felyn.colũ.j. §.ij.ver.lex Barbarius. de reſcrip.&vide Doctores in iurib⁹ alleg.per Dyn. & Lud. Bolog. in d.l. Barbarius. in primis interpret.& Angel. Areti.in §. ſed cum aliquis. inſtit. de teſta. Adde Alexã. Panor.in c.niſi. j.nu.iiij.& quod ibi poſui in addit.in verſi.ipſo iure.de renunt. & in c.fin.nu.2. vbi iterum notaui in addit.in ver.ipſo facto. de exceſ.prælat. Fely.in c.inquiſitionis.in prin.poſt Abb.& Ioan.de Anan.de accuſ.authon.Corſet.ſing.ſuis in ver. teſtis.incip.clericus homicida.& Thom.Ferrat.in ſuo tract.cautel.iij.incip.canonicis conſtitutionibus.

lem ad beneficiũ [a] reddit,priuatur ex cauſa ſuperueniẽti: A
vt ſ.de homicidio volũtar.& cauſa.c.ſicut dignũ.c.preſ-
byterum.& c.cõtinebatur. Sed ſi propter aliũ defectum
qui ex delicto nõ ſumit originẽ:vt quia ſenio vel valetu
dine corporali impeditus ſit vel alia cauſa ſimili,nõ pri-
uabitur:ſed dabitur alius coadiutor ſibi:vt ſ.in titulo de
cler.ægrot.lib.vj. ¶†Septimò quæritur, quid ſi credeba- 31
tur inſtituentẽ inſtituẽdi habere ius, cũ in veritate nõ ha
beret:an cõperto errore inſtitutio vitietur?& videtur vi-
tiari debere: quia factũ illius qui credebatur eſſe tutor,
& nõ erat,inutile eſt:vt ff.de reb.eorũ quę ſub tute.l.qui
neq;.& de admini.tut.l.Titiũ.§.à matre.& de eo qui pro
tut.l.ſi is qui.† Econtrà videtur vitiari nõ debere de iure 32
Canonico vel Ciuili,[b] quia tenuit ab initio propter erro B
rem communẽ qui pro veritate habetur.c.cõſultationi-
bus.de iure patr.de ſupel.leg.l.iij.§.fi.l.Labeo.inſti.& de
offi.pręto.Barbarius Philippus.& C.de teſta.l.j.& de ſen.
interloc.om.iud.l.ſi arbiter.& inſtit.de teſt.§.ſed cũ ali-
quis.& ideo licet poſtea detegatᷣ veritas errori cõtraria,
nõ vitiabitur inſtitutio quæ ab initio tenuit.vt ĩ.eo.c.fa
ctum legitimè.Ad cõtraria dici põt ꝙ ibi fuit† error ſin- 33
gularis,qui nihil operatur in præiudicium veritatis.ff.de
acq.hær.l.cũ quidã.§.quod dicitur.& de ſuppel.leg.l.La-
beo.§.verũ ſi ea.ſed in cõſumptis fructib⁹ etiã ſingularis
error facti vel iuris excuſare debet de iure ciuili.vt ff.de
petit.hær.l.ſed & ſi lege.§.ſcire.C.de rei vẽd.certũ.ſed ſe
cundũ Theologos, qui dicũt ꝙ veritate quãdocunq; cõ-
perta, vitiatur quod ab initio tenuit.ſi appareat cõtrariũ
veritati, debet fortè in principali aliter iudicari: ſed de
fructib⁹ idẽ.¶†Octauò quæritᷣ,an ſi in forma inſtitutio 34
nis vnum de ſubſtãtialibus omittatur,[c] & cætera obſer- C
uentur,

C Adde quando omiſsio formæ ſolennitatis ſubſtantialis, & omiſsio leuium vitiet actum,glo.hic,& Philip.Franc.col.vlt.poſt prin.& Bar.in l.cũ hi.§.ſi prætor.

ff.de tranſac.& in repet.l.j.§.ſi plures.ff.de exercit.act.& Cyn.in l. ignorare.ff.de teſta.milit.& quæ not.Doct.in l.ſciendum.ff.de verb.obl.& gl.ab Maria.col.xvj.& ibi Felyn.colũ.iij.in c.quoniam frequenter.vt lite non conteſt.vbi extendit Felyn. apoſtillam domini Alex.in l.vniuerſa.poſt Bar.C.de precib.imper.offer.& ibi per ipſos reperies multas concordant.Docto.& Fely.in cap.j.col.ij.de ſpon.& Lud.in ſuis ſecundis interpret. in l. ne in arbitris. §. ſinaut m. C.de arbitr. & magiſtrum Guid. de Monte Ferra. in ſuo commento ſuper Pragma. Sãct. in ij.parte.

Adde prædictis Alexan.in l.cum lex. ff.de fideiuſſ. & Panor.in ca.ſuper quæſtionum.§. verum. nu.iiij. & quod ibi notaui in apoſt. ad eum in verſ. præter, ſeu vltra.de offic. delegat.

A Adde ad hanc q. ſingulariter Domi. de Rot. Dec. cccc-xv.titu.de procurat. in nouis. vbi allegãt Dy. hic. & vide tex. in cap.ex ore.& ibi Abb.Sicul.de his quæ fiunt à ma. parte cap. vbi ſolùm faciens reuerentiam alicui prælato, tanquam legitimè conſtituto, licet fortè non eſſet, videtur ipſum approbare.

uentur,inſtitutio vitietur?Et dicendum eſt quòd omiſsio
cuiuſq; ſubſtãtialis vitiat.vt ff.de tranſac.l.cum ij.§.ſi p̄-
tor.& arg.de reb.eor.l.ſi pupillorũ.§.ſi prætor.& ad mu
nicip.l.cõſtitutionibus.licet omiſsio leuiũ& nõ ſubſtãtia
liũ nõ vitiet rẽ de qua agitur.vt ff.de vẽt. inſpic.l.j.in fi.
35 ¶†Nonò quæri poſſet, ſi canonicus præbendã percepit
de manu prioris qui nõ erat legitimè inſtitut⁹,an poſteà
poſsit petere priorẽ ab adminiſtratiõe remoueri, tãquã
non legitimè inſtitutũ?& videtur quòd non,quia iure ca
uetur ꝙ ſi ego cõſequar legatum ab hærede inſtituto in
teſtamento,quod poterã infringere ꝑ querelã,vel cõtra
tabulas,ſciens me poſſe, ꝙ poſtea non poſſum rumpere
teſtamentũ,quaſi iuri meo renũtiaſſe videar.ff.de inof.
teſtam.l ſi pars.§.fi.& l.nihil.& de leg.præſt. cõtrab.bo.
poſ.pet.l.filiũ.§.omnibus.& de bo.liber.l.in ſeruitutẽ.§.
36 ſi quis.per quod videtur† ꝙ ſi canonicus ſciebat priorem
non canonicè inſtitutũ,& prębendã de manu ſua ꝑcepit:
percipiẽdo videtur renũtiaſſe iuri ſuo dicendi inſtitutio
nem eius minus canonicã.Econtrà videtur, ꝙ nihilomi-
nus poſsit dicere priorẽ nõ canonicè inſtitutũ,& petere
A eum remoueri: [a] quia ſi cõſequor legatũ ab hærede qui
erat indignus, ex eo ꝙ defuncti necem non vindicauit,
nihilominus poſſum poſtea eum dicere indignũ ad aufe
rendã ſibi hæreditatẽ.vt ff.ad Sylla.l.penult.& arg.ff.de
37 probat.l.quidã.†Item ſi cõſequor legatũ ab hęrede inſti
tuto in teſtamẽto falſo vel minus ſolẽni:nihilomin⁹ poſ
B ſum poſtea dicere teſtamẽtũ falſum vel min⁹ ſolẽne [b] &
cõſequẽter hęredi hæreditatẽ auferẽdã: vt ff.de his qbus
vt indignis.l.poſt legatũ.ſed ex pręmiſsis arg.ſoluitur q̄-
ſtio,qa ſi cõſequor legatũ ab hærede ĩſtituto in teſtamẽ
to,quod poterã dicere inofficioſum,vel ꝑ cõtratab. rum
pere: ideo excludor,quia pẽdebat ex facto meo rũpere,
vel non rũpere teſtamentũ:vt in primis arg.ſed vbi cõſe
quor ab hęrede indigno qui necẽ nõ vindicauit defuncti,

B Adde Dy.plenè.& quæ ibi dico in regula.ex eo.ĩ.eo.tit.

A Adde, quòd idem tenet hic Ioan. Andr. & Philip. Franc. col. vlt. circa medium. & Bal. in l. quidam. ff. de probat. & ibi Flor. de ſancto Petro.

B Quid enim. hæc clauſula vſque ad verſic. decimo, non habetur in libris antiquis manu ſcriptis: nec in primum impreſsis. C.M.

C Adde, quòd iſta quæſtio non eſt domini Dyn. ſed potius additio magiſtri Petri Caponis, vel alterius, vt poteſt videre: circa quã dic, quòd nec profectò poteſt conſtitui, aut deputari, ſiue reſeruari aliqua pẽſio ei qui nõ eſt capax beneficij, ſecundum Abb. in c. ad audientiam. in ij. de reſcrip. in c. extirpandæ. §. qui verò. col. ij. de præbend. & Laius in c. cõquerente. de cler. non reſi. vbi exẽplificat in epiſcopo qui non valens prouidere nepoti de curato beneficio propter defectum ætatis, cõtulit ipſum alteri, & ſuper fructibus deputatur penſio nepoti. & hoc ſi ſine cauſa: ſed ex cauſa licita & honeſta, vt pro bono pacis. vt cap. niſi eſſet. de præbẽ. vel vbi concurrunt merita, & de ipſis conſtat. de quo vide plenè per Felyn. in

vel quia filius putabatur, cũ eſſet ſuppoſitus, vel qa inſtitutus erat in teſtamẽto falſo vel minus ſolenni: ideo non excludor, ꝙ ex facto meo non procedebat quòd hæres eſſet indignus: vel quòd eſſet filius, vel non filius. Item quòd teſtamentum eſſet falſum vel non falſum, ſolenne vel non ſolenne. & ideo non excludor vt in ſecundis ar-
38 gumentis: ſic † ergo & in propoſito dicendum eſt, quòd ſi defectus inſtitutionis factæ de priore non pendebat ex
A facto canonici percipiẽtis præbendã de manu eius, [a] ꝙ non impediatur canonicus inſtitutionem prioris minus canonicam dicere. vt d. l. penult. & l. quidam. & l. poſt legatum. ſed ſi defectus inſtitutionis pẽdebat ex facto vel ex voluntate canonici, tũc ſiquidẽ ſciebat eum non canonicè inſtitutũ, videtur renũtiaſſe iuri ſuo: vt d. l. ſi pars. & l. nihil. & l. filiũ. §. omnibus. ſed ſi ignorabat, non videtur renũtiaſſe, & ideo nõ excluditur: vt ff. de inoff. teſt. l. meter. §. cęterũ. & l. eum qui. & arg. ff. de acq. hære. l. nec
B his. §. hęres. & l. ſi is apud quẽ. §. petãt, &c. [b] ¶ Quid enim
39 de † inſtitutione alicui ad cautelã facta, vel tacite: vt cũ ſit collatum beneficiũ cuidam habili ad illud tenendũ tacito fideiuſſore ſtãte, vt fructus reſtituat legitimo, cũ illud beneficiũ tenere non poſſet: an valeat? dic quòd nõ p ea quæ dici poſſunt in l. ij. de prob. latiſsimè p Doct. in hac
C regula beneficia [c]. ¶ † Decimò ante hæc tẽpora dubitari
40 conſueuit. ſi apoſtolicę ſedis legatus, tempore legationis ſuæ reſeruauerit in aliqua eccleſia bñficiũ alicui cõferẽdũ. & executores deputauerit, & poſteà finito legationis officio beneficiũ vacauit, an executores poſsint bñficiũ taliter reſeruatũ canonicè cõferre: & conſequenter poſſit per eum cui confertur licitè obtineri? & videbatur ꝙ non, quaſi autoritas reſeruatoris expiraſſet hoc ipſo, ꝙ legationis officiũ expiraſſet. argu. de teſt. mili. l. ſi certarum. §. fi. & de iure codicil. l. cõficiũtur. §. ſi miles. ad leg. Falcid. l. ſi poſt miſsionẽ, ſicut in legibus illis finita militia expirat priuilegiũ: ſic autoritas confirmationis codicillorum in militia facta. Item pro hoc erat efficax argu-
41 mentum de iuriſd. omniũ iudic. l. eum qui. † Econtra vi-

lib. 2. cap. ad audientiam. col. ij. in j. & ij. concluſionibus. & gloſ. in c. j. de collat. §. ordinat. ſuper verbo. onus. fol. 16. in Pragma. Sanct. Facit pro dicta origine. de quo hic quod not. Card. in clem. j. §. j. q. iij. & x. de ſupplen. neglig. prælat.

A Adde, quòd reſeruatio beneficiorum non habet locum hodie in regno Franciæ. Prag. Sanct. in proœ. & tit. de elect. & de reſer. & ibi per gl. licet ſecundũ Card. Alexand. in c. j. xix. diſ. Prag. Gallorum cenſetur eſſe reprobata, eum affirment aliquas cõſtitutiones ſedis apoſtolicæ eſſe irrationabiles, neque velint eas recipere cùm huius rei iudicium habere non poſſunt. & gloſſ. c. j. §. viſum fuit, de collat. ſuper verbo, viſum tenet idem: ſed ſalua reuerẽtia tenetur, licet in pluribꝰ locis dicatur quòd futuri oratores regij inſtabunt &c. quia p hoc non videntur reprobare, & etiam de facto quàm per ordinationes regias eam obſeruant.

A detur collationem valere, qa reſeruatio [a] collata erat in tempus quo vacare contigerit: & ideo quãdocunq; poſtea vaccare contingat, trahi videtur ad tempus reſeruatio-
42 nis factæ: † quia ſi contraho ſub conditione, vel obligãdo rem meã, vel diſponẽdo de rebus meis inſtituẽdo hęredem: vel ſub cõditione legando, & poſtea quandocũque exiſtat conditio trahitur ad tempus contractus & di-
B ſpoſitionis retro factæ: [b] vt ff. de periculo & commod. rei vend. l. neceſſario. §. ꝙ ſi pendente. & qui potior. in pign. habean. l. ſi. & de teſta. mil. l. quod dicitur. & s̃. de offi. deleg. c. ſi ſuper gratia. lib. vj. Sed hodie per conſtitu-
C tionem nouam poſitã. s̃. de off. lega. c. præſenti. [c] hæc du-
43 bitatio eſt remota: † quia reſeruationis autoritas expirat officio legationis finito, & ideo beneficiũ quod poſteà vacat non poteſt conferri canonicè per executores, nec licitè obtineri. ad argumentum contrariũ poteſt reſponderi, quòd loquitur in eo qui contrahebat, & diſponebat de rebus ſuis: & ideo euentus conditionis trahitur ad tempus depoſitionis, legatus autem nihil iuris habe-
D bat in vacaturis. ſed ſolus papa: [d] & ideo nihil ad rẽ Dyn.

B Adde, quando conditio trahatur retro in contractibus & vltimis voluntatibus quantum ad legatum. vide pulchrè Barto. & Imol. in l. ſi is qui pro emptore. colũ. xviij. verſ. ad primam cum fingit. ff. de vſuc. & Bald. in l. fi. §. ſed quia. C. communia de le. Ang. & Imo. in l. quæſitis. §. ſi mihi ſeruis. ff. de leg. j. & Bal. in l. hæreditas. col. j. ff. de hære. inſtituen. & Dy. in reg. quæ prior. j. eo. poſt prin. & quæ ibi dico in addit. & Doct. j. ſeq. poſtil.

C Adde, ibi gloſſ. Domin. & Doct. & gloſſ. in l. ſi certarum. §. fina. ff. de teſtament. militari. quod intellige etiam ante euentum ſucceſſoris non poterit legatus conferre beneficium finito legationis officio. ſecundum Gulielmum de Cug. & Bald. in l. meminiſſe oportebit. colum. ij. de offic. proconſul. & legati. licet ſecus ſit in alijs officiarijs, qui poterunt regere & adminiſtrare ad aduentum ſucceſſoris vſque. vt in d. l. meminiſſe.

D Papa. Et proceſſus fulminatus ab eius executore perpetuat mandatum. Dom. de ſancto Gemini. Philip. Francus d. c. præſenti. Specula. de legato. § quinto. nume. 14. Federi. de Senis. conſ. ccxcvij. quod non obſeruatur in Gallia, niſi prout in titulo de mandatis, in pragmat. & concordatis permittitur. C.M.

In reg. Poſſeſſor malæ fidei. Argumenta.

1 *Contrariorum altero præcepto, percipitur reliquum.*
2 *Poſſeſſor malæ fidei quis verè cenſeatur.*
3 *Vẽditorẽ dolo ad vẽdẽdũ inducẽs, in mala fide cõſtituitur.*
4 *Poſſeſſor bonæ fidei dicitur, qui & fraude & fraudis ſuſpicione carere inuenitur.*
5 *Præſcribere non poteſt qui fuit in mala fide tempore poſſeſſionis inchoatæ.*
6 *Præſcriptio ĩchoata ĩpeditur ſuperueniẽte mala fide. et n. 13.*
7 *Poſſeſſor malæ fidei quanto tempore poßit præſcribere.*
8 *Dominium directum in rebus mobilibus per vſucapionem triennalem quæritur.*
9 *Dominium vtile quanto tempore quæratur præſcriptionem inchoanti bona fide, & quanto ei qui mala fide.*
10 *Vſucapio triennalis inducta eſt in fauorem poßidentis.*
11 *Dominij ſimplicis appellatione directum intelligitur.*
12 *Præſcriptio decem vel viginti annorum permittitur fauore poßidentis bona fide.*
24 *Dominium non quæritur quãtitatis temporis præſcriptione, ſi mala fides adſit.*
15 *Eccleſiarum immobilia quanto temporis ſpacio præſcribantur à priuato.*
16 *Hæreticorum bona ipſo iure conficantur ex tempore delicti commißi.*
17 *Præſcriptio quanto tempore contra fiſcum compleatur.*
18 *Eccleſiarum mobilia triennio vſucapiuntur.*
19 *Statutum generale quando deroget ſpeciali.*
20 *Conſtitutio indefinitè loquẽs quando vniuerſali æquipoleat & quando non.*
21 *Mala fides an tollat effectum præſcriptionis inchoatæ.*
22 *Actus perfectus nullo caſu ſuperueniente tollitur.*
23 *Ius canonicũ in præſcriptionibus videtur æquius iure ciuili.*
24 *Aequitas naturalis præferenda eſt rigori iuris.*
25 *Præſcriptio de iure canonico an requirat titulũ cum bona fide. & nu. 27.*
26 *Titulus non requiritur in præſcriptione triginta vel quadraginta annorum, ſicut nec bona fides.*
28 *Bona fides in quibus non ſufficiat ad præſcribendum.*
29 *Tempus longißimum habetur loco tituli.*
30 *Bona fides an requiratur in p̃ſcribẽdis rebus incorporalibus.*
31 *Titulus quare in præſcriptione rerum corporalium requiratur non autem incorporalium.*

32 Titu

32 *Titulus & longæua poſſeßio quando à præſcribente allegari debeant.*
33 *Vſusfructus qualiter & quando præſcribi poßit.*
34 *Titulus eadem ratione in vſusfructus præſcriptione requiritur qua & in dominij.*
35 *Vſusfructus iure communi poteſt poßideri.*
36 *Bona fides an requiratur tempore contractus, traditionis & continuatæ poſſeßionis. & nu. ſeq.*
38 *Poſſeſſor an dicatur malæ fidei, qui in facto errauit.*
39 *Poſſeſſor an poßit dici in bona fide qui errauit in iure.*
40 *Errans in facto & iure, an ſit in bona fide.*
41 *Error facti concurrens cum errore iuris inducit bonæ fidei præſumptionem.*
42 *Bona fides an proſit hæredi eius qui mala fide poſſedit.*
43 *Præſcriptio impeditur mala fide ſuperueniente.*
44 *Titulus an requiratur, cum libertas contra ſeruitutem præſcribitur.*

REGVLA II.

POSSESSOR ***malæ fidei ullo tempore non præſcribit.***

¶PRAEMITTENDVM eſt ad euidẽtiã iſtius regulæ. Quis dicatur malę fidei poſſeſſor qui præſcribere non poteſt, & cõſequenter videbitur quis ſit bonæ fi-
1 dei qui præſcribere poteſt: quia † per intelligentiã vnius contrariorũ, percipitur alterius intellectus. vt ff. de accu. l. qui accuſare. & de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. l. j. circa prin. & de præt. ſtip. l. j. §. ſtipulationũ. & inſti. de tutel. in
2 prin. † Malæ fidei a autẽ poſſeſſor dicitur qui ſciẽs cõtra
A canonũ vel legũ interdicta mercatur: vt j. eo. c. qui contra. & C. de agric. & cenſi. l. quẽadmodũ. in fi. lib. xj. Item ille qui emit contradicente domino. vt C. de rei ven. l. ſi fundũ. nã qui ſpreta contradictione ad emptionẽ proceſſit, præſumitur fraudis particeps eſſe, & conſequenter bona fide carere. vt ff. quæ in frau. cre. l. ait prætor. §. ſi quis
3 particeps. & de lega. præſtan. l. virilis. §. ſi adierit. † Itẽ ille qui ad vendendũ venditorẽ induxit dolo, dicitur malæ fidei poſſeſſor. C. de reſc. ven. l. ſi dolo. & l. dolus. Item ille qui emit ab eo quẽ ſciebat vendere non poſſe: vt à pupillo ſine tutoris autoritate, vel falſo tutore, quem ſciebat tutorẽ non eſſe: vt ff. de contrah. emp. l. qui à quolibet. &
4 de public. l. quæcunque. §. qui pupillo. † Bonæ fidei verò

econtrà

A ¶Adde quis dicatur malę fidei poſſeſſor. Ab. in c. grauis. de reſti. ſpo. gl. Bart. & doct. in l. ex diuerſo. ff. de rei vend. & Cy. & doct. in l. certum. C. de rei vendic. & Io. de Platea in l. quẽadmodũ. verſic. vlt. not. col. vlt. C. de agricol. & cenſi. in xj. gl. ſ. Ab. Sic. & Fel. in cap. ſi diligenti. col. ij. & ſeq. ibi Bal. col. ij. verſi. quæro quę ſunt illa. de præſcri. & Abb. in c. fin. eod. tit. & Bart. in l. fundum. §. fundi. ff. de vſucap. & Alber. de Roſa. in ſuo Dictionario. verſi. ſine poſſeſſione. & per doct. hic & Abb. Sicu. in conſil. lxxvj. vlt. dubio. colũ. vlt. vo. j. & quomodo probetur mala fides Ab. in conſil. lxxxj. in j. col. & Ang. conſi. clx. & Hippo. de Marſil. in ſuo ſin. xxxiij.

A Non præſcribit. Tu dic ꝙ hæc regula non tantum procedit de iure canon. ſed imo etiã eſt intantũ vera, vt omnes ll. quæ in oppoſitũ diſponunt, puta l. omnes. & l. ſicut, cũ ſi. quæ dicunt præſcr. cũ mala fide currere, hodie ſint de iure cano. correctæ, prout tenet gl. Inn. Ant. Imo. Pan. & alij mod. in c. ſi. de præſcr. Bal. in l. quibus diebus. §. dominus. e. d. cond. & demon. Ang. & Imo. in l. ſequitur. §. ſi viã. ff. de vſu.

econtrà dicitur qui fraude qualibet & fraudis ſuſpicione
caret: vt quia emit vel alio titulo accepit ab eo quẽ crede
bat dominũ eſſe vel putauit eũ qui vendidit, ius vendẽdi
habere, quia credebat eũ eſſe tutorem vel procuratorem
domini. ff. de ver. ſig. l. bonæ fidei. Eſt ergo huius regulæ
intellectus duplex, & vterq; continet veritatem. Primus
dicit † ꝙ ille qui habuit malã fidem tẽpore poſſeſſionis 5
inchoatæ & continuatæ, nullo tẽporis tractu ſeu tẽporis
continuatione præſcribit, [a] etiam ſi centũ annis vel vltra A
poſſeſſionẽ continuaret. † Secundus eſt intellectus, ꝙ ſi 6
poſſeſſor tẽpore inchoatæ poſſeſſionis habuit bonam fidem, & conſequenter præſcriptionẽ inchoauit: & poſteà
tempore procedente ſuperuenit mala fides, impeditur
proceſſus, & effectus præſcriptionis inchoatæ, & ideo illa
verba, vllo tẽpore, determinare poſſunt præcedentia &
ſubſequentia: nã ſecundum primum determinãt ſequentia. Secundũ verò ſecundũ determinant præcedentia. Sed
opponitur ſecũdum primũ, iure cauetur † ꝙ malæ fidei 7
poſſeſſor præſcribit ſaltẽ ſpatio triginta vel quadraginta annorũ: vt C. de præſcrip. trig. ann. l. omnes. Sed ſciendum eſt ꝙ hîc legiſlator conſiderauit naturalẽ equitatẽ
diſpoſitioni diuinæ conuenientẽ: qua cauetur, ꝙ cum alterius iactura locupletari non decet: ius verò ciuile conſiderauit rigorem ex conſtitutionibus hominum ſuadentibus aliquibus publicis vtilitatibus procedentem, id
eſt vt dominia rerum non eſſent omni tempore indiſtincta ſiue incerta: vt ff. de vſuc. l. j. & propter finem faciliùs
litibus imponendum: [b] vt ff. pro ſoc. l. fi. † nam iure ciuili B
per vſucapionem triennij, quæ procedit in rebus mobi- 8

Guli. de Cug. in l. ſi quas actiones. nu. ij. & ibi poſui in apoſt. ad eũ in ver. requiritur bona fides. C. de ſeru. & aqua. Panor. in ca. peruenit. nu. iij. & ibi poſui in apoſt. ad ipſum in verſ. eũ mala fide. de empt. & vendi. Matt. Matthe ſilla. ſingul. ſuo xxiij. not. quod omnes leges. & Alexand. conſi. clxxxviij. incip. viſo titu. quæſt. col. xiij. ver. venio ad ſecundũ dubiũ. vol. ij. & conſil. xxxiij. incip. viſo proceſſu cauſæ. col. j. volu. iij. quod eſt verũ nõ ſolũ in actionibus realibus, verũ etiam in perſonalibus, prout tenent communiter omnes docto. in locis ſ. alleg. reprob. opin. Bart. in l. ſequitur. ſ. alleg. de quo omnino per Tho. Ferra. in ſuo tract. cautelarum. c. xxxvij. incip. exploratum iuris eſt. quod facit ad apoſt. ſeq.

B Adde dum dicit Dyn. hîc præſcriptionem non eſſe contra ius naturale; quod idem tenent Io. And. hic & Pet. de Anch. & Philip. Franc. col. ij. Abb. Sicul. in rub. de præſcrip. col. ij. & glo. in c. ius naturale. & ibi Card. Alex. col. ij. poſt prin. & Domi. j. diſtinc. dicentes, ꝙ licet præſcriptio ſit iniqua reſpectu priuatæ vtilitatis: tamen æqua reſpectu publicæ: nec repugnant fini æterno: ideo ſeruanda. de quo vide pulchrè Fel. in d. rub. col. ij. verſi. dum dicit Abb. &c. & quæ res non poſſunt præſcribi,

libus

& in quibus caſibus non currit præſcriptio: & quæ perſonæ non poſſunt præſcribere, & contra quas non currit præſcriptio: vide gloſ. amplam in c. cum nõ liceat. de præſcr. & Spec. tit. de præſcr. per totum. & Abb. in conſi. xciiij. lib. j. & an poſſeſſor malæ fidei non poſsit præſcribere, & iura ciuilia in præſcriptione ſint correcta iure canonico. vltra Dy. Ioan. And. in v. q. & Philip. Franc. hic col. ij. & ſeq. vide

libus, & in qua requiritur titulus & bona fides, quæritur
dominium directum: vt ff. de vſucap. l. iij. & de acquiren.
rerum domi. l. j. Item in præſcriptione x. vel xx. annorũ,
A quæ procedit [a] in immobilibus & in iuribus incorporalibus. vt C. de præſcrip. long. tempor. l. fin. & de vſufruct.
l. corruptionem. & de ſeruitu. & aqua. l. penult. in qua requiritur ſimiliter titulus & bona fides, quæritur dominium vtile, cuius occaſione datur vtilis in rem etiã contra dominium habentem directum: vt C. de præſcript.
9 xxx. annor. l. ſi quis emptionis. in princ. & ibi not. † Item
in præſcrip. xxx. annor. & etiam xl. ſi poſsidere bona fide

Abb. in cõſil. iij. q. xiiij. vol. ij. & Bar. in l. priuilegia. C. de ſacroſanct. Docto. in c. ſi diligenti. & in ca. vigilanti. & c. ſi. de præſc. & ſing. Alex. in conſil. xxxiiij. col. ij. in princi. lib. ij. & in cõſ. cxix. colũ. ij. in prin. vol. iij. & Cy. & doctor. in authent. malæ fidei. C. de præſcri. x. vel xx. ann. Bart. Ang. & mod. in l. ſequitur. §. ſi viam. & Alex. in apoſtil. ibi. & Bart. ff. de vſucap. & Ang. in l. j. C. de præſcript. xxx. ann. & Bald. in c. ſi quis per xxx. & ibi Card. in Ale. ſi de feud. controuer. fuer. inter dom. & agnatum. & Bal. latius in c. ſi. de præſcrip. & Ang. in rep. l. j. de iudic. & vide Bart. in l. hæc autem iura. ff. de ſeruit. vrb. præd. vbi opin. Bar. & in d. §. ſi viam. reprobatur, volendo ꝙ iura ciuilia non ſunt correcta à iure canonico, vbi præſcriptio cauſatur ex negligentia alterius ſine aliqua poſſeſſione præſcribentis. & ipſum Bart. reprehendit Bal. in conſi. cccl. circa fin. lib. ij. de quo vide Fel. in d. c. ſi. de præſcr. qui enumerat plures doct. conuenientes cũ do. Bar. tamen contra Bar. cõmunior eſt opi. & ibi ponit quatuor declarationes, limitationes, & ſaluationes &c.

A Adde an per vſucapionem vel præſcriptionem quæratur dominium directum aut vtile. gl. & Bart. & Bal. Sal. in auth. niſi tricennale. C. de bo. mater. gl. Io. Fab. & Ang. Aret. inſt. de vſucap. in princ. & ibi Bal. col. ij. cum ſeq. & gl. Bal. & Sal. col. iiij. & v. in l. traditionibus. C. de pact. & ibi Alex. colum. ij. & gloſſ. in rub. ff. de diuer. & tempo. præſcrip. & gloſſ. in l. ſi quis diuturno. ff. ſi ſeruit. vend. & gloſ. in l. ſi quis. in verb. creditores. & Salic. C. de præſcrip. xxx. annorum. Specul. titu. de præſcript. in princ. Bart. in l. iij. de vſucap. & in l. Sticho. ff. de vſufruct. lega. & latè Imo. in c. fin. colum. xxiiij. de præſcrip. & gloſſ. & Ange. in authent. vt eccleſia Roma. in fin. Archid. in cap. ſeruitium. xviij. quæſt. ij. & gloſſ. in dicta l. iij. de vſucap. & Ioan. Andr. hic, & Marian. Socin. de Senis in rub. de cau. poſſeſſ. & propr. verſic. xviij. & Abb. in cap. ad aures. & in rub. de præſcript. vbi concluditur per docto. communiter, quòd directum dominium non quæritur per præſcriptionem xx. vel xxx. annor. & vide ſing. Fel. in d. rubr. de præſcript. col. j. qui ponit regulam cum nouem fallentiis, & Alex. conſi. lxxxviij. col. iij. in princ. verſic. probauit. volum. ij. & Ioan. Petr. de Ferrar. in forma lib. in actione reali. in verb. iure domini. & Bald. in authentic. hoc ius porrectum. C. de ſacroſanct. eccle. colum. ij. in princ. & Bald. in repet. l. fina. col. vj. C. de præſcript. & Chriſtopho. Porc. & ibi Iaſ. de May. inſtit. de vſucap. in princ. in gloſſ. in verbo, dominica. & Innoc. & Abb. Sicul. in cap. cæterum. de iud. & Bart. in l. j. §. denique. ff. de aqua pluuiali arcenda. & ibi per mod.

inch

inchoauerit quis, quæritur dominium vtile : ſi mala fide
inchoauerit,quæritur ſola exceptio contra dominũ:vt d.
l.ſi quis emptionis.ij.reſpon.adeò ꝙ mala fides poſt pre
ſcriptionem inchoatã ſuperueniens, nihil præiudicat in
aliquo prædictorũ.C.de vſu.transfor.l.vna.§.hoc tãtum.
Ratio verò diuerſitatis prædictorum eſt, † quia vſucapio 10
triennij eſt inducta in fauorẽ poſsidentis tantùm,& ideo
per eam quęritur dominium directum,adeò quod nihil
iuris remanet penes primũ dominum:quod ex eo patet,
quia lex dicit,ꝙ vſucap.triennij quæritur dominium : vt
d.l.iij.de vſucap.& C.de pact.l.traditionibus. conſtat au-
tem † ꝙ ſimplex dominij appellatio ad directũ refertur. 11
vt ff.ſi ager vecti.vel emph.l.j.& ideo fauor iſte amplia-
tur.vt j.eod.c.odia.præſcriptio autem xxx.annorũ indu
cta eſt in odium negligentium tantùm,non autem in fa
uorem malæ fidei poſſeſſorũ : quia iſti non fauent iura:
vt hîc.& C.de agri.& cenſi.l.quemadmodũ.& ideo odiũ
illud reſtringitur.vt d.c.odia.& l.cùm quidã.ff.de libe.&
poſth. † In præſcriptione autem x.vel xx.annor. verſatur 12
fauor ex parte [a] poſsidentis bonã fidem habentis.odium A
verò ex parte nõ petẽtis ſeu petere negligẽtis: & ideo in
ea eligitur quædã media via:quia ex ea parte qua dicitur
inducta in fauorẽ poſſeſſoris, quæritur vtile dominium
poſſeſſori.ex ea verò quæ dicitur inducta in odiũ negli-
gentis, facit dominium directũ remanere penes ipſum
negligentem , ratione cuius agere poſſet actione in rem
directa contra alium poſſeſſorẽ,ſed non contra eum qui
præſcripſit:vt d.l.ſi quis emptionis.& hæc procedunt iu-
xta prædictam regulã,odia reſtringi & fauores conuenit
ampliari. De iure verò canonico in vſucapione triennij,
& præſcr.x.vel xx.ann.idẽ per omnia ſi bona fides fuerit
continuata vſq; ad finẽ extremi momenti cõpletæ præ-
ſcriptionis, † ſed ſi mala fides ſuperuenerit quandocun- 13
que,ante finem præſcriptionis completæ, impeditur in-
choatæ præſcriptionis continuatio: & hoc volunt dicere
verba regulæ,prout illa verba,vllo tẽpore, determinant
pręcedentia.Item videtur hîc caſus de iure canonico,† ꝙ 14
nec dominiũ nec exceptio quæritur præſcr.x.vel xx.vel
lx.an. vel etiã centũ,vel etiã vllo temporis ſpatio, cũ in-
teruenit mala fides:& hoc intendit regula cũ dicitur,vllo
tẽpore determinando ſequẽtia:& hæc vera ſunt in rebus
laicorũ:in rebus verò eccleſiarũ, licet opiniones ſint va-

A Adde Bart. in l.naturaliter. in prin.col.j. ff. de vſuca.& tex. glo.Cyn.Barto. Bald. & Alex.in l.fi.de edict.diui Hadr.tollen. & Bart.in l.fin. ff. de eo per quem fa.& Ludo.Bolog. in d. l.fi. de edict.diui Hadr.tol. in ſuis ſecundis interpreta.dicens iſtud procedere pręterquam in materia feudali.nã ſemper eſt præſcriptio ibi fauorabilis. & alleg. Bal.in ca.j.§.ſi quis de manſor. col. ij. de controuerſ. inueſt.ver.opp. iſta litera facit viij. & ibi idem tenet Car.Alex. colum.j.& adde Ang.Are.inſtit. de vſuc.in prin. col.pen. in fi.& Chriſt.Porcum ſuper rub. eod. tit.inſti.& Inn. in ca. cæterum. de iudi.Et quæ dixi in §. xv. in gl.j.de conſuet. feud.

15 riæ,videtur tamen mihi † ꝙ res immobiles eccleſiarũ a
A præſcribãtur à priuato,& ab alia eccleſia ſpatio quadra-
ginta annorũ:vt s̃.de præſcrip.c.j.& ij.& in authẽ.colla.
ix.de eccle.talis.§.pro tẽporalibus. C.de ſacroſan. eccle.
auth.quas actiones. Idem in bonis vacantibus,quæ defe-
runtur eccleſiis,vel quæ fuerũt hæreticorũ,vel alia cau-
ſa de qua habetur exemplum.C.de ſacroſan.eccle.l.fi.s̃.
16 de præſcriptio.c.ij.lib.vj.& ratio eſt aperta:† quia bona
hæreticorum ipſo iure ex tempore delicti intelliguntur
commiſſa ſeu confiſcata,licet occupari non debeãt ante,
quàm ſententia fuerit ſuper crimine promulgata : vt s̃.
de hære.c.cum ſecũdum leges.lib.vj.ff.de iure fiſci.l.j.§.
an bona.& l.imperator.& ff.de pub.& vectig.l.cõmiſſa.
& C.ad leg.Iul.maieſta.l.pen.& fi.& C. vbi cauſæ fiſca.
17 l.j. † ſed contra fiſcum præſcribitur minori tempore b,
B quia ſi poſsidetur cum titulo , præſcribitur eo tempore
quo præſcriberetur contra priuatũ. vt ff.de vſuca.l.quã-
uis.ſi ſine titulo, ſiquidem velit poſſeſſor inchoare præ-
ſcriptionẽ,ex eo tempore quo cœperũt vacare, præſcri-
bit viginti annis:ſed ſi ex eo tempore quo fuerũt delata
fiſco,præſcribitur quatuor annis. ff.de iur.fiſ.l.j.§.diuus.
& §.præſcriptio.& de diuer.& temp.præſcri.l.inter qua-
tuor.& l.in omnibus.C.de quadriẽ.præſcri.l.j. & ibi no.
18 † Res autem mobiles eccleſiarũ vſucapiuntur triennio
cum hoc reperiatur iure ciuili determinatũ : vt d.§. pro
temporalibus.& auth.quas actiones.nec huius contrariũ

A Adde quantum tempus requiratur in præſcriptione rerũ mobilium & immobilium eccleſiæ Rom.& aliarum etiam eccleſiarum vt poſſunt præſcribi.Saly.in l. ij.C.cõmunia de vſuc.col.ij.& Alex.conſi.lxxxiiij.col.ij.verſi.ij.dicimus.lib.j. & in conſi.clxix.incip.viſo themate.col.j.verſ.nam ad hoc lib.ij.& tex.Abb.& Fely.in c. ad aures.in prin.de præſcri.& Fely.in c.ad audientiam.ver.vlt, facias regulã.col. viij.e.tit.& Bal. in cõſi.clxxx. in fi.lib.iij.& Lud. de Rom.in cõſi. lix. col.ij.verſi. vlt.pręmitto.& Pau. de Caſtro. cõſi.ccxv.incip. viſo puncto. in nouis, colũ.j. & Angel. Aret. & Bar.in §.res fiſci. & ibi Iaſ.in addit.ad Porcũ inſtit. de vſuca. vbi habes.de p̃ſcri.rerũ eccleſię mobilium.& per Bald.in l.ij. C.ne rei do. vel templo. & per Doct. Moder.in c.fi. de præſcri. s̃.eo.lib.& Ang. de Peruſ. in l.j. C.de an.except. Arch.in §.quas. xvj.q.iij. Bal.in c.vigilanti. col. penult. de præſcri.& Abb.pulchrè poſt Cal.& Imo.in ca.j.col. vj.de in integ.reſtit.Imo.latè in c.illud.col.ij.de præſcri.& ibi Bal.in prin. & Saly. in l.vna.C.de vſuca.transfor.poſt prin.& Felyn.in c.de quarta.col.vlt. de præſcri. & Abb.Sicu.in conſi.xcviij.col.vlt.lib.j.& deciſ.Parla.Gratianopol.Delph.q.c.cum ſeq.vſq; ad cliiij.& in q.clxj. & ibi in addit.& q.xxxvj.

Adde Bal.in l.ſicut.in fi.& quod ibi poſui in apoſt. ad ipſum in verb. res immobiles.vbi citaui Domi.apoſtil.hic Cardin.in clem.ij.§.irritum.q.ij.de cle.do.& Iaſ. de May.in authen.quas actiones.in j.no.C.de ſacroſan.eccle. & Pau.de Caſt.conſi. xlviij.aliàs lij.incipien.in cauſa quæ vertitur.

B Adde quanto tempore res fiſcales præſcribantur.vide Doct.in l.ij.C.cõmunia de vſuca.& Io.Fab.& Ang.Aret.in §.res fiſci.inſtit.de vſuca.& Alex.in dicto conſi. lxxxiiij.lib.j.& Fely.in c.cum nobis,col.v.& ſeq.& ibi Abb.de reſcri. & quãdo bona

ɡonfiſcata & delata præſcribantur, vide Bal. in conſi. cccviij. ante fi. lib. iij. & Pau. de Caſt. conſi. ccv. in antiq. ordine meorũ. ſed numero antiq. eſt cccxij. & Io. de Pla. in l. iubemus. verſi. qualiter. C. de fun. patri. lib. xj. & in l. j. verſi. iij. no. de bo. vacan. lib. x. & Chriſtop. Porcus in d. §. res fiſc. & ibi Iaſ. in addit. vbi ponit ij. fallen. in §. ſi verò expectet. de vſuca. inſtit. & deciſ. Parlamenti Delphinal. q. ccccvj. in prin.

reperiatur inter canones determinatũ: niſi aliquis diſpu-
tando diceret ꝙ contrarium videtur caueri per cõſtitu-
tionem generalem, quæ ſtatuit ſimpliciter quadraginta
annos in rebus eccleſiarũ. † Sed ad illud reſpondetur, ꝙ 19
ſtatutũ generale non derogat ſpeciali. ſ. de conſti. c. j. lib.
vj. ſed qui ſuſtinent opinionẽ auth. contrariam, dicunt ꝙ
illud habet locũ quando ſpeciale & generale ſtatuuntur
eodem iure: hic a autẽ generale videtur de iure canoni- A
co, ſpeciale verò de iure ciuili, quo caſu nõ poteſt in ali-
quo derogare. Sed nihil eſt: quia in d. c. j. de conſtit. per
ſummum Pontificem inducebatur cõſtitutio generalis:
& per alios conſuetudo vel cõſtitutio ſpecialis, & tamen
ſpecialis generali derogat. Sed illud cõtingit per ſpecia-
lem permiſſionẽ ſummi Pontificis: aliàs lex generalis
ſuperueniens tolleret ſpecialem præcedentẽ: vt ff. de ſe-
pul. viola. l. iij. §. diuus. Sed adhuc videtur mihi inhæren-
dum primæ opinioni. † quia cõſtitutio quæ loquitur in- 20
definitè, nõ æquipollet vniuerſali, quãdo non eſt eadem
ratio & cõditio omnium particularium in vniuerſo cõ-
prehenſorum: vt oſtenſum eſt ſ. in prin. rub. conſtat au-
tem aliam eſſe rationẽ, & conditionẽ mobilium, & im-
mobilium: ergo cõſtitutio prolata ſimpliciter reducitur
ad diſtinctionẽ auth. Romana verò eccleſia ſola de iure
communi gaudet præſcriptione centum annorũ: vt ſ. de
præſcri. c. ij. lib. vj. & in authẽ. vt eccleſia Roma. colla. iij.
† Secundo opponitur, quia videtur ꝙ licet mala fides ab 21
initio interueniens impediat præſcriptionem inchoari:
non tamen tollit effectum inchoatæ: quia quæ ab initio
aliquid fieri impediũt, ex poſtfacto ſuperuenientia non
tollunt iam factum: vt j. eo. factum legitimè. ff. eo. l. in
ambiguis, §. non eſt nouũ. Sed ſolutio b paret † quòd ſi B
factum eſt perfectũ, caſus ſuperueniẽs qui ab initio im- 22
pediret non tollit iam factũ: vt in prædicta regula, factũ
legitimè. & in præalleg. §. non eſt nouũ. ſed vbi factum
erat inchoatũ & non perfectum, caſus ſuperueniens qui
ab initio impediret inchoari, impedit etiam perfici in-
choatum. ita loquitur hic prædicta ſolutio. probatur ff.
de verb.

A Adde Ioan. Andr. & Domi. in c. j. de cõſue. ſ. eo. lib. & Bal. conſ. clij. lib. iij. & latius. in cõſ. ccccj. in ij. vol. & ibi vide quid in ſtatutis. & Alex. conſ. cvij. lib. v. colũ. ij. in prin. ver. cõfir- matur. & Io. de Imo. in l. ſi ve- rò. §. de viro. ff. ſolu. mat. & no. quòd cõſtitutio generalis non cõprehendit ea quæ in ſpe ſta- tuere non poſ- ſet. vt no. Ludo. in conſi. ccxcix. col. ij. verſ. ij. & adde not. p Dy. & quæ ibi dico in regula, gene ri per ſpeciem. fo. 40. & Bal. & Docto. moderni in l. cohæredi. §. qui patrẽ. ff. de vulg. & pupi. & ad no. per Dyn. vide in §. j. colũ. pen. de præſcri.

B Adde ꝙ mala fides ſuperueniens de iure canonico nocet ꝑſcribẽti, vt hic. & no. Doct. in c. ſi diligenti. & c. vigilanti. c. ſi. de

præſcri. ſecus de iure ciuili. vt eſt tex. & ibi Cyn. Bal. & Ang. in l. vna. C. de vſucap. transfor. & Ang. Aret. inſtit. de vſuca. in prin. col. iij. & ibi Chriſtopho. Porc. & pulchrè Iaſ. in addit. ad eum. & Alex. in addit. ad Bal. in d. l. vna. & per ipſum Bal. in l. ſuper long. col. iij. C. de præſcri. long. temp. x. vel xx. ann. & Bar. in l. naturaliter. ff. de vſucap. ſed ſuperuenientia maximè fidei poſt completam præſcriptionem non nocet in foro conſcientiæ: vt not. Abbas poſt Card. & Imo. in ca. vigilanti. de præſcri. & Ang. Aret. de vſuca. in princ. col. iij. & Ioã. And. hic. Bald. in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & Pet. de Anchar. hic. col. xxij verſic. quæro circa dubiũ. & vide Lud. de Ro. in rub. de arbit. ij. colum. Imo. in ca. ſi. de præſcri. Ang. in repet. l. j. C. de iudi. Bal. in d. c. vigilãti. per plura iura, maximè per tex. meliorẽ. de iur. & gloſ. incognita ſecundũ eum in l. j. §. ſi. cũ l. ſeq. ff. de itin. actuq; priuat. ibi, neq; enim corrumpi aut mutari ſuperueniẽte delicto poteſt, ꝙ legitimè tranſactum eſt. vide Felyn. in d. c. vigilanti. col. vlt. verſi. ſuperuenientia. Et Abb. Sicu. in conſi. iij. q. xiij. & ſeq. volu. ij.

de verb. oblig. l. ſi ſub vna. §. ſi quis. & l. pluribus. §. & ſi
placeat. de ſerui. l. pro parte. & de ſerui. ruſti. præd. l. via.
§. quicunq;. & plenè dicitur j. eo. c. factũ. per quod patet
23 † quòd ius canonicũ rectiùs procedit circa tractatũ præ-
ſcriptionũ quàm ius ciuilè, ſecundum generales & com-
munes regulas. Tertiò opponitur & videtur ꝙ quantũ-
cunq; omni tempore interuenit bona fides: præſcriptio
non poſſit procedere: conſtat enim ꝙ æquitas naturalis
ſcripta, eſt, qua cauetur neminẽ cum alterius iactura lo-
cupletari debere: vt ff. eo. l. iure naturæ. & de cond. inde.
nam hoc natura. & de inſtito. act. l. ſi quis mancipium. §.
24 Proculus. † Cùm ergo rigor iuris præſcriptionem indu-
cens ſimpliciter ſcriptus reperiatur, præualere debet æ-
quitas naturalis. C. de iudic. l. placuit. & ff. depoſi. l. bona
A fides. Sed dicendum a eſt, ꝙ vbi reperitur ęquitas ſcripta
in genere, & rigor contrarius in genere, præualet æqui-
tas: ſed vbi reperitur æquitas ſcripta in genere, rigor in
ſpecie. ſicut eſt in propoſito, quia æquitas generalis na-
turaliter dictat neminem debere cum alterius detrimẽ-
to locupletari: rigor verò dictat ſpecialiter præſcriptio-
nes procedere in alterius damnũ, fauore bonę fidei poſ-
ſeſſoris, in odium negligentiũ, præfertur rigor: quia in
iure noſtro generi per ſpeciẽ derogatur: vt j. eo. gene-
25 ri. ff. eo. l. ſemper in iure. cũ multis ſimi. † Quærendum
eſt autem vtrum de iure canonico requiratur in præſcr.
B titulus b & bona fides, vel an ſufficiat bona fides tantùm
ſine titulo: nam de iure ciuili conſtat ꝙ in vſuca. triennij
& in præſcriptione decẽ vel xx. ann. requiritur tit. & non

A Adde Cyn. & Bal. in l. placuit. C. de iudi. quæ allega. hic Dyn. & vide Bart. & Doct. in l. j. C. de legib. & plenè per Doct. poſt glo. in c. ſi. de tranſact. per Specu. tit. de leg. §. diſpenſatio. verſi. notandum. cum ſeq. & Alex. in d. l. placuit. & per Felyn. in c. vigilanti. col. iiij. verſi. v. de præſcrip. & Bar. in l. j. ff. de vſucap. & Felyn. in c. cum illorum. col. iij. de ſenten. excom. & in c. ij. col. j. de re iudica.

B Adde quando requirantur in præſcript. titulus & bona fides. Doct. & maximè Felyn. melius quàm alibi in c. de quarta. col. vij. verſi. ſed ad cognoſcendũ. de præ-

ſcri. vbi ponit plures doctrinas multipliciter limitatas: & gl. Abb. & Fely. in c. ſi diligenti. ver. cæterũ. col. vj. cum ſeq. de præſcri. Io. Fab. & Ang. Aret. inſtit. de vſuca. in prin. & Bar. in l. Celſus. ff. de vſucap. & Alex. conſi. lxxxvij. col. pen. verſi. ſtante. lib. ij. & in conſi. cxxxvj. col. j. verſi. vel etiam. eo. lib. & Bal. in repet. l. fi. C. de præſcri. & Alex. conſi. xcix. per totum lib. iiij. vbi ponit quid de iure ciuili & canonico. & per Bal. in l. nullo iuſto. C. de rei vendi. & ibi vide Sali. & Alex. conſi. lxxiiij. col. penult. verſic. circa ſecundum. lib. iij. & Ludo. de Ro. cõſi. clxvj. verſ. quo ad tertiũ. col. ij. & Alexã. conſi. lj. in prin. lib. v. & in conſ. cxlj. in prin. eo. lib. x. & Alber. de Roſa. in Dictionario ſuo: in litera, præſcriptio. verſic. an vna eccleſia. vbi ponit quòd ad complẽdam præſcriptionẽ, quatuor requiruntur, ſcilicet continuatio tẽporis, ſeu poſſeſsionis, bona fides, iuſtus titulus, verus ſiue præſumptus: & quòd res nõ ſit vitioſa, ſed præſcriptibilis &c. & Alber. in dicta l. Celſus. de vſuca. tex. & Saly. in l. fi. C. de vſuca. pro hærede. & gl. in c. j. & ibi Doct. de præſcri. s̃. eo. lib. & Ang. Aret. & Iaſ. de May. in §. ſed iſte. de actio. & Cepol. in cautela cv. & Ang. in l. in ſeruorum. C. in quib. cauſ. ceſſat longi tempo. præſcri. & vide in ſeq. q. in prin. & in v. q. & quæ ibi dico. & Deciſ. Capellæ Tholoſ. deciſ. lxxiiij.

ſufficeret bona fides. C. de rei vendi. l. nullo. & ff. de vſuc. l. Celſus. vel ſaltẽ error facti probabilis, qui titulo æquipollet: vt ff. pro empt. l. quod vulgò. & de vſuca. l. nõ ſolùm. §. quod vulgò. & de iure dot. l. Proculus. & de vſuc. pro lega. l. pro legato. & pro ſuo. l. ſi ancillã. §. fi. & notari ſolet ad plenum in l. præalleg. Celſus. † In præſcri- 26
ptione autẽ xxx. vel xl. anno. nec tit. nec bona fides requiritur, cùm etiam fures præſcribãt xxx. vel xl. annis: vt C. de præſcri. xxx. vel xl. ann. l. omnes. & hoc ſi agatur de præſcribendis rebus priuatorũ: ſed ſi de rebus eccleſiarum, tũc etiam in præſcri. xl. ann. tit. & bona fides requiritur, ſicut in præſcriptione priuatorum ſpatio x. vel xx. anno. vt C. de ſacroſan. eccle. authen. quas actiones. & in auth. de eccle. tit. §. pro temporalibus. † de iure verò ca- 27
nonũ, iure veteri videbatur requiri bona fides & titulus: licet in hoc fuerint opin. vt s̃. de præſcript. c. ſi diligenti. iure verò nouiſsimo diſtinguitur rationabiliter: quia in rebus eccleſiaſticis quæ poſsint poſsideri iure communi, nec præſumptio eſt contra poſſeſſores, ſufficit bona fides. † Sed in his quæ de iure communi nequeunt poſ- 28
ſideri, vel contra poſſeſſorem eſt præſumptio, bona fides non ſufficit: ſed eſt neceſſarius titulus, qui poſſeſſori cauſam tribuat præſcribendi: niſi tanti temporis allegetur præſcriptio, cuius contrarij memoria non exiſtat: vt s̃. de præſcript. ca. primo. † Tranſcurſus enim temporis 29
A cuius contrarij memoria non exiſtit, loco tituli [a] habe-

Adde Bald. in c. fi. col. & verſi. ſi quis tamen vellet facere. de præſcri. vbi ponit vnam cautelam per quã poteſt præſcribi cum mala fide. & licet alias ponit Tho. Ferra. in ſuo tractatu cautelarum, caute. xxxviij. incip. explorati iuris eſt.

A Adde glo. & Abb. in c. ſuper quibuſdam. de verb. ſig. & in c. quanto. de conſuet. & glo. ſing. Domi. & Doct. moder. in c. j. de præſcri. s̃. eo. lib. Bal. in l. ſi arbiter. tam in antiqua, quàm in noua lectura. ff. de proba. & Ioan. de Plat. in l. vſus aquæ. C. de

tur: vt

aquæductu. lib. xj. Bar. & Doctores in l. j. §. item Labeo. ff. de aqua pluuia arcenda. & Bal. in l. conuenticulam. col. v. C. de epiſco. & cler. & Inno. in c. quid per nouale. & ca. veniens. de verb. ſignifi. & quod no. Abb. in c. ſuper eo. de parochi. & pulchrè Felyn. in cap. cauſam. col. ij. verſi. ſigna theoricã. de præſcrip. & quæ dixi in §. j. de præſcrip. & in §. xj. de conſuetu. præd. in lib. conſue. Biturigũ. & qualiter probent non ſtare memoriam in contrariũ. vide Docto. s̃. alleg. Alexand. in conſil. lxviij. col. ij. & in cõſil. cxxxvj. vj. col. verſi. ſed ad hæc. lib. ij. & ad prædicta. vide Alexã. conſi. vj. col. j. & in cõſi. vij. lib. j. Spec. & Ioan. And. in tit. de proba. §. j. verſi. vlt. qualiter fiet probatio. & Oldr. conſil. ccliij. & modus probandi præſcriptionem centum annorum. vide per Abb. & Felyn. in c. cum nobis. col. iiij. poſt princip. verſi. vlterius. de præſcript. & per Felyn. in c. veniens. Ioan. ij. de teſtib. & Bald. in authẽ. quas actiones. coll. vlt. C. de ſacroſanct. eccleſ. & Barto. conſi. clxxxix. col. ij. & Abb. Sic. in conſi. vij. & conſi. xviij. vol. ij. & Deciſ. Parlamen. Gratianopolis Delphinalis. q. ccclxvij. & ibi in addit. & Cepo. in conſi. xxij. col. iij. in princip. & Cal. in conſi. fin. titu. de conſuet.

tur: vt ff. de aqua pluuia arcenda. l. j. §. fi. & l. ij. & l. fin. & de aqua quotidiana, & æſtiua. l. hoc iure. §. ductus aquæ.
30 ¶ † Item nũquid in præſcribẽdis rebus incorporalibus ſit
A neceſſaria bona fides [a], & titulus: vel an ſufficiat bona fides? Et dicendũ eſt etiã de iure ciuili, q ſufficiat bona fides, nec eſt opus probare titulũ: vt ff. ſi ſeruit. ven. l. ſi quis
31 diuturno. ¶ † Quare autẽ in præſcriptione rerũ corporalium titulus requirat. & nõ in præſcriptiõe rerũ incorporaliũ, ratio eſt: quia vbi maius periculũ imminet, ibi cautius eſt agendũ. vt ff. de Carb. edict. l. j. §. ſed & ſi quis. Sed in præſcriptione rerum corporaliũ maius periculum & præiudicium paratur: quia rei dominiũ aufertur: ſed in præſcriptione ſeruitutis nõ aufertur dominium rei: ſed ſubiicit res ſpeciei alicuius ſeruitutis debitæ præſcribẽti.
32 ¶ † Nunquid autẽ ſit opus ſaltem allegare titulũ, & lon-
B gæuam quaſi poſſeſsionẽ probare? videtur q ſic.[b] vt ff.

Tu dic vt præſcriptio tanti temporis cuius non ſit memoria, in cõtrarium probetur, debet certus actus articulari: vt ponit multùm notabiliter Specul. in titu. de probatio. §. j. verſi. vlt. quæritur. & ſequen. & verſi. quid teſtes. & ver. & not. & Flor. in l. ſeruitutes. col. xviij. ff. de ſeruit.

A Adde Abb. in c. de quarta. colũ. vlti. & ibi Felyn. col. xv. & pen. de præſcrip. multum amplè. & an requiratur ſciẽtia aduerſarij, vide ibi & per Inn. in c. bonæ. el ij. de poſtulat. prælat. & in c. cõquærẽte. de offic. ordi. & Bal. in l. fi. C. de præſcri. long. tempo. & in l. ij. col. j. C. de ſeruit. & aqua. & vide pulchrè Bal. inſtit. de ſerui. §. j. col. ij. verſi. ſed in dubiũ reuoco. & Pet. de Anchar. in reg. ſequẽ. col. xiij. verſi. ix. opp. & Pau. de Caſt. conſi. xxiij. in nouis. & c. Dyn. in d. l. j. in iij. quæſt. C. de ſerui. & aqua. & Bar. in l. ſeruitutis. ff. de ſeruitut. & Ang. Aret. in §. æquè ſi agat. col. vj. verſi. quomodo autem probetur. & ibi Io. Fab. & Iaſ. Mayn. inſtit. de act. & Floren. de ſanct. Petro in d. l. ſeruitutes. vbi ponit ſeptem ſpecialia in præſcrip. iuris incorporalis. & vide quæ dixi in §. v. de præſcrip. libro Conſuet. ad iſtam & ſequen. quæſtionem.

B Adde q hanc opin. tenet Inno. in c. cum dilectus. in fi. de conſuet. & glo. Bar. in l. ſeruitutes. ff. de ſeruit. glo. & Bar. in l. j. §. deniq; ff. de aqua pluu. arcen. & Ang. Aret. in §. æquè ſi agat. col. vij. ver. cautela eſt. inſtit. de actio. per l. cum de in rem verſo.

 de vſur.

& tenet. Floren. in d. l. ſeruitutes. & Ioan. de Imol. in d. l. j. §. fin. de aqua plu. arcend. Bal. Ang. & Imol. in d. l. qui aliena. §. j. ff. de acqui. hæred. licet Vltramontani tenent cum Dy. contrariũ & Ang. in repet. l. ſi certis annis. C. de pact. tamen alia eſt communis opin. à qua non eſt recedendũ. & tenet Alex. in d. l. ſi certis annis. colum. vlt. verſi. non omitto. & Barto. in diſputa. incip. mulier habens. colum. penul. verſi. circa tertium. & Bal. in §. j. colũ. pen. verſicu. vlterius quæritur. inſtitu. de ſeruit. & Barto. in conſil. clxxxix. incip. primo quæritur. columna ij. qui allegat Dy. ita tenere. non tamen hic. ſed Alexan. in d. l. ſi certis annis. allegat Dy. in §. æquè ſi agat. inſti de action. & ſic Dynus eſt ſibi contrarius: vt patet. vide Alexan. in conſil. cviij. in fin. lib. ij. & Salyc. in l. ſi certis annis. & Felyn. in c. cauſam. colũ. iij. verſi. nihilominus. in cap. de quarta. col. xv. verſic. ij. fallit. de reſcrip. Inn. & Abb. in c. ſi diligenti. eo. tit. Butr. & Abb. in c. peruenit. de cenſi. Bal. in l. cũ de in rem verſo. in antiqua lect. ff. de vſur. & Iaſ. in §. præiudiciales. col. xv. verſi. & primo. inſti. de actio.

de vſur. l. cum de in rem verſo. ſed dicendum eſt, ꝙ non de iure ciuili vt dictum eſt. l. ſi quis diuturno. & de aqua pluu. arcen. l. j. §. ſi. & ad l. cum de in rem verſo. reſpondẽdum erit, ꝙ ibi agebatur de perſona aſtringenda ſeu obliganda ad aliquã præſtationem. Propterea eſt neceſſaria ſaltem tituli allegatio: cũ ad obligationem perſonalem inducendam neceſſaria eſt cauſa vera vel præſumpta: vt ff. de doli excep. l. ij. §. circa. & de proba. l. cum de indebito. §. fin. ratione prædicta, ſcilicet quia vbi maius periculum &c.

33 † Item nũquid in præſcribendo vſumfructũ requiritur titulus? videtur ꝙ non, quia illud ius ſeruatur in præſcribendo vſumfructũ quod ſeruatur in aliis præſcribendis ſeruitutibus. vt C. de præſcri. longi temp. l. ſi. in ſi. econtrà videtur (& eſt verũ de iure ciuili) ꝙ titulus requiratur: quia vſusfructus eſt dominij pars: vt ff. de fideiuſ. l. ſi à reo. §. ſi vero. ff. de vſufr. l. iiij.

34 † vnde qua ratione in præſcriptione dominij requiritur titulus, vt d. l. nullo. & l. Celſus eadẽ ratione, & in præſcriptione vſusfr. & ad l. ſi. de long. temp. præſcri. dicentem idem ſeruandum eſſe in vſufr. quod in cæteris ſeruitutibus: verũ eſt quantùm ad tẽporis limitationẽ, hoc eſt vt eodẽ tempore præſcribatur quo & cæteræ ſeruitutes, non quantũ ad alia, vt hîc, & hoc de iure ciuili: ſed ſecus de iure canonico:

35 A † cũ vſusfructus [a] poſſideri poſsit de iure cõmuni. vt ff. de acquir. poſ. l. naturaliter. & l. poſſeſsio. & de vi & vi arma. l.

A Adde Abb. in c. de quarta. col. vj. de præſcri. & Barto. in l. iuſto errore non mutat. ff. de vſucap. & glo. & Cy. in l. corruptionem. & ibi Bal. C. de vſufruct. & pulchrè Bal. in repet. l. fin. col. xix. cum ſeq. C. de præſcrip. long. temp. & Bald. ibi in lectura. col. vlt. & Bald. inſtit. de ſeruitut. §. j. col. vltim. Ioan. Fab. & Ange. Are. col. vij. poſt prin. & ibi Iaſ. inſtit. de act. §. æquè ſi agat. & ibi vide quid de iuribus perſonalibus & ſpiritualibus & ſpiritualitati annexis: vt eſt ius patronatus: vt c. quanto. de iudic. & per Bal. in l. ij. verſicu. quæro quarto ſi volo præſcribere. C. de ſeruit. quia præſcribuntur ſpatio xl. annorum. facit quod not. in c. conſultationibus. de iure patro. & Rochum de Curte in tract. de iure patro.

Adde quòd vſufructuarius poſsideat, ſcilicet naturaliter vt not. Alex. poſt Bart. & Docto. in alleg. l. naturaliter. Bar. in l. ſi fur. in j. not. ff. de vſur. & in l. j. in ſi. princ. verſi. quæro extra glo. & ibi poſui in addi. ad ipſum. ff. de acquirẽ. poſſeſ. & in l. ſi quis. cum glo. in verſi. tradatur. C. de dona. vbi dicitur, ꝙ per retentionem vſusfructus, poſſeſsio ciuilis in donatarium transfertur: ergo naturalis remanet donatio, & ſic vſufructuario. & Alex. omnino in l. ij. §. poſſeſſor. ff. qui ſatiſd. cogant.

iij. §. vtifrui. præſcribi poterit etiã ſine tit. dũ tñ bona fides accedat: vt in præall. c. j. de præſ. lib. vj. vel tranſcurſus

36 tẽporis à quo memoria nõ extet. † Itẽ quærendũ eſt vtrũ bona fides requiratur, etiã tempore contractus, & tẽpore

A traditionis, & tempore cõtinuatæ poſſeſsionis [a]. Et dicendum eſt de iure ciuili ꝙ in tit. emptionis & vendit. requiritur bona fides, vel probabilis error facti, qui bonę fidei præſumptionẽ inducat tẽpore cõtractus & tẽpore traditionis. in cæteris verò requiritur tẽpore traditionis tantũ: vt ff. de vſucap. l. ſi is qui pro emptore. §. ſi. & pro ſolu. l. ſi

37 exiſtimãs. & pro empto. l. ij. in prin. † Sed de iure canonico nõ requirit̃ bona fides tẽpore cõtractus in his quæ de iure cõmuni poſſunt poſsideri cũ ſine titulo pręſcribant̃ vt dictũ eſt: ſed tẽpore traditionis & cõtinuatæ poſſeſsionis, vſq; in finẽ cõpletæ præſcriptionis. vt patet per verba regulæ: in his verò quæ nõ poſſunt de iure cõi poſsideri, in quibus præſcribẽdis requiritur titulus, dicẽdũ foret ꝙ bona fides nõ requiratur tẽpore cõtractus & tẽpore traditionis & cõtinuatæ poſſeſsionis in tit. emptionis: in cæteris verò requiritur tẽpore cõtractus, & tẽpore traditionis, & cõtinuatæ poſſeſsionis. niſi poſt tẽpus cõtractus mala fide celebrati error facti ꝓbabilis interueniat, qui ma-

38 læ fidei præcedẽtis ſuſpicionẽ remoueat. † Itẽ quærendũ

B eſt ſi poſſeſſor errauit in facto. [b] vtrũ dicat̃ malę fidei vel bonæ fidei poſſeſſor? & dicẽdũ eſt ꝙ error facti ꝓbabilis ꝓdeſt: q̃a bonæ fidei apertã præſumptionẽ inducit: vt ff. de vſuc. l. iuſto errore. §. filius. & l. nõ ſolũ. §. qđ vulgò. &

39 pro emp. l. quod vulgò. ¶ † Itẽ quæri põt, ſi errans in iure dicat̃ bonæ fidei vel malæ fidei poſſeſſor? Et dicendũ eſt ꝙ licet quãtum ad fructus perceptos, dicatur bonæ fidei,

A Adde an omni tẽpore contractus traditionis & poſſeſſionis continuata ſit neceſſaria bona fides. Barto. in l. ij. ff. pro empto. & Ang. Aret. inſtitu. de rerum diuiſio. §. ſi quis à non domino. in j. gloſſ. & in §. actionum. colũ. ij. prope finem. de action.

B Adde ad iſtã & ſeq. q. Abb. in c. ſi diligenti. colum. v. & in ca. de quarta. col. ij. & pulchrè ibi Felyn. colũ. vij. verſi. quando, in præſcriptione. de præſcript. & Chriſtop. Por. inſtit. de vſucap. in gloſſ. error. & Ang. Aret. in §. nouiſsimè. col. ij. eo. tit. Cyn. & Bal. in l. venditioni. C. pro empto. & Bald. in l. nulle. C. de rei vend. & Lud. de Rom. in ſuis ſing. fo. 3. incip. vlt. & Alen. cõſi. lxxiij. col. pen. ver. vnde dictus. lib. ij. & in conſi. xlvj. pen. col. ver. & no. lib. iij. vbi dicit, ꝙ error iuris nõ cauſat bonã fidẽ quo ad præſcriptionem etiã longi temporis: vt probat gloſſ. iuncto tex. in c. apoſtolicę. de donat. vt tenet Dy. hic in ſeque. & clarius per Pau. de Ca. in l. Celſus. ij. col. ff. de vſuc. & And. Barb. in c. paſtoralis. de don. & Abb. in c. ij. de his quæ ſi. à prælat. Vide Doct. in proxima poſtil. alle. & Abb. Sicul. in cõſi. xix. vol.

ij.de errore iuris.Io.de Imol.in conſi.xcviij.iuxta fin.

A Plene not.Sed glo.Barto.& omnes docto.ibi & vbiq; in hoc errant.quia veritas eſt,quòd in d.l.ſi vir vxori.donatarius etiamſi non erret in iure,ſed ſciat, donationem non valere:tamen ſtatim vſucapit vel præſcribit.vt eſt text.in l.ſed etſi conſtante.de donat.inter vir.& vxo.quæ ita debet intelligi, vt dixi in nouis intellec.& ratio eſt,

in hoc ſcilicet vt ad reſtitutionem eorum non teneatur: vt ff.de petitio. hæredita.l.ſed & ſi lege.§.ſcire. tamen quantum ad præſcriptionem, pro malæ fidei poſſeſſore habetur.vt ff.de vſucap.l.ſi fur.§.j.iuris enim ignorantia in vſuc.non toleratur:vt ff.de vſucap.l.nunquam.in princip.& de iuris & facti ignor.l.iuris ignorantia.

¶† Item quærendum eſt ſi errauit in iure & in facto ſimul: vtrũ dicatur bonæ fidei vel malæ fidei poſſeſſor? & videtur primò ꝙ bonæ fidei, quaſi magis attendi debeat quod proficiat,quàm quod noceat.arg.ff.de iure fiſci.l.non intelligitur.§.ſi quis palàm.Econtrà videtur quòd malæ fidei,quaſi magis conſyderetur illa de pluribus cauſis ſimul concurrentibus, quæ nocet:quàm quæ prodeſt.arg. ff.ex quibus cauſ.in poſſeſ.ea.l. Fulcinius.§.quid ergo ſi duas.& ad Syllan.l.ſi quis in graui.§.vlt.& l.qui poſthumus. Sed dici poteſt quod bonæ fidei reputetur, & quod præſcribere poſsit:vt probatur.ff.pro donat.l.ſi vir vxori.& ibi plenè not.[a] † Ratio autem eſt, quia error facti A cum errore iuris concurrens,inducit bonæ fidei præſum 40

41 ptionem,& eius oppoſitum remouet.ſed in §.quid ergo ſi duas.& l.ſi quis in graui.§.vlt.& l.qui poſthumus.conſtabat de mala fide:& ideo per aliam cauſam concurrentem, quæ eſt de bona fide,nõ amouetur veritas malæ fidei de qua conſtat:cũ in incertis, non certis locus ſit coniecturis:vt ff.de verbo.oblig.l.continuus.§.cum ita.aliàs, ſi de mala fide non conſtaret, præſumptionẽ induceret.

¶† Item quæri poſſet ſi defunctus habuit malam fidem, 42 & hæres bonam, vtrum bona fides hæredis prodeſſe debeat?Et econtrà ſi defunctus bonam fidem & hæres malam, an mala hæredis nocere debeat?& cum mala fides defuncti noceat hæredi, quia propter fictionem identitatis perſonæ, exiſtimatur ſucceſſor vitiorũ & culpæ defuncti: vt ff.de diuer.& temp.præſcript.l.cũ hæres.& de publi.l.ſi ego.§.partus.videtur ꝙ bona prodeſſe debeat etiam accedens malæ, cùm contrariorum eadem ſit diſciplina.& videtur probari.ff.de publicia.l.eum qui.§.in hac actione.& pro empto.l.ij.§.ſi defunctus.ſed verba

regulæ

quia donatari⁹ non præſcribit ſibi, niſi in caſu cõfirmandæ donationis, puta morte donatarij.l. cùm hic ſtat.in princ.de do. inter vir.& vxo.aliàs vſucapit donatori,vt ſimile in l. ſi alienã.l.qui alienam. de donat. cau.mor.C.M.

Adde an errans in iure & in facto ſimul dicatur bonæ fidei poſſeſſor. Bart.in l.ſi vir. ff.pro donat.& Bal.in l.vendicationi. C. pro emp.& in l.nullo.C.de rei vendi. & Felyn. in d.cap.de quarta. colum. xiij. verſi.limit.v. & vlti.& ad iſtam quæſtionem, & præcedentes vide Ludoui.Bolog.in l.cũ vir. de vſucap.in ſecũdis interpre. & in c.cũ dilectus.de cõſue.in primis interpre.& Abb. Sicul.in cõſi.iij.q. xix,vol.ij.

A Soluunt. Sed loquuntur tantùm de tempore malæfidei, quia qualitas iuncta verbo(& idem de nomine verbali)intelligitur,ſecũdum tempus verbi.l.in delictis. §.j.ff.de noxal.actio.& ſic ſolutio eſt,quòd hæres bonæ fidei non impeditur iure canonico præſcribere, prout aliàs de iure ciuili. & ſic tam iure ciuili diſponente, quàm canonico non impediente, imò tacitè cõcedente.argum.c.ij.de ope.no.nunt.

A regulæ huius quæſtionem ſoluunt: [a] quia † quocunque 43 tempore mala fides interueniat ante præſcriptionem completam: impedit præſcriptionem compleri. & propterea ſiue defunctus,ſiue hæres habeat malam fidẽ, ſequitur quòd impediatur præſcriptio. Poſſet tamen aliquis dicere de æquitate canonica, quòd ſi defunctus habuit malam fidẽ & hæres bonã,& vellet hæres à ſe præ-B ſcriptionẽ inchoare, [b] quòd poſſet præſcribere, cum in præſcriptionibus rerũ quæ poſsideri poſſunt iure cõmuni,titulus nõ requiratur: vt in d.c.j.ſ.de præſcrip.li.vj.ſicut dicit̃ de ſucceſſore ſingulari volẽte à ſe præſcriptionem inchoare:vt ff.de acq.poſ.l. Pomponius.§.cũ quis. Sed rigor iuris ciuilis qui per malã fidẽ defuncti,malæfi-

hęres lõgiſsimo tempore ꝑſcribit. & eſt veritas:quicquid Dynus hic dicat.Et ita contra Dynum Alex. cõſ. lj.num. 7.libr.v. ibi in annotat. dixi.Philip.Cornel.cõſ.ccxcvj.litera o.li.iij.Philip. Decius cõſi. ccciij.nu. 6. vbi in annota. dixi. C.M.

B Adde, quòd contra Dyn.hic tenet Abb.in cap.ſi diligenti.de præſcript. quòd imò mala fides defuncti impediat præſcriptionem hæredis volentis eam de nouo inchoare. & tenet do.Ab.in c.nihil. col.iij.eod.tit.Butrig.in d.c.ſi diligenti.Imol.in c.fin.col.ij.eod.tit.dicens, quòd iura allegata per Dy.hic loquuntur in ſucceſſore qui non cauſat ius à defuncto,vt prælatus:& tenet idem Bar.in l.Pomponius.§.cum quis.ff.de acquir.poſſ. & Bald.in authen.ad hæc.verſic.ſed quid dicemus.de hæredi.C.de vſuris.colũ.iiij. Lud.de Rom. in conſil.clxix.col.ij.& in conſi.ccj.col.ij.& Abb.conſi.xix.ij.vol.& in conſi.ij.incip. nitar in præſenti.columna xxiij.q.xiiij.eod.volu.vbi dicit dictum Dyn. procedere in terris eccleſiæ, non autem in terris imperij, vbi debet ſeruari ius ciuile, ex quo poteſt ſeruari ſine peccato:& contra Dyn.tenet Alex.in conſ.lxxxiiij.libr.j. & in d. l.Põponius.§.cum quis.col.xij.& in cõſ.iiij.col.pen.iij.vol.& in conſ.xxxviij.eo.vol. & in cõſ.ccxxxj.col.iij.eod.lib.ſed opi.Dyn.tenet Bart.in l.cum hæres.ff.de diuer.& tẽp.præſcrip.& in l.vitia.C.de acq.poſ.Imol.in c.illud.col.ij.de præſcrip.Ang.Aret. inſtit.de vſucap.§.ſed tamen id.dicit,ꝙ licet poſsit hæres inchoare ex perſona ſua: tamen tenetur exonerare animã defuncti.& idem Alex.in conſ.l.ij.vol.col.iij.verſ. quinimo.& opi.Dy.ſequitur Bald.in l.eum qui.§.in hac actione.ff.de public.& in l. nihil.C.de vſucap.pro hærede.de quo latè Maria.de Senis in rub.de cauſa poſ.& ꝓprie.in iij.tract.art.iiij.verſ.vj. competit publiciana.vbi probat ꝙ etiam in terris imperij ſi hæres non vult vti adminiculo defuncti, præſcribit cum bona fide: non obſtante ꝙ probetur mala fides defuncti.ſed Ang.in l.ſi ego.§.partus.ff.de pub.act. dicit Dy.procedere in terris eccleſiæ, &c.plura etiã circa materiã acumulat Alex. in d.l.cum hæres.in additionib.ad Bart.& plenius in d.l.Põponius.§.cum quis.colũ. xij.ſed Felyn.in d.c.ſi diligenti.col.v.verſ.contra opi.famoſam Dy.dicens,ꝙ pauci ſunt qui recedãt à prima opin.quia cõmunior eſt.cõtra Dy.ſed ſecundũ eum opin. poteſt habere locũ in duobus caſibus,quos vide ibi per eum.& Alex.vbi ſ. &adde ad ſupradita Paul.de Caſt.cõſ.cclix.in nouis,& Alex.cõſ.lxiij.in iiij. vol.& in conſ.cx.

 dei præ

dei præſumptionē in hæredē trāſfundit: vt d.l.cum hæres.& in p̄allegato §.partus.hoc nō patitur.† Vndecimò & vltimò quæri pōt,an in præſcribēda libertate [a] cōtra ſeruitutē ſit neceſſarius titulus?& dicendū eſt quòd non: quia fauorabilius eſt ius pręſcribēdæ libertatis cōtra ſeruitutē,quàm contra libertatem præſcribendi ſeruitutē: vt ff.de vſucap.l.ſequitur.§.vlt.Cū igitur in pręſcribēda ſeruitute,nō ſit neceſſari⁹ titulus.vt d.l.ſi qs diuturno.& ſ.de præſcrip.c.j.multominus erit neceſſarius in p̄ſcribēda libertate cōtraria ſeruituti.Item hōc eſt quaſi expreſſum.ff.de ſeruit.vrb.præd.l.ſi ædes.in prin.& ibi nota. 44 A

In reg. Sine poſſeſsione. Argumenta.

1 *Præſcriptio ſine poſſeßione non poteſt procedere.*
2 *Præſcriptio ad imobilia, vſucapio ad mobilia,p̄priè referūt.*
3 *Incorporalia poßideri dicuntur.*
4 *Interdictum vti poßidetis,non niſi poßidenti confertur.*
5 *Præſcriptio in corporalibus ſine vera poſſeßione, in incorporalibus autem ſine quaſi poſſeßione non inchoatur.*
6 *Tignum domui coniunctum non poßidetur.*
7 *Vſucapio ſine poſſeßione inchoari nequit.*

lib.j.col.iij.in fin.verſ.ij.Cy.&Imol.l.ſeq.§.hæres.ff.de vſucap.&Alex.cōſ.iij.col.vl. in prin.v.vol.& in conſi.xcix.col.j verſ.& ideo.lib.iiij.& Ang.in §.furtiuæ.inſtit. de vſuc.& in §.ſed iſte.col.xiiij.de actio.q ponit xij.limit.ad auth.malæ fidei.C.de pręſcrip.long.temp.& ibi vide Cyn.& Abb.& Felyn.in c.de quarta.col.vij. verſi.ſi magnum.vbi ponūt ꝙ mala fides defuncti non nocet ſucceſſori in beneficio,ſicut nocet hæredi vniuerſali:quia nō habet ius à defuncto ſicut hæres. idem tenet glo. in regula, cum quis.j.eo.cap.& Abb.in ca.cura. de iure patr. & ſequitur Imol. in dict. cap.fin. de præſcriptis. colū.iij.vt ſ.dixi in princi.vide Chriſtopho. Por. & ibi Iaſ. in additio. in §. res fiſci. inſtit. de vſuc.gloſſ.& Salice. in l.ij.C. de vſucap. pro hærede.&Bart. Bald.in l.ſi ego. §. partus. ff. de publi. & Ludo. Bolog. in l. tutor rerum.ff.de admini.tuto.in primis interpre.& deciſ. Parla. Delphinal. quæſt. ccccxvj.& Io.de Imol conſ.xliiij col.ij.verſ.circa ſecundum.

Tu adde, quòd origi.dictum Dyn.eſt verum, vt plerè notat Paul.de Caſtr. in l.iiij.§.hæres.ff.de vſucap. licet ipſe ſibi contrarius tenuerit oppoſitum in l.ſi quis ſub conditione.in fin.ff.de condit.inſtit.& in l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſuc.& conſ. cxc.incip.hæreditas dictæ puellæ.quam etiam tenuit Rapha. Cuma.conſi.lxvij.incip.ſtatuto ciuitatis Vincentinæ.Sed contraria opinio eſt communior:vt dixit Domi.apoſtil.& Rom.conſil.xiij.incip.concluſionem prædictam Deciſ.vbi dicit opin. Dyn.hic eſt falſam. Idem not. Alex.conſ.iiij.incip.videretur,inſpectis his quæ in themate ſupraſcripto proponuntur.col.ſi.vol.ij.& Domi.meus do.Iaſ.in l.Pomponius.§.ſi quis adminiculo.ff.de acq.poſ.

A Adde Cyn.in l.j.iij.quæſt.C. de ſeruit.& Aqua.& Ange.Aret.in §.æquè ſi agat. colum.vlti.ver.dixi de ſeruitute.de act.inſtit.& Bal.in § i.colum.ij.verſ. ſed in dubium reuoco.inſtit.de ſeruit.vbi plenè diſtinguit inter libertatem ſeruitutis ruſticæ & vrbanæ.idem Bart.in l.ij.authen.iura.ff.de ſeruit.vrb.præd.& vide Bart.in l. ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſu.& de libertate præſcribenda contra eccleſiam, vide Innocen.Imol.Abb.& Salice.in cap.de quarta.colum.xiiij.verſ. vtrum in præſcribenda.de præſcript.

8 *Vſucapio interrumpitur, ſi vſucapiens poſſeßione priuetur.*
9 *Poſſeßionis defuncti continuatio in perſonam hæredis impeditur,ſi per alium apprehendatur.*
10 *Captus ab hoſtibus poßidere non pōt,igitur nec præſcribere.*
11 *Fictio poſtliminij quando ad poſſeßionem in facto conſiſtentem extendatur.*
12 *Ignorans quare poſſeßionem quærere nequeat.*
13 *Ignorans per procuratorem poteſt quærere poſſeßionem.*
14 *Poſſeßio quæ neceſſaria ſit ad præſcriptionem.*
15 *Poſſeßionis duæ differentes ſpecies reperiuntur naturalis ſcilicet & ciuilis.& nu.20.*
16 *Poßidere eandem rem eadem poſſeßionis ſpecie duo nequeūt.*
17 *Interdictum vti poßidetis quibus concedi ſoleat.*
18 *Poſſeßio naturalis an differat à poſſeßione pro ſuo.*
19 *Interdictū vnde vi proprietario cōceditur& vſufructuario.*
21 *Qualitates poßidēdi cōtrariæ nō cōcurrūt in eadē ſubſtātia.*
22 *Effectus idem producitur ab his quæ ſunt eiuſdem ſpeciei.*
23 *Pupillus poſſeßionem naturalem ſine tutoris autoritate non poteſt alienare.*
24 *Poſſeßio naturalis an tantū accidentaliter differat à ciuili.*
25 *Poſſeßio quare pedum poſitio appelletur.*
26 *Clādeſtinitas p̄cedēs non remouet̄ p violētiā ſuperuenietē.*
27 *Ciuilis & naturalis non ponunt differentias ſubſtantiales inter poſſeßiones.*
28 *Diffinitionem eandē ſi qua habeant,eadē erūt in ſubſtātia.*
29 *Poſſeßio ciuilis & naturalis ad præſumptionem eſt neceſſaria.& nu.34.*
30 *Poſſeßio naturalis ſola ad præſcriptionem non ſufficit.*
31 *Præſcriptio non currit contra poßidentem.*
Tempus non eſt poſſeßionis perdendæ modus.
32 *Poßidens ciuiliter perdit ciuilem,ſi decem annos naturalem neglexerit.*
33 *Præſcriptio qua ratiōe nō inchoetur,abſente ciuilē retinēte.*

REGVLA III.

SINE *poſſeßione præſcriptio non procedit.*

¶EXEMPLVM iſtius regulę patet.Pone ꝙ emi aliquam rem mobilem vel immobilē à quodā nō domino bona fide:nō tamē poſſeſsionē adeptus fui: modò dubi-
1 tatꝰ an vſucapiā vel præſcribā? †Reſpōdetur ꝙ non, q̄a ſine poſſeſsione præſcriptio nō procedit.poſſeſsione ciuili & naturali ſimul vel ſaltē ciuili,non autem naturali tantū ſi alius ciuiliter poſsideret.vt infrà oſtēditur.& hic

præ

A Adde, an incorporalia quaſi poſsideātur, & pro ipſis cōpetat interdictū vti poſſidetis, ſicut pro rebus corporalibus. gl. Bar. & Flo. in l. ſeruitutes. & text. gl. & Doct. in l. quoties. in ij. ff. de ſerui. & Abb. Sic. in c. conqueſtus. de for. cōpet. & per Ange. Aret. inſti. de reb. corp. & pulchrè per Cyn. in princ. & Bal. col. ij. verſi. expeditus ſum. & ibi Alex. in addit. in l. ij. C. de ſerui. & aqua. per Inn. & Abb. in c. querelam. de ele. & Imol. in c. bonæ. in ij. de poſtu. prel. in c. in literis. de reſti. ſpol. & in c. peruenit. de cenſi. & in c. conſultationibus. de iure patro. & per Abb. in c. cū eccleſia Sutrina. de cauſa poſ. & propriet. Bald. poſt glo. in l. regulariter. ff. de petit. hæred. & quæ dixi in lib. conſuet. Bituri. §. xxiiij. in gloſ. j. ante fi. de conſuet. feudi. Ita nota Compo. in tit. de procur. §. j. ver. quid mihi. & in tit. de act. ſeu peti. §. ij. & in ti. de ꝓpriet. §. j. ver. aliæ ſūt. & in tit. de reſt. ſpol. §. ij. & iij. & in tit. de emp. & vēd. §. j. verſi. ſed vſusfructus. & an competat pro incorporalibus interdictū vti poſsi. vide Bart. & Alex. in l. j. & fi. vti poſ. & omnino Paul. de Caſt. conſ. v.

præſcriptio largè ponitur: vt tā vſucapionē triennij, quā
præſcriptionē x. vel xx. annorū xxx. vel xl. vel etiam ma
gis longæuā contineat. † Licet enim in vera & ꝓpria ſi- 2
gnificatiōe, præſcriptio ad immobilia, vſucapio verò ad
mobilia referatur: tamen legiſlatores promiſcuè vtun-
tur iſtis vocabulis, referēdo cōmuniter ad mobilia & im
mobilia. vt ff. de vſuca. quaſi ꝑ totū tit. & maximè in l. iij.
& ibi plenè not. Nō ꝓcedit: id eſt, nō inchoatur: licet ali
quādo inchoata mediāte poſſeſsione, cōtinuet etiā ſine
poſſeſsione: vt infrà dicetur. Sed opponitur, & videtur ꝙ
præſcriptio ſine poſſeſsione procedat. † Certū eſt enim 3
ꝙ incorporalia nō poſsidētur: vt ff. de acqui. poſſ. l. iij. in
prin. & de acq. rer. dom. l. ſeruus. §. incorporales. & de vſu
cap. l. ſequitur. §. ſi viā. & tamē præſcribūtur aliquando
ſpacio x. vel xx. ann. Aliquādo ſpatio tēporis cuiꝰ nō ex-
tat memoria. vt C. de ſeruit. & aqua. l. j. & ij. de præſc. lōg.
tēp. l. vlt. & ff. ſi ſer. ven. l. ſi qs diuturno. & de aqua plu.
arc. l. j. §. deniq; & l. ij. in prin. cū ſim. ſed dicꝙ in incorpo
ralibus eſt quædā quaſi poſſeſsio, [a] quæ illud operatur A
quod operat̄ vera poſſeſsio circa corporalia quod patet.
† Certum eſt ꝙ interdictum vti poſ. non datur alij quàm 4
poſsidēti. vt ff. vti poſ. l. j. §. interdictū. & tamen ſicut da-
tur interdictū pro tuēda vera poſſeſsione rei corporalis
immobilis: ita datur pro tuenda quaſi poſſeſsione rerū
incorporaliū, quæ de numero immobiliū reputantur. vt
ff. ſi ſeruitus vindice. l. ſicuti. §. Ariſto. & vti poſsidetis. l. fi-
nali. † ſicut ergo in corporalibus nō ꝓcedit præſcriptio 5
ſine vera poſſeſsiōe: ita in corporalibus non procedit ſi-
ne quaſi poſſeſsione: per quod oſtēditur hāc regulam in
omni genere poſſeſsionis verā eſſe. Itē opponitur & vi-
detur præſcriptionē ſine poſſeſsione procedere, conſtat
enim hæreditatem iacentem [b] non poſsideri. vt ff. ſi quis B
ex teſtamēto lib. eſſe iuſſ. fue. l. j. §. Scæuola. & tamē vſu-

B Adde, ꝙ aduerſus hæreditatem iacentem, præſcribi non poteſt. vt l. ea quæ. & quod no. ibi. gl. & Docto. C. de temp. in integ. reſtit. & l. ſi ſeruus hæreditatem. ff. de ſtipul. ſeruo. & not. Cyn. in l. licet. C. de iure delib. & Bald. in conſil. xiiij. in fin. lib. j. & Bal. in d. l. licet. in vlt. q. & Alex. poſt Bart. & Bald. in d. l. ea quæ. & Abb. Sicul. in c. de quarta. col. ij. & ibi Fel. col. vj. poſt princ. verſic. contra hæreditatem. de præſcript. vbi ponit regulam cum tribus fallent. & tenet Ang. in d. l. licet. & ibi Alex. ſed Specul. tit. de præſcrip. §. j. verſi. item not. tenet cum Dy. ꝗ præſcribitur hæreditas iacens. & Anto. in c. cum non liceat. eod. tit. & Pet. de Anch. hic. co. xl. verſic. vj. oppo. & Alexan. in conſil. cxxvj. columna prima. verſicul. non obſt.

capitur:

capitur: vt ff. de vſuca. l. cepta. & l. nunquam. §. vacuum. &
6 l. iuſto. §. nondum aditæ. † Item conſtat tignum coniun-
A ctum domui nō poſsideri: [a] vt ff. de vſuc. l. eum qui. & de
acqui. poſſ. l. qui vniuerſas. in prin. & tamen vſucapitur ſi
tempore iniunctionis pauci dies ſupererant ad vſucapio-
nem complendā, vt ff. de vſuca. l. rerū mixtura. § Labeo.
7 ¶ † Sed dicendum eſt, quòd ſine poſſeſsione [b] non poteſt
B inchoari. & ita loquitur regula. aliquando tamen inchoa
ta mediante poſſeſsione continuatur, & completur ſine
poſſeſsione, & ita loquuntur cōtraria. Sed cōtra hanc ſo
lutionem eſt valde. ff. de vſuca. l. naturaliter. vbi dicitur,
C quòd perdita poſſeſsione interrumpitur vſucapio [c] &
eius effectus. ergo non continuatur ſine poſſeſsione: ſed
dici poſſet quòd illud habet locum quando interuenit
interruptio naturalis, qua mediante poſſeſſor poſſeſsio-
ne priuatur, quod nihil videtur: quia in caſibus ſupradi-
ctis poſſeſſor poſſeſsione priuatur, ſcilicet quando iniun
git tignum domui. vt l. qui vniuerſas. & l. eum qui. item
quandoque moritur. quia mors omnia ſoluit: vt in auth.
de nupt. §. deinceps. propterea ſupradicta non videntur
8 procedere. † Sed dici poteſt quòd in d. l. naturaliter. pri-
uatur poſſeſſor poſſeſsione, actu & habitu: & ideo inter-
rumpitur vſucapio in prædictis autē caſibus, id eſt quan-
do iniungit, & quando moritur: priuatur actu tantum, &
non habitu: ſed certe imò ſi moritur, priuabitur actu &
habitu: quia mors omnia ſoluit. Sed dicas ꝙ in hæredem
qui eſt eadem perſona fictione iuris. vt ff. de vſucap. l. hæ
res. & in auth. de iureiu. à mori. præſt. eſt apta immedia-
9 tè continuari, ſi non fuerit apprehenſa per alium. † Nam
ſi per alium apprehenderetur, impediretur continuatio

A Non poſsideri. Sequeretur (ſi hoc eſſet verum) quòd in ſuo à ſe poſſeſſo de ſua materia ædificās perderet poſſeſsionem materiæ. quod eſt falſum et ridiculū. Sed dicēdum, ꝗ vt dominium, ita poſſeſsionē retinet, non tamen deinceps tāquā rei particularis per ſe, ſed tanquam partis integralis rei cui incorporatum eſt, quæ ſi eſt immobilis, iam quod incorporatum eſt poſsidetur, nō vt mobile, ſed vt immobile vel pars immobilis: vt etiam ſatis innuit text. d. l. eū qui, in fi. & dixi in nouis intellect. d. l. & l. qui vniuerſas. Car. Mol.

B Adde text. gloſſ. & docto. in l. ſine poſſeſsione. ff. de vſucapio. & Bald. in conſilio xiiij. colum. iiij. verſicu. capio. iij. lib. j.

C Adde Bar. pulchrè in l. naturaliter. hic alleg. de interpret. præſcrip. gloſ. Abb. & Imo. in c. illud. de præſc. tex. & doct. in l. vt perfectius. C. de anna. excep. & gl. Bal. & Sal. poſt Cy. in l. cum notiſsimi. §. imò. C. de præſcr. xxx. ann. & per Spec. tit. de præſcrip. & tit. de exec. & ſing. Fel. in d. c. illud. per totum. & aliquid per Io. de Plat. in l.

poſſeſſ

militaribus.verſic.item litis.C.de decur.libr.x.& Deciſ.Parlamenti Gratianopolis Delphinal.quæſt.cccxvj.& quæ dixi in §.j.in gloſſ.j.quæſt.penult.de præſcrip.lib. Conſuetud.Biturigum.

poſſeſsionis defuncti in perſonam hæredis. vt ff. de ac-
quirend.poſſeſſ.l.Pomponius.§.quæſitum.& de vſucap.
l.poſſeſsio teſtatoris. Et ideo ſi non fuerit apprehenſa
per alium, & apta ſit immediatè continuari, pro conti-
nuata debet haberi.[a] arg.ff.de teſta.l.filiusfamilias.& in A
authen.vt exact.inſtan.dotis primæ.circa princip. Et eſt
ratio quare vſucapio continuatur, poſſeſſore defuncto,
vt in l.præalleg.patet.ex quib.cau.maio.l.cum miles.cir
ca princ.& pro hærede.l.ij.§.filium.† Item opponitur, 10
quia conſtat captum ab hoſtibus nihil poſsidere, cum ab
alio poſsideatur.ff.de acquir.poſſeſſ.l.cum hæredes.§.in
his.& tamen vſucapit.vt ff.de vſucap.l.iuſto.§.vltim. Sed
dicendum eſt, quòd non vſucapit per ſe: quia non poſsi-
det per ſe: tamen vſucapit per alium quem habebat in
poteſtate tempore quo captus fuit. vnde ſi redeat poſtli-
minio, videtur omni tempore poſſeſsionem continuaſſe
iuris poſtliminij fictione [b]. Et eiuſdem fictionis virtute B
vſucapionem continuaſſe, & dominium per vſucapio-
nem quæſiuiſſe: †ſed vbi poſsideret per ſe, & capitur ab 11
hoſtibus, perditur poſſeſsio: & licet poſtea poſtliminio
redeat, fictio poſtliminij non extenditur ad poſſeſsio-
nem quæ in facto conſiſtit: & conſequenter nec ad vſu-
capionem, quæ ſolet ex poſſeſsione procedere. ſupradi-
cta probantur apertè.ff.de captiuis & poſtlim.reuer.l.in
bello.§.factæ.& de vſucap.l.ſi is qui pro emptore. & ibi
plenè not.& arg.quib.ex cau.maio.l.ſciendum. & l.deni
que.& l.nec vtilem.¶†Item opponitur conſtat ignoran 12
tem poſſeſsionem non quærere, cum animus ſit de ſub-

A Adde quòd Bart.in l.cum hæredes.in princ.ff.de acquir.poſſ.dicit, ꝙ non poteſt dici continuata: niſi apprehendatur. ſed bene quantùm ad vſucapionem poſſeſsio defuncti dicitur eſſe cõtinuata, vt tenet hîc Dy. per l.cum miles.ff.ex quib.cau.maior.idem Alex.in d.l.cum hæredes.colum.ij.verſi.glo.ſuper verbo, nõ pertinet. vbi vide quando poſſeſsio in ſuo vel extraneo ſine apprehenſione transferatur.& vide Alexan.in conſilio xxxvij.col.iij.ver.ſaltem.libr.j.& in conſil.lxxxiij.lib.ij.& in cõſi.xliij.eod.vol.& an ſtatuta & conſuetudines trãsferẽtes poſſeſsionẽ defuncti ꝓximioribus hæredibus valeant, vt eſt cõſuetudo hic Biturig. vide per Alex.in d.l.cum hæredes. cauſa breuitatis. quia aliàs intendo plenius dicere in gloſſ. meis ſuper conſuetudinibus Bituricenſium iam inceptis.& per Bald.in rubr.de cauſa poſſeſſ.& propr.colum. ij prope finem.verſicu.quarto, ſtatuto Mediolani.

B Adde Bart.in l.cum hæres.§.in his.& ibi Lud.de Ro.& Alex.ff. de acquir.poſſ. vbi ponunt plures rationes quare quis poſtliminio circa recuperandam poſſeſsionem quam poſsidebat reuerſus per ſe non fingit, & ſecus per filium. vide Bart. in l.ſi is qui pro emptore.circa ſecundam partem.ff.de vſuca. & Chriſtoph.Porc. & Ang.Aret.in §.ſi ab hoſtibus.inſt.quib.mod.ius patriæ poteſt.ſol.& Barto.in l. nec vtilem.ff.quib.ex cau.maior.in integ.& Bald.in l.denique.eod.tit.

ſtantialib

A ſtantialibus quæ requiruntur in poſſeſsione quærenda.[a]
C.de acqui.poſſ.l.licet.& tamen præſcribit: vt ff.pro em
pto.l.ij.§.Celſus. Reſpondeo, & dico quod ignorans nun
quam quærit poſſeſsionem per ſe, & hoc ſimpliciter ve-
rum eſt: tamen bene poteſt ignorans quærere miniſte-
rio filij vel ſerui quos habet in poteſtate: & ignorans v-
13 ſucapere: vt in l.præalle. †Item per procuratorem quæ-
rere poteſt poſſeſsionem ignorans: ſed non vſucapere,
niſi poſtquam venit in notitiam domini. vt C.de acquir.
poſſeſſ.l.j.& ff.de acquiren.poſſeſſ.l.j. §.per procurato-
rem. per negotiorum verò geſtorem qui caret mandato
quæreret poſſeſsionem, & vſucaperet demum poſt rati-
habitionem. vt ff.de acquir.poſſeſſ.l.communis.§.procu
14 rator.& de neg.geſt.l.ſi ego.†Modò quærẽdum eſt quæ
poſſeſsio ſit neceſſaria ad præſcriptionem, vtrum ciuilis
tantùm, vel naturalis tantùm, vel vtraque ſimul? Ad cuius
declarationem primò eſt quærendũ: vtrum ſint duæ poſ
ſeſsiones ſpecie differentes, vel vna tantùm, quæ diuerſi-
15 ficetur per accidentia. Ioannes dicit †ꝙ duæ ſunt poſſeſ-
ſiones ſpecie differentes, vna ciuilis, & alia naturalis. Azo
vnam tãtùm: ſcilicet naturalis, quæ diuerſificatur per acci
dentia. Et gloſſatores iuris ciuilis in C. tenent opinio-
nem Azonis. in ff. verò, maximè in titulo, de acquirenda
poſſeſsione. tenent opinionem Ioannis. Pro quo argui
& oſtendi poteſt quòd ſit duplex poſſeſsio, dicitur enim
in l. quòd ſi poſsidens fundum naturaliter & ciuiliter
egrediatur de fundo, & peregrè vadat, quòd ſi, eo exi-
ſtente extra fundum, alius ingreditur fundum, ingre-
diens habet poſſeſsionem, & adhuc abſens poſsidet. vt ff.
de acquiren.poſſeſſ.l.clàm poſsidere.§.qui ad nundinas.
16 †Cùm igitur impoſsibile ſit duos eandem rem eadem
b ſpecie poſſeſsionis inſolidum poſsidere[b]. vt in eodem

A Adde quòd ſolus animus non ſufficit ſine corporis actu: vt l.licet.& ibi gloſſ. Cyn.Bartol.Bald.& Salice.hic per Dyn.alleg.& docto.alleg.ſ.in præcedenti fol.j.a poſt.alleg.incip.adde Barto.& an ignorans quærat poſſeſsionem niſi per filium vel ſeruum.vide per Bart.& Alex.in l.j.§.item quærimus.ff.de acquiren.poſſeſſ.& per procuratorem, tutorem, & curatorem, vide per Alex.in l.j.§.per procuratorem.ff.eod.titu. & glo.Cy. Bar. Bal.& Sal.in l.j.C.de acquirẽ. poſſeſſ. & Ang. Aret. in §.item nobis.& §.fina. inſt.eod.titu. & Bart.& Imo. in l.qui mihi donatum.ff.de dona. & de neg. geſt. l.ſi ego.vide doctor. ſ. in locis allegatis.

Adde inquãtum iſte dicit poſſ.poſſe quæri per procuratorẽ, dic ꝙ etiã tradi & recipi poteſt per eũ. vt not.Bart. & doct. in l.poſſeſſio. §.j.& ſi poſſeſsio. ff. de acquir. poſſ.& in alleg.§.per procuratorem. & in l.certè. §.j.in fi. ff.de precar. & in l.ſi rem.ff. de vſucap. Bal. in l. ſi is qui ꝓ emptore.in vij. q.prin.eod.titu. vbi dicit. verũ etiam in ficta, vt quia quis cõfitetur poſsidere procuratore meo, quod eſt contra Ang.in præalleg.§.procuratorem.vt ibi per Alex.& in l.ſi is qui.de vſucap.Bal.in c.j.§.ſed vtrum.in tit.per quos fiat inueſt.

b Adde an duo poſsint inſolidum eandem rem poſsidere.Bart.& Alex.in l.iij.§. è contrario.& gloſſ.& Bart.in l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculum.ff.commoda.& tit.

Alex.conſil.xcix.col.viij.vol.v.& intellige regulam,ꝙ duo inſolidum non poſſunt poſsidere:intellige in dominio irreuocabiliter acquiſito : ſecus ſi reuocabiliter.ſecundum Bal.& Ang.tex.in l.ſi pluribus.ff.de legat.j.quod eſt ſingulare.ſecundum eos.vide ibi Imol.verſicu.circa prædicta dubitetur.& vide Bartol.in l.ſi is qui.ff.de vſucap.& Alex.in d.§.ſi duobus.in addit.ad Bart.

A Adde quis dicatur ciuiliter poſsidere tantum, vel naturaliter tantum. gloſſ.& Bart.in l. j. §. deijcitur. ff.de vi & vi arma. & in l.naturaliter. in prin. & ibi Alex.ff.de acquirẽ.poſſ. & dicam j.eod.fo. in poſtil.ſequẽte.& an eis competat interdictum vnde vi. vide gloſſ. Bar. & Alexand.in l. clàm poſsidere. §.qui ad nundinas. ff.de acqui.poſſ.& in d.l.naturaliter. & Angel.Aret.in §.j. inſti.de vſucap. & Cyn.Bald. & Salicet. in l. licet.C.de acquirenda poſſeſſ. & per Ioã.Fab. in §. penult.inſtitut. per quas perſon.nob.acquirit. & Guido Papæ in ſuo tract.ſuper ſtatuto,ſi quis per literas. in gloſſ. poſſeſſ.

titu.l.iij.§.è contrario.& de precario.l.duo.manifeſtum
eſt,quod duæ ſunt poſſeſsionis ſpecies.Item poteſt argui
ex eodem §. qui dicit quòd ingreſſus fundum poſt priorem
reuerſum , non admiſſum poſsidet vi & clàm : ſed
violentia & clandeſtinitas duæ ſunt qualitates contrarię.
ergo cohærere non poſſunt eidem ſubiecto. ff. pro ſuo.
l.ancillam.& pro emptore.l.ij.§.vlt. ſi verò cohærent di
uerſis: ſequitur † quòd diuerſæ ſint ſubſtantiæ ſiue ſpe- 17
cies poſſeſsionis.Prætereà dicitur ff.de vi & vi arma. l.j.
§.deiicitur. quòd datur interdictum ei qui poſsidet natu
raliter tantùm. [a] Item ei qui poſsidet ciuiliter tantùm: A
quælibet enim illarum poſſeſsionum.vt ibi dicitur, ſuffi
cit ad interdictum vnde vi.Cùm igitur interdictum vnde
vi non detur niſi ratione poſſeſsionis. vt in l.j.§.interdi-
ctum autem hoc.ff.de vi & vi armata.manifeſtum eſt,ꝙ
quælibet illarum eſt verè vna ſpecies poſſeſsionis per ſe.
† Item ibidem dicitur , quòd naturalis poſſeſsio & pro 18
ſuo ad interdictum pertinet: cùm igitur copula cadat in-
ter diuerſa , manifeſtum eſt ꝙ ſpecie differant naturalis
poſſeſsio , & pro ſuo.quare cùm idem ſit pro ſuo poſsi-
dere & ciuiliter poſsidere, ſecundum omnes opiniones,
apparet vlterius quòd ciuilis & naturalis poſſeſsio ſunt
duæ poſſeſsiones ſpecie differentes. † Item interdictum 19
vnde vi datur proprietario & vſufructuario:vt ff.de vi &
vi arma.l.iij.§.vnde vi.vterque ergo poſsidet: quia aliter
interdictum non haberet:vt in eod.tit.l.j.§. deiicitur. in
fi.Cùm igitur non poſsint inſolidum eodem genere poſ
ſeſsionis poſsidere,& vſusfructuarius poſsideat naturali-
ter:vt l.naturaliter.& l.poſſeſsio.ff.de acqui.poſſeſſ. cer-
tum eſt quòd proprietarius eodem genere poſſeſsionis
non poſsidet quo vſufructuarius : vt eod. §.è contrario.
†quare cùm poſsideat ciuiliter , apparet ꝙ ciuilis & na- 20

Adde pro quæſito in principio huius apoſt.Iacob.Rebuffi in l.fin.num.2.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum in ver.de corporali poſſeſsione.C.de fundis patr. libro xi.pleniùs per Alex.in l.iij.§.ex contrario.ff.de acquir.poſſ. & quotuplex ſit poſſeſſio,not.Bald.in authent.defuncto,in ij.q.C.ad Tertul.

turalis

a Adde Saly.in l.non ignorat.C.ad exhiben.& Alexan.pulchrè in conſi. cxxxij. col.iij.verſi.nec.volu.ij.

b Adde & dic quòd aut loquimur in perdenda poſſeſsione , & pupillus qui habet intellectum poteſt eam perdere eo modo quo perderet eam maior.& ſic ſine tutoris autoritate:vt l.poſſeſsionem,& ibi Bart.& Alex.ff.de acqui.poſſ.aut alienando, & tunc aut loquimur in re propria, & non poteſt alienando perdere ſine tutoris autoritate, vt l. pupillus. hic allega. per Cy.etiam quæcunque res ſit: vt inſtit.quibus alie.licet. §.nũc admonendi. & ibi ita dicit Angel.Aret.col.ij. aut eſt res alterna,& poteſt eam alienando perdere.iſte eſt caſus in l. ij. §. ſi à pupillo. & ibi ſingu. Bart. ff. de vſucapio. pro empt. vbi eum vide.& Alexan.in dicta l. poſſeſsionẽ. & Ludo.Bolog.in ſuis ſecũdis interpretat. in l. magis puto. §. ſi æs alienum. ff. de rebus eorum. & Cepolam in conſilio iiij.columna ij. verſicu.ſed pupillus licet , & Alexand. in lege tertia.§.adipiſcuntur. ff.de acquirẽda poſſeſsione.

turalis poſſeſsio ſunt duæ poſſeſsiones ſpecie differẽtes.
Item ſi ponã proprietarium, & vſufructuariũ eſſe extra
fundum & extra fundi conſpectũ haberent ambo eandẽ
poſſeſsionẽ ciuiliter. Sed ſi eſſent in fundo,ambo habe-
rent eãdem naturaliter: & ſic eadem qualitas poſſeſsio-
nis eſſet apud duos inſolidum,ꝙ etiam Azo negat poſſe
cõtingere.Neceſſe ergo habes ponere poſſeſsiones plu-
res, ſpecie differentes, quibus eædem vel diuerſæ inhæ-
21 reant qualitates. ¶ † Prætereà duæ poſsidendi qualitates
contrariæ , in eadem ſubſtantia poſſeſsionis concurrere
nõ poſſunt,vt oſtenſum eſt.Sed ciuiliter poſsidere,& na-
turaliter,ſunt qualitates cõtrariæ poſsidendi, ſecundum
ea quæ cõmuniter dici ſolent,vt de preca.l.ij.& vti poſ.
l.ſi.ſi duo.in prin.non ergo cõcurrunt in eandẽ ſubſtan-
tiam poſſeſsionis:ſi ergo non eſt eadẽ ſubſtantia natura-
lis & ciuilis,manifeſtũ eſt , ꝙ non ſunt eiuſdem ſpeciei,
quia eſſe idem ſpecie eſt eſſe idem ſubſtantia & natura.
22 † Prætereà quæcunq; ſunt eiuſdem ſpeciei , producunt
eundem effectũ:ergo ad deſtructionẽ conſequentis,quæ
non producũt eundem effectum,non ſunt eiuſdem ſpe-
ciei : quare cùm ciuilis & naturalis poſſeſsio eũdem ef-
fectum non producant,quia ex ciuili procedit vſucapio,
ex naturali nõ,vt ff.de acq.re.do.l.acquiritur.§.vlt.ma-
nifeſtum eſt, ꝙ ciuilis & naturalis poſſeſsio ſunt poſſeſ-
23 ſiones ſpecie differẽtes.† Prætereà dicitur in l.ſicut nul-
A la poſſeſsio [a] acquiritur ſine animo & corpore:ita nulla
amittitur,niſi in qua vtrũq; in contrariũ actum eſt: vt ff.
de acq.poſ.l.quemadmodũ.Cùm igitur hoc ſignũ nulla
pro diuerſis in natura videatur negare, ſequitur ꝙ om-
nes poſſeſsiones nõ ſunt eiuſdẽ naturæ: quare nec eiuſ-
dem ſpeciei. ¶ Prætereà dicitur in l.pupillus. ff.de acq.
re.do. ꝙ pupillus ſine tutoris autoritate nõ poteſt alie-
B nare etiam poſſeſsionem [b] quę eſt naturalis:innuit ergo
in hoc quod dicit etiã , ꝙ non eſt eiuſdem naturæ natu-
ralis & ciuilis:ergo nec eiuſdem ſpeciei. prætereà cõtra
24 Azo.eſt,† ꝙ ciuilis & naturalis non videtur ponere dif-
ferentias accidentales, ſicut etiã iuſta & iniuſta, vt patet.

ff.de acq.poſ.l.iij.§.econtrario. Nam ibi in ſecundo reſpon.ponitur vnũ poſſe poſſideri ciuiliter, & alium naturaliter.& tertio reſpon.dicitur non poſſe vnũ poſſidere iuſtè,& aliũ iniuſtè. per quod apparet quòd ciuilis & iuſta:item naturalis & iniuſta,nõ ſolùm non ſunt idem, imò nec æquipollent, ergo nec ponunt differentias accidentales ſicut iuſta & iniuſta: ſi non accidentales,ergo ſubſtantiales. ex quo ſequitur ꝙ ſi diuerſificãtur in ſubſtantia,diuerſificãtur in ſpecie,cùm eſſe idem in ſpecie, ſit eſſe idem ſubſtantia & natura:vt ſuprà dictũ eſt. Præterea contra Azo.eſt ff.de acqui.poſ.l.iij.§.Nerua filius. vbi dicitur me poſſidere rem mobilẽ eatenus quatenus poſſem nanciſci naturalem poſſeſſionẽ ſi poſſideo,& nihilominus poſtea nanciſcor naturalẽ: ergo patet primo me habuiſſe aliam diſtinctam à naturali: ex quo ſequitur manifeſtè quòd duæ ſunt, quarum nulla eſt altera.

¶ Pro opin. autem Azo.ſcilicet quòd vna ſit tãtum, quæ diuerſificetur per accidẽtia arguitur ſic.primò,quia rub. dicit de acq.poſ.in ſi. Item in C.de acqui.& reti. innuit ergo quòd vna eſt vera poſſeſſio, & per conſequens vna ſpecies, ſicut Azo dicebat, aliter enim non ſingulariter, ſed pluraliter loqueretur. & confirmatur iſta ratio per text. de acq.poſ.l.j. vbi dicit † ꝙ poſſeſſio appellata eſt 25
quaſi pedũ poſitio. a & ſingularis locutio vno ſolo ſuppoſito cõtenta eſt.ergo &c. Præterà pro Azo. dicitur in l.ꝙ ſi aliquis exeat de fundo animo deſinẽdi poſſidere, perdit omnem poſſeſſionẽ, ergo videtur ꝙ vna ſit ſubſtantia poſſeſſionis cui diuerſæ inhæreãt qualitates.ſicut Azo dicebat,vt de acq.poſ.l.iij.§.in amittẽda.& l.ſi quis. §. differentia. Præterea aut vna eſt ſpecies poſſeſſionis tantũ,aut plures.ſi vna, Azo habet propoſitum:ſi plures, tunc vnus poteſt habere vnã,alius aliam:& ſic contingit ꝙ eadem res ſit à diuerſis ſimul & ſemel inſolidum poſſeſſa,ꝙ eſt contra.l.iij.§.ex cõtrario.de acq.poſ.Item ſequeretur,ꝙ ex qualibet ſpecie procederet vſuc.& ſic ſequeretur duos inſolidum vſucapere,& duos inſolidũ dominium quærere:ꝙ eſt contra.l.ſi vt certo.§.duobus.ff. cõmoda. ¶ Præterea pro Azo.eſt §.qui ad nũdinas.in ſi. ſi bene inſpiciatur.† Nam ſecũdum verba,tex.per violentiam ſuperuenientem remouetur clandeſtinitas,ſcilicet præcedens,quæ eſt contraria qualitas.& illud cõtingit,ideo quia duæ contrariæ qualitates non compatiuntur ſe circa eandem poſſeſſionẽ:vt dictum eſt.ſi enim eſſent poſ- 26
ſeſsiones

A Adde quid eſt poſſeſsio:vnde dicitur glo. Bar.& Alexan. col.ij. in l.j. ff. de acquir. poſſ. vbi multum diſputãt de diffinitione poſſeſſionis.vbi tenetur cõmuniter contra Bart. & quot modis accipitur verbum poſſeſsio, vide Alex.conſi.xcv. col.ij.volu.v.& Paul.de Leaza. ſuper rubric.de cauſa poſſeſ. & propriet. & ibi Bal.col.j. & gl. Cal. & Lud.Bolog.in ſecundis interpret. in l. regulariter. ff. de petit. hære. vbi dicunt quadrupliciter reſpectu diuerſarum rerum accipi.& Io. Berber.in viatorio vtriuſq; iuris, tit. de poteſtatit. id eſt, regiarũ. in princip.ſatis amplè. & Guil. Pape in ſuo tractã. ſuper ſtatuto,ſi quis per literas, &c. in verſi.poſſ.

A Adde quod Bart.in l.j col.iij.ff.de acq.poſ.dicit,quòd iura alleg. per Dyn.hic non probant ſuam opin.ꝙ ſint duæ poſ.& dicit Bar.Dy.hic ponere quadam verba,guarda me:ſed quid importent iſta verba neſcit ſed Alexan. ibi col.cxij.tenet opin.Io. & Dy.

ſeſsiones diuerſæ prima qualitas,id eſt,clandeſtina circa vnam,ſcilicet naturalem : ſecunda,id eſt, violentia circa aliam,ſcilicet ciuilem deprehenderetur,& per hoc paterentur ſe ſimul,nec vna per aliam tolleretur:ſed intelligendo textũ ſicut in prin.glo.intelligit,non procedit argumentum & propterea pro Azo.eſt,quia iuſta vel iniuſta, ſunt differentiæ accidentales poſſeſsionis ſecundum omnes,non ſubſtantiales: ſed iuſta dicitur ciuilis,iniuſta dicitur naturalis.ff.vti poſſid.l.ſi duo.in prin.ergò & vl-
27 timo ſequitur † quòd ciuilis & naturalis non ponũt differentias ſubſtantiales : ſed accidentales ſolummodo : & ſic non ſunt ſpecies differentes. Præterea pro Azo. eſt, quia nulla poſſeſsio ſine animo perditur:vt ff.de acqui. poſſeſ.l.quemadmodum. de regulis iuris.l.ferè quibuſcunque. Sed conſtat vnam ſolam poſſeſsionem ab abſente retineri,ſecundum omnes:ſi vna ſola poſſeſsio retinetur & nulla perditur , quia in nulla eſt animus perdendi : neceſſariò ſequitur vnam ſolam eſſe, Præterea
28 pro Azo.eſt: quia † quæcunque habent eandem diffinitionem, ſunt eadem in ſubſtantia:ſed naturalis,& ciuilis eandem habent diffinitionem etiam ſecundum Ioan. vt not.de acquiren.poſſeſ.l.j.in prin.ergò ciuilis & naturalis ſunt eædem in ſubſtantia : ergo & ſpecie:ſed ad iſtud dici poteſt quòd deſcribuntur ſimul reſpectu cuiuſdam tertij in quo conueniunt;& ideo non ſequitur quòd ſint idem in ſubſtantia;ſicut nec ſequitur, homo eſt animal, aſinus eſt animal;ergo homo & aſinus ſunt idem in ſub-
A ſtantia. Solutio , tutius & probabilius eſt tenere opin. a Ioan.quia text. ponit ciuilem & naturalem poſſeſsiones vt duas ſpecies coæquales.ff.pro hærede.lege,iij.§.quod vulgò. & confirmatur in dicta l.iij.§. Nerua filius.ff.de acquiren.poſſeſ.& ad argumenta contraria facilè eſt re-
29 ſpondere ſi quis diligenter inſpiceret.† Dico igitur reaſſumendo quæſt.præmiſſam, quòd ad præſcriptionem
B eſt neceſſaria ciuilis b , & naturalis poſſeſsio: vel ſaltim ciuilis ſola ſine naturali. Nam quòd ſufficiat ciuilis ſola probatur, quia l.cauetur quòd abſens quem conſtat ſolam ciuilem poſſeſsionẽ animo retinere, poſſidet quantum ad

quòd ſunt duæ poſſeſsiones differentes: & hoc probat per plures rationes,vt ibi vide. & iſtã dicit cõmunem opinio. eſſe ſed Bar.ibi dicit,ꝙ triplex eſt poſſeſsio. cum quo tranſit ibi Lud. Rom.& Ang.in l. ſi quis vi. §. differentia iure pet. illius. ff. de acquir.poſſ.ſed cõtraria opin. ꝙ non ſit dare tertiã ſpeciem poſſeſsionis,tenet Ang. Imol. & Pau.de Caſt. in d. l.& Bal.in l. j. vij. colum. C.vti poſſ. Bal. Ang. & Saly.in l.licet. C.de acqui.poſſ.& Bal. in rub.de cauſa poſ.& proprie. in col.j. & ij.& ibi Pau.de Lea.

B Adde an ciuilis poſſeſsio ſine naturali ſufficiat ad præſcribẽdum, vel econtrà naturalis ſine ciuili.gl. Abb. & Docto. in c.cauſam. de præſcri. & pulchrè Bart. in l. iij. §. econtra-

rio.& ibi Alexan.ff.de acquiren.poſſeſ. & Felyn. in c.cauſam. de præſcri. col.pen. verſic.quamuis vbi dicit, quòd in vno caſu ſufficit naturalis: videlicet in præſcribente vſumfructum nam vſufructuarius poſsidet naturaliter: vt l.naturaliter.ff. de acquir.poſſ.vt ſuprà dictum eſt, per Dyn.& in addit.fol.24.& de materia vide Archid.in §.j.xiij.quæſtio.j.& Petr.de Ancha. in c.j.col.vj.de præſcri.ſ.eodem. lib.& Bald.in l. ſi vt certo. §. ſi duobus.ff.commoda.& in l.in traditionibus. col.iiij.C.de pactis.& in l.cum res.C.de probatio. & Ioã.Fab. in §.pen. inſtit. per quas perſonas nob.acqui. & appell.poſſ. ſimpliciter intelligat de iure ciuili vel naturali. vide Alex. conſilio xxviij. col.j.verſicu.& tali. volu. ij. & Bart.& Docto. in lege, naturaliter. §. nihil commune.ff.de acquiren. poſſeſsio. in v.lect. & Bal. in l.j.C. commu.de vſucapio.& Felyn. in cap.cauſam, col.vj.verſi.adde etiã.de præſcri. & in c.iij. poſt princip.de probatio. Adde Bal.in l.penult. col.ij.verſi.hæc ratio eſt falſa. C. de conditio. inſert.& omnino l.mater.paulò poſt prin. & in authen.defuncto. col.ij. quæſtio eſt. C.de conditio.inſert.

tum ad hoc vt vſucapio continuetur: vt ff.de furt.l.ſerui & filij.§.vltimo. & de diuer. & temp.præſcri.l.in acceſſione.& de acquiren.poſſ.l.j.§. per ſeruum qui in fuga.

† Item quòd naturalis non ſufficiat ad præſcriptionem, 30
probatur primò per text. ff. de acqui.rer.domi.l.acquiritur.§.vltimo.& ad exhiben.l.Celſus.§.Iulianus. de acquiren.poſſ.l.j.§.penult.item probatur per argu.neceſſarium, cui non poteſt commodè reſponderi. ſi enim is qui ciuiliter tantùm poſsidet, & vſucapit, quod eſt verum: vt d.§.per ſeruum qui in fuga.& d.l.ſerui,& filij.§. vltimo.abeſſet,& præſcriptionem continuaret: ſequeretur quòd ſi ex naturali poſſeſsione ſola procederet præſcriptio, quòd ſi eodem tempore alius naturaliter poſsideret & bona fide, quòd duo quærerent inſolidum dominium eiuſdem rei eodem tempore, quod non eſt de iure poſsibile: vt ff.commoda.l.ſi vt certo. §.ſi duobus vehiculum.de caſtren. pecu.l.hæreditate. §.pater. & de regu.iur.l.quod contra. §. vni duo.

¶ † Sed poteſt inſtari quòd ſecundum hoc nunquã præ- 31
ſcriptio contra abſentem [a] procederet, quia contra poſ- A
ſidentem præſcriptio non incurrit.C.de præſcri.xxx.an. l.ij.Idem tempus non eſt modus perdendæ poſſeſsionis: vt ff. quib. modis vſusfru.l.mulieri. ergo contra abſentem ciuilem poſſeſsionem animo retinentem nũquam procedit præſcriptio. fateor quòd contra ciuiliter poſsidentẽ præſcriptio non procedit. Item fateor quòd tempus tantũ, non eſt modus perdendæ poſſeſsionis. Tamen iure cauetur, quòd tempus eſt modus inducẽdi obliuionem, & obliuio eſt modus inducendi diſpoſitionẽ animi, & diſpoſitio animi, eſt modus perdendæ poſſeſsionis: vt legitur & not.ff.de vſucapio.l.furtum.§.fundi.&

A Adde Abb.& Felyn.pulchrè in cap.vigilanti.de præſcriptio.& quis debet probare abſentiam ad infringendam præſcriptionem: vide ibi.& Ang. in l.emptor. C.de præſcriptio.long.tempo.qui dicit, quòd ei qui allegat.Idem Alexan.conſilio

propt

lxxxviij.colum.vltim.verſicul.fortius.lib.ij.& text.& gloſſ.& ibi Bald.& Doctor. in l.finali.C.de præſcript.longi tempo.& Bar.in l.j.§.ſi autem.ff.de itiner.actuq; priuat.& Cepol.de ſeruitut.vrbanor.præd.cap.xxiij.& amplè in deciſ.Capel.Tholoſ.deciſi.lxxvj.

A Adde quæ requiruntur ad perdendã ciuilẽ poſſeſsionẽ.glo.Inno.& Abb.Sicul.in c.cũ veniſſent. col.vlt.ver. vlt. no.& Inno.in c. querelã.de elec. & glo.Barto.& Alexã.in l.ſi de eo.§.ſi fortè.ff. de acqui.poſ.& Cy.Bar. Bal. & Sali.in l.j.C. de ſeruis fugit. & ſing.per Abb.& Fely.in c.vigilanti.col.iiij. verſi. & ideo adde.de præſcript. vbi ponit quatuor caſus.& omnes ſupradicti ſequuntur Dyn. exceptis Inn.& Lud.de Roma. in d.§.ſi fortè. quòd inducit obliuio poſſeſsionis ciuilis, & præſumitur de ipſa oblitus per decennium. & ſequitur Bald. in l.fina. C. de his qui à non Domino. ſed Imol.& Ludo. dicunt obliuionem biẽnio per Iudicem arbitrandam. vide Felyn.in dict.c. vigilanti. colũ. v.verſi.quartus caſus.& ſic habes quando occupans incipiat

32 propterea dico † quòd ſi ciuiliter poſsidens neglexerit natu
A ralem poſſeſsionẽ per x.ann.[a] vel vltrà, quòd in illa negligentia circa poſſeſsionẽ naturalem priuat eundẽ poſſeſſione ciuili, ſicut aliàs cauetur in iure, quòd negligentia cõmiſſa in adipiſcendã vel recuperandam poſſeſsionẽ naturalem inducit amiſsionẽ ciuilis: vt ff.de acquir.poſ.l.ſi
33 de eo.§.ſi fortè.dico ergo † quòd quandiu abſens retinet ciuilem poſſeſsionẽ, non inchoatur præſcriptio duplici ratione. Prima, quia contra poſsidentẽ ciuiliter non præſcribitur.vt d.l.ſecũda.C.de præſcript.xxx.anno. Secunda ratio eſt, quia qui ciuiliter poſsidet præſcribit: ergo alius non præſcribit eodẽ tempore, ne plures ſimul inſolidũ quærerent, vt dictum eſt.ſed ex quo iuris præſumptione poſſeſsionem ciuilem perdidit per obliuionem, ſeu per animi diſpoſitionẽ quæ ex obliuione procedit poſt abſentiam longi temporis, ex nunc inchoatur præſcriptio contra eum.& hoc voluerunt Gloſſatores iuris ciuilis aliqualiter dicere, licet non plenè.C.de ſeruis fugit.l.j.per
34 quod patet † quòd ad præſcriptionem eſt neceſſaria ciuilis & naturalis poſſeſsio ſimul, vel ciuilis ſola, naturalis autem ſola non ſufficeret eo caſu quo poneremus alium ciuiliter poſsidere: vt ſ.oſtenſum eſt.Dyn.

In reg.Peccatum.Argumenta.

1 *Peccatum non remittitur, niſi prius quod ablatum eſt reſtituatur.*
2 *Niſi dictio, quando affirmare dicatur, & quando negare. & nume.ſeq.*
4 *Pœna nulla eſſe debet, vbi nullum delictum.*
5 *Abſolutus an ſit à peccato, cui remiſſa eſt reſtitutio.*
6 *Reſtituere quid ſit.*
7 *Reſtitutio quando facta eſſe fingatur.*
8 *Reſtitutio impoſsibilis non obligat, modo adſit reſtituendi voluntas.*
9 *Obligatus quando difficultate excuſetur.*
10 *Iudicia an differant à contractibus.*
11 *Impedimentũ ſuperueniẽs debitori quando eundem excuſet.*

præſcribere non ſtatim, ſed demum poſſeſsione ciuili à domino amiſſa prædicto modo obliuionis decennij : vt not.hic Dyn.j.& alijs tribus modis.per Felyn.in d. c.vigilanti.notatis.

Adde pro hic deductis Specu.in tit.de iuriſdict.omnium iudi.verſi.vlt.not.& in titu.de locat.§.vj.verſi.xlvj.& in tit.de confeſ.§.iij.verſi.quid ſi confiteor.& verſi. ſequē.qui incip. ſed quid ſi confiteor.& Alex. omnino in l.j. interdictum.ff. vti poſsid.

REGVLA IIII.

PECCATVM *non remittitur niſi reſtituatur ablatum.*

¶†SI rem meam ſurripuiſti, vel violenter abſtuliſti, vel 1 A
aliud à me extorſiſti per vſurariã prauitatem,[a] non re-
mittitur peccatũ : & conſequenter nec pœna peccati, niſi
reſtituas rem ablatã.& hoc intẽdit hæc regula,& proba- B
tur.s.de vſuc.c.cũ tu.& de cenſib.c.ij.& dictio niſi,[b] ponit
ſicut in c.proxim.& ff.de vent.in poſ.mit.l.extraneo.&
de fer.l.ſi feriatis.& de cuſtod.reo.l.ij.§.fi.aliquãdo autẽ
reperitur ꝙ negat ſeu priuat.vt C.de tranſaction.l.iiij.&
ff.de regu.iuris.l.quo tutela.in principio.& ideo dicen- 2
dum videtur†ꝙ vbi præcedit oratio negatiua, dictio niſi
ponit.vt dicta l.extraneo.l.ſi feriatis.& l.ij.§.vltimi.&
de auro & argento lega.l.ſi quis ita.& de aliment.legat.
l.Stichus.§.Titia.& in hoc capit.& ſequenti.ſed vbi præ-
cedit affirmatiua, tũc negat ſeu priuat.vt dicta l.quo tu-
tela.in princi.ff.eod.de diu.& temp.præſ.l.de acceſsioni-
bus.§.vltimo.& ad Turpillian.l.j.§.penultimo.& de iu-
re.fiſ.l.iij.§.multa.& l.non poſſunt.Sed contra hoc vide-
tur.ff.de regulis iuris.l.nemo ex in princip.vbi priuat.&
non ponit, & tamen negatiua præcedit : ſed illa negati-
ua æquipollet affirmatiuæ : & ideo dictio niſi priuat, ſi-
cut vbi vera affirmatiua præcedit. ¶†Item contra præ- 3

A Adde quòd reſtituere tenetur quis idquod habuit ex furto, rapina, oppreſsione, dolo, vel calumnia. tex. ſing.in c.j. xiiij.q.vj. vnde dicitur Lucæ xx. Zachæus dicit : Ecce dimidiũ bonorũ meorũ Domine do pauperibus. & ſi quẽ defraudaui, reddo quadruplũ. de quo vide Scotum in iiij.diſt.xv.q.ij. vbi ponit quinque articulos: ſcilicet, quid ſit reſtituẽdũ, quis tenetur reſtituere, cui eſt facienda reſtitutio, propter quid reſtitutio fit, & quando.vide religioſ.fratrem Oliuerium Mallardi in ſerm.xxxviij.in vltima.parte Dominicæ.iij. Quadrageſimæ.& in ſermone ſequent.in vltim.parte.& idem dicendum in omnibus caſibus in quibus competit repetitio : & iſtud habet locum in foro animæ. nam vbicunque ius poſitiuum habens concurſum legis ſeu æquitatis naturalis diſponit ſuper repetitione ſeu reſtitutione facienda, talis lex eſt ſeruanda in foro conſcientiæ:vt notat Abbas Sicu.in cap.quia plerique.de immunit.eccleſi.vbi vide multa alia notanda in hac materia : & an reſtitutio male ablatorum debeat fieri per manus illius qui tenetur reſtituere, vel per epiſcopum, vide Fely.in capit. cum ſit.de Iudæis.vbi facit tres concluſiones.& Bald.in c.j.§.iniuria.colum.ij.verſicu.quæro.de pac.tenenda.

B Adde de hac dictione Barto.Bald.Salic.& Alex.in d.l.iiij.C.de tranſact.& latè in tractatu meo Dictionum:ſed vltra vide Alex.conſi.lxxxvij.lib.j.& per Io.And.

dictam

hic.& in addit.Spec.titu.de ſponſa.ſuper rub.in verbo,negationem.& glo.in §.j. de his qui in miſ.non con.in verbo,præter.in Fragmat.Sanct.

A Adde an reſtituere rem raptam proſit raptori ad pœnam euitandam.Abb.in cap.j.de dolo & contu.& in cap.olim.in j.de reſtitu.ſpoliat.Alb.de Reza.in dictionar.ſuo.in ver.reſtitutio.& opin.Dyn.hic ſequitur Barto.in l.qui ea mente.ff.de furti.colum.j.in fin.quòd in delictis locus eſt pœnitentiæ. de quo per Bal.in l.j.C.de plus petit.& in l.ſi quis in ſuc.de inoff. teſtamen.& Io. Andr.in capit. cum laici.de iure patron.& c. in pœnis.j.eod. in Mer.& Alexan.in additio. ad Barto.in d.l. ea mente. & Angel.de Peruſio in l.ſi non conuic. j.C.de iniur.& magiſtralem diſtinctionem Salyc. in l.prima.in j. & ij.colum.C. de crimine ſtellion.& Dyn.in ſequente regula. in prima quæſt.& Paulus de Caſtro conſil.xxiiij. in antiquis.colũ.j. & Cardin. Alexand.in capit. nunquam. lvj. diſtinct.& quæ not.Cy.Bar.Bal.& Saly.in l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop.& cler.& Bar. Barto.Bal.Paulus de Caſtro.& Alexand.in l.quamuis.ff.de iureiurand.& Dyn.in l. regula,quæ contra iura.verſi.ſed contra regulam videtur.j.eodem & Doct.in l. iij.de calore.ff.eo.titu.& Cyn.Ioan.Fab.in d.l.ſi non conuitij.& ibi Salyc.C.de iniur.& Deciſ.Capel.Tholoſ.quæſtione ccccix.

dictam ſolutionem videtur. ff. de manumiſ. teſtamen.l.
Titia.§.vltim.vbi videtur præcedere negatiua, & tamen
dictio niſi, non ponit: ſed ibi negatiua non præceſsit,
ſed ſecuta fuit: & ideo non videtur habuiſſe animum
concedendi libertatem, ſed potius impediendi : & pro-
pter illam præſumptionem animi impeditur donatio
libertatis.argumen.ff.de adimen.legato.l.legata inuti-
liter.& de conditio.& demonſtrat.l.cum tale.§.vlti.Ar-
guitur ergò à contrario, ſi reſtituatur ablatum, remitti-
tur peccatum, cum argumen. à contrario ſenſu ſum-
ptum ſit lex.vt ff.de teſtib.l.ex eod.& de teſtament.l.qui
teſtamento.§.mulier.& cum ſublata cauſa finali alicu-
ius rei tollatur effectus.vt ff.de dolo.l.ij.§.vltimo.& l.&
eleganter.in princip.& de exception.rei iudi.l.ij.& de
adimend.leg.l.alumnæ.§.ab heredibus.& s.de præbend.
& dign.c.ſi pauper clericus.lib.vj. Cùm ergo delictum
4 ſit cauſa finalis pœnæ imponendæ:†quòd patet,quia vbi
non eſt delictum,non debet eſſe pœna.ff.de verbo.ſigni.
l.aliud.§.inter mulctam.C.de pœnis.l.ſancimus.& bene
ſequitur quòd reſtituto ablato, & ſic reducta cauſa ad nõ
A cauſam, remittitur peccatum:[a] ſed contra hoc apertè.ff.
de furt.l.qui ea mente.& vi bono.rapt.l.penult.vbi re-
ſtituta re ſublata, vel violenter ablata, non remittitur
peccati pœna : ſed illud ſecundum rigorem iuris ciuilis:
ſecus autem de æquitate iuris canonici,quod diuinũ imi-
5 tatur.†Quæri autem ſolet,ſi fur,vel raptor, vel vſurarius
habet facultatem rei reſtituendæ, ſi fiat ei remiſsio ab-
ſque eo quòd reſtituat rem,an intelligatur à peccato ab-
B ſolutus? & quidam dicunt quòd ſit abſolutus[b], quia ſol-

B Abſolutus. Eſt bene, ſi eſt facta liberè & ab habente poteſtatem,

uere

reiecta ſcrupuloſa diſtinctione ſequenti, vt dixi in tract. vſurarum num. 8. & eſt communis ſententia Theologorum & Iuriſtarum. Car. Mol.

A Adde quid ſit reſtituere. Abbas Sicul. in capit. querelam. in fin. de elect. & in c. præterea. de vſuris. vbi ponit differentiam inter ſatisfacere & reſtituere. & in rubri. de reſtitu. in integrum. & Barto. in l. qui in proprio. §. item quæritur. ff. de procurat. Quotuplex ſit. vide Barto. in l. cum quis. §. ſi quis pro reo. ff. de ſolutio. & in l. prima. §. fina. ff. de quæſtioni. & ibi vide Alexan. in additio. & Bald. in cap. domino guerrã. Et ibi Cardin. Alexand. columna iiij. Hîc finitur lex, & incipiunt Conſuetudines Regni. collat. x.

B Adde quôd idem tenet expreſsè Bald. in l. rogaſti. §. ſi tibi. col. j. verſicu. quid autem ſi remiſi vſuras vſurario. cum ſeq. qó. ff. ſi certum pet. alleg. hîc Dyn. & in l. ſingularia. colum. iij. eodem tit. & vide Hoſtien. in ſumma de vſurariis. §. fina. verſi. quid ſi fœnerator. & verſi. quid ſi vſurarius. & Dom. in cap. quanquàm. de vſur. 5. eodem lib. Ioan. And. hîc in glo. & in Mercur. tenet contrarium. & in addition. Specul. titu. de vſur. §. j. & Fed. Sen. in conſilio xviij. incipien. quæſtio talis eſt. & Ioan. de Anchara. & Io. Calder. in conſilio x. ſuper rubri. de vſur. & pulchrè Alexand. in conſilio xcj. colum. j. & vltim. libro ij. & Feder. conſilio xxij. & Laurent. de Rodulp. in repet. capitu. conſuluit. in prima quæſtio. de vſur. vide Ludo. de Roma. in ſuis ſingular. fo.

uere & conſequi remiſsionẽ eius, quod erat ſoluendum, paria ſunt. ff. de re iudic. l. iiij. §. ſoluiſſe. & l. intra dies. & quia ſatisfactũ accipimus per eum modũ quem creditor acceptauerit. ff. de pigno. actio. l. ſi rem. §. ſatisfactũ autẽ. & quib. mod. pignus vel hypot. ſol. l. itẽ liberatur. in prin. Alij dicunt ꝙ non liberatur quis, quia verbis regulæ inhærendum eſt in dubio, cũ de peccato agatur. † Reſtitue- 6
re autem eſt, rem in primo ſtatu reponere. vt ff. de vſur. l. videamus. §. in Fauiana. & ne quid in loco public. l. ij. §. vt reſtituas. & de verbo. ſignificat. l. cùm prætor. & l. plus eſt in reſtitutione. & l. reſtituere. Non abſurdum tamen
dici poteſt † quod ſi res erat reſtitutioni parata, & tunc 7
fiat remiſsio, ꝙ habeatur perinde ac ſi res eſſet reſtituta,[a] & poſtea per eum cui reſtitutio facta fuit donata ſit A
reſtituenti. argu. ff. de donatio. inter virum & vxorem. l. iij. §. ſed ſi debitorem. & §. vlti. & de iure dotium. l. vir ab eo. & ff. ſi certum petatur. l. ſingularia. circa finẽ. & de ſolutionib. l. pecuniam. & de rei vendicatione. l. hoc ſi res. aliàs nõ poteſt intelligi propriè facta reſtitutio, cùm quãtum ad propriam ſignificationem verborũ, aliud ſit re-
mittere aliud reſtituere, vt dictũ eſt. † Sed ſi non habeat 8
facultatem rei reſtituẽdæ: tunc eſſet ſibi impoſsibilis re-
ſtitutio. Et tunc ſine reſtitutione abſoluentur:[b] quia ne- B
mo poteſt ad impoſsibile obligari: vt infra eodem capit. nemo poteſt. & ff. de regulis iuris. l. impoſsibilium. quia ipſa non habendi neceſsitate excuſatur: vt ff. de muner. & honor. l. cura. §. inopes. Licet fortè ſecũdum rigorem iuris ciuilis nõ eſſet excuſatus: quia naturalis impoſsibilitas non perſonæ difficultas debitorem excuſat: vt ff. de ver-

lio 22. colum. ij. verſi. colligitur & Alexand. in l. ſi plagij. colum. j. ff. de verborum obligationibus.

A Datio. Scilicet quantitatis, vel in genere. aliàs in obligatione dandi ſpeciem, difficultas impedit moram, vt tenet Bart. Alex. & omnes in l. quôd te, ſi cert. pet. vbi Philip. Deci. ad fin. idem ſentit in obligatione dandæ quantitatis, & malè, vt ibi in Annota. dixi. C. Molin.

B Adde, ꝙ nõ dimittitur peccatum, niſi fiat reſtitutio, ſi reſtitui poteſt. nã nõ valens illicitè rẽ extortã reſtituere, ex quo pœnitet, liberatur à pœna æterna: vt notat Abb. in c. cũ tu. de vſur. & ſanctus Tho. ij. ij. q. lxvj. & Io. de Ana. in d. c. cum tu. vt tenet Dy. hic in fi. & quãdo impoſsibilitas naturalis ſiue difficultas perſonæ excuſet debitorem, vide Barto. Imol. & Paul. de Caſtr. in l. continuus actus. §. illud. col. ij. ff. de ver. obl. & Dyn. & ibi in addit. in regula, nemo poteſt j.

C Adde, an quis præciſe teneatur ad factum Bar. & vtrũque Imo. in l. ſtipulationes. ff. de verb. obl. & in l. ſi quis ab alio. §. ſi. ff. de re iudi.

D Adde tex. & ibi Abb. Sic. in cap. illud. de cleri. excommu. & not. quôd facilitas veniæ in caſum tribuit delinquendi. xxiij. quæſtione iiij. cap. eſt iniuſta. Spec. tit. de

9 oblig. l. continuus actus. §. illud. ¶ † Sed mihi videtur ꝙ etiam ſecundũ rigorem iuris ciuilis poſſet excuſari. multum enim refert vtrũ ſit in obligatione datio vel factũ.
A nam ſi eſt in obligatione datio,[a] & difficultas pſonę nõ excuſat debitorẽ: vt in §. illud. ſed vbi eſt in obligatione
B factum perſonæ,[b] caſus contigens in perſona, debitorẽ excuſat, ſiue factum debeatur ex contractu, ſiue ex promiſsione in iudicio facta. De contractu patet. ff. ad leg. Rhod. de iact. l. vlti. §. penul. De iudicio, ſi quis cau. l. ij. §.
10 ſi quis. † Verum eſt, quia Gloſſatores iuris ciuilis diſtinguunt inter iudicia & contractus, & nihil eſt: quia idem eſt in vtroque quantùm ad hoc. vt in l. præalleg. Cùm er-
C go rem reſtituere ſit factum: ſicut & rem tradere:[c] vt ff. de verb. obliga. l. vbi autem non appareret. §. qui id. & l.
11 ſtipulationes non diuid. §. idem puto. ſequitur † quòd impedimẽtum ſuperueniens in perſonam debitoris, quod, reſtitutionem impoſsibilem facit, debitorem excuſat, niſi culpa præceſſerit caſum, quia tũc non excuſatur ꝑpter caſum: vt ff. ſolut. matrimo. l. etiam. §. licet. Item ni-
D ſi relinqueret ſub ſpe veniæ[d] conſequendæ: quia tunc videtur culpa caſum præcedere. & ideo excuſari non debeat. argumen. ff. de damno infecto. l. fluminum. §. item apud. & §. Seruius, & de acti. & obliga. l. j. §. is quoque. & commod. l. in rebus. §. quod autem.

In reg. Peccati venia. Argumenta.

1 *Correctio mentalis, id eſt, contritio requiritur, vt venia peccati concedatur.*
2 *Soluuntur facilius, quæ ligantur facilius.*
3 *Ligatur quis facilius iure diuino quàm humano.*
4 *Cogitatio ſola peccati pœnam non meretur iure ciuili.*
5 *Correctio triplex eſt, & quæ deſiniatur earum quælibet.*
6 *Ius ciuile quid in peccatis attendat.*

adu.verſi.vij.in fin.vide Petr.de Ancha.in d.cap.illud.& iſtud induxit Iaſ.in §.fina. colum.iij.ver.xj.fallit.inſtit.de act. quòd is qui ſub ſpe ceſsionis bonorum contrahit,non admittitur ad ceſsionem bonorum.vt tenet ibi Ioann. de Platea & bene facit quod not.Bar.in l.j.§.j.ff.ſi quis teſtamento liber eſſe.

A Adde Card.Alex.in c.denique.in princip.iiij.diſt.in fin.verbis ſuis.vbi dicit eſſe ibi gl.limitantem hanc relatiuam quod ꝓcedit in venia culpæ. ſecus in venia pœnę.quod non eſt.idẽ not. Alber. de Roſ. in Dictionario ſuo.in litera,venia. licet Dyn. hic videat ſentire contrariũ, ꝙ correctus cõſequatur remiſſionem pœnæ,&c.

REGVLA V.

PECCATI *uenia non datur niſi correcto.*

¶HAEC regula concordat cũ ꝓxima præcedenti:quia ſicut in præcedẽti nõ remittitur peccatũ, niſi reſtituatur ablatũ:†ita hic nõ remittitur peccatũ,nec peccati pœna, 1
niſi interueniat mentalis correctio , id eſt animi pœnitentia & cordis contritio: his enim interuenientibus datur peccati venia. a ſed quæritur , cur de iure canonico A
propter ſolam pœnitentiam,id eſt cordis contritionem, datur peccati venia, & non de iure ciuili?vt ff.de ædil.edict.l.quis ſit fugitiuus.& de furt.l.qui ea mente.cum ſimilib.Reſpõſio eſt aperta: †quia ea quæ facilius ligant, 2
facilius diſſoluunt: ſeu quæ facilius ligantur,facilius diſſoluuntur,vt ff.eod.l. nihil tam naturale. & l. ferè.& de ſol.l.prout quiſq;.& de reſcin.vend.l.emptio. †Conſtat 3
autem ꝙ de iure diuino facilius quis ligatur: quia ſola mentis cogitatione,ſi modò fuerit huius propoſiti ꝙ occaſione data,id.quod cogitauit, commiſſurus ſit. vt ff.de verb.ſignifi.l.fugitiuus.& ideo per contrariã animi pœnitentiam,& cordis contritionem, cõſequitur remiſsionem peccati,& pœnæ b pro peccato imponendæ: † iure B 4
autem ciuili per ſolam animi cogitationem ad actum non procedẽtem pœnã non meretur. vt d.l.fugitiuus.& de pœnis.l.cogitationis. ſed ſi ad actum proceſsit pœnã meretur,& ideo ſola cordis contritione veniam nõ conſequitur. Correcto,id eſt pœnitentiæ,& cordis cõtritionem habenti.†correctio triplex c reperitur: vna verba- 5
lis,alia realis,tertia mentalis.tamen nec verbalis,nec rea C
lis prodeſſent,niſi mẽtalis interueniat quo ad Deũ, cum ad cor tantũ reſpiciat Deus & quantum ad peccati commiſsionem,& quãtum ad remiſsionẽ conſequendã. †Iu 6
ra verò ciuilia quantum ad commiſsionem conſyderant factum concurrens cum animo: & non factum tantùm ſine animo:quia voluntas & propoſitum maleficia diſtinguunt.vt ff.de fur.l.qui iniuriæ.& de ſicar.l.infans.& l. diuus.nec animus ſine facto.vt l.fugitiu⁹.& l.cogitatiõis.

B Pœnæ.Et benè,quoad Deũ, non tamẽ per illam contritionẽ,ſed per meritum paſsionis Chriſti, fide apprehenſum.Sed hoc nihil habet commune cum pœna debita homini vel Reipub. niſi ad pœnam moderandam, quæ in cõtumace augeri poſſet.C.M.

C Adde Abb. Sicul. In capit. cum ex iniuncto.de hæret.

In reg.

A Adde ſingu.Cyn.& Bald.& Salice.in l.ſi quis non dicam rapere.C.de epiſcop.& cler.Barto.in l.j.in princip.ff.de extraord.crim.& Bart.pulchrè in conſi.ccxvij.& Alexand.in l.j.§.fina.ff.quod quiſque iuris.& Salic.in l.is qui cum telo.C.de ſic.& Abb.in cap.j.de præſumpt.& Docto.in cap.perpetuæ.ſ.de elect.eod.lib. Bal.& Ange.Aret.in §.item lex Cornelia.inſtitu.de pub.iudic.& Barto.in l.j.§. diuus.& l. diuus.ff. ad l. Corneliam . de ſicar.ſignanter per Felyn. in d. capit.j. de præſumpt. poſt do. Anto. & Imol. & Felyn.in tra. ſuo de conatu, quẽ poſuit poſt titul.de appell. vbi ponit in dictis locis regulã , quòd conatus ſine effectu pœnam meretur,& etiã octo fallẽ. Et quid in ſtatutis maleficia punientibus vide per Doct. ſ.alleg.& Paulum de Caſtr.in conſil. xxvij.in antiq.colum.ij. verſic.dicet aliquis.& ad prædicta vide Lud. Bolog. in l. in executione. §. quæcunque. ff. de verb. oblig. in ſecundis interpretationibus. Qua pœna puniatur illi q repertus eſt in domo animo furandi , non tamen proceſsit ad actum, vide Bart.in l.qui ea mente.ff.de fur.& Bald.in d.l.ſi

In reg. Nemo poteſt. Argumenta.

1 *Obligatus ad impoſsibile nemo præſumitur.*
2 *Promittens impoſsibile,de facto non obligatur.*
3 *Obligare nemo poteſt ad id, quod natura,facto, vel iure eſt impoſsibile.*
4 *Præceptum aut etiam autoritas neminem poteſt ad impoſsibile obligare.*
5 *Legis autoritas ad impoſsibile non poteſt quenquam obligare.*
6 *Obligari an poſsit quis ad impoſsibile ratione vltimæ voluntatis vel contractus uigore.*
7 *Contrahere nemo præſumitur ſcienter ſuper re impoſsibili.*
8 *Obligatio naturalis nunquam contrahitur ſine conſenſu.*
9 *Obligatio an fiat inutilis per impoſsibilitatem.*
10 *Conditio impoſsibilis quando vitiet obligationem.& nu.ſeq.*
13 *Impoſsibilitas ſuperueniens non vitiat obligationem aut cõtractum.*
14 *Promittens hominem mortuũ, & ſi non dederit,decem promittit,an obligetur ad pœnam.*
15 *Obligatio occaſione delicti contracta extinguitur , ſicut & delictum,morte ſerui.*

REGVLA VI.

NEMO *poteſt ad impoſsibile obligari.*

1 ¶†SI promitto alicui dare quod eſt impoſsibile de natura dari,vt Solem,Lunam,& Stellas,non obligor: vt ff. de verbo.oblig.l.ſi ſtipuler.ij.reſpon. Item ſi promitto facere id quod impoſsibile eſt de natura fieri.vt cœlum digito tangere , vel cœlum aſcendere : vt dicta l.ſi ſtipu-
2 ler.j.reſpon. †Item etiam ſi promitto id quod eſt impoſsibile de facto:vt montes Alpum vltra mare deferre. argum.ff.de ſtatulib.l.cum hæres.§.j. Item ſi ſtipulor id quod eſt impoſsibile de iure: vt rem ſacram mihi dari. vt inſtitut.de verb.obligat.in princip.& ff.de verbor.oblig.l.inter ſtipulantem.§. ſacram.& l.ſi ſtipuler.§. item
3 quòd leges. Intẽdit ergo regula dicere†quòd nemo po-
A teſt obligari. a ad id quod de natura , de facto , vel de

iure

quis non dicam rapere.& Ant.in cap.j.de eo qui mit.in poſſeſ. cauſa rei ſeruan.& Archidiac.in can.qui bona.xvij.q.j.vbi dicunt per textum.in l.ſacularij. ff.de extraord.crim. quod relegatur vel ad opus traditur: ſed ibi Lud. Bolog.tenet contrarium.ad not.hic vide Baldum in conſilio xxiiij.volu.iiij. & Cardin. Alexand.in cap.omnes.xxij.diſtinct.& Bald.in conſi.xxx.lib.ij.& in conſi.lviij.colum.vij.verſi. itē qui iuſti. lib. j.& in conſ.xxvij.lib.ij. Et an conatus puniatur in ciuilibus ſicut ꝯ crimine, dic ꝙ non. vt not.glo. ſing.& Bal.in l.ſi cōſtiterit. C. finium regund.& Fely. in c.cum acceſſiſſent. col.xvj. in princip.Dec. conſil. xxxiij.& in conſi. xxxvj.
Adde inquātum alleg.Fely. in tract. de conatu. poſt titu. de app. ꝙ nunc per modernam impreſsionē ponitur poſt titu. de ſponſal.& de hac materia tu vide omnino Panor.in capit. adoleſcens. & qđ ibi poſui in addit.ad ipſum.in verſicu.conſummatum.nu.ij.de ſponſ.vbi pono quid de hoc caſu in foro fori,& in foro poli.& de hoc etiam vide Romanum ſingul. cccxx.incipiente,iudex capiens pecuniam.

iure eſt impoſsibile:& hoc in contractibus.Idem in vlti-
mis voluntatibus: quia nec autoritas vltimæ voluntatis
quæ excedit autoritatem contractuum: vt ff.eod.l.in te-
ſtamentis.poteſt ad impoſsibile aliquo de prædictis mo
dis obligare.argum.ff.de legat.j.l.ſi quis inquilinos.§.vl
timo.& l.ſeruo alieno.§. vltimo.& l.apud Iulia.§. con-
ſtat.& de condition.inſtitut.l.quidam.& l.filius.& l.quæ
ſub conditione.Et idē in ſententijs & præceptis.† nā nec 4
autoritas ſententiæ nec præcepti poteſt aliquem ad im-
poſsibile obligare: vt ff.quæ ſenten.ſine appell.reſ.l.vl-
tima.j.& ij.reſpon.Item in confeſsionibus, quia confeſ-
ſio continens impoſsibile de natura,de facto , vel de iu-
re,non eſt obligatoria.vt ff. de inter. actio.l.de confeſ-
ſionibus.§.in totum.& ad legem Aquil.l.inde Neratius.
§.vlti.† Nunquid autem legis autoritas poteſt ad impoſ- 5
ſibile obligare? dicendum eſt quòd non , quia lex debet
eſſe poſsibilis & honeſta, [a] aliàs pro non longe eſt habē- A
da.vt in c.erit autē lex.iiij.diſt.eſt ergo effectus iſtius re-
gulæ generalis,videlicet,vt nec autoritate cōtractus, vel
vltimæ volūtatis,nec ſentētiæ,nec præcepti,nec cōfeſsio
nis,nec legis poſsit aliqđ ad impoſsibile obligari, ſaltim
ciuiliter: qa huius obligationis effectus ꝑ canones & per

A Adde, an & quando impoſsibilitas vitiet,Bart.in l.j.ff.de hæred.inſtituend.& in l.fina.ff.ſi certum peta.& in authentic. ſi quando.C.de conſtit.pec.impoſsibile ſimpliciter poteſt deduci in obligationem , ſi nominis prouiſione deducatur ad poſsibilitatem.textus ſingul.& vnicus in l.fina.§.inter eos.ff. de verborum oblig. & ibi Lud.Bolog.in ſecundis interpret.de quo vide per Bar.in l.continuus actus.§. illud.ff.de verborum oblig.& ibi quæ ſit impoſsibilitas , & multa alia circa materiam.& quæ not.Dyn.ſ. in regula,peccatum.& ibi in penu.addit.& quotuplex ſit, per Bar.in l.j.ff.de conditio.inſtit.& ibi multa notanda dicit in materia.& in l.impoſsibilis.& ibi Alexan.ff.de verbo.oblig.& pulchrè Angel.Aret.in §. impoſsibilis. inſtit.de inutil.ſtip.& Bald.& Imol.in dicta l.j.ff.de condition.inſti.& Bal.in l.vnica.in x.oppo.C.de his quæ pœnæ nomine.& in l.ab adminiſtratione.C.de lega.& in cap.j.§.ad hæc.verſicu.extrà quæro.hic finitur lex Corra.columna x.& in con-

leges

ſilio xxix.colum.ij. verſicu.quia impoſsibile.volum.iij.& Chriſtopho.Poreus.& ibi Iaſon de May.in additionib.in dicto §.impoſsibilis.de inut.ſtipu.& Card.Alexand. in cap.ab exordio.columna ij.xxxv.diſtinct.& Abb.Sicul.in cap. cum eſſes. colum. xj.de teſtament.& Bald.in l.iiij.§.quæſitum.ff.ſi quis caut.& Cyn.in l.non moriturum.C.de contrahend.& committend.ſtipulat.& Ioan.Fab.in §.fina.inſtit. de leg. Paul.de Caſtro & Bartholomæus Socin. in l. obtinuit. ff.de conditio. & demonſtr.& Calder. in conſilio vj.titul.qui filij ſint legitimi. & Angel.in conſilio cxix.

leges improbatur, vt hîc. & ff.eodem. l.impoſsibilium.
6 an † autem ſaltim naturaliter obligetur ex vigore con-
tractus vel vltimæ voluntatis impoſsibilitatem conti-
A nentis [a] quod prima facie videtur: quia conſenſus adeſt.
ergo naturalem obligationē parit,cùm naſcatur ex con-
uentione ſeu conſenſu.vt ff.eod.cum amplius. §.is natu-
ra debet.& de ſolut.l.Stichum.§.naturalis.Econtra vide-
7 tur mihi quòd naturaliter etiam non obligatur. † primo
quia conſentire non videtur ſuper re impoſsibili ſcien-
ter contrahendo vel diſponendo.vt ff.de act.& obliga.l.
non ſolum.Secundo quia ſi ignoranter contrahat aut diſ
ponat credens rem poſsibilem quæ erat impoſsibilis, vi-
detur error abeſſe.igitur & conſenſus abeſſe. vt ff.de iu-
B riſd.om.iud.l.ſi per errorem.[b] & ff.de iud.l.ij.& C.de iu.
8 & fact.igno.l.cum teſtamentum.& l.non idcirco.† Ergo
deficiente conſenſu non contrahitur obligatio naturalis
quæ ſolet ex conſenſu procedere.item quia in regula iu
rìs impoſsibilium nulla eſt obligatio. ff.eod.ponitur ſi-
gnum vniuerſale negatiuum, & poſito quòd non pone-
retur , indefinita æquipollet vniuerſali. cùm in qualibet
ſpecie obligationis impediendæ ſit eadem ratio. vt ff.de
leg.ij.l.ſi pluribus.in princ.& l.ſi ita relictum.& dictum
eſt ſ.in glo.rub. Sed opponitur & videtur quòd quis poſ
9 ſit ad impoſsibile obligari,& † quòd impoſsibilitas non
reddat obligationem inutilem: ſed reddat eandē de præ-
ſenti puram & vtilem.vt ff.de cond.inſt.l.j.& de cond.&
demonſt.l.obtinuit.cum ſim.ſed dicendum eſt,quod aut
impoſsibilitas adiicitur in modum conuentionis in con
tractibus, vel diſpoſitionis in vltimis voluntatibus: aut in
modum conditionis.ſi in modum conuentionis, vel diſ-
10 poſitionis.verbi gratia:† quia promitto vel lego rē quam
impoſsibile eſt dari, & tunc impoſsibilitas impedit om-
nem ſpeciem obligationis contrahi.& ita loquitur regu-
la hîc.& ff.eod.l.impoſsibilium.& de verb.oblig.l.ſi ſti-
puler.j.ij.iij.& iiij.reſp.Sed ſi modum conditionis: verbi
gratia,quia promitto vel ego ſi cœlum aſcendas,vel digi
to tangas:& tunc aut iſta cōditio impoſsibilis ponitur in

A Adde Cardin.Alexand. in cap.erit autem. iiij.diſtinct.col. j.& iij.& ibi dicit Cardi. quòd medium eſt impoſsibile illud quod eſt contra legem,vt dicit gloſ. in cap. gratia.de reſcr. ſ.eodem libr.& Inno. in cap.paſtoralis.de cauſa poſſ. & propriet.ſed etiam quòd eſt contra conſuetud. vt cap. erit autem lex.

B Adde quòd ex conditione impoſsibili non naſcatur ciuilis, nec naturalis. textus & ibi Bart. in l.ſi ſub impoſsibili. ff. de fideiuſſo.qui alleg.hîc Dy.& ꝙ nō naſcatur ex cōtractu vel

contr

teſtamento contra legem celebrato:vide Ang.& Alex.in l.ſi certis annis.colum.ij. verſi.ij.limitat notabiliter Ang.C.de pact.Bart.in l.cum lex.col.ij. ver.his præmiſſis.ff.de fideiuſſo.& Ant.& Imo.in c.cum contingat.de iureiur.& no.ꝙ filiusfamil. accipiens mutuum contrahit contra ſenatuſcon.Maced. & pariter mulier intercedens contra Velleia.& tamen obligantur naturaliter & ciuiliter, licet adiuuentur exceptione, vt eſt text.& ibi glo.ſuper verb. petitio. in l.j.in prin.& ibi Bar. ff.ad Maced. & Iaſon.in reper. l.frater à fratre. colum. xx. poſt principiū. ff.de cond.inde. vide Dyn.& ibi in addit. in regula vlt.verſic. de re ad rem.

contractibus,aut in vltimis voluntatibus. † Si in contra-
ctib⁹,aut affirmatiuè,aut negatiuè:ſi affirmatiuè,vt quia 11
promitto ſi cœlum digito tangas, reddit contractum inu
tilem:ſi negatiuè,vt quia promitto,ſi cœlum digito non
tangas,valet contractus.& quia affirmatiua eſt impoſsibi
lis,ideo negatiua, quæ eſt eius contraria, eſt poſsibilis &
neceſſaria,& facit contractum de præſenti valere & obli
gationem parit.vt ff.de ver.obli.l.impoſsibilis condit.&
ita debet intelligi.ff.de act.& obl.l.nō ſolū.& patet aper
tè inſt.de inu.ſtip.§.ſi impoſsibilis.†ſed in vltimis volun
tatib.ſiquidē negatiua,idem quod in contractibus:ſi affir 12
matiua,aut omni tēpore impoſsibilis aut à principio poſ
ſibilis&ex poſt facto impoſsibilis primo caſu aut erat ad
iecta in pſona honorati,id eſt eius cui aliquid in teſtamē
to adſcriberetur,& tunc habetur pro non adiecta, & reli
ctum valet.vt patet in d.l.obtinuit.de cond.& demon. &
l.j.de cond.inſt.& ibi no.ſi in perſona onerati, id eſt eius
cui onus præſtationis in vltima voluntate imponitur: vt
dāno hæredē x.dare ſi cœlū digito tangat. tūc reddit inu
tile.vt inſt.de leg.§.vlt.ſed† ſi erat ab initio poſsibilis,&
ex poſtfacto deuenit ad impoſsibilitatē, relictū valet, & 13
ſola impoſsibilitas remouetur:vt ff.de lega.j.l.ſi mihi &
tibi.§.ſi quis ſeruos. Quid autē ſi in conuentione appo-
natur aliquid impoſsibile,& ſi id nō fiat,detur pœna quā
poſsibile eſt præſtari:an ſaltim obligatio contrahitur in
pœna?verbi gratia: † promitto dare hominē mortuū:&
ſi non dedero,promitto x. nomine pœnæ:vel promitto 14
dare certum hominē viuum:& ſi non dedero, promitto
dare decē nomine pœnæ,& homo poſtea moriatur ante
moram. Gloſſatores iuris ciuilis aliquando determināt,
& malè, ꝙ pœna cōmittatur per l.in illa ſtipulatione. ſi
calen.ff.de ver.obli.aliquando determinant,& bene,[a] ꝙ
ſtipulatio non committatur ad pœnam. vt de ver.obl.l.ſi A
homo mortuus.& in l.in illa ſtipulatione.vbi nil facit ad
propoſitum, quia ibi incidit ſtipulatio pœnalis à præce-
denti conditione, & ideo interitu illius rei quæ non eſt
in obl

A Adde quòd idem tenet Cy. in l. non moriturum.C.de cōtrahen.& committend. ſtipul. & Bartolus & Alexand. in l.ſi homo mortuus. ff.de verborum obliga. ſequendo ibi gloſſ. & Bartol.Bald. & Alexand. in l. ſi deceſſerit.ff.qui ſatiſda.cogant. reprobando ibi glo.& allegant Dyn.hîc & Barthol. Socin.in l. obtinuit.columna prima. prope finem.de cōditio. & demonſtrat. ff.

A Adde Bart.& doct.mod.præcipuè Franc.de Are.in l.maritum.ff.ſolu.matr. & ipſum Dy.in §.ſunt præterea.inſt.de act.& Alexan.ſing.in d.l.maritum.qui ponit regulam, quod maritus non conuenitur niſi inquantum facere poteſt, & viginti vnam fallen.& vide Ang.Arc.& Iaſ.de May.Io.de Pla.& Ioan.Fab. poſt Nicol.de Neapo.in §.item ſi de dote.inſt.de act.& Ang.de Peru.in l.non ſolum.ff. de re iud. & Lud.Bol.in l. & ideo. §. j. ff. rer.amo.in ſuis primis interpr. antiquis. & an huic priuilegio poſsit renūtiari ſoluto matrimonio.videper Ludo.Bolog.in l. eum qui. §. ſi mulier.ff.de iureiuran. & adde ipſum in l. ſi filio. ff.ſolu.matrimon. & in l. etiam.eod.titu. & Cy. in l.vna. §. cum autem. C.de rei vxor. act. & Alexan. in l.nō tantum. ff.de re iudic.& Fel.in cap. quæ in eccleſiarum. colū. xxv. ante mediū.de cōſti.

in obligatione, nō potuit liberari promiſſor:ſed in pro-
poſito incipit à præcedenti conuentione:& ideo ſi res ſit
interempta à principio,pœna non debet committi,quia
rei impoſsibilis fuerat adiecta. itē ſi moriatur poſt pro-
miſsionem, & ante moram nō committitur pœna, quia
interitu rei quæ in obligatione erat contingente ante
promiſſoris moram, liberatur à principali, & à pœnæ
promiſsione.vt d.l.ſi homo mortuus.& ibi no.Sed con-
tra hanc determinationem videtur.ff.de noxal.l.ſi ad li-
bertatem. §.ſi quis.nam ibi ſeruus nō erat in obligatio-
ne,ſed æſtimatio damni:vt ff.de re iud.l.miles.§.x. & ta-
men eius interitu contingit liberatio:ſed ibi eſt in obli-
15 gatione æſtimatio propter delictum ſerui: † ſicut ergo
delictum morte ſerui delinquentis extinguitur, ita &
obligatio delicti occaſione contracta.Dyn.

In reg.Priuilegium. Argumenta.

1 *Priuilegiū mariti ne condemnetur, eius perſonam ſequitur.*
2 *Beneficiū reſtitutionis perſonale minori conceſſum non cōpetit fideiuſſoribus,licet ad eius trāſeat ſucceſſores. & n.5.*
3 *Beneficium perſonæ conceſſum, quando cum perſona extinguatur.*
4 *Priuilegiū quādo extinguatur,eo extincto cui cōceſſum eſt.*
6 *Priuilegium rebus conceſſum,tranſit ad ſucceſſorem.*
7 *Priuilegiū ciuitati vel loco cōceſſum ad poſteros trāsfertur.*

REGVLA VII.

PRIVILEGIVM *perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.*

¶POTEST poni exēplū huius regulæ in priuilegio
1 †quod datur marito,vt condēnetur inquantū facere po-
A teſt.deducto ne egeat.[a]nā perſonā mariti ſequitur, & cū
perſona mariti extinguitur: & ideo hæres mariti extra-
neus inſolidū condēnatur,nō habita ratione ne egeat. vt
ff.ſol.mat.l.maritū.& l.ſeq.& de re iud.l.& ſi fideiuſſor.
§.ſi maritus.& in l.ſciendū.idē in priuilegio perſonali,ꝙ
datur patri & patrono & militi vt condēnetur inquantū
B facere [b]poſſunt.vt ff.de re iu.l.ſunt qui in id ꝙ l. patro-
nus.

B Adde doct. in iuribus hic all leg.& in §.ſunt præterea. & §. ſed & ſi quis. inſt.de actio. & quod dicitur in milite armatæ militię,idem in clerico cœleſtis militiæ mite.vt no. glo.in l.milites. & ibi Bar. Angel. & Mattheus de Math. in ſuis notabil. fol.1. colum. ij

nus. & l.item miles. & l.miles. quia perſonam ſequitur, & cum perſona extinguitur. vt ff.de regul.iur.l.priuilegia.& l.in omnibus.& de cenſibus.l.iij.§.vltimo.ſed opponitur & videtur priuilegium perſonale cum perſona
non extingui,ſed ad ſucceſſorem tranſire:† conſtat enim 2
beneficium reſtitutionis quod datur minori, perſonale eſſe:quod ſic probatur, Omne beneficium reale proueniens ex perſona rei principalis competit fideiuſſori: beneficium autem perſonale proueniens ex perſona rei, ad fideiuſſorem non extenditur:vt ff.de exception. l.exceptiones quæ perſonæ.in princip. & §.rei verò.ſed beneficium reſtitutionis in integrum competens minori, & non decepto aduerſarij dolo, non competit fideiuſſoribus, eo caſu quo creditor non eſt habiturus regreſſum contra alium:vt d.l.exceptiones quæ perſonæ. in fine. & ff.de minorib.l.in cauſæ.& C.de fideiuſſo.minorum.l.j.
& ij.† ergo ſequitur ipſum perſonale eſſe:& tamen iure 3
cauetur quòd non extinguitur cum perſona: ſed ad hæ-
redes tranſit:vt ff.de in integrum reſtit.l.non ſolum. [a] & A
de minorib.l.minor autem.§.non ſolùm.& l.interdum. & C.de temporib.in integrum reſtitu.petend.l. ea quæ. ergo videtur regula falſa.Idem in beneficio Velleian. quod competit mulieribus pro aliis intercedẽtibus, quia perſonale, & tamen cum perſona non extinguitur: ſed
ad hæredes tranſit. [b]. vt C.ad Velleianum.l.hæredes.ſed B

& Ioan.Bap.de ſancto Seuerino.in tract.de debitor.ſuſpectus.& fug. in q.v. multum ſingulariter,& deciſionibus Capellæ Tholoſ.deciſi.ccxlvj.& Abb.Sicul.in cap. olim.de reſtitu.& in cap.j.de cler.ægrotan.& latius in cap.Odoardus. & ibi Andr. Barb.colum.ij.de ſolut.vbi dicit idem dicendum in aduocato.& tenent Ange.Alexand.& Ludouic.Bolog.in ſecundis interpretationibus per gloſſ.quam faciunt ibi ſingularem, in dicta l.miles.de re iudica. & ibi Alexand. allegat aliam glo. & ibi Bartol. in l. ij. §.eſt & alius.ff.ſi quis à par.fue.& idem Cyn. & Salicet. in l.j. colum.v. C.de iur. & facti ignoran. ibi hoc limitãt nõ habere locum in priuilegijs conceſsis ratione præſumptæ ignorantiæ iuris: quia turpe eſt doctori ius ignorare in quo verſatur.l.ij.§.ſeruius autem ſuſpectus ff.de orig.iur.pro quo dicto eſt text. & ibi Cy. Bart. Bald.& doctor. moder.in l.j. C. qui & aduerſ. quos in integr.reſtitu. & in l.profecto.& ibi gloſſ.& Ioan.de Plat.C.de muner.patrimo.lib.x.& vide docto.maximè Alexand.in l.ij.quod quiſque iuris. facit text.in l.aduocatos.C.de aduoca.diuer.iudi.

Adde Matthæum notab.lxj.incip.nota quod clerici.de quo vide Anchara.in repet.cap.ſi propter.colum.vj.de reſcrip.Panor.in cap.j.de cleri.ægrot.domi. meus do.Iaſon May.in l.quamuis.col.ij.circa medium.C.de iur.& fact.ignoran.& Abb. conſi.xciij.incip.an quove hæredum.l.ij.& ibi poſui in apoſtilla ad ipſum.

A Adde ibi videndum Barto.qui alleg.Dyn.hîc,& ponit vnum caſum,in quo priuilegium reſtitutionis non tranſit ad hæredem minoris, & aliũ caſum vide etiam per gloſſ.& Bartol.in l.paterfamilias.ff.de priuil.credit.& Bartol.in l.interdum.de minorib.ff.qui ſequitur ſolut.Dyn.hîc.

B Adde Cy.& Bald.in l.hæredes.C.ad Velleian.& Bald.ſequitur,Dyn. & multum dicend

cum defendit.& ponit vnam diſt.& vide Dyn.in regula,ſi quis ſuccedit. infra.

A Adde pulchre Bar.Bal.& Alex.ſing.in l.quia tale ff.ſolu.mat.glo. celebrem.& ibi Ioan.de Plat.in l.ſordidorum.C.de excuſ.mune.lib.x.& Bar.in l.pen.ff.de ſeruit. leg.& in l.j.& ibi Alex.in addit.ff.de conſti.prin. & Bal.in l.ſi.in noua lectura. eo. tit.col.j.& Ang.Aret.Ioan.Fab.& Iaſ.in addit.ad Chriſtoph.Porc.in §.quòd prin. placuit. inſtitu. de iure natura. gent. & ciui. & Alber.de Roza. in ſuo Diction. in litera, priuilegium. & Bal. in l.hæredes.C. ad Velleian. Et quomodo cognoſcitur, an ſit reale vel perſonale,vide per Barto.s.& in l. apud Iulianũ.§. ſi quis alicui. & ibi Alexan. col. j.ff.de lega.j.& per gl. & Doct. in c.cum veniſſent.de inſtit.& glo.xxv.q.ij.In ſumma. & Ioã. Andr. Petr. de Anch.& Philip. Franc. hic. Et quid ſit priuilegiũ, vide per Felyn. in ca.de literis.in princ. de fide inſtru. & ad ſupradicta omnia vide Spec. tit. de inſtru. edit. §. xj. per totũ.& Bal. conſil. cccv.lib. vj.quòd eſt pulchrũ in hac materia. & Pet.de Anch.conſ.cccxxxviij.& Alex. conſil.cj. col.ij. lib.j. verſicu.ij.

4 dicendum eſt † quòd aut perſona eſt proxima & immediata cauſa beneficij perſonalis,vt patet in marito,patre, patrono,& milite,de quibus ſuperius dictum eſt.& tunc beneficium perſonæ cum perſona extinguitur, vt hîc,& ff.eo.l.priuilegium,& l.in omnibus.aut perſona non eſt proxima & immediata cauſa: ſed læſio, vt eſt videre in perſona minoris,qui in integrum reſtitui petit, cui non conceditur reſtitutio,licet probat ſe minorem,niſi probet de læſione: vnde læſio eſt proxima cauſa reſtitutionis,non perſona minoris: vt probatur ff.de iureiuran.l. nam poſtea.§.ſi minor.& de minorib.l.quid ſi minor.§. non ſemper. & l.non omnia. & tunc beneficium perſonale non extinguitur cum perſona.vt d.l.non ſolùm.& l.interdum. Ratio autem prædictorum eſt aperta: quia primo caſu extincta perſona extinguitur cauſa finalis priuilegij concedendi, & ideo extinguitur priuilegium: in ſecũdo extincta perſona, non extinguitur cauſa finalis priuilegij concedendi:& ideo priuilegium non expirat.iuxta regulam qua cauetur,ceſſante cauſa finali, ceſſat effectus:& non ceſſante cauſa,durat effectus: vt ff.de
5 dona.l.ij.§.vlt.& l.& generaliter.† Vltimo loco [a] circa
A materiam regulæ poteſt plenè diſtingui: quia aut priuilegium conceditur perſonæ,aut cõceditur rebus:aut generi perſonarum,aut ciuitati,vel loco,aut cauſæ.

¶ Primo caſu: aut perſona eſt proxima cauſa priuilegij cõcedendi, tunc cum perſona extinguitur priuilegium: vt ff.ſol.matr.l.maritum,& l.ſeq.& de re iudica.l.ſciendum.& l.fideiuſſor.& §.ſi maritus.& C.de excu.mune.l. ſordidorũ.lib.x.& ibi no. & de iur.immu.l.j.§.perſonis. & hîc. Aut verò perſona eſt cauſa remota, & alia proxima.& tunc priuilegium nõ extinguitur cum perſona: vt ff.de integ.reſt.l.non ſolũ.& de min l.minor annis.§. ſi.& l.ſequẽ.& C.de temp.in integ.reſti.pet.l.ea quæ.ad
6 Velleian.l.hæredes. ¶ † Secundo caſu, ſcilicet quando conceditur rebus, tranſit ad ſucceſſorem in eãdem rem, ſiue ſuccedat titulo vniuerſali, ſiue titulo ſingulari:vt ff. de aqua quo.& æſti.l.j.§.permittitur.& de cenſi.l.ætatẽ.

ebſtat etiam.& per Alber.de Roza.in opere ſtatut.in j.parte.q.x.& Bal.in l.Gallus.§.quidam rectè.col.vlt.verſi.ſed quid in dubio.ff.de libe.& poſthu.& Bar. in diſputa.ſua incip.Piſanæ ciuit.col.vj.& Bar.& ibi ſingu.Alexan. de Imo.l.j.§.fi.ff.de iure immuni.& Ang Aret.inſtit.de grad.§.v.grad.in fi.& Bal.in repet.c.ſi pat.de teſtamen.ſuprà eodem.lib.vj.char.

§.rebus. & arg.ff.de ſeruit.ruſti.præd.l.via.§.quæcunq;.

¶Tertio caſu quando conceditur generi perſonarũ,hoc expreſſo vel intellecto quòd ad poſteros trãſeat, ad ſuccedentes per lineam maſculinam:non autem ad deſcendentes ex fœminis tranſit:vt ff.de iure immu.l.j.§.vlt.& l.immunitates. & de mune.& hono.l.vacatio.

¶ † In quarto caſu, id eſt quando conceditur ciuitati vel 7
loco,cum ſemper idem populus videatur:vt ff.de iudi.l. proponebatur.ita cõcedi videtur quod ad omnes in eadem ciuitate vel loco ſucceſsiuè habitãtes perpetuò extendatur:vt de cenſi.l.forma.§.quanquam.

¶Quinto caſu ſcilicet quando conceditur cauſæ, vt eſt videre in cauſa depoſiti, & ſimilibus, non extinguitur cum perſona,ſed tranſit ad ſucceſſores: vt ff.eodem.l.in omnibus.& l.priuilegia.Dyn.

In reg.Semel malus.Argumenta.

1 *Calumniatus in prima accuſatione,præſumitur calumniari in ſecunda.*
2 *Malus ſemel,præſumitur malus ſemper.*
3 *Bonus quilibet præſumitur,niſi contrariũ probetur.et nu.5.*
4 *Status rei præſens verus vel præſumptus attenditur.*
6 *Poſteriora prioribus derogant.*
7 *Immutabilia quæ dicantur per naturam.*
8 *Malitia eſt perſonæ eam committentis annexa.*
9 *Motum malorum continuatio conſiſtit in animo.*
10 *Poſſeßio auferri poteſt alterius facto.*

REGVLA VIII.

SEMEL *malus ſemper præſumitur eſſe malus.*

¶EXEMPLVM huius regulæ ſummi poteſt ex
l.ſi cui.ff.de accuſa.§.iiſdem.vbi dicitur,ꝙ † qui calum- 1
niatus fuit in accuſatione prima,calumniari preſumitur etiam in ſecunda. Idem ex l.non omnes.§.à barbaris.ff. de re mili.vbi dicitur quòd ſi miles malè ſe habet in militia,non eſt ei plus credendum : quia non eſt veriſimile
quòd in futurũ bene ſe habeat.† Ex quibus legibus pro- 2
greditur iſta generalis regula, ꝙ ſemel malus a ſemper A
præſum

A Adde,an ſemel malꝰ ſemper preſumitur malus.Bar.in l.ſi cui.§.iiſdem.col.ij.verſi. venio ad ſecũdam partẽ.ff. de accuſa. & intellige quòd malus præſumitur malus in eod. gen. mali.ſecundum Bart.in l. Caſſius.ff.de ſenat. & vide Bart. in l.ſi priùs.in iij. & v.opinio.iij. partis.ff.de no. oper.nuntia. & Bal.in l.fi.ff.de hæred. inſtit.& Alex.in conſi.v. col.iij. in pri.j. col.& tex.& ibi Bart. & Ioã.de Plat.in l.Athletas.C.de Athle. lib.x.facit quod not.Bal.in ca.j. de feud.dato in vicem l.cõmiſſ. & Innocẽ. in c. ſuper his.de accuſa. & ꝙ voluit gloſ.iuncta theorica. Abb. Sicu.ibi in c.ꝑpoſuit.de cleri. excom.miniſtr. vbi not.ex illa gl. quòd ſemel excõmunicatus preſumitur ex-

communicatus,niſi probetur abſolutus.de quo per Alexan.in addit.ad Bal.in l.ex perſona.C.de proba.limita hanc regulam ſecundum Andr.vulgò. Barba.in c.teſtimonium. de teſt.in fi.& Andr. Corſet.in ſuis ſing.in litera,præſumptio.quòd ſi aliquis fuit ſemel ſuſpectus & malæ vitæ,licet de facili non præſumatur mutatio vitæ de malo in bonum,ſi poteſt probari quòd iſte qui olim fuit malæ vitæ nunc per tres annos continuos ſeu à tribus annis citra, probetur fuiſſe bene cõuerſus & bonæ vitæ,ꝙ præſumitur purgatꝰ, & emendatus. & per hoc ceſſabit ſiniſtra ſuſpicio mali.elegans eſt tex.in authen. de monachis.§.hic autem.verſic.facit. & ibi Ang.& expreſſe tenet Lud. de Roma. in conſi.ccxxxv.col.ij.vbi dicit,quòd propter deſiſtentiam ab iniquo viuendi genere, reuerſionem ad bonum quis fingitur nouus homo,adeo quòd fingetur nunquam fuiſſe talis qualis erat tempore malæ vitæ.vt cap.ferrum l.diſtinctio. quod no.& idem tenet Felyn.in c.cum deputari.in prin.de iudic.& Ioan. Fab.in inſtit. de inoffic.teſtam.verſic.ſcortis.& Card.Alexan.in c.leges.col.vlt.liij. diſt.per text.& glo.in cap.Conraldus.xvij.quæſtio.ij.adde Bald. hîc in conſi.lxxix. col.ij.verſicu. præſumitur.vol.iij.& Bal.in l.j.ff.de magiſt.conue. quãdo ex præſenti paupertate quis præſumitur retro pauper, & ſit facienda præſumptio de præſenti ad præteritum.vide Bar.& pulchrê ibi Bal.& Alexã.in addit.ad Bart.in l.ex perſona.C.de proba.& Bal.in l.ſiue poſsidetis.eo.tit.& Bal.in l.non ignorabit. C. ad exhib.in l. ſi quis.& ibi Alex.in addit.C.de adult.& per Bal.in conſi.lxviij.verſ.nam quando. lib.j.& Ang.Aret.& Iaſ.in §.ſic itaq;.col.iij.inſtit. de actio. & etiã præſumatur in futurum.vt no.Bal.in l.iij.C.ſi vendi.pig.aga.Et an ex vnico actu iudicetur quis malus vel bonus.Ioã.Fab.in §.cumq; Deo.col.ij.inſtit.in proœ.& ibi Ang.Aret.& per Bart.& Doct.s.in locis allegatis.Et bonus ſemper præferatur malo emendato.vide Fely.in c.eam te.col.viij.ver.limita.iij.adde Abb.Sicu.poſt Doct.in c.cum inter canonicas.col.iiij.de elect.& Spec.de præſump.§.iij.verſ.pen. & aliquid per Bal.& Doct.in c.ſi.de præſum.& Cy.in d.l.ſiue poſsidetis.& Bal.in l.Caſsius.de ſenato.& Fely.in d.c.ſi.de præſum.& in d.c.teſtimonium.col.xj.ver.in gl.in verbo, emendatus.de teſtib.& omnino hîc Pet.de Anch.& Philip.Fran.& Saly.in l.ſi minorem.C.de in integ.reſt.minor.& Pau.de Caſt.in l.qui iuraſſe.§.fi. in fi.ff.de iureiuran.Et Alex.de Imo.in conſi.xlvij.col.v.ver.& ſi diceremus.lib.j.& Bal.conſ. cij.verſi.non obſtat.lib.iij.& gl.Arch.& Card.Alex.in c.multis. xliij.diſt. & vide Alex.in l.j.col.vj.verſ.ſimiliter.ff.ſi cert.pet.& Fely.in c.cum in iure.col.j.in prin. de offic.deleg.vbi ponit quinq; limitationes ad regulam : quæ vult quòd quilibet præſumitur bonus.& Hippol.in ſingu.lxxvij. Ego puto ꝙ voluit allegare Hippolitum de Marſil.ſing.lxxiiij.incip.tu habes regulã vulgariſsimã. dixi in apoſt. ad Bal.in l.non ignorabit.nu.5.verſic.vnde ſemel inimicus. in verb.ſemel hæreticus.C.ad exhib.de quo vide omnino Fran.Aret.in l.ſubſtitutione. col.v.verſi.ſed contra præmiſſa.ff.de vulg.& pup.& Barth.Socin.in ſuo tract.fallen.regu.xxxix. vbi ampliat & limitat hanc regulam.& Alexan.de Imo.conſi.v.col.iij. volu.j.

præſumitur malus.& huius regulæ:& exemplorum eius ratio eſt generalis,quia de præterito præſumitur in preſenti.C.de proba.l.ſiue poſsidetis. & ad exhi.l.nõ igno-
3 rabit. ¶Sed contra regulã & exempla, videtur præſum-
A ptio iuris & naturæ:quia † quilibet præſumitur bonus a,

A Bonus. Fallit quando agitur de præiudicio tertij.Philip.Decius. c.Prudentiã. col.vij.de offic.deleg.conſi.cccccxxviij.nu.3.quibus in locis in Annota.dixi.Andr. Alciat.tracta.de præſumptio.Reg.iij.præſumpt.ij.nu.2. C.M.

niſi probetur malus:vt C.de inof.teſt.l.omnimodo.& ff.de leg.ij.l.cum
quidam.& l.cùm pater.§.rogo.& de præſumpt.c.dudum. Sed dic quòd
accidens naturæ contrarium, remouet effectũ præſumptionis naturæ:
& ideo ex tempore accidentis naturæ contrarij ſemper iudicari debet,
tanquàm cõſtitutus in quaſi poſſeſſione malitiæ quæ procedit ex illius
malitiæ actu,accidentis naturæ contrarij.† Quia quælibet res ſecũdum 4
præſentem ſtatutum verum,vel ex precedentibus vel præſentibus præ-
ſumptum iudicatur:ſiue ſit accidens naturæ cõtrarium,vt ſeruitus:vt ff.
de libe.cau.l.ſi cui.§.licet.& l.liberis.§.pen. C.de ſer.expor.l.moueor.
& de ingen.man.l.pen.& s.de ſent.excom.ſi iudex lib.vj. Siue accidens
ſecũdum naturam:vt ætatis incrementum,& libertas perſonæ:vt ff.de
mino.l.minor.xxv.ann. adito præſide ex aſpectu.& C.de teſta.l.j.& de
ſenten.l.ſi arbiter.& inſtit.de teſta.§.teſtes. Siue præter naturam,vt di-
gnitas,& conditionis perſonæ vilitas: vt ff.de offi.præto.l.Barbarius &
loca.l.ſi ignorãs.& de iniuriis.l.item apud Labeonẽ. §.ſi quis virgines.
† Sed oppo. ꝙ ſi naturæ præſumptio ſit, quælibet bonũ eſſe vt dictum 5
eſt: præſumptio autem malitiæ procedit ex actibus naturæ contrariis.
ergò magis ſequi oportet præſumptionẽ naturæ,quàm naturæ contra-
riam:quia veriſimilior eſt, & in dubiis veriſimiliora ſequenda ſunt:vt
j.e.inſpicimus in obſcuris.& ff.ea.l.ſemper in ſtipulationibus.& de te-
ſtibus.l.ob carmen.§.ſi teſtes. † Sed dicendum videtur quòd poſteriora 6
prioribus derogant:vt ff.de adim.leg.l.iij.§.vlt. & de iu.codic.l.diui.§.
licet.& ideo potius ſtandum eſt præſumptioni cõtra naturam ex poſte-
rioribus procedenti,quàm præſumptioni naturæ precedentis. Item op-
ponitur, ꝙ ſi de natura eſt quemlibet bonum eſſe, ergo eſt immutabi-
le:vt inſtit.de iure natu.§.ſed naturalia. & ff.de capi.dimi.l.has obliga-
tiones.ergo per actus ſubſequentes non eſt poſsibile tolli.† Sed dicen- 7
dum videtur ꝙ quædam procedunt ex neceſsitate, ſeu ex quadã neceſ-
ſaria cõſtitutione iuris naturalis, & illa ſunt immutabilia, vt in contra-
riis.quædã verò ex præſumptione:vt aliquẽ bonũ eſſe. & illa tolluntur
per facta cõtraria præſumptioni naturæ:quia in incertis nõ certis locus
eſt coniecturis:vt in l.continuus.§.cũ ita.ff.de ver.obl. Item opponitur,
ꝙ qui olim fuit in poſſeſsione, vel quia alicuius rei,nõ præſumitur eſſe
hodie.vt plenè determinatur.C.de prob.l.ſiue poſsidetis. ergo qui fuit
olim in actu quaſi poſſeſsionis malitiæ,non debet præſumi eſſe hodie.
† Sed dicendũ eſt,ꝙ malitiæ vitium cõnexum eſt perſonæ cõmittentis
malitiam:& ideo præſumendũ eſt ꝙ ſemper concomittetur perſonam:
poſſeſsio autẽ alicuius rei non cohæret perſonę.Et ideo non præſumẽ-
dum eſt perſonã concomitari:ſed cõtra hoc eſt, quia etiam alicuius rei
poſſeſsio vel quaſi perſonæ cohæret:quia animo cũ corporeo actu quæ-
ritur.ff.de acq.poſ.l.iij.ij.rñ.& l.quemadmodũ. & animo ſolo retinet,
vt in ea.l.iij.§.in amittẽda.& l.clàm poſsidere.§.quid ad nũdinas.& l.ſi
id quod.

id quod.§.ꝙ autem.quare ergo magis præſumitur animi perſeuerantia
in cõtinuatione malorũ morum,quàm in cõtinuatione poſſeſsionis vel
quaſi alterius rei:& ſi dicatur ꝙ poſſeſsio & quaſi poſſeſsio cõſiſtit in re-
9 bus ſeparatis à corpore poſsidẽtis & quaſi poſsidẽtis.† Cõtinuatio verò
malorum morum conſiſtit in animo vitioſi. Tunc ego dico quòd ius
poſſeſsionis vel quaſi conſiſtit in animo vt d.§.in amittenda.in princ.&
C.de acq.poſ.l.licet.Licet res poſſeſſa & quaſi poſſeſſa extra corpus &
animam diſcernatur. Item & vitium conſiſtit in animo: vt l.ob quæ.§.
animi.ff.de ædilitio edicto, redhibitoria act.de homine tamen præſu-
mitur per actus extrinſecos & extra animum declaratos: vt C.de iniu-
riis.l.ſi non conuicij.& de ſicar.l.j.& de tuto.& curat.dat.ab his qui.l.is
qui.§.diuus Pius.& argu.de condi.inſtitut.l.quidam.¶ Sed mihi videtur
10 quod ratio ſit: † quia poſſeſsio auferri poteſt facto alterius, etiam ſine
concurſu ſpontanei animi poſsidentis,vt patet ff.de vi & vi arm.per to-
tum.ideo de præterito non præſumimus in præſenti. Vitium autem ani
mi auferri non poteſt per aliũ, ſine corruptione animi delinquentis:&
ideo ſemper præſumitur cõtinuata quaſi poſſeſsio in exiſtentia malitiæ
ſi contrarium non probatur.& ad hoc tendit huius regulæ cõcluſio.Dy.

In reg.Ratum.Argumenta.

1 *Ratam habens vulnerationem clerici,non eſt ob id excommunicatus.*
2 *Pater non tenetur gerenti negotia filij per ſimplicem ratihabitionem.*
3 *Ratum habere non poſſum,quod meo nomine non eſt geſtum.*
4 *Errans in ratihabitione non præiudicat ſibi in ſuo iure.*
5 *Error communis an impediat dominij translationem.*
6 *Debitorem ſe credens dominium pecuniæ transfert quam tradit, quam tamen condictione indebiti recuperabit.*
7 *Vendens rem meam ſuo nomine quando mihi ad pretium teneatur.*
8 *Locupletari cum aliena iactura non debet, qui cauſam nõ lucratiuam habet.*
9 *Vendens rem alienam quando ad pretium teneatur.*
10 *Pater vel dominus quando ratihabitione tenentur ex cõtractu filij vel ſerui.*
11 *Seruus in contrahendo domini perſonam repræſentat.*
12 *Pater quando teneatur de contractu per filium inito.*
13 *Hæres an poſſit habere ratum quod nominis defuncti eſt geſtum.& nu.15.*
14 *Hæres eadem perſona cum defuncto fingitur.*
15 *Prælatus an teneatur ratum habere,quod geſtum eſt prædeceſſoris nomine.*
16 *Prælatus in dubio eccleſiæ præſumitur quæſiuiſſe.*

REGVLA IX.

RATVM *quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum.*

1 ¶ † Si vulneraſti vel occidiſti clericum nomine tuo, & ego cuius no-

mine factum non fuit ratum habui, non ſum innodatus vinculo excõmunicationis:quia quod meo nomine non eſt geſtum, ratum habere non poſſum.[a] vt ſ.de ſentent. A
excommuni.cùm quis.lib.vj. Aliud autẽ exemplum traditur de iure ciuili:† Pone ꝙ geſsiſti negotium filij mei, 2
contemplatione ipſius filij licet habeã ratum, non propterea teneor tibi,niſi eo modo quo tenerer ſi ratũ non haberem:id eſt ad quantitatẽ peculij.quia quod meo nomine non eſt geſtũ non poſſum habere ratũ.ff.de nego. geſt.l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ibi, nã & ſi ſeruũ.&c.Itẽ pone ꝙ filius meus rogauit rem precario nomine ſuo,licet ratum habeã,nihilominus teneor interdicto de precario peculiotenus,ſicut tenerer ſi ratũ non haberẽ.eadem ratione,† quia nõ meo nomine geſtũ, non poſſum habere 3
ratum.vt ff.de precario.l.ſi ſeruus.eadẽ ratione dici poteſt,ꝙ ſi occidiſti hominẽ nomine tuo, & ego habeo ratum,nõ teneor:vel aliud cuiuſcũq; generis delictũ cõmiſiſti,vel contractũ celebraſti nomine tuo,& ſi ego habeo ratum, nõ teneor:quia quod nomine meo geſtũ non eſt non poſſum habere ratũ,[b] vt propterea propter ratihabi B
tionem ſim obligatus,vel poſsim agere contra aliũ.vt in hoc c.& l.præal.& arg.à cõtrario ſenſu ſumpto.ff.de calum.l.ij.in fin.Quid ergo ſi rem meã vendidiſti nomine tuo,& pretium percepiſti,& ego habeã ratum,quid operabitur ratihabitio? videtur ꝙ nihil,ſecundum rationem

A Adde an in delictis habeat locũ ratihabit.vide in ſequenti regula, & quæ ibi dico.& Bal.in l.quid ergo.in priuc.ff.de his qui not.infa.& in l.j.§.ſi procurator.ff.ſi quis ius dicen.nõ obtem.& Pau.de Caſt.conſi.cclxxij.& Lud.Bolog.in l.j.§.quoties.in ſecundis interpræt.ff.de vi & vi arm.& Docto.in c.cũ quis.ſ.de ſent.excõ.eod.lib.& Ange.Aret.in tract.Maleficiorum.in glo.Sempronium mandatorẽ.verſic.nunc quindecimo.& ibi in addit.per Auguſti.& Bern.Landrianũ, & Alb.de Gãd.in trac.Maleſi.titul.de furib.colum.iij.verſic.ſed pone ꝙ aliquis meo nomine, vt dicit,fecit furtum &c.vbi limitat ratihabitionem nõ habere locũ in delictis quæ nõ poſſunt per alium explicari:vt adulterũ & ſimilia perſonæ cohærentia vide Frã.de Aretin.in conſi.clxv.

B Adde ad iſtã regulam.& no.per Dyn.Bar.& Bal.in l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.de nego.geſt.& Bar.poſt gl.C.ſi vna eadẽq; cauſa.Inno.in c.Meſſana.cum ſeq.de elec.& Bal.omnino.in l.ei qui.& ibi Salic.C.quod cũ eo qui in alie.pot.& in l.j.eo.tit.& Bal.in l.j.C.qui admit.ad bono.poſ.per glo.& Bar.in l.j.C.de his qui à non domino ma.& in l.mater.C.de rei vendi.& in l.ſi eũ ſeruum.ff.ſi certũ pet.& ibi Alex.& Lud.Bolog.& ſingulariter Lud.Bolog.in l.ſicut.§.vẽditionis.ff.quib.modis pig.vel hypot.ſol.in primis interpret.& Bald.in l.venditioni.C.de vſuc.pro emp.vide glo.quã facit.& ibi Bal.in ſingulari.& Ludo.Bolog.in l.ſi maritus.C.mandati.quod in caſibus in quibus requiritur ſpeciale mandatum non ſufficit ratihabitio, nec poteſt quis habere ratum.pro quo facit gloſſ.in l.Paulus.ff.de acquiren.hæredi.& vide per Oldr.conſil.cxcix.colum.vlt.in princip.& Alexan.de Imo.in conſil.lxxviij.in fin.volum.iiij.& in conſi.xlvj.& pulchrè.Felyn.in cap.cauſam.colum.vlti.de iudic.& an nullum poſsit haberi ratum,vide latè Inno.in c.prudentiam.de offic.deleg.& Franc.de Aret.in conſi.cxxviij.

iſtius

4 iſtius regulæ,quia nõ nomine meo geſtũ &c.† ſed dicunt quidam,& benè, ꝙ ſi habui ratũ quaſi vendideris nomine meo,cũ vendideris nomine tuo,& tũc nihil præiudicat mihi.quia videor in cauſa ratihabitionis erraſſe, & propterea nõ conſenſiſſe.vt C.de iuris & fac.ign.l.cũ teſtamentũ.& l.non ideo.ſed ſi ratũ habui,quia vendidiſti nomine tuo,nõ habiturus ratũ ſi ſcirem me pretiũ petere non poſſe,ratihabitio nõ inducit actionem nego.geſt. quia nomine meo non eſt geſtum.vt dicto §.ſed ſi ego. facit tamen me dominium perdere.vt C.de rei vendic. l.mater.agam tamen contra poſſeſſorem:ſed ſi excipiatur de ratihabitione,potero replicare de dolo.argumen.
5 ff.de pactis.l.ſi cum te.in princip.† tamen contra hoc.videtur manifeſte, quia iure cauetur quòd error cauſæ nõ impedit tranſlatione dominij.vt ff.de acquiren.rerum domin.l.cum in corpus.Item alio iure cauetur, quòd fal
A ſa cauſa & falſa demonſtratio non vitiat legatum.[a] ff.de condit.& demonſtr.l.demonſtratio.in princ.& l.falſa.in prin.nec ergo debet impedire confirmationẽ dictæ ven-
6 ditionis.† Item quia iure cauetur,ꝙ ſi trado rem ſeu pecuniam credens me debitorẽ,cùm non ſim,transfero dominium,& datur condictio indebiti.vt per totum titu.de condict.inde.ff.& C.ſed dicendũ de rigore iuris dominiũ transferri.verùm quia error probabilis nõ debet erranti nocere : ideo contra poſſeſſorẽ excipientem conceditur replicatio doli : vt d.l.ſi cum te.quia non erat ratum habiturus,niſi credidiſſet ſibi cõpetere per ratihabitionem actio neg.geſt.ad pretiũ.& ideo meritò datur replicatio: quia & in legatis falſa cauſa vitiaret legatũ, ſi teſtator aliàs legaturus nõ foret.vt ff.de condi.& demon.l.cũ tale. §.falſam.arg.de hæred.inſti.l.ſi.ſed opponitur & videtur quòd venditionẽ rei meæ licet non meo nomine factam ratam habere poſſum, & per ratihabitionẽ competit mihi actio negotiorũ geſt.vt C.de rei vendic.l.mater.& de rebus alie.non alie.l.j.ff.de neg.geſt.l.ſi.& ſi certũ pet.l.
7 ſi eum ſeruum.† Sed dicendũ,quòd aut ille qui vendidit rem meã nomine ſuo & pretiũ percipit,habebat cauſam

& Cardin.Alexand.in c.regula.xvij.diſt.in fin.etiam Bald.in conſilio xcvj.in fin.lib.j.& in conſi.cviij.ante finem.& conſilio clxxxix.eodem libro.& vide Baldum in conſilio ccxix.in ver.ſed videndum.& in conſilio ccx.eodem libro.& in conſilio cc.col.ij.eod.lib.& Bar.in l.Pomponius.& in l.ſi.ff.de neg.geſt.

A Adde Bartolum & Alexand. Bartholom. Socinum in l.demonſtratio.§.quod autem.ff.de cõdition.& demonſtr. Barto. Ioan. Fabr. & Angel. Aret. in §.huic proxima.cum §.ſequent. inſtitut. de leg.& Bald. l.j.colum.vltim.C.de falſa cauſa.Deciſ.Capell. Tholoſa. ccccxiij.

Adde de hoc, quæro ſcilicet an & quando falſa demonſtratio vitiet legatum.gloſſ.in l.ſi ſic.§.ſi mihi.in verb.demõſtrationem.& quod ibi dixi in apoſtil.in verſic.non nocet legato.ff.de leg.j.dixi etiam in apoſtil. ad Barto.in l.cum quidam.in verſicu.legatũ non vitiat.ff.de legat ij.

 à me,

A Adde Bald.Bart.& Alexand.col.iij.ver.in ea.gl.ff.Iaſ.& Doct.Moder.in l.ſi eum ſeruum.ff.ſi certum pet.Cyn.& Bal.in l.mater.in iiij.oppo.& q.j.C.de rei vend.& glo.Docto.in l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ff.de nego.geſt.& gloſſ.& ibi Bald.in fi.in l.j. C.de rebus alie.non alien.

B Quod meo nomine nó eſt geſtũ. Adde Bar.omnino in l.bonorũ.ff.rem ratã haberi.& Felyn. in c.prudentiá. col.pen.ver.nũquid vnus poſſit habere. extrà de of.deleg.

à me,aut ab alio,aut à nullo:ſi habebat cauſam à me,cõ-
petit mihi actio ad pretiũ etiam re non extante: vt ff.
de condi.indeb.l.ſi non ſortem.§.libertus.& in l.in ſum-
ma.§.ſi ſeruum.ſi ab alio, aut habebat cauſam lucratiuã,
aut non lucratiuam:ſi non lucratiuam, etiam re peremp-
ta non tenetur ad pretium, niſi culpa vel mora ſua in-
terceſſit.ff.de rei vend.l.Iulia.ſcribit, ſi hominẽ.† Ratio 8
autem eſt: quia quando habet cauſam non lucratiuam,
non videtur locupletari cum aliena iactura:quia tantum
ſibi abeſt quantum adeſt.arg.inſtit.de leg.§.ſi res aliena.
& ff.de legat.j.l.planè.§.quòd ſi rem eandem.ſed ſi ha-
bebat cauſam lucratiuam,tũc in ſubſidium,id eſt re per-
empta vel præſcripta tenetur mihi ratum habenti ad pre
tium præceptum actione nego.geſt.vt de neg.geſt.l.fin.
& ſi cert.peta.l.ſi eum ſeruũ.In tertio caſu,[a] ſcilicet quã- A
do à nullo habet cauſam re extente, & ſi ratũ habeo nul
lo modo tenetur: quia quod meo nomine nõ eſt geſtũ [b] B
ratum habere nõ poſſum:ſed conſulitur mihi cõtra poſ-
ſeſſorem ad rem in ſubſidiũ:tamen re perempta vel præ
ſcripta conſulitur mihi ratum habenti ad pretiũ perce-
ptum act.neg.geſt.vt ff.de neg.geſt.l.vlt.& C.de rei ven
di.l.mater.& de reb.alien.nõ alie.l.j.& hoc† ſi is qui ven 9
didit erat bonæ fidei poſſeſſor:aliàs tenetur ad iuſtũ pre
tium,& nõ liberaretur ſoluẽdo acceptũ:vt ff.de pet.hæ-
redi.l.ſi poſſeſſor.§.fi.Item contra exẽpla in prin.poſita,
& cõtra verba regulæ videtur: quia l.cauetur† ꝙ ſi pater 10
vel dominus ratũ habet contractũ à filio vel ſeruo cele-
bratum.obligatur inſolidũ:[c] ff.quod iuſſu.l.j.§.ſi ratum. C
& de in rem ver.l.ſi res.§.pen.ergo ratum habere poteſt
quod nõ ſuo nomine geſtum eſt.& aliter obligatur:quia
ſi ratum nõ haberet,teneretur de peculio tantùm & ratũ
habendo teneretur inſolidũ.Solut.dicũt glo.iuris ciuilis
ꝙ aut aliquis habet ratum contractũ ſerui vel filij, & tũc
tenetur inſolidum.vt d.§.ſi ratum.cum d.l.ſi res.§.quod
ſeruus.aut habet ratũ contractũ vel quaſi ab alio celebra
tum nomine filij vel ſerui:& tũc ratihabitio nihil opera
tur:vt in d.l.ſi pupilli.quæ ſolutio tolli poteſt per l.ſi ſer
uus.

C Adde quando pater vel dominus ex contractu filij vel ſerui teneatur inſolidum. glo. Bald.& Salic.in l.ij mandator. C.quod cum eo qui in alie.pot. & l.dominum eo.tit.& gloſ.& Doct.in l.j.§.ſi ratũ.ff.quod iuſſu.& Io.Fab.in §.fina. inſtit.de oblig.& in §.actiones de peculio.& ibi Angel. Aret.col ij.verſi.& pro euidentia.& ibi Iaſon de May.in princip. de act. & Angel. Aret. in §. præterea. & ibi Ioan. Fab. inſti.quod cum eo qui in alie. poteſt.eſt & Ange. Areti.in §. ſi nautem per procurato. colum.vlti.verſic. vnde Barto.inſtitu.de ſatiſd. & Dynus Bartolus Baldus &

galice in l.fina.§.vbi autem.C.de bonis quæ liber.& Bald.& Ludo.Beleg.in ſecundis interpret.in l.prætor.§.ſed ſi filius.ff.de eden.& Doct.in l. tam ex contractibus. ff.de iudic.

A Adde text.Io.Fab.& Angel.Aret.in §.cum autem.inſt.de hær.quæ ab in teſt.& idem in l.fi.C.de impub.& aliis ſub.& per Iaſ.in §.actiones autem.in prin.inſt.de ac.

uus.ff.de prec.nam ibi contractus precarij celebratus e-
rat ab ipſo ſeruo.& tamẽ dominus ratũ habens tenetur
de peculio tantũ. Sed dici poteſt à volentibus ſolutionẽ
illã ſuſtinere,ꝙ in l.ſi ſeruus.tex.non exprimit ꝙ domi-
nus ratũ habuerit, licet ſuppleatur per gl.& ideo rema-
net valida ſolutio prima. ad cuius cõfirmationẽ accedit,
11 †quòd ſeruus perſonã domini repræſentat: vt ff.de opt.
A leg.l.ſi à Pãphilo.Itẽ filius repræſentat perſonã patris.[a]
inſtit.de inutil.ſtip.§.poſt mortẽ. & C.de impub.& aliis
ſubſtit.l.fi.& ideo ſi ratũ habuerit quod eſt geſtũ à filio
vel ſeruo ipſius filij vel ſerui nomine ratum habere vi-
detur illud quod quadam iuris præſumptione geſtum
eſt nomine ſuiipſius. ſed & per hoc ſi geſtum eſt ab alio
nomine filij vel ſerui, dici poteſt ꝙ ratum habere vide-
tur quod geſtũ eſt nomine ſuiipſius.& ideo deberet ob-
ligari per talem ratihabitionem, ſicut ſi ratum haberet
quod ſui patris vel dominij nomine geſtum eſſet. quod
tamen falſum eſt.vt dicta l.ſi pupilli.§.ſed ſi ego.ibi, nã
12 & ſi ſeruum.† Et ideo verior ſolutio videtur, ꝙ aut ratũ
habet tanquam pater, aut tanquam alius, aut dubitatur.
primo caſu tenetur inſolidum:vt ff quod iuſſu.l.j.§.ſi ra
tum.& de in rem ver.l.ſi res.§. quod ſeruus. in ſecundo
caſu nihil operatur ratihabitio:vt ff.quod cum eo.l.ij.§.
ſi in tertio. idem, quòd nec operetur ratihabitio.ff.de
preca.l.ſi ſeruus. & præalleg.§.ſed ſi ego. Sicut aliàs di-
ſtinguitur.aut facit illud tanquã pater, vel tanquã alius.
vt ff.de adop.l.ſi pater.§.qui duos. Idẽ patet quãdo con-
uenitur pater nomine filij: quia eſt adminiſtrator legiti
mus.vt C.de bon.mater.l.j.releuat à cautione iudic.ſol.
C.de adminiſt.tut.l.fin.§.defenſionẽ.ſed quando defen-
dit filiũ tanquam alius, neceſſe habet cauere iudi.ſolu.
qui ſatiſd cog.l.filiusfami.& ita ſolet notari.C.de bon.q
B liber.l.fi.§.vbi autẽ.[b] & facit ad prædictam ſolutionem
confirmandã.ff.ſol.matrim.l.ſi verò.§.item quicquid.&
13 de acquir.hæred.l.ſi quis nõ.cũ multis ſimilibus.† Quę-
ri autẽ poſſet & debet an hæres poſsit habere ratú quod
geſtũ eſt nomine defuncti? & ſi cõſideremus veritatem,

B Adde, an pater teneatur cauere de rato, vel iudica. ſolu. agendo vel defendendo nomine filij, vide Cyn. in d.l. fi. §. vbi autem.C.de bon.quæ libe.& ibi Bart.& Alex. in addit. & Sali. qui allega. hic Dyn.Baldum.& Bart. in l.filiuſfam.& ibi Paul. de Caſt. & Alexand.ff. qui ſatiſd. cog.& Ioã. Fab. in §. codẽ. & Angel.Areti. in §. ſi nautem. col.iij. inſtit. de ſatiſdat. tut. & Ange.de Peruſ. in d.l.fina. §.vbi autem. vbi vide per Docto.quid in aliis adminiſtratoribus, & tutoribus.

Tu conclude quòd præſtatur cautio rati per patrem agentem & defendẽtem filiũ. vt plenè notat Bart. in alleg.l. filiuſfam & ibi poſui in addit.ff. q ſatiſd.cog.vbi plenè examino húc articulum.

A Adde Bar. in l. bonorũ. ff. rem ratã haberi. qui refert & ſequitur Dy. de quo vide tex. & ibi Bald. & Saly. in l. ab vno. C. de neg. geſt. & Bart. in l. ſi quis offerẽti. §. j. ff. de ſol. & in l. ſi is cui. ff. rem ra. haberi. & an eo ipſo quòd quis ſuccedit vẽditori, videatur habere ratam venditionem per defunctum factam, vide Alexan. conſilio xcij. col. ij. & lib. v. & plenè per Barto. in l. cum virum. ff. de vſucap. & in l. ij. C. ſi in fraude patro. Cyn. Bald. & Salicet. in l. cùm à matre. C. de rei vẽ. & Ioann. And. hic in Nouel. & Domin. de Rozat. deciſ. ccxxiij. in nouis. tit. de locato & cõduc. & quæ dixi in §. iij. colũ. xj. & in addit. de conſuet. retract. libro Cõſuetu. Biturigum.

B Adde Bart. in dicta l. bonorum. & in l. ſi is cui. ff. rem ratam haberi. Et an geſta nomine vnius canonici poſſint rata haberi per canonicum qui ei poſtmodum ſuccedit, vide ibi Bar. & Innc. & Doct. in cap. qđ ſicut. de elec.

C Adde, an acquiſita per clericum ſeu prælatũ, vxorem, tutorem, officialem præſumantur quæſita de bonis eccleſiæ, mariti, pupilli, vel ex officio. Lud. de Roma. in conſil. cxlix.

id eſt, quòd verè eſt alia perſona, iuxta verba regulæ, nõ poterit habere ratum. Item quia iure cauetur expreſſe, quòd bonorum poſſeſsionem petitam nomine defuncti hæres non poteſt ratam habere. vt ff. de bon. poſſeſ. l. iij. §. acquirere. in fi. & ff. rem ratam haberi. l. ſi is cui. & l. bonorũ. E contrà videtur ſi conſideremus fictionem iu-
1 ris. † q; fingit perſonam heredis eadem cum perſona defuncti. ff. de vſucap. l. hæres. & in authen. de iureiur. quod à mor. præſt. in princ. dicemus quòd poſsit habere ratũ quod geſtum eſt nomine defuncti. Item quia expreſsè iure cauetur, quòd hæres poteſt habere ratum quod geſtum eſt nomine defuncti. ff. rem ratam haberi. l. ſi ſine. §. ſi procuratori. Dicendum eſt, [a] † q; aut agitur de eo iure quod non eſt agnitum per defunctum quod non ſoſet ad hæredem tranſmitti, & tunc hæres non poteſt habere ratum quod geſtum eſt nomine defuncti. vt in d. l. iij. §. acquirere. & hoc apertè per verba illius text. colligitur. & d. l. ſi is cui. & l. bonorũ. ff. rem ratã haberi. Sed ſi agatur de eo iure quod etiam non agnitum per defunctum ad hæredes tranſit, tunc hæres poteſt habere ratũ: vt in præalleg. l. ſi ſine. §. ſi procuratori. † Item quæri po- 2
teſt an ſucceſſor prælati poſsit habere ratum quod geſtum eſt nomine prædeceſſoris? [b] Et dicendum videtur, 3
quòd aut eſt geſtum nomine prælati, tanquam ſingularis perſona, aut contemplatione eccleſiæ, aut dubitatur. Primo caſu non poteſt habere ratum per verba iſtius regulæ & eius ſimilis, niſi eo caſu quo eccleſia ꝑlato ſuccederet: quia tunc idem ſeruaretur quod dictũ eſt fore ſeruandum in hærede. ſ. in proxima q. Secundo caſu poteſt habere ratum: quia adhuc durat eccleſia, cuius perſonam repræſentat prælatus ſecundus ſicut & primus. In tertio caſu præſumendum eſt in dubio eccleſiæ contemplatione geſtum & prælati miniſterium ſolùm deſignatum. ff. de annuis leg. l. annua. §. j. & de condit. & demonſt. l. filio. & ideo ratum habere poteſt. † Item quia quæſita per 4
prælatum in re dubia quæruntur eccleſiæ. [c] vt in authẽ. de eccle tit. §. interdicimus. Dyn.

In reg.

& de vxore Alexand. conſi. xiij. in fin. libr. v. & Doctores in l. coniunctus. ff. de donat. inter virum & vxorem. & in l. etiam. C. eod. titu. & ibi vide Alber. de Roza. quid in vidua. & Angel. in conſilio xiij. vbi ponit quid in concubina. & Cyn. Barto. Bald. & Salicet. in authent. licentia. C. de epiſcop. & cleric. & text. & ibi Innocent. & Abb. & Modern. in cap. requiſiti. de teſt. & Innocen. in capitulo cùm in officiis. & Abba. in cap. cum eſſes. eod. titu. & Barto. Ioan. de Plat. in l. facultas. C. de iure fiſci. libro x. & Abb. Sicul. in cõſil. xciij. libr. ij. & Franciſc. de Crema in ſuo ſingu. vj. & Ange. in conſ. cxij.

A Adde quando ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur. Specu. tit. de loc. & cõduc. §. vj. ver. clxviij. & Abb. Sicul. & Felyn. in ca. nonnulli. §. ſunt & alij. de reſcri. & Bal. in ſuis ſingu. in litera, ratihabitio. & Felyn. in c. poſt ceſsionẽ. in vj. col. verſic. ij. declara. de probat. & Spec. tit. de cita. §. vj. ver. hoc autem. & ſequen. & in titu. de iudic. de legat. §. viij. ver ſic. quid ſi committeres. & Pau. de Caſtro conſilio j. in antiquis. & Ludou. de Roma. in ſuo ſingulari quod incipit, quare nunquid geſta per filium. & Cepol. cautel. xxx. & Angel. Peruſ. in l. inter quos. §. alieno. ff. de damno infecto. & Bald. in ſua Marg. in lit. ratihab. & Angel. Aretin. §. præiudiciales. de actio. inſti. & Bald.

regula

In reg. Ratihabitionem. Argumenta.

1 *Ratihabitio qualiter dicatur retrotrahi.*
2 *Dominium quæri poteſt ſola ratihabitione.*
3 *Ratihabitio etiam in delictis locum habet.*
4 *Ratihabitio nihil operatur in delictis, quæ per alium committi nequeunt.*
5 *Ratihabitio quando dicatur retrotrahi.*
6 *Renuntiare præſumitur qui tempus debitum labi patitur.*
7 *Ratihabitio an æquiparetur mandato.*
8 *Poſſeſſori aſsimilatur, qui dolo deſijſſe poſsidere cõuincitur.*
9 *Mandatum mandati actionem inducit, ratihabitio negotiorum geſtorum, prohibitio mandati actionem impedit.*
10 *Actio negotiorum geſtorum data contra ratum habentem vnde oriatur.*
11 *Geſtum vtiliter pro rato habetur.*
12 *Actio negotiorum geſtorum pendet ex voluntate ratum habentis.*
13 *Actio an competat contra ratum habentem ſi delinquẽs damnatus ſatiſfecerit. & nu. ſeq.*
15 *Delinquentium vno quopiam ſoluente, an liberentur reliqui.*
16 *Ratum habens delictum quare eadem pœna plectatur cum delinquente.*
17 *Delinquentis abſolutio an proſit mandanti vel ratum habenti. & nu. ſeq.*
19 *Victoria vnius quando cæteris proſit.*

REGVLA X.

RATIHABITIONEM *retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari.*

1 ¶ † LICET quod meo nomine nõ eſt geſtum nõ poſſim habere ratũ, vt in regula præcedenti: tamẽ ſi ratum habeo quod nomine meo geſtũ eſt ratihabitio retrotra-
A bitur, & pinde obligor ac ſi mãdaſſem. [a] & hoc intendit

conſi.ccxxix.& conſi.ſeq.& in conſ.xc.lib.j.& in conſ.& clxxj.ver.vj.& alia ratiſne.& in conſi.cxcviij.in fin.lib.ij.& per Docto.in l.licet.ff.de iudic.Cyn.Bal.& Sa. lice.in l.fin.C.ad Maced.& Bart.Bald.& Imol.in l.contrario.ff.de offic.pro conſul.& Bar.in l.ſi is qui.ff.pro empt.in iij.oppo.j.partis.& per gloſſ.Doct.in l.Iulianus.ff.qui ſatiſda.cogan.& Bald.in l.ſi pupilli.§.item quæritur.ff.de nego.geſt.& ibi Bar.& pulchrè

regula præſens.& eius exēpla multa patent, & in cōtractibus, & in delictis.in cōtractibus, † vt ſi aliquis emerit 3
rem ſine mādato nomine meo, & per traditionem recepit, & ego poſtea ratam habeo emptionem, perinde quæritur mihi dominiū & poſſeſsio per ratihabitionē, ſicut quæreretur per procuratorem qui mandatū haberet, quia ratihabitio retrotrahitur,& cōparatur mandato.arg.ff.de neg.geſt.l.ſi ago.&de acq.poſſ.l.communis.§.procurator.& idē confirmatur.ff.de ſolut.l.ſi quis offerenti.& l.vero procuratori.§.fin.& l.qui cum x.§.fin. Item patet in delictis, a † quæ poſſum per alium cōmit 4
ti,quia ſi vulneraſti clericū nomine meo,& ego ratū ha 5
beo,perinde ſum excōmunicatus ac ſi mādaſſem à principio vulnerari.s.de ſenten.excom.capit.cum quis.libr. vj. Item ſi deieciſti aliquē de poſſeſsione nomine meo, & ego ratū habeo,perinde teneor interdicto vnde vi ad poſſeſsionē reſtituendam & alia damna illata ſicut tenerer ſi à principio mādaſſem.c.cum ad ſedē.de reſt.ſpol.

Fely.in ca.ſicut tuis in fin.de ſimon. vbi ponit regulā cum ix.fallen.& an ratio dicatur retrotrahi per fictionē & nō per veritatē & multa alia, in materia, vide Alex.in conſ.cxvj.lib.v.& ibi quando ratihab. retrotrahit. quando ex hoc auffertur ius illi contra quē ſit ratihab. & an contractū per aliū nomine meo geſtum poſsim in abſentia illius cū quo contraxi ratificare? dic quod ſic,vt tenet gl.Guilier.Bar.& Doct.in l.Pōponius.ff.de neg.geſt.& no.Cy.in l.j.ad fi.C.ſi quis in fraud.patro.& Bart.in l.quo em.ff.rem ratā hab.& in l.certū.§.ſi quis abſente.ff.de cōfeſ.& Ang.in §.ſin verò expreſſum.in authē.de hæred.& falc.& pulchrè Alex.in cōſ.cxxvj.in vlt.col.lib.v.& an ille cuius nomine celebratus eſt contractus ex quo ſe fundat pendente iudicio poſsit ratificare: tenet Alexā.quòd ſi in conſi.cxxvij.col.j.ver.ij.reſpon.eo.lib.& Bal.in conſi.cclxxix.l.iiij.& quando & quomodo videatur ratificare & approbare factū procuratoris ſi excedat mandatum.& quid ſi eſt præſens & tacens, vide pulchrè Alex.in conſ.lxxx.col.v.lib.iiij.

Adde hic Barto.in l.ſi vxor.§.ſi quis vxore.ff.de adul.& Alexan.in l.bonorum.in addit.ij.ad Bar.cum ſeq.ff.rem ratam hab.& Fely.in c.cauſam.col.vlt.de iudi.qui ponit xx.fallen.quòd factum per falſum procutorem nō poteſt ratificari.& Fely.in c.j.col.pen.& vlt.de re iudic.& Petr.de Ancha.hic qui vltra hanc regulam non ſcripſit.& Alber.& Phil.Franch.hic.& ſingu.deciſ.Capel.Thol.q.cclxxij.& Angel.conſi.ccxcij.Panor.cap.cum vos.nu.vj.& ibi poſui in apoſti.ad eum.in verſic.actus.præcedens.de his quæ fiunt à prælat.

▲ Adde,an ratihabitio in delictis retrotrahatur.Bald.poſt gloſ.in l.ſi pupilli.§.ſi Titij.tit.ff.de neg.geſt.& Bart.in l.Pomponius.eo.tit.ad plenum.& Pau.de Caſtr.in conſil.ccccxv.in antiq.& Bald.in conſil.clij.libr.j.& Barto.in l.j.§.ſed & ſi cum quis.ff.de vi & vi ar.Cyn.Bald.& ibi latiſsimè Salice.in opp.in l.non ideo minus.C.de accuſ.Bald.in l.fina.ad fin.C.ad Maced.& Inno.& Docto.in cap.ij.de ord.cogni.

ff.de

▲ Adde Dyn.in l.bonorum.hic alleg.vbi idem tenet.& Dyn.ſequitur Cyn.in l.ſi.C.ad Macedonianum.ſed Barto.in d.l.bonorum.eoſdem reprobat in ſecundo contrario.vbi vide quo tempore debet fieri ratihabitio,vt aliquid operetur.& Barto.in l.vero.§.ſed non vero.ff.de ſolutio.& Bald.in conſilio xlij.libr.ij.& Bartol.in l.j.C.qui admit.ad poſſeſſ.

ff.de vi & vi ar.l.j.§.ſed & ſi cum quis.& §.quoties.& §.deieciſſe.& ff.de reg.iu.l.hoc iure.§.deiicitur.& idem in omni genere delictorū quæ poſſunt explicari per aliū, cum regula generalis ſit tradita in præall.§.ſed & ſi cum quis.quia in delictis ratihabitio cōparatur mandato. † In
4 his autem quæ non poſſunt per alium explicari: vt adulterium, & ſimilia perſonæ cohærentia,dicunt ratihabitionem nihil operari.vt arg.C.de cadu.tol.l.j.§.ne autē. ¶Sed oppo.& videtur ꝙ ratihabitio retro non trahitur: quia ſi quis petat bonorum poſſeſsionem mihi delatam nomine meo infra tempus legitimum,& ego ratam habeam petitionem poſt tempus, ratihabitio nihil operatur.per quod patet ꝙ non retrotrahitur.ff.rem rat.hab.
5 l.bonorum.ſed dicendum eſt † ꝙ aut ratum habenti po-
A teſt imputari a culpa tacitæ repudiationis.verbi gratia: appellationem interpoſitam nomine meo ratam habeo poſt tempus quod datur ad appellandum, vel ad appellationem proſequendam, vel ſi bonorum poſſeſsionē petitam nomine meo ratam habeo poſt tempus quod datur ad bonorum poſ.petendam, ratihabitio nihil opera-
6 tur.vt d.l.bonorum.Ratio autem eſt, † quia patiēdo tempus labi in quo competebat ius bo.poſſ.petendæ, vel ius appellādi vel appellationis proſequēdæ,vel aliud quod-
B cunque videtur tacitè illi iuri renuntiaſſe. b arg.ff.ſi tab.teſt.nullæ eſſe dicantur.l.j.§.ita autem.& in auth.de his qui ingred.ad app.§.ſi verò.& ideo fruſtra per ratihabitionem conatur redire ad id quod ſemel renuntiaſſe videtur.vt C.de reb.cred.l.ſi quis iuſiurandum.& de cond.

B Adde & no.quòd tacens & permittens labi tempus intra quod agere poteſt, videtur tacitè renuntiare iuri ſuo.vt l.prima.C.de in integrum reſti.quod limita per Bal.ibi eſſe verū in iure quærendo, ſed in iure quæſito curſus præſcriptionis non inducit conſenſum renuntiationis.vt l.fin.ff.rem ratam hab.& tenet Alexand.in dicta l.bonorū.in iij.addit.ad Bart.& per Felin.in cap.cum cauſam.colum.iij.de re iudi.& doct.inſuper d.Alexā.de Imol.in dicta l.j.C.de in integr.reſtit.& quæ dixi in §.j.collat.iij.de conſuetud.retract.in lib.Conſuetud.Biturigum.

Ratio autem huius dicti eſt, quia regulariter taciturnitas cum ſcientia operatur idem quod conſenſus: vt not.Bartol.l.in ſponſalibus.§.j.ff.de ſponſal.duor.in l.ij.in apoſt.in ver.qui tacet.poſito ſuper glo.in ver.non contradixit.ff.ad Municip.notaui poſt Iacob.Rebuffi in l.j.nu.2.ver.pro conſentiente.C.de filiisfa.& quemadmodum pater tenetur pro eis.lib.x.poſui poſt Gemin.in c.ſi poſt.in ver.taciturnitas.nume.1.de confeſſ.lib.vj.poſt Panor.in c.per venerabilem.nu.28.in ver.conſentiat.extrà qui filij ſint leg.de quo per Ancha.conſi.ccxxv.Rom.ſingu.ccccl v.incip.inferior.& Corſet.ſingul.ſuis.in verb.taciturnitas.

inſer.

inſer.l.fin.& ff.qui ſatiſd.cogan.l.de die.§.ſi.& not.ff. de
neg.ge.l.ſi ego.aut verò culpa tacitæ renuntiationis non
poteſt imputari ratum habenti: & tunc habet locum re-
gula ꝙ ratihabitio retrotrahatur & mandato compare-
tur.item opp.& videtur† ꝙ ratihabitio non aſsimiletur 7
mandato:quia mandatum parit actionem mandati:vt ff.
de procura.l.licet.§.ea obligatio.ſed ratihabitio parit a-
ctionem neg.geſt.ff.de nego.geſt.l.ſi pupilli.§.idem ait.
Sed dicendum eſt ꝙ aut habetur ratũ geſtum à præſen-
te.& tunc datur actio mandati.ff.mand.l.ſi remunerãdi.
§.ſi paſſus.& l.qui patitur.& l.qui fidem alterius.aut ha-
betur ratum geſtum ac abſente, & tunc datur actio neg.
geſt.& non mandati.vt in d.§.idẽ ait.& ff.man.l.ex man
dato.§.ſi fideiuſſori.tunc ergo comparatur ratihab.man
dato in effectu,ſed non quantũ ad ſpeciẽ actionis[a]. †Si- A
cut dicimus eum qui dolo deſiit poſsidere,poſſeſſori aſ- 8
ſimilari.vt ī.eo.c.pro poſſeſſore.& ff.eo.l.ſi dolo.& l.pa
rem.& tamen differt quantum ad ſpeciem actionis: quia
ille qui poſsidet.tenetur directa:ille vero qui dolo deſiit
poſsidere tenetur vtili.ff.de noxal.l.electio. §.ſi ex plu-
ribus.& §.ſi is.& l.ſi pluriũ.Item propter hoc ꝙ ratiha-
bitio comparatur mandato,patet nõ eſſe mandatũ cum
nihil ſimile idem ſit.ff.depo.l.quod Nerua. ergo nõ de-
bet parere actionem mandati quæ procedit ex mandato
tantùm tacito vel expreſſo.¶ Tria ergo ſunt quorũ nul-
lum eſt alterum. Primum,eſt mandatũ tacitũ vel expreſ
ſum.Secundũ,eſt ratihabitio.Tertiũ,eſt prohibitio.†pri 9
mum,inducit actionem mandati. vt l.licet.§.ea.& d.§.ſi
paſſus.& l.qui patitur.& l.qui fidem.ſecũdum actionem
neg.geſt.vt l.ſi pupilli.§.idem ait.tertium,impedit actio
nem mand.vt ff.mand.l.& ſi pro te. & l.qui fide. Itẽ im-
pedit actionem neg.geſt.C.de neg.geſt.l.vl.& ff.de neg.
geſt.l.ſi duobus.†an autẽ actio neg.geſt. quæ datur con- 10
tra ratum habentem naſcatur ex adminiſtratione præce
denti,vel ratihabitione ſequenti:no.doct.ꝙ ex ratihabi-
tione tantùm ſequenti:mihi videtur ꝙ cùm quatuor ſint
genera negotiorum,vnum,quod eſt meum, cura & ſoli-
citudine:ſecundum,re ipſa:tertium,ipſo geſtu:quartũ, ra
tihabitione,vt plenè no.ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli.§.item
quæritur.& §. quid ergo. ꝙ in primis tribus caſibus na-
ſcatur actio neg.geſt. ex adminiſtratione præcedẽti me-
diante ratihabitione ſequenti ſpontanea,vel coacta,ſicut

A Adde & nota ꝙ ratihabitio cõparatur mandato,nõ tamẽ in omnibus: quia nõ oritur actio mandati, vt ſequitur & refert Bar. in l. ſi pupilli. §. itẽ quæritur. in ȷ. opp.ff.de nego. geſt. & ibi Bal. idem tenet in §.idem ait.ead. l.& per Hippo. de Marſil. ſuo ſingula. lxxiiij. vbi ponit vnam limit.

A Adde Bart.& Bald.poſt gloſſ.in l.ſi pupilli.§.item requiritur.ff.de neg.geſt.& Cyn.Bart.Bald.& Sal.& Alexand.in l.ſi pecuniam.C.de nego.geſt.qui tenent contra Dyn. qui in hoc quod vult quòd in caſibus in quibus negotium ad nos ſpectat ratihabitione actio nego.geſto. non oriatur ex negotio ante geſto nomine meo, ſed ex ratihabitione mea, inſequendo gloſſ. in dicta l.ſi pecuniam. & in l.mater. C.de rei vendicat.ſed contrarium tenent cõmuniter docto. quòd imo ex negante geſt. oriatur act.negot.geſtor. per textũ in l.iij.§. hæc actio. ff.de neg.geſt. & ibi vide Baldũ & doct. quot ſunt genera negotiorũ.vide Bar. & doct. ſ.in locis alleg. Et nota quòd in mutuo & debito facto nomine meo non requiritur ratihabitio. l. ſi abſentis.& ibi Bar.& Bal.C.ſi certum petatur.

aliàs dicitur in caſu ſimili.C.de rer.permut. l.ex placito.
quia poſito quod nulla ratihabitio interueniret, nihilo-
11 minus datur actio nego.geſt.cùm†pro rato eſſet haben-
dum quod vtiliter eſſet geſtum.vt ff.eod.titu. l.Pompo-
nius ſcribit.verſi.quemadmodum. & inconueniens vide-
tur dicere ꝙ in illis tribus generibus naſcatur ex ratiha-
bitione,cum ea non interueniente cõpetere poſsit actio
negot.geſt.in quarto verò genere, ſcilicet in eo quod eſt
meum ratihabitione tantùm,dico verũ eſſe ꝙ ex ratiha-
A bitione naſcatur : [a] vt d.l.ſi pupilli.§.item quæritur.Alia
12 quæſtio eſt ad eãdem determinationẽ tendens,†an actio
neg.geſt.pendeat ex voluntate ratũ habentis:& in hac vi
detur mihi ſimiliter ꝙ tribus primis generibus non pen
deat ex voluntate ratũ habentis , quia datur contra inui-
tum.vt d.l.Pomp.& l.ſi pupilli.§.ſi Titij.& l.item ſi cum
putaui. in quarto vero genere , ſcilicet in eo quod eſt
B meum ratihabitione à princ. pendet ex voluntate mea.[b]
quia ſi ratum habeo,naſcitur actio neg.geſt. ſi ratũ non
habeo,impeditur natiuitas actionis. vt d.l.ſi pupilli.§.itẽ
quæritur.& §.item ait. ſed ex poſtfacto nõ pendet ex vo
luntate mea:quia ſi ſemel habeo ratum, non poſſum vo
luntate contraria tollere actionem iam natam. Itẽ ſi re-
probaui quod geſtũ erat, & per hoc impediui natiuitatẽ
eius,non poſſum poſtea,licet velim habere ratum, face-
re ꝙ naſcatur actio neg.geſt. cuius natiuitas fuit ab ini-
tio impedita.& ita loquitur ſi bene inſpiciatur. ff.de ſol.
l.diſpenſatorem. & in his duabus quæſtionibus confuſe
loquũtur Legiſtæ.Item quæri poteſt circa materiam re-
13 gulæ quædam quæſtio dubitabilis & ſæpe occurrẽs: †vi-

B Adde an quis poſsit habere ratum geſtum nomine ſuo,ſemel reprobatum,vide Bart. Raph.& docto. moder.poſt gl. in l.diſpenſatorem. ff.de ſolutionib. & Bart. in l.Pomponius.colum.vj.de nego.geſt.tex.gloſſ.& ibi Domin.in cap.licet.de procur.ſ.eod.lib.& Bald.in l.falſus.colum.ij.C.de fur.vbi dicit, quòd factum per procuratorem reuocatum non poſſunt habere ratum.de quo vide Alexã poſt Barto.& doct.in l.tutor.C.in quib.cau.in integ.reſtitut.& Bald.in l.abſentis. C.ſi certum peta.& Specu.titu.de defenſore.§.j.verſic.ſed penè egiſti.& Ang.Aret.in ſingula.in §.præiudiciales.col.iij.verſi.ſi autem ſemel reprobaui.& ibi Iaſ.de May.inſt.de act.qui ponunt intellectum l.diſpenſatorem.

delicet ſi actum eſt contra delinquentem, & eſt condemnatus, & ſatisfecerit ſententiæ, an poſsit agi nihilominus contra ratū habentem, vel contra mandantem? & ꝙ non poſsit, poteſt ſic probari: quia l. cauetur ꝙ cū apparet cuius ictu quis perierit, ille ſolus de occiſo punitur. vt ff. ad leg. Aqui. l. item Mela. §. ſed ſi ſeruū plures. ſed in propoſito apparet, quis fecit igitur debet puniri ille ſolus, & non mandans, vel ratū habes. Item probatur ff. de his qui deiec. vel effu. l. j. §. fi. & l. ſeq. Itē videtur caſus. ff. de vi & vi ar. l. j. §. quoties. vbi dicitur apertè ꝙ vno ſoluente liberatur alius. ¶ † Econtrà a quod nihilominus punitur qui mandauit vel ratū habuit. C. de accu. l. nō ideo. & ad leg. Iul. de vi. l. ſeruos. ff. de iniu. l. nō ſolùm. §. ſi mandato. & §. Proculus. & ad Turpil. l. j. §. pe. & expreſſum videtur l. & ſi certus ſit percuſſor. ad Silla. & de iur. fiſc. l. ij. §. diuus Pius. & l. nō tantū. † Itē quia agitur de pœna delicti: ergo vno de delinquentib. ſoluente, non liberatur alter. C. de cond. fur. l. j. & ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſſus. l. j. §. fin. C. de admi. tut. l. res tutores. & de iur. om. iu. l. adeò. mihi videtur diſtinguendū: quia aut actū eſt ratione delicti ad intereſſe, aut pœnā pecuniariā vel corporalem. ſi ad intereſſe, vno ſoluente liberatur alter. vt d. l. j. §. quoties. ff. de vi & vi ar. & de eo per quem fact. erit. l. j. §. ſi plures. Si verò ad pœnam pecuniariam vel corporalem, tunc vno ſoluente vel pœnam ſuſtinente non liberatur alter. de iuriſdict. omn. iudi. l. adeò. & d. l. tres tutores. & de iure fiſci. l. ij. §. diuus Pius. & l non tantùm. cum aliis iuribus allega. ¶ Et per hanc ſolutionem ſoluuntur cōtraria: excepta l.

A Adde an mandans & mandatarius vel ratum habens teneatur Dyn. & quæ ibi dico in regula, quæ per alium. j. eod. Et quando plures fecerunt aliquod delictum, vel furtum, quilibet teneatur inſolidum, vel vno ſoluente cæteri liberentur, vide Cyn. in l. j. C. de cond. furt. in iiij. & v. quæſt. & ibi Bald. & Sal. & Dyn. & Bartol. in l. ſemper. §. ſi ſepulchro. ff. quod vi aut clam. & in l. ſi familia. ff. de iuriſdict. omnium iudicum. & Bal. in l. adeo. eod. titul. & Bart. in l. fin. ff. de ſucceſſ. & Bal. in l. j. C. ſi plur. vna ſent. fuer. & per Innocen. in cap. ſicut dignum. de homicid. per Abb. & alios in cap. ſignific. in ij. eodem titul. & Bal. in l. cum rationibꝰ. C. qui accuſ. non poſſ. & quid ſi nō apparet cuius ictu quis perit, an omnes teneantur, vel omnes abſoluantur, vide Dyn. j. in regula, in obſcuris. verſ. ad tertium. & quæ ibi dico in fine regulæ, quando multitudo delinquentiū excuſetur à pœna delicti, vide pulchrè Felinū. in cap. dilectæ. col. v. verſicu. quòd aliter. de excep. & Alber. de Roſa. in iij. parte ſtatut. q. lxj. & glo. Archid. dominum Petr. de Anchar. & Philip. Franciſ. in cap cupientes. §. cæterum. in ver. qui culpabiles. de elect. ſ. eodem lib.

Adde his deductis pro primo membro Iaſ. in l. j. col. vj. C. de ſer. fugi. & Paulum de Caſtr. conſi. ccxl. incip. videtur prædicta. & an, & quando, & per quæ verba videatur mandatum delictum, not. Roman. ſingu. dcxiij. incip. tu ſcis ꝙ Bartol. Cercip. not. ꝙ vbi creditor. ad fin. pro principali autem quæſito vide Bal. in ſua practica iudiciaria. cap. vij. quæſt. iij.

item

item Mela. §. ſed ſi ſeruum plures. ad ꝙ dici debet quòd
ibi erant plura facta diuerſarum perſonarum, & diſtin-
16 cta, & ideo alio modo punitur vnus, & aliter alius. † Sed
A in quæſtione præmiſſa vnum tantum eſt factum a quod
neceſſe eſt eſſe occidentis, vel vulnerantis, vel aliàs de-
linquentis, ſed ex interpretatione reputatur mandantis,
vel ratum habentis: & ideo eandem pœnam portare de-
bet, & vno ſoluente vel ſuſtinente pœnam, non libera-
17 tur alius, vt dictū eſt. † Item quæri poteſt econtrà, ſi de-
linquens eſt abſolutus, an abſolutoria proſit mādanti vel
ratum habenti? & videtur quòd proſit, ſicut in cauſa cō-
muni appellatio vnius, & victoria prodeſt alteri: ſi ea-
dem cauſa fuerit defenſionis omnium: vt ff. de appel. l. ſi
B quis ſeparatim. §. quod eſt reſcriptum b. Econtrà videtur
quòd non proſit, quia res inter alios acta non nocet, nec
C prodeſt alteri c. vt ff. de re iud. l. ſæpe. & de except. l. Mo-
18 deſtinus. & C. res inter alios acta. per totum. † Diſtin-
guendū videtur, quòd aut abſolutus fuit: ideo quia pro-
nuntiatur delictum non commiſſum, aut ideo quia non
fuit in culpa. Primo caſu victoria prodeſt, ſecundo non:
arg. ff. de iureiurā. l. duobus. §. à fideiuſſore. & §. ſi ei qui.
19 Et ad argu. contraria dic † quòd loquuntur quando iura
diuerſarum perſonarū ſunt diuerſa, & ſeparata: ſed cùm
eadem eſt cauſa defenſionis omnium, & ex eodem fa-
cto ſumens originem, tunc non abſurdum eſt victoriam
vnius alteri prodeſſe. argu. l. præallegata. ſi quis ſepara-
D tim. §. fi. & d. l. duobus. § à fideiuſſore d.

A Adde quando dicatur vnum delictum, vel plura: vnum furtum, vel vnum verbum iniurioſum, vel plura. Doct. in l. ſi familia. ff. de iuriſ. om. iud. & Bar. in l. nunquam plura. ff. de priua. delict. & ibi Alex. in mag. poſt & Bar. in conſi. ccxxij. incip. Anto. cōmiſit adulterium. & Bar. in l. item apud. §. ait prætor. ff. de iniuriis. & Bal. in l. quicunq;. C. de ſer. fugi. & Bar. in conſi. cviij. & Doct. maximè Alex. in l. turpia. ff. de lega. j. & per Bart. conſi. clxxx. in princ. lib iij. & Card. Alex. in c. ſerui. xix. diſt. & in c. fin. lvj. diſtin. & Ludo. Bolog. in d. l. ſi familia. in ſuis primis interpre. & Ang. Aret. in tracta. ſuo malefic. in gloſ. in verbo, cōtumelioſum. & Felyn. in ca. quoniā. in prin. col. j. de officio deleg. & Deciſ. Parlamen. Delphin. ccccxxix. q. & Io. And. in regu. delictū. & Gaſpar Cal. in conſi. j. titu. de conſanguinita. circa medium.

B Adde ibi gl. & Bar. & Alexan. in j. addit. & Imol. Abba. Sicu. & inſuper Felyn. in c. cùm ſuper. colum. ij. verſic. victoria tertij. de re iudi. & Bart. in l. aſinam. col. j. ff. de appel.

C Et nota quòd ſententia inter alios lata aliis non nocet, vt hîc, tamē facit quale præiudicium. vt vide text. & ibi Bar. in i. no. & Alexan. in addit. in d. l. aſinam. de appel. Alex. pulchrè in repet. l. ſæpe. hîc Alex. & Fely. in c. ſuborta. col. vlt. verſ. no. etiam. de re iudi. qui ponit duas limitationes ad d. l. ſæpe. & per Bal. in l. j. C. de fal. & Abb. & Felyn. in c. cùm ſemper. de re iudi. & Lud. Bolog. in l. poſthum. §. ſi quis. ff. de inof. teſta. & l. qui repudiantis. eo. tit. in primis interpret. & Alex. conſi. lxx. lib. j. & conſi. clxxxix. lib. ij. & vide Abb. & Ludo. Bolog. in l. ſi duo patroni. in prin. ff. de iureiuran. & Fely. in c. inter dilectos. col. viij. de fide inſtru.

D Adde an ſententia lata contra principalem præiudicet fideiuſſori vt poſſet

F In reg.

fieri executio contra fideiuſſorem, vel econtrà ſententia in fauorem fideiuſſoris proſit principali. Bar. & Doct. moderni in d. §. à fideiuſſore. & Bar. & Alex. in addit. in l. aſinam. ff. de appel. & plenè in l. j. & ibi Alexã. in addit. ff. iudi. ſol. & Cyn. Bal. & Saly. in l. fi. C. de vſur. rei iudi. & Bal. Ang. Aret. in §. fi. de ſatiſ. inſtit. & Alex. conſi. cxxxj. col. iij. verſi. ergo. lib. ij. gl. in c. j. §. de iniuriis. eo. lib. Spec. tit. de execut. ſent. §. ſequitur. verſicu. quid ſi ſententia. & Dyn. in regula, nullus. verſic. ad octauum. & quæ net. Felyn. in c. ſi cautio. in fin. verſi. & iſta faciũt. de fide inſtrumen. & Deciſ. Parlament. Gratianopoli. Delphin. quæſt. xxvj. & q. ccxv. Adde ꝙ notaui in allega. Deciſ. Gratianop. deciſ. ccxv. vbi plenè examino articu. in hanc apoſt. cõtentos.

In reg. Cum ſint. Argumenta.

1 *Actore & reo pariter de ſuo iure probantibus vtri fauendum ſit.*
2 *Reo fauetur ſi de neutrius iure probetur. & nu. 3.*
Reus & actor ſi ſint in cauſa paris turpitudinis, reo potiùs fauendum eſt. & nu. 9.
5 *Conditio conuenti melior eſt in re pari.*
6 *Dilationes plures reo conceduntur quàm actori.*
7 *Actori conditio an ſit potior quàm rei, ſi iura vtriuſq; ſint obſcura.*
8 *Reo quod obeſt attenditur potius quàm quod prodeſt.*

REGVLA XI.

CVM *ſint partium iura obſcura, reo fauendum eſt potius quàm actori.*

¶ † SI actor & reus pariter probauerint de iure ſuo, 1
quod intelligitur, vel per numerũ teſtium æqualem, vel
per inſtrumenta publica, eiuſdem autoritatis fauendum
eſt reo a: quia debet abſolui à petitione actoris, cùm iu- A
ra partis vtriuſq; ſint obſcura. & hoc intendit dicere. ar.
ad idem. ff. de manu. l. leg. Iulia. & ff. eo. l. fauorabilio-
res. † Item ſi neuter nec actor nec reus aliquid proba- 2
uerit, iura partiũ ſunt obſcura: & ideo fauetur reo, quia
debet abſolui, vt inſtit. de interdi. §. commodum. & C. de
eden. l. qui accuſare. & de rei vendic. l. fin. Item apertum

A Adde quòd data paritate probationũ inter reum, & actoré, reus debet abſolui, vt hic, etiam ſi actor ſit in poſſeſsione iuris de quo agitur: vt cap. ex literis. & ibi Fel. conſi. ij. in princip. verſic. in textus: & verſic. vlt. not. de probat. Et not. quòd data paritate probationum in dicto cap. vti poſsidetis, is tamen obtinere debet qui meliorem titulum probat: quia teſtes ſui præferuntur ſuper poſſeſsione. vt not. Abb. Sicul. in c. licet. in x. notab. & ibi Fel. col. viij. in princip. de probat. verſi. quarta cauſa victoriæ. & Bart. Bald. & Alex. in l. ſi duo patroni. in princ. ff. de iureiur. & Ange. Are. inſt. de act. §. quadrup. verſi. item dixi. chart. vj. colum. j. & Deciſ. Parlamen. Delphin. q. lxxj. Quid ſi actor probat plenè de credito, & reus ſemiplenè de abſolutione, an debeat deferri iuramentum. vide Bart. in l. vulgò. ff. de adminiſtra. tut. & in l. admonendi. ff. de iureiuran. qui tenet ꝙ ſic. & Io. And in c. fi. de iureiur. de quo per Iaſ. d. l. admonendi. & doct. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & Alex. in conſi. cxxxiiij. col. j. verſi. iſta dico. vol. i. ij. licet do. Anto. de But. & Abb. Sicul. in dicto cap. fina. teneant quod ſit deferendum actori. & vide Deciſ. Capellæ Tholoſ. q. cccvj. & Cepol. in conſil. j. col. iij.

exempl

A Adde quòd fauetur reo in ſententia ordinarij: ſecus eſt in ſententi[a] d[e]legati, vt l. duo. ff. de re iudic. & ibi glo. Bar. & Alex. Item intellige in ordinariis qui ſunt pares. ſecus ſi impares: vt eſt l. ſi vni. aliàs Pomponius. & ibi glo. Bar. & Al[ex]. ff. de re iudi. & ibi Lud. Boleg. in d. l. duo. in primis interpret. qui ponit intellect. d. l. duo. & l. inter pares. & Fely. in c. cùm inter. col. v. de re iudi. & Bal. in l. cum magiſtratus. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & quando in dubiis ſit magis fauendum reo, quàm actori, vide Azoné in ſumma tit. de reb. dub. quem ſequuntur Ange. Pau. de Caſtr. Bart. & Alex. in primo notabili. in l. die. ff. qui ſatiſdare cogan. vt tria tempora conſiderentur. de quo eſt gloſ. ordina. in c. cum ad ſedẽ. de reſtitut. ſpoliat. & in capitulo, ex literis. & ibi per Præpoſitũ Mediolan. de ſponſalibus. & Abb. & ibi de Bellen. in prima additione. in capitulo, duobus. de re iudica. vbi in preparatoriis iudiciorum, & cauſis fauorabilibus fauendum eſt actori: vt ibi vide. & Dóct. in ſequen. addit. & Felyn. in ca. ex literis. de prob. & Cepol. in conſ. xlj.

A exemplum eſt, ſi duo ſint iudices ordinarij a de cauſa co-
gnoſcentes, & vnus cõdemnat & alter abſoluat, iura par-
tium ſunt obſcura: & ideo fauetur reo, quia præualet ab-
ſolutoria: vt ff. de re iudic. l. inter pares. & ar. ff. de act. &
3 oblig. l. Arrianus. † Item ſi ago hypothecaria contra Ti-
tium & probo rem mihi obligatam à domino die Ca-
lendarum Auguſti. Et econtrà Titius probat eãdem rem
ſibi à domino obligatã eadem die, nec apparet cui prius,
& cui poſterius, iura partium ſunt obſcura: & ideo faue-
tur reo, quia debet abſolui: vt ff. de pig. l. ſi debitor. & de
4 inoffic. teſta. l. ſi pars. cum ſimil. † Quidam verò legiſtæ
ponunt exemplum regulæ, cùm reus & actor ſunt in pa-
ri cauſa turpitudinis, quia tunc reus abſoluitur C. de cõ-
dict. ob turp. cau. l. cum te. & l. mercalem. ſed hoc exem-
plum non conuenit regulæ, quia iura partium non ſunt
obſcura: imò certa & paria. & ideo non habet locũ pro-
5 priè hæc regula: ſed illa in qua cauetur † quòd in re pari
melior eſt conditio cõuenti, quàm agentis: vt ff. eo. l. in
pari. & l. par. & de verb. obliga. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. &
j. eo. c. cum in re pari. ſed iſta duo ſunt æquipollentia in
effectu, ſcilicet iura partium eſſe obſcura, & eſſe paria
& certa, quia vtroq; caſu reus abſoluitur, & propter pa-
ritatem conditionis: vt dicta l. ſi ſeruum. §. ſequitur. & de
doli exceptio. l. apud Celſum. §. Marcellus. & de dol. l. ſi
duo. & de contrahen. empt. l. domum. & ſolu. matrimo. l.
viro. & l. cum mulier. poſſunt excuſari qui dictũ exem-
plum ponunt, quia cõſiderant effectum finalem: non eſt
autem in origine aut in habitudine propria exæquatio
6 exemplorum. † Alij ponunt exemplum in eo ꝙ plures
dilationes cõceduntur reo quàm actori: vt C. de dilat. l. ſi
quando. & de temp. in integ. reſtit. l. petendæ. ff. de feriis.
l. vlt. Sed hoc exemplum non propriè congruit regulæ:
quia hoc exemplo iura partiũ non ſunt obſcura, ſed cer-
ta: ſed ideo conſtituit ius, ꝙ plures dilationes cõcedantur
reo quàm actori, quia in poteſtate actoris fuit quando
prouocaret: vt d. l. ſi quãdo. & ff. de doli exce. l. purè. § fi.
7 Sed opp. & videtur † ꝙ in re obſcura, potior ſit cauſa ſeu

F 3 condit

conditio actoris quàm rei: quia ſi in libello cõtineantur
verba obſcura, ſtatur interpretationi actoris: vt ff. de iud.
l. ſi quis intentione. & de verb. obli. l. inter ſtipulantem.
§. ij. ff. eo. l. in contrahenda. §. j. & in l. in ambiguis ora-
tionibus. ſed dicendum eſt quòd leges illæ loquuntur in
his quæ pertinent ad cauſæ præparationem: in illis enim
magis fauendum eſt actori, quàm reo. & quãtùm ad in-
terpretationem verborum in libello expreſſorum a: vt A
in l. præallegata ff. de iudi. ſi quis intentione. & quãtum
ad alia quæ in libello exprimuntur: ſed eorũ diſpoſitio
pertinet ad officiũ iudicis: vt eſt in die apponenda in ſti-
pulatione iudicio ſiſti: vt ff. qui ſatiſ. cog. l. de die. in prin.
Ratio autem eſt aperta: quia reus ſemper impediret ne
poſſet contra eum experiri: vt d. l. inter ſtipulantem. §. j.
† Item opponitur & videtur potius eligendum ꝙ obſtet 8
reo, quàm quod prodeſt: quia l. cauetur quòd ſi res cauit
de dam. infec. & damnum contingat vitio ædificij etiam
fortuito caſu, ꝙ tenetur reus ad emendationẽ damni ex
cautione damni infecti: & tamẽ caſus fortuitus erat pro
eo, licet debilitas ædificij contra eum. & ſic partium iura
ſunt obſcura: vt ff. de dam. infe. l. fluminũ. §. ſeruus. & §.
item apud. Sed tũc dicendum eſt, ꝙ ibi non erant in pari
cauſa reus & actor b, quia reus erat in culpa ex eo quòd B
ruinam ædificij poterat præuidere. Actori autem nulla
culpa poterat imputari: & ideo quia præponderat culpa

A Adde an debeat ambigua petitio interpretari ſecundum intentionem proferentis. Innocen. in c. licet cauſam. in fi. de proba. & Felyn. in c. auditis. col. j. propè finem. de præſcri. Bal. & ibi Alexã. in addit. ad Bar. in d. l. ſi quis intentione. Abb. in c. dilecti. de iudi. & in c. ij. col. iiij. de dilat. & Innocen. in c. examinata. in fi. de iudi. & no. per Dyn. in regula ſequen. & in regula, contra eum qui. ij. eodem. & Pau. de Caſt. in conſilio ccj. col. iij. verſic. circa quod. in nouis. & Angel. Aret. in §. ſed minus. col. xi. in glo. corrigere. & ibi Iaſ. verſic. ij. de act. & Ang. Aret. in §. j. & in §. tripli. eodem titu. & Alexan. in l. ſi quis à filio. §. ſi quis plures. in princ. ff. de lega. j. & Bal. in l. cum precum. C. de libe. cauſ. & Abb. Sicu. in cap. epiſcopi. de cauſa poſſeſ. & propriet. & Philippus Francus. hic per Felyn. in c. ſuper quæſtionum. colũ. j. de offic. deleg. vbi allega. hic Dyn. quòd interpretatio debet eſſe veriſimilis, non diſſona. & ibi etiam vide de multiplici interpretatione. & in materia vide Bal. in l. edita. col. iij. in repet. Padua. de eden. C. & Abb. Sicu. in conſi. lxxviij. col. j. lib. j. & Deciſ. Capel. Tholoſ. q. xxxij.

Adde quod notaui in apoſtil. ad Lanfr. de Oria. poſt Bened. Vad. in c. quoniam contra falſam. §. reſponſiones. nu. 7. in verſic. ambigue. de proba. & aduerte quòd ſicut quis obſcurè vel ambiguè reſpondendo ſibi præiudicat, iuxta vulg. l. veteribus. de pact. ſic interrogationi ambiguæ vel obſcuræ reſpondere non tenetur, niſi prius declaretur. ita not. Bal. in l. ij. §. quod obſeruari. & ibi dixi in apoſtil. ad eum. in verſi. niſi prius declaretur. C. de iura. calum.

B Adde Dyn. in l. fluminum. §. item apud. ff. de dam. infect. qui idem dicit, & ibi ſequitur Bar. & ad ornatum huius regulæ vide Bart. & Alexan. col. iij. in l. inter ſtipulantem. §. j. ff. de verb. oblig.

rei, deterior eſt eius conditio. argu. ff. ad l. Aquil. l. item ſi
9 obſtetrix. & l. ſi putator. † aliàs ſi eſſent in pari dolo, vel
in pari culpa, lata, vel leui vel leuiſſima, fauẽdum eſt reo
potius quàm actori: vt d. l. fauorabiliores. & l. In pari. &
l. petenda. & de doli except. l. apud Celſum. §. Marcellus.
& de verborum obligat. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. & ij. eod.
in pari cauſa.

In reg. In iudicijs. Argumenta.

1 *Aequitas in iudicijs inter litigantes ſeruanda eſt.*
2 *Iudex ſubditos tractare debet veluti pater filios.*
3 *Iudices inæqualitatem vitare debent in iudicijs & arbitrijs.*
4 *Priuilegium conceſſum vni litigatorum quando alteri proſit. & nume. ſeq.*

REGVLA XII.

IN *iudicijs non eſt habenda acceptio perſonarum.*

1 ¶ † Inter litigatores debet iudicij æquitas obſeruari: ſiue
litigatores ſint pares, quia vterq; vilis, vel vterq; cõditio-
nis honeſtæ ſint: ſiue nõ pares, quia vnus vilis cõditionis,
& alter cõſtitutus in dignitate: nec debet iudex prætextu
dignitatis alicuius litigatoris, prætextu lucri, vel gratiæ,
vel odij in alterã partiũ declinare: ſed vtriq; parti quod
iuſtum eſt præſtare. & ius ſuũ vnicuiq; tribuere & æqui-
tatem in omnibus obſeruare. vt in authent. iuſiurandum
quod præſtatur. §. j. & §. ecõuerſo. & §. primũ. ibi, nequa-
quã ſub inclinato &c. & in auth. vt iud. ſine quoquo ſuff.
§. deinde propter. & §. quod autẽ. & de defen. ciuit. §. iuſ-
2 iurandũ. † iudices enim debẽt ſe habere circa ſubiectos, a
A ſicut pater circa filios: vt in authen. vt iudic. ſine quoquo
ſuf. §. & eos. & in authen. iuſiurand. quod præſta. ab his. §.
B deuotos autẽ. pietas autem in patre, nõ in atrocitate b ſed
pietate conſiſtere debet. & conſiliũ pro liberis capere, vt
ff. ad l. Iuliam. de paricid. l. diuus. & de adult. l. nec mea. §.
pen. ergo quolibet iudex vel prælatus ſuperior habere
ſe debet circa ſubiectos piè, atq; pium conſiliũ ac iuſtum
capere pro ſubiectis, ſicut pater pro filiis. Itẽ debet in iu-
diciis æqualitas obſeruari: quia ſi vnus litigatorũ ſit pri-
uilegiatus, alter nõ, priuilegiũ vni competẽs extendi de-
bet ad alterũ. C. de fruc. & lit. expen. l. fi. & de proxi. ſacr.
3 ſcrin. l. in ſacris. & l. vnicuiq;. lib. xij. † iſtud autẽ cõtingit
propter inæqualitatẽ vitãdã, quã Legiſlatores vitare ſtu-
dent, nõ ſolũ in iudiciis, ſed etiã in arbitris. & aliis actib⁹

A Adde quòd etiã benignè debent aduocatos coram eis plebiſcitãtes audire: vt l. ne quid. §. ibi decretum. verſi. circa aduocatos. ff. de offic. procõſ. & leg. & Specu. ti. de aduo. quid male ſeruat hîc Bituris. & contra iudices eſt text. cum ſuper verbo. quia veritas. xxxv. queſtio. ix.

B Adde Angel. Aret. in §. j. col. iij. verſic. in ea. gloſſ. inſtitu. de his qui ſui vel alieni iuris ſunt. vbi ponit an pater poſsit incarcerare filiũ: & vide Bald. in l. ſi filius. C. de patria poteſtate. & in l. libertos. & Alexã. in addit. C. de obſeq. patr. præſtã. & glo. fi. in c. quẽadmodum. de iureiurãd. & dominum Bonifac. de Vitalinis in tractatu ſuo Malefic. titul. quibus conceſſa eſt correctio. & Cyn. & Docto. in l. Manichæos. C. de epiſco. & cleri.

& Lud.Bolog.in l.ex facto.la grande.ff.de hæred.instit.in ij.interpret.

a Adde in quibus cauſis & contractibus ſit ſeruanda æqualitas.Barto.& ibi plenè Ioã.de Platea in l.in ſacris.§.fi.ff.de proxi.ſacr.ſcrin.& Cyn.Bar.Bal.& Salic. in l.fi.C.de fruc.& lit.expen.& Bal.in c.ij.§.quibus.de conſuet.recti feud.& Ioan. Fab.Chriſtoph.Proc.& Aug.Aret.in §.fin.col.ij.inſtit.quib.alien.non licet.an idē

extraiudicialibus & arbitraria contingentibus.[a] vt ff.de 4
arbit.l.ſi de meis.circa prin.& l.Pædius.§.in ſeruum.& l.
ſi cum dies.§.pen.& de vulg.& pupil.ſubſt.l.iam hoc iure.& l.Lucius.& C.de reſcind.vend.l.ratas.& de teſt.mil,
in l.in teſtamēto.& de impub.& aliis.ſubſtit.l.hæreditatem.& l.quãuis.ſed certè falſum videtur ꝙ priuilegium
cõceſſum vni,debeat extendi ad aliũ,cum perſonã illius
cui conceſſum eſſe probatur egredi nõ debeat:vt inſti.de
iur.na.§.ſed quod prin.† Dicunt quidã:aut agitur de pri- 5
uilegiis pertinentibus ad litis executionẽ, & tunc priuilegium cõceſſum vni litigatori,prodeſt alteri.C.de fruc.&
litis expen.l.fu.& l.in ſacris.in fin.& l.vnicuiq;.de proxi.
ſacr.ſcrin.lib.xij.aut agitur de priuilegiis pertinẽtibus ad
litis deciſionẽ:& tunc priuilegium cõceſſum vni nõ prodeſt alteri.vt §.ſed quod princ.quod licet prima facie videatur probabiliter dictũ.oſtendi poteſt non eſſe verũ:
quia priuilegium reſtit.in integ.quod minori cõceditur,
pertinet ad litis deciſionẽ:& tamẽ aduerſario prodeſt.C.
ſi aduer.tranſ.l.j.& ij.de repur.quæ fiunt in iudi.reſtit.in
integ.l.vnica.† Alij dicunt,ꝙ aut priuilegiũ cõceſſum eſt 5
ad poſtulationẽ,aut ſine poſtulatione:ſi ad poſtulationẽ,
prodeſt:ſi ſine poſtulatione,non prodeſt.vt ff.quod quiſque iuris in alium.l.iij.in prin.quæ ſol.quantũ ad propoſitum parum valet:quia in præalleg.l.fi.C.de fruc.& lit.
expen.loquitur etiam de priuilegio propria liberalitate
principis,etiam ſine poſtulatione cõceſſo: vt ibi no.in j.
glo.& patet in tex. Et ideo dicendũ videtur ꝙ aut priuilegium cõtinet ius iniquũ,[b] vt quia in alterius læſionem 8
conceſſum & tunc diſtinguitur:quia ſi ad poſtulationem
conceditur, debet vti impetrans eodem iure ſi ſine poſtulatione,tunc non compellitur eodẽ iure vti.vt ff.quod
quiſq; iur.l.j.& ij.Sed ſi non cõtinet ius iniquũ,ſed fauorem illius cui cõceditur, & aliquã iuris cõmunis relaxationem,ſiue ad poſtulationẽ eius cõcedatur,ſiue ſine poſtulatione,prodeſt impetrãti tantũ,& nõ alij cũ non contingenti:vt in §.ſed quod princi.† Item prodeſt non ſo- 6
lum ei cui conceditr,ſed etiã ſecũ litigãti:quia occaſione

controu-

in arbitris,vide text.in l.ſi cum dies.§.penul.& l.ſed interpellatur.§.ſi ex altera.ff.de arbi.& Alexand.in l.ſi de meis. Additio.& Bartol.ff.de arbitr.& Specu.tit.de dilat.§.fina.verſi.ſed nũquid poſt lapſum terminum,& Doct.in l.ſi maxime.per Alex.colũ.ij.verſicu.& ad allegata.& C.de eden.quòd ibi æqualitas debet ſeruari,niſi vbi contrarium reperitur expreſſum.vt in d.l.fina.de eden.& Hippo.de Marſil.in ſuo ſing.clxviij.incip.æqualitas.

b Adde Bartol.& Bald.in dicta l.fina.C.de fruct.& lit.expen.& Bald.in dicto cap.ij.§.quibus.de cõſuetudin.recti feud.& Docto.in c.ij.de mut.petit.& Bartol.in l.fina.§.doncc.C.de iure delib.& Barto.

ibi pulchrè.Alex.in l.iij.in prin.ver.iij.limi.ff.quod quiſq; iur.& Dy.in reg.quod ob gratiam.& Lud.de Roma.in conſi.cxlvj.col.ij.verſi.ij.reſponſo.& Philip.Frãciſ.hic.Panor.in c.fi.nu.xj.& ibi poſui in apoſt.ad eum.in verſicu.debeant extendi.de tranſlat.prælat.

a Adde ꝙ ab ignorantia ſeu errore iuris quis excuſatur vbi lex eſt multũ dubia.

controuerſiæ quæ inter eos verſatur, & inæqualitatis vitandæ cauſa, videtur eũ contingere:& ita loquitur lex fi.
de fruct.& lit.expen.& de proxi.ſacro ſcrin.d.l.in ſacris.
& l.vnicuique. Et hæc connexitas & extenſio priuilegij
7 ex eo procedit:† quia nõ eſt habenda in iudiciis acceptio
perſonarum,ſicut in hac regula continetur.& hoc aliquã
tulùm tangitur in d.§.ſed quod principi.

In reg.Ignorantia.Argumenta.

1 *Confeßio in iure facta per errorẽ facti an valeat.& nu.8.*
2 *Errans in iure non excuſatur.*
3 *Soluẽs naturaliter debitũ et ciuiliter ĩdebitũ errore excuſat.*
4 *Errans in eo quod publicè notum eſt,non excuſatur.*
5 *Ignorantia facti non noti publicè,an excuſet.*
6 *Ignorantia toleratur quandoq; in facto proprio.*
7 *Error proprij facti quando excuſet.*
9 *Error in iure excuſat,vbi de damno vitando agitur.*
10 *Ignorãtia iuris an excuſet eũ qui de lucro captando certat.*
11 *Ignorantia iuris an ſit extra iudiciũ toleranda.& num.ſeq.*
13 *Dolus præſumitur in eo qui tabulas teſtamenti aperit ante iudicium defuncti.*
14 *Lex Cornelia dolum requirit.*
15 *Dolus ex qualitate facti conſideratur.*
16 *Ignorantiam allegans eius, quod publicè notum eſt, in lata culpa eſſe præſumitur.*
17 *Ignorantiam iuris prætendens quando excuſetur.*
18 *Errans in iure aut facto quando excuſetur.& nu.ſeq.*
21 *Ignorantia iuris naturalis non excuſat.*
22 *Error quando in facto proprio toleretur.*

REGVLA XIII.

IGNORANTIA *facti,non iuris excuſat.*

¶CONVENIENTER põt exẽplũ poni iſtius re-
1 gulę in eo† qui in iure cõfeſſus eſt,& cõfitẽdo errauit:nã
ſi errauit ĩ facto,iuſtè excuſat error,& nõ nocet cõfeſsio.
A ſi errauerit ĩ iure,[a] error nõ excuſat:& iõ nocet cõfeſsio
vt ff.de cõfeſsis.l.nõ fatetr.verbi gratia: ſi credebã te eſſe
cohæredẽ meũ, & hoc cõfeſſus ſum in iudicio errãdo in

facto,

text.eſt in l.regula.ff.de iur.& fa.ign.& no.gl.in c.vno.de poſtula.præl.ſ.eo.li.& Abb.in c.fi.de cõſt.i.Fel.in c.de quarta.colum.ix.circa prin.de pra ſcr.in regno Siciliæ,ignorantia iuris excuſat à perditione feudi,propter,non petitã inueſtiturã.vt not.Car.Alex.in c.i.col.ix.quo tpe miles inueſtitu.pete.debeat.in vſibus feud.quia tex.eſt munificus & liberalis.vt l.imperialis.C.de nup.& no.in l.in lege.C.ad leg.Fal.facit quod no.Barto.ſed ſi ſuſceperit.§.j.ff.de iudi.quæ eſt ratio illius munificentiæ.vide Card.vbi ſ.q.no.pro vaſallis tenentibus feudũ à rege,ſeu aliõ principe,vide Doct.ſ.pen.addit.allegat.& Spec.in ſuo aureo repertorio.in titulo de ignoran,

facti vel iuris.& quæ dixi in §.vij.col.ij.de conſuet.feud.lib.Conſuetu. Biturigum.

Adde breuiter, ꝙ ignorãtia iuris nõ plus excuſat mulierẽ quàm alios, quando ipſa potuit conſulere peritos: vt not.Bal.& Alex.in l.iuris.C.qui admit.& ibi dicit poſt Bar.ꝙ ſi eſt in loco vbi nõ eſt peritorũ copia,præſumitur pro ea:aliàs ſecus. Et inquantum dixi, non plus excuſari mulierem &c.illud intelligo verum, niſi in caſibus in iure expreſsis:vt no. Bartol.in l.nec paſsim.C.de iuris & fac.igno. & Card.in cle. iij.de cõſangui. & affinit.

facto,iſte error non præiudicat.vt C.de iur.& fac.ign.l.ſi
poſt diuiſionem.& ff.fam.erciſ.l.cũ putarẽ.†ſed ſi cõfeſ- 2
ſus fui errando in iure,quia credebam teſtamentũ valere
factum corã teſtibus nõ rogatis, vel factum corã non ſo-
lenni numero teſtiũ, error nocet:[a] vt probatur ff.de con
feſsis.l.nõ fatetur.Itẽ ſimiliter poni põt exẽplũ,ſi ſoluat A
illud quod eſt naturaliter debitũ,ciuiliter indebitũ.†Nã 3
ſiquidem per ignorantiã facti excuſatur ſoluens, & ideo
poteſt repetere.Si verò per ignorantiam iuris,non excu-
ſatur,& ideo non poteſt repetere.vt C.de iur.& fac.ign.
l.cum quis.& ad l.Fal.l.error.Sed opponitur & videtur
quòd ignorantia facti non excuſat. Nam ſi proſcriptum
erat vt nõ cõtrahatur cũ eo qui tabernæ præpoſitus erat,
is qui contraxit ignorans prohibitionẽ factam, nõ excu-
ſatur:& ideo nõ poteſt agere contra dominũ:vt ff.de in-
ſtit.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere.¶†Sed dicendũ eſt, 4
quòd aut erat publicè [b] notum,& tunc non excuſat,vt in B
contrario:quia videtur errans eſſe in lata culpa quæ do-
lo aſsimilatur, & eo quòd ignorat quòd omnes intelli-
gant.[c] ff.de verb.ſigni.l.cedere diem.§.vlt.& l.latæ.& l. C
magna.aut non erat publicè notum, tunc excuſat, vt hîc,
& in præalle.l.non fatetur. ¶†Sed opponitur & videtur 5
quòd ignorantia facti etiam non publicè notũ non excu
ſat:vt ff.ad Velleia.l.quanquàm dicũt quidã, aut errat in
facto alieno,& tunc ſi nõ erat publicè notũ excuſat:vt l.
non fatetur.§.ij.aut in proprio,& tunc non excuſat,vt d.
l.quanquam. Sed contra hanc ſolutionem eſt, quòd iu-

A Nocet. Falſum eſt.quia ex quo agitur de damno vitando.l.iur. ignor. de iur.& facti ignor.Non obſtat d.l. cùm quis.quia (vt dixi in no.intellec.& in lectu. mea Tubingẽſi) loquitur quã do eſt debitum iure exceptionis.nec facit regulam, niſi in eo quod ſolutũ errore facti facilius repetitur quàm ſolutum errore iuris.Carol.Mol.

B Adde quid operatur fieri aliquid in publicum,quia facit rem eſſe notoriã:quia quæ publicè fiunt, præſumuntur ſciri, vt hîc.§.præſcribere.verſi.literis.& c.j.de poſtul.prælatorũ.& ignorãtia contra factum publicũ non excuſat vt not.Bart.& Alex.in addit.in d.§.præſcribere.aliàs §.de quo.& vide Cepol.in conſi.xxxix.col.v.& Cald in conſi.iiij.tit.de offic.lega.qui ponit limitationem ad dict.c.de poſtul.prælat.& Franc.Aret.in conſi.cix.

Adde de hoc Barth.Soc.in ſuo tract.fallen.reg.clxxv.& ibi habes limit.ad hanc reg.& de hoc vide Pet.Phi.Cor.cõſi.xlij.inci.plures.in litera d.vol.iij.

C Adde quæ dicatur lata culpa.tex.& ibi Bar.in l.quod Nerua.ff.depo.& Fely.in c.cognoſcẽtes.col.j.de cõſti.& Lud.de Ro.cõſi.ccccxxvj.& Abb.Sicu.cõſi.xviij.volu.ij.& Deciſi.Parla.Delph.ccccLxxiiij.& Cepo.in conſi.xxxvj.col.j.in princ.

recauet

re cauetur, quòd ſi credens me promiſiſſe tibi decẽ cum
non promiſiſſem,ſoluã,repeto. Itẽ ſi ex cõuentione in-
ter me & te ita debui tradere prædiũ impoſita ſeruitu
te,& tradidi liberũ, condicere ſeruitutẽ poſſum quã tẽpe
traditionis debui imponere: vt ff.de cond.ind.l.ſed & ſi
me putem.in princ.& §.cum inter.& de ac. emp.l.ſi tibi
6 liberum. per quod patet † quòd etiam in proprio facto
tolerabilis eſt ignorantia. ¶Quidam dicunt,quòd aut
ago de damno vitando,&tunc toleratur:vt in d.ll.aut de
lucro captando.& tunc non toleratur:quæ ſolutio quan-
tum ad propoſitum nulla eſt, quia in l.quanquam.ff.ad
Velleia.fideiuſſor certabat de damno vitando: & tamen
7 ignorantia facti proprij non excuſat. ¶†Sed dic ꝙ vbi
allego ignorantiã facti proprij in iniuriã alterius, id eſt
illius cui promiſeram,& ex promiſsione mea obligatus
etiam error facti proprij non excuſat, licet contendam
de damno vitando.vt d.l.quanquã.ſed vbi non eſt in in-
iuriam alterius,ſed volens mihi ſubueniri aduerſus dã-
num quod incurri per ignorantiã facti proprij, excuſat
& toleratur.Et ita loquitur prçallegata l.ſi tibi liberũ.&
d.§.ſed & ſi me putẽ. Itẽ opp.de l.error.C.de iur.& fa-
cti ign. ¶Sed dicendũ eſt, ꝙ iſta regula reducatur ad di-
ſtinctionẽ illius legis: † quia ſi cõfitendo in iudicio errauí
8 in facto,error facti excuſat,vt hic,& corripi [a] põt vſq; ad
A prolationẽ ſentẽtiæ,& non poſt:vt l.cõtraria.vlterius op-
ponitur circa ignorãtiã iuris, videtur enim ꝙ ignorãtia
iuris excuſat:quia ſi ſoluo illud quod erat omni iure inde-
bitũ,vel ciuiliter tantũ, per ignorantiam iuris repetere
poſſum.ff.de condi.indebi.l.ſi nõ ſortẽ. §.indebitum.&
§.adeò.&l.cum is.§.fideiuſſor.& iur.& facti ignorã.l.er
9 ror.in fi.†Dici poteſt quòd in l.illa erratum fuit in iure
extra iudiciũ.& ideo iuris error excuſat ſi de damno vi-
tãdo agatur:vt l.præalleg.hic autẽ.& l.non fatetur.erra-
tum fuit in iure & in iudicio:& ideo iudiciorum autori-
tas operatur,vt error iuris reuocari nõ poſsit. ¶Sed con
tra hanc ſolutionẽ eſt,quòd iure cauetur quòd etiam er-
ror iuris in iudicio interueniens poteſt reuocari:vt ff.de
interroga.act.l.de ætate.§.qui iuſto.& §. Celſus.Dicẽdũ
eſt ꝙ ſecundum eos qui intelligunt prædictos §§.in er-
rore facti proprij, expoſitio nõ procedit:ſed ſecundum
illos qui intelligũt prçdictos §§.in errore iuris, dici de-
bet quòd error iuris in iudicio ante litis conteſtationem

A Adde, an error cõmiſſus in iudicio poſsit reuocari. Bart.& Bal.poſt Cyn.in l.error.C.de iu.& fact. ign. & in l.j.C.de confeſ. & in l. non fatetur. & ibi Alex.in addit.ff.de cõfeſ.& Bal.in l.cum pretiũ.ad fi.C. de liberali cauſa.

Adde omnino de materia huius apoſt.&ſeq. Lanfran. de Oria.in c.quoniam contra falſam.ver. cõfeſsiones. nu. xxxij.verſ. pro veritate. & quæ ibi poſui in apoſtill. in vlt. addit. & prob.

excu

A Adde, quòd non prodeſt mulieribus ignorãtia iuris in lucris captandis ſi potue-
runt conſulere peritiores: ſecus ſi non potuerunt, vt d.l.in bonorũ.ff.de bo.poſ.& ibi
Bart.& l.iuris ignorantiam.& ibi Bald.& Doct.C. qui admit.ad bo. poſſ.& gloſſ.in
l.ij.C.de iuris & facti igno. Et idem in ruſtico, ſecundum Bald.ibi.& in d.l.iuris igno
rantiam.& eſt ratio: quia ſicut mulieres & ruſtici vadunt ad ſyluam pro lignis, &
ad ciuitate pro indulgentiis: ita debent ire pro conſiliis habendis. nam hoc non eſt ſecundum eum multum difficilè propter loci vicinitatem: vt ff. de damn. infect. l. iiij.§. ſi tam vicinum. & tenet Ang. in conſ.clxxij.in fi. & vide Pet.de Anch. & Imol.in cap. ij. de teſtib. in vlt. col. & Cyn. in l. finali. C.de teſta. Salicet.& Alexand. in d.l. iuris ignorantiam. & Cyn. & Bald. in d. l.iij. C.de iur. & facti ign.& Bald. in l.ſi duo. ff.de acquirenda heredit. & Ludo. de Rom. in cõſ. cxxv.& ad prędicta & hanc regulam vide pulchrè Felyn. in capit.quoniam. col.ij.de ſimon. vbi ponit tres concluſiones cũ
pluribus fallen.& Philip.Franc.hic, & Ange.in conſi.cclxxxviij.incip.viſo themate
ſupradicto. Panor.c.ad noſtram.nu.ix.& ibi poſui in apoſti.in ver. non excuſat.de
rebus eccleſ.non alie.& adde quod notaui s.eadem regula, in apoſtil. prima.

excuſat, vt in illis §§. poſt verò litis conteſtationem non
excuſat: vt in l.non fatetur.& hic. ¶ † Item opponitur & 10
videtur quòd ignorantia iuris excuſat, etſi de lucro captã
do agatur: vt ff.de bonorum poſſeſ.l.in bonorum.& de
iuris & facti ignorantia.l.regula. §.ſed iuris. Sed dicen-
dum eſt, quòd aut lucrũ percipi poterat ſine alterius in-
iuria, & tũc excuſat, & toleratur ſi non potuit peritiores
conſulere: a vt ff.de iuris & facti ignoran.l.iuris ignorã- A
tia.& de vſucapionibus.l.nunquam.& l.ſi fur. ¶ † Item 11
opponitur circa præmiſſa & videtur quòd iuris ignorã-
tia non toleretur etiam extra iudicium: licet de damno
vitando agatur: vt ff.de acqui.hæred.l.ſi duo.ſed dicendũ
eſt quòd ibi cauſa de qua agebatur originem ſumebat à
lucro: & ideo licet ſubſequenter damnum inducat, iuris
ignorantia non excuſat cùm magis originem, quàm ca-
ſum poſt originem incidentem conſiderari oporteat: vt
ff.de dona.l.qui id quod.in princip.& de acqui. poſſeſ.l.
clàm poſſidere. circa princip.& de fideiuſſo.l. tutor. in
princip. ¶ † Item opponitur & videtur quòd ignorantia 12
iuris excuſat: vt ff.de decr.ab ord.fa.l.fin.& ff.ad Sylla.l.
ſi quis in graui.§.ſi quis ignorans. dicendum eſt quòd in
illis ll.quæ dolum requirunt, ignorantia iuris excuſat.
† Certum eſt enim quòd in aperiente tabulas teſtam.an- 13
te vindicatã defuncti necem requiritur dolus: vt in ead.
l.ſi quis in graui. §.quod ad cauſam. & ideo ignorantia
iuris excuſat à pœna: vt in eod.§.ſi quis ignorans. In illis
verò ll. quæ dolum non exigunt, ſi quidem ius per eas
inductum erat publicè notum, verè vel iuris præſum-
ptione, quia à tempore conſtitutionis publicatæ concur-
rerunt duo mẽſes: vt in authent.vt factæ nouæ conſtitu.
ignorãtia b non toleratur. vt ff.de public.l.vlt.§.licet. Sed B

B Adde vtrum lex vel ſtatutum afficiat verè ignorantem ad hoc vt ignoran-
tia iuris procedens ex lata culpa, vel dolo non excuſet delinquentem Abb. Sicul.
& ibi Fely.in cap.cognoſcentes.colũ.ij poſt medium.ver.prima eſt.de conſtitutio-
nibus.vbi ponit Felyn. tres concluſiones cum duabus fallent. & vide Bartol. in
l.quod Nerua.ff.depoſiti.& latius.in l.i.ff.ſi quis teſt.libr.eſſe iuſ. fuerit.& Bartol.
& ibi Alexand.in addit.in l.diuus.ff.de fal.& Alexand.in l.ſi quis id quod. in princ.
ff.de iuriſd.omnium iudic. Et à quo tempore incipiat lex ligare, vide Felynum vbi s.colum.iij. verſic. circa ſecundum. vbi ponit regulam, quod lex incipit ligare poſt duos mẽſes à tẽpore publicationis ipſius. & etiam ſex fallen.& per Bart. in l. omnes populi. in vij. q.& ibi Bal.& Doct. Moder.ff.de iuſti.& iur.& Ioan.And in data Sexti.j. eod. & gloſſ.in Pragm. Sanct. in fin.ſuper verbo, publicationem. & Abb.Sicul.in cõſi.xxxv.in prin. libr.j.& Alber. de Gaudino in ſuo tract.Maleficiorum.tit. de mulctis. verſic. quæro, pone fore bannum. & decil. Capellæ Tholo. q. cccc-xliij.& Cepolã in conſilio xiij. in ij.col.& Fãc.
de Aretin.in conſilio lxvij.

vbi non eſt publicè notum, verè, vel iuris interpretatio-
ne, ignorantia toleratur: vt ff.de decre.ab or.fal.l.vlt. Ta
men contra prædictam ſolutionem eſt.ff.ad leg.Corne-
14 liam.de fal.l.diuus.† Certũ eſt enim quòd lex Cornelia
dolum requirit: & tamen, ſicut ibi dicitur, ignorantia e-
dicti ſeueritatem non excuſat. Sed reſponderi poteſt, quod
aut lex requirit dolum verum, aut eſt cõtenta dolo præ-
ſumpto ex qualitate facti, vbi requirit dolum, verũ igno
rantia iuris excuſat.vt d.§.ſi quis ignorans. Vbi verò con
tenta eſt dolo præſumpto, ex qualitate facti, vt ſcilicet
15 præſumatur † Dolus ex qualitate facti eſt vbicũque quis
A facit quod ſcit vel ſcire debet ſe facere non debere. a vt
C.de iniurijs.l.ſi non conuitij.& ad leg. Cornel.de ſica.
l.j.ff.de doli excep.l.j.& tunc iuris ignorantia non excu-
16 ſat: vt hic.& in præalleg.l.diuus Claudius. ¶ † Ratio au-
tem eſt, quia qui ignorantiam prætendit eius quod eſt
publicè notum, videtur eſſe in lata culpa: vt d.l.cedere
diem. & l.lata.de verbor.ſignifi. Lata enim culpa dolo
præſumpto æquipollet.& ideo ignorantia iuris non ex-
cuſat. Item opponitur contra prædicta, & videtur quòd
ignorantia non excuſat etiam vbi de damno vitando a-
gitur: vt ff.ad leg.Iul.de adul.l.ſi adulterium.§.ſtuprum.
17 C.de in ius voc.l.venia.† Sed dicendum eſt quod aut prætẽ
ditur ignorantia iuris ciuilis, & tunc locum habent om-
nia ſupradicta. Vbi verò prætẽditur ignorantia iuris na-
turalis, vt quia prætendit filius ſe ignoraſſe quod non debu-
erit iniuriã inferre patri, vel quod non deberet patri proui-
B dere in neceſſariis alimẽtis, b vel quod non deberet furtum

A Adde Bar.in l.quod Nerua.& ibi Doct.ff.depoſi.

B Adde, quòd licet pater teneatur de iure naturali alere filiũ. vt l.j.§. huius ſtudij.
& ibi Docto.ff.de inſtit.& iur.& inſtit.de iure naturali, gentium, & ciuili.in princ.
& ibi Ioan.Fab.Chriſtoph.Porc.& Ange.& Abb.Sicul.in cõſ.lxxxv.col.vl. libr.j.&
gloſſ.Abb.& Præpoſ.in cap.cum haberet.de eo qui duxit in matrimonium quam
polluit per adulterium.tamen de iure naturali non eſt educatio parentũ facieñda à
liberis: ſed naturali ratione, vt benefacientibus benefaciamus: vt l.ſed & ſi lege.§.
conſuluit.ff.de peti.hæred.ita tenet Barto.in d.l.j.§.huius ſtudij. & in l.ſi quis à li-
com

committere, vel homicidium, vel cætera delicta iure naturali prohibita, non toleratur, licet ſit de damno vitādo. vt d.l.ſi adulteriū.§.ſtuprū. idem ſi quaſi iuris naturalis ignorātia prætēditur. vt quia dicit libertus ſe ignoraſſe ꝙ patrono reuerētiam exhibere deberet: cùm enim ab eo cōſecutus fuerit præmiū libertatis, quaſi naturali iure tenetur, vt iure cōpenſationis eidē debeat reuerētiam exhibere.& ideo ignorātia iuris nō excuſat a à dāno qđ A incurrit propter reuerentiā non exhibitam. C.de in ius voc.l.ij. ¶ Vltimo diſtingui pōt circa materiā regulæ, b B

18 † quia aut errat in iure, aut in facto. ſi in iure, aut ciuili aut naturali, aut quaſi naturali.& ſi in ciuili, aut in iudicio, aut extra iudiciū: ſi in iudicio, ſiquidē ante litē cōteſ. error excuſat, ꝓbata cauſa erroris legitima. vt ff.de interrog.act.l. de ætate.§. qui iuſto.& §. Celſus ſi poſt lit. cōteſt. ignorātia nō excuſat: vt hic.& d.l.nō fatetur. Si errať extra iudiciū, aut agiť de dāno vitando, aut de lucro captādo. & ſi de dāno vitādo, aut errať in eo ī quo reqritur dolus verus, aut in eo in quo ſufficit dolus p̄ſumpt⁹, vel lata culpa, vel leuis.& multò forti⁹ ſi leuiſsima. Et ſi ī eo in quo requiritur dol⁹ verus, iuris ignorātia excuſat.

beris.§.parens.per illum tex.ff.de libr.agnoſ.& Bald.ſing.inſtit.de iure nat. gent. & ciuili.in prin.col.iij.prope fin.cum ſeq.& Bal.in l.i.§.ius naturale.col.j.ff.de iuſt. & iur.& an educatio patris & filij ſit de iure ciuili.vide per Doct.§.alleg.

Adde ad propoſitum præſentis huius addit.an debeantur alimenta natis ex illicito, vel damnato coitu, per parentes, vide Bald.in l.id quod pauperibus, numero xxxvij.verſ.vlti. quæritur. & quod ibi dixi in apoſtil.ad ipſū. in ver. alimēta. C.de epiſcop.& cleric.& quid ſi eā teſtator dari prohibeat, notaui poſt Dynū in addit.in l.j.in verſ. non ſunt alendi.ff. de concub.notaui poſt Alex.in additione ad Bart.in l. Mæui⁹. verſ.ſed iſtud fortè. in verſ.iure canonico.ff.de leg.ij. notaui poſt gl. in l. ſi quis in apoſtil. in verſi. ex illicito coitu poſita ſuper gloſ.in verb.iuſtè. ff. de lib. agnoſ.& notat Mattheſil.ſing.cxvij.incip.not.ſingulare dictum.

A Adde gloſſ.in d.l.ſi adulterium.quæ dicit, quòd ſi quis errauit in iure naturali, vel gentium, non excuſatur. vt ſequitur hic Dy. licet aliqualiter releuetur. ſecūdum gl.ſed Barto.ibi hoc reprehendit: diſtinguit vt ibi vide.& Alexā.in l.ſi quis id quod.in prin.col.ij.ff.de iuriſd.om.iud.

B Adde ad hanc regulam Docto.in cap.ab excommunicato. maximè Inn.de reſcrip.& Ange.Aret.& Iaſ.de May.in §.ſi quis agens. de act.in fin.& Dyn. & quæ ibi dicam in regula ſequenti.& in regula præſumitur ignorantia. infrà eodem. & per Abb.Sicul.& Felyn.in capit.ij.de conſtit. gloſſ.in capit. apoſtolicæ.de cleri. excom.miniſtran. & Alexand. cōſi.xxxj.in iij. colum.in fi.l.ij.& Ang.Aret.inſtit.de nup.§.ſi aduerſus.& Bart.in l.ſi adulterium.ff.de adult.& in d.l.non fatetur.& ibi Alexand.in addit.ff.de confeſsis.Cyn.Bald Barto.& Salyce. in l.error. & de iur.& fact.ign.Barto.in l.Claudius.ff.de acquirend.hæredit. & Ludo. de Roma in conſil. ccxxxv.& Flyn.in capit.j.in columna ij.j.diſtinct.ſed qualiter probatur error, dic quòd qui allegat tenetur probare.vt tenent Cyn.& Docto.in dict.l. error.& probatur eo ipſo quòd probatur rem aliter ſe habere ſecundū Bar.in l.de ætate.§.qui iuſto, ff.de interro.act. & in l.nō fatetur, & in d.l.error, & Lud.Bol.in l.ij.C.de erro-

ff.ad

19 ff.ad Silla.l.ſi quis in graui.§.ſi quis ignorans. † ſed ſi erratur in eo in quo requiritur dolus præſumptus, vel lata culpa, tunc ſi quidē erat publice notū, verè, vel iuris præſumptione, vt quia à tempore publicationis cucurrerāt duo menſes, iuris ignorantia non excuſat. vt C.de legi.l. leges ſacratiſsimæ.& de iur.& fac.igno. l.conſtitutiones. ff.de publicia.l.vlt.§.licet.& ad leg.Corne.de falſar.l.diuus Claudius. ſed ſi non erat publicè notū, verè, vel præſumptiuè, iuris ignorantia excuſat. ff.de decr.ab ord. fac.

20 l.fi. † Sed ſi agatur de lucro captando, ſiquidem cum alterius iniuria. vt per vſucapionem, iuris ignorantia non toleratur, nec excuſat: ſiue potuit peritiores cōſulere, vt ff. de iur.& fact.ignor.l.iuris ignorantia.& de vſucapio.l.ſi fur.& l.nunquam. ſed ſi ſine alterius iniuria, ſi nō potuit peritiores conſulere, iuris ignorantia toleratur, & excuſatur: ſed ſi potuit peritiores conſulere iuris ignorantia non excuſat. vt ff.de iur.& fact.igno.l.regula.§.ſed iuris. & §.ſi quid.de bo.poſſ.l. in bonorum. quis ordo in bon. poſſeſſ. ſeruetur.l.ij.§.vlt fallit.de acquir.hæred.l.ſi duo.

21 propter rationem quam s̄.dixi. ¶ † Si erratur in iure naturali, ignorantia iuris non excuſat. vt d.l.ſi adulterium. §.ſtuprum. ſi erratur in quaſi natu.iuris ignoran.non excuſat. vt C.de in ius vocā.l.ij. ſi errat in facto, aut in proprio, aut alieno.& ſi alieno, aut erat publicè notum, aut non erat publicè notum: ſi erat publicè notum, ignorantia non excuſat. ff.de inſt.act.l.ſed & ſi pupillus.§.proſcribere. ſi non erat publicè notum ignorantia excuſat: vt ff.

22 pro ſuo.l.fi.& j̄.eo.c.proxi. † Si in facto proprio, aut certat de damno vitando, aut de lucro captando ſi de lucro, error non toleratur in proprio facto. ſi de damno euitādo, aut cū alterius iniuria. & tunc error in proprio facto nō toleratur: vt ff.ad Velleia.l.quanquā. aut ſine alterius iniuria, & tunc error in facto proprio excuſat & toleratur. vt ff.de cond.inde.l.ſed & ſi me putem. in prin.& §. cum inter.& de act.empt.l.ſi tibi liberum.& ita oportet intelligi quæ not.ff.de leg.j. l.ſi res obligata. Dyn.

re aduec. in ſecundis interpr. & Cepolam in cau.cj.in princ. & Alex. conſil. lxxix.col.v.ver. & eo ipſo.lib.ij. & Abb.Sic.in c. ex parte.de cōfeſſ. & Cardin. Alex.in c.ij.co. j.in ij.diſtinct.

Adde ad materiā huius apoſtilli. ſcilicet an & quis probare debeat ignorantiam.& qualiter probetur. bo.tex.& ſin. in cap.ſi verò aliquis. verſi.proprium iuramētum. de electio. lib.vj. vbi ꝙ iuramento allegantis ignorantiam probetur. quem tex.limita per gl. Alex. Lud. & doct.in l. quæ bona. §. qui alieno.ad finem.ff.de dam. infec. dixi & in addi.ad Philip. Frāc. poſt eum in c.circa. nu.7. in ver.ignorantia probatur. præalleg.titul. de elect.libr.vj. & poſui in addit.ad Stil.Parlam. tit.de adita hæred.

In reg. Cum quis. Argumenta.

1 *Hæres præſumitur ignorare factum defuncti.*
2 *Promiſſor ſi ante diem moriatur, an pœna committatur.*
3 *Ignorantia quando toleretur in perſona ſucceſſoris.*
4 *Hæres emphyt. q deſijt canonē ſoluere, an excuſetur. & n.5.*

Oblig

6 *Obligatio debitoris non extenditur per caſum contingentem in perſonam creditoris.*

REGVLA XIIII.

CVM *quis ſuccedit in ius alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam habere præſumitur.*

¶†PONE ꝙ promiſiſti dare bouem in Calẽdis Au 1
guſti, ſi non dares promiſiſti centum nomine pœnæ. decedis ante Calendas Aug. hæres ignorans promiſſionẽ factã non ſoluit: dubiũ eſt an poſsit cũ effectu cõueniri ad pœnam? & reſpondetur ꝙ non, quia iuſtam habuit ignorantiæ cauſam, vt hîc. & ff. eo. l. qui in alterius. ſed contrà eſt apertè de verb. obl. l. ad diem. vbi dicitur† ꝙ mortuo 2
promiſſore ante diem pœna nihilominus committitur adueniente die quo dare debuit, licet promiſſoris hæreditas non ſit adita, & idem dicitur de nau. fœno. l. vlti. ſed dicas de rigore iur. pœnam cõmitti contra hæredẽ ignorantem. [a]vt d. l. ad diem. & de nau. fœn. l. vlt. Sed propter A
probabilẽ ignorantiæ cauſam poſtulare poteſt ſucceſſor beneficium reſtitutionis in integrũ, & eo impetrato nocet pœnæ commiſſio, vt hîc. & in d. l. qui in alterius. nocet ergo ipſo iure vt in contrariis: ſed propter probabilẽ ignorantiæ cauſam reſtitutio datur, vt hic. ¶†Item oppo 3
nitur & videtur ignorantiã non tolerari in perſona ſucceſſoris, & pœnam cum effectu committi, niſi ſucceſſor fuerit pupillus. vt ff. de ver. obl. l. cum filiusfa. §. in hac ſtipulatione. ¶Sed diſtingue vtrum ſucceſſor agat vel conuenitur: quia ſi agat vel alium inquietet, pœna committitur cum effectu, licet ignorauit promiſſionem factam ab eo cui ſucceſsit. vt in d. §. in hac. ſed ſi conuenitur, tũc pœna committitur de rigore iuris. vt in l. ad diem. ff. de ver. obl. & de nau. fœ. l. vlt. Sed ob probabilẽ ignorantiæ cauſam datur reſtitutio in integrũ. Ratio autem eſt quæ redditur in tex. vt in d. l. qui in alterius. quia qui agit, plane certus eſſe debet cũ ſit in poteſtate eius an velit experiri, & ante debet rẽ diligenter explorare, & tunc ad agẽdum procedere: quæ ratio non extenditur ad eũ qui conuenitur. vt ff. de doli excep. l. purè. §. vlt. & ideo alius eſt effectus vnius, & alius alterius. ¶† Quæri autem poteſt 4
an hæres emphyteutæ, [b]qui ſoluere ceſſauit eccleſiæ canonem per biennium, vel priuato per triennium, excuſari poſsit & debeat prætextu ignorantiæ, quod videtur B
per

a Adde Bart. & Alexã. in l. cũ filius. §. in hac. ff. de verb. obli. & Bar. Alexan. poſt Dy. in d. l. ad diẽ. hic alle.

b Adde Ang. Are. & Io. Fab. qui dari tutores poſ. in prin. in glo. datus. inſti. qui idem tenent. & Bart. in l. qui in alteri⁹. ff. e. dicit ꝙ ſucceſſor conuentus habet iuſtã cauſam ignorantiæ vſq; ad publicationẽ teſtium vel productionem inſtrumenti per quæ appareat ipſum eſſe certioratũ, & non habere cauſam ignorãtiæ: quia tunc ab illo tẽpore poſtea debet cõdemnari in expen. vt l. ſi quis inficiatur. ff. depo. ſed ſecus eſt in actore. vt tenet hic Dy. licet ſecundum Bar. poſsit eſſe ex parte actoris iuſta cauſa: quæ ſtatim cognita debet reſiſtere. & releuabitur ab expenſ. vt l. deſtitiſſe. ff. de iudic. & l. eum quem temere. & ibi

Bar. & vide Bal. in conſi. ccxxj. lib. j. & Bar. in d. §. in hac. ſ. alleg. & in l. qui in ſolidum. §. etiam. ff. de leg. ij. & in l. j. ff. de alie. iud. mut. Bar. & Bal. in l. properandũ. §. ſin autẽ. C. de iud. vbi ponit Bal. in fi. quod ſi quis habẽt iuſtã cau. litigãdi ſuper tota cauſa tamẽ ſuper vna exceptione non all. Io. in c. præterire. de elect. vide Bal. in l. nõ ignorare. C. de fruc. & lit. expen. & per Bal. in authent. generaliter. & ibi Bar. & Salic. in l. j. C. de epiſ. & cle. Bal. in l. terminato. & ibi Sali. C. de fruct. & lit. expẽ. & Abb. Sicu. in cap. finem litibus. de dol. & contum. & ibi vide de iuramento calumniæ an excuſet ab expen. & Bart. in d. l. etiam. & Cyn. in d. auth. generaliter. & idem tenet Io. And. c. j. de elect. ſ. eod. & in reg. præceden. quod error excuſat ab expen. condemnatione in cauſa principali: ſecus in cauſa appellationis. rationem ibi vide. ſed Acc. aliter dicit in l. generaliter. §. j. & ibi vide omnes doc. C. de reb. cred. ſed Bald. in conſi. lxxxiiij. colum. iiij. verſi. ſed ſi quis. lib. j. dicit ꝙ Ioan. And. debet intelligi in expenſis factis in cauſa appellationis ex nouis actis ex prædictis. vt no. Ioan. Andr. in regula præcedenti. & Innoc. in cap. finem litibus. & ibi Abb. de dolo & contu. & in d. l. generaliter. §. j. & Ang. Are. inſt. de pœna teme. litigan. §. j. col. penul. verſi. quæro vnus obtinuit. & gloſſ. ſingul. in l. fin. ff. de re iud. quæ dicit quòd ille qui ſuccumbit in cauſa appellationis, tenetur reficere omnes expenſas etiam primæ inſtantiæ. ſed Rapha. Fulg. ibi & docto. ſ. alleg. vt ſ. dictũ eſt, tenent cõtrariũ: & vide deciſio. Capel. Tholoſ. ccxxiiij. & ibi quando appellans pro parte obtinet, pro parte non. Lanfr. de Oria. in ſuo tract. de arbit. in vlt. parte. q. xvj. ad prædicta accedit gl. in auth. de iud. §. oportet. in verb. ſolo adiectio. per quam dicit ibi Ang. quòd iuſta cauſa litigandi excuſat ab expenſ. tamen fallit quando expenſæ ſunt promiſſæ. & idem tenet Bal. in l. eos. §. cautione. C. de app. & in d. auth. generaliter. & Ang. & Bald. in d. §. ſi autem. de iudic. Alex. de Imo. in conſi. lj. col. iiij. verſi. poſſet. lib. v. & in conſilio xxxvij in vlt. col. lib. ij. & Bal. & Ang. in l. non ſolum. ff. de rei vend. ſed Alexand. in conſi. clxxxiij. in fin. vol. v. tenet contrarium, ꝙ iuſta cauſa litigandi non excuſat, ſtante ſtatuto ꝙ victus victori &c. & Franc. de Crema in ſuo ſingular. cxx. & vide Alex. in conſi. liiij. eod. lib. in conſi. xxxiiij. in fin. lib. iij. an communes opi. doct. excuſent à condemnatione expenſarum. vide doct. ſ. alleg. & in c. finem litibus. Zenzel. in cle. ne Romani. de elect. habetur in c. ſacro. de ſent. excom. vbi loquuntur etiam de opinione vnius doctor. & per Abb. in c. capellanus. de fer. & in c. j. de re iud. & in c. j. de poſtu. prælat. vbi dicit ꝙ excuſata pœna legis. & per Bart. in l. cùm quidam. §. dicitur. ff. de acquir. hæred. & Fel. in c. ſuper his. col. vlt. de accu. nam communis opin. inducit probabilem errorem facti. d. c. j. de poſtu. prælat. cum ibi not. & l. ij. ff. de iur. & fact. igno. & Bart. in l. de eo. & ibi ſing. Alexan. in addi. C. de pœna iud. qui malè iudic. per Ioan. And. & Abb. Sicul. in cap. j. & Innoc. in c. ne innitaris. de conſt. & Alex. in d. conſi. lj. lib. v. & in conſi. lxvi. in fi. col. eo. lib. & per Bal. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. proconſ. & leg. & gloſſ. in cap. j. de collat. in verbo opinio. fol. 2. in Pragmat. Sanct. & Bald. in cap. j. §. iudices. de pace iuramẽ. fir. & Fel. in j. conſtit. col. xx. cum ſeqq. vbi ponit regulam cum fal. & Ioan. Bap. Caſt. in addi. ad Dictionarium Alber. de Roſa. & not. Corſet. in ſuis ſingul. incip. vbi doctor. in litera, & in verbo, opinio. & Ang. Bart. Bald. in clemen. j. de elect. & Card. Alexand. in cap. quis neſciat. ix. diſt. & in c. menſa. ij. diſt. & Bar. Ange. & Alexand. in l. cùm prolatis. col.

l. ad

per verba iſtius regulæ. vt ff. eodem l. qui in alterius. & quia tempus non ſolet cedere ignoranti. vt ff. quando app. ſit. l. j. §. dies. & §. ſi aduerſus. & ff. de calũ. l. annus. & de ædi. edic. l. cũ ſex. ecõtrà videtur cadere iure ſuo, in d.

vlt.verſic.addi.quærit Bart.ff.de re iud.& Pau. de Monte Pico.in repet.§.Titia.& l.Titia.ff.de lega.ij. colum.xiij.An in dubio præſumatur ignorantia in ſuccedente ius alterius.Alexan.tenet quòd ſic.in conſi.lxx.lib.j.col.iij.verſ.ipſa.& vide Alexā. in conſi.cxxxiij.in fin.eod.libr.an iudex debeat ſequi communem opin.vel particularis doctoris.& doct.ſ.alleg.& ad iſtam regu.vide Marian.Soc.in rubr. de cau. poſſ. & propr. in iij.tract. art. iiij.verſi.vj.cō- petit Publiciana. vbi pulchrè declarat iſtam regulam.& no. vnum, q; licet iuſta cauſa litigādi excuſet ab expen.nō tamē excuſat à condenatione fructuum. vt not. Bald. per illum text. in l.ex diuerſo.§.vbi autē. aliàs eſt lex. de rei vē. quod no.& idem no. Domin.de Roſ. deciſi.clxxij. in nouis tit.de dolo & contuma.

Adde ad propoſitum huius apoſt.& ſignanter, dū quærit, an iuramētum de calūnia excuſet à condemnatione expenſarū vide Bald. in authent. generaliter.nu.9.& ibi no.poſt eum in verſi.iurament.calum.C.de epiſc.& cleric. dixi poſt Guil.de Cug.in l.properandum.§.ſinautem alterutra. nu.3.verſi.iuramen. calumniæ.C.de iudic.& Lanf.de Oria.in c.quoniam contra falſam. §.expenſæ.nu. 4.in ver.donationem expen.probat.& an debeat fieri contra vitium in vno c.dixi poſt prꝯalleg.de Cug.vbi ſ.nume.10.in ver.in expenſis.& in addi.ad Lanfr. vbi ſ. num.10.in ver.niſi in quinquag.

l.ad diem.& de minor.l.Aemilius.de nau.fœn.l.vlt.† Di- 5
cendum videtur q; de rigore iuris poſsit deiici à iure emphyteutico : vt in d.l.ad diem.cum ſimil.ſed propter iuſtam ignorantiæ cauſam reſtitutio [a] concedi debeat, vt A
hic. & d.l.qui in alterius. Item quæri poteſt quare eſt q; mortuo ſtipulatore ſine hærede, vel relicto hærede cui non poteſt de iure ſolui, pœna non committitur ipſo iure:vt ff.de vſu.l.pecuniæ fœnebris.in fi.& l.cùm quidam.
§.ſi pupillo.ſed ecōtrà [b] mortuo promiſſore cōmittitur, B
licet reſtitutio concedatur, vt dictū eſt.† Ratio enim eſt, 6
quia caſus contingens in perſonam creditoris non debet extendere obligationē debitori.ar.ff.eo. omnis hæreditas.§.nunquā.& ad leg.Aqui.l.qui occidit.§.vl.ſed ecōtrà caſus cōtingēs in perſonā debitoris nō debet variare obligationis cōditionē.vt ff.de ver.obl.l.ij.& de præt.ſti.l.ij.

In reg.Odia. Argumenta.

1 *Statutum odioſum eſt meritò reſtringendum.*
2 *Pactū de nō petendo naturalē obligationē ipſo iure aufert.*
3 *Fauor quando ampliandus, odio reſtricto.*
4 *Fauor publicus priuatorum præfertur vtilitatibus.*
5 *Fauor publicus in maleficijs puniendis attendendus.*
6 *Maleficia quando ad rigorem ſint punienda.*
7 *Tutor ſuſpectus ob publicam vtilitatem remouendus.*

REGVLA XV.

ODIA *reſtringi fauores conuenit ampliari.*

¶CASVS iſtius regulæ eſt.ſ.de elect.c.ſtatutū. lib.vj. vbi dicitur, † quòd ſtatutū de his qui ad parochialiū ec- 1
cleſiarum

A Reſtitutio. Idem glo.Dy.Bal.Io.Fab.l.ij.C.de iur.emphyt.Ludo.Roma.conſil. clxvj.in fi.Alex.conſi.clxix.nu.10.lib.2.Philip.Dec.conſi.lviij.in fi.vbi in annotatio. dixi.& conſi.cxxxviij.col.ij.idem ex omni iuſta cau.Caro.Ruin.conſi.cl.lib.j.C.M.

B Adde hîc Io.And.& in add.Spec.de loca.§.aliam.ver.xix.& Bart.in l.ad diem.

ff.de verb.oblig.glo.& Iaſ.in l.ij.C.de iure emphy.Bal.in l.fi.C.ſi penden. appel.& Bar.in l. Aemilius.hîc alleg.Fely.in c.vigilanti.col.ij.in prin. de præſcrip. & Andr. Barba.in repet.c.Raynaldus.in Ioannina.circa fi.de teſta.& Bar.Alex.in l.cum filius.§.in hac. ff.de verb.obli.Imo.in c.potuit.de loc.Cyn.in d.l.ij. de iure emphy.& Ant.Corſe.in ſing.in litera,hæres.& Lanf.de Oriano,in trac.de arbit.q.ix.& Abb. Sicu.in conſ.iij. col.vj. vol.ij.& Deciſ. Parlam. Delphin.quæſt. xxiiij.in fi.

cleſiarū regimen aſſumuntur promouendis ad ſacerdotium intra annum alioquin ipſis eccleſiis ſunt priuati, ad collegiatas eccleſias extendi nō debet quia cùm ſit odioſum reſtringi conuenit potius, quàm laxari. Exemplum etiam apertum ponitur. ff.de liber. & poſth.l.cum quidam.quia ſi pater inſtituat filium ex re certa, valet inſtitutio:ſed ſi exhæredet à re certa, non valet exhæredatio: quia in inſtitutione verſatur, fauor, quem conuenit ampliari:in exhæredatione odium, q; econtrà oportet re-
2 ſtringi. ¶ † Item probatur quia iure cauetur q; pactum liberatorium, id eſt de non petendo, tollit ipſo iure naturalem obligationem.ff.de ſolu.l.Stichum.§.naturalis. pactū verò de petendo quod eſt obligatorium, non tollit ipſo iure:vt ff.de pact.l.ſi vnus.§.pactus ne peteret. Et hoc contingit propter rationē iſtius regulæ, ſcilicet quia in pacto prædicto de non petendo, verſatur fauor quem conuenit ampliari, in pacto prædicto de petendo verſatur odium quod oportet reſtringi: vt ff.de act.& obli.l. Arrianus.Sed cōtra regulam videtur ff.de his qui no.infa.l.ij.§.exercitium.vbi odium ampliatur, & nō reſtrin-
3 gitur.† Sed dicendum eſt quòd aut ex vtraq; parte, id eſt fauoris & odij, verſatur ius priuatū, aut ex vtraq; publicum:aut ex altera priuatum,& ex altera publicū.Primo caſu & ſecundo ampliatur fauor, & reſtringitur odium: quia cum iura ſint hincinde paria, certum eſt in re dubia fauorabilem cauſam potius aſſumi debere, quàm odioſam, vt in prꝯalleg.l.cum quidam. & arg.ff.eo.l.quoties idē ſermo.& l.quoties nihil. in tertio caſu præfertur ius publicum, ſiue verſetur ex parte odij, ſiue ex parte fauoris.& de iſto tertio caſu loquitur ff. de his qui no. infa.l.
4 ij. Et ratio huius eſt, † quia fauor publicus præferri de-
A bet vtilitatibus priuatorū [a]. vt C.de primipilo.l.vtilitas.

A Adde quòd odium duplex eſt, publicū & priuatū.de quo per Abb.Sicu.in c.quoties.de teſtib.& quando odia reſtringi, & fauores ampliari debeant, vide Alexā.in l.cætera.§.ſed & ſi quis. ff.de lega.j.& per glo. & Bar.in l.ij.§. exercitij. ff. de his qui no.infa. Bar.& Ioan.de Pla.in l.quemadmodū. C. de agrico.& cenſi. lib. xj. & Ioan. Imo.in d.l.cum quidā. de liber. & poſthum. & Bal.in l.j.in iiij. q. C. de liberis præte.& Alexā. in d. l.cum quidā.l.fin. & Philip.Fran. hîc.& quando odium repellat quē à teſtimonio, vide Alexā.conſi. xcix.in ij.col.j.lib.& an lex poſsit eſſe pro parte fauorabilis, & pro parte odioſa, vide Bal.& ibi Lud.Bolog.in ſecundis interpret.in l.j.§.quod autem. ff.de aleato. & Bal.& ibi in addit.Alex.in l.veniā.C.de in ius voc. & Alex.l.ſed ſi hac.§. ſemper. in prin.ff.de in ius voc.adde quod not.Felyn.in c.dilectus.in ij.col.in verſi.quarta

conclusio.de reſcript.& col.iiij.verſi.ij.facit.& Cardin.Alex.in c.vera. lv.diſt.

A Adde text.in l.vna.§.ſi.& ibi Doct.C.de cad.tollen. & in authẽ.res quæ ſubiacent reſtitutioni.C.com.de leg.& in c.licet.de reſti.& tranſeunt ad relig.ꝙ intellige ſecundum gl. ibi, cum per publicam non impeditur priuata: quia charitas bene ordinata incipit à ſeipſo.l.præſes.C.de ſeruitu.& aqua, & vide text. in c.ſcias.vij.quæſtio.j. ibi glo.celebrã.& in capitulo, bonæ.in j.de appoſtula.præla.& Pau.de Caſt.conſi.ccccx.col.iij.in antiq.& plenè per Bar.Bal.Alexan.& Barthol.Socin.in l.j.ff.ſoluto matrimo.

Adde quæ ſit pœna iudicis mutãtis pœnam à iure introductam ſine cauſa.Roman.omnino ſingu.ſuo lxxvij.incipien.veni.qua.& Fely.qui illius meminis in capit.de cauſis.colum.v.de officio delegat.in capitulo,qualiter, & quando.lo ij.§.ad corrigendos.colũ.vij.verſicu.pro complemento.extrà de accuſationibus.

& in auth.& de re.ea quæ parit in xj.menſe.§.quamob-
rem.col.iiij. Sed hoc falſum eſſe poſſet aliquis oſtẽdere
euidenter.certũ eſt † quòd in maleficiis puniendis fauor 5
publicus verſatur:vt ff.de publica.l.licitatio.§.ꝙ illicitè.
& ff.de fideiuſ.l.ſi à reo.§.quod vulgò.& ad leg.Aquil.l.
ita vulneratus.tamen iure cauetur quòd interpretatione
legum pœnæ delictorũ potius moliendæ,quàm exaſpe-
randæ;vt ff.de pœnis.l.præſes.& l.interpretatione legũ.
† Sed dicendum eſt fauorem publicũ deſiderari, vt ma- 6
leficium non remaneat impunitũ, ex quo conſtat com-
miſſum,nõ autem in re dubia,id eſt cum incerta eſt cri-
minis qualitas, vt pœnæ exaggeretur, ſed vt potius mi-
nuatur,cùm potius clementiæ quàm ſeueritati [a] nos iu- A
dicantes ſtudere oporteat: vt ff.de pœn.l.reſpiciendum.
in prin.Item contra prædictam diſt.eſt ff.de ſuſpec.tut.l.
hæc enim.§. quid ergo. vbi ſi non apparet cauſa remo-
tionis, ex cauſa leuiori remotus videtur.† Et tamen re- 7
motionẽ tutoris ſuſpecti ſuadet publica vtilitas:vt in tit.
eo.l.j.§.conſequens.imò non eſt cõtrà:quia ibi non ſua-
det delictũ, ſed præſumitur in dubio minus fuiſſe deli-
ctum, cùm ſit incerta delicti qualitas. & ideo ad ſenten-
tiam cõdemnatoriam ſequitur minor pœna, cùm pœna
moderanda ſit ſecundum qualitatem delicti: vt ff.de of.
præf.vrb.l.j.§.cùm patronus. & de iure patro.l.j.Dyn.

In reg. Decet. Argumenta.

1 *Filiusfamiliàs ob dignitatem ſui iuris effectus, finita adminiſtratione manet ſui iuris.*
2 *Priuilegium minori conceſſum finitur, ætate minori finita.*
3 *Priuilegium finitur, finita priuilegij cauſa.*
4 *Actio turpis nõ intenditur aduerſus eã, quæ vxor eſſe deſiit.*
5 *Teſtamentum pupillare tollitur paterno ſublato.*
6 *Cauſa in dubio impulſiua præſumitur, non finalis.*

REGVLA XVI.

DECET *conceſſum à principe beneficium eſſe manſurum.*

¶CLARISSIME patet exemplum iſtius regulæ in auth.conſtit.quæ de dignita.§.illud. colla.vj. vbi dici-

tur

A Adde quòd dignitates hodie liberent filium à patria poteſtate.text.gl.Ioan.Fab.Chriſtopho.Porc.& Ang.Aret.in §.filiusfa.inſtit.quib.mod.ius patr.pot.ſol.& gl.ſing.& ibi Ioan.de Plat.in l.ſi.C.de decurio.lib.x.& in auth.ſed epiſcopalis.& ibi Saly.C.de epiſc.& cler.& gl. & poſt Inno.in c.Iudæorum. de æta.& qualit. Dixi in apoſtil.ad Bal.in l.ſacroſan.nu.1.in verſi.epiſcopalis autem dignitas.C.de epiſc. & cler.& in authẽ. ſi qua mulier.in verſ.deſinit.& ĩ mea pote.nu.1.l.j.C.de ſacroſan.eccle.& in addit.ad Panor.in ca.conſtitutus.nu.3.in verſ.dignitas epiſcopalis.& in verſi.religioverò approbata.de reſtitu.in integ.

B Adde quando & quomodo intelligitur priuilegium finitum finita cauſa,Bar.& Bald.in l.Titia Seio.§.vſuras.hîc alleg. Et quanto tempore duret vide Bar.in l.ſi.in vlti. q. ff. de manda. prin.& in l.licitatio.§.earum rerũ. ff.de public.& ibi quid in reſcriptis.& Bald.& Doct.in l.falſo.C.de diuer.reſ.Spec.titu.de inſtrumen.edit.§.nunc autem.verſ.item opponitur. vbi ponit caſus in quibus priuilegium perditur.& per Innocen.Abb.& Fely.in c.cûm acceſsiſſent.col.x.ante medium.de conſtit.vbi ponit Felyn.tres regulas cum aliquibus fallen.& glo.& Doct.in c.ſuggeſtum.de deci.& glo.& Arch.in c.priuilegium.xj.q.iij.& Cyn.in l.voluntariæ.C.de excu.tut.& Bar.in l.j.ff.de nundi.& Alexan.in conſi.xxxiij. lib.v. & in materia Lud.de Rom.in conſi.clxxx. quod eſt pulchrum & ſingulare.

1 tur † ꝙ ſi filiusfamiliàs propter dignitatẽ ſibi delatam
A fuerit ſui iuris, ꝙ [a] nihilominus dignitatis ſuæ admini-
ſtratione finita remanet ſui iuris, & retinet omniũ co-
gnatorum & agnatorũ iura. ¶Sed contra regulam vide-
2 tur.ff.de leg.ij.l.Titia Seio.§.vſuras.vbi dicitur,† ꝙ fini-
ta minori ætate cuius occaſione priuilegium cõcedeba-
tur,finitur priuilegium à principe cõceſſum.Sed dicen-
dum eſt, ꝙ ibi finita erat finalis cauſa priuilegij conce-
B dendi: & ideo ibi finitur priuilegium [b]. Iuxta regulam
generalẽ,ceſſante cauſa ceſſat effectus. C.de epiſc.& cle.
l.generaliter.& de hæret.l.j.& de teſta.milit.l.penul. de
3 reſti.min.l.ſi.c.cùm ceſſante.de appel.† Et in propoſito
non erat finita priuilegij cauſa.& ideo priuilegiũ durat:
vel ſi erat finita, fuerat cauſa impulſiua, & non finalis.&
ideo finita cauſa non finitur priuilegium:vt ar.ff.de vſu-
fruc.leg.l.generali.§.duas.Et huius occaſione diſtingue,
aut cõſtat cauſam priuilegij cõceſsionis alicuius vel pro-
hibitionis factę eſſe finalẽ. Aut conſtat eſſe impulſiuam.
Aut dubitatur: & ſi conſtat eſſe finalẽ,aut ea ſublata re-
manent aliquæ reliquiæ præcedentis cauſæ, aut omnes
tolluntur.& ſi aliquæ reliquæ remanent:reliquiis eius re-
manentibus durat effectus:vt patet exemplũ.ff.de quęſt.
l.vnius.§.ſeruus.vbi ſeruus à dño diſtractus,in memoriã
prioris dominij, nõ debet nec poteſt aduerſus quondam
dominũ interrogari.Itẽ qui deſiit eſſe decurio,torqueri
in memoriam prioris dignitatis nõ debet:vt ff.de decur.
4 l.ſi.† Itẽ contra eam quæ deſiit eſſe vxor,non inſtituitur
actio turpis in honorẽ pręcedentis matrimonij:vt ff.rer.
C amot.l.ij.& iij.Sed vbi nullæ reliquiæ cauſæ finalis [c] re-

C Adde quòd per notata hîc per Dyn.decidunt Bar.& Bal.in l.ſi.de feriis.quòd ſi datur dilatio ad producendum vnum inſtrumentum, & producitur in prima,

dic quòd finita eſt cauſa dilationis, & iudex poteſt procedere ad vlteriora. vide Bar. in l. à filio. §. alumno. ff. ad Trebel. & Ang. Aret. in §. ſi minus. col. viij. de actio. & Dyn. & quæ ibi dicam in regula, non licet actori. infrà eodem.

A Adde quòd in dubio præſumitur impulſiua & non finalis: vt no. gl. ſing. in l. ij. §. fi. ff. de dona. & ceſſante cauſa non ceſſat effectus, vnde qui vult dicere effectum ceſſare ex ceſſatione cauſæ, debet probare ipſam cauſam fuiſſe finalem. de quo latè per Cy. Bal. Ang. & Salyc. in l. generaliter. C. de epiſc. & cleri. & Dy. & Bar. in d. l. ij. §. fi. de don. Voluit allegare Dy. in l. iij. & ibi dixi ver. ceſſante cauſa impulſiua. ff. de donatio. cau. mor. quia ibi eſt opi. glo. & ſingu. in verſic. cauſa. & quid ibi notaui. & Iaco. Rebuf. in l. nullus. nu. 2. in verſi. præſumitur impulſiua. C. de his qui à princ. lib. x. Dy. in l. pecuniæ. in verſic. in dubio præſumitur impulſiua: ff. de ſupel. leg. Io. Fab. & Ang. Aret. in §. illis autem. inſti. de teſta. milit. glo. Io. And. & Doc. in c. poſt tranſlationem. §. cæterum. nu. 17. in verſi. ceſſat ius. Bal. in l. generaliter. nu. 3. in ver. ceſſante cauſa impulſiua. C. de epiſ. & cle. de renũ. & in c. ſi Chriſtus. ad fi. de iureiu. & per gl. & Card. & Alex. c. ſtatuimus. §. neophy-

manent, ſublata cauſa tollitur in totum effectus: vt ſ. de
præben. c. ſi pauper. lib. vj. & ff. de act. & obli. l. qui cum
hærede. ar. ad confirmationẽ huius diſtinctionis, quia iu-
re cauetur † ꝙ ſublato teſtamento paterno de iure ciui- 5
li, in totum tollitur pupillare, quia nullæ remanent reli-
quiæ paterni. ff. de inof. teſta. l. Papin. §. ſed nec impube-
ris. & de vulg. & pupi. ſub. l. in ſubſtitutione. & l. ex duo-
bus. §. vlt. & l. & ſi contra tabu. cùm ibi no. Si conſtat eſſe
impulſiuã, tunc finita cauſa non finitur effectus: vt ff. de
dona. l. ij. §. vlt. & l. ſeq. Et ꝙ dici ſolet vulgariter de Cal-
phurnia. ff. de poſtulan. l. j. §. ſexum. ¶ † Sed ſi dubitatur 6
vtrum fuerit finalis vel impulſiua, præſumitur in dubio
impulſiua [a]: & ideo ea finita, nõ finitur effectus: vt ff. de A
cõdi. & demon. l. cum tale. §. falſam cauſ. & l. Titio. §. ſed
cùm ante nuptias. & de vſufr. leg. l. generali. §. duas. & de
dona. l. ij. §. fi. C. de iur. dot. l. ſi mulier. vbi de hoc. & ff. de
condi. ob cau. da. l. iij. §. quanquã. & de dolo. l. ij. in fi. Dy.

In reg. Indultum. Argumenta.

1 *Reus non poteſt per hominem impediri, quo minus pluribus poßit exceptionibus vti.*
2 *Reus exceptiones dilatorias & declinatorias opponere põt.*
3 *Reus exceptiones perẽptorias ante ſententiã opponere põt.*
4 *Condemnatus non cogitur per hominem ante tempus lege conceſſum ſoluere condemnationem.*
5 *Pater non poteſt filium à legitima petenda prohibere.*
6 *Tempus ad appellandum à lege conceſſum non poteſt per hominem tolli.*
Tempus quantũ concedatur ad appellationẽ perſequendã.
7 *Vſusfruct. patri debitus in bonis filij aduentitijs, an poßit ei auferri.*
8 *Lex vna aliam extenuare & penitus tollere poteſt.*
9 *Exceptiones an poßint opponi poſt tempus à iudice ſtatutum, & ante litis conteſtationem. & nu. 10. & 13.*

Iudex

tum. lx. diſt. & Alex. in addit. ad Bar. in d. §. fi. & Bar. in l. fina. ff. de teſta. tut. & Abb. & Præpoſi. Card. Alexãn. in c. cum ceſſante. col. j. de appel. & Bar. in l. in omni. ff. de adopt. & in l. Titia. §. vſuras. ff. de lega. ij. & Fely. in c. cum nuntius. in j. col. verſi. no. primo. & in prin. ij. col. de teſtib.

A Adde an & quando iudex poßit dilationes iuris abbreuiare, vel augere, Barto. Angel. Ioan. de Imo. & Alex. in l. ij. ff. de re iud. & Cy. in l. j. C. de dilat. Abb. Sicul. Præpoſitũ Medioſan. & Felyn. in c. cum ſit Romana. de appel. vbi Fely. in princ. ponit regulã, in ſequendo opi. Bart. in d. l. ij. ꝙ omnis dilatio legalis poteſt per iudicem mutari ex cauſa, ſiue talis dilatio ſit data à lege cũ miniſterio iudicis, ſiue non. quicquid ſentiat hîc gloſ. Ioan. And. à multis approbata per rationes, Barto. enim ponit viij. fal. ad regulã. & vide Maria. Socin. in c. ij. de dila. col. iij. & Archid. & Carder, Alexan. in c. de his. colũ. j. xxxviij. diſt. Bald. in l. ait. ff. de iu. delibe. & Deciſ. Capel. Tholoſ. cxcvij. & deciſ. Parlamen. Gratianop. Delphin. & Ang. Aret. & Iaſ. de May. in §. ſi minus. de actio. & Lud. Bolog. in l. iiij. §. quis condemnatus. ff. de re iudic. & Lud. de Roma. in conſi. cccvij. & Philip. Franc. hîc, & glo. in c. j. ſuper verbo, prorogetur. de author. ſacrat. concil. in Prag. Sanc. fol. 5. Sed an epiſcopus poſsit prorogare terminũ indultum

11 *Iudex tẽpus limitare poteſt, poſt quod excluditur litigator.*
12 *Iudex an quandoq; poßit iuriſdictionem denegare.*
14 *Tempus quod datur ad appellãdũ an poßit per iudicẽ minui.*
15 *Legitima filio in bonis paternis debita an auferri, vel ſaltem minui poßit.*
16 *Ius agnationis pacto toli nequit.*
17 *Pactum de futura ſucceßione reprobatur ipſo iure.*
18 *Ius vnum ciuile per aliud tolli poteſt.*
19 *Ius teſtandi incognitum fuit iure naturali & gentium.*
Petitio hæreditatis iure ciuili inducta tolli poteſt.
20 *Reſciſſoria tollitur iure offerendi ſublata.*

REGVLA XVII.

INDVLTVM *à iure beneficium, non eſt alicui auferendum.*

1 ¶ † INDVLGETVR reo à iure ꝙ poſsit plures ex-
ceptiones proponere: vt ĩ. eo. nullus pluribus. & ff. de ex-
ceptio. l. is qui. & l. nemo. & ideo non poteſt auferri per
2 hominem. † Itẽ indulgetur reo per l. ꝙ omnes exceptio-
nes dilatorias & declinatorias proponere poſsit vſq; ad
litis cõteſt. C. de probat. l. exceptionẽ. & de excep. l. vlt. &
pen. & de procurat. l. ita demum. & ideo nõ debet aufer-
3 ri per hominem. † Itẽ indulgetur reo per l. ꝙ poſsit op-
ponere peremptorias quãdocũq; ante ſententiã. vt C. ſen
tent. reſcin. nõ poſſ. l. peremptorias. & ideo nõ debet au-
ferri per hominẽ, quia indultũ à iure beneficium nõ eſt
alicui auferendũ, vt hîc. & authẽ. de nup. §. ſi verò ſolùm.
4 col. iiij. ¶ † Item à iure indulgẽter condemnato, ad con-
demnationem ſoluendã tempus quatuor menſiũ. C. de
vſur. rei iud. l. ij. & ideo non debet nec poteſt auferri per
A iudicẽ ſine cauſæ cognitione: [a] vt ff. de re iudic. l. ij. & iiij.
5 §. ſi quis condẽnatus. ¶ † Itẽ indulgetur filio à lege quòd

habeat

habeat legitimã de bonis patris:vt in authent.de trien.&
ſemiſ.§.j.colũ.iiij.& ideo non poteſt auferri pur patrẽ,[a] A
niſi in caſibus à iure expreſsis : id eſt in quibus licet filiũ
exhæredare.in illis enim in quibus licet exhæredare, ni-
hilominus relinquere tenetur : vt in authen.de hæred.&
falc.§.exhæredatos.coll.j.& de immẽſis donationi.in fi-
lios fact.§.vlt.colla.viij.quæ eſt C.de lib.præter.authen.
non alicet.&,vt cùm de appellat.cognoſ.§.aliud.& §.ſeq.
† Item indulgetur à iure,illi contra quẽ ſententia lata eſt 6
tempus x.dierum ad appellandũ.vt in authen.de appell.
circa princip.colla.viij. Itẽ indulgetur appellanti ad ap-
pellat.proſequendam annus,& ex cauſa biennium:vt hîc
in authent.de his qui ingrediũtur ad appell.col.v.& ideo
ei non eſt auferendũ, vt hîc.& infinita etiam iſtius regu-
læ alia inueniuntur exempla regulam confirmantia.ta-
men eſt contra regulam † quia pater à iure vſumfructũ 7
habet in bonis aduentitiis filij.C.de bon.quæ lib.l.cùm
oportet.& l.fi.& tamen poteſt auferri per hominem re-
linquentem ea conditione, ad patrem perueniat[b] vſuſ- B
fructus:vt in authen.vt liceat matri & auiæ.in princi.Sed
illud fit legis autoritate.& ideo non videtur auferri per
hominem, ſed per legẽ quæ. auferendi poteſtatẽ conce-
dit.vt C.vbi,& apud quem cog.in integr.reſtitut.argu.l.
vlti.& ff.quod cuiuſque vniuer.nomine.l.item.§.ſi decu
riones.& de lega.ij.l.vnum ex familia.§.ſi de falcidia.
† & conſtat quòd vna lex poteſt tollere, aliam,& multò 8
fortiùs extenuare vires, & effectũ alterius, cum cui plus,
licet liceat & quod minus,vt infrà eod.cui licet. Item
à lege datur marito adminiſtratio paraphernalium vxo-

à lege hæredibus ad implendum voluntatem teſtatoris,vide Abb.Sicul.in conſil. xl.col.iiij.lib.j.& Feder.conſi.cxxiiij.& quod not.in c.nos quidem.de teſtam.not. pro magiſtro teſtamentum Curiæ Bituri.

A Adde quot modi ſunt, & conſi.tria quòd pater poteſt filium excludere & priuare à legitima ſua,de quibus per Dyn.Bart.& ibi Alexand.in addit.in l.hæres.ff. de bonis authẽ. iud.poſ.& Ang. Peruſ.in §.prohibemus.in authent.de trien. & ſemiſ.col.ij. & Cepolam in cautela xxxvj. cum ſeq.& Bal. in l.ij.C.ſi quid in fraudem patro.& in l.j.C. de inoff.donat. & Ludo.Bolog. in fin.ff.de his qui in frau.patro.in ſuprimis interpret.& Ludo.de Roman. ſing.dcx.incip. quidam Card.

B Adde,quid ſi relinquat monacho ea cõditione quòd nihil quærat in mõaſterio Bar. Bald.& Inno.in l.ſi alienum.ff. de hæred.inſti. Bar.in l.pen.ff. de ſtipul.ſeruo. & glo.Bar.Inn. & Alex.in l.Lucius.§.tres hæredes.ff.ad Trebel.& Barto.in ſua diſput.incip.quidã donauit.vel relinquit monacho.& Cepol.in cautela cccviij. Ang.Aret.in §.igitur.col.iij.& §.item nobis.inſtit.per quas perſonas nobis acqui. & Abb.Sicul.in c.ij.col.ij.& ibi de Velleian.de ſtatu mo.& can.regul.& Pau.de Caſtro in d.§.tres hæredes.& Bald.in l.j.C.de his quæ pœnæ nomine.in vij.quæſt.& ad not.hîc per Dyn.Angel.& Ioan.Fab.in d.§.igitur.Et nota quòd.licet pater in iſto caſu & in alijs caſibus not.in d.§.igitur.& authent.excipitur.C.de bon.quæ liber.non habeat vſumfructum,tamen habet commoditatem illius iuris.& videtur

A ris,[a] & tamen poteſt auferri per hominem, id eſt per
mulieris prohibitionem.vt probatur C.de pact.conuen.
l.hac lege. Sed eadem reſponſio poteſt habere locum.
Ad materiam regulæ, & dictorum exemplorum in re-
9 gula poſitorum pertinet quærere.† primo, ſi iudex ſta-
tuat tempus certum ad dilatoria vel declinatoria exce-
ptiones opponendas : an poſt illud tempus, & ante litis
conteſtationem poſsit opponere. Item ſi ſtatuat certum
tempus ad opponendas peremptorias,an poſt illud tem-
pus & ante ſententiam poſsint proponi?Et videtur quòd
10 ſic, † quia beneficium proponendi dilatorias vſque ad
litis conteſtationem eſt à iure indultum. Item propo-
nendi peremptorias vſque ad ſententiam eſt ſimiliter à
iure indultum : vt dicta l.exceptionem.& l.vltim.& pe-
nultima.& l.peremptorias.ergo non poteſt auferri vel
extenuari per iudicem, vt hîc.& ff.de re iudicata.l.iiij.
§.ſi quis condemnatus.& in authent.de nupt.§.ſi vero
B ſolum. Econtrà videtur quòd non poſsit,[b] † quia iu-
11 dex poteſt limitare tempus.Et poſt illud tempus à iudice
limitatum excluditur litigator : vt ff.de accuſat.l.Titia.
quinimo plus, quia non proſequẽdo infra tẽpus à iudice

eſſe tex.in l.plenum.§.quanquam.ff.de vſu,& hab.ita tenet Angel.Aret.in d.§.igitur.verſicu.ſed tu aduerte.

A Adde,an maritus ſit procurator in rebus paraphernalibus vxoris,vel quomodo.Alex.in conſil.xlij.in vij.col.in princip.lib.j.Cyn.Barto.Bald.Salyc.& Alexãd. in l.maritus.C.de procur.& Bald.in c.ex parte.& ibi Doct.de conſuet.& etiam de cõſuetudine regni & patriæ Biturig.de qua vide quæ dixi in lib.Conſuetudinum Biturigũm.in j.rubrica.§.v.& vide Ludo.Bolog.in ſuis primis interpreta.in l.cũ maritum.C. de ſolut.& Angel. Aret.& ibi Iaſ. de May.in addit.ad Chriſtopho.Porc.in §. penult.inſtitut. de excuſ.tut.

An poſsint proponi. Adde quod notaui in apoſt.l.ad Lanfran.de Oria.in c.quoniam contra.§.exceptiones.nu.8.in ver. reuocabitur.& in apoſt.in ver.de ſequeſtr.poſ.vbi pleniſsimè Anton.Corſ.ſingul. ſuis.in ver.excep.incip.ſi ſtatutum.& ſeq.& Hipp.de Marſi.ſing.x.incip.tu ſcis.

B Adde Bar.in l.ij.col.ij.ver.ego teneo.ff.de re iud.& in l.mancipiorum.ff.de opt. leg.vbi dicit q probationes poſt terminum aſsignatum traduci nõ poſſunt. Vide Dy.in regula,morã ſuam.in fi.j.eo.gloſſ.& Cy.in l.ſi ea.C.qui accuſ.non poſ.Io.de Imol.in l.quandiu.ff.de acqui.hære.& Salic.in d.l.ſi ea.qui diſtinguit aut præfixit terminũ actui iudicia.aut extraiudiciali.& vide Inn.in c.cũ in tua.qui matri.accuſ. poſ.& Bart.& Angel.in d.l.quandiu.& plenè per Ange.Aret.§.ſi minus.col.x.inſti. de act.& Alex.in addit.ad Bart.in d.l.mancipiorum.in j.& ij.apoſtil.vbi reperies multas concord.& per Ioã.Fab.in §.qui autem.de excuſ.tut.vbi dicit quòd ſiue ſit tempus ſtatutũ à lege aut homine,ſi de nouo perueniant probationes ad notitiam volentis probare,poteſt etiã poſt tempus probare.licet Spec.titu.de excep.§.nunc videndũ.teneat contrariũ in tẽpore præfixo ab homine.vide Abb.in c.paſtoralis. iiij.col.& ibi Fely.col.vlt.ver.item collige.& col.ſeq.de excep.vbi Fely.alleg.Dyn. hic & per Bald.conſi.cccxvj.in iiij.vol.& ſingul.Maria.Socin.in repet.c.venerabilis.colum.xx.princ.art.de iudi.& Alex.in l.ſi inſulam.col.x.in fi.ff.de verbo.oblig. vbi dicit opi.Bar.communiter in d.l.mancipiorum.reprehẽdi in termino præfixo

ab homine. ſecus ſi à iure: quia tũc auditur poſt tẽpus. vt vult Bal. in l. diffamari. C. de inge. & ma. & in d. l. ſi inſulam. in v. fallent. & vide Iaſ. in rep. l. admonendi. colũ. iij. ff. de iureiur. & ſingul. Do. de Rot. in Deciſ. ccccl xiij. tit. de probat. in nouis.

Adde ad materiam huius apoſt. & principalis quaſi titu. iſtum in l. Titia. & quod ibi poſui apoſtil. ad ipſum in verſi. ſtat minus certum tempus reo. ff. de accuſ. & dixi aliquid poſt Barto. in l. ſtatuliberum. §. Stichum. in verſic. videtur eſſe prohibitus. ff. de lega. ij. & vide Thom. Ferratiũ in ſuo tract. cautelarũ, caute. xlvj. incipiẽ. ſæpiſsime litigantes. & Gerar. de Petra ſancta ſingula. xcvj. incipien. not. Barto. & Docto.

præfinitum, deſiſtere videtur, & iuri ſuo renuntiare: vt ff.
ad Turpil. l. ab accuſatione. §. deſtitiſſe. itẽ pro hoc eſt C.
qui accuſare non poſſunt. l. ſi ea. & de ingen. man. l. diffa-
mari. ff. de opt. lega. l. mancipiorũ. & de cura. bon. dando.
l. j. & de bon. autori. iudi. poſ. l. iiij. † Et quia iure cauetur 12
ꝙ iudex poteſt denegare iuriſdictionẽ. vt ff. ex quib. cau.
maio. l. ſed & ſi per prætorẽ. §. ſed & ſi cum decreto. Sed
hoc argu. nihil ad propoſitum: quia loquũtur omnia iu-
ra ſuprà allegata in actore, cui poſt tempus cũ cauſa à iu
dice præfinitũ agendi poteſtas denegatur: quæſtio autem
proponitur in reo volẽte poſt tempus à iudice præfinitũ
exceptionẽ proponere: & ideo cùm fauorabiliores ſint
rei, quàm actores, vt in regula iuris, conſtat nõ procede-
re argumẽta prædicta, quæ inducuntur à ſimili vel pari.
† Tamen probabiliter dici poteſt ꝙ aut iudex limitauit 13
tempus cũ cauſæ cognitione, aut ſine. Et ſi cũ cauſæ co-
gnitione, non poſsit poſt tempus limitatũ à iudice exce-
ptiones proponere. arg. ff. de re iudic. l. ij. vbi tẽpus quod
indulgetur reo per legẽ, limitari poteſt per iudicẽ cum
cauſæ cognitione. Si ſine cauſæ cognitione proponere
poteſt, etiã poſt tempus. in eod. tit. l. iiij. §. ſi quis condẽna
tus. argu. l. ad prædicta. ff. de his qui not. infam. l. quid er-
go. §. pœna grauior. vbi de hoc. † Item quæri poteſt, an 14
tempus decẽ dierum [a] quod datur ad appellandũ poſsit A
per iudicem minui? & videtur ꝙ non, per hanc regulam,
& per iura præallegata. Econtrà ꝙ poſsit. ff. de re iudic.
l. ij. & omnes leges ſuperiùs alleg. in quæſtione proxima
quæ inducuntur prout ponit actorem appellare, cũ is ſit
actor in cauſa appella. qui fuit reus in cauſa principali, vt
dici ſolet in authen. de his qui ad appella. ingred. §. illud
quoque. colũ. v. & patet ex eo ꝙ pendente appellatione
nihil eſt innouandum. vt ff. nil nouari. per totũ. & C. de

A Adde an tẽpus datum ad appellãdũ poſſit per iudicem minui. gloſſ. & Doct. in authẽ. offeratur. C. de lit. conteſta. & Bart. & Alexã. in l. ij. ff. de iudic. Abb. & Felyn. in cap. cum ſit Romana. de appel. Barto. & Bal. in auth. qui ſemel. C. quomodo & quãdo iudex. & gloſ. in c. j. de authẽ. ſacro. Cõcil. ſuper verbo, prorogetur. fo. c. i Prag. Sanct. & Doct. ſ. proxi. in j. addit. alleg. & tex. glo. & Doct. in clem. ſi appellationẽ. de appel. & in c. perſonas. & ibi omnes ſcriben. eod. tit. in antiq.

Adde omnino de materia huius apoſtil. per Roman. ſing. ſuo clxij. incip. hoc neſciunt legiſtæ.

appel.

A Poſsit auferri vel minui. Adde Bald. in l. cum lege. nu. ij. & ibi poſui in addit. ad ipſum in ver. vtrũ per ſtatutum. C. de epi. & cler. Ia. Reb. in rub. C. de decur. li. x. nu. viij. & ix. & ibi not. poſt eum in ver. prætextu ſtatuti. Panor. in c. Rayn. nu. xij. poſt quẽ etiã addidi in ver. ſtatutũ. de ſta. Felyn. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. nu. v. col. iij. ver. cæterũ quæritur cõmuniter. de teſt. Rom. ſing. cix. vel dcx. incip. quidã Card. & Alex. conſ. ccxciiij. ſecundũ maiorẽ. nu. volu. j.

appel. l. iij. Item quia iure cauetur quòd dilationes ſunt
arbitrariæ: vt ff. de iudi. l. nonnunquã. & C. de dilat. l. j. &
l. ſiue pars. tamen cõmuniter dicitur, & tenetur, ꝙ cum
hoc tempus decẽ dierũ cõcedatur à lege ſine aliquo mi
niſterio iudicantis tacito vel expreſſo, ꝙ non poſsit per
iudicẽ minui. arg. iſtius regulæ. & in auth. de nup. §. ſi ve
rò ſolũ. & de re iud. l. iiij. §. ſi quis cõdẽnatus. ¶ Ad cõtra-
ria patet reſpõſio: quia omnia loquũtur in tẽpore quod
datur miniſterio iudicantis tacito vel expreſſo, id eſt per
l. intellecto, cùm lex non ſtatuit: ideo tale tẽpus poteſt p
15 iudicem minui vel augeri. † Item quæri poteſt, an legiti
ma quæ debetur filio in bonis patris, poſsit auferri vel
A minui. [a] per l. municipalem? & videtur ꝙ non: quia cum
beneficium ſit à iure conceſſum, ſequitur ꝙ non poſsit
auferri, vt hic, & præalleg. §. ſi vero ſolùm. Itẽ quia lex
municipalis eſt ius ciuile: vt ff. de iuſtit. & iure. l. ius ciui-
le. & l. oẽs populi. Et iure ciuili iura ſanguinis non poſ-
ſunt dirimi. ff. eo. l. iura. ergo nec legitima, quæ iure ſan-
16 guinis debetur poteſt auferri. ¶ † Preterea ius agnatiõis,
nõ poteſt tolli per pactũ: vt ff. de pact. l. ius agnationis.
ergo nec per ſtatutum ſiue l. municipalem: quia in his
demũ valet. l. municipalis, in quibus & pactum. vt no. C.
de decur. lib. x. ſuper rub. Præterea ſi verum eſt ꝙ in his
demũ valet. l. municipalis, in quibus & pactum, vt dictũ
eſt, de neceſsitate ſequitur, quòd non poſsit debitũ iure
naturæ tollere vel minuere, quia nec pactũ poteſt. vt C.
de inoffi. teſtam. l. ſi quando. §. illud. item ex eo. arg. con
17 cluditur: † quia cùm ſit quaſi pactũ de futura ſucceſsione
diſponendo, minuendo, vel tollendo, in totũ ſequitur ꝙ
non valeat pactum. C. de pact. l. pactum. & l. fi. & de col-
la. pactum. & de ſuis & legit. hæred. l. fi. Præterea legiti-
ma de bonis parentum debetur iure naturali: vt in auth.
de hære. & falc. §. primum itaque. colũ. j. & vnde lib. ff. l.
ſcripto. in fin. & de bon. dam. cum ratio: ſed ius naturale
eſt immutabile, vt inſtit. de iure natur. §. pen. & ff. de ca.
dimi. l. eas. ergo ius cõſequẽdi legitimã de bonis paternis
B erit cõſequẽter immutabile. Oppoſitum huius [b] oſten-

B Adde, an legitima filij poſſit tolli vel minui per ſtatutũ. Cy. in l. ſancimus. C. de nuptiis. & Salice. in auth. nouiſsima. in xj. q. & ibi Fabianus de Giochis de mõte Sabino ĩ xvj. quæſtione. multum ſing. & ibi Iaſ. colũ. pen. C. de inof. teſt. & Bar. & Imol. in l. Titio. §. Titio genero. ff. de cõdi. & demonſt. Bald. in l. cum lege. & in authen. C. de epiſ. & cler. & in cõſilio cxxv. in fi. lib. iij. & in conſil. ccciij. lib. ij. & Alexã. conſi. lxxv. lib. I. colũ. ij. verſicu. accedat. & do. Cardi. Alexan. in c. j. de matrim. ad Morgani. contra. in vſib. feu. colũ. x. & Bald. in d. l. ſancimus. & Ange. & Bal. in l. j. §. ius naturale. in fin. q. vlt. ff. de iuſti. & iur. & Bald. in l.

 ditur:

ditur: †quia certum eſt vnũ ius ciuile tolli poſſe p aliud. 18
vt inſtit. de iur.natur.§.pe.& ff.de legi.l. de quibus.& l. non eſt nouum. & c.j.de cõſtit.s̃.eo.lib.vj. ſed ꝙ portio paternorum bonorum liberis debeatur, iure poſitiuo ciuili eſt inductũ, non naturali. vt C.de legi.hæred.l.leg.xij.tab.& in authent.de trien.& ſemiſ.§.j. item patet in auth.de hæred.& falc.§.j.& §.ſi quis autem.nam ibi dicit ꝙ lex neceſsitatẽ imponit relinquendi legitimam.& legem conſtat eſſe iuris ciuilis ſpeciẽ vel partẽ: vt ff.de iuſtit.& iur.l.ius ciuile. ergo ius ciuile imponit neceſsitatem relinquẽdi legitimã: ergo per oppoſitum ius ciuile tollitur: abſurdum enim videtur quòd ius naturale ſecundum quod nihil proprium erat, cùm iure gentiũ dominia ſint diſtincta. vt ff.de iuſtit.& iure.l.ex hoc iure. patrem ad relinquendam aſtringat.
†Item cùm iure naturali & gentiũ ius teſtandi fuerit incognitum.quod patet.quia iure [a] ciuili quod eſt poſterius eſt inductum: vt inſti.de teſtam. 19
Item cùm ad paterna bona vocẽtur filij per l.iuris veteris, conſtat quòd per hæreditatis petitionem.vt ff.de petit.hæred. l.j.& iij. ſed ipſa tolli poteſt, quia iure ciuili inducta.vt in eo.tit. l.itẽ veniunt.§. cum autẽ. ergo ſublata via per quam venitur ad bona,& ipſa bona tollũtur: quia ſublato medio ſine quo ad extremũ perueniri non põt, & ipſum extremũ in effectu ſublatũ videtur.nam ſublata querela, p quã venitur ad hæreditatis petitionẽ ipſa hæreditatis petitio ſublata videt̃: vt C. de inoffi. teſta.l.ſancimus.§.vlt. Itẽ ſublato iure reſtitutionis p quod ꝑuenitur ad reſciſſoriã, & ipſa reſciſſoria videtur,

fi.§.ſi autem æs alienum, per illum text.C.de bo.quæ lib.& Abb.de Roza.in ij.parte ſtatutorum,in q.ciiij.cum ſeq.& dom.de Rot.in deciſ.xviij. in antiq.incip.Item fuit dubitatum. & Paul.de Caſt. in conſ.xlvj.in nouis. & Bar.in conſ.lxxij.colũ.ij.verſ.ij.probatur. Ioan. And.hic in Mercuriali.& in addit.Spec.in rub.de ſucceſ.ab inteſt.& in cap. Raynutius,de teſtam. & Oldra. conſilio cvj.& in conſilio cxxxvj. & Bart.in auth. de hære.& falc. circa fin.prin.& Ange.in l.Papinianus. §.quarta. ff. de inoffic. teſta. & Alexã. conſi. lv.libr. ij. & Lud.de Rom. conſil. xxxij.& pulchrè Card. Alex.in cap.ius naturale. colũ. iij. verſic.gloſſ. iij. verbo, conceſ.j.diſt.& Ludou. de Rom,in conſi.cxxxiij.& Bald.in conſilio ccxcvij.in prin. lib.ij.& Inno.in cap. quæ in eccleſiarũ.de conſtitut. & Abba. Sicul.in cap.fin. col. fin. de conſuetu. & latius in Ray.& Raynald.de teſtam. & dom. de Ro. deciſ.xviij.titu. de conſuetud. in nouis.& multum ample. & Abb. in conſilio lxiij.colum.ij.libro j.& in conſil.lxxv.colũ.penult.in fin.eod.lib.& Bart.in l.de quibus.col.iij.ver.opp.quod indiſtinctè.ff.de legi.& deciſ. Capellæ Tholoſ.q.ccccxxvij.multum notabiliter.& deciſ. Parlamenti Gratianopolis Delphinal.q.cccclxxvj.& Angel.in conſilio ccc. & latius in conſilio cccxlix.& quæ dixi in §.ij.conſil.ix. & in addit.de teſta.lib.Conſuet.Biturigum.fol.118

A Adde, quo iure ius teſtandi fuit inductum, Chriſtopho.Porc.& famoſum iuriſtarum principem Franc.de Aret.in addit. Age.de Aret.inſtit.de teſtam. in princ. & Barto.in l.interdum.ff.de condict.indeb.& Alexand. conſilio xij.colum.ij.verſi. nec ad hoc,libro j.& in conſilio lxxxvij.columna xiij.verſic. nec ad hoc. libro ij.& videtur,

videtur, ſublata.vt ff.de act.& oblig.l.in honorariis.§.ſi
20 cùm reſciſſa.†Item ſublato iure offerẽdi per quod peruenitur ad pignoratitiam,& ipſa pignoratitia ſublata videtur.vt C.de præſcript.xxx.vel xl.annorum. l.cum notiſsimi.& not.ff.de dam.infec.l.ſi finita.§.poſtea autem. & quod dicitur de debito iure naturæ, debet exponi,& intelligi iure ciuili perſuadente naturali coniunctione conſtituto: vt aliàs exponitur.ff.de verb.ſignifi.l.pronuntiatio.§. familiæ.propter quæ videtur dicendum, quòd de rigore iuris legitima poſsit diminui, & auferri per l. municipalem: ſed æquitas in genere tradita videtur ſuadere contrarium. & ideo rigor præualet. vt dixi ſuprà eod.cap.ij.Dyn.

In reg. Non firmatur. Argumenta.

1 *Sponſalia inter minores ſeptẽ annorũ contracta an teneãt.*
2 *Beneficium cum cura impetratum ab eo qui non eſt legitimæ ætatis, non confirmatur eidem acceſsione ætatis.*
3 *Sententia nulla non firmatur tractu temporis.*
Inſtitutio hæredis principio inutilis non validatur ſucceſſu temporis.
4 *Inſtitutio hæredis incapacis, non firmatur ei facto capaci.*
5 *Legatum à principio inutile quando validetur tractu temporis.*
6 *Stipulatio quæ fit de re ſacra non firmatur eadẽ effecta prophana.*
7 *Temporis tractu non roboratur quod initio nullum fuit. & numero 9.*
8 *Teſtamentũ filiifamiliàs non capit vires eo ſui iuris effecto.*
10 *Seruitutis conſtitutio facto vno ſociorum non conſentiente, validatur accedente conſenſu.*
11 *Inutile initio quando validetur per decurſum temporis.*

REGVLA XVIII.

NON *firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non ſubſiſtit.*

1 ¶†SI duo minores ſeptem annorũ contraxerint ſpõſalia, non tenẽt ab initio de iure: nec ſolo tractu temporis cõfirmatur. Item ſi duo impuberes, vel vnus pubes & alter
A impubes [a] nõ proximus pubertati,& in qbus ætatẽ malitia non ſuppleat cõtraxerunt matrimoniũ per verba de præſenti, nõ tenet ab initio de iure, nec cõfirmatur ſolo
2 tẽporis tractu.s̃.de deſpõſatione impub.c.j.lib.vj.†Item ſi ali

Abb. in conſilio lxiij.lib.j.

A Adde, quomodo matrimonium cõtractum inter minorem,& maiorẽ conualeſcat. pulchrè Bal.cõſil. cccxxiiij.incip. incipiam à radice. lib.j.vbi ponit intellectũ ca.j. de deſpon. impub.lib.vj.& per Bal. conſil. cccxcix.eod.lib.& in conſ. ccccxxviij. vbi etiã vide quid inter duos impuberes. & Abb. Sicul. & Præpoſ. Mediola.in cap. de illis. in j. de deſponſ.impub. & Ioan.Lup.de Hiſpania in tractа.ſuo de ſponſal. & matrim. §.quæ ætas requiritur.& quæ not. deciſ.Cap. Tholoſ. clx. & pulchrè Cald. in conſil.ij.titu. de ſponſal.matri.vbi ponit de duobus minoribus. quod vide, quia ſingulare.

A Adde gloſſ.ſingu.in d.cap.ſi eo tempore ſuper verbo, tunc. & gloſſ.ſequen.& ibi de ſancto Gemin,de reſcrip.s̃.eod.libro.& Dyn.s̃.in reg. beneficium. in vj.q.& quæ ibi dixi.

B Adde, quando tempus datæ literarum attendatur, in regula, qui prior infrà eodem.& quæ ibi dico.

Adde omnino de hoc dicto Panorm in cap. dilectus.&quod ibi poſui in addi. ad ipſum in ver.tempus datæ.de præb. Gemi. poſt quem dixi in apoſt.in cap.ſi cui.num. lx.in ver. tẽpus datæ.de præbẽ. libro vj. & dixi plenè poſt Phil. Franc.in ca.diſpẽdia. §.prius. nu.ij.in verſi.tẽpus datæ. extrà de reſcrip. eod. libr.vj.

ſi aliquis impetrauit beneficiũ [a] cum cura,tempore quo A
non erat in ætate legitima,licet poſtea fiat ætatis legiti-
mæ,impetratio non confirmatur : ſed tempus datæ [b] li- B
terarum ſolũ attẽditur.s̃.de reſcrip.c.ſi eo tempore.lib.
vj. † Item ſententia quæ nulla eſt ipſo iure,nõ cõfirma- 3
tur [c] aliquo tẽporis tractu.ff.de appel.l.ſi expreſsim. Itẽ C
inſtitutio hæredis quæ ab initio eſt inutilis propter pſo-
nam teſtãtis,quia fortè erat impubes, non conualeſcit,li
cet poſtea fiat pubes: vel ſi erat ſeruus,non cõualeſcit,li-
cet poſtea fiat liber:vel ſi erat filiusfamiliàs, non cõuale
ſcit, licet poſtea fiat ſui iuris. †Itẽ ſi erat furioſus nõ fir- 4
matur,licet poſtea fiat mentis cõpos.Itẽ ſi erat captus ab
hoſtibus,non firmatur,licet poſtea redeat. [d] Et hæc oĩa D
probãtur.ff.de teſt.l.ſi filius.& l.eius. & de leg.iij.l.j.§.j.
itẽ ſi erat inutilis propter perſonã hæredis ſcripti : quia
erat nõ capax,nõ firmatur,licet poſtea fiat capax.& hoc
vult regula poſita.ff.eo.l.pen.Item teſtamentũ &omnis
volũtas alia quæ eſt ab initio falſa tractu tẽporis non fir
matur: vt C.de falſis.l.ſicut. †Itẽ legatũ quod eſt ab ini- 5
tio inutile propter perſonam legantis tantũ,vt quia non
poterat teſtari,& cõſequẽter nec legata relinquere: vt ff.
de leg.j.l.ij.vel ꝓpter perſonã legãtis & legatarij: vt qa
legat teſtator ſeruo ſuo,vel legat hæredi à ſeipſo,vel ꝓ-
pter perſonã legatarij , & eius à quo præſtandum relin-
quebatur:vt qa legat ſeruo hæredis,vel ratione rei lega-

C Adde,an ſententia ipſo iure nulla per appellationem,ſi per iudicẽ appellationis confirmetur , validetur. Bart.poſt Dyn. in l. ſi expreſſim.col. ij.in ij. q.& ibi Alexan. in addit.hic alleg.& glo.in l.j.& Cy.in v.q.Bar.& Bal.col.iij.C.quando prouocare non eſt neceſſe.

D Adde , an teſtamentum factum apud hoſtes valeat, ſi teſtator redeat ab hoſtibus.Bart.& Franc.de Aret.in l.eius.in princ.ff.de teſta. & rationem ibi vide per Fran. Quid de mercatore vel alio qui apud Barbaros aut Venetos, vbi non ſeruatur forma iuris,fecit teſtamentum & ibi deceſsit? vide Barto.in l.j.in q.iij.& ibi Docto.Moderñ.C.de ſum.Trin.& Bal.pulchrè in l.ius ciuile.colũ.ij.ver.& no.& latius in l.ſi nõ ſpeciali.& ibi Alex.C.de teſt.& Bal.in cõſ.cccxx.col.ij.ver.reſtat.lib. j.& in cõſ.cxj.vol.ij.& celebre.in cõſ.clxiij.cũ ſeq.lib.iiij.& Old.de Laud.in conſil. ccxlviij.& Alex.in addi.ad Bar.in d.l.j.C.de ſum.Trin.qd de teſtamẽto facto ĩ portu Saracenorũ,an dicatur factũ in terris Saracenorũ:&determinatũ fuit q̃ nõ,qa portus eſt publicus,& ita Chriſtianorũ ſicut & Saracenorũ.vt no.Bal,ĩ rub.de rer.

tæ,vt

diui.col.iiij.ver.ſed quæritur an portus.& Ange.in §.litorum.in fi.inſt.de rer.diui.

A Adde quod ædibus affixa marmora legari non poſſunt,nec reconualeſcit.licet poſtea ab ædibus ſeparentur:vt l.cætera. hîc allegata , quod limita quinque modis.vt ibi per Alexand.& bene facit quæ dixi in quodam conſil.incip. Iaquelina. in tertio dubio.

tæ, vt quia legantur marmora & columnæ ædibus iniun
ctæ,non firmatur tractu temporis,etſi cauſa impedimen
A ti [a] remoueatur.vt ff.de reg.Cato.l.j.in princ.& de lega.
j.l.cætera.§.j.& C.de leg.l.ſeruos.& inſt.de leg.§.an ſer-
6 uo. †Item in ſtipulatione quaſi ſtipulor rem ſacrã,ſtipu
latio nõ firmatur,licet fiat prophana.Item ſi ſtipulor ho
minem liberũ,non firmatur ſtipulatio,licet tractu tẽpo
ris fiat ſeruus:vt ff.de verb.obl.l.inter ſtipulantem. §.ſa-
cram.ſed contra regulã videntur multa obſtare, & maxi
mè ff.de ſeruit.ruſt.præd.l.per fundum.& cõmu.præd.l.
receptũ.vbi conſtitutio ſeruitutis facta per vnum ſocio-
rum,non tenet ab initio,poſtea tamen firmatur aliis con
ſentientibus quandocunq;.Itẽ C.de cõtract.iud.l.vna.vbi
data in officialẽ inutiliter collata tractu tẽporis firman-
tur & C.de nup.l.& ſi contra mandata. & ff.de ritu nup.
l.ſi quis in ſenatorio.Item de leg.iij.l.j.§.ſed ſi filius. vbi
legatum quod eſt ab initio inutile,firmatur temporis tra
ctu.Item de hære.inſti.l.qui ſoluendo.vbi inſtitutio quæ
erat inutilis cõfirmatur tractu temporis.Item de condit.
inſtituẽ.l.mulier.§.j. vbi manumiſſio quæ ab initio fuit
inutilis confirmatur temporis tractu. Ad quæ omnia
dicunt Legiſtæ volentes ſoluere generaliter, quòd illud
7 †quod ab initio de iure non tenet, non firmatur tẽporis
B tractu ſolo.[b] & ita intelligunt hanc regulã.ff.eod.l.quod
ab initio. & l.pen. Sed aliis adminiculis concurrentibus,

B Adde gloſſ. & Bart.& Flor. de S.Petro in l. per fundum. ff. de ſeruit.ruſtic. prædio. & pulchrè Bar. tenentem hanc ſolutionem poſt gl. ibi in l.cum vir. col.ij. ver.opp. ff. de vſucap. & Bal.in l.j.col.ij. C. ſi ſeruus extero. & Bart.in l. pluribus. §.j. ff.de ver.oblig. & tex. & ibi Angel.Aret. in §.j. inſt.de inut.ſtipul.& Specu. in titu.de arbit. §. ij.verſic.quid ſi pendẽte.& Bar. in l. cætera. in princi.ff.de leg. primo. Et not. quòd quãdo teſtamentũ deficit ex perſona teſtantis , quia eſt inteſtabilis, non reconualeſcit poſtea:vt in perſonis hîc per Dyn.enumeratis : & vide pulchrè per Bart.in l.j.& ibi Bald.ff.de leg.iij.& Bal.in l.j.col.x. C.de ſacroſanct. & Angel. Aret.inſti.quib.mod.permiſſum eſt face.teſta.in princ.in fin.& in §.non tamen.in primo notab.quib.mod.infirmatur teſtam.an autem teſtamentum per filium patre exiſtente deportato reſcindatur patre reſtituto,Bartol.in l.fin.de ſenten.paſſ. & reſtit.dicis quòd ita.ſecus autem eſt in contractibus inter viuos.quod reprehendit ibi Ludo.Bolog.in ſuis ſecundis interpre.per illum tex.verſic. ita tamen vt geſta per filium &c. quod ſiue ſit teſtamentum, ſiue contractus inter viuos, omnia valent,nec irritantur per reſtitutionem patris ad patriam.vt ibi per eum.Et vide Abb.Sicul.in conſi.cviij.lib.j.& Ludo.de Ro.in conſi.cccccix. an contractus inualidus ratione perſonæ contrahentis prohibitæ ceſſante inhabilitate validetur. & adde hîc Dyn.& Bartol.in l.fin.& de ſolut.

quod

quod non valet ab initio ex poſtfacto firmatur. Et ita intelligũt omnia
ſupradicta iura quæ videntur regulæ contraria quæ ſolutio, licet cõmu
niter teneatur per omnes,non procedit de iure:quia ſi quis teſtatur im-
pubes,& moritur factus pubes,adminiculum ſuperuenit, & tamẽ teſta-
mentum non cõfirmatur. †Si teſtatur filiusfa.& poſtea fiat ſui iuris,ad- 8
miniculum ſuperuenit,& tamen teſtamentum non confirmatur. idẽ in
furioſo,licet poſtea fiat ſanę mentis.idem in capto ab hoſtibus,ſi poſtea
redeat ab hoſtibus.idem in re mea quæ mihi purè legatur. Nã licet ad-
miniculum ſuperueniat,quia deſinit eſſe mea,nõ firmatur legatũ.idem
in re ſacra,quæ poſtea fiat prophana.& in homine libero, ꝙ poſtea fiat.
l.ſeruus. nã in his omnibus ſuperuenit adminiculũ , quia ceſſauit cauſa
impedimenti:& tamen quod ab initio fuit inutile,non firmatur tempo
ris tractu. & ideo clarius poteſt dici ad omnia ꝙ aut durat cauſa impe-
diens,aut ceſſat, & nulla ſuperuenit confirmans;aut ceſſauit, & ſuper-
uenit cõfirmans.primò enim caſu regula ſimpliciter vera eſt:quia quod
ab initio non valet,tractu tẽporis nõ firmatur?vt hîc.& ff.eo. l.quod ab
initio.& l.pe.& C.de fal.l.ſicut.& ff.de app.l. ſi expreſsim. ſecũdo caſu,
ſcilicet quando ſolùm ceſſauit cauſa impediens,& non ſuperuenit cau-
ſa confirmans idẽ:†quia quod ab initio non tenuit,non confirmatur:vt 9
ff.de ver.obl.l.inter ſtipulantẽ.§.ſacram,& de teſta.l.eius.& l.ſi filius. &
de leg.j.l.cætera.§.j.C.de lega.l.ſeruos.inſt.de leg.§.an ſeruo.& ſ̃.de re
ſcrip.c.ſi eo tẽpore.In tertio caſu quando ceſſauit impediens,& ſuperue
nit confirmans,tunc regula locũ non habet:& patet ſi quis bene intelle
xerit in omnibus contrariis ſupradictis. Nã in l.per fundũ.& l.receptũ.
†defectus conſenſus ſocij reddebat conſtitutionẽ ſeruitutis inutilem :& 10
ideo quia ceſſauit defectus,& ſuperuenit conſenſus,confirmatur conſti-
tutio ſeruitutis. Itẽ C.de contract.iud.l.j.impedimentũ donationis erat
officiũ:ideo quia ceſſauit officiũ, & ſuperuenit voluntas expreſſa vel ta
cita ex tẽporis diuturnitate,præſumpta cõfirmatur donatio. & idẽ in l.
& ſi contra mandata.& in l.ſi quis in ſenatorio.& in l.j.§.ſed ſi filius.ff.
de leg.iij.& in l.ſi deportati ſeruo.& l.mulier.ff.de cond.inſtit.& l.j.C.
ſi ma.fac.ratũ hab.& in l.quod in rerũ.§.j.ff.de leg.j.l.legata inutiliter.
eod.tit.& ſ̃.de deſpon.imp.c.j.quia ibi ceſſauit cauſa impediens,ſcilicet
minor ætas:& ſuperuenit cauſa confirmans, id eſt nouus conſenſus, per
verba expreſſa vel per alios nouos actus extrinſecos declaratus.Et idem
in l.tribunus.§.vlt.& l.ſi filius.ff.de teſta.mil.& in omnibus aliis in qui-
bus cauetur ꝙ inutile à principio tractu tẽporis confirmatur. Item con
tra regulam videtur. ff.de regul.Catoniana.l.j.& ij.Scribunt Legiſtæ ff.
eod.l.quod ab initio.quòd ſpecialia ſunt:tamen nihil eſt:quia tex. aliter
ſoluit in præallega.l.verſi.quæ diffinitio.ff.de regu.Catonia. dicit enim
† ꝙ multùm refert vtrum aliquid purè concipiatur inutiliter , & tractu 11
tunc temporis non firmatur:aut ſub conditione,& tunc pendente cõdi-
tione

tione non poteſt inutile dici,cùm ſit nullum.& ideo non impeditur effectum aſſumere per conditionis euentum. Cùm quod nullum eſt vitiari non poſsit.ff.de iniu.rupt. teſta.l.nam & ſi ſub conditione.

In reg.Non eſt ſine. Argumenta.

1 *Iudicans malè per imperitiam quando ſit in culpa.*
2 *Medicum ſe aſſerens,præſumitur in culpa, ſi peccet in cura.*
3 *Culpa non caret,qui rei non intellectæ ſe immiſcet.*
4 *Prohibere valens læſionem an teneatur, ſi non prohibuerit.*
5 *Facinus futurum non detegens cum poſſit,an teneatur.*
6 *Gerenti negotia aliena ſine mandato an competat actio.*

REGVLA XIX.

NON *eſt ſine culpa qui rei quæ ad ſe non pertinet,ſe immiſcet.*

1 ¶†SI quis aſſerit ſe iuriſperitũ,cùm Canonici & ciuilis ſit iuris ignarus,& prætextu aſſertionis fuerit aſſumptus
A in iudicem,per imperitiã malè iudicauit,[a] videtur fuiſſe

a Adde pulchrè Bart.& Alexan.ibi in addit.in l.ſi iudex. ff.de var.cogn. quando per imperitiam iudex malè iudicauit.& Bart.in ſua diſputa.incip. iudex per imperitiam.& Bal.in c.j.§.iudices.& ibi Card.Alex.de pac.iura.fir.& Barto. & Bal.in l. filiusfa.in princ.ff.de iud.& Inn.& Abb.in c.ſuper eo.quod met.cau.& Ange.Aret. & Ioan.Fab.inſtit.de oblig.quæ ex quaſi delict.naſ.in princ. Ange.de Peruſ.in l.ex maleficijs. §. ſi iudex.& ibi Bartol. ff.de act. & obligat.Bartol. Bal. & Alex.in l.ij.ff.quod quiſque iuris. & no. quòd iudex male iudicãs tenetur ex quaſi maleficio . vt hîc per Dyn. & in iurib.ſ̃.alle. ſed medicus male ſecans vel iniquas medicinas approprians tenetur ex malefic.vt inſtitu.ad legem Aquil.§. imperitia. aliàs præterea ſi medicus. & ibi Io. Fabr.& Angel. Aret.in d.tit.de oblig.quæ ex quaſi.Bartol.& Bald.in l.illicitas.§.ſicut.hîc alleg.& tex.& ibi doct.in l.pe.C.de cond.ob cau.dat.& ad prædicta & omnia exempla hîc per Dyn.poſita,vide Inno.Abb.& Fel.in c.tua nos.de homic.& quid de aduocato, an teneatur de imperitia. vide ibi Fel.pulchrè in princ.& Guid.de Suz.in ca.j.C.de aduoc.& Bart.in l.idemque.§.ſi quis ea.ff.mand.& Specu.in tit.de aduoc.§.vlt.col. vlt.verſi.quid ſi per imprudentiam.& tit.de requiſitione conſilij.§.j.verſic. conſiliarij.quid de imperitia notariorum,vide Bal.conſi.v.in prin.lib.iij.ꝗ ſi imperitia notariorum deſtruit mundum,& ponit conſcientias virorum in magno diſcrimine.vnde dicit gl.no.quam ſequuntur Cy.& Bald.in l.fi.C.de fideiuſſ. ꝗ ſimplicitas notariorum non intelligentiũ clauſulas iuris quas quotidie ponunt in inſtrumentis,non debet nocere partibus,& ſunt vt pica,& pſitacus,qui ſtant in palatio dominorum,qui loquuntur ſine intellectu.vt dicit Lud.de Ro.in ſuis ſing. fol.3.quod not.& de ipſis vide gl.Io.de Pla.in l.generali.C.de tab.lib.x.& Bal.in fi.C.de eden. col.pe.& Alex.de Imo.in l.argentarius.§.cum autem.col.vlt.& ibi Ludo.Bolog.in ſuis primis interpretationibus.ff.de eden. vbi dicunt notarium teneri ad intereſſe partis propter eius culpã,& quando quis teneatur de dãno dato per imperitiam, vide Abb.Sicu.in c.fin.de iniur.& damno dato.& Card.no.Anto.in ſumma confeſſionali.tract.de reſt.& de iud.vide Lud.Rom.in ſuis ſing.fol.5.col.ij.verſicu. iudex qui admittit.& Ludo.Bolog.in d.l.ff.de var.cog.in primis interpret.& Fel.in c.excommunica.in fin.de hæret.& Bald.in conſi.lix.ante fin.lib.

A Adde quòd fallit in fabro & operatorio qui excuſatur ſi laborat in re alterius quàm conducentis, ex quo facit de mandato eius. vt eſt gloſſ.ſing.& ibi Barto.& in addit.Alexan.Ang.Bal.Ludo.Bolo.in l.in rem.§.tignum.ff.de rei vend.& Alexand. in l.de pupillo.§.nuntiationem.col.iiij.ff.de no.oper.nuntia.quod limita.vt ibi per Ludo.Bolog.& Alexan.in d.§.tignum.in addit.ad Bald. & vide Angelum Areti. in §. cum in ſuo. ânſtit.de rerum diuiſio.& Salic. in l. nõ ideo minus.C.de accuſ. & Imol. & Ludo. Ponta. in d. §.nũtiationem. & Pau.de Caſt. in cõſil.ccccclix. in antiquis. & Alexand.conſilio xxvj.colum. ij.libro j.& Felin.in cap. vniuerſitati.colũ.j. de ſentent. excom. & Bartol. in l. non ſolum. §. ſi mandato. col.ij.verſi.circa primum dic. ff.de iniu. & ibi Alexã. in addit. circa ſin.

in culpa, quia ſe immiſcuit rei ad ſe nõ pertinẽti.& pro-
pterea iure cauetur, ꝙ ipſe tenetur actione in factũ in-
quantum religioni iudicantis videbitur æquum.ff.de va.
cog.l.ſi iudex.& de act.& obli.l.ex maleficiis.§.ſi iudex.
& inſt.de oblig.quæ ex quaſi delic.naſc.in prin.† & idem 2
dico in eo qui ſe aſſerit medicum, cùm medicinam igno
ret.& per imperitiam aliquem lædit: vt ff.de off.præſi. l.
illicitas.§.ſicuti.& inſtit.ad leg.Aquil.§.imperitia. Itẽ in
quolibet artifice aſſerẽte ſe peritum, cùm ſit imperitus:
† quia culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti: vt 3
ff.de loc.l.ſi quis fundũ.§.Celſus.& l.item quæritur.§.ſi
gehenna.& ad leg.Aquil.l.idẽ iuris eſt.in fi.fallit in mẽ-
ſore qui de dolo tantùm tenetur, & ſi imperitè verſatus
fuerit. ſibi enim imputare debet qui eum adhibuit, niſi
mẽſor fuerit in lata culpa quæ dolo aſsimilatur.ff.ſi mẽ.
fal.mo.dix.l.j.§.hæc actio. Item in eo qui inuadit poſſeſ
ſionẽ vacante: quia cum ſciat eam ad ſe non pertinere, vi
detur fuiſſe in culpa.[a] & ꝓpterea tenetur. C.vnde vi.l.ſi. A
¶ † Sed nunquid ille qui potuit impedire ne alius læde- 4
retur, & non impediuit, teneatur? De iure canonico[b] pla- B

B Adde an ex ſola ſcientia quis teneatur, quando non impediuit, vel non reuelauit.text. & ibi Innoc.& Abb.& de Bellenzi.in addi.in cap.quanto.de ſent.excommu.& Bar.in l.j. §.ſed in eo.ff.ad Syllanianum.vbi dicit quòd ſi quis occidit alium me præſente, & non adiuuante, non teneor.arg.gl.j.l.culpa caret.ff.eod.tit.ſed Pau.de Ca.in l.fi.C. de his quib.vt indig.hoc limitat vt ibi vide per eum.& Bern.in addit.Abb.in d.cap. quanto.& vide Bar.in d.l.culpa.& in l.j.§.occiſorum.ff.ad Silla.& latius in l.verũ. in fi.& ibi Alex.in addi.ff.de parric.Bart.& Bald.in l.non meum.§.ſed licet.ff.quod me.cau.& Bar.& Bal.in l.vt vim.col.ij.ff.de iuſt.& iu.& Ang.Are.in §.iuris præcepta.inſt.eod.& Lud.Ro.conſi.cxvij.tex.& gl.in cap.non ferenda.xxiij.q.iij. & Archid.in c.negligere.ij.q.vij.& Ang.Aret.in tract.Malefic.in gloſſ.che ay tradito la patria tua.colum.ij.& Spec.in titu.lapſis.& diſput.§.iuxta.verſicu.quid ſi potui.& verſi.quid ſi amici mei.& Bald.in hære.decre.col.v.verſic.informatur.& Cepol.in conſi.lv.col.ij.in fin.& Ang.in conſi.lxxij.Felin.in dicto cap.quanto.Ioan.Andr.& Ioan.de Anan.in cap.Petrus.de homicid.& Florent.in l.ait lex.ff.ad legem Aquil. Ange.in l.j.C.de nil.agger.non rump.& Sal.in l.j.C.de rap.virg.& Bald.in repet.l. j.C.vnde vi.& Abb.in cap.j.colum.penult.de reſtit.ſpo.ſed opin.Bar.in d.l.vtrum. reprehenditur per Bald.in quodam eius conſil.in quo dicit animam Bartol. in inferno propter illam opinio.cruciari, vt referunt Alexand.Ange.Aretin.& Felin.in

num

locis ſ.alleg.& illud cõſi.Bal.non potui inuenire.& vide Ang.Arimin.& Ber.Lãdr. in addit.ad Ang.Aret.in dict.tract.Malefic.& Lud.de Rom.in ſuis ſing.ſol.vlt.col. j.verſi.nunquid.& Lud Bolog.in l.modorum.in primis interpret.ff.de pœn.& Cy. in d.l.j.C.vnde vi.& Bar.in authen.vt defunctorum funera. col.v.& Fely.in c.qui alios.de hæreticis.qui ponit regulam cum pluribus fal. & in c.j.de offic. delega.& Salyc.in l.quiſquis. C. ad legẽ Iuliam maieſt. ſed aduerte ſecundum Bal.in d.l.nõ ideo minus. q; non debet ſibi denuntiare perſonam quæ debet ipſum offendere ratione ſcãdali. & Bald.idem dicit in l.mandato. in fine.C. manda.& Bar. & Alexã.in additio.in d.l.non ſolùm.§.ſi mãdato. in quæſt. penult.

num eſt quòd tenetur: quia non impediendo, cùm poſ-
ſet, videtur participaſſe delictum ſeu fauorẽ præbuiſſe
delinquenti: vt ſ.de ſen.excom.c.delicto. de iure autem
Ciuili videtur prima facie idem quod de iure Canoni-
co, quia iure cauetur, quòd ſi ſeruus ſciente domino &
prohibere nolente occidat, dominus occidiſſe videtur.ff.
5 de noxa.l.ij.in prin.† Item præpoſitum ſuum non pro-
texit, cùm poſſet, in pari cauſa facinoris eſt habendus: vt
ff.de re milit.l.omne delictum. §. qui præpoſitum. Sed
contrarium huius determinatur ff. eo.l.culpa caret qui
ſcit, & prohibere non poteſt. text. tamen illius l. eſt in
contrarium, arg.à contrario ſenſu ſumpto: quia ſi culpa
caret qui prohibere nõ poteſt, ergò ſi prohibere poteſt,
videtur eſſe in culpa. tamen pro illa opin.induci poſſet:
quia iure cauetur: quòd ſeruus qui potuit opem ferre
domino, & non tulit, capite punitur: vt ff.ad Sylla.l.j.§.
eo autem. tamẽ libero homini vel de proximo ex cau-
ſa fideicom.liberando non imputatur ſi opem ferre po-
tuit, & non tulit: vt ea.l.j. §.ſed in eo. Item videtur iſta
regula impedire effectum tractatus. ff. de nego. geſtis.
6 † quia cùm gerens aliena negotia ſine mandato ſit in
culpa, debet ſibi actio denegari tamen conſueta eſt &
facilis ſolutio: quia cùm naturaliter homo homini offi-
cium debeat, vt ff. de ſeruis export.l.ſeruus ea.l.magis
ſuum officium videtur adimplere, quàm culpabiliter rei
alienæ ſe immiſcere: quia appellans pro damnato, dici-
tur facere rem ſuam quaſi ſua interſit, ratione illius of-
ficij & cognationis, quàm inter homines natura conſti-
tuit: vt ff.de iuſtit.& iure.l.vt vim.& de appel.l.non tan-
A tum [a]. & quando appel.ſit l.ij.§.fi.Dyn.

A L.non tantum.quæ l.licet non obſeruetur in regno Franciæ, tamẽ practicatur in Comitatu libero Burgundiæ, etiam damnato nolente, vt ipſi etiam aduocati (inqueis doctiſſimus do. Ioan. Belinus) teſtantur & probant. C.M.

In reg. Nullus pluribus. Argumenta.

1 *Exceptionem vnam proponens an poſsit aliam poſtmodum opponere.*

2 *Exceptiones plures an poſsint ſimul proponi.*

3 *Conuentus de pauperie ſi neget quadrupedem ſuũ eſſe, non poteſt conuictus eum pro noxa dare.*

H Negans

4 *Negans ſcripturam ſuam, non poteſt allegare ſolutionem.*
5 *Exceptiones contrariæ proponi nequeunt ſine mendacio.*
6 *Exceptiones contrariæ qualiter intelligendæ.*
7 *Reus in exceptione dicitur agere.*
8 *Rei quare fauorabiliores ſint quàm actores.*
9 *Cumulatio actionum quando admittenda, & quando reijcienda. & nu. 17.*
10 *Abſolutoria, quæ in prima petitione fertur, rei iudicatæ exceptionem non patitur.*
11 *Actor litem conteſtando conditionem ſuam non reddit deteriorem.*
12 *Appellationem interiectam, & litem pendere, paria ſunt.*
13 *Abſolutoria lata in prima non parit exceptionem in ſecunda.*
14 *Actiones plures contrariæ non poſſunt ſimul proponi.*
15 *Falſum & inofficioſum an ſint contraria.*
16 *Petitorium & poſſeſſorium an ſint oppoſita, & electione tollantur.*
18 *Actione vna pendente non poteſt alia proponi.*
19 *Actio de periculo contra ſerui venditorem data, non eſt ei contraria, quæ datur contra emptorem.*
20 *Libertas non petitur ex duabus cauſis ſimul.*
21 *Contraria origine & effectu mutuò ſe tollunt.*
22 *Sententia abſolutoria in petitorio lata, an pariat rei iudicatæ exceptionem in poſſeſſorio.*
23 *Actio hypothecaria proponi nequit perſonali propoſita.*
24 *Concluſio petitionis attendenda magis quàm ipſa petitio.*
25 *Abſolutoria lata in ciuili, rei iudicatæ exceptionem parit in criminali.*
26 *Abſolutoria ab indebito exceptionem parit in altero.*
27 *Sententia lata pro fideiuſſore quando proſit principali.*
28 *Neceſsitati non ſubeſt, quod in mera poteſtate eſt.*
29 *Abſolutoria lata in prima cauſa, quando exceptionem pariat in ſecunda.*
30 *Iudicium vniuerſale omnia includit particularia.*
31 *Petens totum an poſsit poſtea partem petere.*
32 *Vſuræ non debentur, ni prius ſors debeatur.*
33 *Exceptio rei iudicatæ ita rerum diuerſitate impeditur, ſicut & perſonarum.*
34 *Cauſa in reali quando vltra expreſſum extendatur.*
35 *Actio vna quando alteram non tollat.*
36 *Abſolutoria quæ in dominio fertur, exceptionem rei iudicatæ in vſufructu parere creditur.*
37 *Exceptione rei iudicatæ qui repellantur.*
38 *Abſolutoria in petitione hæreditatis lata exceptionem rei iudicatæ parit in rebus ſingularibus.*
39 *Pater ex contractu filij minus tenetur quàm filius.*
40 *Cumulatio actionum impeditur, cùm ex eadem cauſa ad idem agitur.*
41 *Expreſsio rei plus in proceſſu operatur quàm expreſsio cauſæ.*

Abſolut-

42 *Abſolutoria, quæ in rei vendicatione fertur, an pariat exceptionem rei iudicatæ in hypothecaria.*
43 *Pronuntiandi modus quãdo duplex oriatur ex eadẽ cauſa.*
44 *Actio arborum furtim cæſarum intendi poteſt contra abſolutum ab actione ex locato.*
45 *Actionum cumulatio quo caſu impediri poſsit.*
46 *Abſolutoria lata in vna cauſa quando pariat exceptionem in altera.*

REGVLA XX.

NVLLVS *pluribus uti defenſionibus prohibetur.*

1 ¶ † NAM ſi negaui me debitorem ad mei defenſionem, & ſic propoſui exceptionem facti ſiue intentionis, nihilominus poſſum poſtea proponere exceptionẽ pacti & rei iud. & alias, vt in regula iuris, nemo ex his. in prin. ff. eod. Item ſi primò propoſui exceptionem pacti vel iuriſiurãdi, poſſum poſtea proponere exceptionem
2 rei iudi. vt ff. de except. l. is qui. † Item ſimul & ſemel
A poſſum proponere plures exceptiones a, vt pacti, iuriſiurandi, & rei iudi. vt ff. de excep. l. nemo prohibetur. eſt ergo effectus regulæ, quòd ſimul & diuerſis temporibus proponere poſſum plures defenſiones, quibus omnibus

a Adde gl. ſuper verbo, quòd meum. & ibi Doct. in c. inter dilectos. de fide inſtru. & ibi aliquid per Felyn. col. x. verſi. fallit tertiò. & per glo. & Philip. Fran. hîc qui etiam dicunt quòd beneficiatus non agit ex tit. duplicato, tamẽ bene excipit. vide quæ dixi in regula, beneficium. in ſi. primæ poſtil. & vide ad no. hîc Bar. in l. nemo. & l. is qui. ff. de except. & Bar. & Doct. in l. j. C. de fal. cau. adiec. & Spec. tit. de excep. §. viſo. col. pen. verſi. in ſumma notãdum eſt. & Ioã. And. hic in Mer. & Bart. in l. cũ de indebito. ff. de proba. Bald. in l. ſiquidem. C. de except. & Bartho. Socin. in repet. lege j. in primis chart. ff. de vulgar. & pupilla. ſubſtit. & Ang. Aret. inſtitu. de except. §. idem iuris eſt. col. vj. verſicu. capio. quartum principale. & verſi. hinc ſumpta occaſione, an reus poſsit opponere, &c. & per Doct. in ſequenti additio. allega. Et nota. quòd vbi quis allegauerit plures exceptiones, ſufficit alterã probare ad victoriam ſuæ cauſæ. vt ca. cum iandudum. de præben. & hoc ſentit. Dyn. in prin. verſi. eſt ergo effectus, &c. & Alexan. in conſi. vj. lib. ij. niſi requireretur concurſus omnium: vt l. iij. §. hoc autem ſuperiori. ibi, duas res docere. ff. de itinere actuq; priuat. vel niſi ſe aſtrinxiſſet ad omnia probanda. vt c. licet cauſam. & ibi glo. in verbo, aſtrinxit. de probatio. & l. diuus. & ibi Bar. ff. de re iudi. & no. Ioan. de Plat. in l. monendæ. in iiij. no. de delat. lib. x. & Bar. in conſi. cxciij. in fi. verſi. quarto dico. qui allegat Dyn. hîc & amplè per Felyn. in d. cap. licet cauſam. ſuper verbo, aſtrinxit. col. xxxj. vbi ponit duas concluſiones cum decem fallen. & Fely. ſing. in c. ij. col. xij. verſi. reſtringitur. de reſcri. & Abb. Sicu. conſi. lxxxvij. & in conſi. l. lib. j. Adde Alexan. conſi. lxj. col. ij. verſi. ſed in caſu noſtro. lib. ij. & Pau. de Caſt. conſi. xxvj. in antiq. Ang. & Iaſ. in §. j. de actio. & ipſum Ang. in §. qui autem ſe volunt. & ibi Ioan. Fabr. inſtit. de excuſ. tut. & ibi Iaſ. in addit. ad Chriſtoph. Porc. & quando qualitas adiecta facto debeat probari cum facta, vide per Fely. vbi ſ. & in c. examinata. de iud. & Imo. & Ant. in l. exhibita. eo. tit. & Alex. in l. diuus. col. ij. verſi. ſucceſsiuè quæro. Bal. & Moder. in l.

 mediant

Titia.ff.ſolu.matrimo.& Ant.Corſet.in ſuis ſing.litera,qualitas. & Alex. in addit. ad Bar.in l.qui vxori.§.qui tamen.ff.de adult.Bar.in l.Fulcinius.§.j.ff.ex quib.cau. in poſſ.eatur.& Bal.in l.j.de condit.inſert.& in l.ij.poſt Cyn.C.de proba.& Ang. Aret.& Iaſ.de Mayno.col.xxx.in §.omnium autem.de actio. & ibi quid in actore, & quid in reo.& Alexan.conſi.ccxxj.col.penult.verſi.quod libro primo.& pulchrè per Felyn.in c. auditis.colum. penult.verſi.ij. conclu.de præſcript.& Ludo. Bolog.in ſuis ſecũdis interpretat.in l.ſi arbiter.ff.de proba.& Bar.in diſputatione incipie. iure municipali.& deciſ. Parlamen. Delphi. quæſt.cccclij. & ibi in addit. & Hippolit.de Marſilus in ſuo ſingu. clxxxvij.

A Adde Bar.in d.l.nemo prohibet.& ibi Alex. in addit.& Bar. in l.j.ver. circa ſecundum.C.de furt.& in auth. cõtrà, qui propriã.in ij.& iij. col.C.de nõ nu. pec.hic allegat per Dy.& Ray.& Imol.in l.Titiæ ſi nupſerit. ff. de condit. & demon.& Bald. in l.peremptorias.in iij.colũ. verſicu. quæro nunquid ille.C. ſent.reſcin.non poſ.& Inn.in c. cũ venerabilis. de exceptio. & Lanfr.de Oria.

mediantibus, vel altera eorũ, excludetur intentio actoris. Sed opponitur & videtur quòd ſi propoſui vnã, non poſſum proponere aliam: ſi enim cõuentus actione noxali negaui me ſeruum habere in poteſtatem, & conuictus demendacio volo me dicere ſeruum habere in poteſtate & conueniri noxaliter,non ſum audiendus: vt ff. de noxa.l.quoties.§.prætor. & l.ſi ſeruus depoſitus. §.ſi negauerit.† Item ſi conuentus de pauperie negaui qua- 3
drupedem meũ eſſe, & conuictus mendacio volo dicere meum eſſe & dare pro noxa,nõ audior.ff.ſi quadr.pau. feciſ.di.l.j.§.interdum. Item ſi rei vend.cõuentus negabam me poſſidere, & conuictus de mendacio volo me dicere poſſidere, & paratũ me ſuſcipere iudicium, non audior: nam poſſeſſio nihilominus transfertur ad actorem:vt ff.de rei ven.l.ſi.item ſi conuentus hypothecaria, nego rem debitoris,& poſtea probato dominio debitoris,volo dicere mihi primo obligatã fuiſſe, non audior; vt in auth.de trien. & ſemiſ.§.illud quoq;. col.iij. C.qui pot.in pig.hab.auth.item poſſeſſor. ¶ † Item ſi negaui 4
ſcripturã meam quæ contra me producebatur,vel negaui numerationẽ: & conuictus volo poſtea confiteri ſcripturam meã.& numerationem,& allegare ſolutionem, non audior, quia nihilominus cõdemnabor in duplum: vt in auth. de trien.& ſemiſ.§.ſtudiũ quoq;.& C.de non nu.pec.auth.cõtrà,qui propriam.Sed in omnibus hic dicunt quòd ſpecialia ſunt. Ratio autem ſpecialitatis eſt,vt mendacium puniatur. vbicunq; ergo deprehendetur in proponente defenſiones mandaciũ,idem erit dicendum per omnia, cùm vbi eadẽ ratio eſt idẽ ius ſtatui debet.l. illud.ad l.Aqui.† ſed vbi proponũtur exceptiones cõtra- 5
riæ,neceſſe eſt ineſſe mendaciũ:quia ſi vna eſt vera, eius cõtraria neceſſariò erit falſa. Cùm ad poſitionem vnius cõtrariorũ ſequatur remotio alterius.ff.de ver.ſig.l.hæc verba.& de inſtito.l.ſed & ſi pupil.§.ſi inſtitoria.& propter hoc opinio illorũ qui dicũt licere proponere exceptiones cõtrarias,nõ procedit.vnde mihi videtur clarius[a] A
diſtinguendũ:quia † dico aut exceptiones quæ videntur 6

contrar

In c.quoniã contra falſam.ſuper verbo,exceptiones.colũ.ij.ver.ex his ſequitur.de probat.& Abb.in c.paſtoralis.col.v.ver.iuxta hoc.& ibi Fely.colũ.v.ver.circa dicta Abb.de excep.& Salyc.poſt Cyn.& Bar.in d.auth.contra.etiã Fely.in c.imputari.col.j.verſi.quinta declaratio.de fide inſtru.& Bar.in l.cũ de indebito.in princ. ff.de probat.& Alex.in l.etiam.§.licet.ff.ſolu.matri.& Barto.in ſua diſput.incip.iudex per imperitiam.col.ij. verſi.iiij.probatur.

Adde ad propoſitũ huius apoſtilaſtũ in l. cæteri.& quid ibi poſui in apoſtil.ad ipſum in verſi.cõtrariis. exceptiõibus.ff. de no.oper.nuntia.dixi in apoſt. ad Bald.in l.j.in prin.C.de fruct. & in l.cum de indebito. ff. de proba.& plene per Lanfr.de Oria.in c.quoniam cõtra falſam.§.exceptiones.nu.j.ver.ex his ſequitur. & ibi in apoſt.ad ipſum.in ver.diuerſis tẽporib⁹. de probat. alle. d.coapoſt.

A Adde q̃ per iſtam vltimam rationem Dyn. tenet Bar.in l. nemo ꝓhibet. de excep.in vltima q̃ó.& in l.ſi expreſſim.ff.de app.q̃ actor poteſt in replicatione plures actiões ꝓponere.

contrariæ proponũtur conditionaliter,aut ſimpliciter.ſi conditionaliter,proponi poſſunt etiam contrariæ.verbi gratia:quia dico me debitorem non eſſe:ſed ſi contingit probari me debitorẽ eſſe, propono exceptionẽ pacti de non petendo,vel ſolutionis,vel aliã ſimilem.vt C.de excep.l.ſiquidẽ.in fi.Sed ſi proponuntur ſimpliciter, aut eſt poſſibile primam conuenti aſſertionem cõcurrere cum ſecunda,aut nõ.in primo caſu quãdo eſt poſſibile primã cũ ſecunda cõcurrere,id eſt poſſibile eſt id quod in vtraque cõtinetur ſimul verũ eſſe,tũc licet plures proponere ſimul & diuerſis tẽporibus.& ita loquitur iſta regula : & ff.eo.titu.nemo prohibetur.ſed ſi nõ eſt poſſibile primã conuenti aſſertionem cũ ſecunda concurrere, id eſt non eſt poſſibile ſimul verũ eſſe quod in vtraque continetur, quia in vna negat. & in altera affirmat : & affirmatio & negatio ſunt directè contraria, tũc dico q̃ non audietur. vt in authent.de trien.& ſemiſ.§.ſtudium verò.& §.illud quoq;.& C.de non num.pecu.authen.cõtrà,qui propriã. & de cõpenſa.l.ſi.& qui potio.in pig.hab.auth. Itẽ poſſeſſor.& ff.de rei vend.l.ſi.& ſi quad.pau.fe.dic.l.j.§.inter-
7 dum.& de noxal.l.fin.& l.ſi ſeruus.§.ſi negauerit.¶ † Itẽ opponitur,quia iure cauetur q̃ reus in exceptione eſt actor:vt ff.de excep.l.j.& de probat.l.in exceptionibus.in prin.ſed actor non poteſt plures actiones proponere,ſed vnam de pluribus debet eligere.ff.eo.l.nemo.§.quoties. & de ſibũ.act.l.quod in hæredẽ.§.eligere.ergo nec reus poterit opponere plures defenſiones vt videtur. Reſpondeo.& dico q̃ quãuis plures actiones actor non poſſit ſimul proponere : plures tamen exceptiones reus poteſt proponere,ſiue ex eadẽ, ſiue ex diuerſis cauſis originem ſumentes.vt hic,& præalleg.l.is qui.& l.nemo.Ratio autem eſt quare aliud in vno & aliud in alio, quia fauorabi
8 liores ſunt rei, quàm actores,vt in regula iuris.† Ratio
A rationis[a] eſt,quia in poteſtate eſt actorum quando pro-

vt ibi vide. Adde q̃ poſui ſ.e.in prox.præcedẽti apo.Imol.poſt gl.& Bar.in l.nemo. ff.de excep.& Spec.in tit.de excep.§.iiij.& de ſententia.§.vij.verſ.ſed nũquid talis

nocent,

uocent, non in poteſtate reorum quãdo prouocentur: vt ff. de doli excep. l. purè. §. fin. ſed an per viã cumulationis proponere poterit plures actiones? quidã nõ intelligẽtes cumulatiõis materiã dicũt ſimpliciter ꝙ nõ. vt prædicto §. quoties. & ideo cùm tractatus de cumulatione cõmuniter valeat, & ſit vtilis apud Canoniſtas ſicut apud Legiſtas: quia ſecundũ canones debet exprimi res & cauſa, licet non actio,[a] nunquid pendente primo iudicio licebit A
eandem rem ex alia cauſa petere: vel an licebit aliã rem petere ex eadem cauſa, hæc enim eſt cumulationis natura. Ad huius declarationem & intellectũ quærendum eſt, an cumulatio ſit admittenda,[b] & in quibus caſibus. Et B
circa hoc primò inquirendũ eſt an principia ſiue regulæ quæ de cumulatione traduntur ſint veræ, quia principiis ignoratis,[c] ignorari oportet & ea quæ ſunt poſt princi- C

A. Adde an exprimi in libello tam de iure ciuili, quàm canonico per gloſſ. Barto. Bal. & Alex. in l. j. §. j. ff. de eden. Cy. Bar. Bal. Saly. Iaſ. & Alexand. in l. edita act. C. de eden. & Io. Fabr. & Ang. Aret. & Iaſ. in §. omnium autem actionũ. inſtit. de act. & Imol. Abb. & Felyn. in c. dilecti. de iud. & c. examinato. eo. tit. vbi in d. c. dilecti. in fi. Felyn. ponit regulam cum quatuor fallent.

B Adde an & qñ cumulatio ſit admittenda. glo. Cyn. Bart. Bal. in rep. Paduana. Saly. Angel. Pau. de Caſtr. Iaſ. de May. & Aelxand. de Imol. in l. edita. C. de edendo & Io. de Plat. Ioã. Abb. Ang. Aret. & Iaſ. in §. ſi minus. col. xij. inſtitut. de act. & Bal. & Card. & Alexand. in c. j. an maritus ſucced. vxo. in vſi. feudo. & Alexan. In l. ſi idem. ff. de iuriſdict. omnium iudi. Et opinio Bart. in l. edita. poſt medium. verſi. ſed iuxta hoc quæro &c. & in l. libellorum. §. ſed ſi aliud. ff. de accuſat. vbi tenet quòd plures actiones vel accuſationes diuerſæ ſpeciei contra eundem in eodem libello cumulari non poſſunt. argu. l. non eſt nouum. ff. de actionib. empti. reprobatur à Docto. quia contra Bar. eſt gloſſ. in cap. diſpendia. in verſicu. perſonalis. ſ. de reſcrip. eod. lib. & tenet Salyc. in l. ſi quis homicidij. C. de accuſat. dicens opi. Bar. iure non probari. refert & ſequitur Alex. in d. l. ſi idem. in prin. per illum text. Et an in odioſis admittatur cumulatio, vide gloſſ. quam faciunt ibi Bar. & Ludo. Bolog. ſingul. in l. vbi fideiuſſor. ff. de ſolut. & Bar. in l. ij. §. j. ff. de conditio. inſtitut. & Bald. in l. ſancimus. §. ſi quis autem. C. de donat. & Alexand. in dicta l. ſi idem. colum. ij. & adde hìc Abbat. Sicul. x. column. in cap. ij. colum. penulti. & ſequent. de lib. oblat. & Specul. titul. de action. & petition. §. ij. verſic. notandum etiam. & verſicu. ſed nunquid præſens. & ſimul &c. aliquid per Bartol. Ange. in repetit. & ibi Alexand. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirenda poſſeſſ. & Lud. de Rom. in conſi. ccxl. incip. viſo themate. & in conſil. ccccxij. columna iij. verſicu. an libellus. & Alexand. conſilio lviij. circa princip. lib. v. & Ludo. Bolog. in l. nemo. §. quoties. ff. de regul. iuris. in ſecundis interpret. & Paul. de Caſtro in conſilio cxcij. colum. ij. incip. viſis & conſideratis. ij. volu. nouorum. & Barba. poſt Doctor. in repet. cap. Raynaldus. fol. 32. colum. iij. in fi. de teſt. & Deciſ. Parlamen. Delph. cxliij. & ibi in addit. & de odioſis & pœnalibus Cepol. in conſi. xxxiiij. ſatis amplè. & adde Ioan. de Imol. in conſi. cxij.

c Ignoratis. Hæc theſis vera eſt, et ſic gloſſæ & doctores nec principium, nec medium, nec finem intellexerunt in materia cumulationis. quæ eſt merè practica, nec minus lapſi ſunt & intricauerunt, quàm in materia intereſſe. quæ etiam pra-

ctica eſt: vt docui in extricatione Labyrinthi. Veritas eſt, quòd cumulatio actionum regulatur à cumulatione obligationum: nec eſſe differentiam propter cauſam lucratiuam & oneroſam, nec propter ſententiam abſolutoriam, vel condemnatoriam: nec lex fundum. cum l. ſequẽ. ff. de exceptio. in hoc fundatur, vt omnes adhuſque malè putant: ſed in ſola litis pendentia rei maioris. Et ſic cumulatio regulariter permittitur, quæ eſt triplex: coæqualis, alternatiua, ſubordinata. vt nouè & analytice dixi legendo l. edita. C. de edendo. menſe Iunio, anno 1554. in Academia Tubingenſi. vbi propter factiones typographos habere non potui, nec locum ad me accedentibus dare. ſed (Deo iuuante) lectiones meas C. & P. breui excudi curabo. Carolus Molineus.

9 pia. arg. in auth. de nõ alie. §. ſi minus. ¶ † Regula autem cũ de cumulatione permittẽda tractatur, tradi debet copulatiuè hoc modo, vbi plures ſunt actiones nõ cõtrariæ & quæ electione nõ tollũtur, & in prima quarũ abſolutoria lata nõ parit exceptionẽ rei iudic. in ij. ibi admittitur cumulatio. Sed cùm tractatur de cumulatione impediẽda, debet tradi regula diſiũctiuè & hoc modo, vbi plures ſunt cõtrariæ actiones quæ vel electione tollũtur, vel in quarũ prima abſolutoria lata parit exceptionẽ rei iudi. in ij. ibi repellitur cumulatio. Quod autẽ prædicta regula copulatiuè poſita ſit vera: oſtẽdo ſic primò per illud generale, nõ debet expectari caſus cuius nihil operatur euentus: vt ff. de fideiuſ. l. pen. & ad Vell. l. aliquando. §. fi.
10 ſed certum eſt † quòd abſolutoria lata in petitione prima non parit exceptionem rei iudicatæ, in ſecunda quandocunque mutatur perſona vel cauſa petendi, vel res. ff. de excep. rei iudi. l. cum de hoc. & l. cum quæritur. ergo non debet impediri ſecũda pendente prima. præterea in ſpe dubia cõſtitutus, nõ debet eſſe melioris cõditionis, quàm is qui eſt in ſpe certa: vt probari põt ex l. vlt. C. de cõpenſa. & ex l. eũ qui duobus. de acqui. hære. & de leg. iij. l. j. in prin. ſed nondũ abſolutus in j, eſt in ſpe dubia, ſed abſolutus eſt in ſpe certa. Si ergo dicimus petitionẽ ſecundã ad eandẽ rem ex alia cauſa propoſitã: vel ad aliã rem ex cauſa eadẽ impediri pendẽte prima, & cõcedi abſolutoriã latam in prima: iam nõ abſolutus eſt melioris conditionis quàm abſolutus: quod eſſe nõ debet, vt dictũ eſt maximè
11 † quia nõ ſolet actor lit. conteſt. facere cõditionẽ ſuã deteriorẽ. vt in regula iuris. ff. eo. l. non ſolet. & ff. de nouat. l. aliã. Præterea probatur: alio modo certũ eſt ꝙ appellatione pronuntiatum extinguitur, & ad eum ſtatum reducitur in quo erat poſt litem conteſta. & ante ſententiã: vt probatur per l. ita demum. de procur. C. & per l. qui cum maior. §. accuſaſſe. de bonis liber. ff. de iniuſto rupt. teſt. l. ſi quis exhæredato. §. hi autẽ omnes. & de pœn. l. ij. in fi.
12 † Vnde paria videntur litem pendere, & appellationẽ interpoſitam: ſed appellatione interpoſita licitũ eſt plu-

res cauſas cōiungere, ſeu cumulare, ex quibus oſtēdatur appellationem iuſtitiā continere: ergo & pendēte cauſa principali, licere videtur plures cauſas cumulare, ex quarū omnium vel vnius probatione appareat rem deductam in iudiciū debere deduci in condemnationē. vt l. ſcio. §. vlt. ff. de appel. Præterea pro hoc poteſt induci initit. de act. §. ſi minus. intelligendo tex. vt iacet. & de doli excep. l. apud Celſum. §. itē quæritur. Item poteſt probari per l. vlt. ff. de appel. nā ibi licitū eſt petitionē ex eadem cauſa ad aliā rem extendere. Et ſic ex his duabus probatur, & ex §. item quæritur. prima pendente. poſſe ex eadē cauſa agi ad id quod plus eſt. & ex l. ſcio. probatur ad eandē rem agi poſſe ex alia cauſa. Ex duobus primis arg. concluditur vtrūq; communiter. Præterea probari poteſt per l. ſed ſi ante. de except. nam ibi j. & ij. petitio eandē cauſam habent, conſiderato effectu, & ad diuerſa proponuntur: & † quia abſolutoria lata in 13
prima, nō parit exceptionem rei iudicatæ in ſecunda, etiam admittitur cumulatio. ergo &c. præterea poteſt probari per l. j. §. quia autē. ff. quorum leg. dum dicit intelligendo literā generaliter vt iacet, quemadmodum ſolemus facere quoties incertū eſt quæ actio potius teneat. nā duas actiones dictamus &c. ergo concluditur ex eo quod duæ actiones ex diuerſis cauſis poſſunt eodē tempore ad idem proponi, & ex hoc cōcluditur cumulationē concedi. Item ſecūda regula tradita diſiunctiue ſimiliter vera eſt: † quia cōſtat ꝙ vbi ſunt plures actiones con- 14
trariæ. propoſita vna repellitur alia ratio enim cōtrariorum eſt vt poſito vno, alterum intelligatur remoueri ad hoc facit C. de fur. l. j. & ſi ſeruus extero. l. vnica. & de codicill. l. fin. ff. de inſti. l. ſed & ſi pupillus. §. inſtitoria. & de verb. ſignifi. l. hæc verba. Itē ſi electione tollitur, vna electa, præcluditur alterius via: vt ff. de noxalib. l. electio. & de tributo. l. quod in hęrede. §. eligere. Itē & vbi ſunt duæ in quarū prima ſententia lata parit exceptionē rei iudic. in ſecūda, repellitur cumulatio. ff. de excep. l. fundū. & l. fundi. apparet ergo ꝙ præmiſſæ duæ regulæ quarū prima permittit cumulationē, ſecunda denegat, veræ ſunt. Contrarium [a] autē prædictorū arguo ſic: † falſum, & in- 15
officioſum, non ſunt cōtraria, nec electione tollūtur, nec abſolutoria lata in vno parit excep. rei iud. in alio. & hęc colligi poſſunt ex l. eū qui. C. de inoff. teſt. & l. Lucius. ff. de peti. hær. & l. cōtra maiores. C. de inof. teſt. & tamē ab eodem propoſitæ impediūt ſe cōcurſu: ergo regula prima cumulationē admittens eſt falſa. Itē noxalis actio detracta noxæ deditione, ideſt inſolidū qn̄q; cōpetēs & cū noxę deditione, id eſt noxaliter, quādoq; ſimul proponūtur nec impediuntur concurſu: & tamen abſolutoria lata

A Adde ꝙ, cōuētus vna actione cū poſſet pluribꝰ cōueniri, debet prius ab alijs abſolui, quā cōdēnetur. tex. eſt quē Lud. Pōta. in ſuis ſingu. col. ij. fo. j. verſ. aduerte. dicit eſſe vnicum. & l. ſi pupillus. ff. de ann. leg. licet videretur ſecundū eundē ſecus: quia electione vnius ab alia liberatur. vt d. l. quod in hæredē. §. eligere. ſed illam l. ſi pupillus. nō potui in libro meo inuenire.

in vna parit excep. rei iu. in alia: vt in l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxal. ergo regula ſecūda cumulationē im-
16 pediēs eſt falſa. † Præterea petitoriū & poſſeſſoriū non ſunt oppoſita. vt patet in l. j. §. huius autem. ff. vti poſ. nec electione tollūtur, & cumulātur: vt l. cū fundū. §. ſi. de vi & vi ar. & l. naturaliter. §. nihil. de acq. poſ. & tamen abſolutoria lata in petitorio parit excep. rei iud. in poſſeſſorio. vt determinatū eſt in l. ij. & iij. §. quędā. ff. de interdict. ergo prædicta regula ſecūda cumulationē impediēs eſt falſa. Præterea hypothecaria & perſonalis ſunt diuerſa: tamen ꝙ non cōtrariæ nec electione tolluntur: & tamen abſolutoria lata in perſonali parit exceptionē in hypothecaria: vt ff. quib. mod. pig. vel hypot. ſol. ſi deferente.
A nihilominus cumulantur & ſimul proponuntur. [a] vt in authēt. de fideiuſ. §. ſed neque. col. j. ergo regula eſt falſa.
17 † Præterea ibi cōceditur cumulare, id eſt diuerſas actiones ex diuerſis cauſis ad idē proponere ſecūdū intellectū verū, vbi actor eſt incertus ꝓpter factū aduerſarij quæ potius competat: vt l. j. §. quia autē. ff. quorum leg. & ibi nō. ergo vbi propter factū aduerſarij nō eſt incertus, nō ꝑmittitur actori ex diuerſis cauſis plures actiones ad idē ꝓponere. ergo regula prima cumulationē admittēs eſt falſa. Pręterea ſi peto rem legatā rei vendic. & ſuccūbo: ſi poſtea peto perſonali actione ex teſtamēto, ſi quidē in prima pronuntiatū fuerit rem non fuiſſe teſtatoris, non
18 ob. exceptio rei iudi. arg. ff. de excep. rei iudic. l. ſi. & † tamen ſi propoſita vnā, eadem pēdente velim proponere
B aliā, nō poſſum: [b] vt in l. cū filius. §. variis. ff. de leg. ij. cū ergo hæ nō ſunt cōtrariæ, ſed diuerſæ: nec electione tolluntur, & poſſibile ſit abſolutoriā latam in prima, nō parere excep. rei iud. in ſecunda: & tamē impediūt ſe concurſu, apparet primā regulā eſſe falſam. præterea ciuilis
C & criminalis ex eodē facto procedentes, [c] nō ſunt contrariæ: quod patet, quia vna poſita nō poteſt excludi altera: nec tollūtur electione, nec ſententia lata in vna parit excep. rei iudic. in altera. vt l. j. C. quādo ciuilis act. crimi. præiudicet. & ff. de tab. exhib. l. locū. §. ſi quis dolo. & de

A Adde, an in eodem libello poſsit cumulari hipothecaria & perſonalis. Lud. de Roma in conſi. cclx. col. ij. verſ. ij. dubitatur. & Doct. in iuribus per Dyn. hic alleg. & ſingulariter in deciſ. Parlamen. Gratianopolis Delphin. cviij. & Io. Fab. Ang. Aret. & Iaſ. in §. item Seruiana. initit. de act.

B Non poſſum. Idem omnes gloſ. & Doct. ſcholaſtici male hæc iura practica intelligentes. Veritas eſt ꝙ poſſum accumulare per eadē facta, id eſt ꝑ eadē allegata, in eadem inſtātia. & ita etiā practicatur in Gallia, etiam ſine literis regiis, niſi poſt articulos cōcluſos, quo caſu opus eſt literis regiis. non obſtat §. variis; quia intelligit in diuerſis inſtātiis, vt dixi in lectura Turingenſi ſuper l. edita. C. de edē. C.M.

C Adde, quando ciuilis actio poſsit cumulari cum criminali. Cyn. in d. l. j. C. quando ciuilis actio, &c. & Barto. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rapt. & Bald. in l. j. colū. ij. verſ. ſed contra. C. de app. & in d. l. edita actio. in repe. Peruſina. C. de eden. & Alexan. in addit. ad Bart. in d. l. ij. §. j. vi bo. rap. & I in vlt. apoſtil.

lib.homi.exhib.l.iij.& tamẽ impediunt ſe cõcurſu,& non cumulantur:
vt l.interdũ.de public.iud.&l.ij.ff.vi bo.rap.ergo relinquitur prima re-
gula falſa.† præterea actio de peculio quæ datur cõtra venditorẽ ſerui, 19
& quæ datur cõtra emptorẽ, non ſunt cõtrariæ,nec electione tollũtur,
nec vno cõuento alter liberatur : & tamen vna propoſita impeditur al-
tera.vt l.quoties.§.ſi creditor.ff.de pecu. ſi ergo contra diuerſos ex ea-
dem cauſa,& ad diuerſa impediũtur cumulari,multomagis quãdo con-
tra eundem ex eadẽ cauſa,licet ad diuerſa, impediũtur:ergo regula cu-
mulationẽ inducens non procedit. Item cõtra regulam cumulationem
inducẽtem eſt.l.ſi quis libertatẽ.ad ſi.ff.de pet.hæred.† nam ibi inchoa- 20
ta petitione libertatis ex vna cauſa, non permittitur probari cõpetere
libertatẽ ex alia:ergo apertè oſtenditur impediri cumulationẽ.ad idem
ex alia cauſa.præterea cõtra regulã eſt.l.ſi duo.§.idẽ Iul.in fi.ff.de iu-
reiur.nam ibi nõ permittitur ſecũda petitio , in qua ſecunda petitione
propter diuerſitatẽ perſonarũ nõ obſtaret exceptio rei iudi. abſoluto-
ria lata in prima. Itẽ contra cumulationẽ eſt l.non eſt nouum.ff de act.
emp.ibi enim nõ permittit plures actiones ex diuerſis cauſis eodẽ tem-
pore ad idẽ proponere:ſed dicit vnã debere proponi in qua vtriuſq; cõ-
modũ veniat: patet ergo ex prædictis cumulationẽ nõ ꝓcedere,nec ꝓ-
cedere poſſe regulas q̃ de cumulatione tradũtur. ¶ Regulas cõcedo,&
ad oppoſita ſingulariter reſpõdeo.† Et primo ad primũ:qa quædã ſunt 21
cõtraria in origine &effectu,& tollũtur electione.vt in l.j.de fur.& l.v-
nica.ſi ſeruus exte.& de codicil.l.vlt.C.& in his cumulatio non ꝓcedit.
Quædã ſunt cõtraria origine, & effectu conueniẽtia,quia ad vnũ finalẽ
effectũ tendentia:vt falſum & inofficioſum: & iſta tolluntur electione,
nec ſentẽtia lata in vno præiudicat alteri.vt d.l.eũ qui.ſed non patiũtur
ſe cõcurſu ratione cõtrarietatis quæ eſt in origine: &in his ſimiliter cu
mulatio non procedit:vt d.l.contra maiores. Quædam ſunt quæ nec in
origine nec in effectu ſunt cõtraria, & electione nõ tolluntur, & abſo-
lutoria lata in vno non præiudicat in alio: & in his procedit regula quæ
cumulationẽ permittit. ¶ Ad ſecũdũ reſpõdeo:quia in §.ſi detracta.ni-
hil cumulat᷑.nõ enim ibi petitur aliud,ſed idẽ:nec ex alia cauſa , ſed ex
eadẽ. Sed ſolũ agitur de quodã beneficio à lege permiſſo concedendo
vel denegãdo:vnde ibi nihil agitur per quod ſpecialiter detracto aut au
gmentũ inducatur quantũ ad formã ſentẽtiæ.vt in l.miles. §.ij.ff.de re
iud.vnde ad materiã de cumulatione nihil facit. ¶ † Ad tertiũ reſpõdeo, 22
ꝙ credo ꝙ nõ ſit verũ ſimpliciter ꝙ abſolutoria ſentẽtia lata in petito
rio pariat exceptionẽ rei iudicatæ in poſſeſſorio,& hoc tali ratione:qa
ſicut cauſa dominij ſeparata eſt ab vſufructu formali:ita cauſa proprie-
tatis ſeparata eſt à poſſeſſione:vt colligi poteſt ex l.naturaliter.§.nihil.
& l.permiſceri.ff.de acqui.poſſ.& de reb.eor.qui ſub tu.vel cur.l. ſed ſi
fortè. Sed conſtat ꝙ lata in dominio non parit exceptionẽ rei iudicatæ
in vſu

in vſufructu formali: vt l.cum argentum.§.pe.ij.reſpon
ſo.ff.de excep.rei iud. ergo lata in proprietate nõ parit
exceptionẽ in poſſeſſione.& hoc determinatur.C.de in-
terdi.l.incerti. Et quia determinationes cõtrariẹ reperi-
untur,ideo plenè dices vt ꝭ.eo.tit.c.qui ad agendũ. ¶ Ad
quartum dico,ſcilicet ad §.ſed neq;.diſputationis cauſa,
23 † ꝙ propoſita perſonali non poſſit ex poſtfacto propo-
ni hypotecaria. quia abſolutio lata in pſonali parit ex-
ceptionem in hypot. vt d.l.ſi deferẽte. licet ergo coniũ-
gere ab initio.vt in §.ſed neq;.ſed nõ cumulare ex poſt-
facto : quia & aliàs in ſimili cõceditur ab initio quod ex
poſtfacto denegatur.vt l.&ancillarum.§.illud.& l.quo-
ties.§.ſi creditor.ff.de pecul. ¶ Ad quintũ,ſcilicet ad §.q
autẽ.reſpõ.quia licet ibi poſitio actionũ ſit copulatiua:
tamen concluſio petitionis alternatiua eſt: vt patet dum
dicit,proteſtari ex altera,&c.ſi alternatiua:ergo incerta,
& ratione illius incertitudinis regulariter non procedit.
24 vt in l.prætor.§. qui autẽ.ff.de iniuriis.† magis enim cõ-
A cluſio [a] petitionis ſpectari debet , quã petitio.ar.de lib.
leg.l.Aurelius.§. Sticho.& de pœnis.l.ſi præſes.ſed in cu
mulatione petitio, & concluſio copulatur:& ſic non re-
pellenda : quia qua ratione poteſt ex pluribus cauſis de-
beri , poteſt ex pluribus cauſis ſeparatis , & non contin-
gentibus peti:diſtincto ergo copulationis, & alternatio-
nis oppoſitum tollit. ¶ Ad ſextum reſpond.quia ibi po-
teſt eſſe vtriuſque eadem cauſa, & alia ſcilicet poteſt eſ-
ſe in eadem,pone ꝙ pronuntiatur non legatum, ſenten
tia lata in vna parit exceptionẽ rei iud.in altera. Itẽ po-
teſt eſſe ꝙ alia , vt ſi primò agatur rei vendi. & pronun-
tietur rem non fuiſſe teſtatoris, & propterea non com-
petere rei vendi.eo caſu exceptio non obſtaret in perſo
B nali [b] ex teſtamẽto:tamẽ lite pend.in prima propter fu
turũ dubiũ pronuntiationis euentũ, cumulatio repelli-
25 tur.vt ꝭ.oſtendam. ¶ † Ad ſeptimũ.reſponſ.ꝙ abſoluto-

ria in

A Adde Bart.in l.omnes.§.Lucius.ff.de his quæ in fraud.cre.& in l.certum.§.j.& ibi Alexan.in addition.ff.de confeſsis.& Cy.in l.edita actio.in iij.q.C.de eden.Ang. Aret.& Iaſ.poſt Ioan. Fab.in §.omnium autem actionum.inſtit.de act.& Alexan. in l.nam hoc.col.j.ver.item not.C. vnde cogna.& pulchrè Lud. Bolog.in l.non debet.poſt Bald.ff.de dolo.in ſecundis interpret. & Ang.Aret.inſt.de act.§.ſi quis in fraudem, colũ. iij. ver. ex quibus.& Bald.in l. præſumptione. C. ſi contra ius. & in l. domum. prope princ.C. de rei vendic.& in l.ij.C.qui accuſ. nõ poſ.col. iij.& Angel. cõſilio ccxxiij. & Andr. Barb. in repeti. rubr. de fide inſtru. col. xxix.

B Adde, quòd actio perſonalis poteſt concurrere cum rei vendic. pro re lenata etiam ſi dominium ſit, translatum in legatarium,qa actio pſonalis, dabitur ad tradẽdã poſſeſsionẽ & nõ ad dominiũ transferendũ.& de hoc eſt gloſſ.in §.j. verſicu. ſed noſtra. inſtitu. de leg. quã faciunt ſing. Bartol. & Bald.Angel. Alexand. Franc. de Aret.& Bartho. Soc. in l.j. ff.de leg.j. Cyn. & Bald.in l.j.C. communia de leg.Ioan.Fab.& Ange. Aret.col.iij.& ibi Lud.Bol.in ſuis primis interpret.in d.§.j.verſicu.ſed noſtra.

ria in ciuili lata parit excep.in criminali, & econtrà quando pronunti-
antur ſuper facto, id eſt delictum non fuiſſe commiſſum:eo enim caſu
effectus pronuntiationis ad totum extenditur.arg.ff.de iureiur.l.ſi duo.
§.idē Iulianus.& l.in duobus.§.colonus. & propterea ſe non cõpatiun-
tur concurſu, & ſic oppoſitio nõ procedit. Ad octauū reſpon.ſcilicet ad
§.ſi creditor.ꝙ† ibi abſolutoria quia pronuntiatur indebitũ parit exce 26
ptionē in altero: & ideo vna non põt alij cumulari:ſed cõtra hoc eſt a-
pertè: quia ibi dicit ꝙ pendente iudicio cõtra emptorem, non põt agi
contra venditorē:& tamen conſtat ꝙ lata pro emptore non parit exce-
ptionē vēditori.vt l.ſi à te.§. Iulianus.ff.de excep.rei iudic. Sed reſpon.
verũ eſt, ꝙ nõ prodeſſet niſi pronũtietur non cõtractũ:† tũc enim qua 27
ratione lata pro fideiuſſore prodeſt reo principali.vt in l.duobus.§.à fi-
deiuſſ.ff.de iureiur.licet fideiuſſoris nõ interſit nõ peti à reo principali:
vt in l.fideiuſſoris.ff.de pact.eadem ratione lata pro emptore per eun-
dem modum extenditur ad venditorē:& ſic procedit reſponſio. Ad l.ſi
quis libertatē.reſponſ.ibi nõ erat cumulatio: ſed de vna cauſa ꝓpoſita,
ad alteram non propoſitam, improba trāſgreſsio. Et eodem modo re-
ſpon.ad l.ſi duo.§.idem Iulian.nam ibi non erat cumulatio,ſed quædā
petitionis primæ de vna perſona in alterā improba & illicita tranſgreſ
ſio. Ad l.non eſt nouū.reſpon.quia ibi dici poteſt,†quod poteſtati com- 28
mittitur, neceſsitati non ſubijcitur.vt l.nõ quicquid.ff.de iud.& C.quo-
modo& quādo iud.l.j.Et ad hāc reſponſionē probandā induci poteſt de
iniurijs.l.prætor.§.ſi mihi plures.quia igitur regulæ verę ſunt,reſtat vi-
dere in quibus caſibus ſecundum eas cumulatio procedat. Aut enim pe
titur aliud ex cauſa alia, & tunc nullo modo eſt dubia cumulatio: quia
ſimpliciter petitiones diuerſæ,& ſe non contingentes quantùm ad rem
vel cauſam ſunt. Et ideo procedũt:vt l.ſi idē cum eo.ff.de iuriſ.om.iud.
& C.de ann.excep.l.fi.cũ ſim. † Aut petitur idē ex alia cauſa,& tũc cùm 29
certũ ſit ꝙ abſolutoria lata in prima cauſa nõ parit exceptionē in ſecũ-
da, vt in l. Lucius.§.Sēpro.ff.de leg.iij.& l. Aurelius.§.fi.de li.leg.videt
ꝙ cumulatio procedat ſecundū regulā: & pro hoc l.illa ſcio.§.vl.de ap-
pel.inducēdo eam vt oſtēſum eſt ſ.& ad ſ.quia aũt reſpõſum eſt:aut a-
gitur ex eadē cauſa ad id quod plus eſt:& tũc ex quo regulæ veræ ſunt,
eſt valde dubia cumulatio.& ꝙ procedat, oſtēditur ſic: primò per l.am-
pliorē.in fi.C.de ap. Sed ad illam antequā procedā vlterius reſpondeo:
†quia ibi loquitur in iudicio vniuerſali,qđ de ſui natura omnia in vni- 30
uerſitate cõtēta cõprehendit. vt in l.ſi quis cũ totũ. in fi.ff.de excep.rei
iu.dũ dicit:nam cũ hæreditatē peto,& corpora & actiones quæ in hære-
ditate ſunt vidētur in petitiõe deduci. vnde ibi nõ videtur noua petitio:
ſed potius ꝑ quādā declarationē primę petitionis extēſio.ar.ff.de pe.hę.
l.iiij.& l.itē videndũ.§.ſi quis.& l.ſi quo tpe. oſtēdo ergo per alia arg.
hoc modo vbi ex aliqua cauſa plus debetur & minus petitur, ipſo iure
in re

in reliquo nõ ob.exc.vt l.apud Celſum.§.itē quęritur.ff.de do.exc.& ar.
l.j.§.quid ergo.de contrar.& vtil.ac.& C.ſi aduer.rē iu.l.j. & ibi de hoc.
31 ergo ſecũdũ regulā debet poſſe peti eodē iudicio cumulādo:† Pręterea
ſi primò peto totũ,& poſteà partē,obſ.exce.ſed nõ econtrà, licet ex ea-
dē cauſa:vt in d.l.ſi quis cũ totũ.& de pecu.l.hinc quæritur.in prin.ergo
admittitur cumulatio. Præterea ſi abſolutoria fertur ſuper eo quod ſui
potētia continet alterũ,non nocet in cõtento:vt ecce lata ſuper actu,nõ
nocet in itinere,vt determinatũ eſt in l.ſi mater.§.ſi quis iter. ff.de exc.
rei iu.ſed ad hoc reſpõdeo ſtatim ꝙ ibi nõ determinatur in litera,& da
to ꝙ diceretur,adhuc reſp.non eſt verũ ꝙ actus cõtineat iter,prout iter
eſt ſpecies diſtincta ſeruitutis,& cōſequēa ad actũ:vt ff.de adi.leg.l.j.&
ibi no.& ideo ar.nõ procedit:oſtēdo ergo per aliud, abſolutoria lata in
32 ſorte non nocet in vſuris.vt ff. de cõd.in d.l.fi.§.Lucius.† & tamē vſuræ
ita ſe habēt ad ſortem ꝙ non poſſunt mihi deberi, niſi ſors debeatur vel
debita fuerit. Itē licet id quod eſt plus in actione furti manifeſti nõ poſ
ſit deberi niſi verũ ſit præceſsiſſe rapinā cuius occaſione debeatur:tamē
ſentētia lata in vi bo.rap. nõ videtur parere exceptionē in actione fur-
ti:ſi nõ parit,bene cõcluditur vlterius ꝙ cumulatio admittitur. Pręterea
hoc operatur abſolutio quod cõdēnatio ſatisfactione ſecuta. vt l.ſi quis
totũ.§.planè.ſed cõdēnatio ſatisfactione ſecuta nõ tollit aliā actionē ex
eadē cauſa cõpetentē in id quod plus eſt.vt ff.de ac.& obl.l.cũ ex vno.&
l.qui ſeruũ.& arb.fur.ceſ.l.j.& l.ſi colonus.& vi bo.rap.l.j.ergo nec ab-
ſolutio tollet.& ſi nõ tollit,ſequitur ſecũdũ regulas ꝙ cumulatio admit
33 tatur.† Præterea diuerſitas rerũ ita impedit exce.rei iud.ſicut diuerſitas
perſonarũ.vt in l.cũ quęritur.& l.cum pater.de exc.rei iu.& ibi de hoc:
ergo ſicut ibi ſunt diuerſæ perſonæ,licet eadē quæſtio & eadē cauſa de-
fenſionis,nõ obſt.exc.vt l.ſi cũ vno.& l.iij.de exc.rei iud. ita & vbi eſt di
uerſitas rerũ,licet eādē cauſam petitionis habentiũ,obſtare nõ debet: &
ſi nõ obſtat,ſequitur ꝙ cumulatio procedat. Itē ſi lex ponit ita ſubſtan
tialē rē, vt cauſam cũ tractatur de permittēda & impediēda exc.rei iud.
ꝙ verũ eſt.vt d.l.cùm quæritur.& l.an eadē.& l.cùm de hoc.Et cõſtat ꝙ
vbi eſt cauſa alia,licet res eadē,exceptio nõ obſtat:vt in l.Aurelius. §.vl.
ergo & vbi eſt alia res,licet eadē cauſa,obſtare nõ debet:& ſi nõ obſtat,
bene ſequitur ꝙ cumulatio admittitur ex eadē cauſa in id quod plus eſt.
34 Præterea ex prædicta parificatione rei & cauſæ procedit etiā aliud:† qa
ſi expreſsio cauſæ in reali,non patitur exceptionē vltra cauſam extendi
expreſſam:vt de exc.rei iu.in l.ſi mater.§.ſi quis.& tamē aliàs ad totũ. i.
ad omnē cauſam extēderetur: vt in ea.l.§.eadē. ergo expreſsio quantita
tis certæ nõ patitur exceptionē vltra illā quātitatē extēdi:& cõſequēter
35 nec cumulationē impedit.† Præterea lex dicit ꝙ vbi ex eodē facto plu-
res actiones naſcũtur: vna in plus,altera in minus,vna alterā nõ tollit,&
licitũ eſt omnibus agi.ergo vt aliquis ſit legis effectus videtur dicēdũ,ꝙ
etiam

etiã abſolutoria lata in prima agitur ex ſecunda:vt ff.pro ſoc. l.rei cõis.
& de tut.& ra.diſt.l.j.§.in tut.&: de act.& ob.l.cũ ex vno.¶ Contrarium
autẽ huius probatur ſic,Sentẽtia abſolutoria lata in eo quod cõtinet al-
terũ,quod nõ eſt pars eius, parit exceptionẽ in cõtẽto quod nõ eſt pars
primi petiti.verbi gratia:vſusfructus cauſalis nõ eſt pars dominij:vt in l.
ſi ita ſtipulatus.§.j.ff.de ver.obl.& de acce.l.per iuſiur.§.illud. †& tamẽ 36
abſolutoria in dominio lata parit exceptionẽ rei iu.in vſufructu cauſali.
vt ff.de exce.rei iu.l.cũ argẽtũ.§.ſi fundũ.ſed illud ideo,quia impoſsibi
le eſt ſecũdũ petitũ,id eſt cauſale vſumfructũ cõpetere,niſi primũ,id eſt
dominiũ cõpetat.ſic ergo & ſi pronũtiatur factũ nõ eſſe effectus pronũ
tiationis,trahitur ad id totũ quod nõ poteſt de iure deberi nõ pręcedẽ-
te facto ſuper quo pronũtiatũ fuit:& pro hoc apertè induci poteſt.l.j.ij.
& iij.de exc.rei iu.Itẽ hoc idẽ probatur,quia lex dicit.†qui primò domũ 37
petit.Secũdò cęmẽta quæ nõ ſunt pars domus except.rei iud.repellitur.
Item qui primò petit nauẽ,ſecũdò tabulas quæ nõ ſunt pars nauis, exce
ptione repellitur: & hoc ideo quia primũ petitũ quadã totalitate ſui &
integritate cõprehendebat ſecũdũ.vt in d.l.ſi quis cũ totũ.§.j.& ij.& de
pac.l.ſi vnus.§.itẽ ſi pactus.ergo cũ totũ factũ deductũ in primũ iudiciũ
non ſolũ cõprehendat quod in ſecũdo deducitur, imò idẽ ſunt:reſtat ꝙ
pronuntiatũ in primo abſolutorio exceptionẽ pariat in ſecũdo,& cõſe
quenter facta relatione ad regulã cumulationẽ impediat. Itẽ patet hoc
apertè ex eo quod lex dicit res hæreditarię nõ ſunt hęreditatis pars,†& 38
tamen ſentẽtia abſolutoria lata in petitione hęreditatis parit exceptio-
nẽ rei iudicatæ petitione ſingulariũ rerũ.vt in l.Iul.& in l. ſi quis cũ to-
tum.§.pe.de exce.rei iud.Plus fortifico ar.ſi actũ ſit perſonaliter ex con
tractu contra hæreditariũ debitorẽ,& abſolutus ſit,ſi poſteà agatur con
tra eundẽ petitione hæreditas vniuerſali,licet ſecũda petitio plura com
prehendat incõparabiliter q̃ prima:tamen quia idẽ dubiũ,& eadẽ quæ-
ſtio,& cauſa deducuntur in ſecunda,quę deducta fuerãt in prima,obſtat
exceptio rei iudicatæ.vt l.ſi quis cum totũ.§.vl & §.& generaliter. & §.
& quidẽ ita diffiniri poteſt.ſic ergo ſic primo actũ fuerit vi bo.rap. pro
rapina,& abſolutoria lata ſit,& ſecundo pro eadẽ rapina
agatur furti,cùm idẽ factũ & idẽ dubiũ in ſecundũ iudi-
ciũ deducatur,cõſtat ꝙ exceptio rei iudicatæ obſtare de-
bet ſi obſtare debet exceptio.bene reſtat vlterius referẽ-
do ad regulã, ꝙ cumulatio impediatur ex eadẽ cauſa in
id quod plus eſt.† Præterea conſtat patrẽ ex contractu fi- 39
lij teneri in minus,quia de peculio tãtùm, & ipſum filiũ
in plus,quia inſolidũ.vt in l.ſi quis cũ filio.ff.de pec.& ta
mẽn ſi pater iurat ſuper facto, id eſt filiũ dare non opor
tere,inſolidũ quæritur exceptio filio.[a]vt l.qui iuraſſe.§. A
ſi pater.ff.de iureiu.& eſt ratio,quia obligatio vtriuſque
ex ead

A Adde quãdo iuramẽtum patris ſup obligatione ꝓſit filio. gl. Bar.Paul.de Ca.Alex.& Iaſ. in l.q iuraſſe.§. ſi pater. hìc alleg.& glo.Bart. Bald.& Alex.in l.ſi tibi. §.ſi pactus. ff.de pact

ex eadem cauſa deſcẽdit. idem & eadem ratione ſi iudicatur pro domi-
no conuento ex contractu ſerui.vt in l.ſi cum argentũ.§.ſi. de excep.rei
iud. ergo patet ꝙ cùm agitur ex eadẽ cauſa in id quod plus , cùm idem
ſit factũ quod deducitur in vtrunque iudiciũ,obſtare debet exceptio rei
40 iud.& conſequẽter cumulatio impediri.†Præterea ſi ad idem agitur ex
eadem cauſa,cõſtat ꝙ ex quo omnis quæſtio deducta fuerit in primum
iudicium, ergo in totũ debet obſtare exceptio:igitur per regulã cumu-
latio impediri debet.quod ſic oſtendo, ſi rei vẽditio eſt ſimpliciter pro-
poſita, & in ꝓſecutione certa cauſa exprimitur: abſolutoria lata pariet
exceptionem in totũ.vt l.ex ſextante.in prin.ff.de excep.rei iu. & ſolet
allegari per gl.& l.an eadem.§.actiones.tamen ſecundũ verum intelle-
ctum nihil facit. Sicut ergo nihil operatur expreſsio cau
ſæ quo minus exceptio rei iud.obſtet in totum : ita & in
propoſito facto ex quo ius agendi procedit , nil opera-
tur expreſsio quantitatis. Sed ad hoc ſtatim reſpondeo,
41 quia refert inter generalitatẽ rerũ cauſarũ: † plus enim
operatur expreſsio rei in proceſſu, q̃ expreſsio cauſæ. vt
l.ſi ex teſtamẽto.& ibi no.ff.de exc.rei iu. & eſt ratio: qa
petitio vnius rei nõ habet cõmunẽ finalẽ effectũ cum pe
titione alterius: ſed ſecus ſi bene aduertatur perpendi po
teſt in pluribus cauſis concurrentibus circa acquiſitionẽ
alicuius rei,vt ſcripſi circa §.actiones.Sed hęc reſpõſio ni
hil facit ad præſens propoſitũ:quia ſicut in rei vend.plu-
riũ cauſarũ cõcurſus tendit ad eundẽ finẽ, id eſt ad acqui
ſitionẽ dominij:ſic & in propoſito cõcurſus pluriũ actio
num ex eadẽ cauſa deſcendentiũ, tendit ad eundem effe
ctum,id eſt ad idẽ factũ puniendum.Itẽ in rei vend.ſi ab
initio vna cauſa exprimitur, non patitur expreſsio exce-
ptionem vltra illam cauſam extendi.vt in l.ſi mater.§.ſi.
quis verò petat.ſic ergo & hìc nõ patitur expreſsio quãti
tatis exceptionẽ extendi vltra quãtitatẽ expreſſam.Et ſic
eſt arg.pro cumulatione permiſſa,ſcilicet ex eadẽ cauſa,
in id ꝙ plus eſt,non ecõtrà.præterea in hypothecaria eſt
vna cauſa,id eſt obligatio rei.& in rei vend.alia,id eſt do
42 miniũ.vt in l.aliena.& l.rẽ alienã.ff.de pig.act.†& ſentẽ
tia abſolutoria lata in rei ven.ſciẽte creditore obſtat ex-
ceptio in hypothecaria.vt in l.ſæpe.de re iu.& tamẽ per
rei ven.aduocatur plus:quia dominiũ.per hypothecariã
minus,quia poſſeſsio.vt in l.in rẽ actio.ff.de rei ven. & l.
ſi cùm venditor.ff.de euict.ergo bene ſequitur ꝙ vbi eſt
eadẽ cauſa duarũ actionũ,alterius in plus, alterius in mi
A nus cõpetẽtiũ,ex eadẽ cauſa,ꝙ ſentẽtia abſolutoria[a]lata
in vna

A Adde Cy.in l.j. C.quando ciuilis actio crimin.præiudi.& Bart. in l.ij.§.j. ff.vi bon.rap.& in l. ſi duo patroni. §. idem Iulia.col.j.ff.de iureiur. qui allegat Dy. an abſolutoria lata in ciuili faciat præiudicium in criminali vel econtrà. de quo vide per glo. & doctor.maximè Bal.in l.ex mer te. C. ad legem Aquil. & Bald. in l.j. C. ad leg. Flaui.de Plagi. & per Imo.in l. interdum. ff.de pub.iud.& doc. præcipuè Ant. de But.Imol.& Fel.col.ij.verſi. vj.limit. in cap. de his.de accuſ. & per omnes in cap. dilectus. de purgatione canonica.

in vna parit exceptionẽ in totũ in altera: & cõſequenter impedit cumulationẽ ſecundum regulã præmiſſam. Præterea abſolutoria lata in redhibitoria nocet in quãtò minoris. & ecõtra eo caſu quo contingit eadẽ cauſa eas contineri. vt in l. ſi is qui hæres. ff. de exc. rei iud. §. eſt in poteſtate. licet cõmuniter diuerſas habeat cauſas & ſeparatas: ergo &c. ¶ Cõcludo vlteriùs, ſed hoc tollo ſtatim: quia ille §. eſt in poteſtate. loquitur quando conueniebãt in re & cauſa: quia nil plus in vna q̃ in altera: ſed quando differunt, ſententia lata in vna nõ nocet in altera: vt l. ſi tamẽ. §. j. ff. de ædi. edi. ¶ † Dico igitur ꝙ cùm ex vna cauſa plures actiones cõpetunt, vna in plus, & altera in minus, duplex poteſt eſſe modus pronũtiandi: poteſt enim pronũtiari ſuper facto, id eſt factum illud de quo iudex aditur non præceſsiſſe: & tũc ſi agatur alia, certũ eſt exceptionẽ rei iudicatę obſtare. Itẽ poteſt pronuntiari ſuper actione propoſita, id eſt eã non cõpetere ex præcedenti facto: & hoc caſu exceptio rei iudicatæ non obſtat in alia. Verbi gratia: ago furti non manifeſti contra aliquẽ, & dico rapuiſſe rem, & pronuntiatur rapinã non factam, ſi agatur poſteà vi bo. rap. propter eandẽ cauſam, obſtat exceptio rei iudicatę: ſed ſi pronuntietur furti nõ manifeſti actionem non cõpetere, vt quia cõſtat rem raptam fuiſſe interueniente vera violentia, exceptio non obſtaret, quia videtur abſolutio facta [a] propter petitionẽ ineptã. † Itẽ exemplũ aliud: ſi ago contra aliquem cędentem arbores actione ex locato, & abſoluitur, ſi quidẽ abſoluatur, ideo quia pronũtiatur eũ non incidiſſe, obſtat exceptio, ſi ar. fur. cæſa. poſteà agatur in id quod plus eſt: ſed ſi pronuntiatur actionẽ ex locato non cõpetere, quia non præceſſiſſet locatio, exceptio rei iudicatę nõ obſtaret in furtim cæſarũ. ꝙ in l. Aquil. & hæc ſimilia colligi poſſunt ex l. ſi duo. §. idẽ Iul. & ex l. in duob⁹. §. à fideiuſſore. & §. ſeq. & §. exceptionẽ. & §. ſi qs iurauit. & §. colonus. ff. de iureiu. † ergo eo caſu quo exceptio rei iudicatæ induceretur in totũ, certũ eſt cumulationẽ impediri ſecundũ regulam. Itẽ quia lite pẽdẽte incertũ eſt qualiter debeat iudicari, id eſt vtrũ ſuper facto, an ſuper actione, cõſequẽter an ſit obſtatura exceptio rei iudicatæ, vel nõ, dico tamẽ cumulationẽ impediri: quia cùm futurus dubius euentus ſe habeat pariter ad duo, id eſt ad impediẽdũ & ad permittẽdum, iudicatur de eo, vt de impediẽte dũ pẽdet, vt colligi poteſt

43 44 45

[a] Adde quòd vbicunque apparet malè eſſet actum ex vna cauſa, & hoc apparet ex actis, & ex eiſdẽ apparet ꝙ ex alia cauſa bene potuiſſet agi, non poteſt iudex ex illa apta cauſa condemnare: ſed debet abſoluere reũ, & nihilominus ipſe iudex in ſentẽtia ſua debet ſeruare partibus agẽdi cõpetens ſibi ex alia cauſa. text. eſt valde ſingu. in l. Bebius Marcellus. ff. de pac. dota. de quo facit feſtum Bal. ibi in antiq. lec. & in l j. in fi. C. de pign. act. & Bal. in authent. ſed & ſi quis. co lum. vlt. C. de ſecund. nuptiis. & Barb. in c. examinata. de iudi. & Anto. Corſet. in ſuis ſingu. in litera iudex.

poteſt ex l. pecuniam. ff. ſi cer. pet. & per ſimilitudinẽ legati relicti purè & ſub conditione adempti: vt in l. ſi legatum purè. ff. de adi. lega. cum ſep. & l. quoties. de nouatio. vbi ergo ſeparatæ ſunt cauſæ quantũ ad numerum, licet eadem in ſpecie, abſolutio lata in vna non parit exceptionem in altera. Et ſic nec cumulatio impeditur, vt perpendi poteſt ex l. ſi
46 cum ex teſtamento. & ex l. ſi cum argentum. ff. de except. rei iudi. † Sed vbi eſt eadẽ cauſa numero per omnia licet plus vel minus in vna quàm in altera cõtineatur, abſolutio in vna lata parit exceptionem in altera. & ſic impeditur cumulatio cùm eadem quæſtio per omnia in iudicium deducatur: vt in l. cum argentum. §. ſi petiero gregem. & d. l. ſi quis totum. §. generaliter. & §. & quidem ita diffiniri poteſt. & l. ſingulis. ff. de exceptio. Ad oppoſita verò poſſet reſponderi ſingulariter ad ſingula, & vniuerſaliter ad omnia: vt ſolicitus indagator inquirere poterit, ſi rectè rationem connexitatis, & ſeparationis rerum & cauſarum aduertat.

In reg. Quod ſemel. Argumenta.

1 *Iudex ſententiam, quam ſemel protulit nunquam mutare poterit.*
2 *Sententia lata ſi nulla ſit, à quo denuò proferri poterit.*
3 *Confeſſio facta in iudicio non poteſt retractari.*
4 *Confeſſio extra iudicium emiſſa ac etiam ſine cauſa liget confitentem.*
5 *Donare præſumitur qui indebitum ſoluit.*
6 *Donatio non inducitur, ſi ab vtroque nulla ſubeſſe cauſa ſciatur.*
7 *Indebiti ſoluti quando repetitio concedatur.*
8 *Confeſſio facta in iudicio quando reuocari poſſit.*
9 *Contractus ea ſunt natura, vt ſemel initi non facilè poſſint reuocari.*
10 *Contractus quando, & qui pœnitentia poſſint retractari.*
11 *Electio ſemel facta non facilè eſt caſſanda.*
12 *Hæreditas quæ ſemel aditione apprehenſa eſt, repudiari non poteſt.*
13 *Inſtitutio hæredis poteſt pœnitentia caſſari.*
14 *Teſtator an ſic diſponere valeat vt reuocare nequeat.*
15 *Teſtamentum ſecundum quando deroget primo, aut contrà.*
16 *Reuocatio generalis quid operetur, & quid ſpecialis.*
17 *Poſteriora quando derogent prioribus.*
18 *Teſtamentum poſterius ſic ſe habet ad prius, ſicut ſtipulatio nouans ad nouatam.*
19 *Argumentum de contractu ad vltimam voluntatem qualiter valeat.*
20 *Teſtamentũ poſterius ſic ſe habeat ad prius, ſicut lex poſterior ad priorem.*
21 *Voluntas prima quando præualeat vltimæ.*
22 *Speciale illud dicitur, quod à generalitate abſtrahitur.*
23 *Teſtamentum primum quibus verbis reuocari ſoleat.*
24 *Teſtator non poteſt in primo teſtamento facere quo minus ei liceat ſecundum condere.*

a Adde an iudex poſsit corrigere ſententiam ſuam. gl. Bar. & ibi Alex. in addit. & ibi Ang. Aret. in l. ab executione. ff. de appel. glo. & Arch. xxxv. q. ix. in ſumma. & in §. his ita. in ead. cauſa. & in q. & in c. nouit. de iudi. & omnes Docto. in l. iudex. ff. de re iudic. & in l. ſi vt proponis. C. quomo. & quan. iudex. Inno. Abb. & ibi Fely. in c. qualiter & quando. in j. not. de accuſa. vbi ponit regulam cum xij. fallen. & plur. Bald. & Salyc. poſt gl. in l. hac perpetua. C. de ſente. ex peric. recitan. & quomodo iudex lata ſententia poſſit incontinenti aliquid facere, ſaltim quo ad expenſ. & quo ad alia acceſſoria. Alex. conſi. cxix. in j. & ij. colũ. in ij. volu. vbi reperies plures allegat. & Alexã. in l. Paulus. ff. de re iud. & lege iudex. & Ludo. Bolog. in ſuis primis interpret. in d. l. Paulus. & Spec. tit. de ſenten. in §. v. & Innocẽ. in ca. auditis. de procur. & Lud. de Rom. in cõſ. cccvij. & Alex. conſi. xc. lib. j. & Domin. de Rota deciſ. cccxlj. tit. de re iud. c. in nouis. & deciſ. Parlamen. Delphin.

REGVLA XXV.

QVOD *ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt.*

¶ † IN ſententia poteſt poni exemplum huius regu- 1
læ. nam ex quo ſemel placuit iudici, certam ferre ſentẽ-
tiam, nõ poterit diſplicere, vt per hoc poſsit eam muta-
re, ſiue ſit æqua, ſiue iniqua: vt ff. de re iudi. l. iudex. & l.
Paulus. & l. poſt rem. & l. cum quærebatur. & de quæſtio.
l. j. §. fi. & de pœn. l. diui fratres. Sed cõtra hoc opponitur
de l. ſi præſes. C. quomo. & quan. iudex. cum ſimil. † ſed 2
dici ſolet, & debet referre vtrum ſententia non teneat
ipſo iure, & tunc ipſe idem ſi eſt ordinarius, poteſt ſecũ-
do [a] pronuntiare; ſi delegatus, pronuntiabit delegans [b]; A
vt C. quomo. & quan. iud. l. ſi præſes. & l. ſi vt proponis. & B
de accuſa. l. iiij. ſed ſi teneat ipſo iure, licet iniquitatem
contineat, non poteſt per eundem iudicem reuocari: vt
in l. præalleg. & ff. de re iudic. l. quod iuſsit. & C. de ſent.
l. poſt ſententiam. tamen poteſt appellari, & per iudicem
appellationis de iniquitate [c] cognoſci, & cognita ini- C
quitate ſententia corrigi: vt ff. de re iudica. l. præſes. & l.
cùm prolatis. & de app. l. j. † Itẽ poteſt poni exemplum 3
in confeſsione facta tam in iudicio cum cauſa, vel ſine
cauſa. vtraq; enim eſt obligatoria [d]. vt ff. de interro. act. D
l. j. quàm extra iudicium cum cauſa tamen legitima: vt

B Delegans. Idem Iac. Butrig. Bar. Bal. Saly. Pau. d. l. ſi vt proponis. j. & om. vbiq; ſed errant, quia imò idem iudex indiſtinctè poteſt denuò iudicare etiã delegatus, niſi reuocetur vel alij committatur: vt in d. l. & dixi in nouis intellect. C. M.

c Adde quòd ſententia nulla poteſt reformari per iudicem appellationis qui de nullitate cognoſcit. Alexan. in conſi. xxix. per totum. & in conſi. cxxij. in vlt. col. verſi. inſuper poſito. lib. ij.

d Adde Ant. de Butr. Abb. Sicu. Moder. in c. ſi cautio. de fide inſtru. & Bal. in rubr. C. de confeſ. & in l. j. col. x. eo. tit. & in l. mater. in ij. col. C. de rei vendic. & Imol. in l. à Titio. ff. de verbo. oblig. & Pau. de Caſt. in l. hoc iure. ff. de dona. & in l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig. Bar. in l. nuda ratio. ff. de dona. & Ang. conſi. xxv. incipien. pro quæſtionum deciſione. & Alex. in conſi. iiij. col. iij. & ſeq. lib. j. & in addit. ad Bar. in l. cum de indebito. §. fi. ff. de probatio. & de Ferrariis in forma libelli quo agitur vt

C. de

pacta ſeruentur. in j. glo. & Ioan. Baptiſt. de ſancto Seuerino in ſuo ſing. tracta. de pactis. in quæſtio. xiij. in prin. verſic. vlterius infert. in quibus locis ſcriben. tenent quòd promiſsio extra iudicium facta etiam ſine cauſa diſcreta vel ſpecificata videtur facta animo donandi. vt tenet hîc Dyn. per l. Campanus. maximè ſi in promiſsione ſunt adiecta verba, ſcilicet, ex certa ſcientia, tunc præſumitur cauſa donationis. ſecundum Bal. Alex. & doct. ſ. alleg. de quo pulchrè per Fely. in eo. ca. ſi cautio. vbi ponit regulam, quòd confeſsio vel promiſsio eſt inefficax. de iur. canon. vt d. cap. ſi cautio. & etiam profectò de iure ciuili. vt d. c. cum de indebito. §. fi. ff. de probat. & duobus modis ampliat d. regulã. & ponit ad illam xvj. fallen. & in vj. fallen. tenet cum præceden. allegando hîc Dyn. quòd confeſsio facta in iudicio ſine cauſa valet: quia præſumitur de libertate facta, & in iudicio quaſi contrahitur: vt l. ij. §. idem ſcribit. ff. de pecul. Et tenet Ludo. de Rom. in conſi. cliiij. & vide Cyn. & ibi Bal. in l. generaliter. C. de non nume. pecu. & Lanfr. de Oriano in repet. c. quoniam contra falſam. in verbo, confeſsio. verſi. vidimus. ſ. de proba. & Alex. in addit. ad Bar. in l. ſicut. C. de actio. & Ioan. Fabr. Ang. Aret. & Iaſ. de Mayno in §. ſi minus. in j. glo. inſtit. de actio. Alexã. de Imol. in d. l. à Titio. Et quando confeſsio extra iudicium facta noceat. Bald. conſi. cxcviij. ante fi. lib. j. & an noceat fauore animæ, vide glo. & Lud. Bolog. in c. quoties. j. q. vij. in ſecundis interpret. & in materia vide Bal. conſi. cxxiiij. in fi. & conſi. cliiij. verſic. ſed contra. col. j. lib. ij. & Lud. de Roma. conſi. ccclxxij. & Alex. conſi. lxxiij. col. vlt. lib. j. & in conſi. xiij. col. eo. lib. & conſi. xix. col. ij. verſic. quinimo. lib. iiij. quod eſt multum ſingulare & Bal. & Alex. in l. ſicut. C. de repud. hære. Et quæ actio oriatur ex confeſsione iudiciali, & extraiudiciali. ex iudiciali, vtilis actio, confeſſoria. text. eſt ſing. & ibi Flo. in l. proinde. §. ſi procurator. ff. ad l. Aquil. licet ſecus de extraiudiciali. vt l. Publia. in fi. ff. depoſiti. & tenet Lud. Rom. ſing. xxij. incip. ex confeſsione,

C. de non numer. pecu. l. generaliter. aliàs appellatur in-
diſcreta & non obligatoria: vt ff. de probatio. l. cùm de
4 indebito. §. fi. & de doli except. l. ij. §. circa. ¶ † Sed oppo-
nitur contra hoc quòd valeat extra iudicium etiam ſine
cauſa. ff. de pact. l. tale pactum. in prin. Sed ſi dicas, quòd
aut ad liberãdum, aut ad obligandum procedit talis con-
feſsio. Si ad liberandum, valet etiam ſine cauſa: vt in l. ta-
le pactum. ſi ad obligandũ, non valet ſi cauſam non ha-
beat annexam: vt d. l. cùm indebito. & d. §. circa. Sed op-
5 pono quòd etiam ad obligandum valeat, † vt in indebito
ſoluto, quaſi tacitè videatur habere cauſam donationis
annexam: quia promiſsio & ſolutio, paria ſunt: vt C. ad l.
Falcid. l. fi. & de dona. l. ſi patronus, §. de illo. ſed ſolutio
eius quòd eſt indebitũ à ſciente procedens, inducit præſum-
ptionem donationis: vt ff. e. l. cuius per errorem. ergo &
6 promiſsio. † Sed diſtingue, quia aut vterq; ſciebat cau-
ſam non ſubeſſe, & tunc non inducitur donatio, quia in
pari cauſa melior eſt cauſa conuenti, quàm agentis: vt ff.
de verb. oblig. l. ſi ſeruũ. §. ſequitur. & j. eo. c. in pari. ſed
quando ſoluo ſciens indebitũ ei qui ſimiliter ſciebat in-
debitum, donare videor, & repetitio denegatur. Diceret
quis, Quare cùm vterq; ſcit cauſam non ſubeſſe facilius
denegatur repetitio, quàm cõcedatur petitio? Reſponſio

 promp

A Adde quando quis poſsit reuocare confeſsionem per errorem in iudicio fa. ctam. Bar. in l. non fatetur. ff. de confeſ. glo. & Lud. Bolog. in c. ex literis. de diuor. in primis interpretat. Bal. in c. ex parte. de confeſ. & Cardin. Alexan. in c. ij. col. j. iij. diſtin. & Alexan. conſi. xlvij. col. viij. verſic. ij. reſpon. lib. j. & in conſi. xc. col. ij. verſi. hoc probo. eo. lib. & Bal. in l. Gallus. §. quidam rectè. col. ij. ff. de liber. & poſt. humis. & Fely. in ca. cum dilecti. colum. vj. de accuſatio. & in procœmio Decreta. col. j. ante fi. & Alexan. in addi. ad Bar. in d. l. cùm de indebito. §. fi. & in conſil. cxix. lib. iij. vbi ponit quando dicatur reuocari incontinenti, & quid ſi ex acceptata per partem aduerſam an poſsit reuocari. & in conſi. cxij. in iij. colũ. in princip. & in verſic. non obſtat illud. & in v. colum. verſi. præterea. & Ludouic. de Rom. conſi. ccccIxxxiiij. & omnes ſcriben. in d. ca. ex parte. & Io. de Plat. in l. ſi ille. verſi. item ibi. C. de decur. lib. x. vbi etiam dicit, quòd error poteſt reuocari vſq; ad ſententiam ipſo iure: ſed pôſt non, niſi per reſtitutionẽ. pro quo vide glo. & Bar. in l. cum fideicom. ff. de confeſ. & Alexã. in l. quicquid. in fi. ff. de verb. oblig. & Lanfran. de Oriano in dicta repetitio. c. quoniam contra. in verbo, confeſsiones, in vlt. quæſt. & Cepol. caute. ccxxij. no. & Abb. conſi. xvij. vol. ij. & Andr. Barba. in repet. rub. de fide inſtru. col. xvj. in prin. vbi ponit quid eſt text.

prompta eſt; quia in pari cauſa melior cauſa conuenti quàm agentis, vt dictum eſt. † Cùm ergo ſint in pari ſcientiæ cauſa reus & actor, ſequitur quòd repetitio ſoluti negatur, & petitio promiſsi. ſed quãdo creditor crederet ſubeſſe cauſam, reus qui confitetur ſciret non ſubeſſe, videtur ex cauſa donationis confiteri. & ideo eſſet efficaciter obligatus. arg. ff. de oper. liber. l. Campanus. & non in prælleg. §. circa. Item opp. quòd diſplicere poſſit quod ſemel placuit, etiam in iudicio confitendo: vt ff. famil. erciſc. l. cùm putarem. & de iuris & facti igno. l. error. † Sed dicendum eſt, quòd aut conſtat confitentem erraſſe, aut conſtat non erraſſe, aut dubitatur. primo caſu aut errauit in facto, aut in iure: vt plenè dictum eſt s. eod. in ca. ignorantia. Secundo caſu non poteſt reuocari confeſsio a. & ita loquitur regula. Tertio caſu præſumitur in dubio nõ erraſſe: quia nemo exiſtimandus eſt dixiſſe quod non mente cogitauit. ff. de ſupelle. lega. l. Labeo. §. idem Tubero. † Item poni poteſt exemplum regulæ in contractu: quod enim ſemel placuit in contrahendo, amplius diſplicere non poteſt: vt C. de actio. & obliga. l. ſicut. de reſcind. vendit. l. de contractu. Sed tunc obſtat. ff. de condi. ob cauſam. l. ſi pecuniam. vbi contrahentibus licet pœnitere.

¶ Sed dicendum b erit ꝙ differentia eſt inter contractus

Adde omnino Lanfran. in allega. §. ſeu verſic. confeſsiones. nu. 32. verſi. pro veritate inueſtiganda. ibi plenê an ſufficiat in reuocatione probare rem aliter ſe habere. & quid in cõfeſsione ſui procuratoris, ſeu adminiſtratoris, & quid ſi ſcienter ſit emanata vel circa præparatoria iudicij: & ante litis conteſtationem, vel circa deciſoria. & quando dicatur in iudicium emanata. no. idem Lanfran. vbi ſuprà paulò ante verſi. non dimittendum. & in apoſtil. in verſi. in iudicio.

B Adde quando in contractibus nominatis vel innominatis ſit locus pœnitentiæ. nomin

gl. Bar. & Alex. in d. l. ſi pecu. & Fely. in cap. præſentata. col. ij. de teſti. & Io. Bap. in tract. ſuo de pact. in q̃o. vj. princip. & Cy. Bal. & Salyc. in d. l. ſicut. & ibi Barto. C. de act. & Bald. in d. l. ſi pecuniam. & an in feudo habeat locum pœnitentia, & in contractibus. vide Bald. conſil. clix. colum. penultima. & in conſil. cccIxix. in princip. lib. j. Bartol. & Alexan. in l. quicquid. de verborum obligation. & Alex. conſi. xl. in princip. lib. j. & Lud. de Roma. in repet. auth. ſimiliter. colum. ix. verſic. xviij. C. ad leg. Falc. & Angel. Aret. in §. ijs itaq;. in fine. initit. de iuſtit. & iure. & Baldum conſil. xxxiij. lib. iiij. Et nota quando variatio eſt prohibita in Papa, clericis & principibus. pulchrè per Fely. in c. cum olim. col. iij. de re iu.

10 nominatos & innominatos. † Nã in contractibus nominatis nõ licet regulariter pœnitere. licet fallat in caſibus qui notãt. in præallegata l. ſicut. In contractibus verò innominatis, aut res eſt integra ex vtraq; parte, & tũc vtrique contrahentiũ pœnitere licebit: aut cõtractus eſt veſtitus per alterutrã partium, & tunc veſtienti licebit pœnitere, alteri nõ. vt plenè tractatur in d. l. ſi pecuniam. ff.
11 de condict. ob cauſ. † Item poni poteſt exemplũ regulæ
A in electione. a Nam poſtquã in ſcrutinio nominaui aliquem, & electio fuerit ſubſecuta, vel poſtquã præſtitero conſenſum electioni ab aliis celebratæ, non poſſum vlterius impugnare, niſi ex cauſis poſtea emergentibus, vel niſi morum electi ante cèlati de nouo pandantur improbitas, ſeu alicuius alterius latentis vitij vel defectus: quem veriſimiliter ignorare potuerim veritas reueletur: vt ſuprà de electione. capitulo, nulli licere. lib. vj. & apparet. ff. de legatis primo. lege, ſerui electione. & lege, huiuſmodi. §. Stichum. & de legatis ſecundo. l. ſtatuliberum. §. Stichum. & de optione, vel electione legata. apud Aufidium. & de decurionibus. lege finali. & argumen. de confirmando tutore, vel curatore. lege, in confirmando. cum lege ſequenti. Sed contra hoc eſt ff. de legatis ſecundo, lege, vnum ex familia. & lege, cum pater. §. à filia. ſed

A Adde quando poſt publicationem electionis ſit locus variationi. gloſſ. Barto. Bald. & Alexan. in l. dotem. ff. ſol. mat. Ioan. Andr. & Abb. in cap. publicato. de elec. vide caſum meum perpetuæ. s. eo. tit. lib. vj. vbi poteſt variari quando non ſequitur electio ex conſenſu in ſcrutinio habito. & Io. And. & Abb. Sicul. in ſua diſt. in c. cauſam. de elec. circa fi. & Carde. Alex. in c. quanto. lxiij. diſt. an ſed in contractibus & vltimis volũtatibus ſiue legans facta electione admittatur variatio, vide Bar. Bal. Imol. & Alex. in l. quicquid. ff. de verb. obli. & Bal. in l. de die. ff. qui ſatiſ. cog. & d. l. ſerui electione. in prin. & in d. l. huiuſmodi. §. Stichũ. de leg. j. Et vide Alex. in l. ſi ex toto. §. fi. in glo. fi. ff. de leg. j. & Alexand. & Bar. Soc. de Sen. in d. l. ſerui electione. poſt Bart. & Dyn. in regula, mutare. s. eo. in princi. & Bald. in conſi. xxxiij. in iij. volu. & Abb. in conſi. ix. vol. ij.

Adde proprio membro huius apoſt. Bal. in l. ij. §. fi. in fi. verſi. vlt. Dy. inducit hũc tex. c. cũ leg. iſtum. in l. ſerui. & ibi poſui in apoſt. in verſi. non poſsint eligere. ff. de leg. j. & no. in apoſtil. ad Iac. Rebuf. in l. præcepi. nu. 7. in ver. curia. col. iiij. C. de cano. largit. tit. lib. x. & in l. ſi quis. nu. 1. vbi etiam poſui in addit. in ver. cõfirmata. C. de decu. eo. lib. & Caſſ. omnino in cle. j. §. nos itaque. no. Ro. de iureiurand.

a Adde Alexand.in l.ſicut.& in l.ſi.poſt Cyn.Barto.Bal.& Pau.de Caſt.de repud. hære.& pulchrè Cep.in cau.ccxcij.

b Adde glo.& pulchrè Bar.in l.ſi quis.in princ.ff.de leg.iij.an & quando ſecundū teſtamentū,in quo eſt facta mentio in genere,vel ſpecie,vel indiuiduo de clauſula derogatoria,an in primo teſtam.appoſita valeat.& Ang.Alexan.& Barth.Soc.de

in illis ius elegendi nō competebat de præſenti:ſed tota-
liter erat in tempus mortis:ideo nō conſumitur per pri-
mam electionem,vt ibi apparet. ¶ † Item poteſt poni 11
exemplum in hæreditatis aditione:nā ex quo ſemel hæ-
reditas placuit adeundo,non poteſt poſtea diſplicere re-
pudiando,vt C.de repudianda hæreditate.lege,ſicut ma-
ior.& hoc verum eſt de iure communi:ſed per reſtitutio
nem [a] in integrum repudiari poteſt à minore.vt ff.de A
acquirenda hæreditate.lege,ſi minore.& lege,ſi neceſſa-
riis.& de minoribus.lege,ꝙ ſi minor.§.reſtitutus.Item
poni poſſet in delatione iuriſiurandi.vt C.de iureiuran-
do.lege,ſi quis iuriſiurandum.Item in conſenſu habito
ad confirmandum alterius factum.vt ff.de aqua pluuia
arcen.lege,in diem.& de diuerſis & temporalib.præſcri-
ptionibus.lege,de acceſſionibus.Sed cōtra regulam vide-
tur.ff.de iure codicillorū.l.diui.§.licet.& de leg.j.l.ſi mi
hi & tibi.§.in legatis.& de lega.iij.l.ſi quis.in prin.teſta-
menti.† vbi quod ſemel placuit inſtituendo hæredē,vel 13
legando,poteſt poſtea diſplicere inſtitutionem vel lega-
tum reuocando:ſed dicas ꝙ aut voluntas prima fuit obli
gatoria,aut alicuius iuris voluntati competentis excluſo-
ria.Primo caſu habet locum ſimpliciter regula:quia ſuf-
ficit ſemel velle,ita quòd pœnitere non licet:vt d.l.ſicut.
& ibidem no.& l.de acceſſionibus.& quorum lega.l.j.§.
prodeſt.Secundo caſu regula non vendicat ſibi locum,vt
præalleg.§.licet.& §.in legatis.& l.ſi quis in princi.teſta.
† Sed nunquid poterit teſtator ita diſponere quod non 14
liceat reuocare,quia dicit in teſtamento primo ꝙ ſecun-
dum non valeat,niſi fuerit ibi de verbo ad verbum poſi-
ta ſalutatio [b] Virginis Mariæ.poſtea fecit ſecundum,& B

Senis ſingulariter in l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.ff.de lega.j.vbi dicit Socinus quòd triplex eſt clauſula derogatoria,videlicet poteſtatis,ſolēnitatis,& volūtatis. Et de iſta vltima voluntatis clauſula ponit hîc Dyn.& Docto.in locis ſ.alleg.& communis opin.Docto.eſt,quod nō ſufficit generalis,ſcilicet non obſtante quocunque teſtamento.Nec requiritur illa indiuidualis non obſtante tali clauſula derogatoria quæ requirit appoſitionem orationis Dominicæ,vel alterius:ſed ſufficit illa ſpecialis,videlicet,nō obſtāte quacunque clauſula derogatoria.tex.eſt in d.l.ſi quis.in princ.in verbo,ſpecialiter.& hoc tenet hîc Dy.in prin.& ibi Barto.Ang.& Rapha.Cum.& Fed.conſi.xlvj.& Cyn.& Saly.in l.ſancimus.C.de teſta.& Ang.conſi.cccxij.& Cy.l.j.C.de ſacroſan.eccle.& idem tenet Card.in cle.j.de ſepul.& Petr.de Ancha.in c.j.de conſt.ſ.eod.libr.Pau.de Caſt.& Ange.in auth.hoc inter liberos.C.teſta.& Pau.in l.humanū.C.de leg.& in cōſi.cclxxxj.incip.in facto præſenti ponam cōcluſionem,in antiquis,quod eſt multū ſing.& Arch.in c.vltima

reuoc

voluntas.xiij.q.ij.& Spec.tit.de inſtrumēto edi.§.cōpendioſe.& Alex.cōſil.cxxxij.lib.j.& Lud.de Rom.in cōſi.cccxxxv.& Bal.cōſi.xliij.lib.ij.& in cōſi.lxxij.lib.iij.licet.in cōſi.clxxv.in prin.incip.quæſtio mouetur.lib.iiij.& in l.humanū.C.de leg.& in d.auth.hoc inter liberos.dicat ꝙ ſufficit dicere in genere,nō obſtante quocūq; teſtamēto.de quo vide per Doct.ſ.alleg.& Io.And.in nouel.& Doct.mod.in d.c.j.

reuocauit omnē aliam vltimā voluntatem:& omnia ver-
ba derogatiua vſitata quæ continentur in eadē dubitatur
vtrum valeat primū vel vltimum? Et videtur ꝙ præua-
15 leat vltimum:† quia voluntas poſterior licet ei videatur
per priorem derogari quãtùm ad verba in priori prola-
ta,præualet primæ:vt ff.de leg.ij.l.ſi.in prin.de iure codi
cil.l.diuus.§.licet.ergo licet in teſtamēto primo,deroga-
toria verba prolata fuerint:tamen ex quo apertè apparet
de voluntate teſtantis in vltimo expreſſa,videtur vltimū
16 præualere† Præterea id operatur reuocatio generalis
quantùm ad omnia,quod ſpecialis operatur in ſpeciali
cui foret applicata.argu.ff.de adminiſtra.tuto.l.ſi duo.&
de acquirenda hæred.l.ſi ſeruus eius.C.de præſcript.xxx.
vel xl.annorum.l.omnes.& de quadrien.preſcrip.l.ij.ſed
conſtat ꝙ reuocatio ſpecialis facta de primo faceret ſe-
cundum valere.vt l.ſi quis in princ.teſtamenti.de leg.iij.
ergo reuocatio generalis expreſſam in vltimo videtur
tollere primi teſtamenti effectum.† Præterea verba de-
17 rogatiua in primo teſtamento prolata generalia fuerūt.
Itē prolata in vltimo ſimiliter ſunt generalia:vnde quia
in pari cauſa generalitatis ſunt,videntur in dubio poſte-
riora præferēda,& præualere prioribus:vt ff.de leg.j.l.ſi
mihi & tibi.§.in legatis.& de adimē.leg.l.iij.§.ſi.C.de fi-
deicommiſ.l.dari.& de vulg.& pupil.ſubſtit.l.ſi quis eū.
18 & de manum.teſta.l.ſi peculiū.§.j.† Præterea quantū ad
tollendum ſubſtantiā & effectum ſubſtantiæ præceden-
tis ita ſe habet poſterius teſtamētum ad prius ſicut poſte
rior ſtipulatio,quæ nouat ad priorem nouatam.quod pa
tet,quia ſtipulatio quæ nouat ipſo iure aliam tollit.vt §.
pactus ne peteret.ſic etiam poſterius teſtamentum tol-

de cōſti.ſ.eo.li.& Ange.Are.in §.ex eo autem.col.iij.in fin.inſti.quib.mod.teſta.infir.quitenet ſupra cōmunem opi.relatā.& Alex.& Dec.in l.ij.in prin.ff.de lib.& poſth.Et an hoc ſit verum quādo ſolum præceſſit vnū teſtamentum vel plura,vide ſ.per Docto.& in d.l.ij.de libe.& poſthu.& in §.in legatis.& in l.ſi quis.in princ.& in materia Io.And.hîc.& Pau.de Caſt.in conſil.cxcvij.in nouis.& pulchrè Cepolam in cautela clxij.& ſequē.& Abb.Sicul.conſil.xlj.& xlviij.lib.ij.Deciſ.Parla.Gratianop.Delphi.q.cxxvij.& qō.ſeq.& ibi in addit.& in q.cc.& in additio.

Adde omnino Bar.conſi.xxj.incip.dicit & aſſeruit.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum.& cōſi.clxvij.incip.quidā fecit teſtamentū.Fede.de Senis conſi.lxvij.aliâs li.incip.habita ſuper caſu prædicto collatione.Bal.cōſi.clxxviij.vol.iiij.Ang.conſil.cccxiij.incipiēte,quædā domina Maria.Pau.de Caſt.cōſi.cccxlij.& Alex.conſi.vij.incip.videtur prima frōte.vol.iiij.cui ſe ſubſcripſit Ant.de Prato veteri.& hoc dixi plenè & remiſsiuè in tract.meo Clauſularū,in ver.derogatoria.verſi.ix.& ſi.

lit prīm

lit primū.vt de iniuſto teſt.l.ij.ff.& innuitur in l.hac con
ſultiſsima.§.ſi quis autē.& l.ſancimus.C.ſed poſterior ſti
pulatio ita ſe habet ad priorē ꝙ in generalitate cōcepta
omnem priorē & omnē eius effectū tollit.vt ff.de accep.
l.& vno.§.& eius rei.& inſtit.quib.mod.tol.obl.§.eſt au-
tem prodita.Ergo poſterius teſtamentum ita ſe habet ad
primum ꝙ ſub generalitate verborū primū & omnem
eius effectū tollit.† Præterea licet argumētari de cōtra- 19
ctu [a] ad vltimā voluntatē quaſi de minori ad maius affir A
mando.vt de leg.j.l.ſeruū filij.§.eū qui chirographū.ſed
in contractu licet ſub generalitate verborū omnia præ-
cedentia tolleret:vt ff.de trāſac.l.nō eſt ferēdus.& de ver.
obli.l.qui Romæ.§.duo fratres.Ergo multo fortiùs lice
bit ſub generalitate verborū tollere effectum præceden
tiū in vltima volūtate.† Præterea ita ſe habet teſtamētū 20
poſterius ad prius,ſicut lex poſterior ad priorē : quia vo-
luntas teſtatoris lex eſt.vt in auth.de nup.§.diſponat.ſed
lex poſterior ita ſe habet:quia tollit priorē, licet ſub ge-
neralibus verbis [b] cōcipiatꝰ, ſicut ſi cōciperetur ſpecialib. B
vt in l.præallega.l.ij.de quadr.præſcript.& d.l.omnes.de
præſcrip.xxx.vel xl.anno. Ergo ita tollit vltimum teſta-
mentum primum.Præterea faciliùs reuocantur quæ de-
pendent ex voluntate vnius,quā pluriū.vt ff.eo.l.quoties
vtriuſq;.ſed quæ dependent ex voluntate plurium,vt con
tractus,reuocantur etiā per generalitatem verborum,vt
dictum eſt.ergo &c.Item pro hoc.ff.locati.l.cùm in plu-
res.§.locator.† Econtrà ꝙ primum valeat, videtur, quia 21
quādo prima volūtas eſt derogatoria vltimæ,prima præ
ualet,niſi fuerit ſpecialiter reuocata:ſed hæc non fuit re-
uocata ſpecialiter,ſed generaliter:ergo videtur ꝙ prima
præualeat.& pro hoc eſt apertè l.ſi mihi & tibi.§.in le-
gatis verſic.interdum.ff.de lega.j. videtur enim apertè
dicere quòd oporteat ſpecialem mentionem fieri de pri
mo & de qualitate eius.† Præterea illud appellatur ſpe- 22
ciale quod eſt à generalitate abſtractum.vt ff.de lega.iij.
l.ſeruis vrbanis.§.fi.& triti.& oleo.l.ij.& de ſupel.leg.l.
legata.& ſi quis in ius vocan.l.j.& ſi quis caut.l.ſed & ſi
quis.

A Adde an ſit bona argumentatio de contractibus ad vltimas voluntates. Dy.& Imo.in l.eū qui chirographum.alleg.hîc per Dy.& Ange.Aret.inſti.de lege Fuſia cani.tol.& Iac.Butr.& Guli.de Cug.in l.pactū inter hæredē.ff.de pact.& Bal.in l.conuenticulam.col.iij.C.de epiſc.& cler.& ibi vide in quibus ſit argumētatio multum notabiliter.& Alex.in l.j.§.huius.xxj.& xxij.colū.ff.de officio eius cui manda.& Lud.Bol.in l.ſi procuratorē.§.ſi ignorantes.in ſecundis interpre.ff.mandati.& Andr.Barb.in repetit.ca.Ray.fol.17.col.j.in fi.de teſt.& glo.in c.j.de col.in verſ.prouideatꝰ.col.j.fo.18.in Pragmat.Sanct.

B Adde quod in legibus condendis ſufficit generalis derogatio legū contrariarū.vt tenet Cyn.& ibi Bal.col.ij.verſ.ij.quæro.& ibi Pau.de Caſt.in l.humanum.C.de leg.& glo.in l.nuptialis.C.de nup.& in clem.eos.de ſepul.& ampliſsimè dixi in tract.de offic.& poteſt.domini leg.in Prancia.in j.q.

Adde ad propoſitum eorum quæ hic dicuntur Pan.in rub.de reſcript.nume.2.& quod ibi poſui in addit.ad eū.in verſic.cōtra ius.Fely.in c.nōnulli,

col.xij.verſ.ſecūda reg.eo.tit.Phili.Fran.in c.j.nu.ix.& ibi poſui in addit.ad ipſum in ver.contra.de conſti.ti.vj.plene per Pau.de Ca.conſ.liij.Alex.conſ.ij.vij.& viij.vol.v.& conſ.vj.vij.vol.ij.& dixi in tract.meo regularū.in ver.regula derogatoria.ver.v.& in verſ.non obſtantibus.verſ.xvij.& illic addes omnino Felyn.vbi ſuprà colum.vj.verſi.amplia ſecundo.

quis.§.quæſitum.&de iniuriis.l.item apud.§.hoc edictū.
& de publica.l.j.§.dixerit aliquis.& §.vnde quæritur. Ad
idē facit quod not.de flumi.l.quominus.& de appell.l.ſi
expreſsim.ſi ergo lex requirit,quod ſpecialiter ſe pœni-
tere dicat , videtur requirere ꝙ deſcendat ad ſpecialitatē
23 verborū, & à generalitate diſcedat. † Determinando vi-
detur dicendum, ꝙ ſi quis diceret ſecundū valere , forte
non erraret: qa in auth.de teſt.imperfec.§.& ſi quidē.nō
videtur requirere,ꝙ præcedens teſtamentum ſpecialiter
reuocetur,ſed videtur ſufficere expreſſa reuocatio , per
generalia , & per conditionalia verba,ſiue dubitatiua,&
nō aſſertiua, dum dicit hoc ipſum expreſsim ſignificāte:
qa ſi fecit quōdam talē voluntatē,non tamen eam vlte-
rius valere vult.tamē ego dicerē,ꝙ requiritur reuocatio
ſpecialis teſtamēti primi ſequētis derogatorij. vt prædic.
24 l.ſi quis.in princ.teſt.ibi,niſi ſpecialiter dixerit,&c.† Sed
ſi ſpecialiter reuocaret primū vltimi derogatoriū , non
eſt quæſtio ꝙ vltimum præualeret: quia non potuit ſibi
legem imponere à qua diſcedere non liceat.vt d.l.ſi quis
in princip.teſtamenti.Sed ſi non ſtaret in finibus vltimæ
A voluntatis, ſed tranſiret ad naturam contractus , [a] tunc
eſſet irreuocabilis.vt ff.de donat.cauſa mor.l.vbi ita do-
natur.quòd autem fieri poſsit illud in teſtamento quod
in contractu,patet de aſsignatione lib.l.j.§.aſsignare.&
not.de teſta.l. hæredes palàm.§.fin. Si ergo donaret vel
venderet hæredi præſenti vel eo abſente alteri pro eo
recipienti , ſub ea conditione ſi teſtamentum reuocari
contingat , habebit donatio,vel venditio,effectum irre-
uocabiliter in eum caſum, in quo teſtamentum reuoca-
ri contingeret.

A Adde,quòd Bartol.in l.ſtipulatio hoc modo.in prin.ff.de ver.ob.damnat hanc opi.Dy.in hoc quod dicit Dy.hic,ꝙ ſi teſtamentū trāſeat in contractū,valet ſi contingat me facere aliud teſtamentum,do vel vēdo omnia bona mea , &c.ꝙ teſtamento nō poteſt reuocari,hoc non placet Bar.quia talis donatio aufert liberam teſtamenti factionem.& videtur facta talis donatio in pœnā mutantis teſtamentum : & ſic tanquam contra bonos mores non valet.vt d.l.ſtipulatio.& ita dicit ibi Bar.Dy.conſuluiſſe . licet hic teneat contrarium,& opi.Barto.ſequitur ibi & tenet Bal.&Fulg.in l.cū duobus.§.idē reſpondet.ff.pro ſocio.& Bar.in l.adeo.eo.ti.&Bal.in l.ex teſtamento.C.de fideic.& in l.hæredes palā.§.fi.& ibi Ang.Imol.& inſuper illuſtri Doct.Frā.de Aret.col.iij.ver.ſed relinquitur.de teſt.&Bart.&ibi Alex.in additione incip.ſed ſi cōtingat.in l.ſi qs.in prin.de leg.iij.& Sali.in l.ſancimꝰ.C.de teſt.&pulchrè Ale.in d.l.ſtipulatio hæc.col.j.&iſta eſt cōmunis opi.quāuis Oldr.cōſ.cxiij.&Cy.in l.j.ver.vlt.C.de ſacroſanc.eccl.ſequūtur opi.Dy.hic & Cyn.

In l.cum antiquitas.C.de teſta.vide Alex.in addi.ad Bar.in d.l.hæredes palã.§.ſi.ſing.Lud.Rom.in cõſ.cexij.& And.Barb.in c.relatũ.de teſt.& Bal.in c.ij.col.ij.ver extra de feu.dato inuicẽ leg.com.Lud.de Rom.cõſ.clxxj.& Bar.cõſ. cliij.lib.ij.& in conſ.clxxx.e.lib.& Lud.Bolog.in d.l hæredes palã.§.ſi.de teſt.in ſecũdis interpret.

A Adde,tamen quod contra hanc æquitatem ſæpe ſtatuit rigor iuris ex cauſa,de quo vide gloſſ. ordin.j. q. iij.in ſumma.&xxiij. q.iij.in ſumma. Innoc.in c.grauis.& de ſen.excom.in ſi.& per beatum Thomã ij. ij. q. clxviij. art.vlt.& Hoſt. in ſũma de pœ. §.qui & quibus. & Oldr. cõſilio lxxvj. incip. an delicto. & Abb. Sicul. & Ioann. de Ana.in c.vergẽtis. de hæret. & ibi Fely.& latius in eius generale. col.pen. j.diſt. & Docto. ſ.in vlt.apoſtil. alleg. & in l. ſi quis in ſuo. §. legis autem. C. de inoffic.teſta. & Ang.in conſi. xcvij.

In reg.Non debet.Argumenta.

1 *Mater non debet filium exhæredare propter delictum patris eiuſdem.*

2 *Exhæredatio legitimè facta de filio nepotem excludit.*

3 *Nepos ex filio exhæredato, non poteſt teſtamentum aui dicere nullum.*

4 *Nepos quando ad querelam ex perſona patris, & quando ex ſua vocetur.*

5 *Filius ob delictum patris non eſt vllo pacto plectendus.*

6 *Exhæredatio facta de filio nocet nepotibus & poſteris.*

7 *Delictum patris quondo noceat filio.*

REGVLA XX.

NON *debet aliquis alterius odio prægrauari.*

¶EXEMPLVM iſtius regulæ ponitur C.de inoffi. teſta.l.ſi quis in ſuo.§.legis autẽ.† Vbi dicitur,quòd mater non debet exhæredare filium propter delictũ à marito eiuſdem filij patre cõmiſſum. a Item ff.de bo. poſſ. contra tab.l.iij.§.ſi emancipatus. vbi dicitur,quòd ſi pater exhæredat filium, propter cauſam ingratitudinis ab eo commiſſam,illa exhæredatio non debet obeſſe nepoti,qui cauſam ingratitudinis non commiſit,ſi aliquo caſu contingat inoffic.querelam ad nepotem deuolui. Sed videtur falſum eſſe, quod continetur in ſecundo exemplo,†quia exhæredatio facta legitimè de filio nepotem excludit, quia ſi inſtituo,vel exhæredo filium meum,nõ habeo neceſſe mentionem facere de nepote nato ex filio.ff. de liberis & poſthum. l. ſi quis poſthumos. §.ſi filium.& l.Gallus.§.in omnibus.& de coniug.cũ emãcip. lib.l.j.§.ſi pater in poteſtate.¶Reſpõdeo, b & dico verũ

B Adde, quando nepos præteritus poſſit ex ſua perſona vel ſui patris exhæredati teſtamẽto, aũt querelare, & dicere teſtamentũ nullum, ſiue filius pater nepotis ſit excluſus à querela, ſiue non.pulchrè Barto.in d.l. ſi quis poſthumos.§.ſi filium.ff.de lib & poſthum.Syn.& Salicet.in l.ſi quis filium,& ibi Bald.C.de inoffic.teſtam.& Barto.in l.ſi emancipatus.ff de bonor. poſſ.contra tab.& Alexand.in d.§.ſi filium.& ibi Bald.ad id quod Dyn.hic dicit, quòd in querela inofficioſi teſtamenti habet locum ſuccceſſorium edictum. vide Docto. Signorel. de Homedeis. Bened.de plumbi,& Angel.magiſtri Franc. in eorum re- eſſe

petitionibus.l.qui ſe patris.C.vnde liberi.& Angel. Aret.in §.placebat.inſtit.de legit.agn.ſucceſ.& Barto.& Docto.in rubr.C.de ſucceſſ. edict.& Barto. in l.in ſuis.in vltim.q.ff.de liber.& poſthum.& in l.ſi quis filium.C.de inoffi.teſta. & in l. ſi pater filium.ff.de inoff.teſtam.

3 eſſe† quòd quandiu filius exhæredatus viuit, & poteſt ad querelam vocari, excluditur nepos ex eo natus. nec põt aliquo iure rũpere teſtamentũ aui,videlicet ſi ab eo fuerit præteritus.ex quo filius vixit poſt annũ. vt in præalleg.§.ſi filiũ.Sed ſi filius exhæredatus excluditur à querela per repudiationem tacitam vel expreſſam, nepos vocatur ad querelam ex vigore edicti ſucceſſorij quod habet locum in querela: vt ff.de inoffi.teſtam.l.ſi is qui.
4 & l.pater. †Item ſi filius exhæredatus, moritur antequã excludatur à querela, aut antè,aut poſt: ſi ante, vocatur nepos ad querelã ex perſona patris exhæredati. Si poſt, vocatur nepos ex ſua perſona, per edictũ ſucceſſorium. & ita debet intelligi præalleg.l.ſi quis poſthumos. §. ſi filium.& de cõtra tab.l.iij.§.ſi emancipatus.& de coniu. cum emancip.lib.l.j.§.ſi pater.& C. de inoffic. teſtam.l. ſi quis filium.& in authenti.vt cum de app.cognoſcitur.
5 §.ſi cõuictus fuerit.col.viij.† Itẽ clare patet exẽplum vbicunq; cauetur quod propter delictum patris filius puniri
A nõ debet, a nec aliqua macula filio infligi.arg.ff.de pœ.

A Adde,in quibus caſibus filius punitur pro patre, Bartol.& ibi Alexander in addit.in l.diui fratres.ff. de pœn. & Archidiac.in §.ſi ergo.in vlt. colũ. vij. q.i. & Bal. in l.ſi filiuſ famil. colum. vlti.ff.de his qui ſui vel aliẽ.iur. ſunt. & Cardi. Alexan. in cap. j.xxij.diſt.& an filio ad culpam delicta parentum imputentur text. & ibi Card. Alexã.in c.naſci. lvj.diſt. & puniatur pro parte pœna temporali vel æterna. vide gloſ.& Card. Alexã. in c. vndecunque. Card diſt.& Io. Andr.hic, & etiam Philip.Franc.& Paul.de Caſtr. conſilio ccccx.colum.iiij.in antiq.& Cyn.Bald.Salice.& Ang.in l.quiſquis.C.ad leg.Iul.maieſt.& Ange.Aret.in §. ſed ſi quis.inſti.de ingenuis.& Bartol.in d.l.iij.de interd.& releg.& Dyn.in ſeq.regula.in fin.& Cepol.in caut.lxxx.& in cautel.cccx.vbi ponit,an filius poſſit conueniri pro debito patris.& etiam in cautel.cccxj.Econtra pater pro filio poſſit puniri,ſaltem reſpectu legitimæ.vide Felyn.vbi ſ.& ſingu.Bald. Imol.& Doct. Modern.in l.ex Cornelia.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.Barto.& Imol.in l. cum filius. ff.de verb.oblig.& Bald.in l.j.C.ne filius pro patre.& Ange.Areti. in tract.de Maleſic. in gloſſ.dictum Sempronium.in q.vlt.& ibi in addit.per Modern.& Bald.in authẽ. ſi captiui.C.de epiſ.& cler.& Abb.in conſil.lvj.volum.ij.& ample per Fely.in c.cùm Bertholdus.colum.viij.& ix.de re iud. Et no.ſing. quæ mihi in curia ſpirituali Bituricenſi.de facto contingit.quia ſecundum ius commune vir lucratur dotem propter adulterium vxoris.vt l.conſenſu.C.de repud. & l.Lucius. & l. cum mulier. & ibi Barto.Bald.Alex.& Modern.ff.ſol.matr.& c.plerũque.& ibi gl.Abb.& Præpoſ. Mediol.de dona.inter virum & vxo.modo pater dotem pro quadam eius filia dedit quæ adulterium cõmiſit:vtrum pater priuetur dote propter adulteriũ filiæ?Et videtur q; ſic,per tex.in l.ſi dotem.& ibi hoc tenet gloſ.C.de iure dot.& idem tenet Io.Calil.in conſ.j.col.iij.in fine tit.de donationibus inter virũ & vxorem. ſed Cyn, ibi,Io.Fabi,& Bal.in noua lectura.tenent contrariũ q; patri viuo delictũ filiæ non l.crim

præiudicat.& tenent Dyn.in l.ij.§.ſed vtrum.& Bart.in §.volũtatem.in prin.ff.ſol. matri.& Bartol.& Ang.in §.eſt quoque.in autẽ.de nup.col.iij.per text. celebrem. & gl.ibi.& in auth.econtra.& ibi Bart.C.de repud.Et idem eſt dicendum ſi mulier committens adulterium, habeat filios primi matrimonij, non applicabitur dos ſecundo viro. Iſtud eſt dictum aureum gl.in c.j.in gl.j.vt lite non conteſt.& Bal.in l. hac edicta. col. ij.C.de ſecundis nup. de quo dicto exclamat Flor. de ſancto Petro in ſua diſpu.quę incipit, primo viduata conſorte. Frãc. deCrema.in ſingu. ſuo lxxxvj. & vide quæ no. Bart. & Alexã. in additionibus. in fi.C.de adult. & quid ex delicto matris:vide Alexã.in l.adoptiuum.§.patronum.col.j.ff.de in ius voc. & quando filius priuetur feudo ex delicto patris, vide Bartol.in d.l.iij.de interdict.& releg. & in l.emancipatum.§.fin.& ibi Alexan.ff.de ſenat.& in d.§.patronum.Sed Ange.in d.l.iij.tenet quod priuatur filius, ſiue ſit paternum, ſiue auitum.de qua per Alexand. ibi in addition.adBar.& Bald.in l.ij.in vlt.q.C.de liber.& eorum libe.& in l.j.in princip.C.de cadu.tollen.& Bald.in conſil.cxviij.lib.j.& latius in conſilio cccxlix. colum.iij.verſ.ſupereſt. libro eod.& Alexand.conſilio ij.col.v.circa fin.lib.v.Abb.Sicul.in cap.ij.colum.iij.de feu. & in conſil.iij.colum.vij.volum.ij.& Bald.in l.j.C.de bonis quæ liber. Et an imperator propter delictum patris poſsit filios iure temporali & ſpirituali priuare? dic quod non ſpirituali.hoc eſt beneficijs: vt no.gloſſ.in clem. paſtoralis. circa finem.in verſicu.ſubiectæ.de re iud.& gloſſ.in c.filius.xvj.q.viij. & Card.Alexand.in cap.ſatis.xlvj.diſtin.& eſt ratio ſecundum gl. Card.ibi:quia princeps ſecularis nõ in hoc eſt ſuperior clerici.& ſic ſentit,ꝙ ſi eſſet princeps eccleſiaſticus, puta papa contra quem commiſerit pater crimen læſæ maieſtatis, poſſet filium priuare beneficiis:vt in hæreſis crimine.de quo vide Card. in cap.quo iure.viij.diſtinction.& in capit.felicis.verſic.ſi quis.de pœn.& ita firmat Ioann.de Imol.in l.inſulam.in fi. princip.ff.ſolut.matr.& Lud.Bolog.in d.cap.ſatis.vij.diſt.& Abb.in cap. cum laici. de iure patro.in cap.quanto.in fi.de iudi.& Felyn.in cap. vergentis.col.vlt.de hære.& vide Ioan.Pet.in forma inquiſitionis.folio vlt. & Cald.in conſil.iij.tit.de hære.& Ang.in conſ.lxiij.

Adde propoſitum quæſitorum hic, & ſignanter, inquantum tangit, an filius ex delicto patris feudo priuetur. Barto.omnino in l.diuiſ.ver.item hæc l.inducitur.& quod ibi ſignaui in apol.ad ipſum poſt Alexand. in ver.non priuetur.ff.de iure patr.dixi in apoſt.ad Bal.in l.lege.in princip.in eo.ver.C.de legit. hæred. tractauit omnino Alexand.conſil.xxiij.vol.j.& conſi.xl.viij.incip.illud afferam,quod eſt conſilium,Andr.Barb.vol.iiij.

l.crimen.& de decu.l.ij.§.in filiis. licet fallat in crimine læſæ maieſtatis & hæreſos.C.ad le.Iul.maieſ.l.quiſquis.&de hæret.authent. Gazaros.Sed cõtra hoc videtur ꝙ iure cauetur ꝙ filij ponuntur propter iuſtitiam patris: vt in auth.vt omnes obed.iud.prouin.§.j.col.v. Sed ibi habuit reſpectum ad iuſtitiã diuinã, quæ aliquando punit filium propter delictũ patris, ſicut ibi notari ſolet. †Itẽ
cõtra regulã videtur,quia iure cauetur quòd ſi pater ex- 6
hæredat filiũ, exhæredatio nocet non ſolũ filio,ſed etiã nepotibus ex eo natis, & in eius poteſtate conſtitutis.per quod patet ꝙ alterius odio alius prægrauatur: vt de bo. liber.l.queritur,†Sed dicendũ eſt,quòd aut agitur de his
quę mediãte miniſterio filij acquirũtur patri.Aut de his 7

quæ

A Genere. Ex his & aliis præſertim quæ ſcripſi in cõſi.Pariſ.§.xxx.queſt.xxxvj. Margrauij Brandemburgenſes agnati ſui Alberti Marchionis Brandemburgenſis à Carolo v.Imperatore proſcripti,cõtendunt hoc anno 1555. ditionem dicti Alberti non potuiſſe hac occaſione occupari per Norimbergenſes & epiſcopos & Ferdinandum regem:ſed ſibi debere ante omnia reſtitui: quia vocantur à genere & vi feudi auiti & antiqui. & ita tenent Barto.in dicta l.iij. & omnes feudiſtæ in cap.j.ſi vaſal.feud.pri. cui deferat. in vſibus feud. Iacob. in inueſtit. in ver. dictique vaſalli promiſ. non committ. Felo. verſic. videamus nunc. vſque ad finem. per v. columnn. Franciſch.in v. par.feudo.Hieronymus Gratus conſil.ij.lib.j.Bart. Alexan. & omnes in l. ſi finita. §.de vectigal. de damno infect. etiãſi propter noxiã ſeu feloniam cõmiſſã in ipſum patronum, cùm ſit feudum antiquum. gloſſ.cap.j.§.j. de ſucceſſ.feudi. Andr.Iſer. cap.j.§.vlt.quæ fuit pri.cau.benefic.amit.& c.firmiter.de prohi.feu.alie.per Fede. & c.j.ſi vaſal.feu.priuentur.Alex.conſil.xxx.col.v.lib.j.verſi.non obſtant.Curt.ſenior conſi.xlix.Addo aliam rationem,quia non potuiſſet etiam expreſsè abdicare feuda antiqua in præiudicium agnatorum.cap.j.§.hoc quoque.& ibi Bald.de ſucc. feu.Aluaro.in c.j.§.vlt.conclu.xxxviij.quæ fuit pri.cau.benefic.amit.gloſſ.Bald. & om.in cap.j.de aliena.feu.pater.in vſi.feud.Iacob. de ſ.Georg.in tract.feu. in ver. & vnus.ex dic.vaſſ.refu.feu.col.iij.Ergò nec tacitè. Tum iſte prohibitus erat alienare,non tam ſui,quàm alienorum fauore.igitur etiam delinquendo non poterat alienare nec amittere feudum.l.ſtatuis.in fin.de iure fiſc.Bartol. in l.ſi quis in tantam.colum.iij.C.vnde vi.quem omnes ſequuntur.Pau.& alij in dicto §.ſi de vectigal.colum.vlt.Fabia.de monte ſancti Saui.in tracta.de emp.& vend. in iiij.q.principa.quæſt.xiiij.Franc.Aret.conſilio xiiij.colum.v.Dec.in l.furioſi.ff.de regu.iuris. Matth.de Afflict.in conſtitut.Neapolit.de reuocat.alienat.conſtitut. hac edictali. numer.5.lib.iij.Car.Mol.

quæ mediante miniſterio filij non quæruntur patri. Si de his quæ poſsint acquiri patri mediante miniſterio filij: tunc habet locum regula contraria indiſtincte. quia delictum patris non nocet filio in poteſtate exiſtenti. vt in d.l. quæritur. ſed in his quæ mediante filij miniſterio non quæruntur patri, diſtinguendum eſt: quia aut eueniebant ab ipſo patre,aut genere vlteriori: aut à ciuitate,vel à rerum natura. Primo caſu delictum patris nocet filio,in ſecundo & tertio caſibus nõ nocet.vt ff.de interdict.& relegat.l.iij.& de iurepatrona.l.diui fratres.& ita debet intelligi C. de quæſt.l.diuo Marco.& ff.ad legem
8 Corneliam de falſis. l.ſi quis patri ſui. † Et propter hoc ſoluta eſt quæſtio de qua dubitari ſolet, ſcilicet an filius debeat priuari ſucceſsione feudi propter delictum patris: quia ſi erat paternum, priuatur: ſi à rerum natura,
A vel à genere a vlteriori obueniẽs,non priuatur. per l.iij. alleg.de interdict.& releg.Dyn.

In reg.Sine culpa. Argumenta.

1 *Pœna iure non imponitur, vbi delictum non inuenitur.*
2 *Pœna infligitur quandoque nulla culpa præcedente.*
3 *Seruus quare ad vindicandam necem defuncti admittatur.*
4 *Seruus quãdoque torquetur vt adulterium vxoris eruatur.*

Pœna

5 *Pœna non infertur ſine cauſa, licet aliquando ſine culpa.*
6 *Filius dãnati læſæ, maieſtatis infamatur ob delictũ patris.*

REGVLA XXIII.

SINE *culpa, niſi ſubſit cauſa, non eſt aliquis puniendus.*

¶ † VBI non eſt delictum nõ poteſt imponi pœna, niſi 1
quando cauſa rationabilis ſubeſt: & ſic regulam ponit &
exceptionem à regula, quæ exceptio regulæ contra iuris
autoritatem videtur dicere: quia vbi non reperitur ſub-
eſſe culpa, non debet imponi pœna. ff. de verborum ſi-
gnificat. l. aliud eſt fraus. in princ. † Sed dic quòd aliquan- 2
do ſuadente publica vtilitate: & ſic cauſa interueniente
punitur quis ſine culpa. vt ecce aufertur aliquando res a A
poſſeſſori vt aſsignetur militi qui in bello ſe habuerit
virtuoſe. vt ff. de euict. l. Lucius. & de rei vendic. l. item ſi
verberatum. §. item ſi fortè. † Item ſeruus propter lau- 3

A Adde an ex cauſa poſsit princeps auferre rem meam, & dare alteri ſine æſtimatione rei meæ cui aufertur danda. Bartol. & Bald. in l. item ſi verberatum. §. ſi quis. ff. de rei vend. & Bar. Alexand. & doct. moder. in j. conſtitu. ff. col. iij. & Bal. & Ange. in l. ij. C. de quadrien. præſcript. & Bald. in l. bene à Zeno. col. ij. eodem. & in procem. ff. col. j. & Barto. in l. fin. col. j. C. ſi contra ius vel vtil. & Bald. in l. fin. col. ij. verſi. ſed immediatè. C. ſententiam reſcin. nõ poſſ. & Archid. in ca. ius ciuile. & ibi Card. Alexand. j. diſtinct. colum. iij. & Archid. in cap. per principalem. in quæſt. iij. & Hoſtien. in titul. de præſcriptio. §. præſcribantur. & Cy & Alber. de Roſat. in l. nemirem. C. de ſacroſanctis eccleſijs. & Cardinal. Alexand. in cap. j. colum. iiij. verſic. ij. ſentit gloſſ. x. diſt. & Abb. Sicul. in conſilio vltimo. libro primo. & Alexand. conſilio ij. columna vij. & ſequen. & colum. vlt. volum. j. & in conſilio cj. colum. vj. verſicu. & etiam. eod. libr. & in conſi. xxxvij. colum. iij. verſicul. non obſt. & vſque ad fin. & Cyn. in l. reſcripta. in iiij. quæſt. C. de prec. imperat. offerend. & Iaſ. de May. in repet. l. quo minus. colum. j. verſi. iij. not. ff. de flumin. & Ange. in conſi. cxxxix. colum. ij. verſicu. non enim poteſt. & Alexand. in rubr. ff. ſi certum pet. colum. j. & in conſi. lxxxix. in ij. col. verſic. præterita. lib. v. & in conſi. xciiij. in princip. col. pen. eod. volu. & Bald. in l. ij. colum. x. verſic. nota quod plenitudo. C. de ſeruit. & aqua. vbi dicit quòd inferior à principe hoc non poteſt. de quo vide per Innoc. Abb. & inſuper Fel. in cap. quæ in eccleſiarum. col. x. de conſtitut. vbi ponit Felin. quatuor declarationes quando princeps poſsit cum cauſa auferre: & econtrario quòd ſine cauſa poſsit, ponit ſeptem declarationes, & demum tria notabilia eleganter procedit, cuius materia non fuit ita naturæ tradita ad præſentia ſecula vſque.

Adde quòd omnia iura & doct. per do. coapoſtillatorem meum alleg. loquuntur q̃ hoc procedat cum cauſa. ſed quid ſine cauſa, cõcludit idem quod ſ. in Papa & Imperator. Ang. in l. iij. §. ſi is pro quo. ff. quod quiſque iur. Sed contrarium eſt veritas: vt per Raph. Fulg. in l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. publ. Panor. in c. ij. de reb. eccle. non alie. & in c. admonet. & ibi dixi in apoſt. ad ipſum poſt alios in verſi. non ſubſiſtente cauſa. de renun. & Fel. in præalleg. c. quæ in eccleſiarum. col. xiiij. verſi. ſecundum verò membrum. de conſt. & notaui poſt Io. Fab. in §. ſed naturalia. nu. 2. in ver. tollere ius partis. inſt. de iur. nat. gent. & ciui.

dabilis

dabilis fidei exemplum, admittitur ad vindicandum ne-
cem domini: & pro præmio libertatem conſequitur, &
ita præſenti domino, ſine culpa ſua, ex cauſa tamen præ-
dicta dominum ſuum aufertur: vt C. de precib. imperat.
offerend. l. j. & ff. ad Sillan. l. iij. §. vtrum. & in quib. cauſis
4 ſer. pro præmio liber. accip. l. j. † Item patet in ſeruo qui
propter publicam vtilitatem, id eſt, vt eruatur adulterij
veritas, torquetur, & tortus domino non reſtituitur: & ſic
punitur dominus ſine culpa: ex cauſa tamen in hoc, ſcili-
cet q̃ priuatur inuitus dominio ſerui, licet pretium con-
ſequatur. vt ff. de adulc. l. ſi poſtulauerit. & not. ff. de calũ.
l. vlti. Item cauſa ſedandi tumultus, punitur capite decu-
rio: aliàs ſine conſilio & iuſſu principis non punitur. vt
5 ff. ad leg. Corne. de ſicar. l. penult. † Sed videtur etiam q̃
A vbi non eſt culpa: [a] nec cauſa, quòd pœna imponitur: vt
ff. qui & à quibus. l. proſpexit legiſlatorem. ſed ibi erat
cauſa, ſcilicet adulterium cõmiſſum, licet non culpa ſer-
ui qui torquetur. Item opponitur de teſte qui torquetur
propter culpam & delictum alterius, etiam ſine culpa: vt
ff. de quæſt. l. vnius. §. teſtes. & l. ex libero. in prin. ſed ibi
ſubeſt cauſa, ſcilicet q̃ facto interfuit, vel interueniſſe
probatur. Item eſt culpa, ſcilicet quia vacillauit in teſti-
B monio: [b] aliàs ſi quid prædictorum deeſſet, non deberet
6 torqueri. vt præalleg. l. ex libero. † Item opponitur de fi-
lio dãnati crimine læſæ maieſtatis, qui punitur propter
delictum patris: nam infamia notatur, & à paterna & ex-
traneorum ſucceſsione priuatur. vt l. quiſquis. C. ad leg.
Iul. maieſt. Item de filio hæretici. vt C. de hæret. authent.
gazaros. Sed in illi, eſt cauſa aperta, licet non culpa nam
quia ſunt de genere improbato, eſt præſumptio cõtinua
tionis paterni criminis contra eos. vt l. quiſquis. §. filij ve
rò. & ff. de edil. edict. l. quòd ſi nolit. §. qui mancipia. Dy.

A Adde hîc Io. Andr. & Philip. Franc. & glo. in ca. renouantes. xxij. diſt. glo. in not. Abb. Sicu. & Fel. in c. cognoſcentes. col. j. de conſt. & Bal. in rubric. res inter alios act. & gl. in c. antiqua. de pri. & Archi. in d. c. renouantes. & Bar. in diſpu. incipiẽ. per Italiam. col. v. ver. j. & glo. Bald. de Car. Ale. & Andr. Barb. in add. ad Bald. ca. i. de feu. ſine cul. non amitt. & Alb. de Roſa. in dictionar. ſuo. in litera, pœna. verſi. quinque modis.

B Adde an teſtis ratione vacillationis poſſit torqueri. gl. & docto. in d. l. vnius. §. teſtes. & Inno. & alios in c. cum in contẽplatione. eod. in antiq. Cyn. in l. fin. & Bald. in l. milites. C. de quæſt. & Bal. in l. iij. C. ad leg. Iuliam maieſt. & doct. in l. nullũ. C. de teſtibus. & pulchrè Alexã. in cõſi. lxij. lib. j. qui alle. Dy. hîc.

In reg. Quod quis. Argumenta.

1 *Doloſus non præſumitur, qui quicquam iudicis mandato operatur.*
2 *Sepulchrum iudicis præcepto deſtruens, non tenetur actione ſepulchri violati.*
3 *Executor ſententiæ iniuſtæ non tenetur aliqua actione.*
4 *Mandatum iudicis quando excuſet mandatarium ſine executorem.*
5 *Præceptum iudicis illicitum quando ſit contemnendum.*

Priuat

A Adde gl. & Flo. in l. liber homo. in fi. ff. ad leg. Aquil. tex. & gl. & ibi doct. mod. in l. non videtur. §. qui iuſſu. ff. eod. Cyn. in l. j. C. vnde vi. & in l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. & Bart. in l. furti. §. qui iuſſu. ff. de his qui not. infa. & in l. quanquam. hîc per Dy. al. leg. & Ioan. de Plat. in l. mouendæ. verſi. iij. not. lib. x. C. de delator. & Gand. de maleſic. in tit. de bannitis. col. iij. verſic. item quæro, ſtatutum eſt. & Dy. in l. j. ff. de criſtellio. & Ioan. de Plat. in l. prohibitum. in iij. not. C. de iu. fiſ. lib. x. & hîc Ioã. And. & Philipp. Franch. & Bar. in d. l. prohibitum. & Bald. in d. l. vt vim. in q. vij. & Bartol. & Alexã. in l. iuſtè poſsidet. ff. de acqui. poſ. & ſing. Card. Alex. in c. multis. col. j. in fi. ver. circa pręd. xij. diſtinc. & Ang. Aret. in §. quadrupl. colũ. viij. ver. quæro an licitũ ſit reſiſtere. inſtitu. de act. & Innoc. & doc. in c. ſi quando. de off. deleg. & Cepo. in cõſi. xxxiiij. in fi. Angel. in conſilio ccxix. col. penul. ver. ſexta ratio.

6 *Priuatus quando licitè poßit iudici reſiſtere.*

7 *Iudici quare in dubio parendum.*

REGVLA XXIIII.

QVOD *quis mandato iudicis facit, dolo facere non uidetur, cum habeat neceſſe parere.*

¶REGVLAM ponit & rationem regulæ. † Regula enim eſt, ꝙ ille qui facit mandato iudicis nõ videtur eſſe in dolo. Ratio autẽ eſt: quia neceſſe habet parere, neceſſitas autẽ facit ceſſare pręſumptionẽ doli. vt ff. de bo. lib. l. qui cũ maior. §. ſi pater. & C. de calũ. l. mater. & inducit præſumptionẽ contrariã, ſcilicet fraudis & doli non pręſumendi. vt ff. de ſolu. l. ſi ſtipulatus. §. ſi lancẽ. & de aqua plu. arc. l. quanquàm. in princ. a & quæ in fraudem creditorem. l. qui autem. §. apud Labeonem. ¶ † Exemplũ regulæ eſt, pone ꝙ mandato iudicis deſtruxi ſepulchrum, quo mediante aqua pluuia nocere poterat, non teneor actione de ſepulchro violato, quia iudicis autoritas me excuſat. vt d. l. quanquàm. Item pone ꝙ is qui depoſuit penes me deceſsit relictis quatuor hęredibus, & ego reſtitui vni tantùm iudicis autoritate, decætero non teneor alij actione depoſiti, quia iudicis autoritas omnem fraudis ſuſpicionẽ ceſſare facit: vt d. l. ſi ſtipulatus. §. ſi lãcem. ¶ † Et idem dici poteſt in executoribus & apparitoribus exequentibus pręcepta & iudicis ſententias iuſtè latas. vt ff. eo. l. nõ videtur. §. qui iuſſu. & ff. ad Silla. l. ſi quis. quaſi per totum. Sed opponitur, & videtur ꝙ qui facit aliquid illicitũ mandato iudicis, nõ excuſatur. b † Imò ꝙ plus eſt, imputatur ei qui non reſiſtit præcipienti aliquod illicitum fieri: vt ecce ſi præcipiat decurionem torqueri, non ſolùm non debet officialis obedire, imò debet reſiſtere: & ſi non reſiſtit, c punitur. vt C. de decur. l. omnes. libr. x. etiam probatur in alio caſu ſimili. de excuſ. mune. l. euidenter. lib. x. & C. de magi. ſacro ſcrinio. l. j. in fi. lib. xij.

5 ad idem. C. de appel. l. quoniam iudices. † Et ideo diſtinguendum eſt: aut præceptũ eſt apertè contra legem, aut ſecundum legem, aut eſt dubium. Primo caſu non debet obedire, imò reſiſtere poteſt & debet per officiales: vt C. de decur. l. omnes, lib. x. de excuſa. mune. l. euidenter. de magiſt. ſcrin. l. j. in fi. vt omnes tam ciuiles quàm milita. l. j. §. officium. & de appel. l. quoniã. & qui milita. non poſſunt. l. eis quidem. & authẽ. vt nulli iudi. §. quoniam.

6 col. ix. † imò etiam per priuatos a reſiſti poteſt quando

A apertè apparet iudicem procedere cõtra legem: vt C. de iure fiſci. l. prohibitum. & l. defenſionis facultas. lib. x. & de meta. & epidimi. l. deuotũ. lib. xij. & ff. de re iud. l. cõtumacia. §. vlt. Secũdo caſu punitur qui non paret: vt ff. ſi quis ius dic. non obtemp. l. j. & de re iu. l. contumacia. in prin. Tertio caſu pareri debet: vt ff. de iudi. l. ſi quis ex

7 aliena. † & hoc propter iudicis ſentẽtiæ, & præcepti autoritatem: pro quorũ iuſtitia eſt in dubio præſumendũ. vt ff. ad Treb. l. ſeruo inuito. §. cùm prætor. & de iudiciis. l. ſi prætor. & ne quid in loco publico. l. fi. & ratio patet, ꝙ qui non paret, præſumitur in dolo: vt ff. eo. tit. l. non poteſt videri dolo carere. & ecõtrà ab eo qui paret, abeſt omnis ſuſpicio fraudis præſumẽdæ: vt hîc. & ff. eo. l. non videtur. §. qui iuſſu. & de ſol. l. ſi ſtipulatus. §. ſi lancẽ. & de aqua plu. arcen. l. quanquam. & quæ in frau. cre. l. qui autem. §. apud Labeonem. & de iuriſ. om. iud. l. ſi quis id quod. §. dolo. & de his qui not. infa. l. furti. §. qui iuſſu.

In reg. Mora ſua. Argumenta.

1 *Debitoris mora in multis eſt ipſi nociua.*

2 *Mora debitoris nocet in fructibus debitis.*

3 *Fructus quando à die moræ dicantur venire.*

B Non excuſatur. Adde an & quãdo iuſſus iudicis quem excuſet. glo. ord. in l. quanquam. in verb. actionem. & quod ibi poſui in apoſtil. in verſi. iudicis iuſſum excuſare. ff. de aqua plu. arc. & in l. non videtur. §. qui iuſſu. vbi etiam poſui in apoſt. ff. eo. de reg. iur. no. Bar. & Alex. in l. ſi quis id quod. §. fi. & ibi glo. in ver. doli. ff. de om. iu. & Spec. in tit. de oblig. & ſol. §. ij. verſi. illud.

C Adde Cepolam in caut. cclxxvij. & Bal. in l. certi condictio. in prin. col. v. verſic. etiam quærit gl. an ille qui. ff. ſi cer. pet. vbi dicit per no. hic per Dy. ꝙ libellus datus contra militem poteſtatis quia torſerat quendam, de mandato poteſtatis fuit laceratus, tanquã continens apertam excuſationem rei. quod tamen Dy. hîc videtur tenere oppoſitum, vt potes videre: quia in his quæ præcipiuntur contra legem, non eſt per officiales iudici & poteſtati obtemperandũ: vt in iuribus hîc allegatis: ergo nõ excuſantur. Et tenet Deciſ. Parla. Delph. q. ccxciij. vt in l. ſi iniurię. ff. de iniuriis. & Guil. Pap. in trac. ſuo ſuper ſtatuto, ſi quis per literas. in prin. & ꝙ iudici volenti iniuſtè extorquere licitũ ſit reſiſtere de facto, vide Bal. in repetit. l. j. in col. xiiij. C. vnde vi. & Alexã. conſi. cxliiij. ver. modo ſic. lib. ij. qui alleg. Dy. hîc. & Pau. de Caſt. in conſi. xxxvij. in antiquis. & vide Fely. in d. c. ſi quando. de offi. delega. vbi ponit concluſionẽ cũ quatuor fallentiis. & deciſionem Capellę Tholoſ. cclxvij. vbi ponit an ſit manifeſta offenſa nõ parere iudici, vt vult hîc Dyn. in ſecundo caſu. & Doct. in clem. j. de offic. deleg. & Deciſ. Parlamen. Gratianopo. Delph. quæſtio. cccxl. & quæſtio. ccclix.

A Priuatos. Idem in non reparabili Pau. Philip. Deci. l. vt vim. de iuſtit. & iure. Ioan. de Plat. d. l. prohibitum quem ſequitur Panor. ca. ſi quando. de offic. delega. Alexan. conſi. xliiij. nu. 2. lib. ij. vbi in annota. dixi. C. M.

A Adde quando debitor teneatur de interitu rei dēbitæ in ſpecie vel in genere, Poſt moram vel ante. Bar. in l. in naue Saupheij. ff. loca. & in l. ſi ex legati cauſa. & ibi Bal. Pau. de Caſt. Alex. & Lud. Bolog. in l. j. ff. de verb. oblig. & Cy. Bal. & Saly. in l. incendium. C. ſi cert. pet. & Ang. & Imol. in d. l. ſi ex legati cauſa. & Alex. in l. Stichus. col. ij. de verb. obli. & Bal. & Lud. Bolog. in l. ipſa res. ff. quod met. cau. vbi ponunt quid ſi in locum rei perempte ſubrogetur alia ſpecies debitor non liberatur etiam ante moram. & adde Bar. Bald. & ſing. Alexan. in l. quod te. ff. ſi cert. peta. & Ludo. Bolog. in l. is qui. de act. & oblig. in primis interpreta. & in l. cum exceptione. §. ſed quatenus. ff. ꝙ metus cauſ. vbi dicit quòd ſi res pereat infra tēpus quòd datur iudicantis quādo debitor eſt condemnatus, purgatur prima mora, adeò quòd liberatur debitor: vt ibi vide. Et adde deciſ. Parlamē. Delphin. quæſt. cccxcvij.

4 *Mora debitori nocet in intereſſe, quod peti poteſt.*
5 *Intereſſe propter moram debitoris qua actione peti poßit.*
6 *Intereſſe ob debitoris moram debitum, an ſit multiplex vel vnicum.*
7 *Intereſſe an differat à communi æſtimatione.*
8 *Intereſſe ad perſonam, æſtimatio autem ad rem refertur.*
9 *Aeſtimatio rei quare non ſit intereſſe.*
10 *Aeſtimatio cōis & cōuenta an ſint diuerſæ ſpecies intereſſe.*
11 *Actio legis Aquiliæ ad id, quod intereſt, datur.*
12 *Intereſſe per relationē ad æſtimationē conſtituitur in eſſe.*
13 *Iuramentū in litem datur ob dolum, non autem ob culpam.*
14 *Stipulatio iudicio ſiſti committitur quanti ea res eſt.*
15 *Aeſtimatio rei an ſit intereſſe, vel damni æſtimatio, vel etiam lucri. & nu. ſeq.*
17 *Deductum in aliud, non eſt id ipſum in quod deducitur.*
18 *Comprehendens aliud in ſe non eſt idem cum comprehenſo.*
19 *Aeſtimatio poteſt in condemnationem deduci.*
20 *Intereſſe peti poteſt actione legis Aquiliæ, ſicut & damnū.*
21 *Aeſtimatio cōuenta, cōmunis & ſingularis non eſt intereſſe.*
22 *Intereſſe quando vnū, & quādo multiplex ſit cenſendum.*
23 *Intereſſe conuentum quod dicatur.*
24 *Pretium commune vel conuentum non eſt intereſſe, licet in æſtimationem intereſſe deducatur.*
25 *Relatio intereſſe communiter ad perſonam fieri poteſt.*
26 *Mora in cauſarum æſtimatione nocet & ex parte rei, & ex parte actoris.*
27 *Mora principalis nocet fideiuſſori.*

REGVLA XXV.

MORA *ſua cuilibet eſt nociua.*

¶ † VT ecce ſi debitor eſt in mora ſoluendi, erit ſibi nociua quantùm ad plura: quia quantū ad rei interitum etiam caſu cōtingentem: vt ff. ſi cer. pet. l. ꝙ te. & depoſi. l. ſi in Aſia. §. fi. & de verb. obli. l. ſi ex legati cauſa [a]. & l. ſi ſeruū. & de leg. j. l. apud Iulianū. §. ipſius quoq;. & l. cùm res. §. fi. † Itē quantū ad fructus de quibus tenetur ex die moræ quādo petitur aliquid per actionem bonæ fidei [b], vel per

B Adde quo tempore debētur fructus, & intereſſe in cōtractibus bonæ fidei, & ſtricti iuris, Bar. Ang. Imol. Paul. de Caſt. Alex. in l. ſi filius. §. cum fundū. ff. de ver. oblig. & Bal. in l. ſi quis bonorum. ff. de leg. j. & in l. fructus. C. de act. empt. & Doct. in l. vnum. ff. ſi cer. pet. & Bar. & ſequaces in l. videamus. §. ſi actionem. ff. de vſur. & ibi Bal. & Fraņ. de Aret. in conſi. ix. quod eſt ſing. & quæ ſit ratio differentiæ inter contractus bonæ fidei: & ſtricti iuris, & quare fructus non veniunt iure actionis, vide Bal. & ibi Alex. in addit. in l. j. in vlt. q. C. de vſur. & fruc. le. & Ioã. Fab. & Ang. Aret. col. iiij. in prin. ver. in eādem glo. & ibi Iaſ. col. ix. poſt prin. in §. actionum. inſtitu. de actio. & Alexā. & Mona. in l. ſi marito. §. fin. ff. ſol. matri. & ꝙ not. in l. iiij. C. depo. & Matth. de Mattheſil. in ſuis notab. fol. 26. col. ij. verſic. not. glo. ſing. & per Imo. capit. quia. de loca. & condu. & Alex. in cōſi. ccix. col. j. vol. iiij. tu bene ſcis quòd ſi debitor vini vel frumenti eſt in mora, inſpicitur æſtimatio quamplurimi proueniens à tempore moræ: vt d. l. vinum. & ibi omnes Doctores. Quid econtrà ſi creditor fuit in mora recipiendi: dic quòd à tempore illius moræ inſpicitur æſtimatio quanti minimi. iſtud eſt ſingu. dictum Bal. in l. ſi hominem. per illum text. ff. manda. & tenet Franc. de Crema. in ſuo ſing. xciiij.

vel per actionē ex teſtamento, quæ bonæ fidei actionis ſapit naturam: vt ff. de leg. j. apud Iulianū. §. fructus. & l. ſi quis bonorū. & de leg. ij. l. qui ſolidum. §. etiam. & l. ſi quis ſeruo. & ad Treb. l. in fideicōmiſſaria. in prin. & de
3 act. emp. l. Iulianus. §. ſi fructibus. † Sed ſi agatur actione ſtricti iuris, ſi quidē peto reſtitui quod meū eſt, veniunt fructus à die moræ: ſed ſi peto ꝙ eſt alienum, veniunt à
A die litis conteſta. [a] ff. de vſu. l. videamus. circa prin. §. in
4 Fauiana. & §. ſi actionem. † Item eſt nociua mora quantum ad intereſſe quod peti poteſt, & augetur à die moræ in odium debitoris moroſi: vt ff. de act. empt. l. ratio. ſi per venditorē. & de re iudic. l. ſi Calendis. vbi intereſſe peti poteſt & augeri à die moræ in odiū debitoris moroſi. huius autem occaſione quæri poteſt, an intereſſe ſit
B in obligatione [b] poſt moram, ita ꝙ peti poſsit per libellum iure actionis, vel an deducatur in cōdemnationem

Adde Matth. ſing. xcj. de quo vide do. Lanfrā. in l. iudicio cœpto. col. iiij. in prin. C. de iudi. eundem do. meum do. Iaſ. in l. vinum. col. viij. ff. ſi cert. pet.

A Conteſt. non aliàs, ſcilicet vt ipſius iudicis ſtricti iuris: ſed bene veniunt & peti poſſunt vt intereſſe, quantū intereſt morā non eſſe factum. l. ſi fundum certa die. de ver. obli. vt nouê dixi in extrica. Labyrin. de eo ꝙ intereſt. nu. 236. 239. 247. C. M.

B Adde an intereſſe ſit in obligatione vt poſsit peti per libellum iure actionis. Bar. poſt Dy. in l. ſtipulationes non diuiduntur. in x. & xj. oppoſi. ff. de verb. obli. & Cy. & Bar. in l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo ꝙ inter. in iiij. q. prin. col. x. qui dicunt Dy. hîc, & in d. l. ſi ſtipulationes, dicere veritatē. & Spec. tit. de fruct. & intereſſe. §. viſo. ver. qualiter. & ver. quomodo. & ver. ſeq. & in tit. de ſent. §. qualiter. verſ. debet. cum ſeq. & Io. Fab. Ang. Aret. col. vj. ver. in ea gl. & ibi Iaſ. col. pen. in §. curare. inſtit. de act. & Fran. de Aret. in cōſi. lxxxiij. & Io. And. in addit. Spec. in tit. de fruc. & Bar. Bal. & Alex. in l. certi cōdictio. in prin. col. iiij. & ſeq. ff. ſi cer. pet. & quæ notauit Bal. in conſi. cij. in fi. vol. iiij. & Bal. in l. ſi traditio. in iiij. q. C. de actio. emp. & omnino vide in l. j. ff. de act. empt. per Bar. & Doct. Abb. Sicu. in conſi. vij. volu. ij. & an intereſſe poſsit peti ratione lucri ceſſantis, vide quæ dixi ſuprà in procem. fo. 1. & text. & ibi Bar. in l. ſi ſterilis. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. & ibi Alex. in addit. & Bar. in l. iij. §. fi. ff. ꝙ cer. loc. & Cy. Bar. Bal. & Saly. in d. l. vna. C. de ſenten. quæ pro eo, & Abb. in c. per veſtras, de dona. inter vir. & vxo. & in conſi. lxiij, col.

per iudicis officium tantũ? opinio eſt inter iuris pruden-
tes, determinãt enim aliquando, ſcilicet ff. de re iudic. l. ſi
quis ab alio. §. vlt. † ꝙ intereſſe non poſsit per libellum
peti: ſed per iudicis officium in condemnationẽ deduca-
tur. arg. ff. de verb. obli. l. ſi ſeruũ. §. vlt. & l. eum qui ita.
& de conſtit. pecu. l. promiſſor hominis. ꝙ poſſet habere
locũ vbi eſſet in obligatione rem dari: ſed vbi eſt in ob-
ligatione factũ, ſcilicet ſucceſsiuũ, vt ire Romã, vel foſ-
ſam facere, vel domũ, tunc poſt morã etiam eſt in obli-
gatione intereſſe debitum ex tacita promiſsione, ſi non
fuit factum ꝙ in conuentione deuenit: vt ff. de ver. obli.
l. ſtipulationes nõ diuiduntur. §. Celſus. & ibi no. & in l.
ſi pœnã. vbi dicitur ꝙ intereſſe in ſtipulatione venit: &
ideo bene ſequitur ꝙ poſsit per libellũ peti. Quidam a 4
intelligunt hanc diſtinctionẽ in facto ſucceſsiuo, vt face-
re domũ, vel ire Romam, ꝙ tunc poſt moram, intereſſe
ſit in obligatione. non autem in obligatione rem tradi,
quia illud factum eſt momentaneũ, & non niſi quædam
executio donationis. & ideo quòd tũc non ſit in obliga-
tione intereſſe. ar. ff. de rei vend. l. qui reſtituere. Sed cõ-
tra illos eſt l. ſtipulationes non diui. præalleg. vbi eſt in
textu, rem tradi. Non obſtat, quia ibi petebat ſuũ & non
liberatur detinens ſoluendo intereſſe. Vel dic ꝙ inter-
eſſe eſt in obligatione ſi vult actor: vt ff. de act. empt. &
vendi. l. j. Sed quæ ratio eſt diuerſitatis, ꝙ in obligatione
facti ſit intereſſe in obligatione, & non in obligatione
dandi? Ratio eſt, quia quando quis obligat ſe ad factum,
alius ſequitur eius induſtriam, & ille ſe obligans illam
obligat: & ideo cùm illa induſtria nõ poſsit ſuppleri per
alium, iuxta l. inter artifices. ff. de ſolu. ipſe videtur ſe ta-
citè obligare ad intereſſe ſi non fiat quod in cõuentione
deuenerit: vt d. §. Celſus. de verb. obli. l. ſtipulationes non
diuiduntur. & ideo lex voluit ꝙ ad intereſſe ſtipulator
poſſet agere. In obligatione verò dandi, non eſt ita, cùm
per alium poſsit dare, non ſic obligatur induſtria, quare
lex voluit ꝙ ageretur ad dandum: & ſi recuſet, vel ſit in
mora, intereſſe per officiũ iudicis deducatur in condem-
nationẽ: vt in l. hîc alleg. Sed quare ſic etiam non agitur
ad factũ? Reſpondeo, quia ex quo ſemel fuit in mora in
facto, pręſumitur ꝙ male ageret: quare lex voluit ad in-
tereſſe agi, ſtatim poſt morã. Item dare eſt in re, & non

v. in prin. lib. j. & Bal. & Ludo. Bolo. in d. l. iiij. §. fi. in ſecundis interpret. ff. de eo ꝙ cer. loc. & Alex. conſ. cxlj. col. j. & ij. volu. v. & Abb. & Fel. in c. cũ venerabilis. col. iij. ante medium. & col. ſequẽ. & de excep. & Inno. & in d. c. ſacro. de ſent. excõ. & Abb. in c. cõqueſtus. de vſur. & in ca. dilecti. de foro cõpe. & in c. penul. col. j. de offic. delega. & infrà latius per Dy. ver. ad euidentiorẽ intellectum dicã. fo. ſeq. & Signor. de Homedeis in repet. l. ſi inſulam. q. j. & ij. ff. de ver. obli. col. iij. & Franc. de Aret. in conſil. clvij.

a Quidã. Iſtud & q̃d ſequitur vſq; ibi ar. l. nec ſi volẽs. incluſiuè, vſq; ad ver. An autẽ intereſſe excluſiuè, deficiebat in aliis & veteribus & nouis exemplaribus, tam dudũ quàm recenter impreſſis, & in veteribus manu ſcriptis quod reſtitui ex libro vetuſto do. Nicolai Molæi Senatoris Pariſini. C.M.

intereſt

a Vnicum. Hæc veritas, vt tenent Iac. Raue. col. ij. & iij. Iacob. Butri. col. iij. Salic. col. xv. in l. vnica. C. de ſent. quæ pro eo quod inter. vbi latè dixi in Extrica labyrinthi. nu. 33. cum ſequenti quicquid dicat Dynus hic. nu. 12. num. 22. licet eum ſequuta ſit hactenus communis ſchola Car. Mol.

b Adde quòd diuerſitas eſt inter teſtamentũ & codicillos etiam in effectu: vt in iuribus hîc per Dy. alleg. tamẽ largè appellatione teſtamenti veniunt codicil. vt not. gloſſ. Doct. in l. ij. verſicu. perſonales. & ibi Bal. C. cõmunia de lega. ꝙ gloſſ. in l. fin. verſi. cognationis. & Alex. in l. ſi idẽ. in ſua lec. & in addi. ad Bal. & in d. l. ij. C. de codic.

Adde ꝙ hoc eſt verũ, quòd appellatione teſtamenti veniat codicillus in larga eius ſignificat. quemadmodum & appellatione, vbi vltimæ voluntatis, ſcilicet inquantum debet fieri cum eadem ſolennitate quæ requiritur in vltimis voluntatibus. & Bald. in l. hac conſultiſſima. colum. iij. verſic. item dicitur hîc. C. qui teſtamen. face. poſſunt. & Barto. omnino in l. ij. verſic. quæro ſtatutũ prohibet. ff. de lega. j.

intereſt tua per quẽ ego dem, quia eſt facere accipientis,
ſed tradere intereſt, quia ſi ſum dominus, facio te poſſeſ-
ſorem dominum aliâs non. de actioni. empti & venditi.
l. ex empto. & arg. l. traditio. de acqui. rer. do. & ff. de do-
nat. l. in ædibus. §. donari. Vel intellige in facto ſucceſsi-
uo, vt dixi in prin. Et ratio diuerſitatis eſt tũc, quia in ſuc
ceſsiuo, eſſet ſpecies ſeruitutis ſi cõpelleretur ad factum.
6 arg. l. nec ſi volens. C. de libera cau. † An autem intereſſe
quod debetur propter debitoris morã ſit vnicum tãtùm
& ſingulare: vel an triplex, ſcilicet ſingulare, cõmune, &
A conuentu. quæſtio eſt. Et ꝙ ſit vnicum a ſic oſtendo, quia
lex dicit, ꝙ ſi res vendita nõ tradatur, in id quod intereſt
agitur. hoc autẽ interdũ egreditur &c. Si igitur exceſſus
7 eſt diuerſorum, ſicut & qualitas, patet, † quod differt in-
tereſſe ab æſtimatione communi & conuenta: vt ff. de a-
ctionib. empt. l. j. & per eundem modum poteſt induci.
C. de ſentẽ. quæ pro eo quod intereſt. l. vnica. quia ibi di-
cit ꝙ intereſſe poteſt aſcendere vſq; ad duplum æſtima-
tionis communis vel cõuentæ. Cum ergo exceſſus ſit di-
uerſorum patet quod communis æſtimatio vel conuen-
ta rei, non eſt intereſſe. Cùm ergo remoueatur commu-
ne & cõuentum, relinquitur vnum tantum, ſcilicet ſin-
8 gulare. † Præterea lex dicit, ꝙ intereſſe ad perſonã refer-
tur: & ſic in ſuo eſſe conſtituitur per relationem, qua re-
fertur ad perſonã: vt ff. de verb. oblig. l. ij. §. vltimo. & de
noui operis nuntiat. l. ſi ſtipulatio. §. quæſitum. & de reg.
iuris. l. quatenus. & æſtimatio non refertur ad perſonam,
ſed ad rem. ergo ſequitur ꝙ non habet ſubſtantiã vel re-
gulam, vel naturam intereſſe. Præterea quoties duo ſunt
quorum vnũ refertur ad aliud, conſtat non idem eſſe re-
latum: & id ad quod fit relatio, licet ex commixtione re-
lati & eius ad quod fit relatio, idem reſultet effectus, vt
B patet in codicillis ad teſtamentũ b relatis, ex quorũ duo-
rum iuribus commixtis idem inſurgit effectus: vt l. ij. §.
codicillorum. & l. quædam. ff. de iure codicil. & de con-
dit. inſtit. l. inſtitutio. & de hæred. inſtitu. l. aſſe toto. & C.
de iure codicillo. l. ſi idem. ſi ergo intereſſe referatur ad

æſtim

a Adde vſque ad quam quantitatem intereſſe poteſt aſcendere glo.in verbo,du pli.in d.l.vna.C.de ſen.quæ pro eo quod intereſt.& ibi.Cyn.in iiij.q.prin.& Bart. in iiij.q.& Bal.col.iiij.& Dyn.Io.Fab.Ang.Aret.& Iaſ.in §.omnes autem actionum col.ij.de act.inſtitu.& Angel.de Peru.& Salyc.in d.l.vna.C.de ſent.quæ pro eo q. inter.& vide Dyn.& quæ ibi dico verſi.oppoſitum.ver.j.eod.fol.ſeq.

b Adde quòd valor ſeu æſtimatio rerũ nõ ex affectiõe,ſed cõmuni & vniuerſali appretiatiõe cõſtituitur.vt l.pretia rerũ.§.fi.& ibi Barto.Angel.& vterq; Imo.ad l.Falcid.de qua materia & quo modo ꝓbeť, & qualiter in iudicijs deducať, vide ibi & gloſ.& latè Bart.& Bal.in l.ij.C.de reſcind.vend.& Bar.in ſuo cõſi.c.& in l.j.§.ſi hæres.& ibi Io.de Imol.& alij in ſcrib.ff.ad Trebel.& Ant.& Imol.in c.penul.de empt.& ven.& ibi Doct.maximè per Abb.& Felyn.in c.cũ cauſam.in ij.de teſta.& Ange.Aret.ad ſaturitatem in §.ſi quis agens.& Iaſon.in §.plus.de act.& Flor.de ſancto Petro in l.ſi ſeruum meũ.ff.ad l.Aquil.& gl.& Ana.in c.in ciuitatem.in x.colo.de vſu.&

æſtimationẽ rei.vt in l.ſi ſtipulatio.§.vltimo.ff.de noui oper.nuntia.& l.qui tabulas.ff.de furtis. Reſtat rei æſtimationem nõ eſſe intereſſe.¶ † Item interdictũ vti poſſidetis datur ad intereſſe, & refertur ad æſtimationẽ rei. vt l.ſi duo.§.penul.ff.vti poſſidetis.ergo ſequitur ꝙ æſtimatio rei non ſit intereſſe, cum relatũ & id ad quod refertur,ſint diuerſa,ſicut dictũ eſt. Præterea diſponens & diſpoſitũ non compatiuntur ſe ſub eodem genere: vt ff. de fundo inſtruct.leg.lege vltima.ſed communis æſtimatio & conuenta ſi excedit communem, diſponit & limitat intereſſe.quod patet,quia nõ patitur ipſum excedere duplum ſui [a] vt C.de ſentent.quæ pro eo quod intereſt. l.vnica.ergo abſurdum eſt dicere.† ꝙ communis vel conuenta æſtimatio rei ſint per ſe diſtinctæ ſpecies ſub eodẽ genere cum intereſſe ſingulari. Præterea à quo remouetur genus & quælibet eius ſpecies: vt ff.de fundo inſtruc. & inſtrument.legato.l.fundi.§.vltimo.ſed ſi conueniat inter emptorem & venditorem,quòd nõ agatur de euictione, illa conuentio operatur quòd intereſſe non petatur:& tamen petitur pretium rei conuentum, cùm ergo conuentio illa remoueat petitionem intereſſe, & nõ remoueat petitionẽ pretij,patet quòd pretium conuentum non eſt ſpecies intereſſe.vt probatur de actio.emp. l.emptorem.§.quod autem. ¶ † Oppoſitum oſtendo ſic, actio legis Aquiliæ datur ad id quod intereſt, hoc autem intereſſe eſt cõmunis æſtimatio rei. Primum patet ff.de furt.l.quidam tabulatũ.§.de lege Aquilia maior quæſtio eſt. Secundo apparet, quia illud intereſſe ad quod datur actio legis Aquiliæ exponitur in l.ff.ad leg.Aquil.l.ſed ſi ſeruum meum.& dicitur quòd nõ æſtimatur affectio,[b] ſed quanti omnibus communiter valet:communis ergo æſtimatio rei eſt intereſſe. Item lex dicit, ꝙ ad æſtimationem refertur intereſſe.vt ff.de furtis.l.qui tabulas.in principio.Item alibi, ſi legatũ eſt mihi relictũ ſub conditione,& petam tabulas teſtamenti exhiberi,& non exhibentur, condemnatio fit ad intereſſe, illud autẽ refertur ad æſtimationem legati ſi agatur pro legato.¶ item hæ-

reditatis ſi agatur pro hæreditate:vt ff.de tabul.exhibẽdis.l.locũ.§.cõdemnatio.¶ † Item ꝙ intereſſe conſtitua-
12 tur in ſuo eſſe per relationẽ factam ad æſtimationẽ patet ff.de furt.l.ſi vendidero.§.cùm autẽ.¶ Ex his patet ꝙ non eſt vnicũ tantũ intereſſe. Itẽ dicitur in l.ꝙ doli æſtimatio fit nõ ex eo quod intereſt,ſed ex eo quod in litem iuratur.vt ff.de iudiciis.lege,nõ à iudice.ſed cõſtat in intereſſe iurari.vt l.pen.ff.de in litẽ iurã.& de admi.tutor. l.tutor qui repertoriũ.ij.reſpõ. Ergo neceſſariò ſequitur aliam eſſe ſpeciẽ intereſſe de qua loquitur lex,nõ à iudice,id eſt cõmune:aliam de qua loquitur lex penul.de in
13 litem iurando.id eſt ſingulare.† Præterea cõſtat in litem iurari ob dolũ tantùm:non ob culpam.vt in l.in actionibus.§.ſed in his omnibus.& in l.ij.in fi.de in litem iurando.& tamen iuratur in intereſſe.vt d.l.penul. Cùm ergo ratione doli,quia vbi maius eſt delictum,maior fiat æſtimatio:& ratione culpæ minor, quia minus delictũ:& tamen conſtat ratione culpæ ad intereſſe agi: vt l.ij.§.interdum.vnde bene ſequitur vlterius cũ alia ſit æſtimatio doli,& alia culpæ, & vna maior & altera minor.& quælibet appellatur intereſſe, quod nõ ſit idẽ ſed diuerſum,cũ
14 exceſſus ſit diuerſorũ.vt dictũ eſt.† Præterea conſtat ſtipulationẽ iudicio ſiſti cõmitti quanti ea res eſt.vt in l.ij. §.vlti.ff.qui ſatiſdare cogan.& illa appellatur vera æſtimatio rei:vt in l.hæc verba.ff.de verb.ſignifi.& illud appellatur intereſſe.vt l.vlti.ſi quis in ius vocã.non ierit.& l.quoties.de verbo.obliga. Cùm ergo vera & communis æſtimatio rei appelletur intereſſe.& illam conſtat differre ab æſtimatione ſingulari:vt ff.de legat.j.l.& ſi æquo. de lega.ij.l.ſi cui fundus.ſequitur ꝙ illud commune differt à ſingulari,& non ſit idem, ſed per ſe diſtinctum: & per eundẽ modum poſſet induci l.arbitris.in princ.§.nõ
15 tamen.ff.de dolo. ¶ † Ad euidentiorẽ intellectum huius videndum eſt, an æſtimatio rei ſit intereſſe, vel æſtimatio damni, vel lucri in illis caſibus in quibus habetur ra-
A tio lucri.[a] & quòd ſit æſtimatio rei, nõ lucri, vel damni: probatur ſic:quia vbi non eſt damnum,venit intereſſe:vt patet in legato ſub conditione relicto.ff.de tab.exhibẽd. l.locum.§.condemnatio. Item ſi peto caueri pro legato ſub condictione relicto, & nõ cauetur, petitur intereſſe. Intereſſe autem dicitur æſtimatio eius quod eſt relictũ. Patet ergo quod æſtimatio rei eſt intereſſe, vt ff.ex

glo.me.hoc ius porrectũ.x.qõ.ij.& Alex.conſi.xcij.circa medium.iiij.colũ.volu.v.& vide text.ſing.in l.ſi in emptionem.& ibi Bald.ff.de minorib.vbi intereſſe affectionis attenditur.quod eſt mirabile. ſecundum gloſſ.ibi.

A Adde ꝙ hodie nõ habetur ratio lucri indiſtinctè: ſed diſtinguitur ſicut olim reprobata opinio.gl.in d.l.vna.de ſentẽ.quæ pro eo.& tenet Dyn.& l.Proculus.& ſeq.ff.de dam.infec.& Barto.in l.ſi quis vxori.§.penulti.per illum tex.& glo.ff.de furt.vide Doct.in d.l.vna.& nota ſ.in v.addit.magna.

A Sed videtur. Hæc clauſula vſque ad verſi. oppoſitũ verò, reſtituta fuit ex præfacto libro do. Molæi. C. M.

B Adde an in furto & maleficijs intereſſe poſsit excedere duplũ. Bart. in l. in fur. in prin. ff. de furt. & in l. vna. C. de ſen. quæ pro eo quod. vt s. tractatum eſt.

C Adde quid in foro cõſcientiæ. an poſsit pœna duplicata vel quadruplicata peti vltra ſortem princ. & conclude quòd nõ. per gloſ. ſing. in ca. fraternitatis. ij. queſt. ij. quã ad hoc reputat ſingul. Panor. in c. Raynaldus. & ibi poſui in apoſtil. ad eum de teſtam. & facit de ea magnum feſtũ. idem Pan. in cap. ſi egreſſus. de iniur. Bal. in proprijs terminis in l. poſt deſertionem. nume. 4. quod ibi ſignaui in apoſt. ad ipſum. in verſi. in for. conſcien. C. de furt. vbi alleg. gloſſ. dicentẽ quòd fur in foro cõſcien. non tenetur niſi ad reſtitutionem rei furtiuæ & illã allegando & Bald. Rom. in reper. rubr. de arbitr. dicit quòd pœnæ dupli & quadrupli ob furtum à iure ciuili inductæ de iure canon. non habent locum, nec poſſunt peti.

quibus cau. in poſſeſ. eatur. l. pen. j. & ij. reſpon. Præterea patet ꝙ leges dicunt intereſſe referri ad æſtimationem rei: vt ff. de furt. l. qui tabulas. & l. ſi vendidero. §. cùm autem. Sed videtur [a] ſecundũ Azon. opinionẽ poſitam. C. de ſent. quæ pro eo quod intereſt. l. vna. quòd ſit æſtimatio damni contingentis, & lucri abſentis argu. pro eo. ff. ad Treb. l. apud Iul. in fi. ij. reſponſi. & de hoc nota in ſumma Hoſti. de ſent. excommuni. c. ſacro. ¶ † Oppoſitũ verò quòd æſtimatio vel pretium ei non ſit intereſſe, [b] patet ſic, quia l. cauetur quòd in actione furti non quadruplatum intereſſe: [c] ſed tantum pretium rei patet igitur pretium rei nõ eſſe intereſſe: vt ff. de furt. l. in furti. Item quia lex dicit quod pretium rei venit in intereſſe. ff. de relig. l. liberum. † Conſtat autẽ id quod deducitur in alterum, non eſſe id in quod deducitur: quia ouis deducitur in gregem, non eſt grex: ſed in grege continetur. Item ſi tignum deducatur in domũ, non eſt domus, ſed in domo continetur. vt ff. de vſucap. l. eum qui. & l. rerũ mixtura. Item ſi dos deducatur in ſententiã: patet omnibus quòd non eſt ſententia: ſed in ſententia comprehenditur. Verè ergo concluditur, ſi pretiũ venit in intereſſe, quòd nõ eſt intereſſe. † Item ſi vnum duorũ, ſui poteſtate cõprehendit aliud, comprehendens & cõprehenſum ſunt diuerſa, vt ecce actus ſui potentia cõprehendit iter: vt ff. de noua. l. ſi pupillus. §. fi. de verb. obli. l. qui vſufruc. & tamen certum eſt iter nõ eſſe actum: ſed ſpeciem ſeruitutis, diſtinctam ab actu. vt ff. ſi ſeruitus vend. l. loci corpus. §. j. & de adimen. leg. l. j. Item iter comprehendit facultatem eundi: tamen facultas illa nõ eſt iter: quod patet, quia poteſt eſſe ſine itinere. vt in l. ſi fundum ſub conditione. §. qui fundum. ff. de lega. j. & ſi vſusfruct. pet. l. j. & de vſufruct. l. j. Item actus comprehendit facultatem eundi & agendi: tamen facultas non eſt actus. Item vſusfructus comprehendit facultatem vtendi fruendi: vt in l. prima de vſufructu. & tamẽ facultas illa non eſt vſusfructus. quod patet: quia eſſe poteſt, vbi ius vtendi, fruendi nõ eſt. vt ff. de iure dotium. l. ſi vſusfructus. & ſolu. matri. l. ſi vſusfructus.

ctus. ergo bene ſequitur omnino, quòd licet æſtimatio intereſſe comprehendat æſtimationem communem vel conuentam rei, quòd ipſa communis vel conuenta non ſit intereſſe. Præterea probatur quòd ſit æſtimatio dãni, & non rei: quia ipſum intereſſe in cõdemnationem deducitur: vt ff. de admin. tut. l. ſi minoris. & de in litẽ iur.
19 l. penul. † Cõſtat autem æſtimationem damni in condẽnationem deduci: quia vbi poteſt verti æſtimatio dãni, non rei, ibi fit condemnatio intereſſe: vbi non poteſt, nõ fit. ff. ad l. Aquil. l. ſi quis teſtamentum. Cùm ergo probatum ſit quòd intereſſe in cõdemnationem deducatur, Item ꝙ æſtimatio damni: rectè concluditur quòd intereſſe & æſtimatio dãni ſint idem. [a] Item quia lex dicit iurari in litem in intereſſe. vt d. l. penul. Et alia lex dicit ꝙ in iuramento in litem deducitur æſtimatio in quantitate cõſiſtens: vt in l. videamus. §. ſi tamen. & §. iurare. ff. de in lit. iur. Sic ergo patet, ꝙ ex hoc & præcedenti quod
20 intereſſe eſt æſtimatio damni in quãtitate conſiſtẽs. † Itẽ quia lege cauetur ꝙ legis Aquil. actio datur ad intereſſe: & alia lex dicit ꝙ per legẽ Aquiliã conſequimur damnum, & dãni æſtimationem: ergo euidenter apparet ꝙ æſtimatio dãni eſt intereſſe. Itẽ pone quòd ſtipulor mihi rem tradi vel præſtari nõ præcedente cõtractu, de cuius natura debeat trãsferri dominiũ vel poſſeſsio. Certũ eſt ꝙ ſi non tradatur vel præſtetur, quòd non æſtimatur proprietas nec poſſeſsio: ſed illud ſolum, quod mihi abeſt, quia res tradita vel præſtita non fuit. & illud appellatur intereſſe. ff. de ver. obl. l. ſi fundum præſtari. & l. ſi rem tradi. Item pone ꝙ rem quæ volebat centum, & erat obligata pro decem, ſtipulor liberari. quia non fuit liberata ago ad intereſſe. illud autem dicitur quod mihi abeſt: vnde ſi decem ſolùm mihi abſunt, quia illa ſolui, & habeo rem, patet quòd pretium rei non eſt intereſſe, ſed æſtimatio eius quod mihi abeſt: quia nõ fit quod fieri debuit, vel fit quod fieri nõ debuit, vel non fieri conuenit. Itẽ ſi ſtipulor mihi ſatiſdari pro centũ, ſi non ſatiſdatur, peto intereſſe: illud autẽ aliquãdo æquipollet quantitati pro qua ſatiſdandũ eſt, aliquando ab ea exceditur. vt ff. de ver. oblig. l. ſi quis ſtipulatus. §. vlt. & de reiudic. l. ſi quis ab alio. in princi. per hoc ergo patet quòd intereſſe nõ eſt idẽ quòd æſtimatio rei: ſed diuerſum, quia in diuerſis non in eodem inuenitur æqualitas, & exceſſus.

A *Sint idem.* Tu cõclude breuiter ꝙ intereſſe dicitur æſtimatio, vel pecunia numerata q̃ ſuccedit loco cuiuſque rei, ſi nõ detur: vel facti, ſi nõ fiat vt debet. vt not. in l. ſi quis ab alio. ff. de re iudic. & Specul. omnino in tit. de fruct. & intereſſe. §. iij. in princ. dixi in addit. ad Bal. in l. ſed & loci. in princip. ff. fin. regund.

A Ad hanc q.dico, Hæc veritas: quia in hac materia intereeſſe dicitur reſpectiuè, ad differentiam principalis:&ſic aliud eſt ab eo,& eius æſtimatione,vel cauſa ſeu naturali ſequela, vt nouè docui in extricatione labyrinthi, de eo quòd intereſt, nu.viij.ix.& per to. Sed caue,quia Dy.hic more aliorũ,mox ſibi contradicit: ibi licet veniat,quia ſemper ſunt diſtincta,ſicut ſors & vſura, principale & pœna: vt dilucidè oſtẽdi in dicto tractatu, quo non eſt alius in iure,in quo doctores aduſque magis ſeſe intricauerint.C.M.

B Vnum intereſſe vel triplex. Tu dic ꝙ eſt triplex, ſcilicet cõmune, particulare,& ſingulare.ita not.gloſ. Bart.& Doct.in l.j.C. de ſent.q̃ pro eo quod inter eſt, profer. gl. in l.j.ff.de actio.emp. Inno. in c. ... eccleſiaſtica. de except.& Spec.in tit.de fruc.&intereſſe. §.iiij.& de hoc dicitur j.poſtil.ſeq.

¶† Ad hanc queſtionem dico, a ꝙ æſtimatio rei cõuen- 22
ta cõmunis & ſingularis non eſt intereſſe, licet veniat in A
intereſſe cõmuniter vel ſingulariter æſtimãdo:& hoc o-
ſtendo ſic,Lex dicit ꝙ hęc verba,quanti eam rẽ eſſe,non
ad id quod intereſt, ſed ad rei æſtimationẽ referũtur.ff.
de ver.ſign.l.hæc verba.ſecundum leges enim indefinita
æquipollet vniuerſali.vt ff.de leg.ij.l.ſi pluribus.& ff.de
leg.iij.l.hoc legatũ.& l.ſi plures.& de rebus dubiis. l.ſi is
qui ducenta.§. vtrum. Cum ergo indefinitè dicat, quòd
non ad id quod intereſt,intelligam vniuerſaliter : quod
ſubiicit ad æſtimationem, &c.vt ſic primum cõprehen-
dat omnem ſpeciem intereſſe:ſecundum omnẽ ſpeciem
æſtimationis.hoc idem ſcilicet, quòd rei æſtimatio non
ſit intereſſe,patet.ff.de tutoribus, & curatoribus datis ab
his.l.j.§.conſiderandum.†Nunc redeo ad primam,nun- 23
quid eſt vnum intereſſe, vel triplex, b & dico quòd cùm B
damnum poſsit æſtimari ſingulariter, vt ff.de bonis li-
bertorum.l.libertas.§.qui ſoluendo.& ſi quid in fraudẽ
patro.l.j.§.& alias. Item & communiter. vt l. ſi ſeruum
meũ.ff.ad leg.Aquil.ibi dum dicit,quanti omnibus, &c.
Item ex conuentione: quia procedere poteſt conuentio
ſuper dubia futura æſtimatione damni. vt ff. rem ratam
haberi.l.procurator.& ad exhib.l.fi.& de præto.ſtipul.l.
fi.†Et hoc appello conuentum,id eſt conuentione æſti- 24
matum & limitatũ,& hoc poteſt excedere ſingulare, &
cõmune,& ab eis excedi: ergo non eſt idẽ,cũ exceſſus ſit
diuerſorũ,ſed eſt ꝑ ſe diſtincta ſpecies intereſſe.aſſumẽ-
do enim nouã formã,per hoc quod ex cõuentione addi
tur vel detrahitur,non remanet in ſingulari vel cõmuni:
ſed aſſumit ſpeciẽ nouã,& appellatur conuentũ. vt dici-
tur in ſtipulatiõe prætoria,quæ per immutationẽ extra
formã prætoriæ nouam ſpeciẽ aſſumit,& appellatur cõ
uentionalis: vt ff.de.verb.ob.l.in cõuentionalibus.Item
& per eundem modũ cõſtituitur noua ſpecies iuris:vt ff.
de iuſt.& iur.l.ius ciuile.ergo & noua ſpecies intereſſe.
nõ ergo dico ꝙ pretiũ rei conuentũ ſit intereſſe cõuen
tum,nec ꝙ cõmune ſit intereſſe cõmune,nec quòd æſti-
matio

A Adde quotuplex eſt intereſſe: & eſt triplex,videlicet ſingulare, & commune, & conuentum,licet Iac.de Rau.teneat ꝙ ſit vnicum intereſſe tantum,& probatur quaſi per omnes rationes, & iura quæ Dyn.hic s.in prima parte adducit.& idem Iac.But.ſed Cy.& Bartol.in Lvna.in ij.q.ambo tenent opin. Dyn.& gloſſ.quòd eſt triplex.& ibi Barto.in prin.ſequitur eos.& in l.traditio.in iiij.q.C.de act.emp.& in hoc quod dicit Dyn.hic,& præcede, columna quòd pretium rei non eſt intereſſe conuentum, vel pretium commune, vel ſingulare.vt tenet gloſſa in dicta l. vna, & ibi Baldus in princip. & in l. prima. C.de his q à nõ domino.ſed intereſſe æſtimatum ſingulariter eſt ſingulare, & intereſſe æſtimatum cõmuniter eſt cõmune intereſſe: & intereſſe æſtimatum conuentione partium, eſt intereſſe conuentum. & ſequuntur Cyn. & Bartol.contra Baldum & gloſ. & Cynus ibi dicit non eſſe diſcedendũ à Dy. nam ipſe ſolenniter diſputauit,& fuit tota ſynodus legatis philoſophiæ hic alleg. & tenentes contrarium faciunt iniuriam reuerendiſſimæ Synodi:vt l.nemo.C.de ſum. Tri. Et adde Bartol.in l.fi.ff.de præto.ſtip.in fi.&Inno.in c.ſacro.colum.iij de ſenten.excom.

matio ſingularis ſit intereſſe ſingulare:ſed dico ꝙ dam-
num ſingulariter æſtimatũ,eſt intereſſe ſingulare, & æ-
ſtimatum cõmuniter eſt cõmune. Et æſtimatũ ex conuẽ
A tione,eſt intereſſe conuentũ,& ſic triplex. a † Et ſecun-
dum hoc ad arg.primũ patet reſpõſio, & cõcedo ꝙ cõ-
mune vel conuentũ pretiũ non eſt intereſſe, licet in æ-
ſtimatione intereſſe deducatur,vt dictum eſt. Itẽ etſi te-
neres opinionẽ aliã quod pretium rei ſit intereſſe, nihi-
lominus patet reſpõſio, quia verũ eſt nihil eſſe id à quo
& ex quo exceditur, ſcilicet numero, cùm aliter ipſum
vel idem genere, diuerſum ſpecie eſſe poteſt, vt ecce ſi
dicam,Martinus non excedit ſeipſum,ſed Martinus be-
ne poteſt excedere Petrũ, & ab eo excedi.Secundũ con-
cedo,in eo quod dicit,intereſſe conſtituitur per relatio-
B nem ad ꝑſonã, ſed ſubiũgo, b quòd perſona poteſt duo-
bus modis intelligi,ſcilicet ſingulariter&cõmuniter:re-
latum ergo ad perſonã ſingulariter,dicitur ſingulare,&
relatũ ad perſonam communiter, diceretur commune.
25 †Quòd autem relatio intereſſe poſsit fieri communiter
ad perſonã,patet per illud quòd l.Aquil.ad intereſſe da-
tur:illud autem refertur ad id quanti omnibus. vt d. §.
de lege Aquil.maior quæſtio eſt. & d.l.ſi ſeruũ meum.
Tertiũ & quartum concedo,quia probant quòd æſtima-
tio rei nõ ſit intereſſe.Ad quintum eodem modo reſpõ
deo,qa concedo ꝙ æſtimatio rei non eſt indiſtincta ſpe-
cies intereſſe, vt probatũ eſt, & ideo non eſt ſub eodem
26 genere cum intereſſe ſingulari. ¶†Itẽ nocet mora quã-
tum ad cauſarũ æſtimationẽ tam ex parte actoris quàm
ex parte rei: ſi enim iudex cũ cauſæ cognitione ſtatuat
tempus actori intra quod agat vel reo intra quod exce-
ptiones

B Subiungo.Hæ ſunt picturæ verborũ, non rerũ: ſomnia non ſenſa. multũ olim laboraui in defendẽda et fulciẽda cõmuni illa diuiſione,ſed eo magis eã falſam & inutilem inueni.vnicum ergo eſt intereſſe extra rem:modo propinquũ, modo remotũ:modo lucri:modo dãni.vt dixi in tractatu,de eo ꝙ intereſt.nu.12.16.17.C.M.

A Adde Bart.Paul.de Caſt.& Alexan.in l.mora rei.hic alleg.& limita,quòd mora rei non nocet fideiuſſori, quando poſt factam obligationem per fideiuſſorem reus eſt in mora.vt eſt text. ſingul.& non alibi ſecundum Barto.in d.l. mora.hic alleg.& ita tenet Mat.& Matheſil.in ſuis notabilibus.fo.vlt.col.j.in princ.

Adde,quòd voluit allegare Matheſil.not.clxxv.incip.not.quòd mora nocet fideiuſſori. & licet Ange.in alleg.l. mora. ſecus ſenſiſſe viſus fuerit:tamẽ non recedas ab opin. huius hic quam poſuit in d.l.mora. & ibi poſui in addit. ad ipſũ.in ver. fideiuſſori.&ibi Raph.Imo.Paulus de Caſt. Aret. Alexand.& communiter omnes.

B Adde Bart. in l.penult.ff.de duob.reis.vt latius in l. ex duobus.ff.eod.tit.in j.col.ix.verſ.xj. quæro. & Paul. de Caſt.in l.mora rei.ff.de ver. oblig. & Barto. in auth.hoc ita. C.de duob.reis. vlt. char. colũ. iiij.q.xj. quæ refert & ſequitur Dy.hic.

C Non valet. Cõtrarium ſeruatur in regno Frãciæ.quia clericus naturaliter & originaliter ſubdit⁹ eſt poteſtatis ſecularis, etiam de iure diuino, vt dixi in comment.ad edictum contra paruas datas in præfat.nu. 15. Ideo niſi debitè allegauerit priuilegium, quod iuris eſt poſitiui et humani, tenent omnia acta etiam in criminalibus.adhuc multi ſunt caſus in quibus illud priuilegium non procedit,C.M.

ptiones opponat, repellitur poſt illud tempus, quaſi lapſus temporis tacitam renuntiationem inducat. vt ff.de hæredibus inſtituend.l.ſi quis inſtituatur. §.item ſi conditionib.& C.qui accuſ. non poſſunt.l.ſi ea.& dixi plenè ſ.eod.cap.indultum. Sed opponitur & videtur etiam quòd
non ſua mora nocet alicui: † conſtat enim quòd mora 27
rei principalis nocet fideiuſſori. [a] vt ff.de verb. obliga.l. A
mora rei.& l.ſi ſeruum.§.nũc videamus.& de fideiuſ.l.ſi à colono.§.j.item mora vnius de duobus reis debendi nocet alij quando ſunt ſocij. vt ff. de duobus reis. l.penultim. [b] ſed quando non eſſent ſocij, non nocet. vt de B
vſur.l.mora.§.vlti. ſed ſibi imputare debet quòd fuit in culpa alterius obligationem ſuſcipiendo. Item caſualia in obligationem participando, cogitari debuit.quod poterat euenire:vt ff.de condi.indeb.l.indebita loca.l.ſi quis fundum.Dyn.

In reg.Ea quæ.Argumenta.

1 *Iudex ſecularis non poteſt in cauſa clerici ſententiam ferre.*

2 *Sententia tempore feriarum neutra partium conſentiente lata eſt nulla.*

3 *Citatus ad non ſuum iudicem comparere tenetur.*

4 *Iudex quando poßit decernere in cauſa ad ſe non pertinente.*

REGVLA XXVI.

EA QVAE ***fiunt à iudice, ſi ad ius non ſpectãt officium, uiribus non ſubſiſtunt.***

¶†V T ſi iudex laicus cõdemnant aliquem quẽ conſtat 1
clericũ eſſe,&non de iuriſdictione ſua:nã nõ valet [c] ipſo C
iure ſententia. Item ſi iudex laicus condemnat aliquem laicum quẽ conſtat non eſſe de iuriſdictione iudicantis: tunc non valet ſententia, quia à non competenti iudice

lata

lata.vt C.de decur.l.duumuirum. & ſi non à compe.iud.
A l.j.[a]& per totum,maximè in l.fin.& de iuriſd.om.iudi.l. vlt.& de off.præfect.vrb.l.vlt.& de iniuſto rup.teſta. l.ſi quis filio exhæredato.§.quod ſi quis. & de pœ.l.ij.§.fin.
2 †Item pone quòd iudex proceſsit tempore feriarum vtraque parte non conſentiente: nam non valet ipſo iure
B ſentẽtia:[b] vt ff.de fer.l.ij.§.ſi verò.vel quia dilatione cõceſſa proceſsit infra tempus dilationis. nam non valet

A Adde Bart.& Bald.ibi in col.iij.vbi dicit Bal. quòd circa incompetentiam iudicis ſunt quinque conſideranda,ſcilicet perſona.vt l.ij.cod.titu.res.vt d.l.j.hic all.item cauſa.vt l.ſi de proprietate.eod.ti. Et epiſcopus,vt ff.de iuriſd.omnium iud.l.eum qui.§.iudicare.iubere item & locus.vt l.extra territorium.de iuriſd.omnium iudi. & vide Bal.in conſi.ccxlj.lib.j.Et not.quod ſententia lata à non ſuo iudice non poteſt ratificari. vt no.Bal.cõſil. ccxcix.in fi.ver. & dico. lib.j. & vide eum in l. ij. C. commun. vtriuſque iudi. & quæ dicam in vlti. addit. j. eodem.

Adde ad propoſitum incompetentię iudicis vnum ſingu.dictum.& digito ligandum quod punit Bar.in l.ſi per errorem.per illum tex.ibi nihil valebit quod actum eſt.de iuriſd.om.iud.ſcilicet quòd aduocatus vel procurator rei coram incompetenti iudice conuentæ non opponat excep.incompetentiæ:quia hoc modo eſſet ſtatuere actorem vt reum coram competenti iudice conuenire. ſed patiatur proceſſum fieri:quia quandocunque exceptio incompetentiæ poteſt opponi.vt no.in l.non diſtinguemus.§.cum quidam.ff. de arb.& hanc cautelam refert & ſequitur Gerardus de Petra ſancta ſing.ij. incino.pulchram cautelam quæ licet ſit quandoque vtilis,ab illa tamen in foro pœnitent.Cy.in l.vnica.C.vt quæ deſunt aduoc.dicit eſſe abſtinendum.

B Adde quòd licet iudex ſit quo ad exercitium iuriſdictionis incompetens tempore feriato in honorem Dei:tamen ſuſpectum de fuga iudex poteſt capi facere tẽpore feriato:vt eſt gl.valde ſing.in l.fi.C.de fer.& tenet Lud.de Rom.in l.pupillo. §. meminiſſe.ff.de no.oper.nunt.& Bald.& ibi Alex.in addi.& Bar.in d.l.fin.de fer.& Bal.in tract.ſuo de carceri.ver.principaliter.& pulchrè Fel.in c.vlt.col.vij.verſic. propter periculum.de iud.& in c.pen.col.ij.ad fi.de conſt.& in c.decætero.col.iiij. ad fi.de re iud.& c.cum inter.& col.x.verſi.limitat ſecundo.de excep.& Philip.Simoneta in d.cap.vlt.in add.ad Fel.de iud.& Alex.in l.ij.col.j.in fin.ff.de iuriſd.om. iud. Quia etiam priuatæ perſonæ licitum eſt propria autoritate capere debitorem de fuga ſuſpectum.vt l.ait prætor.§.ſi debitorem.& ibi Bar.& Alex. in addit. ff.de his quæ in fraud.cred.gl.Io.Fab.Ang.Aret.& Iaſ.de May.inſt.de act. in prin. & Ioan.Bap.in tract.ſuo de debit.ſuſpect.& fugit.& quod no.Abb.in cap. quod ad conſultationem.de re iud.& And.Barb.in rub.de pign. vbi dicit quod licet ſit permiſſum creditori debitorem fugitiuum capere: tamen clericum debitorem nõ poteſt capere, per plures rationes per eum alleg. nec etiam capere laicum ſi de eodem habet pignus.quod not.quia ſecundum eum poteſt afferre lac & lanam. & vide Iaſ.in §.ſed hæc quidem.col.ij.inſt.de act.

Ego puto dictum And.Sicul.vulgò Barb.appellati:non eſſe indubitabile inquantum dicit laicum debitorem non poſſe capere clericum ſuum creditorem de fuga ſuſpectum ſignanter quando periculum eſt in mora. nam contra eum tenuit eius conſiculus Pan.in c.cum non ab homine.numer.10.& ibi in apoſt.tam antiq.quàm meis,de iud.& ibi ante eum tenuit Bald.in ij.col.& in ca.dilectis.col.v.de appel.& dixi omnino in apoſtil.ad Lanfran.in ca.quoniam contra falſam. §.recuſationes.

proceſſ

proceſſus.vt C.de dila.l.ſiue pars. [a] vel pone ꝙ dedit tu- A
torem aliquem ſibi non ſubiectũ,vel alicui pupillo [b] ſibi B
non ſubiecto:nam non tenet datio ipſo iure:vt ff. de excuſ.tut.l.ſcire oportet.§.ſi.& de tut.& cur.dat.ab his.l.ius dandi.Sed opponitur & videtur ꝙ ſi faciat illuc quod nõ
pertinet ad eius officium,valeat. † Nam ſi citet aliquem 3
ſuę iuriſdictioni non ſubiectum,neceſſe habet cõparere, & ſi non comparet,põteſt puniri vt cõtumax:vt ff.ſi quis
in ius voc.non ierit.l.ij. [c] & de iudic.l.ſi quis ex aliena. C
¶Sed dic quòd aut conſtat actum ſpectare ad officium faciẽtis,aut cõſtat nõ ſpectare.Aut dubitare. †Primo caſu factũ valet etiam ſi iniquè decernat:vt ff.de iuſti.& iu. l.penult.& de iud.præſes.& l.cum prolatis.Secundo caſu factum ipſo iure non valet.vt hîc.& ff.eodem. l.factum. & de re iud.l.contumacia.§.contumax non videtur. Tertio caſu valet ratione dubitationis:vt d.l.ij. & l.ſi quis ex aliena. & ad municip. l.de iure. debet ergo intelligi regula , quando conſtat ea quæ facta ſunt non ſpectare ad officium facientis.

nu.3.ver.requiritur ergo.in apoſt.magna.in ver.quia forenſis.de probat.

A Adde ibi Cyn.Bart.Bald.Salic.& doct.mod.& quæ dixi poſt Dyn. in regu.docet.in addition.ij. Ange.Aret.in §.ſi minus.col.viij.de act.Et dic quòd licet pendente dilatione officium iudicis conquieſcat,& hoc fallit reſpectu tertij:vt no.Bald.& Imol.in l.ſi quis filio exhæredato.ff.de iniuſto rupto teſta.per text.in l.creditor.ff. manda.& tenet Felin. in cap.ſuper eo.in princ. de off.deleg.

B Adde Alex. in l.fin.ff.de iuriſd.omn.iudic. & Bartol. in l. etiam. de tutel. & in l. legitimos.col.ij.ff.de tutel. & Ioann. Areti. & Iaſ.ibi in addi.ad Chriſtoph. Porc.in-ſtit. de auth.tu. §. ſed hoc iure.

C Adde ibi Bartol.Pau. & Alexand.Innocẽ.in capi. præterea. de dila.& Alex. in addi.ad Bar. in l. ſi quis ex aliena. ff.de iudic.& Ant.Corſet.in ſuis ſingul.in litera,iuriſdictio.vbi ponit octo limitationes ad d.l.ij.& l.ſi quis ex aliena. videlicet an iudex poſsit cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio.& ꝙ quis teneatur comparere, adde Ang.Peru.in d.l.ij.& pulchrè Abb. & inſuper Fel.col.xj.ver.an ſua ſit iuriſd.in c.ſuper literis.de reſcrip.vbi ampliat regulam tribus modis.& ponit ciiij.fal.& vide Alex.conſi.j.volu.v.& Abb.& Fel.in c.ex parte Decani.col.iiij.ver.inquantum.Abb.de reſcrip.& Dyn.in regula,quòd quis. in fin.& mag.Guli.de Monſarrat.in comment.ſuo ſuper Pragmat.Sanc. in prima parte.fol.16.& Ang.in conſi.cxcv.Franc.de Aret.in conſi.cxvj.incip. clariſsime domine.Et vnum nota quod mihi circa illud hîc Bituris contigit.vtrum debeat præmitti ſummaria cognitio, an locus, vel quis ſit de iuriſdict.citantis. & debeat primo pronuntiari ſuper hoc in nota.& communiter doct.in d.c.ſuper literis.concludunt quòd ſic, licet Bartol.in d.l.ij.ſi quis in ius voc. non ierit. teneat contrarium. & multi eum ſequuntur.vbi Alex.ponit ad ſaturitatem & Fel.in c. ſi clericus laicũ. col.ij.verſi.prima concluſio.de for.compet.vbi dicit communem opin.eſſe contra Bart.& ſeq.& vide gloſſ.Bald.& Card.Alexand.in cap.j.in princ.de inueſt.in mar. dum fac.& ibi And.Barb.in add.ad Bal.qui dicũt glo.ibi non eſſe pro cõmuni opi. alibi tamen deciſ.Capel.Tholoſ.ccx.tenet opin.Bart. non recedas à communi opi. quæ in curiis eccleſiaſticis ſeruatur:ſed in curiis ſecularibus opin.Barto.ſeruatur. quia de ſtylo illarum ad omnes fines plebiſcitantur.

In reg.

In reg.Scienti. Argumenta.

1 *Dolus ſcienti & conſentienti non fit,ſicut nec iniuria.*
2 *Vendens hominem liberum volentem,non tenetur actione iniuriarum.*
3 *Rapiens virginem volentem,an teneatur,& qua actione.*
4 *Deceptus pro nolente eſt reputandus.*
5 *Sententia interueniens quando minuat obligationem.*
6 *Compromittentes an poſſint petere reductionem ad arbitrium boni viri , ſi promiſerint ſe non perituros.*
7 *Pactum de non agendo ad depoſitum an valeat , & an futurum dolum remittat.*
8 *Compromiſſum pœna adiecta factum an ſit ſeruandum.*
9 *Pater promittens filium ſe non exhæredaturum appoſita etiam pœna exhæredare poterit demeritum.*
10 *Pactum de non reducendo ad arbitrium boni viri, eſt à iure reprobatum.*
11 *Arbitramenta iniqua arbitrio boni viri ſunt corrigenda.*
12 *Arbitrium iniquum nulla lege inuenitur fulcitum.*
13 *Arbitri libertas limitatur & reſtringitur ad id quod iure licet.*

REGVLA XXVII.

SCIENTI *& conſentienti,non ſit iniuria neque dolus.*

1 ¶DVAS ponit regulas. † Prima eſt quòd ſcienti & conſentienti non fit iniuria. Secunda eſt , quod ſcienti & conſentienti non fit dolus.
2 Primæ autem regulæ exemplum poteſt poni: quia à iure cauetur. † ꝙ ſi vendo hominem liberum volentem,non teneor actione iniuriarum. vt ff.de iniur.l.ij. §.vſqueadeò. Item exemplum ſecundæ regulæ. poni poteſt:quia dicitur in iure,ſi detineo liberum hominem volentem & conſentientem: non teneor interdicto de libero.homine exhibend.vt ff.de liber.homine exhibend.l. tertia. §. ſi quis volentem. Item ad vtriuſque prædictarum regularum confirmationem accedit. C.de tranſact. l.cum donationis.& de reſcindend.vendition.l.venditor. & ff.de in ius vocan.l.quamuis.& de aqua pluuia arcen. l.in diem.& quæ in fraud.cred.l.qui autem. §.prætereà. & de furt.l.inter omnes. §.pen.& ff.eo. l.nemo videtur.
3 ¶Sed opponitur & videtur, † quòd iniuria fiat etiam volenti:quia ſi rapio virginem etiam volentem, teneor. vt C.de rapt.virgi.l.& in authent.de raptis mulier. & argu. ff.de ſeruo corrupto. l.prima.§.perſuadere. & §.vltimo. Sed dicendum eſt quòd cùm ex vna parte interuenit vo-
A luntas , ex alia perſuaſio [a] doloſa , regula non habet lo-
4 cum:† quia is qui decipitur,pro non volente habetur. & hoc ex eo procedit : quia doloſa perſuaſio plus eſt quàm

A Adde Cyn. in rapto. l.vlti. op.C.de epiſco. & cleri. qui ſequitur Dyn.hic præceptorem ſuum in ſolut. hic factis per Dy.& vide Bartol. in l.j. §. vſqueadeo. ff. de iniur.& in cõſi. clxxv. qui allegat hic Dyn. & quæ no. Barto. in l. ſi inter omnes. §. rectè. ff. de furt. & Angel.Aret.in §.j.

violenta

glo.frauduloſe.& in §.ſed ſi credat.inſt.de furt.& Bart.in l.iij.§.ſi quis volentem, ff.de libero ho.exhiben.vbi dicit, ꝙ ſi ſcholaris qui detinet ſcriptorem in domo ne inde poſsit exire, ꝙ non facit dolo malo ſi ſcriptor vult: ſecus ſi contradiceret, vt ibi. Et etiam dicit ibi Barto.eſſe ar.contra eos qui ſubducunt puellas & pueros, & retinent eos & faciunt eos dicere quòd voluntariè ſtant. quod not.ad l. vnam. C. de rap.vir.verſicu.ſiue volentibus. & l.raptores.C.de epiſ.& cleri. & vtrobique per Bald.& Salic. adde quæ not.Fel.in c.nulla.col.iij.de accuſ.in c.j. col.ij. verſicu.quid autem.de præſumptio. & Albe.de Gandi.in tract. de malefic.in fi. titu. de mulctis. q.ver.item quæ de facto contingit.& ibi Iaco. But. in additio. qui all. hîc Dy.
[a] Adde quòd iſtam quæſtionem poſuit Dy. in l. quidã cùm filium. de verb.oblig.& in ſuo conſi.xiij.incip.Ptolomeus.& Cyn.& Bald. in l.cum antea C.de arbit.in qua fuerunt opin.variæ quas concordando diſtinguit pulchrè Bar.in l.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.col.ij.vnde.& ibi Alex.in addi.ff.pro ſocio.dicens, quòd aut arbitrator iniquè eſt arbitratus dolo. & talis renuntiatio non valet, quia dolo futuro non poteſt tacitè nec expreſſe renuntiari.vt l.ſi vnus.§.illud. vbi Guli.de Cug.ff.de pact.& hoc modo loquitur tota diſtinctio Dy.hic ſecundum Bar.aut arbitrator non fuit in dolo: ꝙ tunc aut eſt deceptio in magna quantitate, & non valet renuntiatio: quia ineſt tacita conditio: niſi immoderatè læſerit. vt l. quæro.§.inter locatorem.ff.loc.cum ſi.& ita debet intelligi gl.in l.ſi de meis.§.recepiſſe.ff.de arb.ſecundũ Bart.qui vult poſſe auferre de iure vnius, & dare alteri, non intelligi moderatè accipiendo. Si vero eſt parua quãtitas in qua eſt exceſſus, non poteſt reduci ad arbitriũ boni viri, & tunc valet renũtiatio. Et dicitur magna quantitas, ſecundũ eũ, ſi eſt exceſſus vltra ſextã partẽ.vt l.vnde Nerue.cum prin.l. ſeq.ff.pro ſoc.& hanc diſtinctionẽ ſequitur ſingulariter Lanfr.de Oriano.in tract. ſuo de arb.in vlt.parte.q.xij.& adde Bar.in l.fi.& ibi doct.mod.ff.qui ſatiſd.cog.& Bal.in l.iubemus.in fi.prin.C.ad Treb.& in l.j.C.de his pœn.no.ſed Bar.in d.l.cum antea.col.vlt.& Cy.tenet opin.Dy.hîc, licet Bal.contrarium teneat ibi tamen non eſt recedendum à diſtinctione Bar.& ſequacium.& tenetur Abb.Sic.in c.cùm dilectus.poſt gl.col.vj.in prin.ver.in eandem gl.de arb.in c.Quintauallis. de iureiu.&

violenta coactio.ff.de liber. homine exhib.l.iij.§.ſi quis volentem.ij.reſpon.& de ſeruo corrupto.l.j.§.perſuadere.ſed vbi doloſa perſuaſio in altera parte nõ probatur, ſcientia cum cõſenſu inducit præſumptionem, ꝙ nõ interuenit iniuria, neque dolus & ita loquitur regula, & leges ſuperius allegatæ ad regulam confirmandã.† Itẽ opponitur & videtur ꝙ ſcientia interueniẽs obligationem non minuat.ff.de edi.ædicto.l.iuſtiſsimè. Dicendum eſt, quòd aut ſcientia interuenit tempore contractus, vel alterius actus de cuius comprobatione tractatur, & tũc habet regula locum. vt ff.de ædil.edicto. l.j.§.ſi intelligatur.& de act.emp.l.j.in fin.& d.l.quæ autem.§.præterea. ¶† Item videtur facere regula ad quæſtionem quæ ſæpe occurrit: videlicet ſi aliqui compromiſerunt in aliquem tanquam arbitratorem & amicabilem compoſitorem, & promiſerunt inuicem laudẽ non petere reduci ad arbitrium boni viri ſub certa pœna, an is contra quẽ fuerit iniquè pronuntiatũ, poſsit petere reduci ad arbitriũ boni viri, ita quòd non cadat in pœnam? [a] ¶ Videtur enim

vide Spec.& ibi Ioan. Andr.in addit.tit.de arbit.§.fi.verſ.item quid ſi compromiſſum eſt tanquam in arbitrium. & Bart.& ibi Alexan.ad ſaturitatem in l.qui Romæ.§.duo fratres.verſi.in gl.magna.col.ij.ff.de verb.oblig.& Alex.in conſi.xxxij. col.iij.verſi.poſtremò, cum prin.col.ij.lib.ij. & Bald.conſi.cccxxix. aliâs eſt conſi. cccxxxj.incipien.præmitto, quod iſta fuit quæſtio, lib.iij.vbi dicit quòd communis obſeruantia eſt quod quæcunq; verborum cautela ſit appoſita per enormẽ læſionẽ, poteſt peti reductio, vt dicit Dy.hic in fi.& hoc etiã cõfirmauit Bal. eius cõſi. vj.lib. iiij. vbi refert Raynu. de For. dubitaſſe in q. duo promiſerunt, & Ioan. Cald. in q. duo adinuicem litigantes. & vide Petr.de Ancha. conſ.ccix.incip. iudex &c.& Fede.de ſen.conſi. cccxxv.& Ang. cõſilio cclxxij. inci, Lud.Oldr. conſ.clvj.incip. primum quod quæritur, & Abb.conſi.lxiiij.lib.j.& Lud.de Rom. conſi.xc.verſi.ij. principaliter.& Pau.de Caſtr.conſi, ccccliiij, incipien, viſo laudo. & celebriter in conſi, ſequen.incipien.viſo compromiſſo, & in conſi.cclj. ſecundum ordinem meorum, ſed ſecundum aliorum nume, eſt 254, & adde Franc.de Aret.in repet.l.ſi quis arbitratu, poſt Doct.ff.de verb.oblig.& Ange.in dicta l.ſi duo fratres, & etiam intelligunt Doct.s̃.alleg. ſi interuenerit iuramentum de non petendo reductionem ad arbitrium boni viri, & vide Anto.de But.in conſi.xxxiiij. & Alex. conſi.cviij.in iij.volu.& Lanfr.de Oria.vbi s̃.& Cepolam ſing.in caute.cclvij.cum tribus ſeq.& deciſ.Capel.Thol.cclxviij.& in deciſ.Parlam.Delph.ccccxix, & Ioã.Cald. in conſi. cx.cum ſeq.tit.de arbit.& ibi Pet.de Anch.in conſi.vlt.& Ang. in conſi.clxxxviij.in col.j.verſi.vj.& col.iij.verſi. non obſtat ſexta ratio.

Adde quamuis diffuſè & pleniſsimè tracta. hîc fuerit de modo renuntiationis reductionis laudi ad arbitrium boni viri, quod amplè tangit Bal.in l.cum antea. nu.3.verſi.ſed iuxta prædicta quæritur, & ibi poſui in apoſtil. ad ipſum in verſic. poſſet renuntiare.C.de Arbit.& ibi nu.7.verſi.ſed quid ſi per ſtatutum. vbi etiam notaui ponendo cautelam vt valeat renuntiatio talis in apoſtil.in verb.redditionis.poſui eandem in apoſtil.ad Bar.poſt Card.in l.j.verſi.ſed quæro. in apoſtil.in

quòd in pœnam cadat propter generalitatem iſtius re-
7 gulæ & legum prælleg. ¶ † Item ſi conueniam ꝙ non agam actione depoſiti, valet pactum, licet inducat tacitam remiſsionem futuri doli: vt ff.de pactis.l.iuriſgentium.§.ſed & ſi paciſcatur. & l.ſi vnus.§.illud. Econtrà quòd poſsit reduci renuntiatione non obſtante, videtur primò, quia pacta quorum occaſione vel prætextu quis inuitatur ad delinquendum, non tenet. vt l.conuenire.l. Pomponius.ff.de pact.dot.de verb.obliga.l.ſi plagij.ſed per tale pactum poteſt arbitrator facilè ad male pronũtiandum moueri, & propterea non videtur pactũ valere.
8 † Præterea vbicunq; promittitur aliquid non fieri: & ſub certa pœna ſi contra fiat, tacitè videtur agi ꝙ pœna non cõmittatur ſi obſeruentur ea quę debuerunt de iure ſeruari, & de committenda, ſi ea non ſeruentur quæ de iure debuerunt ſeruari: vt ff.loca.l.quæro.§.inter locatorem. Cùm ergo actum videatur ꝙ arbitrator de iure pronũtiaret, ſi non de iure, ſed iniquè pronuntiauit, videtur di-
9 cendum pœnam non debere cõmitti. † Præterea ſi promitto filium nõ exhæredare, & promitto pœnam ſi exhæredauero, tacitè videtur ineſſe conditio, ꝙ pœna non

cõmittatur ſi exhæredari meruerit:vt ff.de verb.oblig.l. quidam cùm filium,§.ſed videamus.& in glo.ibi poſita. Ergo ſi promittam ꝙ non petam reduci ad arbitrium boni viri:ſi poſteà petam reduci ad arbitrium boni viri, illud quod eſt iniuſtè pronuntiatũ, non incidam in pœnam, ſicut incido in pœnam exhæredando eum qui exhæredari meruit.† Præterea & pactum quod non reducitur ad arbitrium boni viri à iure communi remotum eſt,cùm de iure communi reduci poſsit & debeat, ſi iniquitatẽ contineat:vt ff.pro ſocio.l.verũ.& l.quid enim, & de contrahen.empt.& vendi.l.hæc venditio.ſi remotum,ergo non videtur tenere: vt in l.iuriſgentium,§.& generaliter, ſecundum expoſitionem quæ veritatẽ continere videtur. † Præterea iure publico, & vtilitate publica ſuadente inductum eſt ꝙ iniqua arbitramenta per boni viri arbitrium corrigãtur: ergo pactum quod non corrigatur,non videtur tenere.arg.ff.de admi.tut.l.quidam decedens.& de ſuis & legit.hære.l.vlt.& de reg.iur. l.neq; in pignus.§.priuatorum, & ad leg.Falc.l.quod de bonis.§.j.† Præterea leges non concedunt iniquum arbitrium habere effectũ:quod apparet,quia parant viam per qua iniquitas remoueatur: vt ff.pro ſoc.l.ſocietatẽ. §.arbitrorum.& ff.de arbit.l.ita demum.C.eo.l.in arbitrorum.Si ergo pactum fiat quod valeat,videtur factum contra leges, & propterea non valere a. vt in l. non dubium. C.de legib. ſi enim in vltima voluntate quæ maioris eſt autoritatis quàm contractus, caueri non poteſt vt locum non habeant leges: vt ff.de leg.j.l.nemo.multominùs caueri poterat in contractibus. † Præterea cuiuſcunq; arbitri libertas quantũcunq; generalis & larga ad id reſtringitur, & limitari videtur quod de iure communi licet.ff.de condic.indebi.l.ſi procurator. & quæ in fraudem creditorum.l.ſi pater filio. & ad municipales.l. Lucius.§.penult.& C.de munerib.non continuandis.l.j. §.pro infante. vnde nemo ſani capitis diceret, quòd arbitratori videatur concedi quod iniquè, & contra iuris communis prohibitionem pronuntiare poſsit Dyn.

eod.verſic.ff.de leg.j.dixi in tractatu.meo clauſularum.in clauſ. arb.verſic.& in iudicem vt bonum virum.no. Ant.de Peru.in repet.l.j.in iiij. ſol.ſeq. effectu. verſi. nono adduco.ff.de iniuriis. Lanfrã. de Oria, in c.quoniam cõtra falſam. §.interlocutoriæ. & appel.num.64. & ibi poſui in apoſtil.in verſic. enormis læſio. de proba. Fely. in c. ſi diligenti.col.viij.verſ. ſecundum correlarium.de foro cõpe. Alexã. cõſi.xlvij.verſi. j.& Rom. ſing. l.inci. an à laudo. & omnino Thom. Ferr. in ſuo tracta.cautel.cautela viij. incipien. tu ſcis quòd ſi aliquis.

A Non valere & bene Philip. Dec.cõſi. ccccc-xxxiij.nu. 1.vbi in annota, dixi & conſil.ccccc-lxxxvij. in fine, vide Alex.cõſi. cvj. libro iij. & quæ ibi dixi. C.M.

In reg. Quæ à iure. Argumenta.

1 *Exorbitantia à iure communi ad ipſius iuris regulas debent reſtringi.*

2 *Diſpenſatio illegitimè nati ad beneficia,reſtringitur ad vnicum beneficium.*

3 *Beneficia principis quando ampliari debeant, & quando reſtringi.*

4 *Priuilegium pro conditione perſonæ,cui conceditur, eſt reſtringendum.*

REGVLA XXVIII.

QVAE à iure communi exorbitant,nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

1 ¶ † EXORBITANT, id eſt deuiant vel diſcordãt ſeu quæ ſunt contraria iuri communi: oportet enim ea
A reſtringi a quaſi odioſa:nõ autem ampliari,& ad conſe-
2 quentiam trahi quaſi fauorabilia.Verbi gratia: † impetrauit aliquis non legitimè natus vt nõ obſtante defectu natalium valeat promoueri ad beneficiũ etiam ſi curam habeat animarũ. Nam virtute illius diſpenſationis non poterit niſi vnicũ beneficium obtinere:vt s̃.de fil.presb. c.j. Ratio eſt,quia ea quæ ſunt contraria iuri communi, licet alicui in priuilegium ſint cõceſſa, odioſa ſunt,& in dubio reſtringenda.ff.de act.& oblig.l.in honorariis.§. ſed cum reſciſa. & de teſta.milit.l.eius militis. §.militia
3 miſſus.† Sed contra regulam videtur ꝙ beneficia prin-
B cipum latiſsimè interpretari debemus b. vt de conſtit. prin.l.ſi. & C.de bonis vacantib.l.ſi quando. lib.x. ¶Sed dicendum eſt,ꝙ aut beneficia conceduntur ſecundum iuris cõmunis permiſsionem. Aut contra. Si cõtra iuris cõmunis permiſsionẽ, aut conceduntur ei qui iuris communis erat capax, aut ei qui non erat de iure communi capax: ſi cõceduntur ei qui de iure communi erat capax, videtur aliquid ſuperaddere ſupra ius commune:

A Adde hîc Philip.Franc.& Ioan.Andr.in regula odia,s̃.eo. & Dyn.quæ ibi dico in regula,in argumentum.j̃.eo.& Doct.j̃.ſequen.poſtil.alleg.

B Adde ad dicta hîc per Dyn.an priuilegia princip.ſint latè interpretanda. Bal. col.j.& Bar.ibi in prin.in l.ſi.de conſtit.prin.& Innoc.in c.cum dilecti.de dona.& Bart.& Ioan.de Plat.in l.ſi quando.C.de bon.vacan.lib.x.vbi dicunt quòd latè eſt interpretãdum contra ipſum principem: ſed ſi alius tertius læderetur, intelligitur ſtrictè: vt ar.l.ij.§. meritò. & §. ſi quis à principe. ne quid in loco publico. hîc in ſi.per Dy.alleg. quia debent intelligi ſaluo iure & præiudicio alterius tertij. Idẽ tenet Albe. de Roza. in diction.ſuo. in litera, beneficiũ. qui alleg.Arch. in ca.cũ aliquibus.de reſcript. s̃.eo. vide Doct. Moder.in d.l.ſi. de conſtit.prin. & diſſenſionem Dyn. ſequitur Bar. in lege ij. §.ſi quando. in princ.& ibi Bal. C. de inofficio. teſtamẽ. & ad. de Lud. Ponta. de Ro. in conſi. lxxxix.verſic.i. & ita Abb.Sicu. ſingu.& ibi de Bellen.pulchrè in addit.in dicto c.cum dilecti.qui ponit quæ interpretatio ſit etiam in contractibus, donationibus, beneficiis principum,& vltimis voluntatibus fienda.& ibi de Bellen.plures ſing.limitationes & dicta Doct, & vide Bal.in c.j.§.amplius.verſi.& princeps.de pace Conſtã.& vltra allegata per ipſum de Bellen.adde Franc.de Aret.Alex.de Imol.& Bart.Socin.in l. Gallus.§.& quid ſi tantum.col.vj.de liber.& poſthu.& Felyn.in c.ſuper eo.de offic. deleg. & copioſè in c.cauſam.viij.col.verſi.interpretatio. de reſcript.

vt ff.de bon.libe.l.etiam.§.j.& ad municipal.l.j.in fi. ſi verò conceduntur ei qui non erat capax, videtur reduci ſolùm ad formam iuris communis. vt C.de inoffic. teſtamen.l.ſi quando. & ſi verba ſunt ambigua, potius debent reſtringi, vt hic.& dicto cap.j.ſ.de filiis presby. vnum tamen prætermitti non debet, quod † cui priuilegia diſpenſationem con- 4
tinentia conceduntur, concedi videntur ſecundum conditionem perſonæ cui priuilegia conceduntur. vnde ſi priuilegium conceditur militi, videtur concedi vt militi: ſi laico, vt laico: ſi clerico, vt clerico: vt ff.de iniuſto rupt.& irrit.teſtamen.l.ſi quis filio exhæredato. §.ſed & ſi quis. & de teſtam.milit.l.ex militari. Sed ſi concedatur ſecundum iuris communis permiſsionem, latiſsimè interpretari debemus: vt dicta l.vlt.de conſtit.prin.& C.de ſen.paſ.l.j.& de bon.vacan.l.ſi quando. ſine iniuria tamen cuiuſq; ſemper conceſſa intelliguntur, niſi in conceſsione contrariũ exprimatur: vt ff.ne quid in lo.publ.l.ij.§.ſi quis à principe. Dy.

In reg. Quod omnes. Argumenta.

1 *Seruitus in fundo communi non poteſt conſtitui citra omnium, ad quos pertinet, conſenſum.*
2 *Seruitus aquæ ducendæ non cõceditur in eorũ præiudicium, ad quos ſpectat.*
3 *Conſenſus maioris partis quando ſufficiat & quãdo ſingulorum requiratur.*

REGVLA XXIX.

QVOD *omnes tangit, debet ab omnibus approbari.*

¶ ISTIVS regulæ exemplum poni poteſt in omni eo quod eſt commune pluribus tãquàm ſingulis: † vt 1
ecce ſi plures habent fundum cõmunem & volunt conſtituere ſeruitutem in fundo, oportet omnium conſenſum interuenire. aliàs defectus vnius reddit conſtitutionem inutilem: vt ff.de ſerui.ruſti.præd.l.per tuum receptum. † Item ſi plures habent ſeruitutem aquæ ducendæ 2
ex eodem fonte, & dominus velit cõcedere aliis cùm diminutione iuris primorũ, non poterit ſine conſenſu eorum, aliàs ſi ius primorum non conſtitueretur deterius, non requiretur eorũ conſenſus: vt ff.de ſerui.ruſt præd. l.ij.§.ſi aquæductus. & l.per quem locũ & cõmu.præd. l.qui per certum. & de aqua plu.arcen.l.in concedendo. & l.in diem.& l.ſinautem. Item patet exemplum. C.de authen.præſtan.l.vlt. Sed oppo.& videtur quòd ſufficiat conſenſus maioris partis: vt ff.ad municipa.l.quòd maior.& de regu.iur.l.aliud.§.refertur.& C.de decur.l.nominationis forma. † Sed facilis eſt ſolutio [a], quia in eo 3
quod eſt cõmune pluribus, vt vniuerſis, ſtatur voluntati 4
maior

A Adde ad iſtã regulã Bart. & Floren.in l.per fundũ ff.de ſeruit.ruſti.præd. & Doct. in c.j. de his quę fiunt à ma.parte capit. text. & ibi Card.Alex.in c. apoſtili. ca.lvj. diſt. Ang. Aret. inſtit. de tut. §. j.col.ij. & Bar. l. qđ maior. & ibi pulchrè Alexan. in addit.ff. ad municipa.& Inno.in c.cũ omnes.de conſti. & Bar.in l.nulliff. ꝙ cuiuſque

vniuerſit.nom.& Card.Alex.in c.non poteſt.de re iud.c.& glo.in c.vbi periculum. in verbo, concorditer.de elect.ſ.eod.lib.& adde Bald.& Alex.in l.ciuitas.ff.ſi cert. petat.& Barto.in l.aliud.§.refertur.ff.eo.titu.Abb.& pleniſsimè Felyn.in d.c cùm omnes.col.viij.verſicu.in ea glo.cum ſeq.col.vbi ponit regulam cum pluribus fallent.& ibi colũ.xij.ponit duos caſus vbi habetur reſpectus ad maioritatem, & non ad ſanioritatẽ.

maioris partis. vt ll.in contrariũ alleg.in eo verò ꝙ eſt commune pluribus vt ſingulis, requiritur ſingulorũ conſenſus: vt hic.& d l.per fundum.& l.receptum.cum ſuis ſimilibus. tamen fallit iſta ſecunda pars ſolutionis. per l. ff.de pactis.l.maiorem.& de religioſ.l.ſi plures.& de curat.furio.l.conſilio.§.fi. Dyn,

In reg. In obſcuris. Argumenta.

1 *Promittens decem libras, ſi pecunia ſit varia, de qua ſoluere teneatur.*
2 *Legans quartam hæreditatis, quid legaſſe præſumitur.*
3 *Minimum an ſit in obſcuris accipiendum, an verò id quod veriſsimilius eſt.*
4 *Minimum accipiendum eſſe, locum habet in contractibus, vltimis voluntatibus & delictis.*
5 *Minimum an ſit in contractibus præſtandum, an id, quod mediocre eſt. & nu. 6.*
7 *Minimum præſtari debere an verum ſit in generibus.*
8 *Minimum in vltima volũtate attendendũ, quando ſit verũ.*
9 *Voluntas dubia teſtatoris manet in arbitrio hæredis.*
10 *Voluntas vltima an reddatur inutilis ſi inueniatur dubia.*
11 *Obſcuritas voluntatem inutilem reddit.*
12 *Interpretatio teſtamenti quando committatur hæredi.*
13 *Incertitudo duplex in annullãdo relicto plus operatur quàm vnica.*
14 *Interpretatio verborum contra proferentem fieri debet.*
15 *Debens duo alternatiuè vtrum volet poterit ſoluere.*
16 *Pactum in acceſſorijs obſcurum an ſit contra venditorẽ interpretandum.*

& vide Albericum de Roza. in Dictionario ſuo. in litera, maior pars.& ibi Io.Bapti. in addi.& Alex.in conſi.xxv.colũ. iiij.vol.v.vbi dicit, quòd conſideratur maior pars reſpectu ratæ rei quàm numeri perſonarum.q, not. Bart. in l.iiij.§. Cato.in vlt.q.ff. de verb.obliga. & Angel.& conſil.cclxix.& adde Car.Alex.in c. Nicena. col.j. xxxi. diſtinct. Bal.in l.fi.C.de authẽ. præſtan. & Lud.Rom.in cõſi.eccl.ij. col. iiij.& Doct.in l. planè. ff. quod cuiuſque vni.& Bal.conſi. lxxx. & in conſi.cxxviij.libro ij.vbi ponit procuratorib.à cõmunitate vel collegio creatis: an poſsint obligare ſingulos de vniuerſitate. quod no. pro procuratoribus fabricæ parochialium eccleſiarum taglias facientium.

Adde breuiter quòd regulariter maior pars ſufficit, niſi reperiatur expreſſum quòd fiat nemine diſcrepante vel à duabus partibus vt plenè per Card.in clemẽt. j.quæſtio.iiij.& ibi poſui in apoſtol.ad ipſum.de reb.eccle.non alien.& hoc ſit indiſtinctè verum, diffuſè ſatis, & ſuper tractat.do.coapoſtillat.mei, cui adde Alexã. conſi.xl.volum.ij & Anton.Corſ.ſing.ſuis.in verſi.compromiſſum.incip.compromiſſum ſuper poteſtate eligendi.

A Adde ibi.Bar.poſt Dyn.vbi etiam ponit de qua regione & tempore intelligatur.vt per Dy.in regula inſpicimus.j̃ eo.& Oldr.conſi.clxviij.in prin.& Paulus de Caſt.conſi.cxcvj.col.vlt.in antiq.& Alex.conſi.xxvij.circa princ.vlti.col.volu.v.& in conſi.ciiij.per totum.lib.j.& Old.conſi.xiij.& xxxj.& Franciſc.de Curtis conſil.xj.& Rom.conſi.cxxiij.& Bal.conſi.cxxxviij.lib.j.Barto.& Modern.in l.Pau.ff.de ſolut.& Bald.in l.acceptã.C.de vſur.& Petrus de Anchara.in cle.ij.de deci.& Abbas,& Doct.in cap.quanto.de iureiuran.& Ioan.de Plat.in l.vnica,de collat.æris.lib.x.& in l.j.de veter.numiſ.poteſt.libro xj.& gloſſ.in cap.j.§.item fuit deliberatũ in verbo, vſua lit.tit.de anna.in Prag.Sanct.& Felyn.in ca.conquerente.in fi.de offic.ordi.qui ad hoc vidẽdum allc.Marc.de Laude in tract.ſuo de mone.& vide Abb.Sic.in conſil.lvj.vol.ij.& Alb.de Roz.in Dictiona.ſuo, in litera, moneta.& ibi in addi.vbi Alb.dicit quòd illi xxx.denarij argentei quibus Iudas tradidit Chriſtum fuerunt primi qui fabricati fuerunt in mundo, quos Thare pater Abrahæ optimus faber ad petitionem Nini regis Niniue filij Beli fabricauit,deinde per multas manus peruenerunt ad Corbanã Pontificum Iudæorum, quod dicit ſe legiſſe in ſcriptura cuiuſdam magni religi.ordi.heremitarum, ſuper paſſione Chriſti.& vide Spec.in ſuo aureo repertorio.titu.de ſummis expen.& deciſ.Parlam.Delphi.q.ccccxij.vbi reperies plura ſingul.dicta,& in deciſ.ccccxciij.

17 *Minimum in delictis eſt eligendum.*
18 *Animus ad deliquendum præſumitur ex atrocitate delicti.*
19 *Dilectum certum qualiter puniatur ſi delinquẽs ſit incertus.*

REGVLA XXX.

IN obſcuris,minimum eſt ſequendum.

¶†S I promitto tibi decẽ libras,& pecunia multiplex in 1
regione verſatur,vna maior & altera minor,& altera minima, nec adparet de qua ſit actum.minimã videor promiſiſſe.Itẽ in legato.nã ſi legẽ pecuniã, nec adpareat de qua,minimã videor legaſſe.vt ff.de leg.ij.l.ſi ita relictũ.
& l.numinis.de leg.iij.[a] † Item ſi alicui legato quartam A
partem hæreditatis habet vnus hæredũ,& partes hæredũ 2
ſint inæquales minimã videor legaſſe.vt ff.de lega.iij.l.ſi ita relictũ.& l.ſi concubinam.§.cũ ita.& ad idẽ de verbo.
oblig.l.ſi ita ſtipulatus x.aut v.& l.inter ſtipulantẽ.† ſed 3
videtur q in obſcuris non ſit ſequendum minimum:ſed veriſimilius.vt j̃.eod.inſpicimus.& ff.eo.l.ſemper in ſtipulationibus.& l.qui non militabat.§.Lucio.de hæredib.inſtit.¶ Dicendum eſt.q regula debet exponi ſecundum præmiſſa cõtraria.nam primo debemus inſpicere veriſimilius:vt j̃.eod.c.inſpicimus. In defectu verò ſimiliũ ſequimur quod eſt minimum.& ideo hîc debet exponi in obſcuris, id eſt cũ verum vel veriſimilius nõ apparet:veriſimilius autẽ multipliciter apparere poteſt,vt dicam j̃.
eo.inſpicimus.† Et hæc regula locũ habet in cõtractibus: 4
vt d.l.ſi ita.de verb.oblig.& in vltimis voluntatibus.vt d.l.qui concubinam.§.cum ita.& l.minimis.Et in delictis.vt ff.de pœnis.l.ſi præſes.& l.penul.& in ſententiis.vt l.diem proferre.§.ſi plures.de arbit.Sed opponitur contra

regulam

regulam multipliciter per ordinẽ. Primò videtur quòd
5 falſum dicatur in contractibus: †quia nõ minimum,ſed mediocre debet præſtari.vt C.de donatio.l.ſi quis argentum.§.ſi verò reditum. Item falſum videtur in vltima voluntate:quia mediocre debet præſtari ſicut in contractu.vt ff.de lega.j.legato generaliter.Item falſum in delictis: quia in delictis,id eſt cum delinquentis animus nõ apparet,interpretamur eos voluiſſe delictũ committere.& per hoc ſi contrariũ non apparet,durius puniendos.vt C.ad legem Cornel.de ſicar.l.j.& de iniuriis.l.ſi nõ conuicij.& not.de iniuriis.l.illud relatum.Item cùm conſtat delictum cõmiſſum, & ignoratur per quem, de pluribus aſſumimus quod maius eſt:id eſt omnes deliquiſſe, & ſic omnes puniri:vt ff.ad legem Aquiliam.lege,item Mela.§.ſi plures.& not.C.ad leg.Iul.de vi publica.l.quoniam multa facinora.& ff.ad legem Corneliam de ſicca.l.fin.
6 ergo vel regula falſa,vel malè expoſita.† Ad primum de
A contractibus,[a] dic aliud eſſe in quãtitatibus & in his quę quantitatibus æquipollent:vt in vniuerſalibus: quia tunc minimum in dubio eſt ſequendum:vt ff.mandati.l.fide iuſſorem.& ff.eod.l.ſemper in ſtipulationibus.in fin.& de ædil.edicto.l.ſi quid venditor.in fi.& in his locum habet regula. Aliud in ſpeciebus, & in his quæ ſpeciebus æquipollent,vt artificia:quia tunc mediocre:vt d.l.ſi quis argentum.§.ſimilique modo.& in d.l.ſi quid.§.fina.pri-
7 mo reſponſo.& in his regula non procedit.† in generib. ſimiliter non procedit: quia aut promittitur in eodem genere generaliſſimo, & promittens dicit ſe de muſca feciſſe promiſſum,quia promittitur in eo genere in quo eſt; & poteſt aliquid euenire quod habere eſt prorſus inutile:& tunc promiſſio potius iudicatur inutilis à principio, quàm ſpectetur effectus deriſorius qui ſequitur ex ea: vt ff.de verborum obligationib.l.ita ſtipulatus.in princ.& de iure dotium.l.cũ poſt.§.gener. Aut in eo genere in quo nihil eſt euenire prorſus inutile,vt in boue, equo,aſino,& hominibus & ſimilibus:tunc debetur mediocre.vt d.§.ſimiliq; modo. Ergo quo ad contractus regula procedit in quantitate tantùm,& in his quæ quantitatibus æquipollent. ¶ Sed contra hoc eſt valde §.ille, ſi verò reditum.vbi mediocris fit præſtatio: & tamen quãtitas frumenti,vel vini, erat ex cauſa donationis promiſſa:ſed nõ eſt contra: quia ibi nõ dicit quantitatẽ promiſ-

A Adde tamẽ in contractibus in dubio quòd minimum eſt, ſit ſequendum. Cy.in l.cũ quidam.C.de verbor.ſignifica.& Bart.in l.ſi duo rei.ff.de verbo.obliga.& Imol.in l.ſi ita ſtipulatus fuero x.aut v.hîc alleg.per Dyn.& Bal.in d.l.cum quidam.& Bar.in l.ſi ita relictum.§.fi.ff.de lega.ij.& quod not.Bartol.in l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de regu.iur.& quãdo eſt promiſſum in obligatione generis,qd veniat,vide Barto.in l.ij.§.quãdorum.in vlti.quæſt.ff.de verborum obligat.& gloſſ.& Barto.in l.Mætius.§.duobus.ff.de legat.ij.Iaſ.in §.in bonæ fidei.verſi.in glo.iure aperto.& §.huic autem.in vlt.colum.inſti.de action.& Bald.in l.ſi quis argẽtũ.in princip.hîc alleg.& Alex.in l.legato,columna j.verſic.nec prædicti.in fine

ſam

de leg.j.& Anto.Corſet.in ſuo tract.de minimis.in iiij.queſt.verſi.xxx.in obſcuris quod &c.& Bal.conſi.clxvij.volu.iiij.

A Adde glo.Ioan.And.Abb.& Ang.Are.in §.ſed generaliter.inſti.de leg.& Iaſ.de May.in §.præterea.inſti.de act.& per Bar.in l.ſi ita ſtipulatus.circa cõtraria tertiæ partis.ff.de ver.ob.& gl.& Bar.in l.legato generaliter.ff.de leg.j.& in l.cũ certum.ff.de vino, tritico, & oleo legato.& Alex. in d.l.legata. col.j.verſi. vlti. no.& adde Cy. Bal.& Salyc.in l.cum quidã.C. de verb.ſigni.& Bar.Alex.in l.ſi domus.in prin. ff.de leg.j.

ſam mediocrẽ deberi, vnde illud cõuenit iuri communi
quod eſt vt poſsit præſtari viliſsima res aliqua : ſed dicit
quãtitatẽ donationis promiſſæ deduci ad deſignationem
ſpecierũ,ex quibus percipi poſsit quantitas ex cauſa do-
nationis promiſſa, & ideo deſignatur ſpecies mediocris,
ſicut ſi ab initio ſpecies vel genera promitterentur † Ad 8
ſecundũ de vltima volũtate reſpõdeo [a] quaſi idem, ꝙ in A
generibus regula nõ procedat: quia aut legatur genus ge
neraliſsimũ,& tũc inutile eſt legatũ. Aut ſubalternatiuũ,
& tũc ſi habes fines ſola deſtinatione patrisfamilias, lega
tum inutile eſt.vt ff.de leg.j.l.ſi domus.in prin.ſed ſi ha-
bet fines à natura, debetur mediocre.vt d.l.legato gene-
raliter.& inſti.de lega.§.ſi generaliter.vnde patet hãc re
gulã ceſſare.In quãtitatibus verò & in his quæ quãtitati-
bus æquipollẽt,& in vniuerſalibus regula procedit.vt in
l.ſi ita relictũ.in prin.& in fi.ff.de leg.ij.& de le.iij.l.qui
cõcubinã.§.cũ ita.& l.nũmis † In ſpeciebus autẽ aut con 9
ſtat de certa:& tũc ceſſat regula,quia illa debetur.vt in l.
ſi domus.§.cũ alicui.ff.de leg.j.aut nõ conſtat de certa:&
tunc ſi teſtator nomẽ ſpeciei in legato nõ expreſsit, ceſ-
ſat regula,quia eſt electio legatarij.[b] vt ff.de lega.j.l.qui B
duos. Aut expreſsit nomen vniuerſale, & nihilominus
ignoratur de quo:& tũc minus eſt in legato, vnde regula
locum habet.vt ff.de leg.j.l.apud Iulianũ.§.Seio. Poſſet
tamen hæres ſi vellet maiorẽ eligere,cùm ad ipſum per-
tineat declaratio dubiæ voluntatis defuncti, vbi certum
expreſsit,& ignoratur quod.[c] vt ff.de lega.j.l.ſi quis à fi- C
lio.§.ſi quis plures. Contra prædicta de vltima volunta-
te eſt aperte.ff.de lega.ij.l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter.† vbi 10
dubiæ voluntatis interpretatio committitur hæredi, &

B Adde quando legatarij eſt electio, an poſſit eligere peſsimum inuito hærede. Alex.in d. l.legato.in j.no. dicit, Imo. & Pau.de Caſt.ibi tenere ꝙ ſic,alle.hîc Dy.ita tenere.licet Ang. ibi,& in l.apud Iulianum.§. Seio.de lega.j.teneat cõtrariũ. vt ibi videas.& Dyn.in regula, cõtra eũ qui.in fi.j.eo.etiã quæ ibi dico in fi.magnæ apoſtil.

Adde ad materiã præſentis apoſtil.& dictorum ſuper quibus fundatur glo.j.in l.legata.& quod ibi poſui in apoſtil.ad eam in ver.triplex eſt opinio.ff.de legat.j.iſtum in l.ſi Titio.& ibi dixi in apoſtil.in verbo,hæredis.ff.de vſufru.leg.dixi in apoſt.ad Bart.in l.Lucio.in princ.in verſi.eſt legata.poſt Alex. ibi.ff.de leg.ij.& ponit Fely.in c.inter cæteras.in princ.de reſcript.& vbi tangitur quando electio eſt hæredis & quando legatarijs.

C Adde, quòd idem tenet Bar,Bald. Ioann.de Imol, & Alexan.Imol.in l.ſi quis

ideo

ideo regula ſemper ceſſare videtur. Reſpõdeo,illud ve-
rum eſt cũ voluntas eſt dubia circa pſonas legatarij: ſed
prædicta procedũt circa rẽ legatã. ¶ Itẽ non videtur ꝓ-
cedere regula in vltima volũtate,qa dubiæ volũtatis in-
terpretatio ad iudicẽ pertinet.Ergo nõ videtur reducen
da ad minimũ:vt C.de fideicõ.l.voluntatis. Reſpondeo,
iudex interpretatur quod veriſimile eſt ex cõiecturis, id
eſt inſpecta conditione pſonæ legatarij,& conſuetudine
regionis loquẽtis, & vicinitate ſcripturarũ pcedentiũ,&
ſequentiũ.vt l.ſi ſeruus pluriũ.§.vlt.de leg.j.&de teſta.l.
hæredes.§.ſed ſi notã. Si veriſimile nõ põt perpendi,tũc
locũ habet regula.vt ff.de leg.iij.l.ſi nũmis. & infrà eo.
11 inſpicimus.ſeruato tamẽ ordine quẽ ibi dicã. ¶ † Itẽ vide
tur obſcuritas reddere voluntatẽ inutilẽ vnde ceſſat re-
gula.vt ff.de reb.dub.l.ſi quis de pluribus.& de manum.
teſta.l.cũ ex pluribus.& de teſta.tut.l.duo ſunt Titij.Sed
A in illis nõ põt apparere minimũ : [a] quia in pſonis duabus
licet æſtimatio ꝓprietatis ſeruorũ poſsit eſſe inæqualis,
tamẽ ideo ꝙ in togato verſabatur libertas in perſona o-
mnium pariter eſt inæſtimabilis : vt ff.de reg.iur.l. non
12 eſt ſingulis.§.infinita eſt. vnde in l.duo † tutelæ datio vel
delatio nõ plus vel minus in perſonã vnius quã alterius
æſtimatur,& periculũ pupilli cui intẽdebat prouidere te
ſtator poſſet in delatione tutelæ verſari.Et ideo non mi
rum ſi non cõceditur electio hæredi,ſed in defectũ pro-
bationis redditur inutilis diſpoſitio teſtatoris. Tamẽ ar-
guitur cõtra reſponſionẽ prædictã de dicta l.ſi quis plu-
ribus.nam ibi erat incertitudo perſonæ legatarij: ergo
recurri debet ad electionẽ hæredis,non vtrunq; impedi-
ri:vt d.l.ſi quis ſeruum.§.ſi inter.de leg.ij.Item erat cer-
titudo rei legatæ,& nomen erat expreſſum: ergo inter-
pretatio conceditur hæredi. vt d.l.ſi quis à filio.§.ſi quis
plures.Reſpõſio,non eſt dubiũ,quãuis hæres manumit-
tere poſſet vnũ ſi vellet: ſed neceſsitas nõ imponitur,ſi-
cut nec eligendi vnũ de legatariis: vt de rebus dubiis.l.ſi
fuerit.iſta reſpõſio ſufficiẽs eſt ad §.ſi inter.ſed nõ ad §.
13 ſi quis plures. ¶ † Vnde dici poteſt quòd plures operare-
tur incertitudo duplex circa annullandũ relictũ, quã v-
nica. Vbi ergo eſt incertitudo rei in ſpecie tantũ relictæ
proprio nomine expreſſo,legatum valet,&compellitur
hæres eligere. vt in d.§.ſi quis plures. vel ſi non eligat,
minimum eſt in electione.vt d.l.apud Iulianum.§.Seio.

à filio. §. ſi quis plures.colum.j. verſ. in glo.j.ff. de leg.j. qui alleg. hic Dyn.ad hoc contra glo. ibi.& Pau.de Ca. ꝙ hæres ſi velis præſtabit viliorẽ,eo quia dicat teſtatorẽ de illo ſenſiſſe, non poterit legatarius cõqueri de mala electione hæredis : vt ibi videas. & adde quod idẽ tenet Bar.in diſp. ſua incip. debitor. colum.j.verſ.v. ſic,&c.

A Minimũ dicitur ex qualitate rei. l. ſcio. & ibi Bar.ff.de re.ſti.i integ.Flor. &doct.in l. res. bona.ff.de contrah.emp.gl.& Doct. in l. ij.ff. quod cũ eo qui in alie. pot.eſt. &Spec. in tit.de dolo. §. j. verſ. ſed concipit libellum.

L 5 vbi

vbi perſonæ tantum, non eſt in ſe inutile: ſed propter
probationis defectum. vnde poteſt hæres eligere, ſed nõ
compellitur. vt in dicto §. inter. & ibi not. vbi verò rei &
perſonæ, tunc prorſus inutile. [a] vt in l. ſi quis pluribus. A
& l. cùm ex pluribus. Ratio autem inter prædicta patet,
quia vbi eſt incertitudo rei tantùm, perſona ſupereſt cui
poteſt obligatio quæri: & ideo ſi non eligat hæres, obli-
gatio in minus contrahitur, iuxta regulam noſtram: ſed
vbi perſonæ tantùm & non rei, obligatus eſt hæres ad
rem: ſed quia nõ apparet ſi nolit eligere, redditur lega-
tum inutile: vt d. l. ſi fuerit. ſi verò rei & perſonæ, non
eſt cui poſsit obligatio quæri nec eſt res de qua conſtet.
& ideo relictum prorſus eſt inutile. ¶ † Item in contra- 14
ctibus nullo modo videtur procedere: quia interpreta-
tio facienda eſt contra proferentem. vnde non eſt verũ
ſimpliciter, quòd minimũ debeatur: ſed id quod eſt con-
tra animum proferentis: vt in l. veteribus. ff. de pact. & l.
cum lege. & l. Labeo. ff. de contrahenda emptio. & infrà
eod. cap. cõtra eum. Gloſſatores iuris ciuilis dicunt, quòd
ſi dubiũ eſt in re ſuper qua cõtrahitur, tunc regula locũ
habet: ſi in acceſſoriis, tũc cõtraria. primũ vt dixi ſimpli-
citer habet locũ in quantitatibus: vt in l. inter ſtipulantẽ.
§. diuerſa. & l. ſi ſtipulatus fuero x. aut v. & loca. l. ſi tibi x.
In ſpeciebus verò vt dictũ eſt, mediocris debet̃, & regula
ceſſat. vt no. ff. mãd. l. fideiuſſor. Vnde quãtũ ad iſtã par-
tem gl. eſt falſa, niſi gloſſã ſuſtineas eo caſu ꝓcedere, quo
in cõtractu deducitur vnũ in certum, de pluribus certis:
† tũc enim cũ ſit electio debitoris, etiã minimũ dare po- 15
teſt. vt l. q ex pluribus. ff. de ver. obl. Secundũ vero, id eſt
de acceſſoriis, non videtur verũ, ſcilicet ꝙ contra profe
rentẽ fiat interpretatio: vt ff. de act. emp. l. ſi ſeruus. §. fi.
& de contrahen. emp. l. cõprehenſum & l. ſi in emptio-
ne. † Vnde dicas, ꝙ aut pactum in acceſſoriis eſt obſcurũ 16
circa qualitatẽ & quantitatẽ rei venditæ. & tunc fit in-
terpretatio contra venditorem: vt l. Labeo. & l. ſi cum in
lege. & l. veteribus. & de ſeruit. vrb. pæd. l. ſi arborem. §.
hæc lex. Aut circa electionẽ rerum electioni accedentiũ:
& tũc interpretatio vẽditoris non eſt contra eum facien
da. vt d. l. ſi in lege. & in l. cõprehenſum. de cõtrah. emp.
& l. pen. §. fi. ff. de act. emp. tũc enim quaſi in genere de-
bitor electionẽ habet. vt d. l. qui ex pluribus. & inſtit. de
act. §. huic. & not. in d. l. cõprehenſum. Ad tertium, id eſt
circa

A Adde, quòd legatũ eſt nullum quando reſultat incertitudo perſonarum & rerum. Bartol. in l. quidam. colum. ij. verſic. fallit. ff. de rebus dubiis. qui alleg. Dyn. hic ad hoc. & Ioann. Fab. & Ange. Areti. in §. ante hæredis inſtitutionẽ. inſtitut. de leg. & Bald. in l. ſi quis ſeruum. §. ſi inter. ff. de leg. ij.

17 circa delicta, † dico quòd ſi incertum eſt delictum, id eſt
quod delictũ ſit commiſſum, regula locum habet. ſequi-
mur enim quod eſt minimũ: quia non punimus, ſed ab-
ſoluimus: vt l. abſentẽ. ff. de pœn. Itẽ vbi eſt certum deli-
ctum: ſed incerta delicti qualitas locum habet: vt ſi con-
ſtat aliquẽ commiſiſſe vim: & ſic delictũ certum eſt. ſed
ignoratur vtrũ cum armis vel ſine armis, & ſic qualitas
eſt incerta: nam ſequitur minimum, id eſt præſumimus
A ꝙ ſine armis [a] vt mitius puniatur. vt l. ſi præſes. & l. in-
terpretatione. ff. de pœnis. & de ſuſpec. tut. l. hę enim cau
18 ſæ. §. quid ergo. † Aut verò certum eſt delictum, & certa
delicti qualitas, incertus verò animus delinquentis, non
præſumimus minimum, id eſt ꝙ non fuit animus; quia
facti atrocitas amouet præſumptionẽ animi non præſu-
mendi, ex quo perſona eſt habilis ad delinquẽdum. vt C.
19 de ſicar. l. j. & de iniuriis. l. ſi non conuicij. † Itẽ vbi certũ
delictũ & certa qualitas, ſed incerta perſona, vt ſi nullus
deprehẽditur fuiſſe in actu delinquendi, certum eſt ne-
minẽ puniri. d. l. abſentem. Sed ſi plures deprehẽduntur
B fuiſſe in actu delinquẽdi, [b] & ignoratur quis deliquerit:
tunc nõ ſequimur quod eſt minimũ, quia omnes puniũ-
tur: vt d. §. ſi plures. l. item Mela. ad leg. Aquil. & no. ff. ad
leg. Corn. de ſicar. l. ſi in rixa. Et ratio huius eſt: quia oẽs
deprehenduntur in culpa: quia omnes fuerũt in actu de-
linquendi. Item quia ratio publica quæ ſuadet maleficia
puniri: vt l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de publican. & de
fideiuſ. l. ſi à reo. §. quod vulgò. ad leg. Aquil. l. ſi ita vul-
neratus. eſt contra eos qui priuatam defenſionem præ-
tendunt, & ideo præferenda eſt publica: vt ff. pro ſocio.
l. actione. §. Labeo. & in auth. de non alic. §. quia vero.

In reg. Eum qui. Argumenta.

1 *Venditor actione ex empto emptori tenetur, qui ſeruitutem deberi à prædio vendito non detexit.*
2 *Vendẽs mancipiũ, mores & vitia eiuſdẽ manifeſtare debet.*
3 *Denuntiatio an debeat fieri ſcienti.*
4 *Scientia quando non ſufficiat ſine denuntiatione.*
5 *Denuntiatio ad quid fieri ſoleat.*

REGVLA XXXI.

EVM *qui certus eſt, certiori ulterius nõ oportet.*

1 ¶ † CAVETVR in iure ꝙ venditor qui ſciuit ſerui-
tutẽ deberi à prædio vẽdito certiorare debet emptorẽ,
aliàs tenetur actiõe ex empto ad intereſſe emptoris: hoc
verum

A Adde Bart. in l. ij. §. exercitus. ff. de his qui not. infa. & in l. ſi præſes. ff. de pœnis. & Innoc. in cap. cum dilectus. ſuper verbo, iuſtitiã. de ordin. cogn. & Dyn. in reg. in pœnis. j. eod. & deciſ. Parlamen. Delphina. dclxxxiij. & ibi in addit.

B Adde gloſſ. Bald. & Ludou. Bolog. in l. item Mela. §. j. ff. ad legem Aquil. & Barto. in d. l. in rixa. hic alleg. Cy. & Salice. in l. quoniam multa facinora. C. ad legẽ Iul. de vi publ. & Dyn. & quæ ſcripſi. §. in regula, ratihabitionẽ. in pen. q. & Bar. in l. q furto. §. fi. ff. de fur. & Spec. titu. de homici. ver. poneꝙ quatuor. & in titu. de lapſis. & diſpu. §. iuxta. ver. quid ſi quis in rixa. Bal in conſil. lxxxj. libr. j. & Petr. de Ancha. conſ. ccxvij. & Bal. in conſilio vlt. libr. iij. Fely. in c. ſignificaſti. in ij. col. iij. verſi. not. ibi

verum eſt ſi emptor ignorauit ſeruitutem deberi : ſed ſi
certus fuit ſeruitutē deberi nō oportet eum vlterius cer
tiorari:vt ff.de act.emp.l.j.vēditori.& §.vlt. [a] Item qui A
mācipia vēdūt,certiorare debēt emptores de moribus &
vitiis:aliàs tenētur actione redhibitoria,vel quāto mino
ris:ſed ſi emptor intelligit vel intelligere poſsit, non eſt
certificatio vēditoris neceſſaria:vt ff.de ædil.edic.l.j.§.a-
iunt.& §.ſi intelligatur.& l.ſi tamē.§.qui eum ſeruū.qd
autē ſi vēditor ſciens ſeruitutē vel vitiū dicit ſe nolle te-
neri nomine ſeruitutis vel vitiorū:dicendū eſt hoc gene
rale pactū [b] non trahi ad ea quæ vēditor ſciuit,ſed ad ea B
quæ ignorauit vēditor. vt ff.de act.emp.& ven.l.quæro.
& arg.de hær.vēd.l.hoc autē †Sed oppono,& videtur ꝙ 3
ſcienti denuntiari oporteat : quia dicitur in iure, quod
qui vult habere liberam poteſtatē inchoandi accuſatio-
nem de adulterio vel ab adultero vel adultera,etiā poſt-
quā adultera nupſit,denūtiare debet adulteræ ne nubat:
quia intēdit proponere accuſationē de adulterio. Quid

diſcerni de homic.glo.& Card.Alex.in c.quieſcamus.xlij.diſt.vbi concludunt Doct. contra Dy.hic & in regula,in pœnis.quòd omnes abſoluantur.vt ibi vide.

A Adde Bar.& Bal.ibi quādo vēditor teneatur de ſeruitute emptorem certiorare.& tex.& Bal.in l.quod ad ſeruitutem.ff.de euict.& quid ſi vendit prædium quod aſſerat herbam peſtiferam , & non declarauit. vide tex.in l.pen.§.fin.& ibi Bal.& Salic.C.de ædil. act.ſicut in ſimili quando venditur fundus,& habet malos vicinos,ꝙ venditor tenetur illud exprimere: vt l. quod ſæpe.§.fin.ff. de contrahen.empt.& ven.& l.fi.& ibi Bal.& Salic. C. de pact. inter empt. & ven.& quæ no.Bald.in l.ij. ver.iiij. caſus.C. de pericul. & commo. rei vē. Et vltra not.Dy.qn̄ venditor equi, vel alterius rei ſe mouentis teneatur de morbo vel vitio.dic quòd tenetur: etiā ſiue venditor ſciuerit,ſiue non.vt eſt tex.in l.ſi in emptione.§.item ſi venditor. ff.de contrah.emp.& in l.j.§.cauſa huius edicti.ff.de ædil.edic.& idē eſt in libris mēdoſis vēditis,vt eſt gl.in d.l.j.de ædil.edi.& Bal.in l.j.C.eo.tit.& ad oīa ſupradicta. vide Ang.Are.in §.in duplū.col.iiij.ver.& primo quæro.inſti.de act.vbi ponit plures ſingulares q.quando venditor teneatur de vitio,& modo rei venditæ:maximè vbi expreſsit vitium quod habebat cum pluribus quæ non habebat.& Cyn.Bald.& Saly.in d.l.j.C.de ædil.act.& Spec.tit.de emp.& vend.§.nunc dicendum.& Ange.Aret.in §. præterum edicta. inſti. de iure natur.& Abb.Sicul.ſing.& ibi de Belenz.in addit.in ca.in inſtit.de rerum permut.& Chriſtoph.Porc.inſtit.de ſuſpec.tuto.col.vlt.& deciſ.Capel.Tholoſ.ccccvij.

B Adde ad iſtam q.Bart.& Bal.in d.l.j.§.vēditor.de act.emp.& Bart in l.tenetur.§.fi.eo.tit.vbi non valet etiam pactum,ꝙ de electione nō teneatur vēditor.& Bal.in l.ſi traditio.in v.q.C.de act.empt.& in l.non dubitatur.& ibi Cyn. C.de euict.& vide Spec.in d.tit.de emp.§.nunc dicendum.verſi.quid ſi venditor equi.cū ver.ſeq.& Doct.s̃.in præcedēti apoſtil.alleg.& Ang.Peruſ.& Alex.Imol.in l.ſi quis cū aliter.col.vlt.ver.vlt.tene menti.ff.de ver.obli.& pulchrè Bar.& ibi Alexan.in addit.in l.emptorem.§.qui autē.ff.de act.empt.& Ioan.And.in addit.Spec.de empt.§.fin.in princ.& Bald.in l.j.C.de peric.& commod.rei ven.& Ludo.de Rom.in ſuis ſing.fol.10.colū.iiij.& Lud.Bol.in ſuis primis interpret.in l. quæ libertatis.ff. de euict.& deciſ.Capel.Thol.cclxj.

ergo ſi adultera ſciuit, & poſtea nupſit ſine denuntiatio-
ne,non nocet ei ſcientia.vt ff.de adul.l.denuntiaſſe.circa
prin.Dici poſſet ꝙ ius illud quod per denuntiationē re-
ſeruare intendebat,erat odioſum,& ideo ſola ſciētia ſine
denuntiatione non prodeſt.Sed contra hanc ſolutionem
eſt ff.de pet.hær.l.item veniunt.§.petitam.†Nam & ibi
4 agebatur de re odioſa,id eſt de bonæ fidei poſſeſſore ef-
ficiendo malę fidei,& tamen ſcientia ſine denuntiatione
operatur illud,quod operaretur denūtiatio. quare dicen
dum videtur ꝙ in his in quibus denuntiatio eſt de ſub-
ſtantia,nō ſufficit ſimplex ſcientia.vt in d.l.denūtiaſſe.&
ideo eſt neceſſaria denūtiatio.in his autem in quibus ſo-
la ſcientia eſt de ſubſtantia non eſt neceſſaria ſcienti de-
nuntiatio:vt d.l.j.in fi.de act.emp.& de ædi.edic.l.j.§.in-
5 telligatur.†In dubio autem præſumendū videtur potius
A ſcientiā eſſe de ſubſtantia,[a] q̄ denuntiationē,cùm denun
tiationes fieri ſoleāt ad hoc ſolùm,vt q erat incertus cer-
tificetur.& in iſto dubio loquitur iſta regula.& d.l.itē ve
niunt.§.petitā.& quod vi aut clā.l.qui aliter.§.aut fortè.

In reg.Non licet. Argumenta.

1 *Dilatio concedi debet reo,quæ conceditur actori.*
2 *Actori negatur,quod reo non conceditur.*
3 *Reus ordinarium ſuum recuſare non poteſt, actor vnum de pluribus eligere poteſt.*

A Adde ꝙ Bar.in l.j.§.fi.ff.de act.emp.reprehen.Dy.hic, vbi dicit ꝙ quandoque denuntiatio fit ſolum ad certificandū aliquem,non ad alium finem,& tūc ille qui eſt certus non debet certiorari:vt d.l.j.§.fi.& hac regula.& l.itē veniūt.§.petitam.hic all.quandoq; denuntiatio fit vt incitetur ille cui fit denuntiatio ad aliquod faciendū,vt ſi denuntietur vēditori ꝙ mouetur lis emptori vt veniat ad defendendū emptorem : tūc ſcienti eſt denūtiandū ꝙ defendat: vt l.qui abſentē.& ibi Bar.ff.de procur. & caſus eſt in d. l. denuntiaſſe. in princ. & tenent Bar.Bal. & Sal. in l.j.C.de peri. rei ven.& idem tenet Bart. in l. emptor. C. de euict.licet Cyn. ibi.in iij. qō.ſequatur Dy. hic ſequitur Bar.& in l.emp.act. e. titul. & ibi vide Bar.& Alex. & Bal.Soci.in l.ij.§.fi.col.v. in gl. in verb.ſcire.ff.ſol.mat. vbi doctor.ſequuntur Bart.& vide latè Alexan. poſt Bar. in l.non ſolùm.§.morte.in vlti.chart. ff.de no.oper.nunt.& Bar.& Bal.in l.item veniunt.§.petitam.hîc alleg.& ibi Alexan.in addit.ad Bart.& tenet Abb.Sicul.opin.Bart.in c.fi.in gl.j.de contrah.emp.& ibi de Belenzi.in addit.vbi ponit tres limitationes quas poſuerat Alex.in d.l.ij.§.fi.ff.ſol.matr.& vide Bart.in l.qui vxori.§.quid ergo.ff.de adult.& tenet Spec.tit. de emp.§.fin.in fi.licet Ioan.And.ibi in addit.repetat dicta Dyn.hîc.& non apertè decidit.& idem gloſſ.Bald.& Cardin.Alexand.in cap.ſi de feudo vaſal.ab aliquo interpel.fuerit & quomodo ſit facienda denuntiatio venditori.vide ibi & doct.s̃.alleg. in l.empt.C.de euict.& Ang.in l.libera.C.de ſentent.& interloc.omnium iudicum. vbi opin.Barto.dicit non ſeruari de conſuetudine.& Bald.in l.cum quæſtio.C.de euict.& in dicta l.emptor.adde gloſſ.& Ludo.Bolog.in ſuis primis interpret.in clemen.cauſam.in fin.de elect.& Ang.conſil.clxxxvj.incip.in facto.& Fel.in cap.cum contingat.colum.iij.vſque ad fin.de reſcript.& in cap.cùm M.Ferrarienſis.col.xxij.in fin.de conſtit.& deciſ.Capel.Tholo.cccccvij.

4 *Actor reo iudicem ſuum auferre poteſt.*
5 *Reus an audiri debeat probare volens ad ſe pertinere ſi actor in probatione defecerit.*

REGVLA XXXII.

NON *licet actori quod reo licitum non exiſtit.*

¶LEGISTAE ponunt exemplum iſtius regulæ, ꝙ ſi 1
actori petenti datur dilatio propter teſtes, ergo & reo.
quod exemplum locum haberet ſi regula poneretur af-
firmatiuè: videlicet quod licet actori, licere debet & reo,
& multò plus vt patet in exceptionibus opponendis. ſ.
eo.c.nullus.& ff.eo.l.nemo ex iis. Et in numero dilatio-
num: vt C.de temp.in integ.reſt.l.petendæ.& ff.de fer.l.
in pecuniariis.[a] & in pluribus aliis.†Eſt ergo exemplum A
conueniens vt ſi denegatur reo poteſtas producẽdi teſtes 2
poſt didicita teſtificata ergo & actori. vt in auth. de teſti.
§. illud tamen. col.vij. quia communiter loquitur de v-
troque. quia rei conditio fauorabilior eſt, quàm actoris.
Item ſi reo non licet reuocare procuratorem poſt litem
conteſtatam: ergo nec actori. vt ff.de procu. l.poſt litem.
l.quæ omnia. ¶Opponi autem poteſt ad regulam dupli
citer,& de duobus quæri poteſt.†primò, quia videtur ꝙ 3
plus liceat actori quàm reo, certum eſt ꝙ reus non po-
teſt ordinarium ſuum recuſare. C.de iuriſd.omnium iu.
l.nemo.& tamen actor eligere poteſt vnum de pluribus
ordinariis rei,& conſequenter aliũ recuſare. vt C.de epi.
& cler.l.cum clericis.in princ. Sed dici poteſt ꝙ cùm om
nis diffinitio in iure noſtro periculoſa ſit, ſicut & pleræ-
que fallunt quandoque,& hęc ita. ¶†Item opponitur ꝙ 4
actor poteſt auferre reo iudicem ſuum per reſcriptũ ad
extraordinarium iudicem impetratum: vt C.de dilat. l.ſi
quando. Et tamen non licet reo ſuper hoc reſcriptũ im-
petrare. vt in auth. vt omnes obe.iu.§.hæc conſiderantes.
col.v.& C.vbi de cri,agi opor.auth.qua in prouincia. So
lutio vt in princ. Quæri autem poteſt ſi actor ſit paratus
probare de iure dominij rei de qua agitur,& reus eodem
tempore ſuper iure dominij probationes offert, quis eo
rum præferendus ſit in probãdo? & videtur ꝙ reus: quia
in iure pari fauorabilior eſt eius cauſa. vt ĩ.eod.cap.in re
pari.& ff.de verb.oblig.l.ſi ſeruum.§.ſequitur.& de doli
excep.l.apud Celſum.§.Marcellus.& videtur expreſſum
C.de inoff.teſta.l.liberi.& ff.de prob.l.circa. & de liber.
cauſ.

A Adde ibi docto.& not.ꝙ in cauſis ciuilibus quo ad dilationes dãdas, quãuis reo non poſſint dari plures rationes numero quàm actori. & eſt ratio: quia dilationes ſunt cõmunes: vt l.petendæ.& Cy.Bar.Bal.C. de temp. in int. reſt. hîc alle. tamẽ poſſunt maiores & longiores dare reo quàm actori gl. eſt celebris in l. ſicut. §. ſed ſi queratur.in gl. j.ff. ſi ſer.vend. quam ibi ſequitur Bar. & Bal. de quo vide Ber. de Bellen. in addit. Abb.in c.duobus.de re. & adde not.per Dyn. & quæ ibi dico in addit.in regul cum iura par.ĩ.eod.

Adde Lanfr. de Oria.in cap. quoniam cõtra falſam. §. dilationes.nume.4. ver.ſed pone.& ibi poſui in apoſtil.de proba.& dixi in apoſt.ad Pan.in procem. decre.nu.8.ver. in glo. in verſi. qua ceſſante.

A Adde quòd idem tenet Ang. Aret.in §.ſi minus.col.viij.verſicu.quomodo.inſt. de act.pro quo alleg.tex.in l.exceptionem.cum ibi not.per glo.& doct. C. de prob. & hoc in cauſis ordinariis: ſecus in cauſis ſummariis: quia tũc dilationes debet abbreuiari,& terminus ad probandum pariter dabitur reo, & actori. vt habetur in cle.ſæpe.de verb.ſign.ſecundũ eum.& ita tenet gl.Bar.& Bal.in l.circa. ff.de prob. & ibi Floria. & Cy. in l.acto. in vj.q.C.de prob. vide Bald. in l. fruſtra. in fi.C. de prob. & in l. ij. C.ſi intr.cer. tempus.trina q. terminetur. ſed hodie in regno Franciæ plebiſcitatur ad omnes fines,& admittũtur actor & reus ad probandum, & qui melius probat ille obtinet. ſecus in cauſis ſummariis.

cau.l.cum neceſsitas.ſed credo ſequendam eſſe opi.Azo.
videlicet ꝙ ex ordine primò recipiantur probationes
A actoris, poſteà probationes rei. [a] argu.C.de fal.l.fin.
5 ¶†Item ſolet quæri nunquid in qualibet cauſa audiatur
reus, ſi velit probare rem ad ſe pertinere actore in pro-
batione deficiente? & videtur ꝙ non: quia cùm in vtroq;
caſu ſequatur abſolutoria. vt C.de eden.l.qui accuſare.&
de rei vend.l.vlt.& inſt.de interd.§.commodum. videtur
ſua non intereſſe,& propterea nõ audiendus.C.de prob.
l.ad probationem. Sed dicendum eſt ſua intereſſe: quia ſi
B probat rem ſuam eſſe conſequitur ius [b] agendi. aliàs con
ſequitur ſolùm ius excipiendi: vt ff.de iureiu. l.ſed ſi poſ
ſeſſori.& ideo auditur.arg.ff.de prob.l.circa.ĩ.de proba.
quoniam contra.& quia regulariter quod licet actori li-
cere debet reo, vt dictum eſt.

In reg. Mutare. Argumenta.

1 *Eligens, conſilium mutare non poteſt in detrimentũ electi.*
2 *Mandatum reuocare licet,& conſilium mutare.*
3 *Variare licet quandoque,& ſic conſilium mutare.*
4 *Variatio quando & in quibus permittatur.*
5 *Filius qui hæreditatem paternam repudiauit, an poßit ad eandem reſtitui.*

REGVLA XXXIII.

MVTARE *conſilium quis non poteſt in alterius detrimentum.*

1 ¶†IN eligente commodè poni poteſt exemplum, qui
non poteſt mutare conſilium in detrimẽtum electi poſt
ſcrutinium publicatũ, cum per electionem quæſitum ſit

B Adde ꝙ idẽ tenet gl.& doc. ſ. proxi. poſtil. alleg.& Cyn.in d.l. actor. in v. q.& gl.fin.C. de fal.& gl.in c.ex inſinuatione. in fi.de proc.vo ſẽdo gl.Dy.hîc & doc. ſupradicti, ꝙ ſi reus probauit rem ſuam eſſe, ꝙ iudex debet declarare eum dominum. & idem Inn.in c.ex conqueſtione.de reſt.ſpol.ſed Hoſt.ibi tenet contrarium. & Bal.in d.l. circa.in antiqua lect.& Abb.Sicu.in d.c.ex conqueſtione.in iiij.q.poſt plura verba tamen Flor.in d.l.circa.ad fi.dicit ꝙ opi.Dyn.& ſequacium eſt vera & communis. vnde dicit ibi Bar. ꝙ ad euitandas opi.debet addi clauſula nõ ſe aſtringens,de qua dixi in reg.nullus.in prima addi. Adde Bal.in materia in d.l.fruſtra.in ij.oppo.de proba.C.& Ang.Aret.in §.j.col.pe.ver.in gl.dicat & ibi Iaſ.de May.col.xix.inſt.de act.& Abb.& Fel.in c.cum cauſam.in princ.de re iud.

elect•

A Adde Bart.& ibi Alex.in addit.in l.cum quis.§.ſi debitorem.ff.de ſolut.& pulchrè Felin.in c.ex parte decani.col.viij.cum ſeq.vſque ad fin.de reſcrip.vbi videas quando reuocatio procuratoris non fuit notificata parti vel procuratori ad recipiendum debitum vel renuntiandum beneficium in manibus ſuperioris conſtituto noceat.& ibi bene no.plures ampliationes & limitationes ad cle.j.de renun.& Ludo.Bolog.in ca. auditis.de prec.& in c.ij.eo.tit. in primis interpret. & Hippo. de Marſ. in ſuo ſing.lviij.

Adde an procurator reuocatus obliget dominum ipſum, & dic quod ſic.per tex.ſingularem in l.ſed & pupillus. verſicul.ſed alius.iuncta ſua glo.ff.de inſtit. quoniā ad hoc pro ſingulari refert Ro. ſing. ſuo cccclxxiij. incip. variāt cōtinuè. Et an procuratori ad negotia cōſtituto reuocatio abſque notificatione, an dānificatus poſſit agere ad intereſſe cōtra reuocātē. & dic quod aget act. de dolo.vt eſt caſus ſingul.in l.quidam debitor. iuncta glo.in verſicul.j.ſecundum Barto.& Ludouic.ibi ff.de dolo.refert & ſequitur Roman.ſingular.cclxxxvj.incip. procurator ad negotia.

electo ius petendæ confirmationis.vt ſ.de elect.c.publicato.& de elect.c.nulli licere.lib.vj.& de opt.leg. l.apud Aufidium.item poni poteſt in iudicante,& contrahente, & in confitente,de quibus omnibus plenè per omnia dictum eſt ſ.eod.c.quod ſemel. & ideo ibi dicta hic repeti
poſſent.† Sed & opponitur,& videtur quod licet mutare cō 2
ſilium:quia certum eſt quod licet reuocare mandatū re integra:ergo licet mutare conſiliū.vt ff.mand.l.ſi tibi mandauero. §.ſicuti. Sed dicendum eſt quod reuocatio procedit ſine detrimento alterius:quia ſi ignoratur reuocatū, re-
uocatio nō affert damnum ignoranti.ᵃ vt ff.de ſol.l.cùm A
quis.§.ſi debitorem.& de dona.l.hoc iure.§.ſi quis dederit.ſi ſciuit damnum ſua culpa ſentit, & ideo fictione iu-
ris ſentire non videtur,vt in regula iuris.† Item oppo.& 3
videtur, quod liceat variare & conſequenter conſilium mutare,vt ff.de collat.l.nonnunquam.& rerum amota. l.de rebus.& de act.emp.& vend.l.ſi ſterilis. §.vlt.& de liber.
leg.l.Aurelius.§.pe. † Sed dicendum eſt. ᵇ quod aut varietas 4
deprehenditur circa eandem rem,aut circa diuerſas, quæ B
nullam connexitatem habent:aut circa diuerſas quæ ratione connexitatis habētur eiuſdem loco.Primo caſu eſt prohibita variatio, vt hic.& ſ.eod.cap.quod ſemel. & ff. de lega.j.l.ſerui electione.& l.huius.§.Stichum.& de le-
gatis ij.l.ſtatuliberum.§.Stichum.& de bon.liber. l.nam 5
abſurdum.†fallit in filio ᶜ cui fauetur circa hæreditatem C

B Adde quando quis poſſit mutare conſilium Bal.conſi.cccliij.lib.iij.& Dy.& ibi Bar.in l.de rebus.& ibi Alex.in addi.ff.rerum amo.& Bald.& mod. in l.ſi cum dotem.§.eodem tempore.ff.ſolut.mat. Et not.quòd licet conſultori qui malè conſuluit mutare conſilium vt not.Bald.in l.fin.§.ſed cum in ſecundam.C.de furt.& ibi Alexan.in addi.& Bal.Ioan.Fab.& Ange.Aret.in §.his itaque.in fin.inſt.de iuſti.& iure.& Barto.in l.ſerui electione.in princ.ff.de leg.j.& in l.ſi ſterilis.§.fin.ff.de act. emp.Et in varietate doctorum & ſanctorum quid tenendum, vide Felin.in cap.ne innita.col j.verſic.fallit ij.de conſtit.& in cap.j.de præſumpt.

C Filio, etiam emancipato, quia hodie bona ſuorum extenſa ad omnes liberos

patern

paternam,licet videatur ſemel repudiaſſe: vt ff.de colla. bo.l.nonnunquam.& de iure delib.l.ſi quis ſeruus. & C. de repu.hæredi.l.fi.in ſecundo caſu variatio admittitur: vt d.l.ſi ſterilis.§.fi.& rer.amota.l.de rebus. Tertio caſu reprobatur:vt ff.de procu.l.in cauſæ. & de vſur.l.Caius. & de dam.infect.l.prætor.§.vnde quæritur. & de admi. tuto.l.cùm quæritur. Dyn.

& cōſequenter idē in filia per §. nulla.in authen.de hæred. ab inteſta.facit Bar.Iaſ.l.iij.C. de iuris & fact. igno.vbi dixi in lecturā ea Tubingenſi. quod not.ad ampliationem d.l.vlt. vltra ea quæ Guil. Benedict. Repet. ca.Raynutius. verſicu. mortuo itaque teſtator.cap.ij. num.127.Latius dixi in conſuet. Pariſ. §.cxxvij. C.M.

In reg.Generi.Argumenta.

1 *Generi per ſpeciem derogatur in legatis.*
2 *Legato generis quo caſu per ſpeciem non derogetur. & nu. ſequen.*
5 *Legatum de duabus ſtatuis marmoreis, & item de omni marmore factum, qualiter intelligendum.*
6 *Genus quando reſtringatur per ſpeciem, aut contra.*
7 *Specierum enumeratio quando genus reſtringat ad enumeratas.*
8 *Species quando dicantur enumeratæ gratia dubitationis tollendæ.*
9 *Legatum horti inſtructi qualiter debeat intelligi.*
10 *Genus an quandoque deroget ſpeciei.*
11 *Enumeratio generalis ſpecierum an operetur idem quod ſpecialis.*
12 *Species an reſtringat genus in inſtitutionibus.*
13 *Subſtitutio ſpecialis an deroget generali.*
14 *Contractus ſpecialis quando deroget generali.*
15 *Conſtitutio generalis pontificis Romani non derogat ſpecialibus ſtatutis locorum.*
16 *Conſtitutio non extenditur ad nō recitata, & quæ in facto alieno cōſiſtunt.*
17 *Reſcriptum ſpeciale derogat generali.*

REGVLA XXXIIII.

GENERI *per ſpeciem derogatur.*

¶EXEMPLA iſtius regulæ poni poſſunt in legatis, & in ſubſti-
1 tutionibus & contractibus & in legumlatoribus,& in reſcriptis. † In legatis,quia ſi teſtator legauit vni ſpeciē, & alteri genus, generi per ſpeciem derogatur.ff.de leg.iij.l.vxorem.§.feliciſſimo.& l.ſeruis vrbanis. §.vlt. Item ſi legat libertis alimenta in genere, & vni libertorum legat alimenta in ſpecie,ille cui legatur in ſpecie,non admittitur ad legatum generale:vt ff.de alimen.& ciba.leg.l.alimenta.§.baſilicæ.& l.Stichus. in prin. Sed opp. & videtur quòd generi per ſpeciem non derogetur.
2 † Nam ſi teſtator legat vni genus, & eidem ſpeciem , per enumerationem ſpecierum non derogatur legato generis: vt ff. de fund. inſtru.l. quæſitum. §.vltimo.

A Adde ad nota. hîc per Dyn. quando in legatis per ſpeciem generi derogetur pulchrè Bar. in l. quæſitum. §. vlt. de fund. inſtr. hîc alleg. qui late tractat hanc materiam per quatuor quæſtiones prius pro euidentia materiæ declarando qualiter hic aſſumatur genus, ſpecies, & indiuiduum. & in hac materia vide ibi Alexan. in addit. & hic Io. And. & Moder. & Bar. in l. ſi dominus. ff. de leg. j. Abb. Sicu. in c. j. & Latius in c. paſtoralis. §. quoniam. colū. j. de reſcriptis. & ibi Felyn. in princ. & vide Doct. in ſequen. addit. & Bar. & Alexan. in l. j. §. hoc autem. ff. de nouis oper. nun. & vltra prædicta in legatis, vide Dynum in l. cum quæſtio. C. de lega. & Bart in l. alimen. §. baſilicæ. §. l. libertis quos. in princi. & l. Stichus. ff. de aliment. & cibar. lega. & Bald. in l. Titiæ textores. in princi. ff. de lega. j. & in materia, Ludo. Bolog. in l. quoniam. C. de conuenie. fiſci deb. libr. x. in primis interpretat. & Bal. conſi. xxxiij. incipien. ad euidentiā. verſi. ij. premittendū lib. j. & in conſi. lxv. & in conſi. clx. eod. lib. & in conſ. ccclxxxv. col. ij. lib. iiij. & Abb. Sic. in c. ex parte. el j. de of. dele. & Pau. de Caſt. in conſi. clxxvij. in nouis. & Ang. in conſi. ccclv. in j. & ij. col. inci. quæſtio prædicta.

Adde omnino quod notaui in tract. meo clauſularum. in prin. in verſi. clauſula generalis. & dixi in apoſtil. ad Card. in cle. j. in verbo generi. in prin. de præben. & illis adde quod notaui in apoſtil. ſequen.

¶ † Dicunt [a] quidā quòd aut legatur vni genus, & alteri 3
ſpecies, & tunc generi per ſpeciem derogatur: aut lega- A
tur vni & eidem genus & ſpecies, & tunc generi per ſpeciem non derogatur, quaſi ſpecies ex abūdanti videatur appoui: vt in l. quæſitum. quod falſum eſſe apertè apparet: quia in l. cùm de lanionis. §. ſi cui fundum. & §. quidam. & §. ſæpe. in prin. ff. de fun. inſtru. eidem legauerat genus & ſpeciē. & tamen generi per ſpeciem derogatur, quia legatum generis reſtrictum videtur ad ſpecies enumeratas. & idem probatur de ſupel. leg. l. legata. & ideo
videtur latius diſtinguendum quàm Glo. iuris ciuilis di-
ſtinguāt: † quia aut teſtator legat vni genus, & alteri ſpe- 4
ciem: aut legat eidem genus & ſpeciem. ſi vni genus, & alteri ſpeciem, generi per ſpeciē derogatur: vt d. l. §. vxorem felicisſimo. ſiue primò genus, & poſteà ſpecies: ſiue primò ſpecies & poſteà genus legatur: vt ff. de manu. teſta. l. ſi peculium. & d. l. quæſitum. §. vlt. In ſecundo caſu, ſcilicet legat quando eidem genus & ſpeciem, aut extra legatum generis enumerat ſpeciem: aut enumerat indiuidua, quæ ſub certa ſpecie eiuſdem generis cōtinentur. ſi enumerat indiuidua, enumeratio operatur quòd legatum generis non extenditur ad alia indiuidua quæ ſub eadem ſpecie continentur, ſiue præcedat legatum generis & ſequatur enumeratio indiuiduorum, ſiue econtrà.
† Verbi gratia: lego Titio duas ſtatuas marmoreas. Item 5
omne marmor. Et licet ſimiles ſtatuas marmoreas habeam, nulla cedit in legatū præter duas: vt ff. de lega. iij. in l. hæres meus. §. j. & de fund. inſtru. l. cum de lanionis. §. ſi cui fundum. & de auro & arg. leg. l. j. §. item ſi duo. Si verò enumerat ſpecies indiuidua continentes: aut primò ſpecies, & poſteà copulatiuè genus: aut econtrà primò

genus,

genus, & poſteà ſpecies. Primo caſu videtur ampliare legatum & non reſtringere: vt ff. de leg. iij. l. hoc legatum. & l. ea tamen.

¶ Sed cōtra iſtud membrum diſtinctionis videtur aper-
A tè. ff. de vino triti. & oleo leg. l. ſi. §. cui dulcia. [a] † Nam
6 ibi primò enumerantur ſpecies, & poſteà genus: & per enumerationem ſpecierum reſtringitur ſignificatio generis. ſed illud ibi non contingit propter enumerationem præcedentem ſpecierum: ſed propter naturam copulatiuæ, & rei copulatæ, vt ibi apparet dum dicit, ex collectione vini, &c. & argu. de fundo inſtru. l. ſæpe. §. Caio. Secundo caſu quando primo genus, & poſteà ſpecies, & tunc habet locum diſtinctio gloſſæ iuris Ciuilis poſita in prælleg. l. quæſitum. §. vltimo. quia aut ſpecies enumerantur ab errāte, aut à ſciente: ſi ab errante, enumeratio nihil operatur. & ideo legato generali relicto non videtur detractum: vt ff. de ſupell. lega. l. legata. in prin. ſi à ſciente, aut cauſa dubitationis tollendæ, aut
7 cauſa limitationis, aut dubitatur. † Primo caſu ſpecies ex abundanti enumerantur: quia potiùs ad maiorem euidentiam videntur enumerari: quàm vt derogetur legato generis: vt ff. de auro & arg. leg. l. pediculis. §. Labeo. & ff. eo. l. quæ dubitationis. Secundo caſu legatum videtur reſtringi ad ſpecies enumeratas, & ideo genus ex abundanti exprimitur, cùm eius expreſsio nihil operetur: vt de fundo inſtru. leg. l. cùm de lanionis. §. quidam. & l. Seiæ. in prin. & de ſupelle. lega. l. legata. j. ij. & iij. re-
8 ſponſo. † Tertio caſu quando dubitatur, dicendum eſt potiùs quòd gratia tollendæ dubitationis videatur exprimere ſpecies, & ideo legatum generis non diminuitur: vt d. l. quæſitum. §. ſi quis fundum. qui propriè loqui videtur in caſu dubio. Quid autem ſi vni legaret ſub nomine vniuerſaliori, alij ſub nomine minus vniuerſali? di-
B co quòd vniuerſalius habetur loco generis, minus [b] vniuer-
ſale habetur loco ſpeciei: & ideo per minus vniuerſale
9 derogatur vniuerſaliori, ſicut generi per ſpeciē. † Verbi
gratia: ſi filio legat hortū inſtructum: filiæ verò argentum muliebre quod in horto habuit, illud ad filiam per-

A Adde ibi Bar. quādo enumeratio ſpeciei reſtringat ſignificationem generis. Abb. Sicu. in ca. ſedes. col. iij. & vlt. de reſcrip. vbi alleg. hic Dyn. & ibi vide ſing. Fely. col. ij. verſi. clauſula generalis. & Bal. in l. quoties. C. de fal. & Doct. ſ. alleg. in præce. addit. & Bald. conſi. cclx. in iij. volu. & in conſil. ccvij. eo. lib. & in conſil. ccciij. col. ij. ver. ſequitur. lib. ij. & in conſi. cccxviij. eo. volu.

Adde Guil. de Cug. in l. fin. num. 3. in verſi. generi per ſpeciem derogat. C. de fer. Rebuf. l. decurionibus. nu. 3. in §. ſpeciali. D. de ſilētiar. & decurionib. lib. xij. Dyn. l. libertis. in verſi. per ſpeciē derogatur. de adi. leg. gl. generalis. in l. vxorem. §. feliciſsimo. in verb. derogat. de leg. iij. Bart. in l. quæſitum. §. ſi quis fundū. in verſi. tractatus. poſt Alexan. & alios. ff. de fundo inſtruct.

B Minus. Idem Alex. conſi. lxv. nu. 7. lib. vij. vbi in annot. dixi. Phi. Deci. conſi. xviij. col. j. cōſi. xliij. in ſi. conſ. ccclxxij. nu. 4. Hier. Grat. cōſi. cxxxviij. nu. 14. lib. ij. C. M.

M 2 tinebit:

tinebit:vt ff.de fun.inſtr.l.quæſitum.§.quæſitum.& arg. de leg.iij.l.vxorem.§.codicillis. & de pecul.l.ſeruo manumiſſo.& de auro & argen.lega.l.j.§.idem cùm alteri. Item opponitur ad regulam, & videtur † quòd speciei 10
per genus derogatur,& nonè conuerſo:quia ſi primò lego alimenta quibuſdam libertis, poſteà lego alimenta omnibus,per generalem videtur eſſe receſſum à ſpeciali:vt ff.de alimen.lega.l.libertis.Dicendum eſt quòd aut generale & ſpeciale exprimuntur in eadem voluntate, aut in diuerſis:ſi in eadem voluntate a,tunc ſpecialis de- A
rogat generali, ſiue præcedat,ſiue ſequatur : vt ff.de alimen.lega.l.alimenta.§.Baſilicæ.& l.Stichus.in princ. Si in diuerſis,poſterius derogat priori:vt dicta l.libertis.in prin.Secundo b caſu ſiue exprimatur in eadem volunta- B
te,ſiue in diuerſis:item ſiue præcedat generale,ſiue ſpeciale, ſpeciale derogat generali : vt ff.de lega.iij.l.vxorem. §. codicillis. in tertio caſu videtur neutrum alteri derogare.ff.de alimen.leg.l.alia.in fine.de annuis lega. l.Titia.§.qui Marco. † Item opponitur,& videtur quòd 11
ſpecierum expreſsio generalis nihil operetur:quia quod operatur expreſsio ſingularum ſpecierum,operatur ſola expreſsio generis ſub qua ſpecies continentur : vt ff. de lega.iij.l.ſi chorus.in prin. & de vſu & habita.l.ſi ita. in princ. Reſpondeo & dico quòd vbi ſolum genus exprimitur,tunc perinde habetur ac ſi exprimerentur ſingulæ ſpecies in genere comprehenſæ,vt in prꝏalleg.l.ſi chorus.ſed vbi exprimitur genus & ſpecies,habet locum diſtinctio ſupradicta. † In ſubſtitutionibus autem poſ- 12
ſet poni hoc modo exemplum : pone, teſtator inſtituit patrem & filium inſolidum in vna parte, & eos inuicem ſubſtituit.Secūdò inſtituit alios hæredes ex reliquis partibus. Tertiò dicit, omnes inuicem ſubſtituo.iſta enim ſubſtitutio generalis,non extenditur ad patrē & filium, qui erant inuicem ſubſtituti:vt ff.de vulg.& pupil.ſubſt. l.cohæredi. §.qui patrem c. † Sed contra hoc videtur ff. C
ad Trebel.l.vlt.vbi per ſubſtitutionē ſpecialem non de- 13
rogatur generali.Sed ibi erant ſpecies ſubſtitutionis diuerſæ: quia prima ſpecialis erat vulgaris ſiue reciproca, ſecunda generalis erat & fideicommiſſaria. ſed in §.qui

A Adde Bart. in l. quæſitum. col.iiij.ver.venio ad ſecundā q.&videtur hic eſſe defectus in diſtinctiōe Dy. vt potes videre.vide Bart.in l.ſi conſul.de adoptio.& Dyn. in l.Titia.§.qui Marco.aliàs incipiē.l.qui Marco. ff.de an.leg. & in l.doli clauſula. & ibi Ioā. And.Imol ff.de verb. obli. poſt Bar.& Bal.

B Secūdo. Qđ ſit iſtud & tertium membrū ſuperuacuū, & ancipitis laboris exiſtimatū, & Alberic.Bar. & aliis antiquis ſupplere,cū iſtę diſtinctiones erroneę ſint,quia ex particularibus exēplis legum, quæ non ſunt factę ad finem regularū perperā fabricanē diſtinctiones, omnia cōplectentes, ſed circūſtantiæ ſui cuiuſq; caſus attendi debent,vt ſæpe dixi.C.M.

C Adde ibi Bar. Bal. & Alex. & Bar.in d.l.quæſitum. §. vlti. & Bar.in d.l.fi.ff.ad Trebel,aliter ſoluit arg.quàm Dyn. hic, vt ibi per eum vide.

patrem.

patrem.ſpecialis & generalis erāt eiuſdem generis, quia vtraque vulgaris ſiue reciproca,& ideo generali deroga-
14 tur per ſpecialem.† in contractibus autem patet exemplum.ff.de verbo.oblig.l.doli clauſula.& l.ſtipulationes commodiſsimum quia ſi ſtipulor ab aliquo librum ſcribi de die,& non de nocte,per ſe, & non per diſcipulum, & dolum generaliter nō committi, & ipſe ſcribat per alium æquæ malum,non per diſcipulum, committitur ſtipulatio ex generali clauſula de dolo:ſed ad caſum in ſtipulatione expreſſum non pertinet.In legumlatoribus
A patet exemplum.ff.de pœn.l.ſanctio legum.a Item s̃.de
15 conſtit.c.j.lib.vj.† vbi per cōſtitutionem generalem editam à Romano Pontifice, non derogat ſpecialibus ſtatutis rationalibus aliorū locorum, niſi in conſtitutione generali contrarium caueatur expreſsè.Sed contrà videtur ff.de ſepul.viol.l.iij.§.diuus.vbi per reſcriptum imperiale ſequens,derogatur conſuetudini ſpeciali alicuius loci: ſed prout variis modis text.intelligitur. poteſt variè reſponderi.Vel poteſt dici quòd s̃.de conſtit.c.j.eſt ius nouiſsimum iure canonum introductum, & rationabiliter:
16 †quia ſtatuta locorum & conſuetudines in facto conſiſtunt:& veriſimile eſt Roma.Pontificē ignorare ea quæ in alieno facto conſiſtunt:ideo non videtur voluiſſe conſtitutionem extendi ad ea tollenda quæ ignorauit, cùm conſtitutio extendi non debet ad tollenda ea de quibus conſtituens non cogitauit,vel non eſt veriſimile cogitaſſe.arg.ff.de tranſac.l.cùm Aquiliana.& l.qui cum tutoribus.§.j.& §.fi.& l.non eſt ferendus.& de cōtrahen.empt. & vendit.l.in lege.& de acquirē.hæredit.l.nec is.& l.ſi is

A Adde quando in diſpoſitionibus legalibus ſpecialis deroget generali. Dyn. & quæ ibi dixi in addit.in regula, poſſeſſor.fol.17.Barto.& Alexand.in l.j.§.hoc autem. de no.oper.nuntia.& Alexand.in conſil.xix.colum.verſicu.vltra prædicta. libro ij.& Barto.in l.libertis quos.in princip.ff.de aliment.legat.& in l.ſanctio legum.ff.de pœnis.& ibi Alexand.in addit.& quòd Bald.Angel.& Salyc.in l.qui ſepulchra. C. de ſepulch.viol. & Angel.Areti. in tract. Malefi.in glo.capi.t à ſpatulis.in ij.quæſtio.& ibi Ang. Aretin. & Bernar. Landri.in addit. & Bald. conſil.ccxx.col. penult. verſicu. quædam alia fuerunt. lib. iij. & vide amplê per Doct.s̃.proximè alleg.quādo pœna ſtatuti tollat pœnā iuris communis, vel ecōtrà. de quo vide quæ dixi in §. xvj.in gloſſ.j. de iuriſdict.omnium iudic.& Barto.in diſputatione ſua incipiente, Piſanæ ciuitatis.colum.ij. verſicu. viij.& Barto.in l. de quibus.ff. de lega.col.iij. ver.oppo.ad fi. & ibi Alexand. in addit.& etiā Bartol.in colū. iij.in princip.ponunt quòd conſuetudines conſiſtunt in facto,& maximè per Barto.& Alex.ibi in addit.in ij.q.& amplè ibi per Doctor.modernos.& Docto.in l.ij. C.quæ ſit longa conſuetudo.

Adde deductis hîc,Bal.omnino in l.ea quidem.ad fi.& quod ibi poſui in apoſtil. ad ipſum.in ver.generalis infamia.C.de accuſat.& ad materiā ſtatutorū.an generale reſtringatur per ſpeciale, vide omnino Alex.conſi.ſuo ciij. & ſeq.volu.iiij.

M 3 ad quem,

A Adde Abb.& Fely.ſ.in j.& ij.addit.alleg.Et quid in priuilegijs.vide text.in cū veniens.de præſcript.cum ibi plenè not.& Ludo.Bolog.in dicta l.quoniam.de cō ne.fiſc.deb.& ad omnia dicta hîc per Dyn.vide Angel.in conſil.cx.col.j.verſicu. porrò.& in conſi.ccxxiij.

Adde bonū text.quod & ibi not.in l.alimenta.§.baſilicæ.ff.de ali.leg.& in l.hæres.§.j.ff.de fundo inſtruc.Bar. in l.ſi ſeruus cōmunis.ff.de ſtipul.ſeru.& Petrus de Peruſ.in tract.de quarta epiſco.c.ix.col. viij.

ad quem.† In reſcriptis patet etiam [a] quòd ſpeciale derogat generali. vt ſ.de præbend.c.dudum.& c.quamuis tibi.lib.vj.quæ dicta ſunt ſuperiùs in legatis trahi poſ ſunt facile ad reſcripta. Dyn. 17 A

In reg.Plus ſemper.Argumenta.

1 *Quarta bonorum debetur,ſi eandem legare intendens dimidiam errore ſcripſerit.*

2 *Sententia à pluribus lata, valet in eo, in quo omnes conſenſerunt.*

3 *Abſolutus à fundi petitione, præſumitur abſolui à qualibet eius parte.*

4 *Stipulatio inutilis eſt ſi de vno reſpondeatur de duobus alternatiuè interroganti.*

5 *Stipulatio redditur inutilis per aduerſitatem qualitatis.*

6 *Imperiū merū & iuriſdictio ſunt ſpecies abinuicē diſtinctæ.*

REGVLA XXXV.

PLVS ſemper in ſe continet quod eſt minus.

¶ † Vt ecce ſi teſtator intendens legare quartā partē bonorū,ſcripſit dimidiā,debetur ei quarta,quia dimidia ineſt:vt ff.de leg.j.l.qui quartā.& de hæred.inſti.l.quoties.§.ſed ſi maiorē.Item ſi volens ſtipulari interrogo de xx.& interrogatus reſpondeat de x.valet ſtipulatio de decē.quia maiori ſummæ minor ineſt:vt ff.de verb.oblig.l.j.§.ſi ſtipulanti.[b] † Item in ſentētia,quia ſi vnus arbitrorū condemnat in xv.alius in x.& alius in v.valet ſentētia in 1 2

B Addo quādo pluri ſeu maiori ſumme ineſt. pulchrè Bar.& Alexan.in d.§.ſi ſtipul.vbi ponit Alexā.regulam cum ſex fallen.& aliquas quæſtiones ad materiā.& vide hic Docto. Moder. poſt gl.& Bart. in l.ſi vnus.§.ſi cùm mili.ff.de pact. limit. niſi devolūtate partiū appareat.vt in maiori quātitate non contineat,minor tūc non cōtinetur, nec habet locum hæc regula.vt not.glo.quam faciunt ſinguli.ibi Angel.Alexand.illuſtris doctor Franciſc.de Aret.in j.col.& Lud.Bolog.in ſuis prim.s interpret.in d.§.ſi ſtipulanti.Item limita ſecundum Alexand.in conſilio clxxix.col.vlt.verſicu.nec etiam.vol.v.niſi diuerſæ & ſeparatæ ſint depoſitiones,& vna facta de maiori,& alia de minori:quia tūc in maiori ſumma non comprehenditur minor.vt l.ex facto.§.item quæro.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.vt ibi vide per Moder.in d.§.ſtipulanti.& Dyn.ī.in reg.in toto & deciſ.Capellæ Thol.cviij.

Potes inſuper limitare vltra limit.hîc poſitas & alias quas ponit Alex.in l.ex facto.§.item quæro.ff.de vulg.& pupil.& in l.Sempronius Proculo.ff.de leg.ſecūdo.vt per Panor.in c.fi.de plus peti.ſcilicet hanc regulam non procedere quando negatiuè profertur,& ita not.Archid.ij.q.ix.c.nihilominus.

quinq;,

quinq;,cùm in quinq; omnes cōſenſiſſe videntur:ex eo ꝙ plus ſemper in ſe continet quod eſt minus.vt hîc,& ff.de
3 arbi.l.diē proferre.§.ſi plures.& ſ.de arbi.c.j.lib.vj.† Itē ſi ſim abſolutus à petitione totius fundi abſolutus videor à qualibet eius parte, vnde in qualibet eius parte obſtat exceptio rei iudic.vt ff.de excep.rei iudic.l.Iulianus.& l.ſi quis cū totū.& ff.de re.iur.l.in eo quod plus.& l.in toto.Itē ſi abſolutus ſum à petitiōe vniuerſali vt hæreditatis petitiōe,obſtat excep.rei iud.vēdicāti res ſingulas ex eadē cauſa.vt ff.de excep.rei iud.l.Iul.& l.ſi quis cū totū.& l.eadē rōne.quia plus ſemper in ſe cōtinet qđ eſt mi-
4 nus.¶ † Sed cōtra regulā eſt,qa ſi interrogo vtrū promittas Stichū aut Pāphilū:& rn̄deas de pāphilo tātū,ſtipulatio eſt inutilis,qa interrogatio nō videt̄ præceſſiſſe.ergo plus nō ſemper cōtinet qđ eſt minus.vt ff.de ver.ob.l.inter ſtipulātē.§.ſi ſtipulāte.j.reſpōſo.Sed reſpōdeo,& dico ꝙ ibi nō impeditur ſtipulatio valere ex eo ꝙ nō videat̄ interrogatio præceſſiſſe de Pamphilo:præceſſit enim cū plus cōtineat in ſe minus:ſed ideo impedit̄,quia cōcepta alternatiuè interrogatio de quolibet, videt̄ cōcepta ſub cōditione,ſcilicet ſi alterū nō detur.ff.de opt.leg.l.cùm
5 ita.in prin.† Et ideo ſi rn̄detur ad alterā purè,videtur inter interrogationē & reſpōſionē in qualitate diuerſitas: quæ diuerſitas qualitatis reddit ſtipulationē inutilē.vt ff.
A de verb.ob.l.j.§.ſi quis ſimpliciter.Itē [a] cōtra regulā eſt: quia ſi cōcedatur alicui merū imperiū, vt latrūculatori,
B cui non videtur cōcedi cognitio de re pecuniaria:[b] ergo merum imperium quod eſt plus,non continet in ſe cognitionem cauſarū ciuilium quod eſt minus,vt ff.de iu-
6 di.l.ſolemus. §. latrunculator.† ſed dicendum eſt quòd

A Adde ibi Bart.Pau.de Caſt.Imol.& Alex.pulchrè.& in d.§.ſtipulanti.ꝙ magis vitiat diuerſitas in qualitate quàm in quantitate.& ratio eſt ſecundum Barto.& Docto.in d.§.ſi ſtipulanti.quia diuerſitas in qualitate inducit diuerſitatem circa ſubſtantiam obligationis.vt ſentit hîc Dyn.

B Adde an iudex maleficiorū cognoſcat de cauſa ciuili,vide Inn.in c.cū oporteat.de accuſat.& Bal.& Bar.in l.pen.ff.de caſū.& Barto.& ibi Alex.in addit.in l.interdū.§.qui furem.ff.de fur.& Cy.in l.ſi quis ad fundū.C.ad l.Iul.de vi pub.& Bal.in l.teſtamen.& ibi Docto.C.de teſta.& Ang.Areti.poſt gloſſ.in verb.tramites.in procem.inſtitut.colū.vlti.& Bal.& Lud.Bolo.in ſecūdis interpretat.in l.ſolemus.§.latrūculator.ff.de iudi. vbi dicit quod incidēter bene poteſt cognoſcere.

Adde inquantum dicit iudicē maleficiorū poſſe cognoſcere incidēter de cauſa ciuili.Tu dic hoc verū viuēte eo cōtra quē eſt inchoata cauſa criminalis,ſecus ſi moriatur quia contra eius hæredē pronuntiare non poſſet.l.diem functo.& ibi Bar.ff.de offi.aſſeſſo.ſecundum Rom.ſing.cccxxv.incip.quæro nunquid.nec etiam contra tertium.vt no.ſingul.Barto.in alleg.§.qui furem.quôd intelligo quando procedatur per viam accuſationis, non autem per viam inquiſitionis : vt not.Innocent.in capit.cùm oporteat.de accuſ.licet Bald contrà in l.ea quidem.col lat.vj.C.qui accuſare non poſſ.& Alexand.in l.interdum.§.qui furem.ſ.allegat.ff.de furt.puto autem quòd ſi tunc vocaret iudex ciuilium cauſarum ꝙ iudex ma-

 merum

merum imperium & iuriſdictio ſunt ſpecies diſtinctæ & ad inuicem ſeparatæ.[a] vt no.ff.de iuriſd.om.iud.l.imperiũ.& ideo vna conceſſa nominatim, potius videtur altera denegata.vt in §.latrunculator.arg.C.de procur.l.maritus.& de pact.conuen.l.fi.& ff.de vulg.& pupil.ſubſti.l.ſi ita quis.& l.ſi cui ex filio.& l.ex facto.§.item quęro.hîc autẽ loquitur de illo pluri ſub quo minora continentur vel comprehenduntur, vt ſpecies, vel partes.& eodẽ modo reſponderi poteſt ad c.cui de non ſacerdotali.ſ.de præben.quia poſito etiam ꝙ nõ ſacerdotalis eſſe maior quàm ſacerdotalis, conceſſa nõ ſacerdotali videtur ſacerdotalis potius denegata:quia non ſe habet vt pars & totum de quibus loquitur regula, ſed habent ſe vt diſtinctæ ſpecies inuicẽ ſeparatę.

In reg.Pro poſſeſſore.Argumenta.

1 *Poſſidere dolo deſinens perinde tenetur, atq; ſi poſſideret.*
2 *Actio vtilis & directa non differũt in ſubſtãtia.& nu.17.*
3 *Poſſidere qui dolo deſijt, quo ad damnum ſuum poſſidere præſumitur.*
4 *Dolus per coniecturas probari poteſt.*
5 *Cautio de euictione quando ei præſtari debeat qui dolo poſſidere deſijt.*
6 *Actio de euictione an cõcedantur eo caſu quo nõ fuit cautũ.*
7 *Actor an debeat cedere actiones ei, qui dolo poſſidere deſijt.*
8 *Poſſidens quo diſcernatur ab eo qui dolo deſijt poſſidere.*
9 *Poſſidere dolo qui deſijt in actionem in rem ſine ceſſione habeat, ſi æſtimationem ſoluerit.*
10 *Solutio æſtimationis habetur loco emptionis.*
11 *Debitor ad plura alternatiuè obligatus:eligere poterit quod ſoluere velit.*
12 *Aeſtimatio quando ſolui debeat, vel res ipſa reſtitui.& numero ſeq.*
15 *Aeſtimationem ſoluens cùm non poſſideat, an citra ceſſionẽ habeat actionem in rem.*
16 *Poſſidere culpa deſinens, quo differat ab eo qui dolo deſijt.*
18 *Dominum vtile an cenſeatur is habere, cui ceditur vel venditur actio in rem.*
19 *Dominium non acquiritur ſine poſſeſſionis apprehenſione.*
20 *Actio in rem transfertur translato dominio.*

REGVLA XXXVI.

PRO *poſſeſſore habetur qui dolo deſijt poſſidere.*

¶†SI dolo deſiiſti poſsidere rem, quam à te petebam, 1
vel petere proponebam, perinde teneris rei vendi.ſicut
tenereris ſi poſsideres.[b] vt ff.de rei vendicatio.l.ſi autẽ. B
§.ſed

leficiorũ poſſet de illis cognoſcere.vt no.Angel.multum notabiliter in l.ſi vacantia.in ij.opp.ver.itẽ ex prædictis.C.de bo.vacã.lib.x.

A Adde Bart.Alexan.& Modern.Doctor.in quo differũt iuriſdic.& imperium.& an iuriſdictio contineat in ſpecie merum & mixtum imperiũ in pluribus:vt ff.de iuriſdict.om.iudi.

B Adde Barto.in l.quoties.ff.ſi famil.fur.feciſ.dic.& Dy.in regula, bona fides.j.eodem.& Iaco.Butr.Bartol.& Ludouic.Bolog.in ſuis primis interpretatio.in l.ſi culpa.ff.de rei vendi.& Bald.& Ludoui.Bolog.in ſecun-

§. ſed & is.& ff.eo.l.qui dolo.& l.parem.cum multis ſimilib. ¶ Sed opponitur & oſtenditur ꝙ non habeatur
A pro poſſeſſore, vt patet.quia tenetur vtili.[a] ff.de noxal.
l. electio.§.ſi is quem.& ſi poſsideret teneretur directa.
2 †ſed dicendum eſt quòd vtilis[b] & directa non differunt
B in ſubſtantia:vt ff.de nego.geſt.l.actio.& ideo in effectu
pro poſſeſſore habetur. ¶Item opponitur circa idem:
quia poſsidẽti fit ceſsio.vt ff.de rei vend.l.ſi res.& tamen
ſi dolo deſiit poſsidere, nõ fit ceſsio.vt ff.eo.tit.l.ſi is qui
3 dolo.& l.nec quaſi.†ſed dicendum eſt, ꝙ pro poſſeſſore
habetur quantum ad damnum ſuum, non quantum ad
commodum. Item cùm ſemper præſumatur abeſſe dolus, ſi adeſſe non probetut: vt ff.de prob.l.quoties.§.qui
dolo.& de leg.ij.l.cum ita legatur vni.§.ſpecies. Dubitari poſſet rationabiliter, qualiter dolus poteſt probari.
4 †Et dicẽdum eſt ꝙ dolus probatur ex coniecturis.[c] c.ij.
C de renunt.in vj.nam ſi iam eram litem conteſtaturus, vel
dederã ſolùm libellum, vel denuntiaueram ſibi ꝙ eram
daturus libellum, & ipſe deſinat poſtea poſsidere, præ-

dis interpretat.in l.ſi res.ff.de rei vendicatione.in ſequenti limitatione. Dyn.hîc, quòd qui dolo deſiit poſsidere, non habetur pro poſſeſſore quo ad commodũ ſuũ. ſed quo ad ſui damnum.& vide Ang. Aret.in §.omnium autem.colũ.x.verſi.in eadem gl.in fi.Iaſon col.xvj.inſtit.de actionibus.

A Adde, an qui dolo deſiit poſsidere conueniatur vtili vel directa. Bart.& Flor.in l.electione.§.j.ff.de noxal.& Bar.no.in l.quã quam.§.Iulianus.ff.de aqua plu.arcen.& in rub.& ibi Bald.ff.de rei vendic.& Bald.Salicet.& Alexand.in l.curatoris.C.de negot.geſt.& Cy.in l.vna.C.de alie.iudi.mutan.cau.& Ioan.Fab.in §.omniũ autem.col.vj.verſi.veniamus ad ſecũdum.& ibi Iaſ.de Mayno.col.xvj.verſicu.veniamus nũc ad ſecundum.inſtit.de actio.& ibi Dyn.& Abb.in c.j.de alien.mut.iudi.cau.col.ij.ver.ij.opp.& Io.Andr.& Phil.Fran.hic, & Io.de Ana.in c.cũ ſit.de ſimo.& Fely.in cap.pen.in prin.de excep.

B Adde, an vtilis & directa differant in ſubſtantia vel ſpecie.& Ioan.Fab.in d.§.omnium.col.vij.verſi.iuxta hoc.de action.& Bar.in d.l.à Titio.verſic.ij.quæro.& ibi Bal.& Moder.ff.de neg.geſt.Cyn.in l.j.in j.q.& ibi Bal.col.iiij.verſ.modo venio.C.de act.& oblig.& Bar.in l.j.ff.de act.& obl.col.iiij.

C Adde Ioan.Fab.& Iaſ.in §.omnium autem.col.xvij.verſic.veniamus.inſtit.de act.qui idem tenent.& Bar.in l.qui petitorio.in princi.ff.de rei vend.& in l.non ſolum.§.morte.colum.xiiij.ff.de no.oper.& Bal.in Proœm.Decret.col.ij.& Inno.in cap.bonæ.el ij.de poſtul.prælat.& Ioann.Andr.hic in mercur.& Bartol.in l.ſin.autem.§.ſi is qui.ff.de rei vendic.Bald.in cap.fi.ad finem.de iud.Specul.tit.de emp.& vend.§.nunc dicendum.verſicu.ſed nunquid.& Bart.in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.quib.ex cau.in poſſeſsionem eatur.quid de eo, qui nõ per dolum, ſed lata culpa deſiit poſsidere, an dicatur pro poſsidente, vide Io.Fab.& Iaſ.vbi ſ.& Bart.in l.qui reſtituere.ff.de rei vendic.& Bald.in l.vna.C.de alien.iudi.mutan.cauſa.& ad omnia ſuprà dicta vide Ang.Aret.in §.præterea.inſti.de actio.& Fely.in c.pen.col.ij.ver.dum concluditur.& ibi Bal.& Abb.de excep.quando allegans poſſeſſorem dolo deſiiſſe poſsidere, teneatur probare dolum, & quomodo, & textũ in l.dolum.& ibi Doct.C.de dolo.

A Adde gl.& Bar.in d.l.ex diuerſo.§.petitor.ff.de rei vend.& gl.& Bar.in l.litis in ij.q.ff.pro empto.& l.in depoſiti.& ibi vide Modern.ff.de re iudic.gl.& Bart.in §.propter res.ff.rerum amotarum.

B Adde gloſſ.in d.§.petitor.qui tenet quòd ſic.ſed tu habes glo.in l.fin.ff.ex quibus cau.in poſſeſsionem eatur.vbi contrà tenet.& Iac. But.ibi,& Barto.in d.l.litis.ff.pro empto.in ij.q.& in d.l. in depoſiti. & ibi Moder. ff. de re iud.

C Adde, Iacob. Butr.in repet. l. ſi culpa. ff. de rei vendi. & Barto.in d.l. in depoſiti. tenẽt cõtra Dyn. ſed Alexand.ibi in princip. concordat eos, dicens, quòd rei vendicatio non debet cedi reo poſsidenti, qui ſoluit litis æſtimationem, ſed bene actiones perſonales. & ſic debet intelligi Dyn. & in cæteris vero ſequuntur Dyn. quãdo dolo deſiit poſsidere reus, non ſunt ſibi cedendæ actiones. & pulchrè per Bart. & Alexand. in d.l. in depoſiti. Barto. & Doct. Modern.in l. ſi fullo.ff. de condict. ſine cauſ. & Bartol. poſt gloſſ.in l.ſi propter res.ff.rerum amot. Sed an cedens vel vendens tenentur inſtrumenta ſua oſtendere, quibus cognoſcatur de efficacia iurium ſuorum, vide text.& Bar.in l.Titius hæres.ff.de act.emp.& vend.& ibi Bal.in conſi.ccl.lib.j.Lud. de Rom.in conſil.cciiij.

ſumitur dolo deſinere,& ideo cõuenitur ac ſi poſsideret, argu.ff.de rei vendicatione.l.ſi fundum.& ff.de edẽdo.l.quædã.§. nihil.& ex quib.cau.in poſ.eatur.l.ij.& no.eo.tit.l.Fulcinius.§.quid ſit latitare. ¶ Quæri autẽ põt circa materiã huius capituli,de pluribus quorũ quædam nunquàm reperiuntur ſufficiẽter determinata. † Primũ eſt, 5
an ei q dolo deſiit poſsidere,ſi cõueniať,& æſtimationẽ ſoluat,debeat de euictione a caueri?& dicendũ eſt ꝙ aut habuit cauſã ab actore aut nõ:ſi habuit, caueri debet.vt ff.de don.inter virum & vxorẽ.l.ſi donatæ res.in princ. aliàs ſi non habuit cauſam,nõ debet euictione caueri.vt ff.de rei vend.l.ex diuerſo.§.petitor.& de cõdict.fur.l.ſi ſeruus.§.cauere. ¶ †Secũdò quæritur,an ex eo caſu quo 6
nõ caueť poſſet nihilominus de euictiõe b agi re euicta cõtra actorẽ cui æſtimatio ſoluta eſt?Et poteſt dici quòd ſic:qa q æſtimationẽ ſoluit,emere videtur.ff.rerũ amo.l.ſi propter res.ergo licet nõ fuerit dictũ ꝙ de euictione agať,nihilominus poterit agi.C.de euict.l.nõ dubitatur. †Tertio quæritur,an p actorẽ debeãt actiones cedi, ei qui dolo deſiit poſsidere? Et videtur ꝙ cedi non debeant:vt ff.de rei vẽd.l.is qui dolo.& l.nec quaſi. ¶ Econtrà ꝙ cedi debeant.vt ff.de re iudic.l.in depoſiti. † mihi videtur eſſe differentiam inter eum qui poſsidet.& eum qui dolo deſiit poſsidere:qa qui deſiit poſsidere,aut culpa interueniente,aut dolo. Si culpa,debẽt actiones cedi, ff.de re iud.l.in depoſiti.ſi habeat cauſam ab actore:ſed ſi non habeat cauſam ab actore, non debẽt cedi. vt d.l.is qui dolo.& ibi notatur.Si verò poſsideat. c licet p cõtumaciã non reſtituat, & propterea iuramentũ in lite delatũ fuerit actori, æſtimatione ſoluta actiones debẽt cedi.vt ff.de rei vendi.l.ſi res. ¶ Et ratio eſt,quia actor ſibi imputare debet,cũ poſſet petere p̃ciſè cõpelli poſſeſſo-

rem reſtituere : vt ff.de rei vend.l.qui reſtituere. & non petiit:ſed cum dolo poſsidere deſierat.hoc ſibi imputari nõ poteſt,& ideo facilior eſt cauſa excuſandi eum à neceſsitate cedẽdi.Nam cùm poſsidebat.& actor petere poterat præciſe compelli,& non petiit,ſed magis æſtimationem voluit,ſua ſponte alienaſſe videtur, & ideo cedere compellitur:vt ff.de rei vendic.l.eius rei.& l.hæc ſi res. ſed cum dolo deſierat poſsidere non ſponte, ſed ex quadam neceſsitate.& ideo cedere non tenetur : vt d.l.is qui dolo. ¶ † Quarto quæritur,an is qui dolo deſiit poſsidere, & æſti- 9
mationẽ ſoluit,habeat actionem in rem ſine aliqua ceſsione.text.enim dicit.ff.rerum amot.l.ſi propter res.quòd in rem actio ei danda eſt:ſed non apparet vtrũ ipſo iure,an per ceſsionem,& ideo videtur dicendum ſi res erat præſens : id eſt ſi poſſeſſor æſtimationem ſoluens habeat poſſeſsionem tempore æſtimationis ſolute, quòd ſtatim quæritur ſibi dominium, & ideo ſtatim habet rei vendicationem in habitu: a vt d.l.eius rei.& ſi certum petatur.l. certi condictio.§.vlt.licet in actu non habeat niſi deſinat poſsidere:
10 vt notatur de hære.vẽd.l.fin. Et hoc apparet:† quia æſtimationis ſolutio pro emptione habetur : vt ff.rerum amot.l.ſi propter.& pro empto.l.iij.& l.iiij.Sed ſi vendo tibi rem meam penes te conſtitutam, ſtatim transfertur in te dominium, quaſi videatur tradidiſſe.vt inſti.de rerum diuiſ.§.nihil.& ff.de acq.rerum dom.l.qua ratione.§.interdum.ergo ſi æſtimationẽ recipio à te poſſeſſore, ſtatim tibi poſſeſſori dominiũ acquiritur : ſed ſi poſſeſſio nõ erat penes eum qui æſtimationẽ ſoluit: quia fortè dolo deſierat poſsidere, ſicut cauetur in text.regulæ: tunc remaneat dominiũ penes me dominũ, qui æſtimationẽ recepit.& conſequenter in rem actio,quam cedere teneor,ſi culpa deſiit poſsidere : ſecus ſi dolo,vt dictum eſt ſ.in proxima quæſtione. & hoc in rei vẽdicatione directa. Quid autẽ in vtili, infrà quæſtione vj.
11 dicetur. ¶ † Quinto quæri poteſt,quid ſi res redit ad actorem,qui æſtimationẽ recipit,& is qui æſtimationẽ ſoluit,velit rem reuocare,& actor paratus ſit reſtituere æſtimationẽ, an excludat eum qui æſtimationem ſoluit à petitione rei?& videtur quòd ſic.arg.ff.commoda.l.in commodato.§.fi.& l.rem mihi.in prin.& de condict.ſine cauſa.l.ſi fullo.Econtra videtur.vt ff.de rei vẽd.l.ſi culpa.& ideo Gloſſatores iuris ciuilis va-
12 riant:quia dicũt in l.in cõmodato.§.fi.† ꝙ eſt in electione illius q æſtimationẽ recipit vtrũ reſtituat rem vel æſtimationẽ : & hoc propter hoc eſt,quia cũ alternatiuè teneatur ad alterũ:vt ibi patet in tex.ergo ſecũdum regulã debet eſſe electio debitoris cõuenti: vt ff.de iure dot.l.plerunq;.& j.eod.in c. alternatiuis. alij diſtingũt : quia ſi æſtimationẽ ſoluit ille qui habet cauſã à domino:vt cõmodatarius & depoſitarius,fullo

A Adde,quòd idẽ tenet Bar.in l.ſi propter res.ff.rerũ amot.in j. oppo. hic per Dyn.alleg.& in vij. §. q.i.& vide Bartol.in l.ſi culpa. ff. de rei vendic. & in l.j. colum.iij. verſi. vidẽdum.in vlt. membro. ff. de act.& obl.

& ſimiles, tunc eſt in electione ſua petere rem vel æſti-
mationẽ: aliàs fit electio domini, ad quẽ redit poſſeſsio:
quia aliàs ſi dolo cõmodatarij, vel depoſitarij res abſit,
& mihi eo nomine condemnetur, teneor ſibi cedere a-
ctiones mihi cõpetentes, vt ff.de re iudi.l.in depoſiti. ſe-
cus, ſi non haberet cauſam à me, vt ff.de rei vend.l.is qui
dolo.& ita gl.in l.ij.ff.de condict.ſine cau.de rei vendic.
l.culpa. & iſta diſtinctio videtur ſatis rationabilis. Mihi
tamen videtur aliter diſtinguẽdum: †quia aut tempore 13
æſtimationis ſolutę poſſeſsio rei erat penes eum qui æ-
ſtimationem ſoluit: aut non: ſi erat penes eum, dominiũ
cœpit pertinere ad eum. vt ff.de rei vẽdi.l.eius rei.& cõ-
ſequenter deſinit pertinere ad dominum qui æſtimatio-
nem recipit: quia nõ poteſt eſſe apud plures inſolidum.
vt ff.commoda.l.ſi vt certo.§.ſi duobus.& de caſtren.pe
cu.in l.hæreditatẽ.§.pater. Si ergo is qui cœpit eſſe do-
minus, petat ab eo qui deſiit in totum dominus eſſe, &
poſſidere, neceſſe habebit reſtituere rem: nec auditur, ſi
velit reſtituere æſtimationem.argu.ff.de rei vendi.l.qui
reſtituere. quia cum ſponte ſemel æſtimationẽ recipit,
cum poſsit præciſe conſequi rem: conſequenter videtur
renũtiaſſe rei arg.ff.de lege commiſſo.l.ſi fundus.& de
pac.inter emp.& vẽd.l.cõmiſſariæ & ideo fruſtrà poſtea
conatur retinere rem illam cui ſemel renuntiandũ pu-
tauit.ar.ff.de ſtatu ho.l.liber homo. & C.de rebus cred.
l.ſi quis iuſiurandũ.† Sed ſi non erat poſſeſsio penes ſol- 14
uentẽ tempore æſtimationis ſolutæ: tunc dico aut appre
hendit poſſeſsionem antequam rediret poſſeſsio ad do-
minum, aut non. Si reprehendit, ſtatim eſt ei quæſitum
dominium, & deſiit pertinere ad eum qui æſtimationẽ
recipit, quia rem habere non poterat probabiliter: & po
terit habere locum diſtinctio poſita in præallegata. a l. A
ij.de cõdi.ſine cau.vt diſtinguatur. Aut ille qui æſtima-
tionem ſoluit, habebat cauſam à domino, aut non, vt di-
ctum eſt. ſed ſi non apprehendit antequã rediret ad do-
minum, ſubdiſtingue: aut dominus ceſsit actionẽ ſoluen
ti, aut non: ſi ceſſerat, habet neceſſe reſtituere rem: vt ff.
de rei vend.l.ſi culpa. circa fi. non ceſſerat, eſt in electio-
ne ſua reſtituere rẽ vel æſtimationẽ quã percipit. vt d.l.
in commodato.§.fi.& hoc caſu poteſt propriè locum ha
bere gl.ibidem poſita, quæ concedit electionẽ conuen-
to.† Sexto quæri poteſt, an ille qui ſoluit æſtimationem 15
cùm

A Adde, quòd Bartol. in d.l ſi fullo, quæ eſt ij. ff.de condi. ſine cau.in iij.oppo. dicit Dy.hic diuinare quantũ ad d.l.ij.& vide ibi Bal.maximè Fulg.& Mod.& Bar. & Doct.in l.incómoda, vbi dicit, tres eſſe actiões quæ cõpetunt huic qui ſoluit æſtimationẽ: videlicet actio ex eo contractu, conditio ſine cauſa, & rei vendica.& adde Bartol.& Bald. poſt Iac. Butr. in d. l. ſi culpa. & quod no.Bal. in conſi. cccxvj. libro ij.& deciſ. Capellæ Tholoſ. notab.ccvj.

A Adde Cyn.in l.vna.in vlt.q.de alie.iudic.mutan.cauſ.facta.& in l.certi iuris.C. de hæred.vend.& Bal.in d.l.ſi culpa.ff.de rei vend.& Bart.in l.j.col.v.verſi.quæro ſi vtilis cedatur.ff.de act.& obliga.& Bald.in l.ex nominis.C.de hæred.vendicatio. & Felin.poſt Abba.Sicul.& Doctor.antiqui in dicto cap.penult.de exceptionib. in principio.

cùm non poſsideret, quia culpa fortè vel dolo poſsidere
deſierat, habeat vtilem in rẽ ſine aliqua ceſsione? a quod
A non videtur. quia lex dicit actionem cedendam: vt dicta
l.hæc ſi res.& l.ſi culpa.& ff.de re iud.l.in depoſiti. ergo
ſine ceſsione non datur: quia ſi ipſo iure ſine ceſsione da
retur, ſuperuacua foret ceſsio.& propterea nõ facienda:
vt ff. vt legati nomine caueatur.l.hæc ſtipulatio.§.diuus.
Azo autem dicit in glo.quæ eſt in eo.ti.l.eius rei.& præ-
dicta l.ſi culpa.quòd vtilem in rem habet, quia ius acto-
ris emiſſe videtur, dando litis æſtimationem. vnde tan-
quam emptor habet vtilem.vt C.de hæred.vend.l.fi. em
ptorem autem conſtat habere vtilem ſine aliqua ceſsio-
ne: b vt eo.tit.l.emptor.& l.poſtquam.& l.verò.& no.C.
B de leg.l.ex legato. ergo is cui dolo deſiit poſsidere habet
vtilem æſtimatione ſoluta ſine aliqua ceſsione.ad arg. ꝙ
ceſsio ſit ſuperuacua, patet reſponſio: quia per ceſsionem
incipit habere directam nomine cedentis, quam ſine ceſ
16 ſione nullo modo habet. ergo nõ eſt ſuperuacua. † Item
contra Azonem, quia ſecundum hoc non videtur diffe-
rentia inter eum qui deſiit culpa poſsidere, & cũ qui do-
lo, cùm vterque habeat vtilem æſtimatione ſoluta ſine
aliqua ceſsione.& tamen lex notabiliter ponit differen-
tiam: quia vni dicit actionem cedendam, alteri non. vt in
præalleg.l.ſi culpa.& l.is qui dolo. Sed dicas non eſſe dif
ferentiam quantũ ad vtilem quæ ex ficta venditione da-
tur: quia illã vterq; habet æſtimatione ſoluta. Sed differẽ
tia remanet quantũ ad directam cuius exercitiũ, per ceſ-
ſionem transfertur. quia cùm ceſsio non fiat doloſè, ſi ab
actore cauſam non habeat: ergo vterq; poterit intentare
directam. Ei autem qui culpa deſiit poſsidere, fiet ceſsio,
& non poterit intentare directã. Item contra Azonem:
17 † quia non eſt differentia inter directã & vtilem: quo ad
ſubſtantiã imò vtilis & directa eſt eadẽ in ſubſtantia: ſiue
eadẽ eſt ſubſtãtia vtilis & directæ. vt ff.de neg.ge.l.actio.
& no.C.de act.& obli.l.ij. Sed reſpõdeo pro Azone: quia
licet ſit eadem ſubſtantia vtriuſque, tamen differre poſ-
ſunt accidente, ſicut homo ab homine. Accidere enim
poteſt

B Adde quot ſunt caſus in quibus tranſit vtilis ſine ceſſione. gloſſ. & doctor.in l.emptor. & l.ex legato. hîc alleg. & Cyn. Bartol. Bald.Sal.& Alexan.in l.qui ſtipẽdia.C.de procurato. licet ſit regulare quod nõ tranſeat vtilis ſine ceſsione: vt l.j.ff.pro ſocio.cum duabus ll. ſequent. & vide Bartol. in d.l.j.colũ. v. verſi.quæro an ex ſolo. ff.de actio.& oblig. & Doctor.in dicta l. qui ſtipendia.

poteſt ꝙ directæ obſtet exceptio, & non vtili: & ecõtrà a A
ꝙ obſtat vtili & non directæ. arg. eorum quæ leguntur.
ff. de pact. l. ſi cum emptore. & de tranſact. l. fin. & de ſo-
lut. l. ſi duo. Et propterea expedit aliquando habere plus
vnam quàm alteram, & per hoc apparet effectualem re-
manere differentiam inter eum qui culpa, & eum qui
dolo deſiit poſſidere. & conſequenter opinio domini
Axonis abſurditatẽ non continet. ¶ † Septimò quæri po- 18
teſt an ille cui ceditur vel venditur in rem actio habeat
dominium vtile,[b] ſicut ecõtrà qui æſtimationem pro re B
ſoluit habet vtilem in rem, vt dictũ eſt in proxima quæ-
ſtione? & videtur primò ꝙ ceſſat actione in rem domi-
nium tranſeat: quia ceſsio actionis & traditio inſtrumen
torum paria videntur. vt ff. de leg. j. l. ſeruum filij. §. eum
qui. & de leg. iij. l. qui chirographum. ſed traditio inſtru-

A Adde ꝙ per iſtam rationem præcedentem tenet Dy. in l. ſi mihi. in princ. ff. de leg. j. ꝙ quando ceſsionarius agit, debeat exprimere vtrum agat vtili vel directa, & idem tenet Bal. in l. j. q. vlt. C. de act. & obl. Alex. conſi. clxxxvij. col. ij. verſi. ij. ex alio vol. ij. de quo per Spec. tit. de procu. §. ſequitur. ver. ſed nunquid agens ex iure ceſſo. qui tenet contra Dy. licet Io. And. ibi in add. ſequatur Dy. ſed Bart. in l. ſi duo rei. ff. de ſolu. dicit ꝙ ex tenore libelli poteſt apparere an intẽtet directã vel vtilem. & vide ibi Alex. in add. Bar. ſed quæritur an ceſsionarius teneatur facere fidẽ de inſtrumento ceſſionis ante lit. conteſtatã vide Bar. & Bald. vbi ſ. qui dicunt ꝙ ſi agit directa nomine cedentis, tenetur facere fidem: ſecus ſi vtili nomine ſuo. & ad prædicta omnia. vide Bar. in l. qui ſtipendia. C. de procur. & ibi Bal. quo ad primam q. quia quo ad vltimam tenet ibi in fi. ꝙ etiam debet ante litis conteſt. fieri copia inſtrumenti ceſsionis, ex quo in libello fit mentio de ceſſione, niſi iure tunc ſe edere non poſſe. per no. per Inn. in c. j. de prob. & tenet Bart. in l. edita actio. quod no. quia ita ſolet practicari in curiis. & vide deci. Capel. Thol. ccxcv. quædam tenet. licet contrarium teneat deciſ. Parla. Delph. ccccclxvij.

Adde quod notaui in apoſt. in præallegata deci. & in addit. ad Stylum Parlam. parte j. tit. an pars agens. ver. j. dixi in addi. ad Bar. in l. poſtquàm. §. ſi dies. in verſi. teneatur poſt Alex. & alios. ff. vt leg. no. caue. Feder. de Senis conſi. cxj. Alexã. conſi. iij. vol. ij. & Barth. Soci. in ſuo tract. fal. reg. cxiij.

B Adde Bal. in l. per diuerſas. in xj. q. C. mand. & Bart. in l. ſi. de hær. ven. Dy. Bar. Ang. & Imo. in l. j. ff. pro empto. ad q. domini Dy. vide Bar. in j. col. videndum eſt. in vlt. membro. ff. de act. & oblig. & Bal. in l. j. col. j. C. de alie. iud. mut. cau. & quæ not. Bart. & Lud. Bol. in l. ſi res. ff. de euict. & no. ꝙ licet ex ceſsione cõpetat vtilis actio ceſsionario, non tamen vtile dominium: quia ſine traditione non poteſt quæri: vt l. traditionibus. C. de pact. & tenet Dy. hîc, & Bal. in conſi. cliij. in fi. verſi. conſiderandum. lib. j. & quomodo ceſsionario debet formare libellum, vide Bar. in l. fina. C. de hæred. vend. vbi dicit ꝙ debet dicere ꝙ talis pertinet ad Titium iure dominij, vel quaſi. & vide doct. ſ. all. & Bal. in l. ſi culpa. & ibi Alex. in add. ad Bar. ff. de rei vend. & Bal. in l. eum qui. §. prætor. ff. de publ. & Dy. hîc in fi.

Adde an procedat libellus ille: peto tamen fundum quem dico ad me pertinere iure dominij vel quaſi. Lanfran. de Orian. in c. quoniam contra. §. petitiones. & ibi dixi in apoſt. in ver. iure dominij. nu. 7. de prob. & Fel. in c. ij. col. vij. verſi. ij. aggreditur. poſt Panor. ibi de libel. obl.

mentor

mentorum inducit tranſlationem dominij: vt C. de dona. l. j. ergo ceſsio
actionis in rem. Econtrà videtur ꝙ non tranſeat, quia ad acquiſitionem
vnius iuris non ſequitur acquiſitio alterius, in cuius acquiſitione factum
verum requiritur, vt ff. de acquir. poſſ. l. cùm hæredes. in princ.
19 ¶ † Cõſtat autem ꝙ in acquiſitione dominij requiritur verum factum,
id eſt apprehenſio poſſeſsionis: vt C. de pact. l. traditionibus. & de rei vẽ.
l. pe. C. & ff. eod. tit. ſi ager. & de act. emp. & vend. l. Quintus. & de act. &
obl. l. obligationum ſubſtantia. Ergo licet per ceſsionem acquiratur vti
20 lis in rem, non propterea ſequitur quod acquiratur vtile dominiũ. † Di
co igitur ꝙ transferendo dominium, trãsferre videor actionem in rem
quę pro dominio datur: vt dictum eſt ſ. in proxima q. ſed econtrà ceden
4 do actionem in rem, non propterea trãsfertur dominium. Et eſt ratio,
quia dominium eſt cauſa rei vend. vt ff. de rei ven. l. in rem actio. Ecõtrà
videtur, ſcilicet ꝙ rei vend. non eſt cauſa dominij: ſed ex dominio pro-
cedens, & ideo tranſlato dominio tranſlata videtur rei vẽdicatio quæ ex
dominio procedit & ſequitur, ſed nõ econtra, quia principale trahit ad
ſe acceſſorium. vt ff. de fun. inſtr. l. fundi. §. ſi. ſed econtrà acceſſoriũ non
trahit ad ſe principale, vt ff. de vulg. & pup. ſubſt. l. ex pup. & quib. mod.
pig. vel hypot. ſol. l. Lucius. Quomodo ergo intentat rei vendicationem
qui dominium non habet. cùm rei vẽdicatio detur domino tantùm. vt
ff. de rei vend. l. in rẽ actio? Reſpondeo, intentat vtilẽ ex perſona cedẽtis
propter dominium quod ad cedentem pertinet nomine tamen ſuo qui
experitur, directam verò ex perſona & nomine cedentis intentat. Dyn.

In reg. Vtile. Argumenta.

1 *Electio canonica non vitiatur per confirmationem inutilẽ.*
2 *Donatio facta vltra quingentos aureos, non vitiatur niſi quatenus modum excedit.*
3 *Compromiſſum factum in liberum & ſeruum vitiatur propter adiectionem ſerui.*
4 *Vtile quando per inutile vitietur. & nu. ſeq.*

REGVLA XXXVII.

VTILE non debet per inutile uitiari.

¶ HVIVS regulæ innumerabilia inueniuntur exem-
1 pla. † vt ecce, iure cauetur ꝙ ſi præcedat canonica ele-
ctio, non vitiatur per quancunq; confirmationẽ quoquo
iure inutilẽ, vt ſ. de elec. c. ſi confirmationẽ. Item ſi dãno
hæredem meũ, & regẽ Franciæ decẽ dare, tenetur hęres,
licet regẽ Franciæ dãnare non potuerim, vt ff. de leg. j. l.
ſi duobus. §. hæres. Itẽ ſi pupillo contrahenti præbuit au
A toritatẽ vnus tutor verus & alius falſus,[a] valet nihilomi-
nus contractus ea ratione, qua vtile per inutile non vi-
tiatur.

A Adde ꝙ ſi ſint duo teſtes. quorũ vnus eſt infamis infamia facti, vel aliâs de iure inhabilis ſi & alter verò teſtis ſit multũ fide dignus, ꝙ iſti duo teſtes faciunt plenam probationem: quia integerrima fides vnius ſupplet imperfectionẽ alterius: vt not. Bald. in l. ſi quis ex argentariis. §. quid enim. in principio.

tiatur. vt ff.quod fal.tu.auth.l.j.§.ſed Pomponius.† Item 2
ſi donatio fiat vltra quingentos ſolidos, quatenus excedit modum, vitiatur: quatenus non excedit, non vitiatur: vt C.de donat.l.ſancimus.arg.ff.de conſt.pec. l.ſed & ſi decem.de vſur.l.placuit.& l.pecuniæ.in princ.& l.vſuras.& de iur.dot.l.ſiue generale.& de verb.oblig. quæ extrinſecus.& l.j.§.ſed ſi mihi. Sed contra regulam videtur ff.de arb.l.parui referre.† vbi ſi compromittatur in quendã li- 3
berum & quendã ſeruũ cõpromiſſum eſt inutile in perſonã liberi propter adiectionẽ ſerui. Itẽ videntur obſtare ll. in quibus cauetur ꝙ vtile legatum vitiatur propter tranſlationem inutilẽ: vt ff.de leg.j.l.planè.in prin.& de adi.lega.l.legatum.§.pater.& l.ſi transferã. & ff.de aqua quot.& æſti.l.j.§.itẽ quæritur. vbi per tranſlationẽ inſeparabilẽ vitiatur vtile per inutile.ſed dicũt doc. aliquando [a] ꝙ hæc ſit regula. cætera ſint ſpecialia. quæ ſolutio eſt plana & expedita: ſed in omnibus ſpecialibus eſſet ra- A

ibi Lud.Bolog.in ſuis primis interpretationibus.ff.de edend.& ibi Alex. col.j.verſi.iij.not.& idem tenet Ang.in conſi.j.& And.Barb.repet.Ioan.in Ioannina.ca.Raynaldus. Card.de teſtamen.& Barth.Soc.de Senis.in l.Gallus.§.ille caſus.col.penul.ff.de lib.& poſth.Bal.& Fulg.in l.j.C.de teſtam.& Alex.in conſi.lvj.vlt.col.verſi.ij.poteſt.& in conſi.ccxij.col.iij.verſic.ſed attento.vol.ij.& Sal.in l.in bonæ fidei.col.x.C.de reb.credit. & Felin. in capit. teſtimonium. col.ſ.m.ij.verſicu.ij.nota.de teſtib. Et idẽ eſt in duob[9] notariis rogatis de vno actu, & vnus eſt habilis, & alter inhabilis, quòd valet ſcriptura vt vide per Baldum & doctor. in dicta lege ſi quis ex argentariis. & addo Ioan.de Imol. in conſilio lxix. & ad hanc regul.iam ſupradictã vide Hippol.de Marſi.in ſuo ſingula.cxcvj.& quæ dixi in §.vj.& ix.in gloſſ.iij. de iuriſdict.omnium iud.in lib.Conſuet.Biturigum.

Adde Feli.in c.teſtimonium.col.ij.verſic.adde alium caſum.de teſt.& do.meum do.Philip.Decium.conſi.cxxxiij.col.ij.volu.j.

A Adde ad iſtam regulam quando vtile vitietur per inutile, Io.Fab.& Ang.Aret.inſt.de inut.ſtip.§.quod ſi quis.& Bal.in l.certi condictio.§.quoniam. col.iij.ver.dicimus.ff.ſi cer.pet.& ibi Alex.& Bar.in l. Græcè.§.illud.ff.de fideiuſſ. & ſolet recurri ad gl.ord.in l.pecuniæ fœnebris.ff.de vſur.& Cy.& Bal.in l.ſancimus.C.de do.& Bar.in ſua diſp.incip.Lapus.col.ij.ver.viij.& Alex.& Fran.de Are.in l.j.§.ſed & ſi mihi.ff.de ver.obl.vbi dant multas remiſsiones in hac materia præſertim per Alexan.in princ.& vide Spec.tit.de arb.§.ij.ver.ſi compromittatur. & tit.de app.ver.ſed pone.& Abb.in c.cum tempore.& de arb.& in c.Maſſana.in fi.poſt gl. de elect.& Card.Alex.in c.turbat.& c.ſi quid.xxxvij.diſt.Bart.in l.ſponſus. §.j.ff.de donat.inter vir.& vxo.& Pau.de Caſt.in conſi.ccccxxij.in antiq.& Io.Fab.in §.fideiuſſores.inſt.& fideiuſſoribus:& plura cumulata per And.Siculum vulg. Barb.in repet.c.Raynaldus.char.antepe.& ſeq.de teſta.per Spec.in ſuo aureo repertorio.tit.vitiarus:vel non.& Ang.in conſi.cv.circa princ.

Adde ad hoc not.glo.adiectionem in l.ſi ſibi.in ver.vtile per inutile.ff.de ſtipul.ſer.Dy.in l.Græcè.in ver.an vtile per inutile.ff.de fideiuſſ. Pan.c.dilectus.nume.6.in ver.per inutile.de præb.Rom.conſi.ccccxvij.Bart.in l.quæ teſtamento.in verſi.vtile per inutile.de leg.

tionem

tionem ſpecialitatis probabilem aſsignare.

4 ¶ † Alij dicunt quòd aut vtile ab inutili ſeparari poſsit, aut non. Primo caſu vtile per inutile non vitiatur. Secundo caſu vitiatur: vt de aqua quotid. & æſti.l.j.§.item quæritur.& §.Trebatius.& not.ff.de vſur.l.pecuniæ fœnebris.de condi.furt.l.ſi ſeruus.§.bonæ. & C. de agric.& cenſit.l.quemadmodum. vbi determinatur apertè quòd parte indiuidui irritata totũ irritatur. Contra quam ſolutionem videtur ff. commu. prædio.l.proprium.

5 ¶ † Sed dicendum eſt, ꝙ licet ius ſeruitutis exceptæ eſſet indiuiduũ, perſonæ tamen à quibus excipiebatur, erant diuiduæ: & ideo facta relatione ad perſonas indiuiduas, vtile non vitiatur per inutile: quia per relationem prædictam poſsibile eſt vtile ab inutili ſeparari. Sed contra hanc reſponſionem videtur l.præalleg.parui.§.in ſeruũ.
6 ff.de arbit. † Vbi erat ius indiuiduum [a], ſcilicet ferendæ
A ſententiæ & perſonæ diuiduæ, & vtile per inutile vitiatur: ſed ibi agebatur de iure quod nõ cadebat inſolidum in perſonam cuiuſlibet ſeparatim: aliàs ſecus, vt eo.tit.l.ſi ita.& ideo ibi vtile per inutile vitiatur. & in l.prædiũ. agebatur de iure quod inſolidum in perſonã cuiuſlibet ſeparatim cadebat.& ideo vtile per inutile non vitiatur.
B cùm ſit diuiduitatẽ reperire circa perſonas. Latiùs [b] tamen dici poſsit quòd oportet tres caſus diſtinguere.nam aliquando duo ſunt concurrentia ad confirmationem vnius actus, quorum vnum eſt vtile, alterum inutile: & tunc ſi vnũ per ſe ſufficeret, valet quod agitur: vt ff.quod falſo tutore auth.l.j.§.ſed Pomponius.& de arbit.l.ſed ſi ita.aliàs ſi vtrunque requiritur, non valet: vt ff.de arbit.
7 l.Pædius. §.in ſeruum. † Aliquando vnum ſolùm eſt factum ex pluribus tamen quibuſdam vtilibus, & quibuſdam inutilibus commixtum, & tunc habet locum diſtinctio. Aut poteſt vtile ab inutili ſeparari, aut non: vt dicta l.j.§.item quæritur.& §.Trebatius, ff.de aqua quotidia. & æſtiua. Aliquando plures ſunt actus diſtantes prorſus & ſeparati, & quorum ſecundus accedere videtur ad reuocationem primi: & tunc ſecundus omnino inutilis non tollit primũ: ſed ſi quid vtilitatis licet non perfectæ contineat, tollit primum: vt ff.ſi cert.peta.l.certi condictio.§.quoniam.& inſtit.quibus modis tolli.obliga.§.præterea.& ff.de lega.j.l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus.& de lega.iij.l.ſi iure.& de iniuſto, rupto, & irrito teſtamen.l.ij. & de his quibus vt indignis.l.cùm quidam. & de lega.j.l.planè.& de adimen.leg.l.legatum.§.pater.& l.& ſi transferam.

A Adde quod indiuiduum dicitur de tribus modis, vt per Bar. in l.Græcè. §. illud.ff.de fideiuſ. & Ang. & Imo.in l.j.§.ſed & ſi mihi.ff. de verbo.oblig. Angel. Areti.§.proxi.apoſt allega.& qui dixi §.in regula, generi.in j.addit. in prin.& Fely. poſt Abb.Sicu. in c.cum ſuper abbatis.de officio deleg.

B Latius. Imò breuius, & verius danda eſt vnica regula negatiua non viciari, ſexies ampliata cum vnica adhuc in propria fallentia, vt nouè dixi in lectu. mea pomeridiana & ſpontanea Tubingenſi. l.j.§.ſed ſi mihi. de verbo. oblig.& in tract.diuidui & indiuidui. C.M.

Iſtæ tamen tres vltimæ videntur ſolutionem deſtruere, ſed non deſtruunt, quia ademptio legati quæ per eas inducitur, poterat ſine tranſlatione vtiliter ſeparatim procedere. & eodem modo reſpondendum eſt ad l. iij. §. minor. de fundo inſtru. lega. Dyn.

In reg. Ex eo. Argumenta.

1 *Legatum nemo conſequi poteſt ex teſtamento quod impugnauit.*

2 *Teſtamentum minus ſolenne dicens, an, ſi ſuccumbat, poſſit in eo ſibi legatum petere.*

3 *Teſtamentum dicere falſum, inofficioſum, & minus ſolenne differunt.*

4 *Teſtamentum dicens inofficioſum, dicit teſtatorem non eſſe mente ſanum.*

REGVLA XXXVIII.

EX *eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus eſt impugnare.*

¶ † S I teſtamentum in quo mihi legatum erat reli- 1
ctum dixi falſum vel inofficioſum, non poſſum petere legatum in eo mihi relictum. quia aut pronuntiatũ eſt contra teſtamentum: & tunc ideo non debetur; quia ex teſtamento ᵃ falſo vel inofficioſo leg. nõ debentur: vt ff. 2
de inoffi. teſta. l. Papinianus. §. ſi ex cauſa. & l. Titia. & de petit. hære. l. ſi teſtamentum falſum. Aut pronuntiatum eſt pro teſtamento: & tunc ideo non debetur, quia niſus extitit impugnare. Et ideo non debeo cõſequi fructum ex eo, vt hîc. & in d. l. Papinianus. §. meminiſſe. & C. de his quib. vt indi. l. alia. † Sed opponitur & videtur quòd 3
etiam ex teſtamento, quod niſus ſum impugnare conſequor legatum; quia ſi dixi teſtamentum minus ſolenne, licet ſuccumbam, petere poſſum legatum mihi in eo relictum: vt ff. de his quib. vt indig. l. poſt legatum. Sed dicendum eſt q̃ ibi deſiſtit ante ſententiam. & ideo parcitur ei. ſed §. meminiſſe. & l. alia. vel ſi perſeuerauerit vſq; ad ſententiam. † Dicendum erit differentiam eſſe, inter 4
eum qui dixit falſum, & eum qui dixit inofficioſum: & dicendo, ſuccubuit ex parte vna: & inter eũ qui dixit minus ſolenne ex parte altera. Nam qui dixit falſum vel inofficioſum, perdit relictum: vt in præalleg. l. & hîc. Et qui dixit, minus ſolenne, non perdit: vt l. poſt legatum. ¶ Ratio autem eſt, quia dicendo falſum, impugno non ſolùm

A Adde plenè Cy. Bal. Pau. de Caſt. & Alexã. Imo. in l. alia. & Bar. in l. Polla. C. de his quibus vt indi. & Bart. latè in l. poſt legatum. ff. de his quib. vt indi. & in l. cũ filio. in prin. ff. de legatis j. & Bald. conſi. ccccl v. incipien. quidam mœchus. lib. ij. & in conſi. lxx. incipien. quãdo ſapientes. volu. iij. & quod no. Dyn. in regula, beneficium. fol. 3. & Bar. in l. ſi is qui. columna xviij. ff. de vſucapio. Sed quid ſi quis accepit id quod ſibi debet ex donatione cauſa mortis ſeparata à teſtamento, an poſſit teſtamẽtum infringere tenet Ludo. de Vrbe in ſingulari 478. incip. accipiens ſibi. quòd non, per textum ſingul. quem dixit non eſſe alibi. in l. ſi verò. verſic. ſed ſi mortis. de bonis libe. & vide ad intellectum huius regulæ, Innocen. & Abba. Sicu. in c. ex

parte decani. in glo. in verbo, dicebant. & ibi Felin. de reſcriptis.

A Adde quando quid prohibetur, videatur id per quod peruenitur ad illud prohibitum. Bar. & Bal. in antiqua lect. in l. oratio. ff. de ſponſa. vbi ſequuntur Dyn. hîc & vide glo. Cyn. Bar. & Alexan. Imo. in l. ij. ff. de iuriſd. om. iud. & Cyn. Bal. & Salic. in l. j. C. ſi rector prouinc. vbi ponunt quatuor brocarda. primum vt dixi ſi impeditur principale & eius antecedens. Secundum eſt quãdo principale prohibetur, & eius conſequens. de iſtis duobus habet hic per Dy. & de hoc ſecũdo per Bart. in l. non dubium. C. de legibus. Alia duo brocarda ſunt permiſsiua, ſcilicet quòd vbi aliquod principale permittitur, & eius antecedẽs intelligitur eſſe permiſſũ: vt d. l. ij. de iuriſdi. om. iudic. Quartum eſt, cum quid permittitur principaliter, & cõſequens ſine ſequela permitti intelligitur. de quibus: vide ſ. per doc. & Bar. in l. ambitioſa. ff. de decret. ab ord. fac. qui ſecundum Bal. in d. l. j. ſi rector prouin. col. vlt. fundauit tractatum in d. l. ambitioſa. ſuper his brocardis quæ furatus fuit Petro. Et quo ad primum brocardum vide Ioan. And. in clemen. eos. ſuper verbo, contrahere. de affinitate & conſang. & hîc Philip. Franc. & quo ad ſecundum Bal. in l. ſi is. C. de prædiis mino. & Ang. in authen. vt cùm de appel. cog. & in hac conſtit. quæ de dignit. & quæ not. Dy. in regula, cùm quid vna via. infrà eo. & Abb. & Felyn. in c. nam concupiſcentiam. de conſtitu.

ſolùm inſtitutionem, ſed etiam legata: ſecus ſi dico minus ſolenne, cùm etiam ex non ſolenni voluntate, id eſt non ſufficiente ad inſtitutionem, poſſunt legata deberi.
4 † Item cum dico inofficioſum, videor dicere teſtatorem non ſanæ mentis: vt ff. de inoffic. teſta. l. ij. & l. Titia. & de leg. iij. l. patronus. §. fi. & conſequenter nec hæredem inſtituere, nec legata relinquere poſſe. Dyn.

In reg. Cùm quid. Argumenta.

1 *Prohibito aliquo prohibetur ea per quæ ad illud peruenitur.*

2 *Prohibito aliquo cenſentur etiam prohiberi ea, quæ ad illud ſequuntur.*

3 *Matrimonio vetito vetita ſunt ſponſalia. & nu. 5.*

4 *Venditio ſi prohibeatur, traditio prohiberi cẽſetur. et nu. 6.*

REGVLA XXXIX.

CVM *quid prohibetur, prohibentur omnia quæ ſequuntur ex illo.*

¶ D V AE ſunt regulæ quæ videntur æquipollere per
1 omnia. † Prima ᵃ cùm quid prohibetur: & omne id per
A quod peruenitur ad illud, videtur prohibitum: vt ff. de ſponſa. l. oratio. & de fideiuſ. l. cùm lex. C. de natura. lib.
2 l. legem. in fi. † Secunda eſt, cùm quid prohibetur, prohibentur & omnia quæ ſequuntur ex illo, vt hîc. & C. de legib. l. non dubium. & tamen ſunt omnino diuerſæ: quia prima loquitur de conſequentia prohibitionis mediorum, per quæ peruenitur ad extremum: ſecunda loquitur de conſequentia prohibitionis extremorum, quæ
3 procedunt ex primo prohibito. † Verbi gratia: de primo, ſi prohibetur matrimonium inter aliquas perſonas, videntur prohibita ſpõſalia per quæ peruenitur ad ma-

trimonium : vt in d.l.oratio. Item verbi gratia de ſecundo, prohibetur
venditio fundi dotalis,vt in l.rē in præſenti.§.& cùm lex. C.de rei vxo.
act.& inſtit.quib.mod.alie.licet.in prin.& ideo ſi vendatur & tradatur,
traditio quæ ex vēditione ſequitur,videtur prohibita, propterea domi-
num non transfertur:vt inſtit.quib.mod.aliena.licet.circa prin. † Item 4
prohibetur venditio aſcriptitij ſine gleba , & ideo ſi vendatur , & datur
traditio quæ ex venditione ſequitur,videtur prohibita,& propterea do-
minium non transfertur:vt C.de agric.& cenſit.l.quemadmodum.lib.
xj. Item prohibetur alienatio rei eccleſiaſticæ non ſeruata ſolennitate
quæ à iure ſtatuitur.s.de reb.eccle.non alie.& C.de ſacroſan.eccle.l.iu-
bemus.& in authen.hoc ius porrectum. & xij.q.ij.c.ſine exceptione.&
ideo ſi vendatur & tradatur dominium,non transfertur: imò ipſe præ-
latus vel œconomus ad vendicandum admittitur : vt d.l.iubemus.
¶ Sed contra primam regulam videtur ff.de ritu nup.l.ſi quis officium.
† vbi licet matrimonium ſit prohibitum , non videntur eſſe prohibita 5
ſponſalia,per quæ peruenitur ad matrimoniū. Sed dicas quòd aut cauſa
prohibitionis matrimonij erat perpetua , aut temporalis : ſi perpetua,
videntur eſſe prohibita ſponſalia : vt in l.oratio. ſi temporalis, non vi-
dentur prohibita : vt in l.ſi quis officium. † Contra ſecundam regulam 6
videtur.ff.de fun.dot.l.penult.& de vſucap.l.cum vir prædium.vbi erat
prohibita venditio fundi dotalis,& non valebat : & tamen ex ea ſecuta
poſtea traditione dominium trāsfertur irreuocabiliter. ¶ Sed dicas,aut
cauſa prohibitionis durabat : & tunc habet locum hæc regula. vt C.de
legib.l.non dubium.aut erat finita,puta quia matrimonium erat ſolu-
tum, & fundus deſierat eſſe dotalis, & ceſſerat lucro mariti, & tunc ha-
bent locum leges contrariæ.Regula ergo debet intelligi cauſa prohibi-
tionis durante. Contraria verò,cauſa prohibitionis ceſſante.Dyn.

In reg.Pluralis.Argumenta.

1 *Legatum poſt annos,debetur poſt biennium.*
2 *Teſtes duo intelligūtur, cùm numerus incertus requiritur.*
3 *Locutio pluralis an & quando tria requirat.*
4 *Pluralis locutio geminat ſingularis ſignificationem.*

REGVLA XL.

PLVRALIS *locutio duorum numero eſt contenta.*

¶ † VERBI gratia : ſi libertas ſeruo legatur poſt 1
annos , de biennio intelligitur. ff. de manumiſſis teſta-
menti. lege , libertas. §.poſt annos. Item ſi promittitur
vel legatur poſt dies a , de duobus intelligitur : vt ff.de A
verborum ſignificatione. lege,inter illam.§.illa legata.
Item

A Adde quòd idem eſt ſi dicatur in diebus illis per text.in dicta l.inter illam. ſecundum gloſ.& Bartol. Alexan.in lege, eum qui Calendis. in princip. ff.de verborum obligationibus. & Ange.in l.libertas. §.finali. ff.de manu.te-

ſtam. Sed quid ſi aliquis promittit alicui in tribus terminis dare decem, nec dicit de quibus intelligetur. Dicit Bar.quòd iſti tres termini debent intelligi de tribus annis.vt ipſe not.in l.iij.in princ.ff.de annuis legat.& Alexand.in d.l.eum qui.licet Lud.Rom.ibi teneat contrarium.Et ad omnia prædicta vide Felyn.in plerunque. de reſcrip.qui idem tenent.ſeq.Bar.

2 † Item vbi requiritur numerus teſtiū ſi certus non adii-
3 citur,ſufficiunt duo: vt ff.de teſtib.l.vbi numerus.¶ † Sed
A videtur ꝙ pluralis locutio requirat tria,a & non ſit con-
tenta numero duorum.vt ff.de optio.legat.l.j.ſed ſi dici
poteſt vt ibi per glo.notatur. Item econtrà videtur ꝙ ſit
contenta vno tantùm,& nō requirat neceſſariò duo:quia
ſi lego tibi Stichum & Pamphilum ſub cōditione,ſi mei
erunt cùm moriar, & vnus tantùm ſit meus tēpore mor-
tis:valet tantùm in eo legatum.vt ff.de conditioni.& de-
4 monſt.l.falſa.§.fi.† Sed ibi non dicit quòd pluralis locu-
B tio ſit vno b contenta:ſed dicit quòd geminat ſignificatio
nem ſingularis,id eſt operatur illud quod duæ ſingulari-
tates diuiſim prolatæ : ſicut patet.ff.de leg.iij.l.qui con-
cubinam.§.ſi Stichus.& C.de impub.& aliis ſubſtitu.l.
quamuis.& ff.ſi quis caut.l.ſi ſeruus.§.j.

In reg.Imputari.Argumenta.

1 *Conditio poteſtatiua ſi non impleatur, quando non implenti imputetur. & nu.ſeq.*
3 *Legatum quando impediatur per caſum contingentem in perſona alterius.*
4 *Conditio non impleta quando imputetur, & cui.& nu.ſeq.*
6 *Conditionem implere impeditus quando ſibi præiudicet.*
7 *Conditio caſualis quando pro impleta debeat haberi.*
8 *Conditio miſta quæ ſit,& quando pro impleta habeatur.*

A Adde quando pluralis locutio ad minus requirat tria. gloſſ.ſing.in §. & quid ſæpe.& ibi Ludoui.Bolog.in ſuis interpretationibus poſt Ange. in authenti.de trien.& ſemiſ. coll.iij.Aliquando ſignificat plura ſecūdum ſubiectā materiā.vt l.ſed ea. ff.de leg.& per Bart.in l.ſeruo. ff.de optio.leg. & quæ notauit Ang.Aret.in §. fina.inſtitut. de iure perſona.& Bald.in §.libertinorū.inſtit.de liber.& Card. Alexā.in cap.ſi offic.libro x.& Bald. conſilio cccxcix. col.iij. verſi.redeo ad primum.& conſi.ſeq.colū.iiij.verſi.& dico.lib.j.& Archid.& Ioan. Andr.in c.is cui.§.ſi verò.de præben.s.eo.lib.& Angel.Aret.in tract.Maleſi.in verbo,pluribus.& ibi Angel.de Arimino in addit.& conſil.cxij.colum.ij.verſicu.propterea.lib.iij.Barto.in l.qui quartam.§.ſi quis vnam.& ibi dixi in apoſt.ad eum in ver.pluralis.in apoſt.de leg.j.

B Adde quādo pluralis locutio verificari poſſit in ſing.Io.Fabr.& Ange.Aret.inſtit.de iure perſo.in prin.col.j.& Bar.in l.falſum.§.fi.& ibi Bal.& Bart.Soc.de Senis.ff.de cōdi.& dem.& Fely.pulcherrimè & latè in c.omnes leges.j.diſt.in prin.& Bal.conſi.ccccxliij.volum.j.& Alex.conſi.cxxxvj.in fi.prin.& in ij.col.vol.v.

Adde omnino Bald.in l.quamuis.& in l.pen.de impub.& alijs ſubſti.& in l.cum quidam.C.eodem titu.Bar.in l.ſeruus.§.ſi plurium in princip.ff.ſi quis caut.Card. Alexand.in cle.j.q.xxxij.de foro compet.Panor.in c.vt priuilegia.num.ij.& ibi dixi in apoſt.in ver.in ſingularitatem.de priuileg.& Alexand.conſi.lxxxiiij.vol.iiij.

***IMPVTARI** non debet ei per quem non ſtat, ſi nõ faciat quod per eum fuerat faciendum.*

¶†PROPRIE procedit iſtius regulæ intellectus in 1
conditione poteſtatiua, quæ pendebat ex facto legatarij
tantùm, vel hæredis ſcripti, vel alterius cui erat adſcripta.
Nam ſi impediatur eã implere per caſum: nihilominus
debetur relictũ: quia non ſtat per eum quominus faciat
quod per eũ fuerat faciendũ. vt ff. de condit. inſtitu. l. quæ
ſub conditione. §. quoties. † Itẽ in ea quæ pendet ex facto 2
illius cui adſcribitur, & alterius, ſi impediatur per eũ ex
cuius facto pendebat. Sed ſi impediatur per caſum in ſua
vel alterius perſona contingentẽ, relictum non debetur:
& tamen nõ ſtat per eũ quominus faciat quod per eum
fuerat faciendũ. vt ff. de condi. & demonſt. in teſtamẽto.
& l. Titio. §. ſi cùm ante nuptias. & ideo meliùs procedit
in conditione verè poteſtatiua, id eſt quæ pendet ex facto illius tantùm cui adſcribitur. Sed regulæ ſupradictæ
videntur multa obſtare. † Primo, quia iure cauetur quòd 3
ſi legatum mihi relinquatur ſub conditione quæ pendet
ex facto meo & alterius, & impedior per caſum in alterius perſona contingentem, legatum nõ debetur. vt ff. de
condi. & demonſt. l. in teſtamento. & ſ. proximè dictum
eſt. Item ſi relinquitur mihi ſub cõditione, ſi intra x. dies
aſcendero Capitoliũ, & impediar quominus aſcendam,
conditio non habetur pro impleta, licet dies quibus fuit
impeditus nõ computentur. vt ff. de conditio. & demonſtrationib. l. quibus diebus. † Præterea vt hæc & alia con- 4
traria ad præſentis regulæ materiam pertinentia ſoluantur, diſtinguendum videtur: quia aut erat implendus modus, aut implenda conditio. primo caſu ſiue impediar
per caſum contingentem in perſonam meam, ſiue contingentem in perſonam alterius, pro impleta haberi debet, vt ff. de legat. j. l. ſi fundum per fideicom. §. Iulianus.
& de legat. ij. l. Lucius. §. quiſquis. Secundo caſu aut erat
conditio poteſtatiua, aut erat caſualis, aut mixta. [a] ſi pote A
ſtatiua aut pendebat ex facto meo tantùm, aut ex meo
& alterius. ſi ex meo tantùm, aut impedior per eũ cuius
intereat non impleri, aut impedior per caſum, aut per
quendã tertiã. † Primo caſu pro impleta debet haberi. vt 5
ff. eo. l. iure ciuili. & de ver. obl. l. in executione. §. ſi. & de
condi. & demonſtr. l. iure ciuili. & quãdo dies leg. ced. l. ſi
poſt diem. §. item ſi qua. Secũdo caſu idẽ, quia pro impleta debet haberi ſi caſu impedior: vt ff. de condit. inſtit. l.
quæ ſub conditione. §. quoties. In tertio caſu tenetur ille
qui impediuit conditionẽ impleri. vt ff. ad l. Aquil. l. inde Neratius. §. j. & de condit. & demõ. l. quibus diebus. in
6 prin. † Sed ſi ex eo meo & alterius: aut impedior, per me,
aut per eũ ex cuius facto pendebat, aut per caſum. Primo
caſu nõ habebitur pro impleta. Secundo caſu pro impleta habetur. Tertio caſu aut conditio eſt adiecta in fauorẽ
meum, aut illius in cuius perſonam contingit caſus, aut
vtriſque, aut dubitatur. Primo caſu habetur pro impleta.
Secundo caſu videtur deficere: & ideo non habetur pro
impleta. Tertio quando vtriuſque. ſi impediat per caſum
in alterius perſonam contingentem, non habetur pro
impleta. Quarto quando dubitatur, præſumitur in fauo-
A rem illius [a] cui aliquid erat ſub conditione aſcriptum:

[a] Adde de natura cuiuslibet cõditionis ſ. poteſtatiuæ, caſualis, & mixtæ, gl. Cy. Bar. Bal. Saly. & Alex. in l. j. & in l. ſi põt. & ibi Benedictum de Plumbi. in repet. C. de inſtitu. & ſub. & gloſſ. & ibi latè Bart. & Docto. Inſuper Barth. Socy. de Sen. in l. teſtamẽto. colum. ij. ff. de condit. & demonſt. Et hîc adde Dy. & quæ ibi dico in regu. cùm nõ ſtat. j. eo. & Bartol. in cõſi. xiij. & ibi Ber. Lãdri. in addit. & Iaſ. in d. l. j. & l. ſi pater. de inſtitut, & ſubſtitut,

[a] Adde quòd Bart. in l. Gaio. §. Imperator. ff. de ali. & cib. legat. & in l. illis libertis. ff. de condi. & demon. & in l. qui concubinã. §. vxori. ff. de leg. iij. & ſing. in conſi. ccxj. reprobat hoc Dy. onus nõ videtur adiectũ in dubio fauore legatarij ſpecialiter in legato alimentorũ, licet Dyn. contrarium voluerit & in regula, cùm non. ſtat. j. eod. & glo. in l. j. C. de leg. & Doct. in l. annua. in princ. ff. de ann. leg. ſed Bald. ſequitur Barto. reprobãdo Dy. hic in ſuo conſil. cl. lib. ij. an q. an alimenta legata poſſint peti extra domũ hæredis. vbi cõcludunt Barto. & Bald. quòd non, ſi in domo poteſt cõmodè morari: ſecus ſi impediatur propter factum & ſæuitiam hæredis. vt probatur expreſsè in l. cõcubinam. §. vxori. ff. de lega. iij. & de annuis legat. l. Mæuia. in principio. & §. j. & de alimentis legat. l. iiij. §. fina. & ibi Bartol. & Alexand. in addit. & plenè Bartol. in l. j. eodem titulo. & Bald. in l. j. & in l. annuali. C. de legat. & Bald. in authent. hoc loco. colum. penultima. C. ſi ſecundò nub. dicit quod nouerca non tenetur ſtare cum priuignis. & idem dicit Bald. in rubri. de cohabit. cleri. & mulie. Et vide Specula. in titul. qui filij ſunt legit. ſ. verſicu. quid ſi viro abſente. & ibi Ioan. Andr. in addit. & Alexand. in l. j. C. de inſtitut. & ſubſtitut. columna ſecunda. & Bartol. in l. diuortio. in princip. ff. ſoluto matrimo. Et idem eſt in marito qui atrociter vxorem ſuam verberauit. & quæ aufugit, ſecundum Dynum Cyn. & Doctor. in l. quod in vxorem. C. de negot. geſt. ſecus eſſet ſi vxor ſua culpa receſsiſſet, vt not. hic in cap. ſignifica. de diuor. & Bald. in l. quamuis. C. de legat. & deciſ. Parlamen. Delphin. quæſtio. cccxxxix. & ibi vide materia alimentorum plures quæſt. quid in filio qui debet ali à patre, & vult habitare ſeorſum, an debeat ali. vide Imol. poſt alios. & quod dixit Alexand. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. in fin. ff. ſoluto matrimonio. Et ad prædicta vide Alexand. in conſilio iij. colum. j. volu. iiij. & Ioan. de Anna. in conſilio liij. incip. viſis his. & ibi Lud. Bolog. in addit. & Angel. conſil. cv. incip. donat. Florian. & Alexan. in conſil. c. colũ. j. lib. j. & Angel. & Salyc. in d. l. j. C. de leg. & Paul. de Caſtro. in d. l. diuortio. gloſſ. Angel. & Luder. Bolog. in ſuis ſecundis interpreta. in authent. de inceſt. nupt. in princi. Bar. & Paul. de Caſtr. in l. cùm ij. §. in cauſa. ff. de tranſact. ſecus eſt in alimentis, & relictis ſcholari. nam debent præſtari in loco ſtudij. vt not. Bartol. in l. ſed ſi ſuſceperit. §. ſi libertis. in fin. de iudi. & Ludouic. Bolog. in dicta authent. de inceſt. nupt. vnde dicit Inn. in cap. ſi. de magiſt. quòd doctor diues tenetur alere ſcholares pauperes. quia

 & ideo

idem Lud.de Rom.in ſuis ſing.fol.4.colum.iiij.

Voluit allegare Rom.ſing.ſuo cxxxviij.incip.volo vnã dicere.& inquantũ dicit quôd pater,tenetur filiũ alere etiã habitã rem ſeorſum amplior, vt teneatur etiã aleret vxorẽ & filios eius ſi nõ habent vnde commodè viuant:vt no.Bald.in l.vbi. verſicu.iſta quæſtio.C.de iure dot.dixi.in apoſt.ad Barto.in l.libertis.§.Lucius.in verb.dom.in fi. poſt Alexand. ff.de ali.leg & in addi.ad Panorm.in cap.ex literis. nume.5. in verſicu.ad alimẽtandum filios.de conuer. in fin.& an pater putatiuus repetat alimen ta à filio putatiuo præſtita. vide quod dixi in apoſtil. ad iſtum in l.ſi neget.in verſicu. cum alimentandi. ff. de liber. agno.& Barto. in l.j.§.competit.ff. ſi mulier. ventr. nom. in poſſeſ.mit.

& ideo caſus in alterius perſonã contingens nihil nocet. vt probatur.C.de inſti.l.j.& ff.de condit.& demon.l.Titio.§.ante nuptias.& §.ſeq.& l.in teſtamẽto.& de annuis legat.in l.Seio.in prin.& l.Męuia.in prin.& de alim.leg. l.Gaio.§.j.de conditio.& demonſtra.l.illis.† Sed ſi erat 7
caſualis conditio expectaretur euentus conditionis.licet enim impediatur impleri per caſum, non habetur pro impleta:vt C.de cad.toll.l.j.§.fin autẽ.& no.ff.de condit. & demonſt.in rubric.† Si mixta, dicendum eſt ꝙ mixta 8
ſumitur duobus modis.nã in vno caſu dicitur mixta,quæ pendet ex facto meo & ex caſu, & in illa ſeruatur idem quod in caſuali.vt not.ff.de condit.& demonſt.in rubri. Alio modo dicitur mixta, quæ pendet ex facto meo & alterius,& in illa quid iuris ſeruetur,dictũ eſt ſuprà,Dyn.

In reg.Acceſſorium.Argumenta.

1 *Acceſſorium ſequitur naturam principalis.*

2 *Acceſſorium quando non ſequatur naturam principalis.*

REGVLA XLII.

ACCESSORIVM *naturam ſequi congruit principalis.*

¶†Si alicui conceditur gratia,& executores dentur,ſicut 1
non finitur gratia morte cõcedentis:ita nec finitur executoris officium quia acceſſorium naturã ſequi congruit a A
principalis:vt ſ.de offic.deleg.cap.ſi ſuper gratia.lib.vj.

A Adde quando acceſſorium ſequatur naturam ſui principalis.Bald.conſi.xxx.in princip.volu.ij.& in l. his. §. mancipia.ff.ſolu.mat. & glo.& ibi Ludo.Bolog.in l.fi.de condict.indeb.in primis interpre.& Hyppol.de Marſili.in ſuo ſing.xvij.incip.acceſſorium.& Alberi.de Roza.hîc.& in ſeq.regul. & an ſublato principali tollatur acceſſorium.vide Cyn.in l.ij.& ibi Doctor.C.de luit.pign.& quod not.in l.ſi parernam.per Bald.& Ludo.Bolog.in ſuis ſecundis interpret.C.ad Velleian.& Ioan.Fab.in d.l.ij.& Barto.in l.j.ff.de penul.leg.& in l.fi. §.Lucius.& ibi Docto.Moder.ff.de condict.indeb.& Philip.Franc.hîc.& Card.Alexand.in c.ſi laicus.xx.diſtinct.& acceſſorium non poteſt trahere ad ſe principale, niſi exprimatur.vt dicunt Petrus de Ancha.& Felynus in cap.cum M.in col.ix.circa princip.de conſtitut.Et vide quando extinguatur acceſſorium extincto principali.Lud.Bolog.in l.vtiq;.ff.de rei vendic.in primis interpreta.& Alex.in addi.ad

& videtur

Bartol.in l.non vtique.& ibi Ludou. Bolog.in primis interpret.ff.de eo quod certo loco.& vide Lud.de Rom.in conſilio cccxxx.& in ſingul.ccccclxxviij. verſic.tu habes regulam.

& videtur hæc regula obtinere, ſiue tractetur de principali inducendo, ſiue tollendo, ſiue confirmando.de inducendo probatur in d.ca.ſi ſuper gratia.de tollendo, probatur.ff.de penu.leg.l.iij.& de pecul.leg.l.j.ij.iij.& iiij. & de fund.inſtr.leg.l.fundi.& de eo quod certo loco.l. centũ Capuæ.§.fi.& C.de vſur.l.eos.& in reg iuris ciuilis.l.cũ principalis.de confirmando, probatur in præal-leg.cap. ſi ſuper gratia. Obſtare tamen videtur.ff.de eo quod certo loco.l.centũ Capuæ.& l.fin.vbi acceſſorium
2 naturam non ſequitur principalis. †Sed dic,quòd aut in acceſſorio reperitur prouiſio,vel diſpoſitio ſpecialis,aut non.Primo caſu habet locum contraria. Secundo habet locum regula, & concordantiæ regulam confirmantes. Eodem modo reſponderi poteſt ad l.ſi cui fundum.de fund.inſtr.leg.& ratio eſt:quia prouiſio & diſpoſitio ſpecialis derogat illi quæ virtute iuris,vel ſignificatione verborum intelligebatur incluſa. vt C.de pact.conuen.l.fi. & de vulg.& pupil.ſubſtit.l.cohæredi.§.qui patrem.

In reg. Qui tacet.Argumenta.

1 *Tacens conſentit,ſi contradicendo impedire poterat.*

2 *Pater dicitur conſentire, qui permittit vt filius decurio creetur.*

3 *Conſentire creditur qui præſens rem ſuã obligari permittit.*

4 *Conſentit qui alium de iure ſuo patitur experiri.*

5 *Præſens & tacens quando non præſumatur conſentire.*

REGVLA XLIII.

QVI *tacet,conſentire uidetur.*

1 ¶†INFALLIBILITER locũ habet
A regula a in illis q cõtradicẽdo poterãt impedire qđ agebatur:vt ſ.de accu.c.ij.lib.vj.nã ibi poterat impedire ne

A Adde, ad iſtam regulam & ſequentem gl.& Doct.in c.nonne.de præſump.Cy. & Doct.in l.inuitus.C.de procur.& Bart.in l.quæ dotis.& ibi Doct.Moder.& Bart. & Soc.in l.ij.§. voluntatem. ff. ſolut. matrim. & Angel. Aret. §. penult.inſtit. quib. modis ius patrię pote.ſol. & de legi.parẽtut.in princip. & Anto. Corſe. in ſuis ſingul.in litera, licentia. & in litera,minor.& Barto.in ſua diſputatio. incipien.mulier habens. colum. iiij.verſicu.circa ſecundum.& Alexan.Imol.in conſi.j.col.pen. l.fin.libr.ij.& in conſ.viij.iij.col. poſt mediũ.verſic.ſed præmiſ. lib.v. & Bart.in l. in adoptionibus.ff.de adop. & Abb. in cap. ex parte decani. in iij. & iiij. col.de reſcript. &in d.cap.nonne. Innoc.in ca. in Geneſi. de electio. & Abb. in conſil. lxxxviij. libr.i. & in cap.penul.de procur.& aliqu id.in c.cum dilectus.in j.col.de conſuet.& in cap.dilecti.de arbit.& per Specu.titut.depoſiti.§.ix.per totum.vbi verò vltra taciturnitatem interuenit aliquis actus poſitiuus:tunc tacens ſine dubio, habetur pro conſentiente:vt not. Bartol.in l.quo enim.ff.rem ratam haberi.& ex hoc infertur quòd qui ſcienter recipit literas alicuius, in quibus dicebatur quôd erat debitor mittentis, neque ilico reclamauit,videtur conſentire. Ad hoc eſt bonum text.in l.ſi

ad in

filiusfam.& ibi Bart.Ang.& Paul.de Caſt.ff.ad Maced.quod nota pro literis cambij.& vide Bart.in l.Titius Seio.ff.de conſtit. Pet.qui dicit illam l.ſi filiusfa.eſſe ad illud dictum ſingul.pro quo vide bonum text.in clem.j.de procur.& ibi Card.Flor.& Docto.& Abb.in d.cap.penul.de procur.& Alex.in addit.ad Bar.in d.l.qui enim.& Cepol.in cautel.xxxiiij.& in conſil.lxij.colũ.iij.verſi.vij.& Ioan. Bapt. in addit. Alb.de Roza.in dictionario. in litera tacens.& Matthæus de Matth. Innoc. colum.iiij.verſ. not. mirabilem modum extorquendi confeſſionem. not.tamen quòd in onerosis, & maximè obligantibus perſonã, regulariter tacẽs habetur pro contradicente. & hic per Dyn.in reg.ſequen.is qui.& not.ff.de procur.l.filiusfam.§. inuitus.ſecus in re concupiſcibili,ſeu & commodum afferente.vt not.in l.qui patitur.ff.mand.& fuit theorica Innoc.in d.cap.in Geneſi, & quod habetur per Ioan. An.in gloſſ.hic & in cap.ſicut.de elect.ſ.eo.lib.& vide And. Barb.in d.c.cum dilectus.de conſuet.& Ant.Corſ.in ſuis ſing.in litera,taciturnitas.& Alexan.in l.quæ dotis.ff.ſol. matr.& plenè per Fely.in cap.cùm M.in xvj.col.poſt princ.de conſti.vbi ponit regulã cum v.fallent.& Io.de Plat.in l.pari.C.de filiofam. lib.x.& Bal.in d.l.filiusfamiliàs.§.inuitus.de procur.& Inn.in c.ſicut tuis.de ſimon.& Lud. Bolog.in l.fin.ff.de appel.in ſecundis interpre.& Io.Fab.in §.admonendi.inſti.quib.mod.ius pat.ſol.& ibi Chriſtoph.Porc.Iaſ.de May.in addition.& ſing.Bald.in §.ſed & ſi pater.eo.tit.& in l.ſi ſine voluntate.C.ad ſenat.Velleia.& in l.j.C.vnde vir & vxor. & Cardin.Alexã.in c.feriati.xxxij.diſt.& plenè per Archid.& eundem Card. in c ſi ſeruus. in ſecundo. liiij.diſt.& Ioan.And.hic in nouel.& Phil.Franc.vbi dicunt Archi.Io. And.& Card. Alexan.vnum not.dictum,ꝙ ſi canonicus fuit electus ad aliquam dignitatẽ,& epiſcopus, eo præſente dat præbendam ſuam,& ipſe non cõtradicit, valebit ex nunc talis collatio præbendæ:dato quòd poſtea caſſetur electio dignitatis, non poterit tamen poſtea iſte ad ſuam præbendam reuerti, quam per prædicta viſus eſt habere pro derelicta.quod not.& vide Bar.in l.j.C. de retat.dicens quòd in iudicio tacens videtur conſentire.& tenet Bal.in l.ij.C.quomodo & quando iud.vide Cepolam in cautela cxxiij.incip.eſt dubium ad materiam regularum.vide Ludo.Pont. de Vrbe.in ſuis ſingu.fol.14.colum.j.ver.modo pone.& vltra caſus fallentiales, ꝙ tacens habetur pro conſentiente, ſcilicet fauore pupilli & Reipubli.vt dicit Dyn. hic in cap.is qui addit. Ludo.de Rom.alium fauore eccleſiæ.vt ipſe not.in conſilio cccxj.poſt princip.adde Bald.Abb.& Felyn.in cap.nonne.vbi Felyn. ponit tres regulas cum pluribus fallentiis.& vide Felyn.in ca.veniens.de ſimon.& in ca.cauſam matrimonij.col.iij.verſ.ij.declaratio.de offic.deleg.& Lanfran.de Oria. in tract. ſuo de arbit,ſuper verbo,emologatio,

ad inquiſitionem procederetur infamia non præcedente: & ideo ſi præſens fuit,& tacuit:& nõ impediuit,conſenſiſſe videtur. Propterea fruſtrà poſteà nititur infirmare.
2 † Idem in patre quo præſente filius creatur decurio: nam ſi non contradicit. conſentire videtur: vt ff.ad municip.l.quoties.& de decur.l.honores.§.pater. Idẽ in fideiuſſore à tutore nominato,qui patitur nomen ſuum ſcribi in actis,& non contradicit, quia videtur conſentire &per ſolennẽ ſtipulationẽ ſe obligare.vt ff.de fideiuſ. tut.l.iiij.§.vlt.
3 † Idem in eo qui ſe præſente rem ſuã patitur obligari,& non contradicit:quia cõſentire videtur: vt ff.de pignorib.l. fideiuſſor.§ pater. Idem in filia qua

præſen

præſente & non contradicente, cùm cauſam contradicendi haberet,pater experitur de dote:quia conſentire videtur.ff.ſol.matri.l.ij.§.voluntatem.
4 †Idem generaliter in quocunque qui patitur alium experiri de iure ad ſe pertinente: vt patet per plura exempla.vt ff.de re iud.l.ſæpe. ſed contrà videtur.ff.de fur.l.qui vas.§.vetare.ſed ibi cõtradicendo fortè non poterat impedire:& ideo pro conſentiente non habetur:vt ff.de leg.ij.l. Titia.§.Lucia.& ff.de pig.act.l.Gaius.& ibi no.& in l.præalleg. l.ſæpe.de re iud. Præterea contra regulam videtur apertè.ff.de re iud.
5 l.iure autem.& de arbit.l.ſicuti.vbi† præſens non videtur conſentire,licet contradicendo poterat impedire.Sed dici poteſt,quòd aut agitur de præiudicio generando præſenti:& tacenti aut alteri extra perſonã præſentis & tacentis.Primo caſu habet locum regula.Secundo contraria:ſicut patet per ſimile in perſona tutoris qui licet ſit præſens his quæ cum pupillo agũtur:nõ videtur propterea cõſentire.nec autoritatẽ præbere. niſi expreſſe loquatur.ff.de auth.tut.l.j.in fi.&l.ij.& iij. Itẽ cõtraria videtur regula q̃ immediatè ſubiicitur.is q tacet,&c.ſed ſolues. vt ibi Dy.

In reg.Is qui tacet.Argumenta.

1 *Tacens nec fateri,nec negari cenſetur.*
2 *Dominus quando & quatenus de contractu ſerui teneatur.*
3 *Taciturnitas conſenſum non operatur,vbi de aliquo obligando tractatur.*
4 *Tacens conſentire videtur ſi de præiudicio vel exceptione agatur.*
5 *Tacere medium quoddam eſt inter conſenſum & contradictionem.*
6 *Medium quando trahatur ad extrema.*

REGVLA XLIIII.

IS QVI ***tacet,non fatetur:ſed nec utique negare uidetur.***

1 ¶DVO dicit.†primò ꝙ ille qui tacet,non videtur fateri. ſecũdo quòd ille qui tacet, non videtur negare.Ratio autem regulæ eſt,ꝙ tacere eſt mediũ inter illa duo extrema,id eſt expreſſũ cõſenſum &expreſſam cõtradictionẽ.Huius autem exemplum propriè colligitur.ff.de tribut.l.j.
2 §.ſciẽtia.†nam vbi dominus expreſſe cõſentit cõtractibus ſerui, tenetur inſolidũ, vt ibi:vbi verò cõtradicit,tenetur de peculio: & deducit qđ ſibi debetur.ff.de pecu.l.ſi quis ſeruũ.§.etiã.& l.quoties.ſed vbi tacet,& non conſentit, nec contradicit,& eo ſciẽte cõtrahitur,tũc eligitur quædam media via:quia tenetur tributaria,& cõcurrit vnà cum aliis creditoribus.vt in præalleg.l.j.§.ſentẽtiã.Sed videtur hæc regula directè cõtraria precedẽti.Et ideo ſolẽt aliqui dicere maxime.ff.de proc.l.filiusfam.
3 §.inuitus †qđ vbi tractatur de aliquo obligando taciturnitas nõ operatur cõſenſum.vt d.§.inuitus.& hoc fallit propter fauorẽ Reipub.in patre,quo præſente& tacẽte filius creat̃ decurio.vt ff.ad municip.l.ij.&de decur.l.honores.§.fi.Itẽ fallit fauore pupilli in fideiuſſore tutoris qui
4 patitur nomẽ ſuum ſcribi.vt ff.de fideiuſ.tut. l.iiij.§.vlt.†ſed vbi agitur

de

de aliquo præiudicio vel exceptione paranda,qui tacet, conſentire videtur.vt in reg.præcedenti.& C.qui milit.non poſſunt.lib. xij.l.ſuper ſeruis.de epiſc.& cler.authẽ.ſi ſeruus.& ff.de pign.l. fideiuſſor.§. pater.tamen contra prædictam ſolutionem eſt.ff de fur.l.qui vas.§. vetare.vbi tractatur de exceptione paranda.& tamen qui tacet,perinde habetur ac ſi non conſentiret. Item obſtat per eũdem modum.ff.de leg.ij.l.Titia. §.Lucia.& de pig.act.l. Gaius.& ideo conuenientius circa ſecundũ art. vbi tractatur de exceptione paranda vel præiudicio , dicendum eſt ſicut cauetur in iſta regula iuris , ſcilicet quòd qui tacet,non videtur conſen-
tire,nec etiam contradicere:† quia tacere eſt medium inter conſenſum 5
& contraditionem. Sed aliquando illud medium ſumit effectum vnius extremorum,aliquando alterius : nam ſi contradicendo poterat impedire , tunc tacitè aſsimilatur conſenſui.vt d.l.fideiuſſor.§.pater.ſed vbi contradicendo non poterat impedire: tunc tacitè aſsimilatur contradictioni.vt l.Gaius.& l.Titia.§. Lucia. & de re iudica.l.ſæpe. Et hæc vera ſunt,vbi propriè non inueniret effectum diſpoſitionis medij : ita quod diſtinguantur à diſpoſitione cuiuslibet extremorum. † Sed vbi eſt inue
nire effectum diſpoſitionis,tũc medium non trahitur ad extrema,id eſt 6
tacere non trahitur ad conſenſum , vel contradictionem: ſed quadã via media diſponitur.vt patet in d.l.j.§. ſcientiã.ff.de trib.& hoc caſu propriè intelligitur hæc regula,& eius exemplum.Dyn.

In reg.Inſpicimus.Argumenta.

1 *Veriſimilius attendi debet,vbi verba ſunt obſcura.*
2 *Conſuetudo regionis in ſolutione pecuniæ atenditur maximè.*
3 *Scriptura ſi obſcura inueniatur,quis ordo teneatur.*
4 *Veriſimilitudo ex quibus percipi poßit.*
5 *Significatio propria attenditur,vbi quod veriſimilius eſt non inuenitur.*

REGVLA XLV.

INSPICIMVS *in obſcuris quod eſt ueriſimilius , uel quod plerunque fieri conſueuit.*

¶ IN hac regula continẽtur certitudo &declaratio eius quod eſt obſcu
rè prolatũ,quod percipitur dupliciter.† Nã primo ex veriſimilitudine. 1
verbi gratia : Vẽdo tibi librũ pro x.& ego venditor dico me ſenſiſſe de decẽ libris Turonen.& tu emptor de x.libris Peruſinorum ſenſiſſe te dicis.Dubitatur de qua pecunia videatur actum.& dicitur ꝙ primo inſpicere debemus id quod eſt veriſimilius.nam ſi liber valeat x.lib.Turon. actũ videatur veriſimiliter de Turonẽ. ſi x.Peruſinorum,tunc videatur
actum de Peruſinis. † Sed ſi cõmunis æſtimatio libri mediũ teneat:ita, 2
quòd non appareat cui eſſet proximior: tũc ſequimur conſuetudinem regionis:vt hic,& ff.eo.l.ſemper in ſtipulationibus.& ad idẽ.ff.de rebus dubiis.

dubiis.l.j.& l.vtrum.§.quæſitum.& ad Trebel.l.quoties. Itẽ ſi lego tibi x. & non appareat de qua pecunia ſenſerim , inſpiciemus quod eſt veriſimilius , & ex vicinitate ſcripturarũ præcedentium vel ſequentium:vt ff.de leg.j. l.ſi ſeruus plurium. §.ſi.de teſt.l.hæredes palàm. §.ſed & ſi notam.& de hæred.inſti.l.qui non militabat. §.Lucio. ¶ Sed contra regulam videtur s̃.eod.c.in obſcuris.vbi dicit ꝙ in obſcuris minimum eſt ſequendum. Dicendum eſt ꝙ illa ſecundum iſtam intelligitur : quia ſequimur quod eſt minimum in obſcuris.id eſt,vbi quod eſt veriſi-
A militius[a] non apparet.vt ibi dicitur.† Ordo igitur ſecundũ
3 intellectum ſcripturarum obſcuritatem continentiũ hîc ſeruandus videtur : quia primo ſequimur voluntatem,ſi de ea poteſt apparere:vt ff.de cond.& demon.l.pater. in princ.& §.conditionum verba.de reb.dub.l.ambigua. & C.de lib.præter.l.iij.In ſecundo ſequimur id quod eſt veriſimile:vt hic,& eſt.ff.eod. l.ſemper in ſtipulationibus. & de reb.dub.l.cùm in teſtamento.& de leg.j.l.cùm res.
4 ij.reſponſ.† Veriſimilitudo autem percipitur aliquando ex comparatione rerum adinuicem, vel cõparatione rei ad pretium : vt dictum eſt ſuperius in exemplo. & ff. de reb.dub.l.j.& l.vtrum.§.cùm quidam.Aliquando ex vicinitate ſcripturarum.vt d.l.ſi ſeruus plurium.in ſi.Aliquãdo ex dignitate perſonarum:vt ff.de aur.& arg.leg.l.Titia.§.Seia.& de adi.leg.l.cum alimenta.Aliquãdo ex charitate & neceſsitate perſonarum. vt d.l. ſi ſeruus pluriũ. §.ſi.Aliquando ex conſuetudine regionis. Aliquando ex conſuetudine loquentis. vt dicta l.ſeruus plurium. & hic
5 in fine iſtius regulæ.† Tertiò vbi veriſimilius non apparet , recurritur ad propriam ſignificationem verborum: vt ff.de leg.iij.l.non aliter. Quartò ſi verborum ſignificatio nõ eſt certa,ſequimur quod eſt minimum. vt s̃.eo. c.in obſcuris.de lega.j.l.ſi ita ſcriptum.& l.apud Iulianũ. §.Seio.& de leg.iij.l.nummis.& l.qui cõcubinam.§.cùm ita. Quintò ſi non apparet quid ſit minimum , iudicatur non valere:vt ff.de teſtam.tut.l.duo ſunt Titij. & de reb. dub.l.ſi fuerit.& l.ſi quis pluribus.& de manu.teſt.l.cùm ex pluribus.Dyn.

A Adde quando veriſimilitudo operetur & attendatur.Bartol. Bald. Alexand. & docto. Modern. in l. ſi ſeruus pluriũ. §.fin. ff. de leg. j.& Barto. in l. ſi fuerit. ff. de reb.dub.& Ioã. de Imol. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de legatis j. Et quando in teſtibus, vide Felin. in c.ſignificauerunt. colum. v. verſic.not.ff.de teſtib.in cap.auditis. colũ.v. de præſcrip. & ibi quid dicatur veriſimile.& in c. quia veriſimile. & ibi Felin. de præſump. & Bald. in conſil. lxxv.incip.literæ j.lib.& quomodo probetur veriſimile,vide Bal. in conſilio cclxxvj. eodem volum. adde an contra veriſimilitudinẽ admittatur probatio.& diſtinc.q. non , niſi cauſa cognita.vt not. Card.& doctor. in ca.quantum. de præſumpt. Panor. ca. quia veriſimile. eod. titu.facit c.filij.

In reg.Is qui in ius. Argumenta.

1 *Succeſſor eo iure vtitur,quo prædeceſſor.& nu.9.*
2 *Hæredi competit ius excipiendi,quod defuncto competijt.*

Suc

de hæret.lib.vi. diffuſè tetigit Archid. vij.q.i. c. pontifices. & Spec.in titul.de probat. §. nunc dicendum. in princ.& vtrum maior veriſimi litudo tollat mi norē, no.Bal.in l. ſiue poſſide- tis. ad fi.verſic. item not. C. de probat.

3 *Succeſſores qui dicantur vniuerſales, & qui ſingulares.*
4 *Ius agendi quod defuncto competit, hæredi competit.*
5 *Ius excipiendi ipſo iure tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*
6 *Exceptio quando obſtet ſingulari ſucceſſori, quæ obſtabat prædeceſſori.*
7 *Ius agendi merè perſonale in ſingularem ſucceſſorem non tranſit ſine ceſſione.*
8 *Ius perſonale in rem ſcriptam ſine ceſſione tranſit in ſingularem ſucceſſorem.*
10 *Succeſſor quā eodē iure vtatur, quo defunctus, cui ſucceſſit.*
11 *Actio iniuriarū vniuerſali etiam ſucceſſori nō permittitur.*
12 *Actiones quæ, & quando tranſeant ad hæredes.*
13 *Pœna ex contractu debitè tranſit in hæredes.*
14 *Exceptio excōicationis an poſſit opponi ſucceſſori ſingulari.*
15 *Excōmunicatio prædeceſſoris quādo obijci poſſit ſucceſſori.*
16 *Compenſatio obſtans venditori, an poſſit opponi emptori.*
17 *Emptori poteſt opponi quicquid venditori poteſt obijci.*
18 *Exceptiones quæ fideiuſſoribus competant, & quæ non.*

REGVLA XLVI.

IS QVI *in ius ſuccedit alterius, eo iure quo ille uti debebit.*

¶ † E T de iure agendi & iure excipiendi loquitur regu- 1
la. vt ff. eo. l. inuitus. §. plerūq;. & in ſucceſſore vniuerſali procedit per omnia propriè tam actiuè q̄ paſsiuè: actiuè, quia ius agendi quod competebat defuncto, ſiue erat reale, ſiue perſonale, ſiue mixtum, ſiue in rem ſcriptum competit hæredi. paſsiuè, quia ius agendi quod competebat contra defunctum competit cōtra hæredem: vt inſti. de perpe. & temp. circa prin. † Item ius excipiendi quod 2
competebat defuncto, competit hæredi: & econtrà quod competebat contra defunctum, competit contra heredē. & ideo ad regulæ declarationem & eorū quæ dicta ſunt pro regula exponenda, dicendum eſt † q; quidam dicūtur 3
ſucceſſores vniuerſales, vt heredes, bonorum poſſeſſores, & ex Trebelliano ſucceſſores. & iſti appellantur propriè ſucceſſores[a] iuris: quia ius in vniuerſum quod defunctus A
habuit ſuccedunt. ff. de hære. inſti. l. quoties. §. hæredes. & colligitur. ff. de ver. ſig. l. nihil. ¶ Quidam verò dicuntur ſucceſſores ſingulares, vt emptores ſingularum rerum & donatarij & legatarij, & iſti appellātur propriè ſucceſſores in rē, quia non in ius vniuerſum, ſed in ius ſingulare ſucc

A Adde quis dicatur propriè ſucceſſor. Bald. in cōſi. ccccviij. col. ij. verſicu. ſi ex ſecundo. lib. iij. & ibi etiā di cit, q; ſucceſsio vniuerſum ius ſignificat. facit l. nihil. ff. de ver. ſig. & gl. Io. Fa. & Angel. Aret. inſt. de author. tut. in princ.

ſuccedunt. ff. de eden. l. quædā. §. his autem. & de iureiu. l. etiā ſi in rē. & quorū leg. l. j. §. illud tenēdū. iis præmiſsis
4 dicendum eſt, † q; ius agendi quod cōpetebat defuncto, competit vniuerſali ſucceſſori, & econtrà, quod cōpete-
A bat contra defunctum, cōpetit contra hæredem[a] vniuerſalem ſucceſſorem. ¶ Item ius excipiendi quod compete-
5 bat contra defunctum, contra hæredem competit. † In ſingulari autem ſucceſſore dicendum eſt quod ius exci-
B piendi trāſit ipſo iure in ſingularem ſucceſſorem.[b] vt ff.

A Adde tex. Cy. & Bal. & ſequaces in l. vna. C. vt act. ab hære. & contra hæredes. incip. & pulchrum conſi. Bal. ad hanc regulam in conſi. lxxvij. incip. in quodā contractu. vol. iij. & Io. de Plat. in l. quiſquis. in iij. not. C. de cohort. lib. x.

B Adde quidem tenet Bar. in ſua diſp. incip. ciuitatis Piſanæ. col. iiij. verſicu. v. Sed an ſucceſſor ſingularis teneatur ſtare colono. vide Bar. Bald. Alex. & Fran. de Are. in l. ſi filio. §. ſi vir. ff. ſol. ma. & Bal. in l. diuertio. in prin. eod. tit. & ibi Ludo. Bolo. in primis interpr. & in l. prouidendū. C. de decu. lib. x. & Barth. Socin. de Senis in rub. ff. ſol. mat. col. ix. verſi. præterea. & Alexan. conſi. cxviij. & conſi. cxvij. volum. v. & Abb. Sicu. in ſua diſput. incip. Sempronius clericus. verſi. ad quintum arg. & Chriſto. Por. & Iaſ. in addi. ad eum. & ibi Ang. Aret. in §. fin. de colla. & cond. inſti. & in deciſio. Capel. Tholoſ. ccccxx. & deci. Parla. Grat. Delph. q. cccclxxx. & tex. in l. arbores. §. penſiones. & Fran. de Rampo. in ſuo conſil. quod ponit inter conſil. domini Ioan. Calder. titu. de loca. conſil. i. & in conſi. vij. eodem titu. & Ang. in conſi. ccxlv. col. v. verſi. v. ff. de vſufruct. Cyn. Barto. Bald. & ſequen. in l. emptorem. C. de loca. & Abb. Sicu. in c. fin. ne prælatus vic. ſuas. & Ludo. de Ro. in conſi. xxij. col. ij. Bald. in conſi. ccxxv. & in conſi. ccccxiij. lib. iiij. & Ang. conſi. ccxliij. & Anto. Corſet. in ſuis ſingu. in litera, pactum. And. & Barth. in repet. Ioanninæ. in cap. Raynaldus. charta xj. col. iij. in princ. & Old. in xxiij. col. ij. poſt medium. de teſta. ſed an pactum vel contractum prædeceſſoris ſeruare teneatur, vide Lud. de Ro. in conſi. cxvi. & tex. & ibi Abb. & doct. mod. in cap. veniens. de tranſact. & in cap. epiſcopi de rebus eccle. non alie. & in ca. ij. de rerum permut. & Bald. in dicto conſi. ccccxiij. in conſi. cclj. in conſi. ccxliij. libr. iij. & Cyn. & ſequen. in l. digna vox. C. de leg. vbi ponunt quid in principe. & vide pulchrè Ant. Corſet. in ſuo eleganti tractatu de poteſtate regia. in q. cxviij. & deciſi. Capel. Tholo. lxx. vbi ponit de ſucceſſore in beneficio an teneatur ſoluere debita prædeceſſoris.

Adde in quantum quærit an ſucceſſor vniuerſalis habeat ſtare colono: quia de ſingulari non eſt dubium q; non. vt not. in l. emptorem. C. loc. niſi habeat vtile dominium, vel aliud ius, quia conduxit ad longum tempus: quia tunc non poteſt excipi à ſucceſſore ſingulari. not. Alexand. in l. ſi filio. §. fin. ſol. matr. vel niſi habeat hypothecam in re conducta: quia eam retinet donec reſtituatur ſibi penſio ſoluta, & ſoluatur intereſſe, vt per Bart. & Alexan. in alleg. l. ſi filiofamil. idem Bart. in l. j. §. quod autem. ff. de ſuperfic. & in l. emptorem. C. loc. & in l. fundum. ff. eod. & Bald. in l. i. C. de fruc. & litium expen. vniuerſalis verò ſucceſſor tenetur ſtare illi. & vt no. Bart. Alex. & doct. in alleg. l. ſi filiofa. §. fin. niſi partiario, vt per eos ibi. vbi etiam Paul. de Caſt. & Lud. contra Bal. in l. certi. C. loca. & in l. j. C. de fruct. & lit. expen. & quid in vſurario ſucceſſore: & dic quôd tenetur ei ſtare. vt per Alex. & Bar. in alle. l. ſi filiofa. & in l. ſi habitatio. ff. de vſufruct. Secus autem eſt in vſufructuario, niſi ſit expreſſè dictum, vel penſiones reſeruare domino. l. arbores. in princ. ff. de vſufruct. & Bald. in l. j. ad fin. verſic. pone maritus. C. de fruct. & litium expen.

de contr

A Adde an priuilegium perſonale vt mulier præferatur in perſonalibus: vt l. vna.C.de priuil.dot.& l.dabimus.& ibi doct.ff.de priuil.cred. & priuilegium reale quod præferatur hypothecariis habentibus tacitam.vt l.aſsiduis.C.qui pot. in pigno.& §.fuerat.de act.inſt.tranſeat ad hæredes.dic quòd non,vt tenet Bart.in d.l. vna.verſi.quæro igitur.de quo ibi per Cyn.Bald.& Salic.& Ange.Aret.Ioan.Fab. & Iaſ. in dicto §.fuerat. & quę not.Dyn. in regula,qui prior. & in addition. vlt.& not.quando priuilegiatur ſuccedens non priuilegiato vtatur priuilegio ſuo in materia in qua ſuccedit. vide ſingula. remiſsiones per Feli. in cap.de quarta.de præſcrip. colū. xiij. poſt medium. verſi. ponit Abb. & Petr.de Ferrar. in forma libell. de reſti. in integrum. in gloſſ. ſuper verb. eundemque.colum. penult. Bartol. in l. fiſcus. ff.de iur.fiſc. & Abb. Sicul. in conſil. ix.lib.j.& deciſ. Capell.Tholoſ. q.ccxvij.

Adde inquantum hic loquatur de priuilegiato ſuccedente non priuilegiato, Bal.omnino in authen. quas actiones. numero 10. verſiculo quæſtio ſtat in hoc. &

de contrah.emp.l.dolia.§.eum.& de iureiu.l.etiam ſi in rem.& de hæred.vend.l.emptori.& de excep.rei iudic.l. ſi à te.§.Iul.& l.ſi mater.§.item Iul. & de reg.iur.l.inuitus.§.plerūque.Item contra ſingularem ſucceſſorē ſimiliter ipſo iure.vt ff.commu.diuid. l.in hoc iudicium. §.ſi inter ſocios.& pro ſoc.l.idémque.in fi.& de pign.l.ſi ſuperatus.in fi.& de excep.rei iud.l.exceptio.Et hoc eſt intelligendum de iure excipiendi cohærente rei. †In iure autem excipiendi cohærenti perſonæ diſtinguitur, quia ſi ſucceſſor ſingularis habeat titulum lucratiuū,vel quaſi obſtat ſibi exceptio quæ obſtabat actori:ſed ſi non habeat titulum lucratiuū,tunc non obſtat, niſi vteretur aceſsione perſonæ actoris.vt ff.de except.l.ſi in rem legatam.& de doli exce.l.apud Celſum.§.de authoris. & §.ſi cum legitima.& §.ſi quis autē.& §.authoris. †Ius autem agendi merè perſonale non tranſit ad ſingularē ſucceſſorem ſine ceſsione.vt ff.de pec.l.quis ergo.in fi.& vſuſfru. quemadmo.caueat.l.omnes. §.ſi hæres.& de contrahen. emp.l.ꝙ ſæpe.§.ſi res.& de ædil.edict.l.ſciendum.§.deinde.& pecu.l.ſi Sticho.& de ver.ſig.l.ſciendū.§.vl.Item nec contra ſucceſſorem ſingularem.vt ff.de eden.l.quædam.§.is autē.& ad Treb.l.j.§.ſi hæres. C.de act.& obli. l.j.†Cùm ius perſonale in rem reſcriptum tranſit in ſingularem ſucceſſorem ſine ſucceſsione.vt ff.de aqua plu. arc.l.ſi tertius.§.ſi quis prius.& de itin.actuq; pri.l.apparet.§.j.& l.ſeq.Item cōtra ſingularem. vt ff.de aqua plu. arcē.l.empto.& l.poſt venditionem.& d.l.apparet.§.j.& quorum lega.l.j.§ illud. †Sed oppo.ꝙ ſucceſſor non vtatur eodem iure quo vtitur ille in cuius locum ſuccedit:vt patet in muliere quæ priuilegiata eſt in perſonali de dote,& tamen hæres eius extraneus non vtitur eodem priuilegio.vt C.de priui.dot.l.vnica[a].& qui pot.in pig.hab. l.fin.§.exceptis.Item patet in extraneo hærede mariti:vt ſolut.matr.l.maritum.& l.ſeq.& de re iudic.l.ſciendum. ¶†Sed dic ꝙ aut id erat cohærēs perſonæ,& in fauorem perſonæ inductum:aut erat cohęrens rei vel cauſæ.Nam

pri

quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum in verſ.vtitur ſuo priui.C.de ſacroſan.eccle.vbi etiam Cy.& Ful.& plenè per Gemin.poſt text.& gl.& ibi c.j.ſ.de iure pat.iſto lib.

A Adde quando actio iniuriarum tranſeat ad ſucceſſorem.glo.Cyn Bal. & Saly. in l.fi.C.de hære.vel act.vend.& Bar.ibi Alex.in addit.l.iniuriarum.ff.de iniur.vbi quærit Alex.an pro iniuria illata Abbati agat ſucceſſor pro hoc adde Bal. in l.fi. §.j. C, de bonis quæ lib,col.j.& per Abb.& Docto, in ca. ꝙ ſicut.§. ſuper eo. de elect. & vide ad ſupradictam glo.per Bart.in l. cum emancipati. §.emancipatus.ff.de collatio.bono, tex, gl.Bal. & Alex. in l.ſi eum qui. §. iniuriarū. ff. ſi quis caut. & Bar.in l.j.§.hæredem.ff.de priuatis delict. & Bal.in l.j.col.x. C.ſi ex delic.defunc,& quando actio deſcēdens ex delicto trāſeat ad hære. vide ibi glo. & omnes ſcriben.& Io.Fab.& Ang. Aret.ſingulariter in §.penult. inſtit.de perpe. & tempo.actio.& Bart.& Imol.in l.ex iudiciorum.§.j. ff. de accuſa. vnum tamen nota in materia iniuriarum , ad quod in practica non aduertitur, quòd ſi ille cui eſt illata iniuria malefactorem accuſat, vel iudicem inſtigat,vel ſolicitat: quòd ſi malefactor puniatur ad vindictam publicā, non poteſt poſtea iniuriatus actionem agere iniuriarum pro ſuo intereſſe.text.eſt celebris,& ibi Alexā. in addit.ad Bar.in l.ſed ſi vnus.§.ſed ſi ante iud.ff.de iniur.& Cepola ſingulariter in caute.lix. & facit text.& Alexan.in addit.in l.interdum.§.qui furem.ff.de furtis.& dixi in §. xvij.glo.j.in vlt.quæſt.de iuriſd.omn.iudic.lib.Conſue.Bitur.

Tu adde ad prin.huius apoſtil. ꝙ verum eſt quòd actio iniuriarum non tranſit ad hæredes aut contra eos:vt per Bal.in l.per diuerſas.q.xvij.C.mand.etiam poſt citationem:vt no.Alexan.& Doct.in l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis caut.ſecus autem poſt litem conteſta.vt no.Bar.in l.cum emancipati.§.emancipatus.de colla.bono.& in allega.§.qui iniuriarum,& Card.omnino,in clemen.j.§.j. de pœnis.

primo caſu regula non procedit:ſecundo & tertio habet locum ſimpliciter: vt ff.eo.l.priuilegia.& l.in orationi-
11 bus.& diſtinctū eſt plenè ſ.eo.priuilegium. † Item opponitur de act.iniuriarū,quę ſucceſſori etiam vniuerſali
A non datur [a]; vt ff.de iniuriis.l.iniuriarum. ſed dic quòd aut actiones ſunt proditæ ad vindictam, aut ad perſecutionem rei,vel pœnæ.Primò caſu non tranſeunt ad hæredes lite non conteſtata.vt in d.l.iniuriarum. & ad leg. Falc.pœnales.& de coll.bon.l.cùm emancipati.§.eman-
12 cipatus.† Secundò tranſeunt ad hæredes,ſi continent rei perſecutionē.Item contra hæredes.vt ff.de act.& oblig. l.in honorariis. ſed ſi continent perſecutionem pœnæ, idem per omnia quantùm ad heredes actoris,quia tranſeunt ad eos:vt inſtit.de perpet.& tempo,actio.§.ſed hæ-
13 redibus. in hæredibus autem rei diſtinguitur. † Nam ſi pœna debetur ex contractu,tranſit contra hæredes:vt ff. de naut.fœno.l.fi.& de verbo.oblig.l.ad diem. & no.ff. de priuat.delict.l.j. in prin. ſi autem debetur ex delicto: tunc non tranſit contra hæredem,niſi lite cōteſtata cum delinquente: vt ff.de accuſa.l.ex iudiciorum, §.fin,& de regu.iur.l.ſcienti.& l.pœnalia.& C.ex delict.defunct.l.
14 vna. † Quæri autem poſſet an exceptio excommunicationis quæ obſtat actori, poſsit opponi ſingulari ſucceſſori vt donatario vel emptori , & videtur quòd ſic per

O verba

A Non obſtat. Adde an exceptio excommunicationis obſtans cedenti, obſtet ceſſionario. gl. in c. iij. de iure pat. & ibi Io. And. Card. inde q. vij. de excep. tenet quod non. Archi. idem in c. pia. de except. iſto lib. Spec. in tit. de procura. §. ſequitur. vide in verſic. quid ſi excommunicatus. & Ioan. de Imol. in l. ſi cum dotem. §. ſi patri. ff. ſolu. matrimo. Bart. autem in l. apud Celſum. §. cum legit. ff. de doli except. & in l. doli mali. quæſtio. pe. ff. de po tuat. diſtinguit, & fortè melius vt ex cauſa oneroſa quæ ſuprà ſunt dicta procedant, ex cauſa verò lucratiua ſecus.

B Adde quòd emptori ceſſionario poteſt opponi exceptio compẽſationis, vel alia obijci ſicut poterat venditori & cedenti: vt tenet Cyn. Bal. Ange. & Saly. in lege, eius. C. de compenſationib. & Barto. Bald. & Ang. in l. ſi quis in rẽ. ff. de procur. & Spec. tit. de procu. §. i. & Bart. Mod. in l. doli. ff. de noua. & Alex. in cõſi. liiij. colum. vlt. vol. ij. & Bal. & Salyc. in l. quæ ſtipendia. ff. de procur. & Bar. in l. qui duos. in prin. ff. de lega. ij. & Pau. de Caſt. in conſi. xlvij. col. ij. & deciſ. Cape. Tho. q. xciij. in fi. & deciſ. Par. Delphi. diſt. lvij. & illuſtriſsimus doctor dominus Franc. de Aret. in conſi. xvj. in fi.

verba generalia huius regulæ. & ff. eo. l. qui in ius. & l. in his. §. non debeo. & l. inuitus. §. plerunq;. Econtrà quod non in l. apud Celſum. §. de auctoris. & §. ſi cum legitima. † Mihi autem videtur quòd cùm exceptio excommunicationis perſonæ cohæreat, & non rei, quod aut ſucceſſor habet titulum lucratiuũ vel quaſi, & tunc obſtat: aut habet titulum non lucratiuum nec quaſi, tunc non obſtat [a]. vt d. l. apud Celſum. §. ſi quis autem ex cauſa legati. & in §. de auctoris. & §. ſi cum legitima. A

16 ¶ † Item quæri poteſt, aut exceptio compenſationis quæ obſtat venditori poſsit opponi emptori? quæſtionem hanc mouent Gloſſatores iuris Ciuilis. ff. de procurato. l. ſi quis rem ſuam. ſed non determinant. & ideo prima facie videtur dicendum quòd non poſsit opponi, cùm habeat titulum non lucratiuum: vt d. §. de actoris. & §. ſi cum legitima. Econtrà videtur quòd poſsit opponi: vt ff. de exceptione rei iudic. l. fi. & commu. diuidun. l. in hoc iudicium. §. ſi inter ſocios. & pro ſocio. l. idemq;. §. fi. † Mihi autem videtur quòd poſsit opponi: quia omnis exceptio cohærens rei quæ poterat oponi venditori, poteſt opponi & emptori [b]: vt dicta l. fi. ff. de except. rei vendi. & dicta l. in hoc iudicium. & l. idemq;. quod autem exceptio compenſationis rei cohæreat, ſic oſtenditur. † Iure cauetur quòd exceptiones perſonæ cohærentes non competunt fideiuſſoribus ex perſona rei, ſed cohærentes rei competunt [c]: vt ff. de exceptio. l. exceptiones quæ perſonæ. in princ. §. rei verò. Sed exceptio compenſationis ex perſona rei datur fideiuſſori: vt ff. de compenſat. l. ſi quid. Ergò ſequitur quòd rei cohæreat, & propterea poſsit emptori opponi. Dynum. 17 B 18 C

C Adde glo. & ibi Bar. ſingulariter. & Alexan. in addit. l. vbicunque. ff. de fideiuſ. & Bal. pulchrè in l. iam mandator. C. de non numera. pecu. & Ioan. Fab. & Ange. Aret. in §. fi. inſtit. de except. & Ludo. de Roma. in ſuis ſing. fol. 9. col. j. & Alexan. de Imol. in conſi. lxvj. volu. iij. & Pau. de Caſt. conſi. lxxxvij. volu. j. in antiquis. & quæ

In reg.

not. Bal. in l. j. col. j. verſi. quæro ſi ſuccurritur mulieri. C. ad Velleianum. & Alex. in conſi. liij. in fine. libro ſexto.

A Adde quando quis præſumatur ſciens vel ignorans. Spec. in tit. de compe. iud. aditio. §. j. verſi. ſed nunquid. & Bal. in l. verius. & ibi Flor. de ſancto Pet. ff. de probatio. & Philip. Franc. & Alb. de Roza. hic. & Alex. in conſi. xxxj. Et ignorantia an & quando poſsit quem excuſare, vide Bal. in conſ. ccxliiij. in fi. volu. ij. & quãdo eſt ignorãtia credenda allegãti. Bald. in conſi. cl. incipien. modo reſtat. eo. volu. & Abb. Sicu. in ca. Innotuit. colũ. iiij. de electione. & Arch. in c. propoſuiſti. diſtinctio. xcij. & ignorãtia non eſt vitiũ. l. ſaccus. de lega. iij. Bald. in conſil. ccx. in fine. lib. j. Et an excuſet à delicto, vide Angel. Aret. in §. pœnales. verſi. in ea. glo. inſtit. de actionib. Et nõ excuſat aliquem faciẽtem actum clàm: vt not. Ludouic. de Rom. in ſuis ſingularibus incipient. regul. eſt colũ. iiij. fol. 20. & vide Dyn. & quæ ibi dixi in reg. ignorãtia.

In reg. Præſumitur. Argumenta.

1 *Tutor præſumitur ignorare ſe tutorem datum eſſe.*
2 *Dominus præſumitur ignoraſſe ſeruũ militiam ſuſcepiſſe.*
3 *Ignorantia Iuris nec præſumitur, nec toleratur.*
4 *Scientia an potius præſumatur quàm ignorantia.*
5 *Scientia rei alienæ præcedens in defuncto præſumitur continuaſſe in hærede.*
6 *Ignorantia iuris quando præſumatur, & quando facti.*

REGVLA XLVII.

PRAESVMITVR *ignorantia, ubi ſcientia non probatur.*

¶ LICET hæc regula [a] generaliter loquatur, ſtringenda eſt tamẽ ad ignorantiam facti: vt patet per exempla. † Primum enim exemplum poni poteſt in tutore, qui præſumitur ignoraſſe ſe tutorẽ datum: vt l. hoc autem. ff. de admini. tut. Secundum patet: quia præſumitur defunctũ ignoraſſe rem quam legauit eſſe alienam vel obligatam: vt ff. de proba. l. verius. † Item in domino cuius ſeruus militiam ſuſcepit, quia præſumitur ignoraſſe: vt C. qui milit. non poſ. l. ſuper ſeruis. quæ exempla omnia pertinent ad ignorantiam facti. † In iure autem non præſumitur ignorantia, nec etiam toleratur: vt C. de iur. & facti ignor. l. conſtitutiones. & de legib. leges ſacratiſſimæ. & ff. ad leg. Cornel. de fal. l. diuus. circa prin. & ſ. c. ignorantia. † Sed opponitur & videtur quòd præſumitur ſcientia etiam in facto: quia ſi defunctus ſciuit rem alienam, & hæres præſumitur ſcire rem alienam: vt ff. de diuer. & temp. præſcri. l. cùm hæres. & de publi. l. ſi ego. §. partus. † ſed ibi præceſsit ſcientia rei alienæ in perſona

A
1
2
3
4
5

Adde q̃ voluit allegare Rom. ſing. ſuo dccxvij. incip. regula eſt, quod quacunq; perſona. vide quod notaui in apoſt. ad iſtum in alleg. regu. ignorantia. §. adde Fel. in c. quoniã. col. pen. in prin. ver. quinta concluſio. de conſti. & Bal. in l. j. C. de inter. mat. pro quibus eſt text. in c. cum inhibitio. de clan. deſpon. & vide eundem Felyn. in c. conſuluit. col. vij. verſ. glo. in ver. lucem. vt alleg. gl. in alleg. l. j. de inter. matr.

 defunct

defuncti,quæ cõtinuata videtur in perſona hæredis,cùm perſonam defuncti repræſentet.vt in auth.de iureiuran. à mori præſti.colla.v. ¶Sed contra hoc eſt apertè ſ̄.eo. cùm quis. & ff.eod.l.qui in alterius. Sed dicas quòd aut hæres contendit per allegationẽ ignorantiæ lucrum captare,aut damnũ vitare.Primo caſu præſumitur ſcientia defuncti continuata in perſona hæredis: vt d.l.cùm hæres.& d.§.partus. Secundò non præſumitur: vt ſ̄.eod.c. cùm quis.& ff.eo.l.qui in alterius. ¶† Vltimò diſtingui 6
poſſet,aut allegatur [a] ignorantia facti,aut iuris,ſi facti, A
aut proprij, aut alieni. ſi proprij, aut proximi, aut dudum remoti, ſi alieni,aut extranei,aut defuncti,in cuius locum ſuccedit. Et ſi defuncti; aut certa de damno vitando, aut de lucro captando, aut potuit peritiores conſulere,aut non:vt plenè diſtinxi.ſ̄.eo.c.ignorantia.

In reg.Locupletari, Argumenta.

1 *Diſiunctiua alterã ſui partem tantùm veram eſſe requirit.*
2 *Locuples offici nemo debet cũ alterius iniuria aut iactura.*
3 *Pupillus recuperans rem ſine tutoris autoritate venditam, non debet pretium lucrari cum iniuria emptoris.*
4 *Aequitas quando rigori ſit præferenda.*
5 *Expenſæ factæ mala fide in re aliena, domino rei cedunt.*
6 *Exceptionem non numeratæ pecuniæ intra biennium non opponens,obligatur efficaciter.*
7 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quo caſu biennio non excludatur.*

REGVLA XLVIII.

LOCVPLETARI *non debet aliquis, cum alterius,iniuria uel iactura.*

¶†VERBA iſtius regulæ ponuntur diſiunctiuè, & 1
ideo ſufficit interuenire alterum de diſiunctis, vt impediatur locupletatio,quia natura diſiunctiuę ita ſe habet, quòd non requirit vtrunque,ſed ſufficit alterum:vt ff.de condi.& demon.l.cùm pupillus.§.diſiunctiuè. ſed ff.eo. l.iure naturæ verba ponuntur copulatiuè: & ideo requiritur omnia copulata concurrere, ſeu ſimul vera eſſe. ff.de condit.inſtitut.l.ſi hæredi plures. & de verborum oblig.l.ſi quis ita.†Duo ergo dicit hæc regula.Primum 2
eſt, quòd aliquis non debet locupletari cum alterius iniuria. Secundum eſt,quòd aliquis non debet locupletari cum alterius iactura, ſiue damno. exempla verò huius regulæ

A Adde Bart. in l.ſi quis delegauerit. §. fi.ff. de noua. & in l. non fatetur, ff. de confeſ. & in l. Celſus. ff. de vſuca. & Ange. Aretin. & Iaſ. May.I §.ſi quis. col.ij.& inſtitu. de actio.vbi expreſsè tenent q̄ in ꝑprio facto eſt tolerabilis ignorãtia,ſi ſit factũ multũ de lõginquo:quòd intellige verum ſecundum Iaſ. vbi ſ̄.quãdo tractatur de dãno vitando; quia tunc ex longinquitate tẽporis bene præſumitur ignorantia in facto ꝑprio, ſecus quãdo tractatur de lucro. iſtud eſt ſingulare qđ voluit Bar.in l.qui fundus.§.ſeruꝰ me. per illũ text.ff. pro empt.quod cõmẽdat. Ang. & Iaſ. vbi §.& limita alio modo per Iaſ. & ibi adde Abb.in c.ab excommunicato. colũ.vj. de reſcript. & Alexã.in conſi. cxxxiiij.colum. pen.verſi.quòd hæc opin.Saly. lib.j. & Lud.de

Rom.in conſi.cccclxxxj.& in conſi.cclxxiij.& Alexã.in conſi.lxix.colum.iiij.circa fin.& in conſi.clxviij.in princip.lib.v.& Dyn.& quæ ibi dixi in regula,ignorantia.ſ̄.eod.& Cepol.conſi.xxvj.colum.vj.

regulæ plana ſunt.ſi enim presbyter vel aliquis clericus moritur inteſtatus, bona eiuſdem pertinẽt ad eccleſiam:
A exceptis rebus quæ cenſibus [a] vel iuripatronatus, vel alij iuri erant adſcriptæ.in illis enim non ſuccedit eccleſia: quia locupletaretur cum alterius iniuria, quod eſſe non
3 debet:vt C.de epiſco.& cleric.l.ſi quis presbyter.† Item in pupillo qui vendit rem ſuam ſine tutoris autoritate,& pretium recepit:nam ſi recuperat rem, non debet lucrari pretium cum iniuria emptoris.& ideo quatenus locupletior apparet, reſtituere tenetur:vt C.de vſuc.pro emptore.lege vltima.& idem dici poteſt in eccleſia quæ tenetur reſtitutionem pretij quatenus locupletior apparet facta, cùm eccleſia pupillo aſsimiletur:vt C.de epiſcopis & clericis.l.orphanotrophos. Et ad prædictorum confirmationem accedunt ff.de inſtitut.l.ſi quis mancipiis.§. Proculus.& de condictioni.indebit.l.naturaliter.in fine. & l.nam hoc natura.cum multis ſimilibus. ¶Sed contra regulam videtur id quod de vſucap.& præſcriptione tra-
4 ctatur iure canonico & ciuili.† Cùm enim hæc æquitas

A Adde quis ſuccedat clerico,& in quibus ſuccedat eccleſi.& Bald.& Saly.& ſequa.in l.ſi quis presbyter.hîc ali.& Inno.& Abb.in c.cùm in officijs.& c.requiſiſti. & cap.cùm eſſes. de teſtament.cum ſim. Sed quæro incidenter,an eccleſia & clerici teneãtur pro poſſeſsionibus ſoluere collectas, tributa, & alia onera quæ laici ſoluũt?Bar.ſingulariter,& ibi pulchrè Alexã. in addit.in l.reſcriptio.§.ſciendum.ff.de mune. & hono. & Barto.in conſi. clxxx. incip. ſi aliqua.& Bald. in l.i.§.fina.ff. quod cuiuſque vniuerſi. nom. & in conſilio clxviij.incip.præmiſſo ſtatuto.volu.j.& Angel.de Peruſ.in conſil.xxiiij.incip.eccl. & in conſi.ccvj.incip.inter ordinamenta.& Barto.Bald.& Iaſ.de May.in l.placet. & in authent.nulla communitas.& l.de his.C.de epiſco.& cler.& Io.de Plat.in l.ſi diuina domus.C.de exact.tribu.lib.x.& Innocent.& Abb.Sicul.in c.non minus de immunit.eccle.& Abb.in cõſi.vj.vol.ij.& amplè in conſi.iij.& in conſi.vj.volum.j. & Alber.de Roza.in rubr.de ſacroſanct.eccle.& dominum Petrum de Antholi.in tract.ſuo nu.3.in ij.parte.verſicu.interdum quis excuſatur à muneribus.& deci. Parla.Delphi.q.lxxix.& in q.ccclxxxj.& ibi in addit.& in qõ.cccclxxxij.& ſeq.& in addit.& Gaſpar.Cal.in conſi.xij.tit.de Conſtit.Hoſt.in ſumma,de immu.eccle, §.quibus.& Ioan.Fabr.in l.placet.C.de ſacroſanct.eccleſi.

Adde in quantum hîc quærit an clericus teneatur ſoluere collectã.Bal.l.ſi placet.num.4.& quod ibi poſui in addit.ad ipſum in verſi.gabellis.C.de ſacroſanct. eccle.Bar.conſi.ſuo ccxx.incip.punctus quæſtionis talis eſt.quidam Titius olim de Peruſio.Archid.Gemin.& Philip.Franch.in c.quanquam.de cenſi.ſ̄.iſto lib.Panor. in c.ſi.num.4.vbi notaui in apoſtil.ad ipſum in verſicu.aliquas gabellas.de vita & honeſt.cleric.Aufrer.in repetit.clem.j.in reg.ij.fallen.xxvij.& ibi dixi in apoſt.ad ipſum,in verſi.ſecũdum veriorem opinionem.de offic.ordi.& nota in literis.Spec. in tit.de cler.coniug.verſi.ad huius autem articuli.& Ioan.Per.conſil.ſuo incip.omnipotentis Dei poſtulato ſuffragio &c.

A Adde aliam ſolutionē, quòd ſi locupletari cū aliena iactura non licet, lex tamē propter bonū publicum ne dominia eſſent in incerto præſcriptionē induxit cōtra vtilitatem priuatā. vt no. Card. alleg. in c. ius generale. j. diſt. Et vide paulū de Caſtro in conſi. cclxxxix. col. j. in antiquis. qui ponit vnum caſum in quo locupletatur quis cum aliena iactura, vt l. fin. ff. de nego. geſt. & ibi gloſſ. & Doctor. Et not. quod ex præcepto, Quod tibi fieri non vis, alij ne feceris. cedit iſta regula, Nemo debet cum aliena iactura locupletari. vt not. Hoſtienſ. in ſum. præludi. §. vnde habuit. Et Cardin. Alexand. in ca. humanum iur. in ij. not. j. diſtinct. & Dyn. in regula, poſſeſſor. in iij. oppo. §. eodem.

& ille regor ſcripti reperiātur, hæc æquitas deberet præferri, & effectus vſucap. & præſcriptionis impediri: vt C. de iudic. l. placuit. ſed ad hoc plene reſponſum [a] eſt s̄. eo. A
c. poſſeſſor. Et ideo reſpōſione vlterius non indiget. † Itē 5
ſolet opponi de expenſis in re aliena mala fide factis, quæ ceduīt lucro domini cū damno impendentis: vt ff. ad leg. Aquil. l. ſi ſeruus. §. ſi oliuam. ij. reſponſ. & de doli exception. l. Paulus. Sed dicendū eſt, quòd ibi non eſt iniuria impendentis, cùm iniuria non fiat volenti. vt s̄. eod. c. ſcienti. & ff. de iniur. l. j. §. vſqueadeò. Item nā damnum quod quis ſua culpa ſentit ſentire non videtur. vt ff. eo. l. damnum. ¶ Præterea ſi damnum eſſet, is qui impedit videtur eſſe in culpa, ſcienter impendendo in rem alienā. vt ff. eo. l. culpa. & s̄. eo. c. non eſt ſine culpa. Et ideo cùm impendentis culpa præponderet, ſequitur quòd eius conditio deterior eſſe debeat. vt ff. ad leg. Aquil. l. Itē ſi obſtetrix. & l. in lege Aquilia. ¶ † Item videtur obſtare regu 6
læ: quia qui non opponit exceptionem non numeratæ B
pecuniæ intra biennium, [b] obligatur cū effectu: vt C. de

B Adde quando opponi poſſit exceptio nō numeratæ pecuniæ Legiſtas in iuribus hic allegat. & Angel. Areti. de lit. obligat. inſtitut. Abb. & Docto. in capit. fina. de ſolut. & Bald. conſilio xlvij. volum. ij. Paul. de Caſtro conſilio ccxxxiij. in ij. volum. nouorum. & Hoſtien. d. Anton. Abb. ibi ſing. Felyn. in cap. ſi cautio. colum. xij. de fide inſtrumentorum. vbi ponit duas regulas cum pluribus declarationibus & fallentijs. Et quòd quis de æquitate canonica admittatur poſt biennium ad exceptionem non numeratæ pecuniæ. ſed Dynus. hic. tenent dom. Anton. & Abb. Sic. in dicto cap. fin. & ibi Imol. & Bald. in d. l. ſi ex cautione. in ix. quæſtio. & ibi ampliſſimè Salyc. in ij. quæſtio. & Bald. in l. in contractibus. in princip. colum ix. eodem & Alexand. conſilio clviij. volum. ij. verſicu. nec obſt. & Bald. conſilio cccxcvj. in princip. volum. j. & iſta eſt communis opinio ſecundum Fely. in d. cap. ſi cautio. colum. xvij. in prima fallen. ſecundæ regu. quanquam. Specul. in titu. de reſtitut. integ. §. qui autem. & dom. Anton. in cap. quia plerique. de immunit. eccleſiæ. dicant, quod lapſus biennij inducit totale ſilentium etiam de iure cānonico. & communem opinionem tenet Angel. conſi. cliij. incip. Iudæi. & Ludo. de Roma. in l. ſi diuortio. ff. de verbo. obligat. ſed Bald. in l. cùm quis. colū. ix. C. de iur. & facti ignor. tenet contra Dyn. & communem opin. Et vide Lud. Bologn. l. j. C. de condict. ob turp. cauſam in ſecundis interpret. Quid ſi iurauit non venire de iure nec de facto? vide pleniſſimè in deciſ. Capell. Tholoſ. cclxxv. Et nota quòd Eccleſia poteſt poſt biennium opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, vt not. Bal. in auth. hoc ius porrectum.

non

& ibi Cyn. & Moder. C. de ſacroſan. eccl. & Lud. de Rom. in repet. authen. ſimiliter. C. ad leg. Fal. & dec. Capel. Tholoſ. ccc viij. vbi ponit quid de minore. & Ang. in conſil. cvj. circa medium. vbi limitat hic Dyn.

A Adde Dyn. & quæ ibi remiſſiuè dixi in penul. additione. in regula, in obſcuris. Nota tamē ad hanc regulam quòd in enormibus criminibus iudex debet vti ſeueritate, & non benignitate. vt l. diuus. ibi, ſeuerè vindices. ff. de re iud. & dicit ibi Bald. in l. ea quæ. in ſi. C. de condi. indeb. & eſt text. ſing. in l. reſpiciēdū. §. planè. ff. de pœn. & Alexād. in additio. ad Barto. in l. præſes. ff. de pœnis. & idem voluit Innocen. in c. j. de conſtitut. vbi dicit eſſe licitū iudici in pœnis tranſgredi leges. & ibi vide amplè Fely. in viij. fal. & Bartol. Bald. & Angel. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui notantur infamia. & in l. ſi ſeuerior. C. ex quibus cau. infam. irrogatur. & Cepol. in conſilio xxxiij. colum. xiij. verſicu. x. & vltima.

non num. pecu. l. in cōtractibus. & l. ſi ex cautione. & inſtit. de litera obligato. ergo aduerſarius eius locupletatur cum iactura & iniuria non opponentis: ſed de iure ciuili reſpondetur, quòd cùm fiat legum autoritate, non videtur iniuria fieri: ſed negari non poteſt quòd non fiat cum
7 damno, veritate inſpecta. † Et ideo ſi is qui confeſsionem recipiat, ſciat ſe non numeraſſe, diceremus quòd de æquitate canonica exceptio non numeratæ pecuniæ non excluderetur biennio, cum malæfidei poſſeſſor nullo tempore præſcribat: vt s̄. eod. cap. poſſeſſor. Dyn.

In reg. In Pœnis. Argumenta.

1 *Violentia in dubio ſine armis facta præſumitur.*
2 *Tutor remotus, in dubio ob culpam, non ob dolum præſumitur.*
3 *Vulnerans, animum occidēdi habuiſſe in dubio præſumitur.*
4 *Delictum ſi neſciatur à quo commiſſum ſit, puniri debent omnes conſortes.*
5 *Pœna pro delicto quo caſu ſit infligenda.*

REGVLA XLIX.

IN *pœnis benignior eſt interpretatio facienda.*

1 ¶ † SI conſtat aliquē commiſiſſe vim. nam ſi ignoratur.
vtrum cū armis. vel ſine armis interpretamur benignius
A reum feciſſe violentiā ſine armis. [a] vt per hoc minus pu-
2 niatur. ff. de pœnis. l. ſi præſes. & l. pen. † Itē ſi cōſtat tuto-
rem ſuſpectū fuiſſe, & ob ſuſpicionē remotū, ſi ignoramus vtrū propter dolū vel propter culpā benignius interpretamur: propter culpā remotus intelligetur: & propterea nō ſit infamis. vt ff. de ſuſpect. tut. l. hæ enim cauſæ in prin. Sed obſtare videtur regulæ. ff. de his qui no. infa. l. ij. §. exercitū. vbi nō interpretamur in partē quæ pœnā reſtringat, ſed in illa quæ ampliat. ſed ad hoc reſponſum
3 eſt s̄. eodē c. odia. † Itē opponitur ſi vulnero aliquē, licet nō occidā, præſumitur in dubio quòd habui animū occidendi, ſi contrariū non probatur. C. de iniuriis. l. ſi non conuicij. ergo non interpretamur in beniguiorem partē. id
4 eſt eam quæ inducat euictionē pœnæ. † Item ſi certū eſt

O 4 plures

A Nec apparet quis eorum deliquerit. Adde quod notaui. ſ. in addi. ad iſtum reg. in obſcuris. vbi diffuſe tractatur materia præſentis ſpeculationis, ſcilicet quã do ignoratur quis ex pluribus delictum cõmiſerit. & inquantum dixit do. Coapoſtil. meus. ſ. in princ. apoſtillæ præceden. quòd in criminibus &c.

Adde vnum ſing. dictum Gerar. de Petra ſancta. ſing. ſuo lxxv. in c. magnum eſt pulchrũ & laudabile nomen habere, ſcilicet quòd ſi plures eſſent inquiſiti & capti pro aliquo maleficio, & eſſe dubium à quo eſſet tortura inchoãda, quòd tũc ceſſantibus alijs indicijs inciperetur ab illo qui turpe nomẽ habet. ita no. Cardin. Flor. in c. cũ ſecundũ apoſtolum. in ij. no. de præhen. lib. vj. pro quo facit gloſſ. not. do. & præceptor meꝰ in legibus Iaco. de ſancto Georgio, in præludijs feud. in ver. Carolꝰ pulcherrimũ nomẽ eſt.

B Adde hic Io. And. & Doctor. mod. maximè per Philip. Frãciſ. & gl. & Doctor. in l. actus. ff. eod. titut. & Imo. in l. gerit. ad fi. ff. de acqr. hæred. & Alex. in conſil. lxxv. lib. I. Et actus eſt vocabulum generale: & tamẽ videtur re-

plures fuiſſe in delinquẽdi actu, nec apparet quis eorũ deliquerit,[a] nõ interpretamur in partẽ benigniorẽ: quia dicimus oẽs puniri debere. vt ff. ad l. Aquil. l. Itẽ Mela. §. ſed ſi plures. vt no. ff. ad leg. Cor. de ſica. l. ſi in rixa. & C. ad l. Iu. de vi pub. l. quoniã multa facinora. ergo videt̃ regula falſa. Sed diſtinguendũ eſt, ſicut plenè diſtinctũ fuit ſ. eo. c. in obſcuris. † quia ſi incertũ eſt vtrũ delictũ fuit cõmiſſum, regula locũ habet, q̃a interpretamur minus cõmiſſum, & ꝓpterea in minorẽ pœnã imponẽdã. vt d. l. ſi præſes. & l. pen. ſed vbi certũ eſt delictũ & certa delicti qualitas, animus verò delinquentis incertus. Item vbi certum delictum, & certa qualitas, ſed incerta perſona, regula locum non habet, vt latius eſt oſtenſum. ſ. eo. c. in obſcuris.

In reg. Actus legitimi. Argumenta.

1 *Actus legitimi qui dicantur.*
2 *Electio ſub conditione fieri nequit, ſicut nec poſtulatio.*
3 *Tutoris datio, quæ fit à iudice, conditionem non admittit.*
4 *Aditio hæreditatis non poteſt eſſe conditionalis.*
5 *Tutoris autoritas non præſtatur ſub conditione.*
6 *Emptio & venditio, cùm ſint actus legitimi, conditionem non recipiunt.*
7 *Locatio & conductio an fieri poſſit ſub conditione.*
8 *Inſtitutio hæredis, licet actus legitimus dicatur, conditionem tamen admittit. Et quare num. ſeq.*
10 *Conditio in teſtamentis quare retrotrahatur.*
11 *Correctio iuris in dubio vitari debet.*
12 *Actus legitimi diem recipiunt & conditionem.*

REGVLA L.

ACTVS legitimi cõditionẽ nõ recipiũt, neq; diẽ.

¶ † DICVNTVR actus[b] legitimi oẽs quacũq; iuris 1
ſcripti parte inuẽti. iuris autẽ ſcripti partes ſunt ſeptẽ: vi- B
delicet lex, plebiſcita, ſenatuſcõſulta, decreta principum, reſpõſa prudẽtiũ, & magiſtratuũ edicta. vt inſtitu. de iure natur. §. cõſtat. ff. de iuſtitia & iure. l. ius autẽ. Exemplum autem regulæ probabiliter poni poteſt in electionibus & poſtulationibus, quę ſunt legitimi actus, † & ideo neq; 2
electio,

ſtringi per ſequentia. vt not. Bald. in conſil. cclxiij. in fin. vol. ij. Et vbi actus poteſt trahi ad duo diuerſa, magis intuemur quod prodeſt, quàm quod nocet. vt not. Io. de Plat. in l. cum allegas. de caſtren. pecul. C. lib. xij. Et not. quòd actus qui non poteſt fieri purè, nec ſub conditione, poteſt tamen fieri ſub duabus conditionibus. vt not. Barto. poſt gloſſ. ibi per bonos text. in l. diuus. §. fina. ff. de ſal. & ibi Alexand. in additio. alleg. Ludoui. de Vrb. ita tenere in l. ſi vero. §. de viro. in iij. ſal. ff. ſolut. matrimo. & in l. j. ff. de verb. oblig. vide Dyn. ſ. in regula, beneficium. ver. idem eſt de fectus. ſi fuerit inſtitutionis forma.

A Adde Bart. in l. j. §. hoc autem ſenatus. & ibi Raph. Paul. de Caſt. & Alexand. colũ. ij. in fin. ff. ad l. reb. Bal. & ibi Paul. de Caſt. in l. ſenium. C. de teſt. & Ange. Areti. in §. præterea. in vlt. q. in ſtit. quib. modis ius patr. pote. ſol. & Imol. in l. tã is. §. j. ff. de donat. cauſa mor. vbi communiter tenent quod filius nõ poteſt emancipari ad vnum actum. & Paul. de Caſtro & Franc. Aret. in l. qui in poteſtate. col. vlt. ff. de teſtam.

B Adde Bald. in l. potuit. in quæſt. viij. & ibi Salicet. in vij. q°. Modern. C. de iure deliber. & Barto. in leg. ſi conditionalis. & ibi Alexand. in additionibus. ff. de autorit. tutor. vide de autoritate tutoris. & Ioan. de Imol. in dicta l. gerit. ff. de acquirenda hæreditate.

electio, neq; poſtulatio poteſt ſub conditione fieri: & ſi fiat pro nõ facta habetur. vt ſ. de elect. c. in electionibus.
3 lib. vj. † Item in datione tutoris à iudice facta, quæ non recipit conditionẽ expreſſam: & ſi adiiciatur, reddit dationẽ inutilem. ff. de tutel. l. mutuo. §. ſub conditione. q̃a
A ſi dico, emancipo[a] filiũ meũ ſub conditione, ſi Imperator in Italia venerit: vel ſi dominus noſter de vrbe rece-
4 dat, emancipatio nulla eſt. † Itẽ in additione hæreditatis:
B q̃a ſi dico, adeo hæreditatẽ ſub[b] cõditione, ſi nauis ex Aſia venerit, aditio nulla eſt. vt ff. de acquirẽ. hæreditate. l.
5 eum, qui. §. vlt. † Itẽ in tutoris autoritate: quia ſi dicat tutor, præſto autoritatẽ pupillo, ſi Titius aſcenderit Capitolium autoritatis interpoſitio nulla eſt. vt ff. de autorit. tutor. l. etſi conditionalis. & probantur per ordinem iſta omnia. ff. eod. l. actus legitimi, vbi videtur eadẽ regula
6 poni. Sed ſi hæc regula vera eſt, † quòd actus legitimi cõditionẽ non recipiunt: ergo emptio, & venditio, quæ eſt actus legitimus non recipit cõditionẽ. quod falſum eſt. vt inſtit. de contrahenda empt. §. emptio. ff. de in diem adiect. l. ij. & de peri. & con. rei vend. l. neceſſario & pro
7 empt. l. ij. §. ſi ſub cõditione. † Item locatio & conductio eſt actus legitimus: ergo non recipit conditionem. Item ſocietas, mandatum, ſtipulatio, & cæteri contractus ſunt actus legitimi: ergo non recipiũt conditionẽ, vel diem.
8 quod tamẽ falſum eſt. vt per infinita iura probatur. † Itẽ hæredis inſtitutio, eſt legitimus actus: ergo nõ recipit cõditionẽ. quod tamen eſt falſum: licet enim non recipiat diem certã: vt ff. de hæredibus inſtit. l. hæreditas. & inſtit. de hæred. inſtit. §. hæres. tamẽ bene recipit conditionẽ & diem incertã. vt ff. de hæred. inſtit. ſi quis inſtituatur. & l. ſub cõditione. & l. qui filio. & C. de hæredit. inſti. l. extra-

neum. † Ratio autem quare recipiat cōditionē, & diem, 9
incertum, eſt aperta: a quia illud quod non recipit diui A
ſionem in partes in ſe, nec recipit diuiſionem temporū,
& econtrà: vt ff. de teſtamento milit. l. miles ita hæredē.
§. & quia diximus. & de vſufructu. l. vſusfructus ab ini-
tio. Sed inſtitutio hæredis, non recipit diuiſionem in ſe,
quia non poteſt aliquis, pro parte teſtatus decedere, b B
imò cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati: vt ff. eod. l.
ius noſtrum. & ideo, ſi teſtatur pro certa temporis par-
te, inſtitutio temporis, non valet etiam pro toto tempo-
re, & limitatio temporis habetur pro non adiecta: vt di-
cta l. hæreditas. & §. hæres. † ſed ſi teſtatur ſub conditio- 10
ne, vel in diem incertam, euentus conditionis, & diei in-
certæ, quę conditioni aſsimilatur, trahitur ad tempus re-
tro: vt ff. de teſtamento milit. l. quod dicitur. & ideo non
videtur pro parte inteſtatus: & pro parte teſtatus, ſed
exiſtente conditione videtur in totum teſtatus, & ea defi
ciente in totum inteſtatus. Videtur ergo quòd iſtud ca-
pitulū corrigit omnes leges, in quibus cauetur in legiti-
mis actibus poſſe adiici conditionem & diem. ſed dicen-
dum videtur, quia promptum eſt & expedit iura iuribus
cōcordare. vt s. de elec. c. cùm expediat. lib. vj. & C. de in-
offic. donat. l. vnica. & quia iuriū correctiones in dubio
ſunt euitandæ. vt d. ca. cùm expediat. & in authen. quibus
modis natur. effic. ſui. §. tribus. & † quia nō eſt veriſimile 11
Romanū Pontificē, qui iura tuetur, huiuſmodi breuita-
te verborum totam obſeruationē iuris, aliàs multis vi-
giliis cogitatā, euertere. C. de inoffic. teſtam. l. ſi quando.
& ꝙ hæc generalitas reſtringenda ſit ad caſus enumera-
tos: vt habetur in text. & gloſ. ff. eodem. l. actus legitimi.
& verba iſtius regulæ debent exponi actus legitimi: ſci-

A Adde Bartol. in l. hæreditas. ff. de hæredibus inſtit. qui ponit etiam vltra hanc rationem Dyn. aliam & vide Bald. & Salice. in l. extraneum. C. de hære. inſtitu. & Bald. in d. l. hæreditas. vbi tenet contra Bartol. ibi per rationem Dyn. hic quòd cauſa teſtati trahit ad ſe cauſam inteſtati. vnde ſi quis inſtituat Titium hæredem vſque ad Paſcha, & quòd poſt Paſcha non ſit vlterius hæres: dicit Bartol. quòd talis inſtitutio non valet, propter repugnantiam, quam in ſeipſa includit. Sed Bald. tenet contra, vt dixi per rationem Dyn. & idem tenet Pau. de Caſtr. in conſilio ccxij. in antiquis. & ſequitur Bald. in §. hæres purè, propter rationem Dyn. & ibi Chriſtoph. Porc. & Ange. Aret. in fin. inſtit. de hæred. inſtit. & tenet Angel. de Peruſio, in dicta l. extraneum. & Imol. in dicta l. hæreditas. verſicu. vlterius quæri poteſt circa prædicta.

B Pro parte teſtatus decedere. hoc eſt verum regulariter. vt not. Bal. in repetitione l. habeat. numero lxj. & ibi dixi in apoſtil. & ad eum in ver. conclude. C. de ſacroſan. eccleſ. Bartol. in l. cum filius. in princip. & ibi dixi in apoſtil. ad ipſum. in verſic. pro parte teſtatus. ff. de leg. ij. Pet. Philip. Corn. conſil. xxv. incip. in caſu. in litera F. vol. j. & conſilio lxxxv. incip. plura. in litera G. vol. iiij. & omnino Barto. Socin. in ſuo tract. fal. regula cccc. vbi ponit xxij. fallen. ad hoc dictum.

licet

licet quidam. ſicut & ibi proprie in verbis text. innuitur,
& per gloſſ. exponitur. & propterea generalis regula re-
manet in contrarium: ſcilicet quòd † omnes legitimi a-
12 ctus diem recipiunt & conditionem: vt inſtit. de ver. obl.
§. omnis. C. de iure emphy. l. j. ſed fallit in quibuſdam, &
in illis loquitur regula. niſi diceres quòd hæc regula cor
rigit ea iura quæ dicta ſunt in legitimis actibus poteſt
adiici conditionem vel diem, quod imaginationi men-
tis meæ non applicatur. Dyn.

In reg. Semel Deo. Argumenta.

1 *Sacrum ſemel effectum, nō debet ad uſus prophanos transferri.*

2 *Papa ſolus ſacra profanare poteſt.*

REGVLA LI.

SEMEL *Deo dicatum, non eſt ad humanos uſus tranſferendum ulterius.*

¶ EXEMPLVM iſtius regulæ patet cuilibet: quia
1 † quod ſemel factum eſt ſacrū, & conſequenter diuino
A cultui dicatum, non habet vlterius transferri ad vſus a ho
minū: vnde ſi ædes ſacra in aliquo loco licitè, id eſt iuris
ſolennitate ſeruata ædificatur: licet ædificiū diruatur, lo
cus remanet ſacer: nec debet ad vſus hominū cōuerti. vt
ff. de rer. diuiſ. l. intantū. §. ſacræ. & de contrahē. empt. l.
ædes ſacra. & inſtit. de rerū diuiſ. §. ſacræ. Sed videtur ob
2 ſtare. ff. de verb. obl. l. cōtinuus. §. pen. dicendū eſt † quòd
hic conſiderauit iuris poſsibilitatē: ibi vero ſummi Pon
tificis poteſtatem, qui poteſt ſacrum profanum reduce-
re. quia quod vnius ſolius poteſtati ſubiicitur, impoſsi-
3 bile de iure reputabitur. ff. de leg. j. l. apud Iulianū. §. fi. b

A Adde gloſſ. Bart. Bald. & Salic. in l. ſi nondum. C. de fur. & Ioan. Fab. Ang. Aret. in §. ſacræ. inſtit. de rerum diuiſ. & hic Ioā. And. & Philip. Fran. & an papa poſsit monachos ſine cauſa reſtituere mundo. vide Io. Andr. amplè in præcedenti regula. & Abb. Sicul. in cap. ex publico. de conuer. coniug. & Barth. Soc. de Sen. in l. Gallus. §. & ſi quid tantum. ff. de libr. & poſt. & adde ad hanc regulam Mari. Soc. in tract. ſuo de oblationib. xix. libello. in princ.

Adde, inquantū petit, an ſine cauſa papa poſsit reſtituere mundo monachos? & dic quòd ſi ſine cauſa quid vult papa, quòd tunc non tenetur religioſus obedire eius præcepto inquantum repugnat regulæ ab eo profeſſæ. ita notat Felyn. in cap. ſi quando. colum. iij. verſicu. præterea. dicit Hoſtien. de reſcri. ex cauſa verò poſſet, vt ibi p eum, vbi allegat Doctorum Theologorū opiniones. idem Felyn. in ca. inquiſitionis. in princip. de ſent. excom. & dixi in apoſtil. ad Panor. poſt eū in cap. ne Dei eccleſiam. num. j. in verſi. contra reg. & ibi Imol. de ſimon.

B Adde, quod id quod à principe venit implorandum, reputatur impoſsibile propter difficillimum ad eum aditum. & idem tenet Lud. de Rom. in repet. auth. ſimiliter. colū. xvj. in princ. C. ad leg. Falcid. & Bar. in d. §. fin. hic alleg. qui allegat Dyn. hic. & vide gloſſ. in l. continuus actus. §. cum quis. ibi Barto. & ſeq. ff. de verb. oblig. & Alex. in d. §. fin.

In reg.

A Adde, an per electionem indigni eligentes, poteſtate priuetur eligendi. Barto. Bald. Med. in l. cum quidam. ff. de leg. ij. & Abb. in cap. bonæ. in j. & c. cum in cunctis. de elect. & ad alia hic not. per Dyn. vide Alex. in conſi. lxxxj. col. ij. vol. v. & Ioann. And. & Philip. Franc. hic, & Bartol. in l. non putauit §. non quæuis. ff. de contrat ab. ibi, non quæuis exhæredatio, ſed quæ ritè facta eſt. vbi dicit quòd ſtatutũ de mandando executioni inſtrumentum, intelligitur de ritè facto. & Bald. in l. non dubium. in ij. colũ. C. de legi. dicit quòd ſtatutum de gabella imponenda ſuper contractum intelligitur de valido. & Paul. de Caſtr. in l. j. §. ſancimus. in fin. C. de teſta. dicit quòd clauſula caſſans & irritãs omne aliud teſtamentũ, habet tacitam cõditionẽ, videlicet, ſi illud in quo eſt clauſula eſt validum. & vide pulchrè Felyn. in c. ex tenore. verſi. de reſcrip. verſi. regula, non præſtat. col. iij. de reſcriptis, qui hanc regulam ornatiſsimè gloſſauit, melius quàm quis maximè. Et quod not. Felyn. in c. paſtoralis. col. ix. verſi. vltra. Abb. titu. de excep. & Bar. in diſput. incip. lapſus. col. iij. verſi. v.

Adde pro principio huius apoſtil. dum quærit, an & quãdo eligentes ſcienter indignum, priuentur poteſtate eligendi. quod notaui in apoſtil. ad Gemin. & Philip. Franc. in c. quanquam vtrobique. in prin. de elect. iſto lib. vbi allego do. Coapoſtillatorẽ meum tam hic, quàm in addition. ad Card. Mandag. in ſuo tract. de elect. c. ix. in gloſſ. j. vbi plenè vide. & Felyn. in ca. cum olim. colũ. j. de maio. & obedien. Et caſu quo priuatur poteſtate eligendi propter actionem indigni ſcienter factã ad quos deuoluitur ius eligendi, vide eundem Mandag. vbi ſ. & Doct. coapoſtillat. in gloſſ. in verſic. poterunt. & ſequen. & dixi in apoſtil. ad Panor. in c. cum in cunctis. §. vlt. in fi. verſicul. ad Metropolitanum. de elect. & in c. cum Vintonienſis. eo. tit. ad medium huius apoſtillæ. quando dicit quòd ſtatutum loquens de mandando executioni inſtrumentum, intelligitur de ritè facto.

Adde, ꝙ illud non attenditur de ſtatuto pœnali. notarius enim ſcribẽs teſtamẽtum nullum & falſum, punitur de falſo licet ex alia cauſa ſit nullum. vt not. Bart. in l. quid ergo. §. cum autem. ff. de infamib. & in l. quis legatũ. & ibi Alex. ff. de falſ. Bald. & Salicet. in l. j. C. de ſepulchro violato. & Iaco. Rebuffi. in fin. cum. xj. & ibi dixi in apoſtillat. in verbo notarius. C. de locat. prædio. ciuil. vel fiſc. titu. xj. Secus autem ſi ſit nullum vel imperfectum ſeu de actu imperfecto. ita not. Bald. in l. iubemus. C. de teſtamentis, vbi plenè.

In reg. Non præſtat. Argumenta.

1 *Eligentes indignum ſcienter, an iure eligendi ſint ipſo iure priuati. & nu. ſeq.*

3 *Eligendi ius an conſumatur per electionem inutilem.*

4 *Legatum pupillæ factum ſi nupſerit, non perit ea contrahente nulliter.*

5 *Legatum factũ capaci an adimatur, ſi ſecũdo fiat incapaci.*

REGVLA LII.

NON *præſtat impedimẽtum, quod iure non ſortitur effectum.*

¶†SI canonici nominauerũt ſciẽter indignũ, & electio 1
effectũ non habuit: non tamen priuantur iure eligendi:
q̃ nõ pręſtat impedimentũ, &c. vt ſ. de elec. c. perpetuę.
c. ſi cõpromiſſarius. li. vj. de cõceſ. præben. c. ne captandæ.
ſed cõtrà videtur eo. ti. c. quanquã. lib. vj. †vbi eligen 2
tes ſcienter indignũ priuãtur iure eligẽdi: [a] dicendũ eſt A
quod illud c. quãquam. trahitur ad intellectũ illius c. perpetuæ.
videlicet quia ſi nominãtes indignũ adeò pſtiterint

ꝙ ex vocibus eorum cõmunis electio ſubſequatur,
tunc priuantur iure eligendi. vt c. quanquam. aliàs non
3 priuatur: vt c. perpetuæ. †Item poteſt poni exemplum: ſi
teſtator legauit mihi vnũ de ſeruis quẽ elegerim, & ego
elegi, & electio nõ habet effectũ, ius eligendi non eſt cõ
ſumptum, & ideo non pręſtat impedimentũ volẽti iterũ
eligere. ff. de opt. leg. l. ij. iij. & iiij. aliàs ſi electio ſortiebatur
de iure effectũ, conſumptũ eſſet ius eligẽdi, nec liceret
vlteriùs variare: vt ſ. eo. c. quod ſemel. de leg. ij. l. ſta-
4 tuliberũ. §. ſi. cũ multis ſi. †Itẽ poni poteſt exemplũ: po-
namus ꝙ legatum relinquitur pupillę ſub conditione. ſi
contraheret matrimoniũ: nam ſi contrahit matrimoniũ
infra pupillarẽ ætatem, non ſortitur effectũ: & ideo non
præſtat impedimentũ: facta enim legitimę ætatis poterit
contrahere: & conditionẽ contrahendo implere. ff. quan.
dies lega. ced. l. quod pupillæ. & de cond. & demon. l. hæc
5 conditio. †tamen contrà videtur ꝙ iure cauetur ꝙ ſi te-
ſtator relinquit legatũ primo capaci, & poſtea animo adimendi
primo, reliquit ſecundo nõ capaci: quia licet non
ſortiatur effectum in perſona ſecundi, tamẽ præſtat im-
pedimentum primo, quia impeditur petere legatũ. ff. de
leg. j. l. planè. in prin. & de adi. leg. l. legatũ. §. pater. & l. li
A cet. §. minor. ſed dicendũ eſt ꝙ legatũ in tacita volũtate[a]
adimitur. ff. de adi. leg. l. iij. §. ſi. & l. ex parte. & de his qb.
vt indign. l. ſi inimicitiæ. cùm ergo appareat per tranſla-
tionem factam in ſecundum, teſtatorem voluiſſe tacitè
primo adimere, illa tacita ademptio ſortitur de iure effectum,
vt dictum eſt: & ideo præſtat impedimentum. Dy.

In reg. Cui licet. Argumenta.

1 *Pater adulterum filiæ & occidere, & contumeliis afficere poteſt impunè.*

2 *Filiusfamiliàs patre conſentiente cauſa mortis donare poteſt, teſtari autem non poteſt.*

3 *Præſes prouinciæ ad mortem damnare poteſt, deportare verò non poteſt.*

4 *Curialis ẽt ſi prædia donare poſſit, vẽdere tamẽ eadẽ nequit.*

5 *Procurator prorſus reuocari poteſt, partim non poteſt.*

REGVLA LIII.

CVI *licet quod eſt plus: licet utique ꝙ eſt minus.*

1 ¶†LICET patri occidere adulterum cum filia com-
B prehenſum, [b] & ideo licebit quod eſt minus, id eſt adulterum

A Adde Angel. Aret. inſtit. quib. modis teſtam. infirm. §. poſteriore. colum. ij. in gloſſ. exiſtere. & ibi Ioan. Fab.

B Adde quod idem eſt in marito: vt eſt text. & ibi Bartol. in l. marito. §. illud. ff. de adult. & ibi etiam in patre. & Barto. & ibi Alexand. in addition. in l. nec in ea. ff. de adulter. Angel. & Alexand. in l. in ſuis. in principio. ff. de liberis & poſthum. Cyn. in l. i. in fi. C. quæ ſit long. conſuetu. & Felin. in cap. ſi verò. de ſententia excom. & Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſcop. & clericis. vbi ponunt plures ꝙ

rum cum filia comprehenſum contumeliis afficere: vt hîc.& ff.de adult.l.nec in ea.§.ius occidendi.Item poteſt facere iudex quod eſt plus, id eſt iuramentum in litē deferre actori,& ideo debet poſſe quod eſt minus, id eſt taxationem iuriſiurandi adiicere: vt ff.de in litem iuran.l. videamus.§.penul. †Item eſt maius concedere teſtamen-
tum,quàm mortis cauſa donare : quod patet,quia filiuſfamil. poteſt mortis cauſa donare patre conſentiente:vt 2
A ff.de donat.cauſ.mortis.l.tam is.§. a j. tamen teſtari non poteſt etiam patre conſentiente.vt d.l.tam is. §.j.ff.de teſtamē.l.qui in poteſtate.Si ergo licet filio militi condere teſtamentum de caſtrenſi peculio : multo fortiùs licere

ad hanc regulam. Not. quòd grauius eſt in mente viri adulterium vxoris, quàm homicidium fil ij.text.in l.codicillis.§.penult.ff.de leg.ij.& Bald.in cap.ex parte,de conſuetud.& in conſi.clxj.lib.iij.

A Adde an filiusfamil. poſsit teſtari maximè in aduentitiis in quibus patri non conqueritur vſusfructus.Bartol.& Alexan.in l.Imperator. ff.ad Trebel.& quæ eſt ratio quare magis poteſt donare cauſa mortis,quàm teſtari. vide Bartol. Bald. & Franc. de Aret.colum. ij. verſic. in ea. gloſſ.in l.qui in poteſtate. ff. de teſtamen. Cyn. Bald.Salicet. & Alexan. in l.ſenium. C. de teſtamen.& Bar. in l. tam his. §. j.hic all. & Bar. & Bal.in l.habeat vnuſquiſque.& ibi Iaſ.C.de ſacroſanct.eccl.& per Canoniſtas in c.Raynaldus.& c.Raynutius.de teſta.Ioan.Fab.& Ang.Are.inſt.quib.non eſt permiſſum facere teſtamen.Sed quid an pro anima poſsit teſtari?vide docto.s̄.alleg.& in c.licet.de ſepult.s̄.eod.& Cyn.Bald.Salic.& Alexan.in l.ſenium.C.qui teſtam. facere poſſunt.& Lud.de Rom.in repet.authent.ſimiliter.xxiij.q.verſi.xix.ad col. xxvj.vſque ſatis amplè.C.ad legem Falcid.Abb.Sicul.in conſi.lxiij. col.iij.in verſi. iiij.volu.j.& Ludo.Bologn.in primis & ſecundis interpret.in l.ſicut.§.venditioris. ff.quibus modis pign.vel hypothec.& quando dona.debeat præcedere conſenſus patris,vel ſufficiat quòd ſubſequatur:vide Bald.in l.ſi vxor. C.de condit.inſert. & Franc.de Crema in ſuo ſingul.lxix.Quid in filiofamil.clerico? dic quòd poteſt teſtari.vt eſt gloſſ.reputata ſingu.in cap.quia ingredientibus.xix.q.iij.& text.in authent.presbyteros.C.de epiſcop.& cler.& docto.in c.quia nos.de teſta.& Cepol.in cautel.clvj.cum ſequ.& in cautel.cxcvj. Et idem in filiis Francigenarum & Britonum,qui de aduentitiis poſſunt teſtari:vt not.Bal.in c.j.§.j.in fin.de fratr. de noua inueſt.& per glo.in verbo,Romanorum.inſt.de patria poteſt. & Franc.de Aret.in d.l.is qui poteſtate.col.iiij.& Alex.in addi.ad Barto.in l.placet.ff.de acquir.hæred. & vide Dom.de Rota.in deciſ.ccxlix.in antiquis titu.de dona.& Abb.Sicu. in conſi. cvij.lib.j.& dixi in §.ij.de conſuet.iuriſta.per ſe.lib.Conſuetud.Biturigum.

Adde in quantum quærit,an filiusfamil.poſsit donare cauſa mortis ſine conſenſu patris.& alleg Franc.de Crema.ſuo ſingu.lxix.incip. donatio cauſa mortis &c. Tu dic breuiter pro expoſ.princip.huius apoſtillæ,quòd filiusfamil. poteſt teſtari in bonis caſtrenſibus vel quaſi,ſine conſenſu matris:nec in illorum iudicio eius requiritur conſenſus regulariter.de quo dixi in l.Imperator.in apoſt. in verſi.induſto autem peculio.poſita ſuper gloſſ.in verſi.filio.ff.ad Trebel.& in apoſt. ad Gul. de Cug.poſt eum in l.fin.§.neceſsitate.in verſi.ſine conſenſu patris.nu.4. C.de bo. quæ liber.& ad hoc quod quæritur quid in filiofamil.clerico?vide omnino Barto. in l.ſi infanti.col.iij.verſi.& ideo aduerte q; in cautis.C.de iure deliber.

debet

debet mortis cauſa donare:vt ff.de donat.l.filiusfa.§.vlt.
3 ¶Sed contra regulam ſolet opponi de pluribus.†Primò de præſide qui habet ius gladij , quod eſt maius. vt ff.de
A off.præſid.l.illicitas. §.qui vniuerſas. a & tamen non deportat quod minus.vt ff.de legat.iij.l.j.§.iis quibus.& de inuſto teſtam.l.ſi quis filio exhæredato. §.eius. ſed illud quādo non habet inſulas ſuæ iuriſdictioni ſubiectas,aliàs ſecus:videtur.vt ff.de interd.& releg.l.relegatorum.circa princ.& not.in l.inter pœnas.eodem tit. & ideo hæc oppoſitio non facit ad rem:licet quidam aliter dicant.
4 ¶Item oppo.C.de prædiis decur.ſine decr.l.fin.†vbi curialis poteſt donare prædia, ſed non vendere:cùm maius ſit & difficilius permiſſum donare, quàm vendere. C.de contrar.iudic.l.j.ſed illud ideo contingit.quia veriſimile eſt quòd faciliùs venderet, ad hoc vt pretium ex vēditione deductum deportaret,& ideo faciliùs inhibetur venditio, quàm donatio:quia in donatione ceſſat ratio prohibitionis quæ ad venditionem propriè pertineret.
5 ¶Item oppo.de l.in cauſæ.ff.de procur.†vbi licet reuocare procuratorem in totum,& non in parte.¶Item op. ff.de admi.tut.l.cùm quæritur.& de vſur.l. Caius. vbi licet nomina contracta in totum approbare vel reprobare,ſed non partem: ſed in illis omnibus diuerſa habētur vnius loco ratione connexitatis officij:& ideo non eſt in eis licitum variare , ſicut nec circa eandem rem. vt ff. de damno infect.l.prætor. §.vnde quæritur. & determinatum eſt s̄.eod.cap.mutare.¶Item opponi ſolet.ff.de peric.& commod.rei.l.j.§.licet.& de pluribus aliis quę notabiliter & rationabiliter ſoluuntur.ff.eo.l.non debet.& ideo repetere,cùm ſint rationabiliter ſcripta, eſſet potius tranſcribere,quàm notare.& propterea ſuperuacuum.Dy.

A Adde Bart. ibi.& in l.j.§.his quibus. ff.de legat.iij.& Fel.in c.poſtulaſti.colum.x. verſi.circa.& verſi.limita primo. de reſcriptis.& Abb. Sicul. in cap. ex parte, in tertia deciſio.

In reg. Qui prior. Argumenta.

1 *Impetrans primus,in beneficio admitti debet, licet ſecundus impetrans prior literas præſentauerit.*
2 *Impetratio ſecunda priori ſit præferenda.& nu.ſeq.*
7 *Prior tempore,quando potior dicatur in iure.*
8 *Creditor quando creditori debeat præferri.& nu.ſeq.*
10 *Mulier quibus creditoribus in dote ſit præferenda.*
11 *Poſsidentis conditio quando melior eſſe præſumatur.*
12 *Hypotheca expreſſa quando præferatur tacitæ, & contrà, & nu.ſequen.*

Pignus

A Adde quando tempus datæ literarum attendatur, Felin. poſt Abb. Sicu. in cap. eam te. in antepenult. col. verſic. tempus. de reſcript. vbi ponit regulam affirmatiuam cum ſex fallen. & vide ipſum in cap. paſtoralis. in princ. col. iij. eod. tit. & Bal. & Imo. in l. ſi quis filio. §. eius. ff. de iniuſt. rup. teſta. & Bart. in l. abſenti. ff. de donat. & Nico. de Neap. in l. ſi duas. in fi. in princ. ff. de excu. tut. & Ang. Aret. inſt. quib. mo. ius pat. §. filiusfa. & doct. in c. ſi eo tempore. de reſcript. eod. li. & nota quod prioritas cauſatur ratione vnius horæ: vt not. in d. cap. paſtora. & per Felin. in c. capitulum. ver. de concurſu duorum. col. xiij. de reſtit. & quæ not. Dyn. & ibi dico in add. in regula, in pari cauſa, & in regula beneficium. & quando ſecundus impetrans præfertur primo vide glo. in cap. quia ſæpe. de præben. libr. vj. & Dominic. de Rota in deciſion. ccccirj. in antiquis. titulo de reſcrip.

Adde quod poſui in addit. ad iſtũ poſt do. Coapoſtillatorem. ℥. in regula, nõ firmatur. in verſic. tẽpus datæ. tangitur aliquid ad materiam prioritatis quando ſecundus primum impetrantem conuenit in præſentatione reſcripti. per Fel. poſt Pa. & alios in c. j. de reſcr. Ant. in c. pleruq;. col. pe. eo. ti. omnes. & præcipuè Phil. Fran. in c. vt debitus. col. xiiij. cum iij. ſeq. & ibi Card. Alex. col. x. de app.

14 *Pignus prætorium habentes an ſint reliquis creditoribus præferendi.*

15 *Creditor habens pignus prætorium an præferatur ei qui habet conuentionale.*

16 *Prior tempore in duabus dotibus, potior eſſe debet in iure.*

17 *Priuilegium reale præfertur perſonali.*

18 *Creditorum omnium quando æqua ſit conditio.*

19 *Solutum per debitorem quo caſu reuocari poſſit. & nu. ſeq.*

REGVLA LIIII.

QVI *prior eſt tempore, potior in iure.*

¶ † SI vnus primò impetrauit in eccleſia beneficium, 1
alius ſecundò, & ſecundus primò literas præſentauerit, primus debet eſſe potior: quia qui prior eſt tempore impetrationis, potior eſt [a] in iure beneficij conſequendi. vt s. de reſcr. c. ſi pro te. & c. tibi qui gratiam. lib. vj. Sed contrà videtur eo. tit. de reſcrip. c. ſi pro te. & c. duobus. † vbi 2
is qui ſecundò impetrauit, præfertur priori. ſed dicẽdum videtur, quòd aut vtraque impetratio eſt ſimplex, aut altera ſimplex & altera ſub conditione, ſi ad id epiſcopi & capituli conſenſus accederet. Primo caſu aut apparet de ordine impetrationis, aut non. † Si apparet, præfertur il- 3
le qui primò impetrauit: vt in præalleg. c. tibi. ſed ſi de ordine apparet, tunc ſubdiſtingue: quia aut mandauit vni prouideri, & alteri canonicatum conceſſit: aut canonicatum cõceſſit vtrique, aut neutri. Primo caſu præfertur is cui canonicatum conceſſit. † Secundo caſu præfertur is 4
qui primò præſentauit: ſed ſi ambo in præſentando concurrunt, ille præfertur quẽ eligere voluerint illi, vel maior pars illorum ad quos ſpectat canonicorum receptio, & præbendarum collatio. vt c. duobus. ſed ſi prima impetratio conditionalis ſit, ſecunda ſimplex, ſi fiat ante exiſtentiam conditionis primæ, ſecunda ſimplex præfertur. vt d. ca. ſi pro te. † ſed videtur quòd exiſtente conditione 5
prima

prima cõditionalis debeat præferri quaſi exiſtentia conditionis trahatur ad tempus conceſſionis [a]: vt ff. qui po. in pig. l. ſi. de pericu. & commo. rei vendi. l. neceſſario. §. quòd ſi pendente. quidam, dicũt quòd c. ſi pro te. ſit contra ius cõmune, quòd nihil eſt: imò dicendum eſt quòd illæ leges loquuntur, & intelligi debent vbi non erat in poteſtate contrahentis. primò ſub conditione, ſecundò
6 purè reuocare contractũ conditionalem. † In propoſito autem ſummus Pontifex poterat primam conditionem reuocare, & ideo multò fortiùs potuit ei per ſecundam puram derogare: vt s. eo. c. cui licet. & patet ff. qui pot. in pig. hab. l. j. & l. qui balneum. in prin. & §. j. & l. potior. in
7 prin. Item patet in albo decurionũ & conſulum. † Nam qui prior eſt tempore, prior eſt in iure ferendarũ ſententiarum & faciendarũ electionum cæteris paribus: vt ff. de albo ſcrib. l. j. & ij. C. de cõſuli. l. j. lib. xij. Item poni poſſet exemplum regulę in creditoribus quibus res ſunt obligatæ. nam qui potior eſt tempore, &c. ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. & l. creditor. vt C. qui potior. l. ſi fundũ. ſed ad hoc videtur obſtare. ff. de priuil. credit. l. priuile-
8 gia. vbi non ex tẽpore, ſed ex cauſa æſtimantur. † Quare diſtinguendum eſt plenius: aut enim omnes creditores prætendunt priuilegium reale, aut perſonale omnes: aut quidam reale, & quidam perſonale: aut quidam perſonale, alij nullum: aut omnes nullum. Primo caſu quãdo omnes prætendunt reale, aut conuentionale omnes: aut
9 omnes prætorium [b], aut quidam prætorium, & quidam conuentionale. Et ſi omnes conuentionale vel quaſi, aut omnes expreſſum, aut omnes tacitum: aut quidam expreſſum & quidam tacitum. Et ſi omnes expreſſum, aut eiuſdem temporis, aut diuerſorũ. Si eiuſdem temporis, ſi quidem ſimul & eodem actu vtrique ſit obligata res, admittitur vnuſquiſq; pro parte dimidia. Si ſeparatim, nec apparet cui primò, contra extraneũ poſſeſſorem potior erit conditio occupantis, inter ſe potior erit conditio
10 poſſeſſoris: vt l. ſi fundus. §. ſi duo. ff. de pignorib. † Si diuerſorum, tunc nota regulam, & inſtantiam à regula: regula eſt, Qui prior eſt tempore, &c. ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. & C. eo. tit. l. ſi fundũ. Inſtantia eſt in mutuante in refectionem: vt in authem. de æqual. dot. §. iis conſe-

A Adde Dyn. & quæ ibi dixi in regula, pretium. in de. addit. & Bar. in l. neceſſario. ver. vlt. no. ff. de pericu. & commo. rei vendi. & l. ſi filius. de verbo. obli. & in l. qui balneũ. in prin. & ibi ſing. Alex. in addit. & Bal. in antiq. lect. ff. qui pot. in pig. hab. & Bal. in d. l. neceſſario. in antiq. lectu. de peric. & cõmo.

B Adde quot ſunt ſpecies pignorũ, Bart. & Alexan. Moder. Doct. in l. à diuo Pio. §. ſuper rebus. ff. de re iudi. & Petr. de Ferra. in forma libelli, in actio. hypothecar. in gl. ſuper verbo, ſuper eadẽ obligatione, col. j. & Io. Fab. Ang. Are. & inſuper Iaſ. de Mayn. in §. item Seruiana. colũ. j. inſtit. de actio. & Bar. in l. ſi & iure. col. ij. ff. qui potio. in pig. hab. vbi reprobat diſtinctionẽ Dyn. hîc & aliter diſtinguit, vt ibi per eum. & ad. Abb. Sicu. & Felyn. in capit. cum aliquibus. de re iudic.

A Adde an mulier ſi potior fiſco creditore, Cyn. Bar. Bal. Saly. in l. j. & ibi Alex. in addit. ad Bar. C. de priui. fiſci. & in l. ſatis. C. in quib. cau. pign. vel hypot. contra. & Ang. de Peruſ. Imol. & Doct. Moder. in l. ſi marito. ff. ſolu. matrimo.

B Adde glo. Cyn. in l. diuerſis. & l. ſequen. C. qui pot. in pign. hab. & glo. & Bar. in l. interdum. ff. qui pot. in pig. hab.

quens. in prin. colla. vij. & ff. qui pot. in pig. hab. l. interdum. Item in negante ſe poſsidere qui poſtea conuictus prætendit hypothec. vt C. qui potio. in pig. hab. authen. item poſſeſſor. item fallit in eo cuius pecuniares emitur & expreſsè obligatur. C. qui potio. in pig. hab. l. licet.
13 † Item fallit in muliere a quæ præfertur prioribus habentibus tacitam: vt ff. qui potio. in pig. hab. l. Aufidius. Item fallit b in eo cuius pecunia militia emitur: vt C. de pign. l. ſi. & authen. quod obtinet. Item fallit in habente hypothecam ex inſtrumento priuato manu trium teſtium ſignato, vt ſi agat aduerſus eum qui non habet inſtrumentum ſimile vel publicum: vt C. qui pot. in pign. hab. l. ſcripturas. Item fallit in fiſco agente ex cauſa primipili: vt C. in quib. cauſis pig. vel hypot. contrah. l. ſatis. Item in agente funeraria: vt l. at ſi quis. §. ſi colonus. ff. de relig. & ſumpt. fune. & l. impenſa. & ibi no. Item fallit in vendente pignus prætorium, & habente cauſam ſimilem qui non præfertur, ſed cum poſteriori concurrit: vt l. is cui. §. qui prior. ff. vt in poſſeſ. leg. † Si omnes tacitum, ſimiliter dic referre eiuſdem temporis vel diuerſorum: & ſi eiuſdem, non referre eodem vel diuerſis actibus, ſi non apparet cui primò: nam ſemper inter ſe melior erit conditio poſsidentis contra extraneum occupantis. Et ſi omnes ſimul ad agendum concurrunt, admittuntur vnuſquiſq; pro parte: vt ff. de ſal. interd. l. j. §. ſi colonus. & l. ſi. & ff. de pign. l. ſi debitor. ſi diuerſorum temporum, tunc qui prior &c. vt hic. & ff. qui pot. in pig. habe. l. inſulam. cum ſimilib. † Si quidam expreſſum & quidam tacitum, aut eiuſdem temporis, aut diuerſorum. & ſi diuerſorum, aut præcedit tacita, & ſequitur expreſſa: aut præcedit expreſſa, & ſequitur tacita: ſi præcedit tacita, & ſequitur expreſſa, præfertur tacita etiam fiſco: vt C. rem alienam gerentem. l. j. ſecundo reſponſo. licet glo. c Circa fiſcum dubitet. ff. qui potio. in pig. hab. l. pignus. Si præcedit expreſſa, tunc præfertur: vt ff. qui pot. in pig. habean. l. Titius. in prin. & § negotiatorum. & C. eod. l. ſi fundum. & de remiſsi. pign. l. ſi ignorante. † Si eiuſdem

C Adde quòd iſta regula ſecundum Dyn. non ſolùm habet locum in hypotheca expreſſa, ſed etiam in tacita. vnde ſicut habens expreſſam hypo. anteriorem, præfertur omnibus poſterioribus creditoribus habentibus tacitã vel expreſſam hypo. vel etiã habens tacitã hypot. anteriorẽ, regulariter pfertur poſterioribus creditoribus non ſolùm habentibus tacitã, ſed etiam expreſſam, & fiſco. & ita refert & ſequitur celebris docto. Maria. Socin. de Senis in ſuo ſingu. tract. de ob. in xj. & xij. libellis. vbi quærit, an oblatio debitoris offerẽtis bona ſua, præiudicet creditoribus anterioribus habentibus expreſſã, vel tacitam hypothecam vbi concludit quod non. & vide Bart. Bal. & ſequa. in iuribus hinc per Dyn. allega. & eſt diſtinctum. & not. per Dyn. hic vide Ioan. Petr. de Ferra. in forma libelli. in authen. hypo. in glo. ſuper verbo, eadem ob. colum. iiij. verſic. ſed pone. & Cyn. & Bart. Bald. Angel. & Saly. l. vna. C. de priuile. dot. & Cep. in caut. clxxv. incipien. vulg. regula. cum duabus ſequentibus. & Doct. in poſtil. ſequen. alleg.

eiuſdem temporis, videtur idem quod eſt quando vterque profert, tacitam, vel vterque expreſſam eiuſdem temporis, quia tacita & expreſſa paribus paſsibus ambulant. vt ex prædictis apparet. quia mutuans in refectione præfertur habenti expreſſam, ſicut habenti tacitã. Præterea illud eſt ſpeciale, cuius contrarium generale: vt in authen. de non alien. §. vt autem lex. ſed ſpeciale eſt in muliere quæ præfertur habentibus tacitam tantùm: & ſic in eo caſu ſpeciali fortior eſt expreſſa, quàm tacita.
14 ergo aliàs regulariter pares ſunt. † Si omnes prætorium, aut ſunt omnes eiuſdem tituli, aut omnes ex contractu, aut omnes ex cauſa legati: vel omnes ex cauſa damni infecti. & tunc non prodeſt præuenire ex tempore: vt ff. de damno infect. l. ſi finita. §. ſi plures. & §. Iulianus. & l. prætor. §. eius rei. & C. de bon. auto. iud. poſ. l. vlt. & ff. de
A bo. auto. iud. poſ. l. cùm vnus. a & ff. vt in poſ. leg. l. is cui. §. qui prior. aut diuerſorum, & tunc qui prior eſt tempore, potior eſt in iure: vt C. qui pot. in pig. hab. l. ſi de-
15 creto. & d. l. is cui, §. poſtquàm rei. † Siquidam prætoriũ,
B & quidam conuentionale b, tunc qui prior tempore &c. vt ff. qui potio. in pign. l. ſi & iure. & C. vt in poſ. leg. l. ſi, poſtquàm. ſecundo caſu, quando omnes perſonale, aut ſunt eiuſdem tituli, aut diuerſorũ. ſi eiuſdem regulariter concurrunt, non inſpecta prioritate vel poſterioritate

A Adde ibi Bar. colũ. vlt. verſic. venio ad ſecundum. & in l. ſi decre. ff. qui potio. in pigno. & Bal. in authẽ. ei qui. colũ. iiij. C. de bo. auto. iud. poſſ. vbi ponit qui dicant creditores eiuſdẽ tit. & gl. & Bar. in l. priuilegia. ff. de his quæ in frau. cred.

B Adde quando concurrant pignus prætorium & cõuentionale. Ludo. Bol. in l. fundus. ff. de annuis legat. in interpr. & Bal. conſilio cccclxvj. libro iiij. & quid differt prętorium à conuentionali. vide glo. Bar. Bal. Pau. de Caſt. & Alexan. in addit. ad Bart. in l. j. de pig. act. & de Ferra. vbi ſ. & Abb. & Fely. in c. cum aliquibus. in prin. de re iudi. & Spec. tit. de pig. & hypo. §. j. & Iaſ. de May. in §. Seruiana. col. j. inſtit. de actio.

Tu dic quòd differat in modo conſtituendi. conuentionale enim ſolo partium conſenſu contrahitur prætorium verò tranſitione: niſi in caſu l. cùm vnus. §. fin. cum l. ſeq. ff. de bo. auto. iudi. poſ. addit etiam differentiam Alex. in ſ. alleg. l. j. ff. de pig. act. ſcilicet quòd cum requiritur diſcuſsio in prætorio, quæ aliàs requiritur in conuentionali hypo. item aliam, quia creditor accipiens pignus prætorium, licet non ſit idoneũ, liberat debitorem. l. à diuo Pio. §. ſi pig. ff. de re iud. ſecus autem in conuentionali. l. creditor qui non idoneũ. ſi cer. pe. & l. ſi pro mutua. C. e. tit. & Bar. in l. non eſt mirũ. in ſi. de pig. act. quid ſit pig. iudiciale: & an & in quo à prætorio differat, vide gl. rub. C. de præto. pig. & melius per Alex. in l. à diuo Pio. §. in venditione. in antepe. col. ff. de re iu. & quæ ſit differentia inter pignora. & hypotheca. vide Spec. in tit. de pig. in prin. ver. quid ſi iudex. & verſ. quæ autem ſit differentia.

temporis: vt ff. de priuileg. cred. l. priuile. ij. reſpon. & ff. depoſiti. l. ſi hominem. §. quoties. † Fallit in duabus debitoribus ab eadem ſubſtantia debitis: in quibus qui prior eſt in tempore, potior eſt in iure. C. qui potio. in pig. l. aſſiduis. §. ſi. Item fallit in fiſco. ff. de priuileg. credit. l. quod quis. ſi diuerſorum, ſi quidem ſunt paria priuilegia concurrunt: ſi diſparia, magis priuilegiati præferuntur: vt d. l. prima. primo reſponſo. a & l. ſi ventri. §. in bonis. ff. de priuileg. cred. † In tertio caſu quando quidam reale, quidam perſonale, reale præfertur: vt in l. eos. C. qui pot. in pigno. habean. & ff. de pactis. l. reſcriptum. circa prin. In quarto caſu quando quidam perſonale, alij nullum præferuntur priuilegiati: vt ff. quod cum eo. l. ſed an hic. & de pec. l. ex facto. §. ſi. & de priuileg. credi. l. ij. & l. ſi ventri. §. eorum ratio. & de ceſsio. bon. l. j. & ij. † In quinto quando omnes nullum, aut agitur ad dationem quantitatis, vel ſpeciei, vel generis, aut ad factum. Primo caſu aut erant bona poſſeſſa per creditores: & tunc omnium eſt æqua conditio: vnde ſi vni ſoluatur, reuocatur pro rata per alios: vt ff. de his quæ in frau. cred. l. qui autem. §. ſciendum. & l. ait prætor. §. ſi debitorem. in fi. † ſi verò non erant poſſeſſa per cred. ſi debitor ſoluit, aut ſoluit autoritate iudicis intercedente, aut ſponte, aut inuitus. Primo caſu quando ſoluit iudi. autoritate, tunc non eſt locus reuocationi: vt ff. quæ in frau. cred. l. qui autem. §. apud Labeo. Secundo caſu quãdo ſoluit ſponte, ſiue volens, & tunc aut omnes creditores pariter inſtabant: & tunc ſi debitor vni gratificatus ſoluat, reuocatur pro rata per alios. b vt ff. quæ in frau. cre. l. pupillus. † Si verò omnes non inſtabant, & vni ſoluatur, aut ſoluitur à debitore ſponte, aut extorquetur ab inuito. ſi ſoluitur ſponte, reuocatur per alios: vt prælleg. l. pupillus. & dicta l. qui autem. §. ſciendum. ff. quæ in fraud. cred. ſi ab inuito extorquetur etiam reuocatur niſi vbi mora erat periculum allatura: vt debitor cum pecunia fugiebat, nec haberi poterat iudicis copia: vt in l. ait prætor. §. ſi debitorem. ff. de his quæ in fraudem creditorum. ſi extorſit iudicis autoritate, non reuocatur. ff. de his quæ in fraudem creditorũ. l. qui autem, §. apud Labeonem. † Si autem agatur ad factum, aut petitur, & in condemnationem deducitur factum: & tunc ſi ſimul creditores concurrunt, præfertur qui primò contraxit: vt ff. locati. l. in operis. ſed ſi in cond

a Adde ibi Bar. qui ſequit̃ Dy. hîc. & Docto. in l. vna. C. de priuileg. dot. & de Ferra. vbi ſ. columna vj. in fi. verſi. modo venio. & quo ad cætera not. hîc per Dy. vide ꝑ ipſum de Ferr. & adde Barto. Soci. de Senis in l. i. col iiij. verſ. iiij. not. cum ſequen. ff. ſoluto matri. & Bart. Bal. & Alexan. in addi. ad Bar. in l. in operis. ff. locati.

b Adde quãdo id quòd vnus ex pluribus creditoribus à debitore exigi debeat communicari cùm aliis, Bart. & Mod. in l. pupillus. ſ. de his qui in frau. credit. & Ioan. And. & Doct. in rub. de oblig. & ſolu. & Bald. in l. ſi. in ſi. ij. q. ff. depoſiti. & tex. in l. pecunia. & ibi Saly. in fin. C. de priuileg. fiſci.

in condemnationem deducitur intereſſe, idem ſeruatur quod dictum eſt ſeruari debere, quando agitur ad quantitatem. vt in l. operis. & de verborum obligat. l. ſtipulationes non diuiduntur. §. Celſus. Dynus.

In reg. Qui ſentit. Argumenta.

1 *Emptori cedit quicquid rei emptæ accidit.*
2 *Commodum quando ſentire debeat, qui tulit incommodum. & num. ſeq.*
4 *Agnata proximior tutelæ commodum ſentire poteſt, onus eiuſdem ſentire non poteſt.*
5 *Contrariorum alterum è medio tollitur, poſito in eſſe altero.*
6 *Contrariorum quando eadem ſit diſciplina. & nu. ſeq.*

REGVLA LV.

QVI *ſentit onus, ſentire debet commodum, & econtrà.*

1 ¶ † SICVT poſt venditionẽ perfectam omne commodum accedens rei vẽditæ, pertinet ad emptorẽ: ita & omne incommodũ accedere debet: vt C. de periculo & commodo rei venditæ. l. poſt perfectã. ff. eod. l. id quod poſt. item ſicut diminuta parte hæredis ſcripti per cõtra tabulas, diminuitur & legatorum onus: ita aucta parte ſcripti hæredis per cõtra tabulas, augetur & legatorũ onus: vt ff. de vulg. & pup. ſubſtitutione. l. & ſi contra. in fi. & de leg. iij. l. ſi. & † iſta regula habet locũ quando circa commodũ
2 & incommodũ eſt per omnia par ratio perſonæ ſuſcipiẽtis commodum & incommodũ habitalitas: & hoc patet per exempla. inſtit. de cõtrahend. emp. §. cùm autẽ. & de legit. paren. a tut. §. ſi. & ff. de leg. j. l. ſi ex toto. & de lega.
A iij. l. ſi. & de vulgari & pupil. ſubſtitut. l. & ſi contra. & C. de cad. tollen. l. j. §. pro ſecundo. & de furtis, l. manifeſtiſſimi. §. ſed cùm in ſecunda. † ſed vbi non eſt per omnia
3 vtriuſq; par ratio, regula non procedit: vt eſt videre in l. ſi quis aliena negotia gerens. ff. de neg. geſt. & ibi no. & de procura. l. qui propria. §. procurator. Item in caſibus aliis not. in d. l. ſi quis. ff. de nego. geſt. & in l. ſi quis putat. §. j. communi diuid. & pro ſocio. l. ſed & ſocius. §. ſi abſenti. Item ſi non eſt eadem perſonæ conditio, vel habilitas circa
4 vtrunq; ſuſpiciendũ: † vt ſi agnata proximior eſt cum tractatur de deferendo onere tutelæ. Nam ipſa ſuccedit in commodum, id eſt in hæreditatẽ: & tamẽ non tenetur ſubire

A Adde ibi Io. Fab. in princip. Chriſtop. Porc. & Ang. Aret. in ij. colũ. & onus meretur honorem: vt no. Bar. & Bal. in l. amiciſsimos. in princip. ff. de excuſat. tuto. & vide hic Ioan. Andr. in Mercuria. & in capit. rationi congruit. & ibi Dyn. & quæ ibi dico. & Bal. Barto. & Doct. in l. ſi is qui. §. ſi quem queſtum. ff. commo. vbi limitant hanc regulam: vt ibi vide. & Ange. in conſi. lxxxv. incip. ex themate. colum. j. verſic. iij. probatur.

ſubire tutelæ onus,imò defertur ad agnatũ maſculum in
gradu remotiorem : vt inſtit.de legitima patron.tutel.§.
j.& ff.de legitima tutel.l.j.§.interdũ.tamen illud genera
le quod hîc colligitur,& in l.allegata,ſcilicet diſciplinam
contrariorum candẽ eſſe,a non videtur procedere : imò 4
in genere videtur cõtraria:quia cum de vno genere con-
trariorũ prædicatur affirmatio,de altero prædicatur ne-
gatio,quod ex eius oppoſitũ,vel quod idem eſt,ſi de vno
diſponitur affirmatio, de altero negatio : vt l.j.ff.de his
qui ſunt ſui vel alie.iur.& inſtit.de tutel.in prin.& ff.de
accuſ.l.qui accuſare.ergo nõ eſt eadẽ diſciplina, ſed con-
traria. ¶†Præterea patet per id quod dicitur,ad diſpoſi- 5
tionem vnius contrariorum,ſequitur remotio & deſtru-
ctio alterius:vt ff.de verb.ſignifica.l.hæc verba ille.& de
inſtitu.actio.l.ſed & ſi pupillius.§.ſi inſtitutoria.& in au-
then.de mandat.princ.§.neq; autem.col.iiij.† Reſpon- 6
deo,vbi de quolibet contrariorũ reſpondetur affirman-
do,vel de quolibet negando, ſimpliciter verũ eſt eadem
eſſe diſciplinam contrariorum:vt inſtitut.de contrahen.
emp.§.cùm autem.& C.de cadu.tol.l.j.§.pro ſecundo.&
de furt.l.manifeſtiſsimi.§.ſed cùm in ſecundã.& de vul-
gar.& pupill.l.& ſi contratabulas.& de leg.j.l.ſi ex toto.
in princ.& de lega.iij.l.fin.tunc enim eadem eſt in gene-
re & eadem in ſpecie : & eadem aliquando quantùm ad
numerum, vt cùm in eadem verborum ſerie vtriuſq; di-
ſpoſitio traditur.†Nam tunc eſt eadem quantum ad nu- 7
merum, quia vna eſt verborum conceptio, quæ vtrunq;
contrariorum diſponit : ſed eo reſpectu,quia diuerſa di-
ſponit,poteſt ratione defectus,& in plura particularia
diuidi,& diuerſa iudicari.ſed vbi de altero affirmatio &
de altero negatio non eſt eadem, ſed contraria diſpoſi-
tio ſe pro tanto dicitur eadem diſciplina,ea ratione quia
vno cognito habetur cognitio alterius.vt in præallegata
l.qui accuſat.& l.j.ff.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.&
inſtit.de tutelis.in princ.& ff.de prætor.ſtipulat.l.j.§.ſti-
pulationum. Et ratione ergo dicitur eadẽ diſciplina : ſed
non dicitur eadẽ ratione diſpoſitionis contrariorũ.Dyn.

a Adde Bar.in l.inter ſtipulantem.§.ſacram.col.iij.ff.de ver.ob.& in l.in fundo.ff.de rei vendica.& aliquid per Bal.in l.fin.circa iiij.vel v.col.C.de fideicom.& Alex.in rub.de acquirẽ.poſſ.ff.& Bal.& Ang.Aret.poſt Ioan.Fab.inſti.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.in princip.& ibi Chriſtophorus Por.in iij.not.& Cyn.Bald.& Salyc.in l.j.§.pro ſecundo.C.de cadu.toll.& Alexã.in l.& ſi cõtra tab.ff.de vulga.& pupil.ſubſtit.& in d.§.ſacram.& Io.And.hîc,& etiã Moder.& Ang.in conſi.lxvj.colum.ij.verſicu.item multa.

In reg.In re communi.Argumenta.

1 *Prohibentis quando ſit melior cõditio.*
2 *Socius quãdo ſocium impedire poſſit in re cõmuni & nu.ſeq.*
4 *Occupantis conditio in pari cauſa quando ſit melior.*

REG

a Adde Angel.Aret.inſtit.de rerum diuiſione.§.religioſum.& Petr.de Foſcuris.& pro hæred.vel re ſingul.in glo.ſuper verbo,in futurum.& Bart.in l.ſi ædib. lege.ff.inter quos.ff.de damn.infect.& in l.ſi ſtipulatus fuero.ff.de verborum obliga.Abb.in Bal.in d.§.religioſum.& in conſi.cx.volun.iij.& Cepol.tractatu de ſeruitut.de ſociis,[?] [illegible]nete & muro.& vide textum celebrem,& ibi Doctor.in l.iiij.de ædifi.priuat.[illegible]

REGVLA LVI.

In re communi melior eſt conditio prohibentis.

1 ¶†SI habeo fundum tecum cõmunem & tu velis ædificare domum in fundo,& ego prohibeo:melior eſt cõditio mei prohibentis,quàm tui ædificare volẽtis.vt ff.cõmuni diui.l.Sabinus.ſed videtur q; melior ſit cõditio facientis,quàm prohibentis:vt ff.pro ſocio.l.ſi fratres.§.itẽ Mela.¶Omiſsis ſolutionibus aliis quæ ſunt à veritate re-
2 motæ,dicendum eſt,† q; aut ſocius a vult facere aut re-
A ficere in loco cõmuni ad eum vſum ad quem res parata eſt:& poteſt etiam inuito ſocio:vt ff.communi diuidun.l.ſi ædes.& pro ſocio.l.ſi fratres.§.item Mela.Aut ad eũ vſum ad quem res parata nõ eſt:& tunc ſi intereſt prohibentis nõ fieri, melior eſt cõditio prohibentis:vt d.l.Sabinus.& ff.de ſeruitut.vrban.prædio.l.quidam Iberus.§.in
3 parietẽ.& hoc caſu poteſt intelligi regula:† aut nihil in-

a in l.ſi cum duobus.§.idem reſpondet ſocius.ff.pro ſocio.Et Franciſ.de Crema.in ſuo ſingul.xxvij.incip.decidi.vbi dicunt Doctor.per dict.§.idem reſpon.& l.iiij.C.de ædific.priua.quòd ſi ſocius intra quatuor menſes nõ contribuat nec ſoluat ſuo ſocio partem & pertinẽtẽ expenſarum dictæ refectionis, quòd res communis efficitur in totum ſocij reficientis vel reparantis.quod not.Et vide Angel.Aret.in §.ſequens.inſtitut.de actionibus.& Cepol.caut.cxxij.ad Ludou.de Roma.in ſuis ſingul.incipien.communis res.& Ludou.Bolog.in l.ex parte.ff.familiæ erciſcund.in ſuis primis interpretationibus.de ſocio expendente pro re communi reficienda.& gloſſ.in l.Sabinus.hîc per Dynum alleg.per quam dicit Bald.in l.duo fratres.ff.de acquirenda hæreditate.quòd ſi duo habent domum communem,& vno abſente alter ſolus habitet : non tenetur ad partem penſionis ſocij abſentis vel non habitantis:quia vſus diuidi non poteſt niſi domus diuidatur.& refert Richardus Malumbr.dicentem fuiſſe ita iudicatum.& etiam Cynus in l.ſi quis putans,in principio.& ibi Dynus.ff.communi diuidun.& tenet Bald.in l.j.C.de teſtamentis & in cap.j.§.præterea ducatus.de prohibit.feud.alien.per Feder.& Paulus de Caſtro in dicta l.j.de teſtamentis.& Cepol.Veron.in conſilio iiij.colum.ij.verſicul.& pro hoc.l.duo.&c.Iaſon de Mayn.in repetit.l.quo minus.quæſtio.xvj.ff.de fluminib.Et Salyc.in l.iubemus.C.de ſacroſanct.eccleſi.& Bartho.Soci.de Senis in l.ſerui electione.§.Labeo.ff.de legat.j.& ſingulariter Paulus de Caſtro.in conſilio cccxciiij.in nouis.ſed Flor.de ſancto Petro in d.l.Sabinus.tenet contrarium. Et nota bene,quia vide de facto hic Bituris:& adde Card.Alexand.in cap.Nicena.xxx.diſt.col.ij.verſic.ſi quæritur.& aliquid per Felyn.in cap.cùm omnes.colum.viij.verſicu.in eadem gloſſ.de conſtit.& Petrus de Anchar.& Abb.in c.j.de immunit.eccle.& Bal.in conſi.ccv.primo vol.& Abb.in conſi.lxxxiij.lib.j.& Alexand.in d.§.Labeo.vbi ponit plures quæſtiones ad materiam.

a Adde quãdo ſit melior conditio occupantis,& etiã in pluribus procuratoribus inſolidum dantis.Bar.Bal.Alexan.& Moder.in l.ſi pluribus.ff.de leg.j.& Bart.Bal. & Alex.in addi.ad Bar.in l.pluribus.ff.de procur.& Ioan.And.de ſancto Gemin.in cap.ſi duo.ſ.de procurat.& Abb.Sic.in cap.non iniuſtè.de procurat.& quæ no.Io. Andr.in c.cum plures.de offic.deleg.ſ.eo.lib.

b Ita ſint.Hæc vetus clauſula imperatiua de ſe ſolet ad augenda iura rei, & onerandum vẽditorem adhiberi.vnde malè generaliter colligunt doct. fieri interpretationem contra venditorẽ,quia iura quæ hoc dicunt nõ dant regulam, nec generaliter loquuntur, ſed in terminis huiuſmodi clauſularum, quæ non niſi ad on⁹ ipſi⁹ venditoris apponi ſolent,vnde aliâs ſtat regula,fiendã interpretationem contra eum qui ſe fundat in verbo l.ſæpè.de verbor.ſignifi.dixi in annotatio. ad Alex.conſil. cciiij.lib.ij. Carolus Mol.

tereſt prohibentis,& poteſt fieri eo inuito:vt ff.de ſeruitut.vrb.præd.l.fiſtulã.§.penult.& ſi.habita tamen diſtinctione vtrũ iure ſeruitutis facere vel reficere velit, quia tunc non poteſt:vt ff.de ſeruitut.vrban.prædiorum.l.parietem.aut iure communionis,& poteſt.vt d.l.ſi fratres. §.idem reſpondit.Item contra regulã videtur illud generale, quo cauetur † ꝙ in re vel cauſa pari melior eſt conditio a occupantis:vt ff.de leg.j.l.pluribus.& verb.obli.l. ſi Titius.& de procurat.cap.ſi duo.lib.vj.ſed hæc regula loquitur in ea re quæ pro parte ſua indiuiſa ad plures pertinebat:leges verò cõtrariæ loquũtur in eo iure quod diſtinctum eſt in vnius executionem qui primo occupauerit litem conteſtando. Lite enim conteſtata ſibi quærit executionem inſolidum,& alterius inſolidũ excludit, niſi in caſibus enumeratis in c.ſi duo.ſ.de procurat. 4

In reg.Contra eum.Argumenta.

1 *Interpretatio fieri debet contra eum qui apertius loqui potuit. & nume.2.*
3 *Interpretatio quare fiat pro locatore verba proferente.*
4 *Ambiguitas contra quem debeat interpretari.*
5 *Interpretatio quando fieri debeat ſecundum id quod eſt veriſimilius.*
6 *Confeßio quando contra confitentẽ recipiat interpretationẽ.*
7 *Verba in iudicijs prolata contra proferentem an ſint interpretanda.*
8 *Sententia dubia à quo poßit interpretationem recipere.*
9 *Præter ſtipulationem prætoriam interpretari ſolet.*
10 *Priuilegium ſuum interpretari poteſt qui illud conceßit.*
Lex dubia vel obſcura per quem declarari debeat.
11 *Teſtamẽti verba dubia à quo debeãt interpretari.& nu.ſe.*

REGVLA LVII.

CONTRA *eum qui legem dicere potuit apertius,eſt facienda interpretatio.*

¶ † SI vendo domũ, & tempore venditionis & traditionis dico:ſtillicida vti nunc ſunt, ita ſint,b videor dicere ꝙ domui 1

a Adde quomodo fiat interpretatio in contractibus,Dy.in regula,in obſcuris.& Bar.& Bald.Alex.& Doct. Moder.in l.veteribus.ff.de pact.& Barto.in l.ea lege.ff. loca.& Bal.in conſ.cccxiij.vol.ij.Abb.poſt Inn.in c.olim.de verb. ſignifi.& Abb.in c.certificari.de ſepult.& Fely.in c.cauſam.col.j.de reſcrip.Et quomodo in iudiciis, vide Bar.in l.prætoriis.ff.de præto.ſtipul.& in l.j.C.de legi.& Pau.de Caſt.in conſ. excij. in nouis. & Dyn. & quæ ibi dixi in regula,cũ ſunt partium. Quid in ſententia? vide Barto.in l. ij.in j.q.& l.ab executore.ff.de appel. & Bal.in l. iij.C.de lib.præterit. & Barto. Bald. & Salicet. poſt Cyn.in l.ij. C.de ſentent.ex breuicul. recit. & Alexand. in addit.ad Barto. in d.l. ab executore.& ibi Lud. Bolog. in ſecundis interpretationibus,& in confeſsione,vide Cyn.in l.ij.§.quod obſeruari. C.de iuracalum.& Bald.in l.j.C.de confeſ.colum.xxxij.& Barto.& ibi Alexand.in addit. in l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interrog.act. Quid in ſtipulatione? vide Barto.in l.j.§.fin.& in d.l.in prætoriis.ff.de præt.ſtipul.& Bart.Alexand.in l.in conuentionalibus.ff.de verb.obl.Et de ea interpretatione quæ fit in priuilegiis,vide Barto.in l.omnes populi.ff.de iuſtit.& iure.& Inno.& Abb.in d.cap.olim.& Fely.in d.c.cauã.& Alex.conſ.ccix.lib.j.Quid in legibus? vide Abb.in d.c.certificari.& Doct.ſ.allegatos.& Card.Alex.in c.Moyſes vij.diſt. Quid in ſtatutis? vide Barto.in l.j.& ibi Bal.Syn.& Salice.& de legi.Abb.& Felyn.in d.c.cauſam.de reſcript.& Alex.in conſilio xxxvj.colum.iij.princip.vol.iiij.Quid in teſtamẽtis? vide Bart.in l.ſi quis à filio.§.j.ff.de leg.ij.& Dyn.& quæ ibi dixi in regula, quæ à iure communi.& in regula, in obſcuris.verſi.ad ſecundum.de vlt.voluntate.& ibi in addit.j.& ij.& adde ad ſupradicta Andr.Barb.in repet.rub.de fide inſtru.col.xij.veſi.iij.facit.Aduerte ad vnum ſing. quòd contractus dubij recipiunt modum & formam ex conſuetudine ſi non ſunt aliter declarari ex conuentione partium.vt eſt gloſ.& ibi Lud.Bolog. in ſecundis interpret.in l.quòd ſi nolit.§.qui in aſsidua.ff.de ædil.edic.pro quo vide tex.in l.ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur.& Ange.in conſi.ij.& in conſilio cviij.& dixi in tract.de offic.& poteſt.in j.q.

Adde, quod notaui in apoſtil.ad Baldum in l.inter omnes. verb. quod enim.& quod ibi poſui in apoſtila,in verſiculo rudis.C.communi diuidun.& dixi ſ.in apoſtila.ad illum in regula,non eſt ſine culpa.in verſicu.iudicauit. Et adde vnum ſingulare dictum,quantum ad materiam interpretationis quod incip.declarandi voluntatem.dico in caſibus, in quibus declaratio recipitur, non præſcribitur ſpatio

domui venditæ debeatur à vicinis ſeruitus ſtillicidiorum recipiendorum, non econtrà, quòd domus vendita debeat ſeruitutem vicinis. vt ff.de ſeruitutib. vrbanorum prædiorum.l.ſi arborem.§.hæc lex. & de contrah.emp. l.cum in lege.& l.Labeo.& de pact.l. veteribus.& de euictio.l.quæ libertatis. † Sed opponitur,& videtur quòd 2
interpretatio non ſit facienda contra proferẽtem. ff.de contrah.emp.l.ſi in emptione.ſed ibi verba fuerũt prolata ab emptore: & ideo fit interpretatio contra eum qui verba protulit,in ſequẽdo tenorẽ iſtius regulę.Item videtur cõtra regulam.ff.loc.l.ea lege.† vbi fit interpre- 3
tatio pro locatore qui verba protulit: ſed ibi fauore locatoris pactũ erat appoſitum:& ideo non debet fieri interpretatio cõtra eum: ne offendatur regula,quod fauore,&c.vt j.e.c quod ob gratiã.Et qa iura ſunt varia cir- 4
ca materiã iſtã, ideo vtile eſt plenè diſtinguere. a † quia 4

mille annorum.ita ſingul.Bald.in l.peters. poſt principium. C.de pact. quem & alij ſequuntur.refert & ſequitur Girardus de Petra ſancta ſingul.ſuo xxvij.in q. libero arbitrio.vbi etiam ponit quod declaratio vel interpretatio fieri non poteſt poſt mortem.

A Delegati.Hoc addit Dyn.ſequendo gl.ij.d.l.ab executore.& communem errorem. Sed aliud eſt appellatio, aliud interpretatio.vnde iudex delegatus poſsit cognoſcere de appellatiōe à ſuo delegato,& tūc poteſt uel corrigere,vel interpretari per viā appellationis, ſed ceſſante appellatione, non poteſt interpretari. Nō obſtat l.ſi duo.de re iudic. quia non loquitur de appellatione, nec de interpretatiōe, ſed de noua cognitione.de integro vt docui in nouis intellect.C.M.

aut ambiguitas interpretatione, indigens reperitur in
contractu.aut in confeſsione,aut in iudicio,aut in ſentē-
tia,aut in ſtipulatione prætoria,aut in priuilegiis,aut in
vrbis à lege prolatis,aut in vltima voluntate.Si in cōtra-
ctu.aut valere poteſt cōtractus ſecundū interpretationē
alterius tantū,aut ſecundū interpretationem vtriuſq;.Si
ſecundū interpretationem alterius tantùm, illius inter-
pretationē ſequimur, ſecundū quem interpretatio con-
tractus valere poteſt: vt l.quoties.ff.de verb.oblig.& de
rebus dubiis.l.ſi is qui ducenta.§.vtrū.† Si ſecundum in- 5
terpretationem vtriuſque, valere poteſt,tūc inſpicimus
veriſimilius.ſ.eo.c.inſpicimus.& ff.eo.l.ſemper in ſtipu
lationibus.& l.ſemper in obſcuris. Sed ſi veriſimilius nō
apparet,tunc habet locū regula,videlicet q fiat interpre
tatio cōtra proferentem in cuius poteſtate fuit verba la-
tè concipere:vt ff.de pact.l. veteribus.& de ſeruitu. vrb.
prædio.l.ſi arborē.§.hæc lex.& de contrahen.emp.l. La
beo.& l.cum in lege.& l.ſi emptione.& de verbo.oblig.
l.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationibus.& l.qui ex pluribus.
& l.quicquid. † Si in confeſsione cogendus erit dice- 6
re confeſſus certum: vt ff.de confeſ.l.certum.aliàs fieret
interpretatio contra eum:vt ff.de interrog.act.l.de æta-
te.§.qui tacuit.argu.ff.de ventre inſpic. l.j.§.quid ergo.
quod de iure nouiſsimo intelligendū videtur.ſi reſpon-
dere iubetur,antequā ſe abſentet,aliàs non,ſed eſſet cō-
tra eum tāquam contumacē.prout ratio dictauerit pro-
cedendum. vt ſ.de confeſ.lib.vj. †Si in iudiciis,erit inter 7
pretatio faciēda pro proferente,ſiue verba fuerint:pro-
lata per actorē, ſiue per reū:vt ff.de iudi.l.ſi quis inten-
tione.& ibi no.& de reg.iur.l.in ambiguis orationibus.
& l.in cōtrahēda.§.j.†Si in ſententia, tūc iudex qui pro- 8
tulit, ſi eſt de maioribus interpretabitur dictū ſuū ſiue
ſententiā:aliàs nō liceret ſibi interpretari ſententiā ſuā,
ſed delegati a ſui tantū. vt ff. de appel.l.ab executore.in A
prin.& ibi plenè no.actorū tamē verba mutari poſſent,
ſentētiæ tenore in totū perſeuerante.vt ff.de re iudi.l.a-
ctorū verba.† Si in ſtipulatiōe prætoria:tūc prætoris erit 9
inter

interpretatio,pertinet enim ad eum.ff.de prçto.ſtipul.l.
10 in prætoriis.& l.j.§.vlt. ¶†Si in priuilegiis,interpreta-
tio pertinet ad eum, qui priuilegium conceſsit. vt ff.eo.
l.Neratius.&de vulg.& pup.ſubſtit.l.ex facto.circa prin.
Si in verbis à lege prolatis ad ſolū principē pertinet in-
terpretatio neceſſaria, & quæ omnes aſtringit.vt C.de
11 legi.l.imperiali. †Si in vltima voluntate,ipſe teſtator po
terit interpretari : vt ff.de teſta.l.hæredes palā.§.j. Si in-
terpretatus non fuit.tunc aut valere poteſt legatū,ſecū-
dum intellectum hæredis, & legatarij, aut ſecundū in-
tellectum legatarij tātùm: ſi legatarij tantùm,illum in-
tellectum aſſumimus.ff.de leg.j.l.apud Iulianū.§.ſi Ti-
12 tius.& de rebus dubiis.l.quoties.& l.vlti. † Si ſecundum
intellectū hæredis,& legatarij, tūc aut eſt ambiguitas in
volūtate relinquente.aut in voluntate adimēte, ſi in re-
linquente,ſequimur quod eſt minimum.vt d.l.apud Iu-
lianum.§.Seio.& de leg.iij.qui concubinā. §. cum ita.&
13 l.nummis. †Si in adimente,aut eſt incertitudo rerum &
perſonarum,aut perſonarū tantùm, aut rerum tantùm.
Primo caſu in nullo valet ademptio. ſecundo caſu valet
ademptio in vtroque caſu.tertio caſu valet ademptio in
maiori,& remanet legatū in minori.& hoc probatur.ff.
de rebus dub.l.ſi fuerit.& ibi notatur: & de adimēdis le-
gatis.l.iij.§.ſi quis duobus.& de legat.ij.l.ſi ita ſit aſcri-
ptum.in fin.Dyn.

In reg. Non eſt obligatorium. Argu.

1 *Iuramentū non ligat quod cōtra bonos mores emiſſum eſt.*
2 *Impoſsibilia iure dicuntur, quæ contra bonos mores eſſe cenſentur.*
3 *Iuramētum an reddat validum,quod alioqui erat fieri prohibitum.*
4 *Pactum,quo filia paternæ hæreditati renuntiat,an poſsit iuramento validari.*
5 *Iuramentum quando robur præſtet actui inualido alioqui.*

REGVLA LVIII.

NO N *eſt obligatorium,cōtra bonos mores præſtitum iuramentum.*

1 ¶†SI iuraui hominē occidere,vel furtū facere,tale iura
A mentum non eſt obligatoriū,quia cōtra bonos mores a
eſt præſtitū: & iſtud eſt generale, q iuramentum præſti-
tum cōtra bonos mores,vel cōtra leges,nō eſt obligato-
rium,

A Adde, quādo actus contra bonos mores,poſsit iuramento firmari. Bald.in l.pacta. quæ contra. in princ.C.de pac. in l.nō dubium. in xvij.oppo.C. de leg.&in rub. de cōd.ob turp. cau. & Bar.in l. ſi quis pro eo. in primo membro.ff.de fideiu. & in l. ſtipulatio hoc modo concep. & ibi Alex.ff.de verb. obl.& Alexā.in d.l. pacta quæ contra.&Imol. in c.cum contingat.in xvj.charta. de iureiurá. & Bald.in conſ. cxvj.in princip. lib. j. & Abb.in d.cap.cum contingat. & Calderi. in conſil. xix.titu.de conſtitut.

Adde, Bartholom. Socin. in ſuo tract. fallent. regu.fal.j. ij. & vj. & Petrus Philippus, Corſet. conſil. ſuo lv.incipien. viſis. in litera m, vol.iij.& vide Anto.de Petra. in repet.l. j in lxij.effectu, ff.de iureiuran. videlicet,an iu-

ramentum contra bonos mores, ciuiles & naturales ſit ſeruandum.

A Adde ibi Cyn. Bart. Bal. Salic. & Doct. Mod. & Abb. & Imol. in d.c. cùm contingat. de iureiuran. & Abb. Sicul. in ſua diſput. incipien. ſtante ſtatuto. multùm ſingulare.

B Adde Doct. maximè de ſancto Gemin. in dicto c. ij. de iureiur. ſ̃. eo. lib.. & Imol. in d.c cum contingat. & Ang. Aret. inſtit. qb. alien. licet. in prin. & Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ.

C Adde, quòd Bart. in l. ſtipulat. hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. dicit Dyn. non intellexiſſe iſtam regulam in hoc quod Dyn. dicit quòd pactũ de ſuccedendo poteſt iuramento firmari, prout ibi vide per eũ in prin. & Alex. colum. ij. ver. ex his etiã. & Bar. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſ. & in l. pactum. Paul. de Caſtr. Iaſ. de May. & Alex. C. de pact. & in l. fin. & ibi Bald. C. eod. tamen pactum de non ſuccedendo, iuramento firmatur. vt tenet Bartol. & Docto. etiam ſuprà allegati, & Imol. in cap. cum contingat. in j. membro. de iureiuran. & communiter tenetur contra Dyn. licet Bald. in cap. j. §. morib. teneat opi. Dyn. ſi de feudo fue. controuerſia inter dominum & agnat. & vide Bald. conſilio cclxix. vol. iij. & in conſilio cxxxiij. eod. volum. & Domin. de Rot. deciſ. dcccl. in antiq. titu. de pact. & Oldr. conſilio cxxxij. titu. de pact. & plenè per Lud. Rom. in l. qui ſuperſtitis. ff. de acquirenda hæredit. & Alexand. conſilio xxviij. libr. ij. ſed quid ſi filia dote contenta renuntiauit ſucceſsioni paternæ, & maternæ cum iuramento, pater, vel mater, in teſtamento legat eidem: quæritur, an poſsit capere relictum ſibi in teſtamẽto patris, vel matris, non obſtãte renuntiatione? dic quòd ſic. vt tenet Spec. tit. de teſt. §. j. ver. pone filius fecit. & ibi Io. And. in addit. & tenet Bal. in conſ. cciiij. lib. ij. & Oldr. conſi. ccxiij. tit. de pact. & adde ad not. hic deciſ. Capel. ccccclvj. & Io.

rium, nec firmat rem de qua agitur. vt ſ̃. de elect. c. vbi. &
c. quia ſæpe contingit. & de rebus eccleſiæ non alie. c. ij.
† quia quæ cõtra bonos mores ſunt, impoſsibilia reputã- 2
tur de iure. vt ff. de condi inſti. l. filius. & l. conditiones. &
l. quidã. ſed impoſsibilium nulla eſt obligatio. vt ſ̃. eod.
c. nemo poteſt. & ff. eod. l. impoſsibilium. ergo nec eorũ
quæ ſunt contra bonos mores. Sed opponitur, & videtur
† quod iuramentum cõfirmet ea quæ ſunt de iure pro- 3
hibita. ecce de iure prohibitum eſt rem minoris aliena-
ri: vt ff. de rebus eorum. l. j. & tamen alienatio per iura-
mentum confirmatur: vt C. ſi aduerſus venditionẽ. l. j. &
in auth. ſacramenta. [a] Itẽ prohibita eſt de iure fundi do- A
talis alienatio: vt C. de rei vxo. act. l. vnica. §. cum lex. &
tamen confirmatur per iuramẽtum [b] mulieris. vt ſ̃. de iu- B
reiurando. c. ij. lib. vj. † Itẽ prohibetur valere pactũ [c] per 4
quod filia dotata renuntiat futuræ ſucceſsioni paternæ: C
vt C. de pact. l. pactum quod dotali. & de collationibus. l.
pactum. ff. de ſuis & legit. hæredib. l. vlt. & tamen confir-
matur per iuramentũ: vt ſ̃. de pactis. c. ij lib. vj. † Sed dic, 5
aut ſunt prohibita propter turpitudinẽ ſui, & tunc iura-
mentũ nihil operatur: vt hic & in iuribus ſ̃. allegatis ad
idem. Aut in priuilegiũ vel fauorẽ perſonæ, & tunc iura
mentũ illius pſonæ in cuius fauorẽ inducitur ꝓhibitio,
eſt obligatoriũ, & cõfirmat rẽ de qua agitur. vt in auth.
ſacramenta. & ſ̃. de iureiurando. c. ij. & de pact. c. ij. lib. vj.

& Imol. in conſi. j. & dixi latè in §. j. col. vij. de teſt. lib. Conſuetu. Biturigum.

A Adde ibi Barto. & Docto. Modern. quòd licet hæc regula habeat locum contra petentem & reſtituere debentem, vt in iuribus hîc per Dyn. alleg. tamen intelligitur quando agit ex perſona propria: ſed non ex iure alterius: quia non poteſt obijci hæc exceptioni. vt dicit hîc Dy. in fi. & illud do. Fran. Aret. in l. ex duobus. in prima & vltima colũ. ff. de duobus reis. per text. in l. Vranius. §. ij. & ibi Ludo. Bolog. in ſecundis interpreta. ff. de fideiuſſo. & vide Ioan. Fab. in §. in bonæ fid. in gl. j. & ibi Ang. & Iaſ. de May. verſicul. quæ ſit differentia inter exceptionẽ & compenſationis & doli. inſtitu. de act. & gloſſ. & Bartol. in l. quæ inuicem. ff. de cond. inde. Bal. Alex. & Lud. Bologn. in ſecundis interpre. in dicto §. Lucius. & Ludo. Rom. in conſil. cciiij. col. iij. & Spec. titul. de ſalar. §. iij. verſ. ſed pone. & hîc Ioann. Andr. in gloſ. & gloſſ. & doct. in c. ex literis. de reſt. ſpol. & no. ſecũdum doct. in d. conſi. quòd iſta regula habet locum quando incontinenti reſtituturus eſt quod accepit: ſecus ſi ex interuallo. caſus eſt in l. fin. §. j. ff. vt leg. nom. cau. & adde Bald. in cap. j. §. poſſeſsiones. verſi. & no. de pace Conſtant. col. x. & hic Philip. Franc. & Franc. de Crema. in ſuo ſingu. cliiij.

In reg. Dolo facit. Argumenta.

1 *Maritus in dolo eſſe dicitur dotem petens, quàm reſtituturus eſt.*

2 *Maritus quando in caſu reſtitutionis dotem petere poſsit.*

3 *Doloſus quando dicatur & in quibus, qui petit quod eum reſtituere oportet.*

4 *Spoliatus prius reſtitui debet, quàm de proprietate quæratur.*

REGVLA LIX.

DOLO *facit qui petit quod reſtituere oportet eundem.*

1 ¶ † IN marito qui petit dotem quæ eſt in caſu reſtitu-
tionis, rationabiliter poteſt intelligi: quia cùm eſſet ipſe
reſtituturus ſi haberet dotem penes ſe, dolo videtur face
re, quia petit: vt hîc. & ff. de doli except. l. dolo. & de reg.
iur. l. in condemnatione. §. dolo. Sed opponitur. ff. ſoluto
A matrimon. l. ſi ſocer. §. Lucius. [a] † vbi admittitur maritus
2 ad petendam dotem quæ erat in caſu reſtitutionis. ſed di
cendum eſt quòd ille §. declarat & diſtinguit effectum
iſtius regulæ. quia aut eſt reſtituturus eidem, aut alij. ſi
alij, ceſſat regula: aliàs omnes procuratores actorum ab
agendo repellerentur: quia quod petunt, reſtituturi ſunt
domino, quod eſt abſurdũ & inconueniẽs: & tractatus to
tus de proc. redderetur inutilis. ſi verò eidẽ à quo petiit,
tunc regula locũ habet. vt d. §. Lucius. Item contra regu-
lam videtur. C. ad leg. Iul. de vi publ. l. ſi quis ad ſe feudũ.
vbi petit ſibi reddi poſſeſsionẽ ſibi violenter ablatam, &
nihilominus poſtea poterit ſuper dominio conueniri, &
3 conuentus reſtituere cogetur. ¶ † Dixerunt quidã ꝙ hæc
regula locũ habet in petitoriis tantùm, & non in poſſeſ-
ſoriis. quod falſum eſt. vt patet ff. de Carbo. edi. in l. iij. §.
cauſa. & not. in præalleg. l. dolo. & de iudi. l. ſi de vi. & de

reg.iu.l.inuitus.§.cui damus actionem.Et ideo diſtingui
oportet in poſſeſſoriis:ᵃquia aut agitur iudicio adipiſcē- A
dæ,aut retinendæ,aut recuperādæ poſſeſsionis.In primis
duobus, ſcilicet adipiſcendæ & retinendæ regula locum
habet.In tertio verò,id eſt recuperandæ, locum non ha-
bet: † quia ſpoliatus antè ᵇ debet reſtitui,quàm de pro- 4
prietate quæratur,vt d.l.ſi quis ad te fundum.& C. ſi per B
vim,vel alio modo.l.j.& de dona.inter virum & vxo.l.ſi
maritus.& de agric.& cenſit.l.ſi coloni.& ff.de iudic. l.ſi
de vi.& ad leg.Iul.de vi pub.l.qui cœtu.§.ſi de vi.& ideo
quod hîc dicitur petit.debet largo modo poni:id eſt agē
do iudicio prætorio vel poſſeſſorio adipiſcendæ vel reti
nendę poſſeſsionis:& quod ſubiicit reſtituere,ſcilicet ei-
dem:ſecus ſi alij,vt ſuperius oſtenſum eſt.Dyn.

In reg. Non eſt in mora. Argumenta.

1 *Mora debitori damnoſa multiplices producit effectus.*
2 *Exceptio legitima quæ ſit propriè cenſenda.*
3 *Exceptio quæ poteſt replicatione excludi,inutilis.*
4 *Pœna quando ex ſtipulatione peti poſſit.*
5 *Pœna ex nudo pacto peti non poteſt.& nu.ſeq.*
7 *Stipulatio non committitur ſuper pactione nuda ante litem conteſtatam.*
8 *Rigor iuris quandoq; relaxatur ne contractus inutilis reddatur.*

REGVLA LX.

NON *eſt in mora, qui poteſt exceptione legitimæ ſe tueri.*

¶ † EFFECTVS moræ afferentis damnum debitori 1
ſunt plures. vt dictum eſt ſ. eod. c.mora. & ab omnibus
prædictorum omnium effectuum excipitur is qui poteſt

A Adde an in poſſeſſoriis habeat locum regula,dolo facis &c.Bart.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir.poſſ.& Abb.Sicul.in c.in literis.iij.col.de reſt.ſpol.& quæ dicit Dy.in reg.qui ad agendum.& Ludo.Bolog.in l.j.§.quid vis à me.in ſecundis interpr.ff.quod vi aut clam.& Bar.in l.1.in princ.ff.quor.legat. Quid ſi inter duos principes vel communitates facta eſt pax,& facta ſunt capitula vt reſtituantur ablata particularibus ciuibus: an illis reſtitutionibus quę debēt fieri poſsit opponi regula dolo petis? dic q ſic.iſtud eſt ſingulare verbum Bal. & aureum menti tener dū. in c.j.§.poſſeſſores.de pac. Conſtan. in vſi.feu. & tenet Franc. de Crema. in ſuo ſingul.cliij. incip. facta eſt pax inter duos principes.Et dū quærit an exceptio doli & lis poſsit opponi in iudicio poſſ.Tu dic q poteſt, opponi in iudicio poſſeſſorio recuperandi ſi incōtinēti probari poteſt, nō aliter: vt notat Ange. in l.ille à quo. §. ſi de teſtamento.in fi. ff. ad Treb. per gl. in l.ſi de vi. ff. de iudic. pro quo eſt text.& gloſſ.in l.dolo.ff.de doli excep.& in alleg.l.vt ff.quorum legat.not.ſcribent.in l.ij.C.de edict.diui Hadri.tol.

B Ant. Niſi eſſet quid irreparabile vel irrecuperabile.Alexan.l.naturaliter.§.nihil commune.col.ij.de acquir.poſſeſſ.Vdalri.Iaſ.l.iiij.§.condemnatum. de re iudi. Anto.Rub.rep.§.morte.in l.non ſolum.nume.478.de ope.no.nuntia. dixi in ſtylo parlamenti cap.xviij.§.x.C.M.

defen

defenſione legitima ſe tueri.vt ff.ſi cert.petat.l.ſi ſecta.&
2 de verb.oblig.l.ſi pupillus.& de reg.iur.l.nulla. † Exce-
A ptio autem legitima ᵃ debet intelligi omnis illa quæ nō
poteſt ope replicationis elidi. Nam ſi exceptioni obſta-
ret replicatio,habetur pro non legitima:quia qua ratio-
ne nihil intereſt vtrum quis non habeat ipſo iure actio-
nem, vel habeat eam quæ poſsit per exceptionem exclu
3 di.vt ff.eod.l.nihil.† ita nihil intereſt vtrum quis non ha
beat exceptionem,vel habeat eam quæ poſsit ope repli-
cationis excludi.cùm ita ſe habeat replicatio ad excluſio
nem exceptionis ſicut exceptio ad excluſionem actio-
B nis.ᵇ vt ff.de excep.l.ij.& hoc etiam cōfirmatur ex eo q
reus in exceptionibus in quibus excipiendo ponit ſeu aſ
ſerit,vices actoris ſuſtinet. vt ff.de probat. l.in exceptio-
nibus.& de excep.l.j. Sed contra regulam poteſt de iure
4 ciuili opponi:† quia lege cauetur. quòd ſi promiſiſti ali-
quid nudo pacto:& ſi nō faceres, promiſiſti pœnam per
ſtipulationem,quòd agi poteſt ex ſtipulatione,vt conſe-
quenter id fiat quod in pacto deuenit: aliàs ſi non fiat,
5 conſequitur pœnam in ſtipulatione deductam. † Cùm
ergo pœna debeatur ratione moræ, & mora non poteſt
eſſe vbi petitio non eſt, & petitio non procedat ex nudo
pacto.vt ff.de pactis.l.iuriſgentium.§.ſed cùm nulla. ſe-
quitur q non poſsit eſſe mora:& propterea nec pœnam
committi.vnde videtur obſtare C.de pact.l.ſi pacto. Etſi
reſpondeatur ſicut primo modo reſpondent Gloſſatores
iuris ciuilis,videlicet q ibi erat debitum quod nudo pa-
cto debebatur,ſaltem naturaliter, non erit ſufficiens re-
ſponſio, quia regulariter de iure ciuili ſola naturalis a-
ctionem non parit.vt d.§.ſed cùm nulla.& de verb.ſign.
6 l.creditores. † Et ideo ſecunda reſponſio melior videtur
& magis conueniens literæ legis contrariæ:nam ibi non
agitur ad id quod debetur ex nudo pacto: ſed ad id quod
debetur ex ſtipulatu, & prætextu eius conſequitur fortè
quod nudo pacto debetur: aliàs conſequitur fortè quod
in ſtipulationem deuenit. Sed contra hāc reſponſionem
eſt valde illa l.ſi pacto.quia nuda pactio præceſsit ſtipu-
7 lationem pœnalem. † ergo ſtipulatioᶜ non committitur
C niſi lite cōteſtata ſuper pactione nuda: & propterea non
poteſt ex ea agi.vt C.de contrahend.& committend. ſti-
pulat.l.nuda. Et ſi reſpondeas, quòd ibi fuit lis conteſta-
ta ſuper pactione nuda,diuinare eſt. Reſpondebis ergo
ſic

A Adde quæ dicatur & ſit exceptio,Abba.& Fel.in rub.de excep. in princ.& Angel.Aret.inſtit.de excep.in rub.

B Adde q ille qui poteſt ſe tueri exceptione, non dicitur eſſe obligatus. vt dicunt Bald.& Ludo.Bolog.in, ſecundis interpre.in l.Mæuia.§.fundus.ff.ſol. matrimon.

C Adde quādo ſtipulatio pœnalis committitur, & qua actione poſsit cōſequi. Bar.Cyn.Bald.Salicet.& mod. in l.nuda.C.de contrahē.& commit.ſtip.& Bartol.Bald.Paul.de Caſt.& ſing. Alex. in l.ita ſtipulatus.in ix.col.de ver.obl. & Bar.in l.ſi pupillus.ff.de verb.obl.& in l.petens.& doct.in l.ſi pacto.C.de pactis.

a Adde an ex nudo pacto oriatur actio de iure canon. Docto. in cap. j. de pact. in antiquis. Bald. & ibi Alexan. in addit. col. vij. in l. cùm quis. C. de iur. & fact. ignor. & Barto. Alexan. in l. iuriſgentium. §. igitur. ff. de pact. & Barto. in l. quintus. ff. mand. & Innocent. in cap. nouit. de iudi. dat nobis vnam bonam cautelam conſequendi id quod nobis eſt promiſſum nudo pacto. vbi videas etiam per modernos, & Salicetum, & Alex. in dicta l. legem. C. de pactis. & Ludo. Roman. in conſilio xxx. & Bald. in l. petens. ſ. alleg. colum. fin. in repe. Padua. & text. ſingu. in cap. iuramenti. xxij. quæſt. v. & Alexand. in conſil. xvj. in ij. volum. & latius in conſilio xij. colũ. ij. per totum. libr. iij. & Ang. Are. in §. in perſonam. colum. penult. inſtitut. de act. Ex quo infert Bald. in d. l. petens. quòd in terris imperij inter laicos, & in foro Cæſaris ſeruatur deciſio iuris ciuilis: in terris verò eccleſiæ ſeruatur ius canonicum quodſimpliciter inter clericos ſeruaretur vbique. & per Bal. in auth. ad hæc. col. ij. in fi. cum princ. ſeq. C. de vſur. & Ang. in repet. l. ſi certis annis. C. de pact. vbi in ij. col. dicit q̃ in terris imperij laicus contra laicum poteſt agere ex nudo pacto in foro eccleſiaſtico per viam denuntiationis Euangelicæ. & ad prædicta vide Ioã. Bap. de ſancto Seueri. in ſuo eleganti tract. & de pac. in q. xiij. de ver. vij. & Bal. in l. diuiſione. in fi. C. fa. ercisc. & Io. Imo. in conſi. cij. col. iij. verſi. itẽ obiicitur quarto. & ſuper omnes Feli. multũ celebre in d. c. j. col. j. ver. circa q. irritã. de pact. vbi ponit regulam iuris ciuilis negatiuam ſecundò aliquid contra opinionem Cano. tertiò corroborat cõmunem opinionẽ. & quartò ponit nomen declarationis. & profectò non reperitur tã per antiquos, quàm mod. melius ordinatũ & elegantius ſcriptũ. & vide Io. And. & Bal. in procœ. Decret. qui dicunt actionem ex promiſſione in Catalonia nõ oriri.

ſic quando ſtipulatio pœnalis incipit à præcedenti pactione nuda, lex diſpenſatiuè permittit agere ex ſtipulatione pœnali nondum commiſſa, vt metu eius pareatur pacto præcedenti. vt in l. ſi pacto. † & eſt ratio in vtroque 1
caſu, ne contractus in totum conſtituatur inutilis, ſi nihil relaxaretur de iuris ſubtilitate. relaxatur enim in l. ſi pacto. quia permittitur agi ex ſtipulatione nondum commiſſà, quod eſt contra ius commune: vt ff. de ver. obliga. l. ita ſtipulatus. & de verborum ſignific. l. cedere diem. & dicta l. nuda. Relaxatur ſimiliter: quia permittitur agi & litem conteſtari ſuper pacto nudo, quod ſimiliter remotum eſt à iure communi: vt in l. iuriſgentium. §. ſed cùm nulla. & C. de pact. l. legem. & de pact. conuent. l. j. ſed de iure canonico hoc ſecundum iure communi ſine diſpenſatione procederet: cum nudũ pactum ita pariat a actio- a
nem ſicut veſtitum. ſ. de pact. cap. j. Dyn.

In reg. Quod ob gratiam. Argumenta.

1 *Sententia contra minorem lata nulla eſt, ſi ſine tutoris autoritate litigauit.*
2 *Contrahens cum minorè non poteſt eo inuito contractum reſcindere.*
3 *Minori quæſtio de bonis aut ſtatu lata non debet referri, ſi probationes habeat in promptu.*
4 *Commodum afferre non debet, quod in odiũ eſt introductũ.*
5 *Impubes an poſsit hæreditatem locupletem adire ſine tutoris autoritate.*

Pupilli

Adde ad hanc apoſtillam dum quærit an ex pacto nudo oriatur actio, iſtam in §. i. col. iij. & ibi do. meum do. Iaſ. May. inſtit. de actio. nume. 5. eundem Iaſ. in l. iuriſgentium. §. ſed cum nulla. poſt Pla. ff. de pactis. no. Bal. plenè in l. ſi diuiſione. nu. 3. verſi. ſed iure cano. & ibi poſui in apoſtil. ad ipſum in verſic. oritur pactio. C. familiæ erciſc. & in authen. ad hæc. nu. 13. C. de vſur. Fely. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ, col. xvj. verſic. a. tertius effectus. de conſtit. Bar. Soci. in tract. in fallen. regu. ix. fallẽ. ix. & quid vtroq; iure, & qui ſimpliciter in præalle. reg. ix. Roma. conſi. xxx. Alex. conſi. xvj. verſic. quid autem. volu. ij. & cõſil. iiij. vol. iij. & adde q́d corã iudice eccleſiaſtico poteſt laicus agere ex pacto nudo. no. But. in c. j. in princip. de proba. quod eſt ita verum, vt epiſcopus non poſſet ſtatuere vt ex nudo pacto non poſsit agi. ita notat Panor. in ca. dilecti. in prin. de iudiciis. Et non tradas obliuioni vnum ſingu. dictum Bart. in l. fideiuſſor. §. quidam. ff. mãdat. quod inter mercatores, & vbi agitur de bono & æquo, pactũ nudum producit actionem. ita & no. Bal. in l. ſi pro ea. C. manda. & ibi Sali. Idem Bal. in l. ij. C. de conſti. pecu. licet contrarium tenuerit & malè Ro. in l. filiusfa. ff. de donat. Et in quantũ dictum eſt ſ. pactum nudum obligare &c. Intelligo hoc procedere q̃n in eo eſt cauſa expreſſa. aliàs per errorẽ promiſiſſe præſumitur. ita no. Abb. in c. ſi cautio. ver. nunc intro. & ibi Fel. in prin. de fide inſtru. & per hoc limitabis. c. j. & iij. de pact. & c. iuramenti. xxj. q. v.

6 *Pupilli factum quando citra tutoris autoritatem ſit validum. & nu. ſequen.*
8 *Emens vina an poſsit petere acida, ſi eadẽ excepta fuerint.*
9 *Impetrans ius iniquum quando in eius læſionem retorqueri debeat.*
10 *Ingenuus ſententia pronuntiatus, an perdat ius aureorum annulorum.*
11 *Serui an in fauorem domini ſit torquendi.*
12 *Iudæi die Sabbati nec conueniri poſſunt, nec conuenire.*
13 *Conuentio tacita quando habeatur pro expreſſa.*
14 *Fauorem quando afferat quod in odium eſt inductum.*
15 *Militia miſſus ignominioſè quod inde commodum cenſeatur reportare.*
16 *Actus idẽ, & pœnæ et præmij cauſa immediata eſſe nequit.*
17 *Delictum qualiter cauſa proxima pœnæ, & præmij eſſe putetur.*

REGVLA LXI.

QVOD *ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum.*

1 ¶ † OB gratiam & fauorem minoris eſt inductum quòd non poſsit eſſe in iudicio ſine tutoris autoritate: vt C. de auto. præſtan. l. clarũ. & qui legit. perſo. l. momentaneæ. & ideo ſi litigauit ſine tutoris autoritate, vel curatoris, ſi quidem fertur ſententia contra eum, non valet ipſo iure: vt C. qui leg. perſo. l. j. & ſi aduer. rem iudi. l. cum & minores. & ff. de re iud. l. acta. §. contra indefenſo. & l. contra pupillum. ſed ſi feratur pro eo, valet: vt C.
2 de procu. l. non eo minus. † Item in gratiam, & fauorem minoris inductum eſt quòd petere poſsit reſtitutionem in integrum contra venditorem: ergo ſi petit & noluit

Q vti ben

A Adde Bar.in ſi.& ibi Doct.Moder.& litium expen. & Bal.in c.ij. §.in quibus de conſuc.recti feudi & ibi Card.Alexan.& Bal.in l.quod fauore.col.j.verſi. verum al exemplum.C.de legibus.

B Adde quando procedit quòd in fauorem alicuius introductum eſt, in eius læſionem non debet retorqueri.Cyn.Bart.Bal.& Salic.Pau. & Iaſ.in l.quod fauore.C.de legibus.& Barto. Bald. & Moder.in lege, nulla.ff.de leg. & Fely. in c.dilectus.in ij.ver. octaua concluſ. de reſcrip.in c. tuis.poſt princ. de teſt. verſi.in text. & Spec.in tit. de teſt. §.ij. verſic. xxxvj.& Bald.conſi. ccc xxx. ante finé. lib.j.& Fel.poſt Andr. Barba.in c. intelleximus. col.ij. verſi.no. ex text.de iudi.

C Adde quando geſta p pupillum ſine tutoris autoritate valeant. glo. & Bar.in l.ſi.ff. de nouat. & in l. pupillũ.§.pupillus.& ſingu. in l.oblig.ff.de auto. tuto. qui ponit diſtinctionem Dy.hîc,licet de eo non faciat mentioné. & vide Bal. Chriſto. Porc. & ibi Iaſ.in additio. Ioan. Fab. & Ang.de Are. inſtitu.de auto. tut.in prin. Sed quid in iudiciis. vide Cyn.Bar.Bal.Salic.& Alexan.in l.non eo minus.C.de procura. Ioan.Fabr.& ſi. e tur

vti beneficio in integrum reſtitutionis conceſſo, nunquid aduerſarius eius inuito minore poſsit venditionem reſcindere? dicendum eſt quòd non a, ne quod in fauorem minoris inducitur, in eius læſionem retorqueatur: vt ff. de minori.l.ſi iudex. † Item inductum eſt iure in fauorem pupilli, cui mouetur controuerſia de ſtatu & bonis, quòd quæſtio differatur vſq; ad tempora pubertatis: quia ergo ſi habet probationes pro ſe facientes in promptu nõ erit differenda: ſed de præſenti cognoſcenda & examinanda: ne quod in eius fauore,&c.& de Carbonia.edict.l.iij.§.duæ.Item confirmatur regula,& traduntur eius exempla.ff.de le.commiſ.l.ij. & de in diem addit.l.Sabinus.& C.de fide inſtru.l.plures.& de ſecund. nupt.l.generaliter.§.in his autẽ. ſicut hæc b regula continet veritatem: ita & eius contraria vera eſt: ſi † aliquid introductum eſt in alicuius pœnam vel odium, non debet in eius vtilitatem conuerti: vt ff.de lega.j.l.ſi ſeruus plurium.§.qui autem.& de interdict.& relega.l.relegatorum.§.vlt.& l.ſequen.& no.in authen. de hære.& fal. §.ſi verò.& ideo eſt opponendum ad vtrunque per ordinem. Et primò ad primum.videtur enim ei obſtare l.in qua cauetur,† quòd impubes nõ poteſt adire hæreditatem etiam locupletẽ ſine tutoris autoritate. ergo quod inductum eſt in eius fauorem, videtur in eius læſionem redire: vt ff.de auto.tuto.l.obligari. §.pupillus hæreditatem.& inſtit.de auto.tuto.§.neque.

¶† Dicendum eſt quòd quædam ſunt in quibus certum eſt conditionem pupilli meliorem conſtitui: & in illis valet factũ à pupillo, etiam ſine tutoris autoritate c: ne quod in eius fauorem,&c.vt C.de procura.l.non eo minus.& de autoritate præſtanda.l.j.& inſtit. de auto.tuto. in prin. † Quædam ſunt in quibus certum eſt conditio- 7
nem pupilli deteriorem cõſtitui. vt ſi quis ſe obliget vel vendat cum damno ſuo, vel actionẽ cedat in his, factum

ſine tutoris autoritate non tenet: vt C.de auto.præſtan.l.ij.& iij. de inutili ſtipul.l.j. Quædam ſunt in quibus dubium eſſe poteſt vtrũ pupilli conditio conſtituatur melior, vel deterior: vt in hæreditatis aditione: quia habere poteſt latentia onera, & in his factum à pupillo ſine tutoris autoritate non tenet: vt d.l.obligari.& §.neque.& hoc eſt in fauorem pupilli ne oneribus implicetur: vt ff. de acqui.hære.l.more ciuitatis noſtræ. & l.pupillus.

¶Sed opponitur ad primam regulam, de iure quo caue-
8 tur ſi † vendo vina, exceptis acidis & mucidis,& emptor velit acida, nõ poteſt: licet in eius fauorem videatur pactum appoſitum: vt ff.de periculo & cõmodo rei vendi. l.ſi vina. Dicunt quidam quòd lex contraria locum habet quando fauor inducebatur per pactum: regula verò quando per legem vel priuilegium, quod nihil eſt: quia in his quæ in fauorem inducta ſunt per pactum, locum habet regula: vt patet.ff.locati.l.ea lege.& de lege commiſſoria.l.ij.& iij.& de in diem addit.l.Sabinus.vnde dicendum eſt quòd fauor ampliat priuilegium quod ſupra vel extra ius commune conceditur: vt ff.ad munici.l.j.& C.de theſaur.l.vnica.lib.x.ſed lex, ſi vina.nihil inducebat per pactum extra vel ſupra ius cõmune: & ideo non propriè pertinet ad materiã huius regulæ. Tertiò videtur
9 contra regulam ff.quod quiſq; iur.l.j vbi dicitur,† quòd ſi imperio ius iniquũ, illud retorqueri debet læſionem meam aduerſario poſtulante. ſed diſtinguendum eſt, ſicut diſtinguitur in l.iij.eod. tit. videlicet quod ſi conceſ-
A ſum fuerit ad poſtulationem a meã: tunc habet locum l.contraria.ſed ſi non ad poſtulationem meam: tunc habet locum regula. Quartò videtur contra regulam.ff.de
10 iure aureo.annu.l.ij.† vbi ſententia lata pro ingenuitate, facit eum qui pronuntiatur ingenuus, perdere ius aureorum annulorum. Sed dicendum quòd non operatur illud directè ſententia, ſed tacita renũtiatio illius qui periit ſe pronuntiari ingenuum. eligendo enim vnum de duobus contrariis, videtur tacitè renuntiare alteri: vt C. de codic.l.vlt. & de furt.l.j. & ideo ad id cui renuntiaſſe videtur, per electionẽ alterius non debet regreſſus dari: vt s.de elect.c.vt quis.lib.vj.& ff.de lege cõmiſ.l.ſi fundus.§.eleganter.& l.poſt diem. Quintò opponitur de l.

Ang. Aret.in §. neque. inſtit.de auto.tut. & deciſiones Capel. Tholoſ.deciſio. cij. & Alexã.in d.l. non eo minus. Et no. quòd ſi pupillus careat tutore, & etiam non poſſit habere copiam iudicis, poteſt ſolus ipſe adire hæreditatem. vt eſt glo. ſing. ſecundum Ludo.Roma.& Ludo. Bolog.in primis interpreta. l.de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de noui operis nunt.& Alex.in l.bonorũ. in vltima col.j.ver. tertio limita.C. qui admini. ad bon.poſſeſ.poſſunt. licet Lud. Bart.& Doct.in d. §. ſi quis ipſi prætori. velint contrarium. & adde Bal.in d.l. qđ fauore.col. ij.& Alexan.in l.iij.§. adipiſcimur. ff.de acq. poſſeſ.

A Adde Dyn. & quæ ibi dixi s.in regula, in iudiciis propè fin.& Dyn.j.ea. regula, in vj. oppon. & ibi in additio. & Felyn.Sand.in capit.ſanctorum. in principio, de reſcriptis.

a Adde ibi Alexan.Imol.in addit.ad Bar.& Bart. & Bal.latius in l.presbyteri.C. de episco.& cleri.

b Adde ibi Bar.& Doct.& Bar.in l.j.§.nuntiatio.ff.de no.oper. nuntia.& Ange.& Alexan.post Bar.in l.fi.C.de iure delibe.& Alexan.in l.ij.verſi.iij.limita. ff.quod quiſq; iuris in alienum itat.

pridem.C.de quæſtio. † vbi ſerui vel liberti paterni vel materni etiam in fauorem domini vel patroni non torquentur:ſed illud ratione conexitatis: quia ſi pro eo ſequeretur quòd etiam contra eum, cùm teſtis pro vtraq; parte deponere debeat: vt C.de epiſ.& cle.authen.ſi iudex.a ¶ Sextò oppo.de l.die Sabbati.b C.de Iudæis.† ibi ſicut Iudæi non poſſunt conueniri die Sabbati: ita nec poſſunt alios conuenire: ſed ibi priuilegium non ſtetit in finibus conceſsionis, ſed vltra cōceſsis propter æqualitatem, inter litigatores ſeruandā, & inæqualitatem vitandam.C.de fruct.& lit.expen.l.vlt.& de proxi.ſac.ſcri. l.in ſacris. ¶ Septimò opponitur de l.inter ſocerum.§. cum inter. c ff. de pact.dot. † ſed ibi conuentio tacita à contrario ſenſu cōuentionis expreſsè percepta debet haberi pro conuentione expreſſa, ſicut intellectus perceptus à contrario ſenſu legis expreſsè pro expreſſa lege habetur: vt ff.de teſta.l.ex eo.& de teſt.qui teſtamento. §.mulier.& ideo caſus ille nō eſt cōtrarius regulæ: quia pactum expreſſum non torquetur in damnum, ſed tacitum à contrario ſenſu expreſſæ cōuentionis percipitur. ¶ Ad contrariam autem regulam oppon. videtur enim † quòd id quod indultum eſt in pœnam vel odium, retorqueatur in fauorem:quia inductum eſt in pœnam & odium tutoris ſuſpecti, quòd à tutela remoueatur tanquàm ſuſpectus, & tamen conuertitur ad eius commodum: quia non tenetur vlterius de periculo adminiſtrationis neglectæ: vt ff.de ſuſpect.tut.l.decreto.† Item inductum eſt in pœnam, & odium illorum qui de militia per ignominiam remittuntur,quòd non poſſunt immorari in vrbe, vel alibi vbi imperator ſit: vt ff.de his qui notan.infa.l.ij.§.ignominiæ,& tamen cōuertitur ad vtilitatem eorum,quia excuſantur è tutelis quę deferuntur in vrbe,

c Adde quod Barto.in conſi. cxxx. reprehendit Dy.circa intellectū dicti §. cum inter.in q. pater dedit dotem pro filia,& ſtipulatꝰ eſt dotem ſibi reddi ſolu.mat. morte filiæ ſine libe. an ea mortua cum liberis debeat reſtitui dos, vel cedat lucro viri, vel eius filius? & Dy. videtur tenere hic quòd cedit dos lucro viri. & ipſum ſequitur Bal. & etiam Imo.in l. ſi cum doté. in prin. ff.ſol.matri. & idem tenet Cy.in l.qđ fauore,C.de legib.ſed Bar.cōtrariū tenet in d.l.ſi cū dotem. & i d.cōſi.cxxx. & cōſi. ccxxvij. maximè attenta cōſuetudine generali.de qua in l.dos à patre, C.ſol.mat.quia remanet apud liberos hæredes matris.& Pau.de Caſt.in d.l.ſi cū doté.& Bal. in auth. ſed ſi quis C.de ſecun.nup. tenent q̃ dos ſpectet ad hæredes mulieris quādo pater ſtipulatus eſt ſibi ipſi.ſecus ſi filiæ.de quo vide latè per Alex.in d.l.ſi cùm dotem. col.vi.ver. ſucceſsione.extra gl.opp.& Io.Pet.de Fer.in forma libelli, quo vxor agit ad dot.

vſu.in verbo,dicite domine.in prin.& Bened. de Plumb.in repet.l.doté.ſol.mat. ff.& Ioan.de Imol.in conſi.lxiiij.& Ioan.Cal.in conſi.j.de donat. inter vir.& vxo.

a Adde q̃ ea quæ ſunt inducta in odium non debent operari fauorem,ſeu ex eodem facto conſequatur quis præmium & pœnam.Bal.in l.nulla.in fi.& Doct.moder.ff.de legib.& Alex.in addi.ad Bar.in d.l.quod fauore.& Dy.in l.decreto.ff.de ſuſpect.tut. vbi diſtinguit eo modo quo hîc gloſſ.& Docto. in l.ſiue hæreditaria.ff.de neg. geſt.& Albe.de Roz.in Dictionario.in litera, actus, & pulchrè Fely.in c. dilectus.ij.colū. ij.ver.iiij. concluſio.de reſcr. & in d.c.intelleximus. colū. ij. ver.no.ex text. in fi.de iudicijs.

in vrbe.vt ff.de excuſat.tut.l.ſed & milites.§.ſed ignomi-
16 nia miſſi.† Solu.dicendū a eſt quod idē actus non poteſt
a eſſe cauſa immediata pœnæ & præmij:vt d.l.relegatorū. §.fi.& l.ſeq.& de neg.geſt.l.ſiue hæreditaria.& C.de hæret.l.curiales.& de tute.l.ne quis.ſed cauſa mediata & remota eſſe poteſt:delictū enim eſt cauſa pœnæ:pœna verò cauſa inhabilitatis ad aliquem actum vel officiū iudicandum.inhabilitas verò cauſa remotionis ab actu,remotio autē cauſa exēptionis ab onere imminente occaſione actus.vt d.l.decreto.& d.l.ſed & milites.§.ſed ignominia.
17 ſed cōtra prædicta videtur ff.de his quib.vt indig.l.j.† vbi delictū eſt cauſa proxima quaſi pœnæ & præmij:ſed diuerſitas perſonarū & rerū quæ ibi erat, tollit contrariū: nam ibi reſpectu fiſci meretur, & ideo conſequitur præmiū:reſpectu autē patroni delinquit,& ideo patit̃ pœnā.

In reg.Nullus ex conſilio.Argumenta.

1 *Conſilio dato quando quis teneatur,& quando non.*
2 *Conſilium dans alicui,quando ex eodem obligetur.*
3 *Conſilium præſtans alij ad delinquendum, quando de delicto teneatur.*

REGVLA LXII

NVLLVS *ex conſilio,dummodo fraudulentum non fuerit,obligatur.*

1 ¶ † SI dedi tibi conſiliū vt pecuniā tuam potiùs in mercimoniū quàm in emptione prædiorum conuerteres, & malè tibi acciderit: quia fortè merces naufragio ſunt ſubmerſæ,& dubitatur an ego tenear:diſtinguitur: quia
2 aut dedi b cōſiliū bona fide,& tunc nō teneor:aut fraudulenter,& tūc teneor.& hoc dicit regula, & cōfirmatur.ff. eo.l.cōſilij.& māda.l.ij.§.vlt.ſed videtur de cōſilio teneri etiā ſi nō fuerit fraudulentū:vt ff.mādati.l.ſi remune-
3 randi.§.ſi tibi.in fi.ſed ille §.debet intelligi † quādo aliàs facturus nō fuerit.quare diſtinguendū videtur: quia aut datur conſiliū contrahēti aut datur conſiliū delinquenti. Si cōtrahenti,aut erat aliàs cōtracturus,aut nō:ſi nō erat

b Adde quādo quis ex cōſi.teneatur. gloſſ.in §.opere.inſtitu. de obl.quæ ex deli.& glo.in l. ij.§.fin.ff.mand. & Bart.in l.non ſolum.§.ſi mandato. colū. iiij. verſ.veniamus, qui tenet opin. Dyn.hîc & etiā Alex.in addi.ff. de iniurijs.& Bald. in l.non ideo minus.C. de accu.& Bar. & Doctor.poſt gloſſ.in l.ſæpe. de verbo.ſigni. & Bald.in l.ob hæc verba.vbi multa ſingula. dicit ff.de his qui not.infa.&

in l.data opera.col.xxiij.C.qui accuſare non poſſunt.& in l.metum.C.quod metus cauſa.& in l.j.col.j.& ij.C.de ſer.fugit.& Cano.plenè præcipuè Felyn.in cap.j.col. iiij.ver.ſecundum membrum.de offic.deleg.& Salyc.& Moder.in l.j.C.de rap.virg. & Doctor.in capit.ſicut dignum.maximè Felyn.colum.iiij.in principio.verſi.not. vbi ponit regulam cum pluribus fallent.& vide Paulum de Leaz.& Card.in cap.j. de pœn.vbi eſt notabilis tex.& Angel. Aret. in §.duplum. colū. ij.& in §.omner autē.& de Iaſ.de May.colum. ij. de act. inſtit.& Angel. Aret.in tractatu ſuo Malefic. in verbo, Sempronīū.in quæſtio.pen.& fin. & ibi in addit. Angel.de Aret. & Bernar.Landr.& vide Ludou.de Rom.in ſuis ſingularibus.fo.21.co.iij. incip.in contra delictis.& Ange. de Perus.in l.j. C.de nili aggerib.& Alber.de Gandi in tract. Malefic.titu. de quibus.quæſt.v.

A Adde an & quando excipiens vel replicans videatur fateri intentionem aduerſarij Lud.de Rom.in l.cùm mulier. col.v.& ibi Bal. in repet.xx.col. & Ioā.de Imol. ff.ſolu.matrim. & Bal.in l.alia. C.de his quib. vt indign.per

contracturus,tenetur is qui conſiliū dedit:vt l.ſi remunerandi.§.ſi tibi.ſed ſi erat aliàs cōtracturus, tunc locū habet diſtinctio regulæ:quia ſi interuenit fraus in cōſulente,tenetur vt hic.& ff.eod.l.conſilij.& de dolo.l.quod ſi cùm ſcires.& de furtis.l.falſus.§.ſi quis nihil.& mand.l. ij.§.tua.¶†Sed ſi datur conſiliū delinquenti, variæ ſunt 3
opiniones: mihi autē videtur q aut is cui conſiliū datur non erat aliàs facturus,aut erat aliàs facturus:ſi non erat aliàs facturus, ſimpliciter tenetur qui conſilium dedit:vt ff.de iniur.l.non ſolū.§.ſi mandato.& §.Proculus.& §. Atilicinus.Sed ſi erat aliàs facturus:aut præbuit conſiliū & non opem,aut opem & non conſiliū,aut conſilium & opem:ſi conſiliū tantū,tenetur,quia nō oportet laudando malitiā augeri:vt ff.de ſeruo corrup.l.j.§.perſuadere. & C.de fur.l.ſi quis ſeruo.ſi opē tantùm ſine cōſilio principali & ſecūdario, non tenetur.vt ff.de fur.l.ſi pignore. §.qui ferramēta.ſi conſiliū & opem,non eſt dubiū quòd tenetur.ff.de verb.ſig.l.ſæpe.§.item dubitatum eſt.& inſtit.de oblig.quæ ex delicto naſcuntur.§.ope.Dyn.

In reg.Exceptionem.Argumenta.

1 *Excipiens quando præſumatur confiteri.& nu.3.*
2 *Exceptionem iuris proponens, an cenſeatur tacitè confiteri. & nu.4.& 5.*

REGVLA LXIII.

EXCEPTIONEM *obijciens, non uidetur de intentione aduerſarij confiteri.*

¶†SI opponat cōuentus exceptionē facti ſiue intentio- 1
nis,vt quia negat ſe debere,certū eſt q nō videtur cōfiteri de intentione actoris:quia cōfeſſio & negatio directè contraria ſunt.& ideo ad poſitionem vnius non ſequitur poſitio alterius, ſed remotio.ff.de verb.ſig.l.hæc verba. & de inſtitut.l.ſed & ſi.§.inſtitorem.in authen.de mand. princi.§.neq; autem.a ſed ſi opponat exceptionē iuris,vt A
pacti de nō petendo rei iudicatæ,iuriſiurādi, præſcriptionis,& ſimiliū,† an videtur tacitè confiteri de intentione 2
actoris, ita q actor releuetur ab onere probandi intentionem,

Alexand.plenè in l.decem.col.vij.ff.de verbo.oblig.& Felyn.in c.cum venerabilis. colū.iiij.verſi.an & quando.de excep.vbi ponit regulam quòd non fatetur,& ſex caſus exceptos à regula prædicta,& vide ſingular.Ang.Aret.in rub.inſtitu.de excep.col.xx.Et an dicens ſe abſolutum videatur fateri excōmunicatum,vide Abb. Sic.in c.venerabilem.col.penul.& ſic adde an confeſſio poſſit pro parte acceptari,& pro parte non.Barto.in l.ſi quidem.C.de except.& Bald. in l.age cū Gemiriano. C. de tranſact.Alber. de Reza.in Dictio.in litera, exceptione vtēdo. & Cep. in cau.lxxxix. vbi etiam ponit de iuramento delate reo, an ſit indiuiſibile vel non.de quo vide ſingulariter Sign.de Homedeis. & Fulg.in quodam eorū conſilio poſito in fine tractatus Maleficiorū domini Bonifacij de Vitalinis, quod incipit, ſuppoſito ſtatuto ciuitatis Mediolani,quod poſui in ſi.lib.Cōſuet.B turig.& adde ibi.& vide glo. ſuper verbo,malignantium.in c.cupientes.& ibi do.de S.Gemi.de elect.li.vi.& vide Barto.in l.non vtique.& ibi Alexand.in addi.ff.de excep.& Cyn.Bald.& Saly.in d.l.ſi quidem.& Cyn.& Docto.in l.ij.C.de don.inter vir.& vxor.& Bar.ſingulariter in l.Aurelius.§.idem quæſijt ff.de liber.leg.& Bald.in l.vna.C.de confeſ.& Dy. in regula,nullus.verſi.vnde mihi videtur.& Ludo.Bolo.in l.ſi te.C.de inge.man.in primis interpre.& Alex.in conſi.ij.colū.pen.in ſi.vol.iiij.& Felyn.& ibi Phil.Simo. in addi.in c.examinata.de iudi.col.ij.

Adde Lanfranc.in cap.quoniam contra.6.confeſſiones.num.12.addi.in verſicu, acceptura.Panor.plenè in cap.bonæ memoriæ.Ioan.ij.in verſi.confeſſio.num.79. de poſtul.prælat.in cap.cùm venerabilis.nume.j.in verſic.videtur.& Phil.Franc. de excep.in ver.actoris intentionem.dixi in apoſt.in Stylo Parla.parte j.titu.de excep.verſi.item ſi quis.

A Adde quando excipienti incumbit onus probandi Bar.& ibi Alex.in addit.in l. j.ver.item oppo.ff.de excep.& Bal.in l.ſi ex cautione.col.j.C.de non numer.pecu. Bar.Imol.& Moder.poſt Dyn.in l.in illa.ff.de verbo.obligat.

tionem,& reus afficiatur onere probandi exceptionem? dubitatur, & primò videtur q non,quia verba ſimpliciter prolata referri debent ad propriam ſignificationem, & non abuſiuam:vt ff.de lega.iij.l.non aliter.§.Titius.& de verb.ſigni.l.nepos.ſed exceptiones iuris, ſunt propriè exceptiones, quia excludunt actionem competentem: facti verò abuſiuè,quia nō excludunt actionē quum nulla ſit.vt ff.de excep.l.ij.& ibi no.Itē quia indefinita æquipollet vniuerſali,vt hic.& ff.de excep.l.non vtiq;.loquitur indefinitè:ergo videtur omnem ſpeciem exceptionis
3 comprehendere. Mihi autem videtur † quòd aut excipiendo aliquid ſimpliciter negat:aut excipiendo,aliquid ponit.ſi negat, vt in exceptione non numeratæ pecuniæ, & non numeratæ dotis.verum eſt quòd non videtur confiteri de intentione actoris,vt hic.& ff.de excep.l.non vti-
4 que.† ſed ſi excipiendo ponit,aut ſimpliciter, aut ſub conditione: ſi ſimpliciter, vt quia dicit ſibi pactum factum de non petendo,ſoluiſſe,vel abſolutum eſſe.tunc de ſola exceptione tractandum eſt,abſq; eo quòd actor intentio
A nem probauerit.a † ſed ſi negat, & ſub conditione po-
5 nit, quia dicit ſe non teneri: & ſi apparebit eum teneri, dicit ſibi factum pactū de non petendo: tunc non vi-

a Adde Barto.in l.cûm hi.§.eam tranſactionem,& ibi Bal.poſt glo.ff.de tranſact. & glo.Bar.& Alex.in addit.in l.obſer.C.de prædijs minor.& Bart.in l.cûm lex.& ibi Alexand.in addit.ff.de fideiuſſor.

b Adde ad dicta hîc per Dyn.Cy.Barto.colum.ij.Bald.col.v.& Salyc.in l.non dubium.C.de legi.& aliquid per Felyn.in c.ij.in j.notab.de teſtibus.& Abb.in c.quod ad conſulationē.in ij.notab. de re iud.& per Petrum de Anchara.in c.j. de conſtit.& Bart. in d.l.cûm lex. ff.de fideiuſ.& in l.ſi is qui col. xvij.ff.de vſucap.& Cy.in l.j. C.de hære.act. & pulchrè Henric.Boich.in ca. ex literis. de ſpōſal.ſed quod Dyn.hîc omiſit vnum, ſcilicet quando lex imponit pœnam, an ſtatim annullet & infringat actum, vt dicit Barto.in l.j.ff. de his quæ pro nō ſcripto. quod latiùs examinat. & ibi Moder.in l.prætor.§.j.ff.de noui oper.nuntia. & vide quæ dixi in lib.Conſuet.Biturigum de matrim.§.j. colum.iij.

detur cōfiteri de intētiōe actoris:& ideo nō afficit̃ onere probãdi exceptionē,niſi actor probauerit intētionē ſuã & hæc probãtur C.de excep.l.ſiquidem.ij.& iij.reſpōſis.

In reg. Quæ contra ius. Argumenta.

1 *Alienatio bonorum pupilli contra formam iuris facta, eſt ipſo iure nulla.*
2 *Crimina non ſunt pro infectis habenda, licet contra iuris formam ſint facta.*
3 *Facta contra ius non valere, in quibus verum ſit. & nu. ſeq.*
5 *Effectus qui retractari nequeant.*
6 *Relegato an licitè bona adimantur.*
7 *Factum illicitè quando teneat.*
8 *Clauſula ſpecialis quando præferatur generali.*

REGVLA LXIIII.

QVAE *contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.*

¶ † SI res eccleſiæ vel pupilli alienant̃ cōtra iuris formã 1
pro nō facto [a] habet̃:cùm ipſo iure nō teneat,eo ipſo:ꝙ A
facta fuit cōtra iuris prohibitionē:vt s̃.de reb.eccl.nō alienan.c.ij.lib.vj.& C.de ſacroſanct.eccl.l.iubemus.& de adminiſ.tut.l.lex quæ tutores.& de prædiis minor.l.j.Et ideo ex tali alienatiōe nec trãſfert̃ dominũ, nec paratur præſcribēdi titulus:vt C.de prædiis min.l.ſi prædiũ.& de auth.præſt.l.eũ qui.& de vſuc.pro emp.l.ſi.& præalleg.c. ij.lib.vj.¶Sed contra regulã videtur obſtare,†quia certũ 2
eſt ꝙ furta, homicidia, adulteria, & crimina ſeu delicta contra leges cōmittuntur:vt ff.de iniur.l.j.in princ.& tamen nō habentur pro infectis.nã ſi haberentur pro infectis,nulla pœna pro his imponeretur.Itē impoſsibile eſt illud quod eſt factũ,non eſſe factũ:vt ff.de ca.& poſtlim. re.l.in bello.§.factæ.Dicũt Gloſſatores Iuris Ciuilis † ꝙ 3
regula locũ habet tantùm in his quæ de iure ſortiuntur effectum.ꝙ videtur nimis pueriliter dictum:imò de his quæ de iure impediũtur ſortiri effectũ,quia ſunt contra prohibitionē iuris.Sed propter reuerentiã dicentiũ [b] ſuſtineri poſſet ꝙ hæc regula loquitur de his quæ de iure B
ſortiuntur

a Adde Bar.& Bal.in d.l.non dubium.& ibi Alex.in addi. & Bal.& Bart.Bald.& Salic.in l.cum iudex.C.de ſenten.& interlo.om.iud.& Ang.Aret.in d.§. biduum.& Abb.& Fely.in l.quod ad conſultationem.in prin.de iud.& Alexan.conſi.lxxxiij.in vlt.col.per totum.vol.iij.& adde quòd ſententia interlocutoria,ſiue diffinitiua lata expreſsè contra regulam iuris communis, eſt nulla:licet reperiantur aliqui caſus excepti, in quibus ſaluari poſſet illa ſententia, ex quo illi caſus ſpeciales non ſunt expreſsi in ſententia. vnde ſi iudex interloquitur ſeruum torquendum eſſe contra dominũ ſuum, hæc ſententia eſt nulla. vt eſt gl.in l.ij. ff. de appel. recip. Similiter ſi pronuntiauit iudex filiusfamil. aut minorem xiiij.ann.potuiſſe teſtari: & ideo valere teſtamentum,ſententia eſt nulla. tex. & ibi Cyn. Bart.Bald.& Salicet. in l. ij. C. quando appel. non ſit,licet poſſit ſaluari in peculio Caſtrenſi, vel quaſi. Similiter videmus in citatione facta vt quis compareat die feriato, eſt nulla, niſi exprimatur cauſa ſpecialis,quòd tempore illo poſsit procedi.vt not. Innoc.in cap. præterea.de dilation.& Bartol. in l.ij.ff.ſi quis in ius vocatus non ierit.& Matth.de Matth.in ſuis notab. colũ.iiij. & quando nulla ſit ſententia: & caſus in quibus lata contra ius non eſt in ipſo iure nulla, vide plenè Felyn.in cap.per tuas.columna iij.de accuſ.& pulchrè.in cap.j.in prin.de re iud.vbi ponit vij.ampliationes & duodecim limitationes.

ſortiuntur effectũ,id eſt quæ ſunt aliàs de iure permiſſa, vt pacta, vel ſimilia:ſed quando non fiunt ſecundum iuris formã, intelliguntur prohibita : & propter hoc non
4 ſortiuntur effectum de iure.†Clarius autē dici poteſt ꝙ regula loquitur in his quæ ſunt de iure prohibita : ſicut euidenter verba oſtēdunt hic. & C.de legi.l. non dubiũ. tamē in his quæ de iure ſunt prohibita quædã reperiuntur quorũ effectus poteſt retractari,id eſt ad primũ ſtatũ reduci.&executio impediri:prout donationes,venditiones,& cæteri contractus,teſtamenta, & ſimilia , & in his
5 propriè procedit effectus regulæ. † Quædã ſunt quorũ effectus non poteſt retractari,id eſt ad primũ ſtatum reduci:vt homicidiũ,& ſimilia. homo enim mortuus reduci non põt ad vitã,niſi virtute ſolius Dei ad illa non extenditur effectus regulæ. Item opp.iure cauetur ꝙ ſen-
A tentia [a] ſub cōditione fieri non debet:& tamen ſi ferat̃,
6 lata tenet:vt ff.quãdo app.ſit.l.j.§.biduũ. ¶ † Itē relegato ad tēpus non debent adimi bona:& tamen ſi adimantur,tenet adēptio.vt ff.de interdic.& releg.l.relegatorũ. §.ad tempus.ergo ea quæ fiunt contra ius,non habentur pro infectis.Eſt tamen dicendum,ꝙ vbi ſimpliciter prohibent iura,& non vltra progrediũtur:vel progrediũtur annullando factũ , contra prohibitionē iuris non valet, & pro infecto habetur.vt in l.non dubiũ.C.de legi.ff.de te.l.mutuo.§.ſub cōditione.& de teſt.tute.l.certarum. & l.ſeq.& in his duobus caſibus propriè loquitur & in-
7 telligitur regula, †ſed vbi vltrà progrediatur, & tractat̃ qualiter annullatur, dãdo actionē vel exceptionē,vt pa-

Adde , inquantum loquitur , de citatione facta ad diem feriatam,&c.& alleg. Matthe.ill. colum.iij.voluit eum allegare ſing.viij.incip.nota differentiam.de quo vide Card.in clemen.j.in iij.opp.de for.compet.Lanfranc.de Oria.in cap.quoniam

contra falſam.§.citationes. in fin. & ibi poſui in apoſtil.ad eum in ver.die feriata.de proba. Felyn.in cap. quo ad conſultationem. colum. ij. ver. obſtat text. de re iud. dixi in apoſtil. ad Guil. de Cug.in l.dies feſtos. num.j. ver.j. dico q, non. C.de feriis.& in additionibus.ad Bald. ibi num.ij. verſicu.quærit hic Cy.in verſic. an teneatur comparere.& quando quæritur an ſententia contra ius lata, &c.ii. de omnino Bartho. Soci.in ſuo tract. fallent. regul. colu.ij. & Pet.Phiph. Cornel.conſilio lij. incip. per deciſionem. in litera m,conſ.lxxj. incip. ſcilicet per m, litera e, vol.j.

Adde, not. commodũ poſſeſſionis.& alia collige per Dy. hic. & Bartol. in l. ſi inter. ff. de reb. dub. & Bald. in l. ſiue autem.§. ſi duobus.ff. de publi. in l.ordinari.& l. quoties. ibi Iaſ. de May. & in repetitione. C.de rei vendi. & Felyn.in cap. ex literis. colũ. j.de probat.

a Adde Bartholom. Socin. de Senis.in l j. colum. iij. ver. & hoc vltimũ. aliàs inducebã, &c.ff.ſolut.matri. & Dyn. & quæ dico in prima addit.in regul.qui prior.ſ. eod. & gloſſ. in §. quod ad pacific. poſſeſ. in verbo,nominatorum.in Pragmat.Sanct.Felyn.pulchrè.in c. capitulum.col.x.verſ. de duabus collationibus.de reſcriptis.

tet in his quæ dolo,vel metu fiunt, quod fieri nõ debuit factũ tenet.ſed tenere non videtur conſiderato effectu: quia nihil intereſt vtrum quis actionem non habeat an habeat eam quæ poſsit per exceptionẽ excludi: vt ff.eo. l.nihil intereſt. Item cùm vltrà progreditur confirmando factũ illicitè,quod fieri nõ debet,factũ tenet:vt in l. non dubium.& §.ad tempus.& ff.quando appel.ſit.l.j.§. biduũ.& ff.de feriis.l.j.§.j. †Ratio prædictorũ eſt:qa cũ 2 lex vltrà pgreditur.ſtatur clauſulæ ſpeciali,relicta gñali vt ff.de ver.obli.l.doli clauſula.& de pœnis.l.ſanctio legum.& de alimen.l.alimenta.§.pen.& l.Stichus.Dyn.

In reg.In pari cauſa.Argumenta.

1 *Poſsidentis conditio melior eſt in cauſa pari.& nu.ſeq.*
3 *Poſsidens quando præferatur non poſsidenti.*
4 *Doloſus nihil doloſo.*
5 *Accuſator quando ſit melioris conditionis quàm accuſatus.& nu ſeq.*
7 *Compenſatio,quando in delictis locum habeat.*
8 *Culpa quando,& cui culpæ præponderet.*

REGVLA LXV.

IN PARI *cauſa uel delicto, melior eſt conditio poſsidentis.*

¶ †IN delicto pari eſt exemplum.ff.de verb.oblig.l.ſi ſeruũ.§.ſequitur.vbi debitor fuit in culpa leui, & creditor in culpa leui. & ideo melior eſt conditio poſsidentis debitoris.quã creditoris agentis. Item ſunt exempla.ff. de dolo.l.ſi duo.& ff.de contrahend.emptio.l. domum. †Item in pari cauſa,abſque delicto, melior eſt conditio 2 poſsidentis. a nam ſi duo emerunt eandẽ rem à diuerſis A non dominus:melior eſt conditio poſsidentis.vt ff.de publi.l.ſiue autem.§.ſi duobus. †Item ſi duobus obligatur, 3 eadem res.& ignoratur cui prius,melior eſt cõditio poſſidentis.ff.de pign.l.ſi debitor.Item ſi duobus eſt conceſſum beneficiũ eadem die: vni à ſede Apoſtolica,vel eius legato: alteri ab ordinario loci,melior eſt conditio poſſidẽtis. b vt ſ.de præbẽ.c.ſi à ſede.lib.vj.Et circa materiã huius

A Adde,quando crimen deductum per viam exceptionis,ſit punibile.Bart.in l.ij. §.ſi publico.ff.de adulter.& ibi Alex.in addi.& Cyn.& Salic.in l.ſi magnum.C.qui accuſ.non poſſ.& Bal.in l.ſi.C.de fide inſtr.& Abb.& Fely.cap.ij.col.ij.circa fi. ver. collige octo excepr. vbi ponit octo notabiles concluſiones. & Ludo.Bolog.in d.l.ij.§.ſi publico. imprimis interpret.

Adde iſtum, in l. ij. & quod ibi poſui in apoſtil. ad eum. in ver. ſine aliqua excep.ff. de excep. Flor. in l. notandũ. ff. ad l.Aquil. Bald.in additiõe ad Specu. in tit. de inſtru. edi. ver. p exceptionẽ falſi. Aret.plene in ſuo tract.Maleſi.in ver.ad querelam. colum.j. dixi in apoſtil. ad Panor.in ca. cũ dilectus. nu. xxviij. in verb. non puniẽdum. de ord.cogni.& Oldr.conſi.lxxviij.vbi penit multa iura.

huius regulæ multa reperiuntur contraria: ideo ad omnium ſolutionẽ diſtinguendum videtur hoc ordine:quia aut pro puniẽdo dolũ vel culpã agitur criminaliter, vel ciuiliter:& ſi criminaliter,aut eſt idẽ delictum accuſato-4 ris.& accuſati,aut diuerſum.†Si idẽ,repellitur accuſator, quia nil doloſus doloſo. C.de libera. cau.l.filium.& C. de reſti.l.quoniam.& de hæret.l.quoniam.ver. inter ſe. Si diuerſum, aut opponitur in modum accuſationis, aut A in modum exceptionis:ſi in modum exceptionis: a tunc auditur opponẽs antequã nomẽ eius inter eos fuerit receptũ:poſtea verò non auditur,etiã ſi maius crimẽ opponat:vt ff.de adult.l.ij.§.qui hoc dicit.& §.ſi publico.& §. 5 extraneus.& l.maritus.§.præſcriptiones. †Si in modum accuſationis:aut de pari,aut minori,vel maiori.Si de maiori,auditur antequã nomẽ ſuum ſit ſcriptũ inter reos: b vt C.qui accuſ.non poſ.l.j.poſtea verò nullo modo audi tur:etiam de maiori.ff.de public.iudi.l.is qui reus.& ibi 6 not.†Si de pari vel minori,non auditur:niſi ſuã vel ſuorum iniuriarũ proſequatur:vt C.qui accuſ.nõ poſ.l.neg ãda. Si ciuiliter:aut vterq; eſt in dolo, aut vterq; eſt in pari culpa:& tũc hincinde cõpenſantur,ſiue circa idem, ſiue circa diuerſa reperiatur dolus, ſiue culpa: vt ff.ſol. c matr.l.viro. c & l.cũ mulier.& de dolo.l. ſi duo.& de eo per quẽ factũ eſt.l.ſi.§.ſed & ſi ſtipulator. & de contrah.

a Adde,quando dicatur nomen fuiſſe inter reos receptum. gl.in §. præſcriptiones.& Bart.in l.adulterij.C.de adulter.Bal.& Salic. in l.neganda. C.qui accuſ.non poſ.& Imol.Alex.in l.cum mulier. col.j.ff.ſol.matr. & gloſſ.Bar.& Ioan.de Imol. & Alex.in addi.ad Bar.in l.is qui.col.iij.de pub.iudi.& Bal.l.j.col.xvij.C.qui accuſ. non poſſunt.

c Adde,ibi Cyn.Bald.Bartol.& Lud.de Rom.in l.cum mulier.& ſingulariter Alexand.ff.ſoluto matr.& Inno.& Abb.in cap.intelleximus.colum.vltim.de adulter. quando paria delicta mutua compenſatione tolluntur. & per gloſſ.Abb.& Felyn. in cap.dilecti.colum.ij.de excep.& Ange.Aret.ſing.inſtit.de except.in princip.col. xiiij.verſic eſt nunc hic omnino videndum.& Ioan.de Imol.in d.l. cum mulier.& Spec.tit.de excep.§.ſi.& quæ dixi in quodam conſ.j.in ordine poſt tract. Conſuet. Biturigum poſito,col.vij.Et an accuſatus poſsit ſuum accuſatorem recuſare,vide emp.

emp.l.domum. & ne quid in loco publ.l.ij.§. idem ait. & quod vi aut clàm.l.ſi alius.§.belliſsimè.& l.vlt.§.ſi ad ianuam. & de doli excep.l. apud Celſum.§. Marcellus.
†aut vnus in dolo & alius in culpa: & tunc ſi circa idem, 7
non fit compenſatio:quia dolus præponderat culpæ. a vt A
ff.ad legem Aquil.l.fin.& l.qui foueas.§.hæc autē actio. & l.ſi putator.ſi circa diuerſa,fit compenſatio cùm teneatur vterque ad quātitatem: vt ff.de compenſa.l.ſi ambo. & ibi no.† ſi vnus in lata culpa,alius in leui,præpōderat 8
lata:quia æquiparatur dolo.vt ff.depoſi.l. quod Nerua. & ſi menſor fal.mē.dixe.l.j.§.lata culpa.& ſi qui teſta.lib. eſſe iuſ.fue.l.j.§.non autē.ſi alius in leui,alius in leuiſsima,præpōderat leuis circa idem, ſicut dictum eſt s̄.in caſu ſimili.ſecus circa diuerſa, cùm ſint inuicem debitores in quantitate: vt ff.eo.l.cùm per delictū. Item ſi vnus in leui in faciendo,alter in negligendo,præponderat leuis in faciendo:& ideo non compenſatur,nec eſt melior cōditio poſsidentis.vt plenè no.ff.ſol.matr.l.ſi mora Dyn.

In reg.Cum non ſtat.Argumenta.

1 *Conditio pro impleta habetur,ſi per eum impediatur,cui impleri debet. & nu.ſeq.*
2 *Conditio quando pro impleta habeatur. & nu ſeq.*

REGVLA LXVI.

CVM *non ſtat per eum ad quem pertinet,quominus conditio impleatur,haberi debet ac ſi impleta fuiſſet.*

¶HAEC regula debet per omnia intelligi , & exponi ſicut intelligitur & exponitur.ff.eo. l.in iure ciuili.& de verb.oblig.l.in executione.§.fin.vt ecce,ſi teſtator legat mihi fundum ſub conditione , ſi decem dedero hæredi, & per hæredem ſtat quominus recipiat conditio pro impleta debet haberi : vt C.de condi.inſer.l.fin.†& de ſta- 1
tulib.l.iij.in princip.& §.fi. Item ſi teſtator inſtituat me hæredem ſub conditione,ſi decem Titio dedero,qui Titius erat futurus hæres ab inteſtato. Nam ſi per Titium ſtat quominus recipiat, habetur conditio pro impleta:vt ff.de cōdi.inſti.l.ſi ita hæres.Item ſi ſtipulor à te decem, ſi aſcendero Capitolium, & per te ſtat quominus aſcendam,habetur conditio pro impleta.vt d.l.in executione. §.fi.& l.in iure ciuili.¶†Sed opponitur,& videtur quòd 2
condi-

ibi per Doct.& amplè Barto.& Imol.in l.is qui. ff.de pub.iud.& Cyn.Bal.& Salice.in d.l.j.& l. neganda. C.qui accuſ.non poſ. Adde ad prin. huius apoſtil. quando quærit, an & quādo paria delicta mutua compenſatione , &c. vide multùm amplè Panor.in ca.intelleximus. nu. v. & quod ibi poſui in apoſtil. ad eum,in verſ. ſi agitur ad priuatam vtilitatē. vbi diſting. poſt Innoc. ibi col. j.in glo.ſua in verſic.paria. de adulr.& dixi poſt eūdem Panor.in c.j. nu.j. in verſ. mutua compēſatione . de iniur. & not. Bartho. Socyn. in ſuo tract.fal. regu. lxxxvi.& Signorel.de Homi. conſilio.l.& conſi.lxx.

A Adde,quando dolus præponderet culpæ , Doct. s̄. in pceden apoſtil. allegatos. & Alex. cōſ. lxxvij. colum.ij. in fin. & ſequent. libro iij.

conditio non habeatur pro impleta: licet is qui implere debuerit impediatur implere. vt ff.de cond.& demon.l. quibus diebus.in princ. ſed multum refert vtrum impediatur per eum cuius intererat non impleri:vt quia futurus erat obligatus cōditione impleta , vel erat amiſſurus rem ſuam, vel hæreditatē non habiturus,q̄ aliàs habuiſſet conditione non impleta , & tunc locum habet regula a cum iuribus ſupradictis:ſed ſi per eum, cuius nō intererat,non impleri,non habetur pro impleta. vt l.contraria.& C.de cond.inſer.l.ſi.ff.ad leg.Aquil.l.inde Nera
3 tius.§.idem Iulianus. ¶ †Sed opp.& videtur q̄ licet ſtet per eum cuius intererat , non impleri , non habetur pro impleta: quia ſi teſtator legat decem liberto ſuo ſub conditione,ſi cum filio ſteterit,& filius moriatur : & ſic per eum ſeu per caſum in perſonam eius contingentem ſtat quominus conditio non impleatur,relictū non debetur: vt ff.de ann.leg.l.Seio.in princ.& de cond.& demon. l.il
4 lis libertis. ſed dicēdū eſt multum referre † vtrū ſtet per eum,id eſt per factum eius, ſiue per impedimentum ab eo præſtitum:& tūc ſimpliciter verum eſt: quia habetur conditio pro impleta.& ita loquitur regula,& de leg.iij. l.qui concubinā.§.vxori.& de adi.leg.l.Mæuia.in princ.
5 & d.l.in iure ciuili.& C.de cond.inſer.l.fi. † Aut ſtet per eum,vel per caſum in perſonam eius contingentem : & tunc locū habet quod dicitur in lege contraria:quia tunc diſtinguitur. nā aut tunc erat relictum contemplatione eius in cuius perſona erat conditio implenda:aut fauore eius cui relinquitur,aut dubitatur. Primo caſu relictum non debetur poſt caſum in perſonam eius contingentē: vt d.l.Seio.in prin.& de cond.& demon.l.illis libertis.in fi.Secundo caſu debetur,de ann.leg.l.annua.in prin.Tertio caſu relictum debet, quaſi in dubio interpretandum ſit legatarij contemplatione potius relictum, ſi ex veritate vel coniecturis aliud non appareat,& ideo legatum debetur.ff.de an.leg.l.Gaio.§.Imperator.& C.de lega.l.
6 j.& d.l.illis libertis.in fi.¶†Itē op.& videtur q̄ hæc regula ſit ſuperflua,cùm idē contineat.s̄.e.c.imputari.& ideo non ponenda.C.de no.Cod.cōpo.l.j.§.quibus. ff.vt leg. no.ca.l.hęc ſtipulatio.§.diuus.Sed dicendū eſt ſine dubio q̄ hæc regula & illa loquūtur in cōditione poteſtatiua: ſed illa loquitur propriè quando impeditur per caſum conditionem impleri:hic autem loquitur quando impeditur

A Adde quòd quādo per eum qui ex euentu conditionis læditur ſit quo minus cōditio impleatur, conditio habetur pro impleta. ſequitur Bart. in ſua diſputatione incip.Peruſiæ ciuitatis. & vide Barto. in conſi. cxxxiij. & quæ dixi s̄. in regula,imputari. in ſecunda addi.& Barto.Imol.Alex. & Bartholom. Socin. de Senis in l. in teſtamento.in ij. ff.de cōd. & demōſt.& Ang.in l.j.C.de inſti.& ſubſti.& Barth. Soci.de Senis in l.iure ciuili.& l. quibus diebus. in princip. ff.de cond.& demon. & Alexā.conſil. cij.in ij.colū. in princ. volu.j.& latius in conſil. xlix.col.ij.verſ. ij.in volu. ij. & Barto.in l.vter ex fratribus. ff. de cond.inſti.& pulchrè Henri. Boich.in c.ſicut ex literis. & ibi Prepo.Mediolanenſis de ſponſ.

ditur per eum, cuius intererat conditionem non imple-
ri, & ideo vna per aliã non eſt ſuperuacua. Præterea cir-
ca hanc materiam dicendum eſt, ꝙ ibi in c. imputari. ple
niũs eſt diſtinguendum: nam hęc & illa intelligi poſſunt
in vna ſpecie conditionis mixtæ, id eſt quæ pendet ex fa
cto implentis & alterius: ſed magis propriè in poteſtati-
ua procedunt. Dyn.

In reg. Quod alicui. Argumenta.

1 *Decurio prædia publica nomine proprio ſicut tollere nequit, ſic nec alieno.*
2 *Tutor nec ſuo nec alieno nomine rem pupilli poteſt emere.*
3 *Furioſus per alium poteſt acquirere, licet non per ſe.*
4 *Facere qui nequit per ſe, quando poßit per aliũ. & nu. ſeq.*
6 *Libertus nomine alieno patronum in ius vocare poteſt, proprio non poteſt.*

REGVLA LXVII.

QVOD *alicui non licet nomine ſuo, nec alieno licebit.*

¶ † SICVT decurio non poteſt ſuo nomine proprio 1
prædia publica colere, ita nec licet ſubiectis aliorũ nomi
nibus: vt ff. de admi. rer. ad ciui. pert. l. ij. §. j. a † Item ſicut a
non licet tutori emere rẽ pupilli ſuo proprio nomine: 2
ita nec per interpoſitã licebit: vt ff. de auth. tu. l. pupillus.
§. ſed ſi per interpoſitã. & ad prædictorum confirmatio-
nem accedat. ff. de contrah. emp. l. non licet. & C. de hęr.
inſt. l. neque. & ff. de vſucap. l. Labeo. §. ſed cũ. cum mul-
tis ſimi. ¶ Sed opp. & videtur ꝙ illud quod non licet per
ſe, liceat per aliũ. † Furioſus enim non poteſt acquirere 3
rem per ſe, & tamen poteſt per aliũ: vt ff. de acquir. poſſ.
l. j. §. idem acquirimus. & ad idem accedat ff. quæ res pig.
obl. poſſ. l. Ariſto. & de bo. poſſ. cõtra tab. l. iij. §. planè. &
l. non putauit. §. ſed ſi exhæredatus. dicendum eſt ꝙ illud
generale reperitur ſolutũ tripliciter. Vno modo, ꝙ iſta
ſit regula, & cætera ſunt ſpecialia. † Secundo, ꝙ quis non 4
poteſt per ſe nec per aliũ à ſe ſubmiſſum, ſed per alium
à ſe non ſubmiſſum poteſt. & hæ duæ ſolutiones tradun
tur in l. his enim caſib⁹. ff. de fur. Tertio modo dici ſolet.
ꝙ aut aliquis impeditur per ſe ratione delicti à perſona
commiſsi: aut ratione rei, aut mixta ratione rei & perſo
næ, aut ratione defectus intelligentiæ, primis tribus caſi-
bus locũ habet regula. Quarto caſu habet locũ lex con-
traria

a Adde ad iſtã regulam & ſequẽtem, & etiã regulã, qui per alium. glo. ſing. in l. ij. §. j. ff. de adminiſtr. rer. ad ciuil. pertin. hic alle. & Dyn. infrà in regula vltima. & Bart. & doct. in l. hæreditariæ. ff. de furt. cum l. ſeq. & Bartol. in l. Labeo. §. j. ff. de vſucapionib. & Bald. & doctor. in l. neque. C. de hæred. inſtit. Et quando tutor per ſe vel interpoſitã perſonã poſsit emere rem pupilli vide Bald. in d. §. ſed ſi per interpoſitam perſonã & in l. cum ipſe. & ibi Cyn. Salic. C. de contrahend. empt. & vide hîc Ioã. Andr. in Mercurial. & Phil. Franc.

Adde omnino quod notaui in apoſti. ad gl. in l. ſi is qui. in apoſt. in ver. ſic. quod per me non poſſum. & poſita in gloſſ. in verſic. & ille. ff. de liber. lega. dixi in apoſt. ad Card. in clem. l. §. j. in princi. de

regula. no. Card. Alexand. in cap. ſicut non ſuo. xlvj. diſt. & Card. de Zab. in clemen, ſin. de cenſ. & inquantum hîc tangit materiam tutoris, an, quando & qualiter poſ-ſit cum pupillo contrahere. vide omnino Gerard. de Petra ſancta ſingu. lvij. incip. qualiter tutores.

a Adde ibi Barto. Benedictum de Plum. in repet. & Imo, quando & in quo art. in criminalib. admittatur procurator. & Bald. conſi. cvi. col. ij. in verſi. ij. quæritur. volu. j. & pulchrè Alexã. in conſil. cxvj. in princ. libr. ij. Bald. & Salic. in l. ſi reos. C. de accu. & Lud. Bolog. in l. præſes. C. ad legem Iuliam, de plag. in ſecundis interpreta. & Felin. latiſsimè in capit. meminimus. col. iij. & v. de accuſat. & Lud. de Rom. in conſilio clij. & ſeq. & Cepol in cautel. cccxxij. & in conſilio lxxij. in i. col. & in conſilio 50. & Calderin. in conſi. ij. titul. de procurat.

traria, ſicut ſoluitur. ff. de vſuca. l. Labeo. & de acqui. hær.
l. Antiſtius. §. fin. Secundò poteſt intelligi regula magis
5 propriè verbis conſideratis, videlicet vt † quod non licet
alicui facere ſuo proprio nomine, non liceat alieno, ſub
colore nominis alterius. Verbi gratia: ſicut non licet tu-
tori inquietare pupillum ſuo nomine proprio ita nec li
cebit nomine alterius: vt ſi habeat ab alio iura ceſſa con
tra pupillũ. nam non licebit ſibi ſub nomine alterius pu
pillũ inquietare. vt in auth. de his qui obl. ſe ha. §. ſi quis.
ſed tunc eſt cõtra regulã manifeſtè. ff. de in ius vo. l. quæ-
6 ſitum. † vbi licet patronũ in ius vocare nomine alieno,
& tamen non liceret nomine proprio. ſed regula videtur
intelligenda, cùm faciendũ nomine alterius tendere et ad
eundem effectũ, quem conſequeretur faciendo nomine
proprio. cum autem non ad eundem, ſed ad diuerſum
pertinet effectum: tunc locum habet lex contraria. Dyn.

In reg. Poteſt quis. Argumenta.

1 *Facere poteſt quis per alium quæ per ſeipſum potuit.*
2 *Litigare in cauſis publicis poteſt quis per ſe, non autem per alium.*
3 *Illuſtres per ſe litigare nequeunt, per procuratorẽ poterũt.*
Litigare per ſe licet in actione populari, non autem per procuratorem.
4 *Violentum per ſe licet expellere, non per alium.*
5 *Emphyteutam in poſſeſsionem inducere quis poteſt per ſe, non per alium.*

REGVLA LXVIII.

POTEST *quis per aliũ, quod poteſt per ſeipſum.*

1 ¶ † SICVT poſſum per me emere, vẽdere, locare, con
ducere, litigare: ita poſſum per aliũ. ff. de proc. l. j. §. vſus
autẽ. & de iniur. l. ſed ſi vnius. §. idẽ Iulianus. & §. idẽ ait.
& inſt. per quas perſon. acqui. §. j. ſed contra regulã vide-
2 tur, † quia in cauſis publicis licet per ſe litigare, non per
a procuratorẽ: vt ff. de pub. iud. l. pe. §. ad crimen. a † Item
3 quia illuſtribus licet litigare per procuratores, nõ per ſe.

& C.

Adde inquãtum hîc tangit materiam procuratoris, an in cauſis criminalibus poſsit interuenire. Tu vide Anto. Corſet. ſingul. ſuis. in verſicul. procurator. verſic. poteſt quis. Felin. in c. memi-

nimus.col.ij.verſi.not.ibi excuſaret.cum Bartholom.Soc.in ſuo tract.fallen.regu. cccxxij.vbi ponit xvij.fallen.Paris de Puteo in ſuo tracta.Syndic.verſic.procur.& Gerar.de Petra ſancta ſingu.ſuo lxij.incip.ferè per totam Italiam. & ibi dat cautelam quòd poſsit &c.

A Adde & no.quæ ſunt illa quæ poſſum per me & non per alium.puta per procura. text.& ibi Bar.in l.cummiles. ſecũdum vtranque le ct.ff. de ali.iud. mut. cau.fact. vbi eſt ſingula.caſus in quo quis cogitur perſonaliter agere, vel defendere, & ibi Bal.in l.ij.C. de his qui veniam ẹta.impe. & Bald.in l.j.§. penul.ff.de procur.& Innoc.& Abb.in c. querelam. de procur. Bar.& Bal.in l. Aristo. ff. quæ res pig. vel hypot.oblig.& ſingul. Io.de Plat. in l. nullus qui. C. de decurion. libro x.

& C.de procur.l.pen.Item in actione populari,licet per ſe litigare,non per procuratorem,niſi quatenus actio ad priuatum cõmodum pertinet.ff.de procu.l.licet.in prin. & de popu.l.qui populari.† Itẽ licet per ſe violentũ ſine 4
aliquo interuallo de poſſeſsione expellere, & non per procuratorẽ.ff.de vi & vi ar.l.cùm fundũ. † Itẽ licet per 5
ſe emphyteutã nouum in poſſeſsionem inducere,veteri deiecto,non per procuratorẽ.C.de iur.emphy.l.fi.§.pe. Sed dicendum [a] eſt omnia ſupradicta ſpecialia eſſe,regu A
lã verò generaliter obtinere in iudicio & extra iudiciũ: vt d.l.j.§.pe.ff.de procu.& ibi no. reſtringi autem debet hæc regula ad ea quę poſſunt per aliũ explicari:in his autem quæ per aliũ explicari non poſſunt,nõ procedit regulę effectus:vt arg.C.de cad.tol.§.ne autẽ.& ff.de ſolu. l.inter artifices.& no.de vi & vi arma.l.j.§.quoties. Dyn.

In reg.In malis. Argumenta.

1 *Promittens illicitum,non obligatur.*
2 *Promittens decem dolo ductus,an teneatur.*
3 *Promiſſum malum dupliciter intelligi poteſt.*

REGVLA LXIX.

IN *malis promiſsis fidem non expedit obſeruare.*

¶ † SI promitto tibi occidere hominem, vel cõmittere 1
furtum,vel ſimoniã,vel aliquid turpè, nõ expedit fidem ſeruare,cùm promiſſum ipſo iure nõ teneat.vt ff.de ver. obli.l.generaliter.& l.veluti.& l.ſtipulatio hoc modo.& l.ſi plagij. & de fideiuſſor.l.ſi à reo.§. illud quod vulgò. ¶ Sed op.& videtur ꝙ etiã in malis promiſsis fidẽ conueniat obſeruari.licet de æquitate detur exceptio. † nam ſi 2
induco te per dolũ vel metum vt mihi decẽ promittas, promiſsio valet,licet agenti ex promiſsione obſtet exceptio doli vel metus.vt C.de inu.ſtip.l.dolo.& ff.de verb. obl.l.ſi quis cùm aliter. ¶ Sed dicendũ ꝙ malum promiſſum dupliciter [b] ſumitur. † Nã vno modo dicitur malũ, 3
id eſt ſuper re mala, vel turpi,ſeu turpitudinẽ continẽte 3
interpoſitũ,& illud nõ expedit obſeruari:quia ipſo iure

B Adde gloſſ. Chriſto.Por. & Iaſ.ibi in addit. in §.quod ex turpi.inſtitu.de inut.ſtipu.& ibi Angel.Areti. & Bar.Pau.de Ca. & Alexan.in l.ſi plagij.ff.de ver. obl.& Cyn.Bal. & Sal.in l.ij. C. quod met.cauſ. & Bal.in l.j.col. ij.in fi.C.de cõd.ob tur.cau.& Io.an.in reg.nõ

non

non tenet.ff.de pact.l.iuriſ.& §.& generaliter.& de ver. oblig.l.generaliter.& l.veluti.& l.ſtipulatio hoc modo. & l.ſi plagij.& l.ſi ſtipuler.& inſtit.de inutil.ſtip.§.quod ex turpi. Secundo modo dicitur malum promiſſum: id eſt malè conceptum:quia interueniente dolo vel metu: & tunc licet promiſsio teneat de iuris rigore, non expedit fidem ſeruari:quia promiſſori datur exceptio: vt d.l. ſi quis cum aliter. & l.dolo. nihil enim intereſt, vtrum quis non habeat ipſo iure actionem, vel poſsit per exceptionem excludi: vt ff.eo.l.nihil.

In reg.In alternatiuis.Argumenta.

1 *Promittens duo alternatiuè vtrum volet ſoluere poterit.*
2 *Debitoris an ſit electio in debito alternatiuo.*
3 *Hæredis an ſit electio in legatis alternatiuis.*
4 *Legatarius quando eligere poſsit alterum ex alternatiuè legatis.*
5 *Alternatiua affirmatiuè concepta quo differat ab ea quæ negatiuè concipitur.*
6 *Alternatiuæ partem alterã adimpleri non ſufficit vbi verba coniuncta non ſunt.*
7 *Copulatiuæ natura quæ ſit,& quæ disiunctiuæ.*
8 *Soluta eſt ſpecies orationis diſtincta à coniuncta & disiuncta.*

eſt obligatoriũ §.eod.tit.& per totum. xxij. q. iiij.& Ioã.Fab. in §.fi. inſtit.de leg. vbi dicunt Doc.quòd promiſsio pòt dici turpis trib⁹ modis,& vide Alexan.in conſil.v. incipiẽ.prætermittendum eſt. libro iiij. & in conſi.clij.incip. quãdo pro delicto. volu.ij.& Alexand.in addit.ad Bar.in l. dolo. C.de inutil. ſtip.qui ponit tres limitationes. & vide Abb.Sicu.& do. Ant.conſ.cclilj. cap. inter dilectos.de dona.& Cep. Veronen. in caut.cccvj.

REGVLA LXX.

IN *alternatiuis electio eſt debentis,& ſufficit alterum adimpleri.*

¶ DVO dicũtur in hoc capitulo,& ideo duæ regulę dici poſſunt. licet enim vtraque de debito alternatiuo loquatur prima tamen tractat de iure electionis, ad quem pertineat: vtrum ad debitorem,vel ad creditorem.ſecunda verò de alternatiuæ obligationis effectu. Exemplum
1 autem regulæ primæ patet cuilibet. † Nam ſi promitto tibi Stichum aut Pamphilum,electio eſt mea quem eorum ſoluere velim. ff.de iure dot.l.plerunque.in fi.& de eo quod cert.loc.non vtique,§.qui Stichum. & de condi.inſtit.l.ſi hæredi.Item ſi ſoluo Stichum,non teneor ſoluere Pamphilum,quia ſufficit alterum adimpleri.ff.de condit.& demonſt.l. cùm pupillus.§.vlt.& de verbo.oblig.l.ſi ita quis ſtipuletur.
2 ¶ † Sed opp.quòd in alternatiua non ſit electo debitoris: quia iure cauetur quòd ſi teſtator alternatiuè legat fundum Seianum,aut vſumfructum fundi Seiani,eſt electio legatarij & non hæredis: vt ff.de lega.ij.l. Lucio. Quidam ſimpliciter dicunt, quòd aliud eſt in legatis, & aliud in
3 contractibus,quòd ſimpliciter dictum eſt falſum:† quia in legatis alter-

R natiuè

natiuè relictis,eſt inuenire quòd eſt electio hæredis non legatarij. ff. de leg.ij.l.ſi ita relictum,§.vlt.& ideo latius &[a] melius dicitur quòd in contractibus alternatiuè con- 3
ceptis ſemper eſt electio debitoris.vt d.l.plerunque.& l. non vtiq;.§.qui ſtichũ. In legatis verò diſtinguo,aut verba diriguntur ad hæredem,aut ad legatarium,aut ſimpliciter proferuntur.Primo caſu eſt electio hæredis:quia ſi teſtator dicit,Dato talem rem aut illam:videtur electionem hæredi concedere:vt l.ſi ita relictum.in fi.† Secun- 4
do caſu eſt electio legatarij:quia cùm teſtator dicit, habeto tibi, aut vendicato tibi illam rem aut illam videtur eligendi poteſtatem concedere legatario.vt ff. de leg.j.l. planè.§.vlt. In tertio caſu eſt electio legatarij, cùm vltimis voluntatibus pleniùs quàm in cõtractibus interpretari oporteat.ff de leg.ij.l. Lucio Titio. & ibi plenè notatur.& inde habuit originem glo.iſtę primæ regulæ.

¶ Ad ſecundam partem oppo. & videtur quòd non ſufficiat alterum adimpleri,[b]ſed oporteat alterum non ad-
impleri.ff.de verb.obli.l.ſi quis ita.in fi.† ſed dicendum 5
eſt referre inter alternatiuam affirmatiuam, & alternatiuã negatiuã : quia in affirmatiua ſufficit alterũ fieri, vt hîc.in negatiua oportet alterum non fieri : tamen idem eſt in vtraque ſi conſideretur effectus: quia in affirmatiua ſufficit alterum affirmatiuè : in negatiua ſufficit alterum negatiuè:& ideo non eſt contrarium,ſed conueniẽs verbis regulæ.¶ † Item oppo. & videtur quòd vbi verba 6
non ſunt coniuncta , non ſufficit alterum adimpleri.ff. de ver.ſign.l.triplici.§.videamus.ſed dicendum eſt quòd

a Adde cuius ſit electio in contractibus & legatis alternatiuis.Bal.& Doct.in l. planè.§.pen.ff.de leg.j.& Cy.Bal.& Sali.in l.cum quidam.C.de leg.& Alex.in l.qui duos.col.j.ff.de lega.j.& ibi vide quid in gratuis,& beneficiis.& Io.Fab. Ang.Aret. & Iaſ.inſtit.de act.§.huic autem.& ibi Bal.& Bar.in d.l.Lucio, ff.de leg.ij.Henric. Boich.in c.conſ.de plus peti.& in c.iudicante.de teſt.& vide glo. in c.j.de collatio. ſuper verb. aut ſemel. fol.17. in Prag. Sanct. & Abb.Sic. & Fel, amplè in ca inter cæteras.columna ij.de reſcrip. vbi ponit Felyn.regulam cum x.fallet. & x. reſtrictionibus,& vide Ludo. de Vrbe in cõſil.cclxxix. & Ludoui. Bolo. in l.ſi is cui. ff. de legat. ij. in ſuis ſecundis interp. & in l. iij. §. qui Stichum. ff. de eo quod cert. Ioã.& Alexand. in addit. ad Bartol. in l. quamuis. ff. de pign. act. & in l. ſi quis ſtipulatur. colũ. j. ff. de verb.obli. & Bald. in conſil. xliij. volum. j.

Adde deductis ſ. ſcilicet in quãtum loquitur cuius ſit electio in alternatiuis, & dic quòd in alternatiuis rerum electio eſt debitoris. & ita intelligatur hæc regula ſecundum Guil.de Cug.in l.cum hæreditas. nu.j. & quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum.in ver.eſt electio debitoris. C.de peti. dixi in apoſt. ad Bart.poſt eum & alios in l. qui duos.in princ. in verb. eſt electio.ff. de lega.j.facit quod ſignaui in apoſt.ad iſtum In reg.obſcuris.verb.legatarij.

B Adde quando ad veritatem alternatiuæ ſufficiat vnam eſſe veram Bald. Cy. & Salic.in d.l.cùm quidam.de leg.& Bal.in l.ij.C de obſeq. & Bar.in l.pediculis.§. argento.ff.de aur.& arg.le.& in l.ſi is qui.§.vtrum.ff.de reb.dub.& Fely. in c.inter cæteras.col.vlt.de reſcrip.vbi ponit regulam cum v.fal.

tres

A tres ſunt orationum ſpecies.[a]Nam quædam ſunt cõiunctæ , id eſt quæ aliquam coniunctionem copulatiuã habent: quædam diſiunctiuæ, quæ habent aliquam diſiunctiuam: quædam ſolutæ quæ nec diſiunctiuam nec copu
7 latiuam coniunctionem habent.† natura copulatiuæ requirit omnia ſimul vera.ff.de ver. obl.l.ſi quis ita.& l.ſi. & de cond.inſtit.l.hæred.plures. natura verò diſiunctiuæ alterũ tantum: vt hîc.& ff.iud.ſol.l.cõquerebatur. & de cond.& demon.l.cùm pupillus.§.diſiunctiuo. ſoluta verò ex mente certa pronuntiantis aliquando æquipollet copulatiuæ,aliquando diſiunctiuæ:vt ff.de ver.ſig.l.alienationis.§.fi.ſi de mente non appareat,accipitur pro copulatiua.vt d.l.triplici,§.videamus.licet ar. contra. ff. de reg.iur.l.in eo quod.§.vbi verba.ſed in §.videamus. conſiderauit dubiũ ſignificationis ſolutæ. & in §. vbi verba conſiderauit effectũ ſignificationis,ex eo quòd in obſcu-
8 ris minimum eſt ſequendum ſ.e.c.in obſcuris.† eſt ergo ſoluta per ſe ſpecies orationis diſtincta à coniuncta & diſiuncta. Item aliter ſignificat : quia copulatiua copulatiuæ,diſiunctiua diſiunctiuæ,ſoluta ſolutæ,ſed effectus ſignificationis non diſtinguitur à ſignificato copulatiuæ quod requirit vtrũq; vel diſiũctiuę,quæ requirit alterũ: quia ſemper effectus ſignificationis ſolutæ repræſentat vtrunq; vt copulatiua: vel alterum tantùm vt diſiũctiua. habet igitur ſoluta diſiunctam & propriã ſpeciem ſignificandi, ſed non effectum ſignificati extra ſeipſam Dyn.

A Adde de natura orationis copulatiuæ diſiunctiuæ , text. ſin.& ibi glo. & Doct.in l.ſæpe. ff.de verb. ſign. & Lud. de Roma. in ſin. inci. tu habes.fol.11.

Tu dic quòd voluit allegare Rom. ſing. ſuo ccccxx.incip.tu habes. l.cũ quidam.de quo vide quod notaui in l.ſi is qui.§.v. vtrum ita.in apoſtill.in verſi. ſufficit vnã eſſe veram. poſita ſuper gloſſ. in verſi. vtrũ ita, ff.de rebus dub. dixi poſt Bart. ibidem in apoſtil.in verſi.ſtat propriè poſt Alex.& alios.& in addit. ad Io. Fab.inſti. de iure perſonarũ. in princ.nu.j.in verſ.diſiũctiua, & dixi in apo, ad Bal.in l.cum proponas.num. iij.in verſ.exceptio alternatiua.C. de tranſactionibus.

In reg.Qui ad agendum. Argu.

1 *Agere qui poteſt,excipere multò magis poterit.*
2 *Excipiens de dominio quando non audiatur ante reſtitutionem poſſeſſionis.*
3 *Exceptio dominij non excludit interdictum recuperandæ poſſeſſionis.*
4 *Poſſeſſor clandeſtinus an excipere poſſit de iure dominij contra actorem.*
5 *Cõductor poſſeſſionẽ locatori reſtituere cogitur ante omnia.*
6 *Sententia lata in petitorio an pariat exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio.& nu.7.*

REGVLA LXI.

QVI *ad agendum admittitur , eſt ad excipiendum multo magis admittendus.*

1 ¶ † SICVT ſuperficiarius & emphyteuta & quicunq;

R 2 alius

A Adde ibi Bart.Bal.& Salic.& Bald.& Cyn.in l.vis.C.de probat.& Bart.Bal.& Alexand.in l.ſi alienam.ff.ſolut.matr.& Innoc.in c.bonæ.de poſtu.præl.quādo ſpoliato per violentum poſſeſſorem conuentum rei vend. poſsit referre cauſam dominij.& Bald.& in l.ij.in q.xiij.C. de ſeruit.& aqua.& Doct.in c. cum dilectus.de ord.cog.& Lud.de Rom.in conſi.ccxv.& Bald.in l.penult.C.vnde vi.& Bartol. & Alexā. in l. ſi quis conductionis. C. loca. & Bald. in c.in literis.in princ. de reſt. ſpol.

B Adde quòd Barto.in conſil. lxxxj. colū.j. in fin. dicit Dyn. hic & in l.ij. §. quādā. ff. de interd. non bene dicere, quòd exceptio dominij poteſt opponi agenti interdicto vti poſsidetis, retinendæ ſeu de turbata poſſeſsione. vt tenet in vltima quæſtione hic: quia ſecundum veram opinionem non poteſt opponi exceptio dominij, ſicut in interdicto recuperandæ. & vide Barto.in ſua quæſt.incip. Lupus fuit captus. colum.j.& v.& in l. naturaliter.§. nihil commune.colum.ij. verſi.iij.contra prædictā & ibi Imo. & Ale.& Doct.ſ.in j.addi.alleg.& Oldr.de Lau.conſi.j.in fi.& Alex. in conſil. xciiij.col.ij.verſ.pro hoc.quia lib.iiij.& Card.Alex.in c.in nomine Domini.xxiij. diſtinct. colum.vj. verſicul.gloſſ.in gremio. & text. Abba. & ipſum Cardin.in cap. conſtitutus. de appella.

alius habens dominium vtile, poſſet agere contra dominum vtili actione in rem: Ita ſi ab eo conueniatur multò magis excipere poterit.vt ff. de ſuperfi.l.j. §. quod ait.& de regulis iuris.l.inuitus.§.cui damus actionē.cum facilior ſit cauſa concedendi exceptionem, quàm actionem,ex eo quia fauorabiliores ſunt rei,quàm actores:vt in regula iuris.& ex eo ꝙ faciliores ſumus ad abſoluendum quàm ad obligandum.vt ff.de act.& obli. Arianus. & de pœnis.l.abſentem.Sed opp.& videtur quòd qui admittitur ad agendum,non audiatur volēs excipere.C.de agri.& cenſi.l.ſi coloni.& ſi per vim vel alio modo.l.j.& ad l.Iuli.de vi.l.ſi quis[a] ad ſe fundum† Sed dicendum eſt 1
quòd illæ leges locū habent in iudicijs recuperādæ poſſeſsionis,in quibus excipiens de dominio nō auditur,niſi primò poſſeſsionem reſtituat,cum ſpoliatū ante omnia reſtitui oporteat: hæc autē regula aliàs obtinet generaliter in quibuslibet iudicijs generalibus,[b] vt dictum eſt ſ. 2
in c.dolo. ſuperfluum enim videtur dicere quòd is qui poſſeſſorē ſpoliauit,poſſet opponere de dominio, quod ſpoliando amittere meruit.vt C.vnde vi.ſi quis in tantā. Et propterea Gloſſatores Iuris Ciuilis ſatis enormiter erraſſe videntur in eo quod ſcribunt ff. de iudic. l. ſi de vi.vbi dicunt † quòd exceptio dominij excludit interdi- 3
ctum recuperandæ poſſeſsionis. Poſteà contrarium eius notauerunt ff. de vi & vi arma.l.j.§.j.& de verb. ſigni.l. mulieris.§.j.& de vſucap.l. ſequitur.§.ſi dominus. quod videtur magis proximum veritati. † ſed an is qui habet 4
poſſeſsionem clandeſtinam poſsit contra actorem excipere de iure dominij, dubitatio eſt: quia iura videntur velle quòd violenta & clandeſtina æquipolleant: ſicut ergo non licet habenti violentam poſſeſsionē excipere de dominio,vt dictum eſt:ita nec licet excipere ha-

a Adde quādo cōductor poſsit referre quæſtionē dominij locatori,Cy.Bar.Bal.& Salyc.in l.ſi quis cōductionis.C.loca.& quæ no.Io.And.in c.licet epiſcopus.ſ.de præbend.eo.lib.& Bar.& Alex.in l.commodare.ff.cōmoda.vbi vide etiā de commodatario,depoſitario & creditore & Bar.Bal.Alex.& Franciſ.de Are.in dicta l. ſi alienam.ff.ſolu.matri.& Bald.conſi.ccxl.volu.j.& Alex.in conſi.v.colum.vlt.in fin.lib.iiij.& in conſi. lxiiij. colum.ij.verſi.accedit etiam.eo.vol.glo.& Doctor.in c.inter dilectos.in ſi ſuper verbo, locatio.& ibi inſuper Fely.col.x. de fide inſtru. Ego puto ꝙ ſi vult incontinēti probare ſe dominium rei conductæ, debeat audiri per ea quæ no.Bar.& Io.de Imol. in l.ſi filio.§.ſi. verſi.idem dicit Bar.colū.ij. vbi etiam Alex.col. iiij.verſicu. per hoc etiam dicebat ſingulariter.ff.ſolu. mat. not.Iaſ.in l.quoties.col.xv.C.de rei vend.

b Adde Bar.in d.l.naturaliter. §.nihil commune.col.ij.verſic. contra iſtām. licet ibi diſtinguit aliter,quā Dy.hic.ibi Ang.in repetit.& nouiter Alex.& glo.Cy. Bal.& Salyc.in l.incerti.C.de interdic.& Ange.Aret.in prin.verſi.interdic.in prin. verſicu.in glo.maximè.& Docto.in c.cum dilectus.de cauſa poſſeſ.& propriet.Et quòd econtrà lata in poſſeſſorio præiudicet in petitorio.vide Paulum de Caſt.in conſilio xliij.in volumine antiquo.& Docto.ſ.alleg.& Dyn.& ibi dixi in regula, nullus pluribus.in vj.additione.

Adde ad propoſitū principalis quæſiti Bal.in allegata l.naturaliter.§.nihil commune.verſi.vt igitur liqueat.& quod ibi dixi in apoſtill.in verſic.poſſeſſorio.poſt Alex.& ibi etiam omnino eundem Alex.in ſua lect.ff.de acquir.poſſeſſ.

benti clādeſtinā: vt ff.quod vi aut clàm.l.j.§.ij.& ad l. Fla. de plagia.l.eum qui fugitiuum.ſed mihi videtur ꝙ longe improbior ſi cauſa illius qui habet violentam, quàm illius qui habet clandeſtinā.arg.ff.de fur.l.ſi venditor.§. cùm raptor.& ideo habens clandeſtinā poſſet excipere de iure dominij argu.ff.de proba.l.iiij.§.eius.¶ Item videtur obſtare regulæ.C.locati.l.ſi quis coductionis.[a] vbi
5 † conductor cogitur reſtituere locatori poſſeſsionem,licet conductor paratus ſit probare ſe dominium:ſed illud contingit.quia quædā ſpecies ſpoliationis eſſet, ſi locatori denegaretur poſſeſsionis reſtitutio:vt ff.de preca.l.vl. Et ideo non auditur cōductor volens ſe probare dominium,niſi primo reſtituat poſſeſsionē: vt dicta l.j.ſi per vim, vel alio modo.Item videtur obſtare regulæ illud quod legitur in authen.de trien.& ſemiſ.§.illud quoq;. vbi ille qui negauit ſe poſsidere, cogitur in aduerſarium poſſeſsionem transferre,licet paratus ſit probare ſe dominium: ſed illud contingit in pœnam mendacij.vt in eodem titulo.§.ſtudium quoque.ff.de rei vendic.l.ſi.C. de non numer.pecu.authen.contrà,qui propriam.& qui
6 pot.in pign.hab.authent.item poſſeſſor.† Quæri autem poſſet, vtrum ſententia lata in iudicio petitorio pariat exceptionem rei iudicatę in iudicio poſſeſſorio?Et videtur ꝙ non,quia ſeparata eſt cauſa poſſeſsionis & proprietatis.ff.de acquiren.poſſeſ.l.naturaliter.§.nihil.[b] & in l. penul.vnde qua ratione lata ſententia in poſſeſſorio nō parit exceptionem rei iudicatæ in petitorio.ff.de except.rei iudi.l.iij.& l.an eadem.§.vlti.Eadem ratione la-

a Adde ad iſtam regulam Bald.& Card.Alexan.in cap.j.§.ſi quis deceſſerit.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& agna.

b Adde Bal.& Salyc.in l.ſeruos.C.ad legē Iuliam.de vi pub.quòd licet mādatarius non excuſetur à pœna:tamē mitigatur.& vide Cep.in caut.lxv.& ſeq.& Bar.in l.ſi quis mihi bona.§.qui iuſſum.ff.de acq.hære.vbi ponit vnū caſum ſing.de quodā domino quem no.& adde Bal.& Saly.in l.non ideo.C.de accuſat.& Barto.in opere.ff.de fur.& in l.non ſolū.§.mandato.ff.de iniurijs. Et an propriè dicatur p ſeipſum facere qui per aliū facit,ita q; cōprehendatur in ſtatutis maximè pœnalibus quæ debēt propriè verificari.iuxta l.iij.§.hęc verba.ff.de nego.geſt. vide Bal.in c.in cauſis.§.Opizoni.verſi.etiam in ſtatutis.de pace Conſtantiæ.& Doct.ſ.alleg.& Angel.Areti.in prœm.inſtitu.§.igitur.colū.ij.& in tract.ſuo Maleſi.in gloſſ.Sempronium.verſicu.xiiij.tex.& Bartol.in l.hæc verba.ff.de adulter.& Iaſ.in l.ſi quis id quid.ff.de iuriſ.omniū iud.& Alex.in l.familia.§.ſi.e.ti.& Bal.in l.Gallus.§.& qd ſi tātū.ff.de lib.

ta in petitorio parere nō debet exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio.& memini quod no.ff.de interdictis.l.ij.§.quædam.q; ſententia lata in petitorio abſorbet ius in poſſeſſorio.& contrarium huius declaratur.C.de interdictis.l.incerti.† Et propter hoc mihi videtur diſtin- 7
guendum eſſe:quia ſi tale eſt poſſeſſorium quod excluditur per exceptionem dominij,vt eſt poſſeſſorium adipiſcendæ & retinendæ poſſeſſionis:tunc ſententia lata in petitorio nocet in poſſeſſorio. Et ita intelligitur quod no.in d.§.quædam.ſed ſi tale eſſet poſſeſſorium quod non excluderetur per exceptionem dominij,vt poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis, vt ſ.oſtenſum eſt: tunc lata in petitorio non præiudicat in poſſeſſorio.& ita intelligitur quod not.incerti.C.de interdictis.

In reg.Qui per alium.Argumenta.

1 *Tutor quando directa actione tutelæ teneatur.*
2 *Deijciens per alium ita tenetur, ac ſi per ſe ipſum deiecisſet.*
3 *Occidens per alium,tenetur perinde ac ſi per ſe occideret.*
4 *Calumniatus per alium perinde puniri debet, ac ſi per ſe calumniam feciſſet.*
5 *Facere per alium,& facere per ſe quando differunt.*
6 *Factum per alium an idem ſit ac ſi per ſe factum eſſet.*

REGVLA LXXXII.

QVI *per alium facit,perinde eſt ac ſi faceret per ſeipſum.*

¶†SICVT tutor tenetur directa actione tutelæ quā- 1
do adminiſtrat: ſic & quando adminiſtrari mandat,quia
qui facit per alium,perinde eſt ac ſi faceret per ſeipſum.
ff.de adminiſtratione tutorum.l.ita.§.quòd ſi quis.& §.
geſſiſſe.† Item ſicut tenetur interdicto vnde vi, qui deie- 2
cit per ſe.ita ſi deiecit [a] per alium.vt ff.de vi & vi arma- A
ta.l.j.§.deieciſſe.& de regulis iuris.l.hoc iure.§.deiecit.
† Item ſicut tenetur lege Cornelia de ſicariis,qui occidit 3
per ſe, ita [b] & qui occidit per alium.C.de accuſat.l.non B
ideo.ff.ad Syllanianum.l.& ſi certus ſit percuſſor.argu,

ad Turp

& poſth.& Cy.in l.ſi p aliū.ff.ne quis eū qui in ius voc.& Abb.in c.mulieres.& ibi Fely.de ſent.excō.& Bal.cōſil.iij.vol.iij.& Alex.cōſi.lxv.vol.iiij.& Cepo.cōſi.xxxiiij.& Bar.in l.ſi is qui.col.xxj.ver.venio ad ſecundū.de vſuc.& in l.ſi vnius.§.j.ff.de iniur.& And.Barb.in repet.rub.de fide inſtr.col.ix.ante fi.& an mādans & mādatarius poſſint excuſari in vno & eodē libello,vide tex.ſing.& ibi Barto.& Lud.Bol.in l.Athletas.verſ.ſcriptorem.& ibi ſcripſi i addi.meis.in eo.ver.ſcriptorē.ff.de falſ.& Bald.in l.minorē.de his qb.vt indi.& Ang.in §.i.in authe.vt omnes obe.iudic.vbi dicit vnum quod eſt fortius,qđ etiā ſi fuiſſent accuſati in diuerſis libellis, poſſunt cōdēnari poſtea ſimul.& ſemel in eadē ſententia,vnde Lud.Bol.in d.l.Athletas.dicit quod mandans & mādatarius tenentur eadē lege.ſecundū Cy.in d.l.nō ideo minus.C.de accuſa.& in l.j.C.ſi reus vel accuſ.mor.fue.& vide Bar.in d.§.ſi mādato.Ang.Are.in §.interdū furti.inſtit.de obli.quæ ex delic.naſcūt.& Cepol.in cautela vlt.Hippol.de Marſil.in ſuo ſing.clxxxj.Abb.& Doc.i c.ad audientiā.de homi.& Fely.in c.ſicut dignū.in prin.eo.tit.& Cepol.in conſi.xxxiiij.

A Ade Barto.in l.inter artifices.an quis poſſit legere per ſubſtitutum.& plenè in l.nemo.& ibi Alex.in addit.ff.de duobus reis.& Cyn.in l.quiſquis.C.de epiſc.& cler.& Bald.in l.parabolam.eod.tit.& Io.Andr.hic.& in regula,contractus.in Mercuralib.& Barto.in l.j.de præpoſ.agent.in reb.lib.xij.& in l.j.§.aduocatus.ff.de varijs & extraord.cog.& Fely.in prœm.Decretal.colū.xxx.Et voluit allegare in c.j.in ij.colum.verſicu.vtrum Doctor.de ſum.Trinit.& fid.catho.& Spec.in tit.de ſalarijs.§.fina.quæſt.ſi Bald.in l.ſi.ff.de excuſat.tut.Bald.& Salyc.in l.i.§.vt autem.C.de cadu.tollend.& Docto.c.cūm dilecta.de reſcrip.& Fely.in c.ſi.de offic.deleg.& Ludo.Boleg.in l.certe.§.j.in primis interpretationibus.ff.de precar.& Ioan.de

4 ad Turpilia.l.j.§.penulti.† Item ſicut punitur tanquam
calumniator.qui per ſe detulit, & non probauit.ita, &
qui per alium.ff.de iure fiſci.l.ij.§.diuus Pius.& l.non
tantùm.& ad idem poteſt induci.ff.de fideiuſſoribus.l.
poſtulare.cum infinitis ſimilibus.¶Sed opponitur, & videtur
quòd longè aliud ſit facere per ſe,quàm per aliū.
5 ff.de ſolut.l.inter artifices.ſed dicendum eſt † quòd vbi
eligitur perſonæ induſtria,regula non procedit.C.de caduc.tollen.l.vna.§.ne
autem.& d.l.inter artifices.ſed vbi
non eligitur perſonæ induſtria. tūc procedit effectus re-
6 gulæ.† Item opponitur & videtur impoſſibile eſſe factum
per alium perinde haberi,ac ſi fuerit per ſeipſum.
quia iure cauetur quòd etiam factum ab eodem diuerſis
temporibus non repræſentat identitatem eiuſdem facti:
vt ff.de condict.indeb.l.ſi non ſortem.§.libertus.in authenti.de
fide inſtrument.circa principium. Dicendum
eſt quantum ad veritatem impoſſibile eſſe,factum vnius
dici factum alterius : ſed de quadam iuris interpretatione
procedit, quòd factum vnius, alterius intelligatur.vt
A ff.de duobus reis.l.nemo.[a] & not.ff.de vi & vi arma.l.j.
§.deieciſſe.& §.quod dicitur.ſed videtur quòd hæc regula
ſit ſuperuacua per illam quæ eſt poſita ſ.cap.poteſt.
ſed non eſt , ſi quis bene aduertat , quia illa loquitur
de poteſtate explicandi per alium, ita verò de effectu
explicati. Dynus.

Pla.in l.nullus qui. C.de decu. libro x. & ibi Rebuffius.& in addit. meis ad eum.& Panor. in cap.firmiter. in antiq.& not. addit.de ſum. Trinita.dixi in gloſſ.in verb. ſeruum.in l.Sti chum.in apoſt. in verſicu.eo in faciendo ſuos. de ſtatulib.

In reg.Factum legitimè.Argumentá.

1 *Matrimonium legitimè contractum non diſſoluitur ob furorem alterutri ſuperuenientem.*
2 *Faciendum quando impediat, quod factum tollit.*
3 *Tutor ſuſpectus accuſari nequit tutela finita.*
4 *Actio de partu cognoſcendo locum non habet patre mortuo.*
5 *Stipulatio ſeruitutis quando corrumpatur pro indiuiſo.*
6 *Actus perfectus non vitiatur ſi deuenerit ad caſum, à quo incipere nequiuit.*
7 *Inquiſitio inchoata ceſſat ordinario ſuperueniente.*
8 *Legatum debiti purè factum creditori, non valet, in diem autem valet.*

REGVLA LXXIII.

FACTVM *legitime retractari non debet, licet poſtea caſus eueniat à quo nō poterat inchoari.*

¶ † SI homo ſanæ mentis contrahat matrimonium, licet 1
poſtea fiat furioſus, non propter hoc diſſoluitur matri-
monium iam contractū. vt ff. de his qui ſunt ſui vel alie-
ni iuris. l. patre furioſo. Item ſi homo ſanæ mētis fecerit
teſtamentū, licet fiat poſtea furioſus, nō vitiatur teſtamē-
tum [a]. ff. de teſtam. l. is cui. & de bono. poſſeſſ. ſecundum 2
tab. l. j. §. ſufficit. & ad huius confirmationē accedit quod
generaliter dici ſolet, non tollit factum, quod impedit
faciendum. vt ff. eo. l. in ambiguis. §. non eſt nouum. & de
acquirē. hæred. l. ſi ſeruum quis. §. vltim. ¶ † Sed opponi- 2
tur & videtur quòd illud quod impedit ab initio facien-
dum, tollit iam factum: quia ſi ſtipulor ſeruitutē ad par-
tem fundi mei pertinentem pro indiuiſo, ſtipulatio nul-
la eſt. Item ſi ſtipulor ad totum fundum, ſtipulatio tenet
& ſi poſtea partem pro indiuiſo alienem, ſtipulatio cor-
rumpitur: vt ff. de ſeruitutib. l. pro parte. & de verborum
obligat. l. ſi ſub vna. §. ſi quis via. ergo illud quod impedit
ab initio faciendum tollit iam factum. † Item ſi tutela 3
finita eſt non habet locum accuſatio de ſuſpecto. ff. de
ſuſpect. tutorib. l. iiij. §. quæri poteſt. adeò quòd ſi propo-
ſita accuſatione ſuſpecti, tutela finitur, expirata accuſ. de
ſuſpecto. ff. de ſuſpect. tuto. l. poſt finitam. † Item præ- 4
iudicialis actio de partu cognoſcendo non habet lo-
cum mortuo patre vel auo cuius filium vel nepotem
qui ſe eſſe contendit: adeò quòd ſi præiudicialis
proponatur contra patrem, ſi moritur pater, expirat
iudicium

A Teſtamentū Facit ſupra eodem ca. poſſeſſor. nu. 21. dicendum vt dixi ſupra eodem c. j. nu. 26. Car. Mol.

a Adde ad notata hic per Dyn. Barto. & Bald. & Moder. in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. & Bart. in l. pe. §. fin. & ita Alexan. ff. de ver. obl. & quo. Dyn. ſ. in prima regula. in v. q. & in reg. ij. verſic. ij. oppo. & Cyn. Bal. & Salic. l. ſi Gaudentius. C. de contrahend. emp. & Io. Fab. & Ang. Aret. in §. è contrario. inſti. de leg. & Philip. Franc. in d. reg. j. col. ij.

iudicium inchoatum in actione præiudiciali: vt ff. de lib.
agn. l. iij. §. quia Plautianū. in verbo, adeò. per quæ om-
nia pater quòd caſus impediens ab initio, tollit iam factum
A ſuperueniens ex poſt facto. Sed dicendum eſt, [a] quòd aut
factum erat inchoatum, & non perfectum: & tunc tol-
5 litur † per eum caſum, qui impediret inchoari: vt ſi ſtipu-
latus ſum ſeruitutem prædio meo, & antequam conſti-
tuatur alienem totum prædium vel partem eius pro in-
diuiſo, corrumpitur ſtipulatio: vt dicta l. ſi ſub vna. & di-
cta l. pro parte. & de cuſto. reorum. l. ij. & ff. vt in poſſeſ-
ſion. legat. l. ſi pecuniæ. §. qui fideicommiſſum. & de adult.
l. ſi maritus. §. ſi ante. & ad idem tendit d. l. poſt finitam.
de ſuſpect. tut. & dicta l. iij. §. quia Plautianum. de liber.
agnoſcend. de his quæ pro non ſcript. habent. l. ſi in me-
6 tallum. † ſed ſi factum iam erat perfectum & legitimè
confirmatū, vt quia ſeruitus promiſſa erat iam conſtitu-
ta, teſtamentū inchoatum erat iam perfectū, & matrimo
niū erat iam per cōſenſum cōtractum, & ſimilia, tunc ca
ſus ſuperueniens qui impediret ab initio inchoari, non
tollit iam factum. & ita loquitur regula. ff. eo. l. in ambi
guis. §. j. & de ritu nup. l. ſi qua. & de ſeruit. ruſtic. præd. l
via. §. quæcunq;. & de verb. oblig. l. pluribus. §. & ſi pla-
7 ceat. vnde ſumitur argu. † quòd ſi poſt inquiſitionē per offi
cium inchoatam, & ante ſententiam, ſuperueniat ordi-
B narius accuſator, inquiſitio [b] quieſcat: ſed ſi ſuperueniat
poſt ſententiam, non tollitur effectus inquiſitionis fa-
ctæ, niſi probaretur præuaricatum proceſſum. ff. de præ-
uaricator. l. præuaricationis. & de liber. hom. exhiben.
l. iij. §. ſi tamen poſtea. & de accuſ. in l. ſi cui. §. iiſdem. &
d. l. ſi maritus. §. ſi ante. ¶ Sed contra prædictam ſolu-
tionem videtur inſtitu. de leg. §. è contrario. & ff. ad le-
8 gem Falcid. verbis legati. vbi dicitur † quòd ſi lego debi-
tum pure creditori, non valet legatum: ſed ſi lege de-
bitum in diem, bene valet legatum, adeò quòd ſi dies
veniat teſtatore viuente, legatum non vitiatur. ¶ Sed
dicendum eſt, quòd aut ſuperuenit caſus annullationis,
& tunc habet locum prædicta diſtinctio: aut ſuperuenit

B Adde, & no. quòd ſi incepta inquiſitione ſuperueniat accuſator, finiatur inquiſitio. de quo vide Cyn. & Bart. in l. iij. §. quia Plautianum. ff. de liber. agno. & Dyn. & Bart. in l. ſi maritus. §. ſi ante. & ibi Alexand. in addit. ff. de adult. & Dyn. & Barto. in l. pen. ff. de ſuſpect. tuto. in quibus locis tenet. Dyn. opin. quam tenet hic. Sed contrarium tenet Innoc. cap. ſuper literis. de reſcrip. & Cyn. in l. ea quidem. in fin. C. de accuſ. ſed Bartol. in d. l. ſi maritus. ponit vnam diſtinctionē cum qua tranſit Bald. in d. l. ea quidem, colum. penul. & Felyn. in ca. nulli. col. j. ver. not. ex gl. j. de accuſ. & ibi Abb. & Bart. in ſua diſput. incip. iudex maleſi. col. ij. verſi. viij. Et adde quæ not. Bal. in l. ſi ſeru.

plurium.§.ſi quis ante.ff.de legat.j.& ſingulariter Ange.Aretin.in tract. Maleſi. in princip col.x.ver.quæro, an inquiſitus.ibi vide Auguſt.de Arim.& Bartol. Land. in addit.& Gand.de malef.titul.quomodo de malef.cog.& per inquiſitionem.col. iiij.ver.ſed pone quòd index.

caſus [a] ad eundem effectum tendens, & tunc alium tendentem ad eundem effectum quem inuenit, ſecum concurrere patitur. vt in d.§. è contrario.inſtit.de leg.& d.l. verbis legati.ad l.Falc.Dyn.

In reg. Quod alicui. Argumenta.

1 *Conceſſum alicui gratioſè, ab aliis in exemplum trahi non debet.*

2 *Immunitas alicui conceſſa, non excuſat reliquos quo minus ad munera teneantur.*

3 *Beneficium alicui ſpecialiter indultũ, non debet ab aliis trahi in exemplum.*

REGVLA LXXIIII.

QVOD *alicui gratioſè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.*

¶ † SI ſummus Pōtifex conceſsit alicui de gratia ſpeciali, quòd poſſet habere plura beneficia cum cura: vel quòd poſſet per procuratorem viſitationem facere, vel percipere integraliter fructus beneficiorũ ſuorũ, abſque eo quòd in eccleſiis reſideret, hoc non debet trahi ab aliis in exemplum: ſed ius commune ſeruari, quod eſt per omnia contrarium ſupradictis. † Item ſi conceſ- 1
ſit alicui quòd non teneatur ſubire munera publica, vel ſoluere decimas: quia fortè in aliqua re proſpere geſta virtuoſè ſe habuit, [b] hoc ſimiliter trahi non debet ab a- 2
liis in exemplũ: ſed ius cōmune ſeruari. & hoc eſt quod vult dicere regula, & probatur. ff.de conſtit.princ.l.j.ver. planè ex iis.& C.de decur.l.neq; Dorotheũ.& l.nullus. lib.x.& de epiſc.& cler.l.quoniam.ſed etiam videtur, quòd ea quæ certæ perſonæ adſcribũtur, cōſtituant ius cōmune: vt C.de no.cod.cōpo.l.j.§.nullaq; dubietate. Dicen-

A Adde, quando caſus ſuperueniens, tendens ad eundem effectum cum legato faciat valere legatum. Bartol. in l.ij.ff.de his q pro non ſcript. hab. & latius.in l. pluribus. §.ſi placet.& ibi Paulus Pet.& Alex. ff. de verb. obl.

B Adde vnum quod dicit Albe. de Roſ. in dictionario ſuo. in litera D. in verb. decima. verſic. vj.in fin. quod decimæ quæ ad deuotionem diuini nominis à principio proceſſerunt, intantum propter malos paſtores eccleſiæ diſtribuere vidit regi Franciæ ſub colore paſſagij, ad recuperationẽ terræ ſanctæ tempore papæ Ioannis vigeſimiſecundi: & tamen, ſecundum eum, vnum paſſum vel apparatum non fecit. & ſic etiam eſt conceſſa & conceditur ſæpe aliis regibus, principibus, & baronibus, in eorum territoriis per papam & Cardinal. Vnde alij etiam prælati & clerici inferiores quomodo eas diſpenſant ſicut ſtatuit lex diuina. quilibet dicit, ipſe palpare potes. violenter enim & crudeliter eas extorquent à pauperibus ruſticis & cultoribus debitas & indebitas, ſi poſſunt: nec per eos communiter remanent, non profectò vt eas pauperibus

ribus diſtribuant, ſed concubinis & fornicatoriis ſuis, & filiis adulterinis: quod verè Dominus ſuo tempore non relinquet inultum, &c.

Adde inquantum hic tangit materiam decimarum.& an ex priuilegio poſſint concedi laicis, & per quem, vide Archi.& Cardin.Alexan.in c.Hadrianus.lxiij.diſt. & in c.in ſynodo.xcvij.diſt.notat Hoſti.in c.quamuis.de deci.Card.in cle.clerici.q. iiij.eod. tit. dixi in apoſtil. ad Panor. poſt eum & alios.in ca.cũ homines.nu.iij. in ver.nec præſcribere. eo.tit. in antiq. & Fel. c.cauſam.col.ij. ver.ſigna theoricam.& ver.limita xx.de præſcrip.& Panor. omnino. conſil. cxxxvj.vol.j.

A dum eſt, [a] quòd aut reſcribitur alicui perſonæ, vel vni-
3 uerſitati, concedendo beneficium † ſpeciale: & tunc non debet trahi ab aliis in exemplum: & ita loquitur regula, & l.ſuperius alleg.& probatur. C.de legi.l. leges vt generales.in fi. aut reſcribitur conſtituendo ius commune, & certæ perſonæ expreſsio nihil operatur: quia iura nō in ſingulas perſonas, ſed generaliter conſtituuntur: vt in d.l.j.§. nulláque.C.de nouo cod.compo.& ff. de leg. & ſenatuſconſul.iura. Dyn.

In reg. Fruſtrà. Argumenta.

1 *Fides non eſt ſeruanda ei qui prior fidem fregit.*

2 *Locator expellens colonum non ſoluentem penſionem, non poteſt ad pœnam conueniri.*

3 *Pupillus qui ſine tutoris autoritate rem vendidit, fidem emptori ſeruare non tenetur.*

4 *Emens à pupillo non caret culpa, ideoq; pupillo obligatur, & non contrà.*

REGVLA LXXV.

FRVSTRA *fidem quis ſibi poſtulat ſeruari ab eo, cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.*

1 ¶ † SI duo fratres habentes domos communes, inuicem conueniunt de non alienando ſub certa pœna, & vnus eorum alienauit, & vult quòd alter ab alienatione abſtineat: non auditur: quia fruſtrà ſibi fidem poſtulat à me ſeruari, qui fidem ſeruare recuſat. ff.eodem.
2 l.cùm pater.§.illi.& de leg.ij.l. cùm pater.§.libertus. † Item ſi locaui domum pro penſione certa, & promiſi eum nunquam expellere, ſub certa pœna, & eum expello, quia penſionem non ſoluit: non potero conueniri ad pœnam: quia fruſtrà ſibi poſtulat à me fidem ſeruari, ei qui fidem ſeruare recuſat. ff.loca.l.quæro.§.inter locatore.& quia generale eſt, quòd non ſeruanti fidem, non debet fides de neceſsitate ſeruari: vt ff.de inoffic.teſtament.l.ſi inſtitut.in principio.& C.de pactis.in l.cùm propo

A Adde Bart. & ibi Angel. de Peruſ. in addit. in l.neque Dorotheum.& ibi Io. de Plat.C.de decur.lib. x. & quod not. Cepol.cautel.xcij.& Bart. & Io.de Plat.in l.vacuatis.& C. de decur.& Bar. Bald. & Docto. Mod.in l.j.ff. de conſtit.princ.& Ange. Aret. inſtit.de iure natur.§.quod principi.& Dyn.ſ.in regula priuilegiũ perſonale. & in regula, quæ à iure communi. & in regula, in iudiciis. & in regula quod ob gratiam.& quæ ſcripſi in prædictis locis.

A Adde Cyn.Bal.Salic.& ſingulariter Alex. & Iaſ.in d.l.cùm proponas.C.de pact. & Abb.& pulchrè Felyn.in ca.peruenit. lo.ij.de iureiur.col.ij & Io.Ard.hic in no. ubi Alexand.& Felyn. ponunt v.caſus fallen. quòd rumpenti fidem vel iuramentum,debet fides ſeruari,vt ibi vide.& Alexan.in l.vt reſponſum. in princip.C. de tranſact.

Adde dũ quęritur, an fides ſit ſeruanda eã frãgenti, Cardi. cremino in cap. peruenit. el ij. de iureiuran. & Barthol. Soccin. plenè in ſuo tractatu fallẽ.reg. cxlix. ponit regulã negatiuã, & illam ſeptem limitationibꝰ reſtringit. Dixi in apoſtil.in verſi. eo qui non ſeruat. poſita ſup gloſſ.in ver. legitimè. ff.de loco pub. fruẽdo. & no.Fely.poſt Abb.in c.ij. col. ij.verſic. venio ad ſecundã partem. de iureiur.

B Adde Dy.in regula, qui contra iura.in princip.ĩ eod.

proponas.[a] & de tranſact.l.ſi diuerſa.& l.ſi quis maior. 1
¶Sed contra regulã videtur.ff.de act.emp.l.Iul.§.ſi quis à pupillo. vbi pupillus vendens ſine tutoris autoritate non ſeruat.nec ſeruare cogitur fidem emptori: & tamẽ emptor cogitur ſeruare pupillo fidẽ: ſed regula locũ habet,vbi eadem eſt æqualis per omnia perſonarũ contrahentium conditio.†In contrario verò non erat æqualis, 3
& poterat imputari emptori:quia ſciebat vel ſcire debebat pupillum cõtrahendo non poſſe ſine tutoris autoritate obligari:vt ff.de contrah.emp.l.qui à quolibet.[b] & 2
de acq.hæred.in l.more. Et ideo ratione illius culpæ tenetur ipſi pupillo, & non pupillus ſibi: aliàs autem vbi culpa non poſſet ſibi imputari, quia cõtraxiſſet cum tutoris autoritate, ſicut pupillo ſubueniretur per reſtit.in integ.nec teneretur per reſtitutionẽ ſeruare fidem emptori:ita virtute eiuſdem reſtitutionis ſubueniretur emptori, vt non teneatur fidem ſeruare pupillo: vt C.de repud.quæ fiũt in iudi.in integ.l.vnica. & aduerſus cred. l.j.& ij.

In reg.Delictum.Argumenta.

1 *Delictum perſonæ non præiudicat eccleſiæ.*
2 *Eccleſia quatenus ex dolo prælati poſſit obligari.*
3 *Vniuerſitas quatenus ex facto priuati teneatur.*
4 *Delictum prælati vel collegij quando in damnum eccleſiæ poſſit redundare.*

REGVLA LXXVI.

DELICTVM *perſonæ non debet in damnum eccleſiæ redundare.*

¶†SI Abbas vel monachus vel alius clericus delinquat, 1
iniuriã faciẽdo,vel dãnũ dando, vel alicuius poſſeſſionẽ violenter occupãdo,eccleſia non tenetur: quia delictum peſonæ nõ debet in damnũ eccleſiæ redũdare. nam qua ratione delictũ tutoris nõ obligat pupillũ.ff. de re iud. l.neque.& de tab.exhib.l.pen.eadẽ ratione delictũ clerici, vel prælati,non debet eccleſiã obligare, cũ pupillus

A Adde q. pupillus,eccleſia,ciuitas,& vniuerſitas æquiparantur.ſecundum gl. in l.ſ.pe.fin.& ibi doct.C.quomodo & quando iud.& glo.Bal.& Lud.Boloᵹ. in ſecunda interpret.in l.ciuitas.ff.ſi cer.pet.& glo.& doct.in l.res publ.C.ex quib.cau.ma. in integrum reſt.& Bart.in l.j.§.quod ſi nemo.ff.quod cuiuſ vniuer.nom.de tuto.& prælat.vide in ſequẽ.apoſt.& Ang.pulchrè in conſi.ccxlv.incip. quia omne datum optimum.

& eccleſia [a] parificentur ex vna parte,& eorum admini-
A ſtratores parificentur ex altera parte.vt C.de epiſcop. & cler.l.orphanotrophos. ſed occaſione prædictæ parificationis opponitur: quia iure cauetur q pupillus tenetur de dolo tutoris. ff.ne vis fiat ei qui in poſſ. l.j.§.hoc edicto. & de pecul.l.ſumma.§.ſi dolo.& de tribut. l.iiij.§.j. & de adminiſt.tut.l.fin.dicendum eſt† q ſi ex dolo prę-
2 lati vel alterius clerici peruenit ad eccleſiã aliquid,eatenus tenetur eccleſia,ſicut tenetur pupillus de eo quod ad ſe peruenit ex delicto tutoris:vt in l.pręalleg. ſicut pater ex delicto filij, & dominus ex delicto ſerui quatenus ad
3 ſe peruenit.ff.de vi & vi ar.l.j.§.quod ergo adiicitur.†& §.ſi quis tamen.& §.ſi filius.& de pecul.l.iij. §.ex furtiua cauſa.& ſicut tenetur vniuerſitas quatenus ad ſe peruenit ex delicto alicuius quæ vniuerſitati præeſt. vt ff. de vi & vi arm.l.ſi vi à me.& de dolo.l.ſi ex dolo. §.ſed an municeps.tunc enim eccleſia non videtur pati damnum,cũ de ſuo nõ ſoluat:ſed quod ad eam peruenit reſtituat. & dãnum dicitur à patrimonij diminutione.ff.de dam.infec. l.iij.Item opp.& videtur q delictum perſonæ debeat in damnum eccleſiæ redundare:quia propter delictũ perſonæ confiſcatur nauis eccleſiæ:vt C.de ſacroſanct.eccleſ.l.
4 iubemus nullam. † Sed dici ſolet communiter quòd de-
B lictum commiſſum à prælato [b] & collegio,ſcilicet communicato conſilio, redundare poſſet in damnum eccleſiæ:vt dicta l.iubemus. delictum verò prelati tantùm,ſeu alicuius aut aliquorum de collegio eccleſiæ non præiudicat:& ita loquitur regula Dyn.

B Adde Cyn. Bald.& Salic.in l. meminerint. & in l. ſi quis in tantam. & ibi Bartol. C.vnde vi.& Cy.Barto. Bald.Salic. in l. iubemus nullã. C.de ſacroſanc. eccl.& Innoc.& Abb.in ca.j.col. vlt. vt lite non conteſta.Abb.in conſi. xl.col.iij. volu.j.& Bar.in l.aut facta. §.ſi. ff.de pœ.& glo. & doctor.in ca. cùm ad ſedem. & Abb.in cap.j. de reſtitut.ſpol. & gloſſ.& Abb. in ca. cùm dilectus.colũ.iij. de ordine cogn. & aliquid per Fel. inc. ad apoſtolicã. col.ij.& de ſimo. & c. edoceri.col.penult. verſic. etiam in aliis.de reſcrip. & per Ambroſ. Opizon in rep. l.filiusfamiliàs.§.diuus Seuerus.col.xliij.cum ſequen.verſi.circa verò ſecundum.ff. de leg.j.& Lud.de Ro.in conſi.ccxlix.col.vlt.Ant de But.in c.j.de dolo & contu. & Bald.in prælud.feudor.in fin.& Alexan.in conſi.v.col.v.cum ſequen. verſi.v.quæritur.& quòd prælatus æquiparatur tutori vel curatori.vide gloſſ.fin.in cap. ſentium.in gloſſ.fin.& ibi Abb.Sicu.de pignor.& Abb.in cap.cùm deputari.in fine. & ibi doct.de iudic.& Innoc.in cap.cum officijs.de teſtament. adde hic amplè Felin. Sand.in cap.cùm dilecti.colum.ij.de accuſat.& Abb.Sicul.in dicto cap.j. de dolo & contumac.& Ange.conſi.ccxlij.incip.omne datum.& Felin.in cap.ad audientiam.

in ij.colum.iij.verſi.ſecundo limitatur.de reſcrip.& Abb.& Felin. in cap.cum venerabilis.col.v.verſicu.ad intellectum regulæ,delictum.de excep.vbi dicunt quòd delictum prælati non nocet in iudicialibus.& Felin.in cap.cum acceſsiſſent.colum.xvj.verſic.& pro intelligentia &c.de conſtit.vbi ponit duos caſus quibus prælatus tacitè poteſt præiudicare eccleſiæ.& Feli.in cap.accepimus.colum.ij. ante finem.verſi. & non ſolum. de fid. inſtrument.

Adde in quantum quærit, an & quando delictũ prælati noceat eccleſiæ. Tu vide Bald. omnino in l.iubemus nullam.num.4.& quod ibi ſignaui in apoſt.ad ipſum in verſicu.delictum prælati. C. de ſacroſan.eccle.& in prælud.feud.col.fi.dixi in apoſt.ad Panorm.in ca.ſi diligenti.nu.34.in verſic.noceat eccleſiæ.de foro compet.& in cap.imperatorum.nume.3.in verſi.præiudicat eccleſiæ.de iuram.calũ.& quid in commiſſo ante præ laturã.vide eũdem Panorm.in cap.cũm veniſſent.numero 17. in verſicu.in vita ſua.& ibi quid in feudo.de inſtitut.Bald.in cap.fin.de cap.cor.& Alexand.conſilio xxiij. volumine j. Et de vniuerſitate quando teneatur ex delicto, vide illum in l.ſuper. & quod ibi poſui in apoſtil.in verſicu.ſi communicato conſilio.ff.quod vi, aut clàm. dixi poſt Iacob.Rebuff.in l.quinque caſus.numero 1.C.de decur.lib.x. melius in additio. ad eundem in rub.viij.C.de non numer.pecu.eodem titu.numero 1.vbi limitaui hanc regulam dixi etiam in addit.ad Panorm.in cap.in cauſis.numero 5.in verſicu.per ſonum campanæ.de elect.Ang.latè conſi.xlvij.vel clvij.Franc.de Aret.conſi.cliij.& Oldrad.conſi.lxv.

▲ Adde Dyn.& quæ ibi dixi in regu.qui ſentit.in j.addit.& gloſſ.& doct.moder.in l.ſecundum naturam.ff.eod.titu.vnde beatus Paulus ij.ad Corinth.j.dicit, quòd

In reg. Rationi. Argumenta.

1 *Hæres ſuccedens in honore, ſuccedit in onere.*

2 *Succedens in honore, quando ſuccedat in onere.*

3 *Subſtitutus in honore, hæreditatis, an ſuccedat in onere legatorum.*

4 *Legata quando debeantur, & quando inutilia reddantur, & nu.ſeq.*

REGVLA LXXVII.

RATIONI *congruit, ut ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.*

¶HAEC regula pertinet ad materiam regulæ præcedenti.§.eod.cap.qui ſentit.licet enim conuerſo modo loquatur,ad eundem tamen tendit effectũ:† & propriè 1 poni poteſt exemplum in ſubſtituto in honore,id eſt hæreditate quæ honor appellatur:vt ff.de leg.præſtand.l.ſi filium.§.ſi à legato.& propterea ſuccedit in onere,ſcilicet legatorum:quæ relicta ab inſtituto videntur legis poteſtate tacitè repetita à ſubſtituto:vt ff.de leg.j.l.licet Imperator.& de leg.ij.l.ſi Titio[a] & Mæuio.§.Iulianus.& l.cùm pater.§.ab inſtituto. ¶†Sed opponitur & videtur quòd ſubſtitutus in honore non ſuccedit in onere: iure cauetur quòd ſi hæredi inſtituto ſub conditione ſimpliciter ſubſtituatur alius:onus conditionis in perſonã inſtituti adiectum,non videtur in perſonam ſubſtituti repetitum.ff.de hæredib.inſtituend.l.ſub conditione.ſed ibi

ſicut ſocij paſsionum eſtis: ſic eritis & conſolationum. & beatus Bernardus ſuper Cantic.ait,O bone Ieſu quot ſunt ſuper terram qui tecum vellent habitare in cœlo:ſed pauci ſunt qui vellent tecum ſociari in pœna & labore.ideo dicitur Matth.xxvj.omnes,relicto eo,fugerunt.

▲ Adde quando onus vel conditio appoſita in inſtitutione videatur tacitè repetita in ſubſtitutione:Bart.in l.ſub conditione.& ibi Bartol.& docto.modern.ff.de hæredibus inſtit.& Barto.Bald.& Salicet.in l.vna.§.pro ſecundo.C.de cadu.tollend.& Barto.& Ioã.de Imol.in l.legatum.ff.de cond.& demonſtr.& Bartol.ſingulariter.& ibi Alexand.in l.licet Imperator.de leg.j.& celebrẽ gl.in l.ſi cui.§.à filio.& ibi Bar.Alex.ff.de leg.j.

b Vendere filium,hoc eſt verum ſi talis filius ſit in poteſtate patris: vt not.Io.de Imo.in l.j.colũ.iij.ff.de vulg.& pup.l.ij.C.de patr.poteſt.no.Spec.in ti.de feu.§.ij.verſ.quod fallit in filio ſacerdotis:quoniam pater etiã propter neceſsitatẽ vendere nõ poteſt.Ita ſingu.Hoſt.in c.Iudæorum.de æta.& qual.quem ibi ſcrib.

grauatur in onere conditionis nouæ quæ in perſonã inſtituti non erat:& ideo ibi conditio inſtitutionis non vi-
a detur repetita in ſubſtitutione[a] vt ff.de lega.j.l.licet. Itẽ
3 opp.& videtur † quòd ſubſtitutus in honore hæreditatis,nõ ſuccedat in onere legatorũ:vt d.l.licet.de lega.j. Et ideo diſtingui oportet:quia aut legata repetuntur verbis teſtatoris expreſsis:aut non.Si verbis expreſsis, aut cum eiuſ-
4 dem diei vel conditionis adiectione,aut ſimpliciter. †Si cũ eiuſdẽ diei vel conditionis adiectione,expectatur illa, etiã ſi legatũ redderet inutile: vt ff.de leg.j.l.ſi quis à filio.circa prin. Si ſimpliciter deberetur nõ expectata cõditione vel die quæ in perſonam inſtituti fuerat adiecta:
5 vt dicta l.ſi quis à filio.& l.ſi cui.§.à filio. † Si vero non repetuntur verbis expreſsis: tunc legis poteſtate tacitè repetita intelliguntur,cum eadem ſemper conditione & die.vt ff.de legatis ij.l.cùm pater ab inſtituto.niſi talis eſſet conditio,quæ redderet legatum inutile:vt ff. de verborum oblig.l.Titia.§.idem reſpondi. de fideicommiſſ.lib.l.vlt.& hæc vera ſunt in onere perſonæ non cohærẽte: in eo enim quod perſonæ cohæret, non ſuccedit qui ſubſtituitur in honore:vt ff.de adimend.legat.l.legatum ſub conditione.& de condit.& demonſt.l.legatum.& de adimen.leg.l.Caio.in princ.

In reg. In Argumentum. Argumenta.

1 *Pater fame compulſus filium vendere poteſt: aliàs non.*

2 *Sacra, neceſsitate cogente, alienari poſſunt.*

3 *Permiſſa neceſsitati an poſsint in argumentum trahi.*

4 *Neceſsitatis cauſa permiſſum trahi poteſt in conſequentiam, vbi non eſt nominatim prohibitum.*

REGVLA LXXVIII.

IN *argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſsitatem aliquando ſunt conceſſa.*

¶PROPTER neceſsitatem famis, conceſſum eſt pa-
b tri vendere filium:[b] & ideo non debet in argumentum trahi,vt in alia cauſa filium vendere liceat.C.de patr.qui

fil.diſtr.l.j.& ij. †Item propter neceſsitatem permiſſum 2
eſt q fiat alienatio rei ſacræ, ſcilicet pro redimendis captiuis.C.de ſacroſanc.eccl.l.ſancimus. & ideo non debet in argumentum trahi:quæ enim contra ius cõmune conceduntur.non debent ad conſequentiã trahi.ſ.eo.l.quod alicui.& ff.eo.l.quod cõtra.& ff.de leg.& ſena.l.quod verò.& l.in his,& l.ius ſingulare.†Sed ſi eadẽ ratio neceſsi 3
tatis [a] vel maior ſubeſt, an ea quæ propter neceſsitatem A
recepta ſunt licebit in argumentũ trahi?videtur q nõ vt hic.& ff.eo.l.quod contra.Et de legi.l.quod vero.Ecõtrà videtur q ſic: quia ea quæ conueniunt in identitate rationis.non debent ſeparari in cõſtitutione iuris. vt ff.de leg.j.l.ſi domus.§.cũ verò alicui. & de iniu.teſta.l.poſth. Circa hoc Gloſſatores iuris ciuilis variant. nam ff.eod.l. quæ propter. determinant,quòd in argumentum trahere licet vbi eadem ratio neceſsitatis, vel maior ſubeſt. ſed C.de pat.qui fil.diſtra.determinant, quòd non liceat in argumentum trahere, vbi eſt eadem ratio neceſsitatis vel maior ſubeſt.† Sed credendum eſt quòd quando no- 4
minatim non reperitur prohibitum ad conſequentiam trahi, q trahere liceat,vbi eadẽ vel maior cauſa neceſsitatis ſubeſt,cùm ea quę conueniunt in idẽtitate rationis,

refert & ſequitur Hippo.de Marſi.ſingu.cx.incip.pater.

Adde quando quærit an conditio appoſita in inſtitutione videatur &c. iſtum in l.ſi rmio.§.pater.& quod ibi poſui in apoſt.ad ipſum.in verſi.non videtur.ff.vt leg.nom.cauea.ponit Ro.ſing.ſuo dclxviij.incip.ſcis q conditio.& conſil.cx.& conſilio cxxix. Ant.Corſ.ſing.ſuis.in ver.clauſula.incip.clauſularum.in fin.appoſita Angel. conſil. cccxliij. & vide omnino quod poſui in tract. meo clauſularum.in ver. clauſula.in princip. & num.2 & per totum.& dixi in apoſtil. ad Bartol.conſilio xxxix .incipien. clauſula relinquit.

A Adde hic no.in regu.quæ à iure communi.ſ.eo.& Bart. in l.ſi conſtãte. & doctor.in l.ſi verò.§ de viro. ff.ſolu.matrim, Cy.Bal.Ang.& Sal.in l.ij. C.de patr.qui fil. diſtr.& Fel.in ca. dilecta co.xxij. verſi.fallit viij. de reſcri.& Cy. in l.illud.circa ſi.C.de ſacroſan.eccl.& ibi Bart.quando in legibus & ſtatutis exorbitantibus ex regulis generalibus procedatur de ſimilibus ad ſimilia : quia aut ſecundum Bald.in l.ij.col.ij.de pat.qui fil.diſtr.procedere de ſimilibus ad ſimilia eſt æquũ,& fauorabile,& tunc procedit vt no.gl.in l.ob æs.C.de præd.min.licet enim reperiatur expreſsim à lege prohibitũ·ſecundum doct.ſ.all. quod eſt contra Dy. hic.aut odioſum:& tunc nõ proceditur.vt d.l.ij.C.de pa.qui fi.diſt.& ideo in ſtatutis pœnalibus exorbitantib.à iure cõmuni nulla fit extenſio.vt dicit ibi Bal.licet in c.j.§.porrò.col.iij.ver.deinde no.quæ fuit pri.cau.benefi.amit.dicat contrariũ. ſed intelligo Bal.quando pœna imponitur reſpectu alicuius perſonæ:tunc non fit extenſio.vt d.l.ij.& tenet Alex.conſi.xxix.col.pe.& fi.& in conſi.cix.col.pe. ver.prędictum ſtatutũ.& in cõſi.lxxxv.lib.iij.de quo vide in l.ſi quis ſeruo.C.de fur. & Car. Alex.in c.j.col.ij.xxvij.diſt.& Abb.Sicu.in c.cùm dilecta.de confir.vtil.vel inuti.& pulchrè Ant.Corſ.in ſuis ſingu.in litera,extenſio.in j.& ij.& Ang.Are.in §.ex maleficiis.col.x.ver.in ea gl.in fi.inſt.de act.& Iaſ de May.in §.ſequens.col ij. & in §. in perſonam.col.x.in fi.poſt Ioan.Fab.& Card.Alex.in d.c.j.§.prædictis.j.quæ fuit prima cau.& Ioan.de Imo.& Lud.de Ro.in d.§.de viro.& Alex.in d.l.ſi conſtante.

non

non debeant ſeparari in cõſtitutione iuris,vt dictum eſt: ſed lex ij. de partibus qui fil. diſtraxe. reſtringit conceſſionem, cùm dicit,in hoc tantummodò caſu &c. Et ideo non licet trahere in argumentum:licet ſimilis cauſa ſubeſſe reperiatur : quia reperitur expreſſa prohibitio in contrariorum vel quæ expreſsè equipollet.Contra hanc diſtinctionem videtur expreſsè.l. C. de procur.l. curiales.lib.x Sed dic vt j.eod.c.ſequenti.Dyn.

In reg.Nemo poteſt.Argumenta.

1 *Vendens rem aliquam,id iuris transfert ſolùm , quod in eadem habet.*
2 *Venditio rei fit cum onere ſuo.*
3 *Bona pupilli an poſsint vſucapi.*
4 *Traditio rei an poſsit aliquid transferre , quod penes tradentem non fuerit.*
5 *Transferre qui poſſunt plus iuris quàm habeant.*

REGVLA LXXIX.

NEMO *poteſt plus iuris transferre in alium, quàm ſibi competere dignoſcatur.*

1 ¶† SI vendo tibi & ex cauſa venditionis trado rem aliquam illud iuris quod erat penes me venditorem tranſit in te emptorem. Vnde ſi eram directè dominus, directũ dominium transfertur in emptorem:ſi vtiliter, vtile dominium transfertur in emptorem.ff.de act.em.l. exem-
2 pto.in prin. † Item ſi erat libera penes me venditorem, trãſibit libera ad emptorem. Item ſi ſeruitutem debeat, cum ſeruitute tranſibit. Item ſi erat alijs obligata & poterat à me per hypothecariam aduocari, cum eadẽ obli-
A gatione [a]& poſsibilitate aduocationi ? tranſibit: quia res tranſit cum ſua cauſa: id eſt cum ſuis oneribus.ff. de acq. re.do.l.traditio.& de contrah.emp.l.alienatio.& C.rem alie.geren.l.j.C.ſine cenſu vel reliq.l.ij.¶Sed opp. & videtur quòd aliud iuris ſit penes tradentem , & aliud pe-
3 nes eũ cui fit traditio.†Conſtat enim rem pupilli inuſucapibilem eſſe.ff.de acquir.re.do.l. bonæ fidei.& tamen ſi legitimè vendat alij & tradit , incipit eſſe vſucapibilis. vt ff.pro empt.l.ij.§. ſi à pupillo. Sed dicendũ eſt quòd priuilegium perſonæ ad quam pertinebat dominium, reddebat eam inuſucapibilem. Et ideo perſona domini mutata mutatur conditio rei venditæ, vt ff. de acquir. hær.l. Paulus reſpondit. §.j. & de colla.bo. l.j.§.ſi is qui

in princ.col.iij. ver.itẽ inquantum.& Cy.Bar. & Cal.in l. non dubiũ.C. in leſi. & Ioan.And.& Docto. in regu. odia.ſ.eo.tit. in Mercurial.& Salic. in l.ij. C. de noxa. & plenè per do.Matthe. de Math.in ſuo elegãti tractat. extenſionũ. Cũ pater poſsit vẽdere filium ex cauſa neceſsitatis. vt in iuribus ſ. allegatis fallit in filio presbyteri . ſecundum Hipp. de Marſ.in ſuo. ſing . cj. quod notat.

Adde ad fin. huius apoſtil. quod no.in addi. præceden.in verſicu. vendere filium,& Io. de Ana.in ca. ſi quis.col.ij. ver. tu adde &c. de furtis.& ratio eſt quia illud operatur ordo ſacer,ſeu clericalis. vt pleniſſimè poſuit idẽ Hipp.de Marſil.in repe.rub. de fideiuſ. charta xv.

A Adde quãdo obligatio perſonalis vel realis & hypo-

S bona.

thecaria tranſeat contra quencunq; poſſeſſorē,gl.& ibi Bart.in l.ij.ff.de alimen. leg.& Bar. in l.fundus quem.& in l.Caius.ff.de ann.leg.& tex. ſing.in l.fin.§.& ibi Alex.in addi.ad Bart.ff.de contrahend.& Ang.Are.in §.ſi.ver.in gl.pecoris.inſtit. de ſer.& Bar.in cōſi.ccxj.col.ij.ver.circa hypothecariam.& Bal.cōſi.xxxv.iij.lib.j. & glo.in Prag.Sanct.de anna.§.item fuit. in ver.teneatur.

bona.& de publi.l.licitario.§.vlt. ¶†Itē opp. & videtur 4
ꝙ traditio trāſferat illud, quod nō eſt penes tradentem: conſtat enim ꝙ ſi habeo dominiū rei , quòd non habeo vſumfructū,cum res ſua nemini poſsit ſeruiturē debere. ff.ſi vſuf.per l.vtifrui.& de ſer.vrb.præd.l.in re cōmuni. tamen poſſum conſtituere ſeruitutē vſufru.ff.de vſufr.l. quod noſtrū. ſed ibi non trāſfertur plus:ſed per conſtitutionem variatur tantùm ſpecies vſusfr.quia penes me dominum erat cauſalis,& non erat ſpecies ſeruitutis: penes
eū cui cōſtituitur formalis,& erit ſpecies ſeruitutis†Fal- 5
lit autem hæc regula in tutore vel curatore. Itē in procuratore,iudice,executore,creditore, in malæ fidei venditore. Item in cenſitore. Item in flumine. In libertatis datione,& in Imperatore & Auguſta de quibus latè notari ſolet.ff.de acq.re.do.l.traditio.& de reg.iur.l.nemo
plus iuris.& inſtit.quibus alien. licet.circa prin.ª& ideo 1
ſuperuacuum foret hoc ſcribere.Dynus.

In reg.In toto.Argumenta.

1 *Abſolutus à petitione totus fundi, abſoluitur à qualibet eius parte.*

2 *Actu legato non poteſt iter adimi.*

3 *Iter biſariam ſumi poteſt.*

REGVLA LXXX.

IN toto partem non eſt dubium contineri.

¶DE materia huius regulæ tractatum eſt ſ.eo.ca.plus. ſed nihilominus ex abundanti dicendum eſt†ꝙ qui abſoluitur à petitione totius fundi,intelligitur abſolutus à qualibet eius parte,cùm in toto pars contineatur.ᵇff. de except.rei iud.l.ſi quis cū totū.ꝙ autē regula falſa ſit,poteſt oſtendi:quia iure cauetur ꝙ in actu cōtineatur iter. ff.de ſer.ruſtic.prædio.l.actus.& inſti.de ſerui.§.actus. & tamē qui abſoluitur ab actu nō videtur abſolutus ab itinere,quod eſt pars actus,nec cōtra:vt ff.de except.rei iudi.l.ſi mater.§.ſi quis ita.& ibi not.†Itē iure cauetᷣ ꝙ ſi teſtator legat actū,& poſteà adimat iter,adēptio eſt inutilis:quia non videtur ademiſſe totū, vel partē eius quod legauit.

A Adde quando plus tranſierat quā habeat. Ioā.Fabr.Chriſtopho. Por. & Iaſ.in addit. Ange.de Are. in §.j.inſtitut. quib. mo.alie.licet & Ioā.And.hic, & Dect. Moder.

B Cùm in toto pars cōtineatur. Adde quod aliquando etiā totius appellatione venit totum.vt no.Bar. in l.plures.ff. de damn.infect.& Alexā.in l.ij.C. de hære.inſtit. quod an & quādo ſit verum,vide qđ not. plenè in l.vxori.in apoſti. in ver. totum cōtineatur.& ibi etiam glo.& Bar.ff.de leg.iij. & de his vide Ant. Corſ. ſi n.ſuis. in verſ. pars.incip. licet appellatione partis.

A Adde quando iter ſit pars actus.Bart.in l.j.& ij.ff.de adi.leg.qui ſequitur Dy. hic,licet de eo non faciat mentionem.

B Adde an vicarius epiſcopi ſine mandato ſpeciali poſsit conferre beneficium Dy.in re.beneficium & quæ ibi dixi & per doc.hic & Io.And.de S.gemi.in d.c. cum in generali.hic alle.& Abb.in c.ex frequenti.& c.ex autoritate.de inſti. & in conſi. lxxxviij. volu.j. & quæ rot.Fel. in c.quoniā.col. ij.vt lite nō cōteſt.§. j. quòd ſi vicarius epiſcopi ex ſpeciali mandato, cum ignoret aliū vicarium fuiſſe creatum, contulit vnū beneficium,an valeat collatio. vide Ludo. de Rom. in ſuis ſing.fol. iij. verſicu. fuit quæſtio.col.j.

Adde quòd voluit allegare.Rom.ſin.dcl. incip. tu ſcis ꝙ fundatores.

C Adde quando filius liberā habēs adminiſtrationem poſſit donare. Bar. & ibi Alex. in j. addi.in l.filiusf. hic alleg.& Io. And. in c. cū in generali. ſ. de offic.vic.eo. lib. Bar.& Bald. & Alexā.in l.contra iuris.§.fina. de pact.

legauit.ff.de adi.leg.l.j.ergo patet ꝙ in toto, nō conti-
A netur pars. ¶Dicendum eſt ꝙ iterªdupliciter ſumitur.
5 †nam vno modo ſumitur pro diſtincta ſpecie ſeruitutis,
& ſic eo modo ſumpta nō eſt pars actus: imò ſpecies ſeruitutis actui oppoſita & coæqueua:vt ff.ſi ſer.ven.l. loci corpus.§.j.& d.l.j.de adi.leg. ¶ Alio modo ſumitur iter pro commoditate eundi, & hoc modo ſumptū, habet ſe ad actum,ſicut pars ad totum: quia eſt pars ſubiectiua ad actum,& actus eſt totum poteſtate ad iter,quia ſui poteſtate iter comprehēdit. & in hac ſignificatione ſumitur. ff.ſerui.ruſti.prædio.l.j.§.actus.& de verbo. oblig.l.,qui vſumfruct.& de nouatio.l.ſi pupillus.§.vlt.Dyn.

In reg.Generali.Argumenta.

1 *Vicarius epiſcopi beneficia non confert ſine mādato ſpeciali.*

2 *Filius donare nequit,cui libera adminiſtratio conceſſa eſt.*

3 *Filius cui cōceſſa eſt peculij adminiſtratio libera, in fraudem creditorum alienare non poteſt.*

4 *Conceſſio generalis quæ continere ſoleat.*

REGVLA LXXXI.

IN generali conceßione, non ueniunt ea quæ quis non eſſet ueriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

1 ¶†EXEMPLVM poni poteſt in generali vicario
epiſcopi qui conferre nō poteſt beneficia,niſi ſuper hoc
B mādatum habeat ſpeciale.ᵇvt ſ.de offi.vica.c.cum in ge-
nerali conceſsione.Ratio autem eſt: quia non eſt veriſimile quòd epiſcopus foret ſpecialiter conceſſurus beneficiorum collationem. & hæc eadem generalitas confirmat.ſ.de pœ. & remiſ.c.ij.& de iureiur.c.j.& de proc.c.
2 qui ad agendū.li.vj.†Item patet exemplū:quia iure cauetur ꝙ ſi pater cōcedat filio generalē & liberam adminiſtrationem peculij, non videtur concedere ꝙ donet, cùm non ſit veriſimile quòd foret ſpecialiter donare
C conceſſurus.ff. de dona.l.ſi filiusfa.ᶜ† Item ſi pater con-
3 cedit filio liberam adminiſtrationem peculij, non videtur concedere ꝙ alienet in fraudē creditorum:quia non eſt veriſimile quòd illud fuiſſet ſpecialiter conceſſurus:

 vt ff.

a Adde generali obligatione veniat id quod ſpecialiter non erat obligaturus Bartolum & Bald.in l.prima.§.quæ res obliga.poſſ.& quæ nota Bartol.& ibi Ale. in addit.in l.generali.§.vxori.ff. de vſuf. lega. & Alexand.in addi. ad Bartol.in l. obligatione.ff.de pig.& Ludo.de Roma.in ſuis ſingul.folio iiij.col.iij.ver.volo & Bald.in l.certi. C.loca.& Bartol.ſing.in l.is qui ducenta.§.vtrum.columna vltima ff. de rebus dubijs.

vt ff.quæ in frau. cre. l. ſi pater filio. ¶Item ſi dominus concedat ſeruo ſuo adminiſtrationem peculij, committere non videtur generaliter ea quæ non erat ſpecialiter conceſſurus.ff.de pecu.l.qui peculij.¶†Sed opp. & vide- 4
tur quòd omnia deducantur in generali conceſsione: cùm illud operetur generale, quantùm ad omnia, quod ſpeciale operatur in qualibet ſpecie. vt ff.de admi. tut.l. ſi duo.& de leg.ij.l.ſi corpus. in princ.& de vſu & hab.l. ſi ita.& C.de quadr.præſcr.l.ij.& de præſcri. xxx. anno. l.omnes.Sed illud in his quæ veriſimiliter erat in ſpecie conceſſurus: ad alia verò non trahitur conceſsio genera-
lis,a quia derogatur ei per præſumptionem contrariam: vt in hoc c.& in legibus ſuprà allegatis.Dyn.

Dum allegat Roma. ſin. ſuis fol. lxiiij. incip. volo. dic quod eſt ſing. cxxxvij. quod inci. volo vnum dicere.ſed melius facit ſing. eiuſdem numero dcvij. quod incipit. accipio à te pecuniã mutuo, & plenius Gerar. de Petra Sancta.ſingul. xxxv. vbi dicit quòd in obligatione generali non venit res alteri hypothecata,licet poſtea redimatur.

In reg. Qui contra iura. Argumenta.

1 *Emens à pupillo ſine tutoris autoritate cenſetur in mala fide.*
2 *Emens à prælato bona eccleſiæ citra debitam ſolennitatem, contra iura mercari dicitur.*
3 *Emens aſcriptitium ſine gleba, mercatur contra iura.*
4 *Emens contra prohibitionem iuris, quando ſit in mala fide.*
5 *Bona fides ſemper præſumitur, niſi mala adeſſe probetur.*

REGVLA LXXXII.

QVI *contra iura mercatur, bonam fidem non præſumitur habere.*

¶†QVI emit à pupillo ſciens illum pupillum eſſe,ſi- 1
ne tutoris autoritate,preſumitur malæ fidei:quia contra iura mercatur:& ideo non præſcribit de autoritate præſtan.l.eum qui.& de vſucap.pro empto.l.vltima.& ff.de
cõtrahend.emp.l.qui à quolibet,†Item qui emit à præ- 2
lato bona eccleſiæ, non ſeruata ſolennitate quæ de iure ſeruari debet: vt c.ſine excep.xij.q.ij.& C.de ſacroſanct. eccle.in authen.hoc ius porrect.contra iura mercatur: &
ideo non præſumitur habere bonam fidem. † Item qui 3
emit aſcriptitium ſine gleba contra legum interdicta mercatur: quia nullus eam abigit malæfidei poſſeſſorem.& ideo nullo temporis ſpatio præſcribitur.C.de agri.

a Adde & not.quòd vbicunq; quis emit rem vend..prohibitam ratione perſonæ vel rei etiam ignoranter,quòd emens præſumitur ſcire quo ad hoc vt non vſucapiat.de quo per Bar.& Ioan.de Plat.in l.quemadmodum.in fin.C.de agri.& cenſi. lib.xj.& Io.And.hîc,& ſeq.Cyn.in l.fi.C.de vſuc.pro empto.

b Adde Cyn.& Bar.Bald.& Salyc.in d.l.pen.C.de reſcin.longi temporis quando præſumatur bona fides.& Angel.Aret. Ioan. Fabr. Chriſtopho.Per. & ibi Iaſ.in addit. inſtit.de vſucap. in prin.& Bart. in l.fin.C. vnde vi.& hic per Moder.& vide no. Dyn.& quæ ibi dixi in reg.poſſeſſor.in prima & ij. addit. & Bar.in l.Celſus. colum.pen.ff.de vſu.& Alexand. cõſi.xxxv.colũ. iiij. verſicu. & ideo ſecũdũ volum.iiij.& pulchrè Ang.Aret. inſtit.de rerum diuiſ.§.ſi quis à nõ domino.colum.j. & Abb. Sicul.in conſil. cij.colũ.j. lib.j. & in conſi.liiij. volu.ij.Faciunt ad not.in hac apoſt.in princi. ſcilicet an & quando præſumatur bona fides Cart.in cle. quod circa.qõ. vij.in fi.de electiõ. Gem. in cap.abbate ſanè.poſt gloſſ.in verb. dominij. vel quaſi.ſ.de

agri.& cenſi.l.quemadmodũ.in fi.& ſ.eo.c.poſſeſſor.ra-
4 tio autem eſt †,quia aut emptor ſciebat prohibitionem iuris aut ignorabat.Si ſciebat,planum eſt:quia mala fides apertè concluditur in ipſo. Si ignorabat,eſt malæfidei
a præſumptione iuris,cùm in iure errauerit.a ff.de vſucap.
5 l.ſi fur.¶†Sed oppo.quia ſemper præſumitur bona fides ſi abeſſe non probetur.C.de præſcript.long.temp.l.
b penult.b Argum. ff.de fideicom.lib.l.ſi eum.§.ex iniuſta.& de adminiſtra.tuto.l.hoc autem.& de probat.l.verius.& de legat.ij.l.ſi cum ita legatur.§.ſpecies.Sed dicendum eſt quòd aut allegatur ignorantia facti aut iuris. Si facti, tunc præſumitur bona fides:quia iuris præſumptio allegationi non reſiſtit:vt ſ.eodem c.præſumitur.& in l. prælleg. Sed ſi allegatur ignorantia iuris:tunc præſumitur malafides, vt hîc: quia præſumptio iuris allegationi reſiſtit:vt ſ.eo.c.ignorantia.& ff.pro empt.l.ij.§.ſi à pupillo.& §.ſi à furioſo.& C.de legi.l.leges ſacratiſsimæ. & de iuris & fac.ignor.l.conſtitutiones. Dynus.

In reg. Bona fides. Argumenta.

1 *Exactum ſemel an & quãdo iterũ licitè exigatur.& nu.3.*
2 *Legatum ſub conditione ſi ea pendente exactum fuerit non poterit eadem eueniente iterum exigi.*
4 *Exigere non poſſum, etiã ab alio,quod ſemel exegi ab vno.*
5 *Exactio vnius quãdo nõ impediatur per exactionẽ alterius.*

REGVLA LXXXIII.

BONA *fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur.*

1 ¶†Hoc intelligendum eſt quòd non exigatur, ſcilicet ab eodem vel ab eo qui ab exacto cauſam habet, vel contra exactum eſt habiturus regreſſum:ſed à diuerſis prorſus poteſt bis idem exigi:vt patebit in ſolutione contra-
2 riorum. Exemplum autem poni poteſt ſic: † Si teſtator legat mihi centum ſub conditione,pendente conditione egi contra hæredem interdicto de ta.exhib.& quia non exhibuit condemnatus fuit ad intereſſe meum,id eſt ad ſolutionem legati: & poſtea exiſtere conditione volo agere

re iud.inſtit.lib.vj. Old.conſi.ccxlij.& Alex.conſi.ccxcix.vel.ij.& omnino Barth. Cepol.in titu.de ſer.vrb.c.xx.

A Adde Bar.qui ſequitur Dyn.hic in l.locum.§.condemnatio.ff.de tab.exhib & in l.planè.§.ſi eaſdem res.& ibi Bald.& Moder.ff.de leg.j.Bart.in l.ij.§.Mela.ff.de de præleg.Ioan.And.Phil.Franc.& Moder.hic.

B Adde quando vna res poſſit ſolui ex duabus cauſis lucratiuis Bart.in l.ſi quis duos.ff.de ſolut.& Paul.de Caſtro in l.Meuius.§.duorũ.ff.de leg.ij.vnde dicit ibi Pau.de Caſt.ad fin.quòd ſi aliquis habeat ſoluere magnam quantitatẽ pecuniæ ſi eã non habet integraliter & velit cõficere inſtrumentum de tota reali ſolutione:quia partes ſunt in concordia puta quia debes mille, & non habes niſi centum cõſiliũ eſt q numeres decẽs illa centum tuo creditori & ipſe creditor poſtea tibi illa reſtituat & deinde illa cẽtũ ſoluas creditori:& ſic de ſingulis vſq; ad decies erit liberatus: vt d.l.ſi quis duor.& idẽ tenet Ce.in cau.xxvj.incipiente ſi quis habeat.

agere ex teſtamẽto, & iterum peto legatũ, non ſum audiendus: quia bona fides non patitur &c.vt hic & ff.e.l. bona fides.& de tab.exhi.l.locum.§.condemnatio. ¶Sed opp.& videtur q ſemel exactum iterum exigatur,†quia 3 ſi egi contra eum qui dolo deſiit poſſidere,& conſecutus ſum æſtimationẽ,nihilominus poſſum agere contra poſſeſſorem ad rem, vt ff.de peti.hæred.l.nec vllam.§.item ſi quis.& de ſolu.l.Stichum.in ij.§.dolo.ſed dicunt, aut petitur ab eodem à quo fuit exactum, aut ab alio. Si ab eodem,locum habet regula.Si ab alio, locũ habent contraria: vt probari videtur in d.l.locum.§.condemnatio. Sed hæc ſolutio non eſt ſufficiens:†quia iure cauetur q 4 ſemel exactum non poſſum iterum exigere etiam ab alio:vt ff.ſi famil.fur.feciſ.dicatur.l.quoties.& de rebus eorum qui ſunt ſub tutel.illicitè.& de re iudica.l ſi quis dolo.§.ſi quis creditorem.& ideo videtur dicendũ quòd ſi peto ab eodem,non audior: ſed ſi peto ab alio,ſiquidẽ non eſt habiturus regreſſum contra exactũ tunc audior: vt d.l.nec vllam.§.item ſi quis.& l.Stichum.§.dolo.& l. locum.§.condemnatio.[a] ¶†Item oppo.& videtur quòd A etiam ab eodem poſſit iterum exigi:vt ff.de dona.l.fun- 5 dum Cor.ſed ibi erant obligationes diuerſæ & ex diuerſis contractibus originem ſumẽtes. Et ideo exactio vnius non impeditur per exactionem alterius:niſi quãdo omnes cauſæ eſſent lucratiuæ:[b] tunc enim exactione facta B ex vna impediretur exactio ex altera:vt ff.de act.& obl.l. omnes.& de legat.ij.l.Meuius.§.duobus.Præterea in l. fundum.vna obligatio contracta erat ſuper fundo: alia ſuper æſtimatione fundi. vnde cùm nõ ſuper eodem ſed ſuper diuerſis procedat duplex exactio,ſequitur quòd ad regulam non pertinet. Dynus.

In reg.Cum quid vna via. Argumenta.

1 *Pater vt pater adminiſtrare prohibitus, non poterit idem vt curator.*

2 *Succedere qui nequit iure ciuili,alia via non debet admitti. & numero 4.*

Filius

A Adde quòd emancipatus olim de iure ciuili non ſuccedebat:ſed de iure prætorio.Cy.Bar.Bal.Saly.Signero.de Homedeis in l.qui ſe patris.ff.vnde liberi.& Ang. Are.in §.emãcipatos.& ibi Io.Fa.inſti.de exhære.lib.ſed hodie emancipatus ſuccedit ad ſimilitudinem ſui:vt tenet Bar.in l.j.§.ſi filius.in fi.ff.de legi.hære.& an ſublata ſit differentia emãcipationis & patriæ poteſtatis.vide per Bar.in l.emancipati. circa fi.& ibi Doct.C.de collat.& maxime Ludoui.Bolog. in ſuis ſecundis interpretation. Ratio autẽ aſſignatur per Bal. in authẽ.in ſucceſſione.num.3. C.de ſuis & legi.& an tollat emancipatio agnationem, vide Ange.Are.in §.fin.inſti.de legi.agna.ſucceſ. gloſ.in l.qui ſe patris.C.vnde leg.& Barto.in l.j.§.domini.l.ij.ff.ad Silla.& ibi tangitur materia de qua hic agitur.

3 *Filius actione emancipationem petere nequit, ex teſtamento autem petere poterit.*

5 *Filius per vnde liberi excluſus,per vnde legitimi eſt admittendus.*

6 *Succedere poteſt ab inteſtato, qui repudiauit ex teſtamẽto.*

REGVLA LXXXIIII.

CVM *quid una uia prohibetur alicui, ad illa alia non debet admitti.*

¶ISTIVS regulę exemplũ propriè ponitur.§.de cler. coniug.cap.j.lib.vj.poni etiam poteſt ſicut cauetur.ff.de
1 tuto.& curato.da.ab his.l.ſcire oportet.§.ſi mater.† nam ſi pater prohibetur adminiſtrari tanquam pater, nec poterit, nec debebit adminiſtrare tanquam curator:vt non
2 alia via quã quod voluit teſtatrix faciat.¶†Itẽ qui prohibetur ad ſucceſſionẽ vocari de iure ciuili,non admittitur per aliã viam.id eſt de iure prætorio.ff.de bon.poſ.cõtra tabu.l.iij.§.liberi.& l.ſi poſt mortẽ.§.exhæredati.¶Sed opp.& videtur q emancipatus qui prohibetur ſuccedere de iure ciuili,vocatur de iure prætorio.ff.de bon.poſ.l.ſi
3 cum patrono.§.bonorũ.†Itẽ ſi legatũ relinquitur patri, & rogatur filiũ emãcipare:licet filius prohibeatur emãcipationẽ petere vna via, id eſt iure actionis ex teſtamẽto: tamẽ admittitur alia.id eſt per officiũ iudicis:vt ff.de cõ-
A di.& demon.l.ſi cui.[a] ¶†Itẽ ſi alicui duplici iure deferã-
4 tur hæreditas,licet vno iure ſuccedere prohibeatur.nihi-
5 lominus admittitur alio:vt ff.de re.iu.l.quoties duplici.&
B C.de iu.delib.l.ſuũ hæredẽ.†Itẽ filius[b] excluſus ab vnde

B Adde Barto. in dicta l.ſi cui. de condi.& demonſt. quando pater cogatur emancipare filium.& gloſſ. Bartol.& Alexand.in l.cog.§.ſi pater.ff.ad Trebellia.& Bartol.in l.filiusfamil.§.ſecundum vulgarem.ff.de lega.j.& ibi Bald. & Angel.Aret.in §.fina.& ibi Iaſ.in addit.ad Chriſtoph.Por.inſtitu.quibus mod. ius pat.pot.ſolui.& Barto.in l.quidam cum filium.ff.de verbo.oblig.& Bal.& Alex. in l.ſeruum.C.de teſtam.

Adde an & quando pater inuitus filium emancipare cogatur,Ioã.de Imol.poſt Bartol.in l.quidam cùm filium.ff.de verbo.obliga.& Alexand.omnino in l.vtrum eod.titu.& l.non poteſt.de adop.& Paul.de Caſt.conſi.ſuo lxj.Et an filius cogatur conſentire emancipationi.not.Bald.poſt Barto.in l.ex liberis.C.de colla.& l.quãtus.C.de fideicom.& Inno.& Alex.vbi ſ.proximo.

S 4 liberi

liberi, vocatur per vnde legitimi, & excuſus ab vnde le-
gitimi, vocatur per vnde cognati.ff.de ſucceſ.edic.l.j.§.
ſed videndum.† Item repudians ex teſtamento, ſuccede- 5
re poteſt ab inteſtato, ſi erat de numero eorũ qui vocan-
tur ab inteſtato: vt ff.de acqui.hæredi.l.nec is.§.j.per quæ
omnia videtur concludi poſſe regulam eſſe falſam.ſed
dici poteſt quòd regula locum habet vbi ius reſiſtit in
odium prohibiti: ſed vbi aſsiſtit propter alium contin-
gentem defectum, habent locum contraria.

In reg.Contractus.Argumenta.

1 *Contractus ex conuentione legem accipiunt.*
2 *Dolus, lata culpa & leuis quando ex natura contractus debeantur.*
3 *Culpa leuiſsima quando debeantur ex contractus natura.*
4 *Caſus fortuitus in quibus præſtetur contractibus.*
5 *Deponens conuenire poteſt vt depoſitarius de leui & leuiſsima tantùm culpa teneatur.*
6 *Pactum an valeat quòd quis teneatur de caſu extra naturam contractus.*
7 *Pactum generale in contractibus quando operetur, & quando ſpeciale.*
8 *Pactum de dolo non præſtando an ſit validum.*

A Adde ꝙ Dy. hîc ponit ea quæ dicunt tex. & glo.in l.contractus.ff.eo.titu.de quo vide ibi per Doctor. Moder.& Bart. in repet.l.quod Nerua.ff.depoſiti.& ibi Alex. in addi.& Bald. in l.qui fortuitis.col.penul. & fin.C.de pigno. act.& Bald. & Modern.in l.ſi conſtante. §. ſi maritus.ff.ſolu. matri.& gl.Io. Andr. Abb. Sicul.& Andr. cũ Sic.vulgô Barbat.in c.vno.de cõmoda.& Io. Fab.in §.item is cui.inſtitut. quibus modis cõtrahitur obligatio.

REGVLA LXXXV.

CONTRACTVS *ex conuentione legem accipere dignoſcitur.*

¶ † DE natura quorundã contractuum eſt, quòd debea- 1
tur tantùm dolus & lata culpa: vt in depoſito & preca-
rio: in depoſito, ideo quia eius reuocatio dependet in vo-
luntate deponentis tantùm: in precario, ideo quia eius
reuocatio pendet ex libera volũtate concedentis ſolùm.
vt ff.depoſi.l.j.§.vlt.l. quod Nerua.& de preca.l.j.& l.
quæſitum.§.illud. & l.cum precario.† Item de natura 2
quorundam eſt quòd debeatur dolus lata culpa, & leuis:
vt in omnibus cõtractibus qui celebrãtur gratia vtriuſq;,
& in quibus nõ licet vni altero inuito à cõtractu diſcede-
re, vt in emptione, venditione, locatione, cõductione, do-
tis datione, ſocietate,[a] & ſimilib. vt ff.de leg.j.l.ſi ſeruus A
legatus.§.cùm quid.& cõmoda.l.ſi vt certo.§.nũc viden-
dum.& de reg.iur.l.cõtractus.† Quidã verò ſunt in qui- 3
bus debetur de natura contractus culpa leuiſsima: vt in
mandato

A Adde quãdo & quomodo genus perire nõ poſsit.Cy.Bar.Bal.Salic.Moder.in l. incẽdiũ.C.ſi cer.pet.& Alex.& Doc.in l.in ratiõe.§.incertæ aũt.ff.ad l.Falc.& Bar. Paul.de Caſt.Fulg.& Rapha.& vtrũque Imol.in l.ſi ex legati cauſa.ff.de ver.obl.

B Adde an caſu fortuito poſsit renuntiari: hoc eſt dicere, an valeat exceptio caſus fortuiti: licet aliàs non teneretur, Cy.Bar.Bal.& Salic.in l.j.C.commod.& Bart. Bald. Paul. de Caſt.& Alexan. in l.& ſi quis. §. quæſitum. ff. ſi quis caut.Ioan. And.& Abb.Sic. in c.vno.col.penult.de commoda. & amplè Felyn.in ca.ſedes. col.ij.verſ.clauſula.de reſcrip. & Alex.in conſ. xxviij. colũ. v. verſ.capio ſecũdum dubiũ. li.j. quod cõſ.reperitur in ij. vol.cõſi. xxxj.& Spec. tit.de locat. §. iam dicendũ. & ibi Ioan.And.in addi.verſic.j.de hoc ſatis.& Pet. de Ferra.in forma libelli, quo agitur ad facti præſta. in gloſ. inueſtiuit, &c. & in deciſione Parlam.Delphinal. ccclxvij. & in ſupradictis locis reperies quãdo clauſula generalis ſubſequens poſt ſpeciales caſus expreſſos operetur: vt renuntiatio generalis trahatur etiam ad alia remedia competentia ſaltem non

mandato propter tacitã aſſertionem induſtriæ ſuſcipien
tis mandatum, cùm procurator propter ſolam induſtriã
eligatur: vt C.manda.l.à procurat.& in commodato cõ-
ceſſo gratia commodatarij tantum, quia tenetur de cul-
4 pa leuiſsima: vt d.l.ſi vt certo.§.commodatum. † Caſus
autem fortuitus, de natura nullius cõtractus ex quo de-
betur ſpecies certa, præſtatur. vt dicta l.contractus.in fin.
in contractu autem mutui tenetur de caſu non propter
naturam contractus: nam celebratur gratia vtriuſque:
ſed propter naturam debiti.eſt enim in genere debitum
A quod perire [a] non poteſt. C.ſi certum petat.l.incendiũ.
& ff.de act.& obligat.l.j.§.is quoque.& ad leg. Falcid.l.
5 in ratione. ij.§.incertæ autem. † Si ergo in contractu
depoſiti in quo de natura contractus debetur dolus & la-
ta culpa, conueniat inter deponentem & depoſitarium,
quòd depoſitarius teneatur de leui culpa & leuiſsima,
pactum valet. Item ſi in contractu in quo debetur leuis,
conueniat quòd debeatur leuiſsima, pactum valet: quia
contractus ex conuentione legem accipiunt.ff.depoſiti.
l.j.§.ſi conuenerit. & §.ſæpe euenit. Item econtrà, ſi in
contractu in quo debetur dolus & lata culpa ac leuis, &
conueniat vt præſtetur dolus tantùm, conuentio valet.
vt d.l.contractus.niſi in dote.vt ff.de pact. dot. l. conue-
6 niri.& l.Pompon. ¶ † An autem valeat pactum, quòd a-
liquis de caſu teneatur extra naturam contractus? Dicen
dum eſt ꝙ ſi culpa deprehendi poteſt videatur præcede-
re caſum, vel mixta cum caſu, quòd pactum habeat effe-
ctum, quia tenetur etiã ſine pacto. ff.de act.& obli.l.j.§.
is verò.& cõmoda.l.in rebus.§.quod autem. & arg.ff de
dãno infec.l.fluminũ.§.idem Seruius.& §.idem ait.& §.
7 iſte apud. † Sed vbi culpa deprehẽdi non pot: tunc commu-
niter dicitur ꝙ pactum generale nihil operatur: ſpecia-
le verò effectum habet. Item ſi quidam caſus ſpecialiter
exprimũtur, & generalis ſubiicitur clauſula, valet pactũ,
& extenditur ad omnes caſus in cõuentione non expreſ
8 ſos. Plenè determinari ſolet. [b] ff.ſi quis cautio.l.ſed & ſi
quis.§.quæſitũ.& eſt argumentum ſuprà hoc libro, de

procurat.c.qui ad agendum.¶ † Quæri autem ſolet,an 8
pactum quod dolus non præſtetur, valeat de iure, vel
non & reſpoſio plana eſt: quia expreſſum pactum de
dolo futuro ª remittendo,inutile eſt:tacitum tamen va- A
let.ff.de pact.l.ſi vnus.§.illud.& l.iuriſgentium.§. ſed &
ſi quis.Dyn.

In reg.Damnum. Argumenta.

1 *Procurator ſua culpa damnatus,ſi pœnam ſoluat,ſibi imputare debet.*

2 *Procurator, vel negotiorum geſtor, indebitum ſoluens,ſibi imputet.*

3 *Socius ob delictum ſuum ad pœnam damnatus, ſibi & non ſocietati imputabit.*

4 *Dammum quod quis ſua culpa ſentit, quando alij imputare poßit.*

REGVLA LXXXVI.

DAMNVM *quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet & non alijs imputari.*

¶ † SI procurator ſua culpa condemnatur, & pœnam 1
ſoluat.debet ſibi imputari, non autem domino cuius eſt
procurator.ff.de procurat.l. qui proprio.§. procurator.
verſic.pœnam. †Item ſi procurator vel geſtor negotio- 2
rum indebitum ſoluit, ſibi imputari debet: non autem
domino,cuius adminiſtrationem gerebat:vt ff.de nego.
geſt.l.ſi quis negotia.ᵇ †Item ſi vnus ſociorum condem B
natus fuerit propter delictum ſuum, non poterit pœnā 3
propter delictum ſolutam ſocietati imputare,quia propter culpam ſuam ᶜ ſibi potius imputari debuit quàm C

maiora expreſſis.& in c.qui ad agendum.ſ.eo.de procurat. & in cle.non poteſt.de procur.& Alex.conſi.xlij.col.vj.verſic.ix.lib.j.

Adde inquantum quærit an renuntiatio caſus fortuiti valeat. de quo & an hec caſu comprehendat caſum qui venit culpa aduerſarij, vide Rom.ſing.cccxxxx. incip.tu ſcis caſum.quid ſi res ſibi fuerit data æſtimata? vide Bald.in l.j.q.ij.C. commo. vbi de hac ommino.& in l.ſi paſcenda. nu.vij.ver.quærit hic Petrus.C.de pact.& ad ſecundam partem apoſtil. vide Ant. Corſet. ſing.ſuis.in ver. ſtatutum.incip. non vnum dictū. & dixi in tract. meo regularū. in verſi. regula generalis.verſi. xv. & præcedē.

A Adde, an dolus futurus vel præteritus, poſsit in contractibus, vel vltimis voluntatibus remitti. Barto. in l.ſi vnus.§.illud. & ibi Baldus Angel.& Alexā.ff. de pact.& Bart. in l. Aurelio. §. Gaius. ff. de liber.leg.& Cyn. & Bald.Salicet. Paul. de Caſtr. & Alexan. in l. ij.C.de tranſac. & Alex.in l.ſub prætextu.col.vlt. C.eod.tit.& Bald.in l. cum neceſsitatem.C.de fideicommiſ.& Alex.conſi.clvij.colum.ij.verſi.nec etiam.lib.j.& in conſil.clxiiij.col. ij.in prin.vol.v.& deciſ.Parlamenti Gratianopol.Delphin.q.cccccxv.

B Adde Bart.& Bald.in l.ſi quis negotia.hic alleg. & in l.ſi neg.eod.tit.& Ioann. Andr.Philip.Franc.& Moder.hic.

C Adde de qua culpa teneatur ſocius ſocio ſuo. Alex.in conſil.xvij.colū.j.& iiij. vol.j.& in conſilio cij.col.j.lib.ij.& etiam de qua culpa teneatur procurator, vide Alexan.in d.conſi.xlvij.in prin.

alij.ff.pro ſocio.l.cū duobus.§.vlt.& l.ſeq. ¶ Et ad iſtius
regulæ generalis conſtitutionē accedit.ff.rem ratam ha
beri.l.ſi ſine.§.cum autē.de inſtit.l.ſed & ſi quis.§. pupil
lus.& familiæ erciſcundæ. l. inter eos cohæredes.§. qui
ex facto.Sed opponitur & videtur† quòd quis poſsit im-
4 putare alij damnum quod ſua culpa ſentit.ff. pro ſocio.l.ſi
igitur. Sed dicendum eſt quod aut alij poteſt imputari culpa participationis cauſæ propter quam damnum ingeri
tur,aut non poteſt imputari:tūc habet locum quod dici
tur.in d.l.igitur.in fi. Si non poteſt imputari,tunc proce
dit quod continetur in regula & ll.ſupradictis.Dyn.

In reg.Infamibus.Argumenta.

1 *Infamia duplex,iuris & facti,& quæ ſit infamia iuris.*

2 *Infamia facti quæ dicatur, & qualiter contingat.*

3 *Interdictum vnde vi etſi non infamat iure, exiſtimationem tamen grauat.*

4 *Filius quis in patris teſtamento increpatur, in exiſtimatione grauatur.*

5 *Infames,in dignitatibus cum viris integris non debent communicare.*

6 *Infamia nedum impedit,ſed & remouet à dignitate.*

7 *Infamia ſola delatione citra ſententiam non irrogatur.*

8 *Infamis an poßit eſſe arbiter.*

REGVLA LXXXVII.

INFAMIBVS *portæ non pateant dignitatum.*

1 ¶ † INFAMIA reperitur duplex, ª vna iuris.& alte
A ra facti. Infamia iuris appellatur illa quæ irrogatur per
ſententiā in caſibus illis in quibus iure cauetur condemnatum eſſe infamem.vt patet in eo qui furti.vi bon.rap.
iniuriarum, de dolo malo damnatus pactúve fuerit. &
in aliis caſibus qui enumerantur ff. de his qui no.infam.
2 l.j.† Infamia verò facti appellatur quæ grauat opinio-
B nem apud bonos ᵇ & graues:& illa contingit multipliciter. vel quia damnatur quis actione, ex delicto deſcendente, quod infamiam iuris non irrogat:vt in cōdictione furtiua,quam certum eſt infamiam iuris non irroga-
3 re.ff.de actio.& oblig.l.ceſſat.† Item interdicto vnde vi,
quod ſimiliter non irrogat infamiam iuris.ff.de vi & vi

A Adde, ad princ.huius apoſtil.Bal.in l. pe. §.nauem.ff.pro ſocio. & in ſi.vt certo.& ibi Doct.§.nunc videndum.ff.commo. Bar.in l. ſi duo. ff.ſi quis cau. & in l.ſi de communi. & ibi Floria. ff. ſi ſerui. ven. & Baldus conſilio xxxj. incip.in Chriſti noīe,amē, proponitur quodā mercatores. & omnino Ang.de Periglis.de ſeruitio,in ſuo tract. de ſocieta te. paulò poſt princ.

A Adde quotuplex eſt infamia & qui infamet. Bart.Bald.& ibi Alex.in addi.ad Bart.in l.j. ff.de his qui no.infa.Et de multiplici genere infamiæ, vide Bal.& Iaſ. in l.cunctos populos.in v.opp. C.de ſum.Trin. & Bal.in c.j. an remoue.debeant teſtes qui pares eſſe debuerint. & rex.&gl.in c.infames.ver. porrò.in qō.vij & Card. Alexā.in ſumma.50.diſt.col.antepe.multum ſing.&Io.de Plat.in l.infames.de infam.li. x.& Bal.in ſua Margarita,in litera,infamia.Calder.in conſil.j.tit.de accuſat.

B Adde quid ſit infamia iuris,& facti Doct.ſ.proximè alle.& pulchrè per Fely.

arg.l. neque tamen grauat opinionem apud bonos, &
graues: vt ff.de obſequiis.l.honor.& l. parẽs.& l.licet.† 4
Item ſi pater in teſtamento filium increpauit, vel iudex
interloquendo dicerat aliquem malæ vitæ. vt C.de his
qui no.infamia.l.interlocutio.& l.verbis.Item ſi aliquis
qui turpiter viuat, & propter turpitudinem ab honeſto-
rum cœtu ſegregatur: vt C.de dignitatibus.l.ij.lib.xij.Et
de qualibet prædictarum infamiarum loquitur regula:† 5
quia non debent in dignitatibus homines infames qua-
cunque infamiæ ſpecie, cum hominibus integræ famæ
participare.C.de decur.l.infamia. [a] &l.ne quis.&de in- A
fami.l.infames perſonæ.lib.x.& ff.de poſtul.l.j.§.ait p̄-
tor.& de iudi.l.cùm prætor.§.non autẽ.& ad legem Iu-
liam.de vi publica.l.j.& d.l.ij.C.de dignitatib. lib.xij.a-
deò† quòd non ſolùm impedit prædicta infamia, ſed e- 6
tiam facit à dignitate habita remoueri.C.de decur.l.in-
famia.libr.x.& de dignitatibus.l.iudices. lib.xij.Sed ob-
ſtare videtur regulæ.ff.de muneribus & honorib.l.reus
delatus.† ſed dicendum eſt quòd per ſolam delationem 7
abſque ſentẽtia non irrogatur infamia: nihilominus ta-
men à tempore delationis vſque ad annum prohibetur
ad honores [b] promoueri: poſt annum verò non prohi- B
betur, niſi per ipſum ſteterit, quominus cauſa intra an-
num expediretur, vt ibidem patet. † Et ſi oppo.de arbi- 8

poſt And.Barb.in c.teſtimonium.in fi.iiij.col.cum ſeq.de teſt.qui ſequitur Dyn.hic & Bal.in l. fratres.C.de inoff.teſt.vbi vide quos effectus habet.

A Adde quòd infamia quælibet non ſolum excludit à dignitate conſequenda.vt l.ij.de dignit.& ibi Bart.& Io.de Plat.& Luc.de Penna.lib.xij.ſed profectè à dignitate habi.vt not. Bartol.& Ioan.de Plat. in l. infamia. de decur. Et vide Inno.& Doc.in cap.cùm oporteat de accuſat. etiã ipſo facto ante latã ſententiam. vt tenet Ludo. de Rom. in ſuis ſingul. in verb. infamia.per text. in l. Iulij.§.miles. & ibi Ludo. Bol. in primis interpret. ſing. ff.de his qui no. infa. & Philip. Franc.hic.&deciſ.Capel. Tholoſ. quæſtione clxxiij.

Adde quòd voluit allegare Rom.ſin. ccccc xl.aliâs cccccl x. incip. fuit à me quæſitum. pro quo facit quod no.Specu.in tit. de poſit. §. vij. verſi. xix. quod tñ puto eẽ limitandũ, vt procedat tantũ in eo qui prouenit ex maleficio, non ex cõtractu, quia minor eſt.ſecundũ Bal.in l.in re mandata.C.mãd.& Inn.in c.quali & quãdo.de accuſ.Aduerte tamẽ ꝙ infamia facti licet repellat quẽ à dignitatibus habẽdis: vt no.in alleg.l.infamia.C.de dignit.lib.x.nõ tamẽ repellit à dignitatibus queſitis, niſi dicatur in ſentẽtia. ita not. Bal.in l.j.C.de hær.inſti. Guil.de Cug.in l.cunctos populos.nu.v.& ibi dixi in apoſt. in ver.à dignitate.C.de ſum.Trin.Iac.Reb.in l.j.nu.j.vbi etiam dixi in addi.in ver. ab honoribus & dignitate.C.de infa.lib.x.dixi in apoſt.ad Pan.in c.ſuper eo. nu.ij. in ver.impedit.de elec.& Paul.de Caſt.cõſ.cxcvj.& qđ in dignitatibus eccleſiaſticis & beneficiis, vide quæ dixi in addit.ad iſtum.ſuprà in regul.beneficium. in verbo, homicidium.

B Adde an accuſatus pendente accuſatione poſsit promoueri, & conſequi honores & dignitates.Barto.poſt Dyn.in l.reus delatus.& ibi Lud. Bolog.in primis interpretat.ff.de mun.&honor.& Abb.&Felyn.poſt Maria.in cap.omnipotens.& de

tro

tro qui poteſt eſſe licet infamis. ff.de arbitr.l.penult.di-
cendum erit quòd eſſe arbitrum non eſt dignitas, cùm
nudam & ſimplicem cognitionem habeat,& iuriſdictio-
nem nullam. vt dici ſolet. ff.de re iudicata. l.ait prætor.
item ſi oppo.de procurat. qui in iudiciis poteſt eſſe licet
A infamis. [a] inſtitut.de exception.l.vltima. dicendum erit
quòd miniſterium procuratoris non eſt dignitas, ſed
onus infamiſsimum & viliſsimum.vt C.de decu. l.ſi quis
procurationem.lib.x.Dyn.

In reg.Certum eſt. Argumenta

1 *Legem implere non dicitur qui verba ſequens mentem non imitatur.*

2 *Legis ſententiam non ſeruans eadem pœna plectitur qua qui facit contra eiuſdem ſententiam & verba.*

3 *Fraus quibus modis fieri ſoleat legi.*

4 *Mutuans frumentum vel vinum, vt his diſtractis pecunia habeatur, fraudem facit legi.*

5 *Præſides prouinciarum quæ munera à ſubditis accipere poßint.*

6 *Maritus donans vxori quando fraudem faciat legi.*

7 *Fraus quando de perſona ad perſonam legi dicatur fieri.*

8 *Licere nemini debet per alium. quod non licet per ſeipſum.*

9 *Fraus qualiter fiat legi de contractu ad contractum.*

10 *Fraus legi poteſt fieri de nomine ad nomen de tempore ad tempus, & de loco ad locum.*

11 *Legis verba an offendere liceat ſententia ſeruata. & numero 12.*

13 *Mens legis ſeruari debet, ſi appareat verbis contraria.*

accuſat.& Ioan.Calder.in conſilio iiij.titulo de accuſat.

A Adde Ioan.Fab.& Angel.Aretin.inſtitut.de exception. §.fina.& Ioan.de Plat. & Luc.de Penna in l.ſi quis procurationem.de decurion.libro decimo.& Bald.in l. Caſſius.columna iij.verſicu.& not.ff.de ſenator.vbi dicit quòd interdum officium procuratoris eſt viliſsimum, & non repellitur.vt dicto §.fina.de exception.inſtitu. aliquando eſt honerabile, vt eſſe procuratorem regis vel epiſcopi.& tunc repellitur infamis. vt cap. accedens. & ibi Cardinal. Alex. colum. vlti. 5o. diſtinct. & v.q. iij.cap. quia epiſcopus. & adde Specu.titulo de procuratore.§. primo.verſicul. item quòd infamis.& Ioann. Andr. & Anto. de Butr.in cap. Imperator. de iuramen.calumniæ. & ibi Abb. & in cap. ij.de iudi. Quid de officio tabellionis? dic quod eſt vtile. & not. in l. vniuerſis. & ibi Ioan.de Pla. C.de decu. lib.j. niſi tranſeat in ſpeciale nomen maioris officij. vt l.prima.C.de mand.princi.& vide Bald.in dicta l.Caſſius.& Bartol. & ibi Alexand.ad addit.in l.ea. ff.ad legem Iuliam repet.& Ange.Aretin.inſtitu.de iure perſon.§.ſerui.& Oldrad. conſi.lxxv. & Ange.conſilio cclxxxiiij.& Anton.Corſ.in tractat.de poteſtate regia.in quæſt. xcv.vbi ponit de conſiliario & coquo ac procuratore principis.& de procurat.ad-de Ludo.de Rom.in ſuis ſingu.fol.vlt.& colum.vlt.verſicu.tu habes.& Ludo.Bolo. in l.nemo.C.de dignit.libro decimo.in primis interpret.& Ioan.de Plat. in l.infamia.de decurion.libro duodecimo.& ibi de arbit.& per Barto. & Bald.in l.penult. ff.de arbit.& an infamia priuet ab aduocatione ſeu poſtulatione. vide per Ioann.

REG.

de Plat.in dicta l.infamia.& Barto.& Bald.l.j.§.ait prætor ff.de Poſtulan.& de ſupredictis,vide in cap.i.iij.quæſt.vij.& deciſio. Parlamenti Delphinalis. quæſtione lxxxix.& ibi in addit.& quæſt.xc.& in addi.& vide Calder.in conſil.ij. titul.de fide inſtrumen.in notario ſatis nota.& ibi de arbitrio,& procuratore.

Adde quod voluit allegare Rom.ſingu.ſuo dcccx. quod incip.tu habes officium. quòd officium procuratoris,& quando loquitur de coquo principis,an habeat dignit. dic quòd ſic,vt not. Bald.ſingula.in cap.primo.quis dicatur Dux, Com. vel Mar. in vſibus feudo. refert & ſequitur Rom.ſingu. dclj.incipiente, nunquid eſſe coquum. Felin. in rubri.de officio deleg. colũmna v.verſiculo tribus modis. & Francif. de Crema. ſingulari xcviii.incipiente, ſtatuto cauetur.

REGVLA LXXXVIII.

CERTVM eſt quòd is committit in legem, qui legis uerba complectens, contra legis nititur uoluntatem.

¶ †SICVT facere ſecundum verba legis,& ſecundum 1
ſententiam, item ſecundum ſententiam tantùm, verbis
non ſeruatis paria ſunt: vt ff.de verborum ſignifica.l.no-
minis. §. verbum. Ita econtrario facere contra verba &
ſententiam, & facere contra ſententiam tantùm, paria
reputantur.& is eſt regulæ intellectus, vt probatur C.de
leg.l.non dubium.ff.de leg.contra legem.& l.fraus. †Et 2
ideo illa pœna punitur faciens contra ſententiam, qua
punitur faciens contra verba & ſententiam. de d.l. non
dubium. vt patet exemplum in omnibus modis in qui-
bus fraus fit legi. † Hi autem modi propriè intelligendi 3
ſunt quatuor de re ad rem, de perſona ad perſonam, de
contractu ad contractum. Item de contractu ad eundem
contractum.ſed non eodem modo, & propterea videtur
alius contractus,& fraus facta de contractu ad alium con
tractum,de re ad rem,prohibitum eſt per ſenatuſconſul.
Maced.pecuniam mutuare filiofami. †Si ergo non mu-
tuatur pecunia, ſed frumentum, vel vinum, vel oleum, 4
vt his diſtractis pecunia mutuetur, factum videtur con-
tra voluntatem ſenatuſconſulti, licet non contra verba:
& ideo filiofamiliàs [a] ſubuenitur. ff. ad ſenatuſconſul- A
tum Macedonianum. l.ſed Iulianus.§.mutui. † Item eſt 5
prohibitum ne præſides prouinciarum vel alij qui
prouincias regunt accipiant à ſubditis munera: Sed
permiſſum eſt quòd percipiant eſculenta & poculen- B
ta. quæ intra paucos dies conſumi debeant: [b] ſi ergo

A Adde quando filiusfamilias iuuetur Macedoniano.tex. Cald.Salicet.& Iacob. de Oriſianis.in l. Macedoniani.& in l. Zenodorus. C. ad Maced. & in l.ſed Iul. §.pen. ff.eodem tit. & quæ dixi in regula,nemo poteſt ad impoſsibile.

B Adde Bartol.Bald.& Ange.in l.ſolet.§.fina.hic alleg.Innocent.Ioann.Andr.& Abb.in cap.cum ab omni.Specu.de vita & honeſtate clericorum.& dominus Petr. de Ancharan.& Philip.Franciſc.in cap.ſtatutum.§.inſuper. de reſcrip.libro ſexto, vbi eſt text.celebris.

recip

recipiunt eſculenta & poculenta quæ trahi poſſunt ad
munerum qualitatẽ videntur verba amplecti,ſed offen-
dere voluntatem dicuntur,vnde faciunt fraudem legi de
re ad rem.ff.de offic.proconſul.l.ſolet. §.fina.& de offic.
præſid.l.plebiſcito.de perſona ad perſonam patet exem
6 plum † in marito, qui non poteſt vxori donare: nam ſi
donat alij, vt eius miniſterio quæratur vxori,fraus vide-
A tur facta de perſona ad perſonam. [a] Et propterea non
valet donatio: vt ff.de donatio.inter virum & vxorem.l.
ſi ſponſus.in princip. & l.iij.§. non tantùm. & §.vltimo.

A Adde Bald.in l.ſi ſponſus.in princio.ff. de donation.inter virum & vxorem. quod not. contra Bituricenſes. qui licet de iure & conſuetudine non poſsint donare vxoribus, aliis tamen amicis de quibus confidunt donant, vt inde illorum miniſterio ad vxores res donatæ perueniant.quia tales donationes ſunt nullæ. Et ſimili modo donationes per vxores factæ viris ſunt nullius efficaciæ. vt l. tertia. §. non tamen.& l. penultima.cum l.ſequenti. ff.de donation. inter virum & vxorem. & vide quæ latè dixi in libro Conſuetud.Biturigum, titu.de matrim. & donat. §.primo & quarto. & per Alexan. conſilio xix.columna ſecunda.volum.iiij.& quæ ſ.eod.poſt ſequen.addi dicam ſuper verbo,venditio.& Ange.in conſilio v. Quid ſi maritus donauerit vxori conſtante matrimonio pretioſa iocalia ſeu bagas de perlis,gemmis margaritis,& aliis lapidibus pretioſis,an ſoluto matrimonio per mortem viri lucretur dicta iocalia? vide Bartol. in l.prima.§. nec caſtrenſ.ff.de collat.bonor.& in l.quamuis.ff.de auro & argento. & Bald.in l.cùm te.C.de donation.ante nuptias.& Dyn.Barto.Bald.Ange. & Alexand.& modern.in l.penult.§.j.ff.ſoluto matrimo.& Salice.in l.ſicut. C. de donat. inter virum & vxorem.& Alexand.conſil.xxx.colum.penult. propè finem quarti libri.& Bartol.in conſil.incip.filius Petri de Florentia.& in tractat.ſuo de duobus fratribus,& in alleg.l.filiæ cuius.C.famil.erciſcun.& Franciſ. de Crema. in ſuo ſingul.lxiiij.& Alexan.in conſi.xlij.colum.v.in fin.cum ſequen. lib.j.in aliquibus locis reperies aliam. Quid de veſtibus & coctis (quas lingua Occitana Gonellas vocat) & fatui mariti in numero grandi, vxoribus condonant & illas & bagas propter conſuetudinem vel contractum (vt plerunque in ipſo opponi ſolet) per mulieres fortè introductam poſt mortem maritorum volunt præcipuas habere, & lucrari vnà cum dote & donatione propter nuptias ſiue doërio ac de Turo. Pariſ. intantum quòd nihil aut parum remaneret liberis ære alieno ſoluto non caperent: & ideo caueant decæterò mariti.licet enim non debeant lucrari,quia tales donationes talium iocalium pretioſorum non valent factæ conſtante matrimonio, illa iocalia & veſtes non veniunt in legato quæ non conueniunt mulierum ſtatui & conditioni, vel quæ ſtatuto portari vetitæ ſunt: vt tenet Bartol. in dicta l.quis. & locus ſ.alleg.nec æſtimatio debetur.licet Bal.in dicta l.cum te. teneat contractum bonum, profectò eſſet quòd rex in regno vel epiſcopi in diœceſibus eorum interdicerent ſtatum mediante mulieribus maximè plebeiorum portare veſtes ſuperuacuas.vel nimis ſumptuoſas,vel infeſtantes ad immunditiam. argumento l. cum ſupra.C.de re milita.libro duodecimo.& in authentic.de referen. vbi dicitur quòd excedere modum nihil habet honeſtum, licet non ſit mulieribus de iure prohibitum portare veſtes pretioſa.vt l.prima & ſecunda.& ibi Ioann.de Plat.& Luc. de Penna.C.de veſt.oleber.& in l.j.nemini licere in frenis libr.vndecimo.tamen propter mala exempla,ſcandala & paupertates quę exinde ſequuntur.quia plerunq;

¶ Et

¶† Et generaliter dici poteſt, ſcilicet fieri fraudem de 7
perſona ad perſonam, vbicunque perſona prohibita fa-
cit contra prohibitionem alterius miniſterio: quia vide-
tur offendi legis voluntas. †Cùm non debeat licere ali- 8
cui facere per alium quod non licet per ſeipſum. ff.de
adminiſtr.rerum ad ciuit.pert.l.ij.§.j. & de author.tuto.
l.pupillus.§ ſed & ſi per interpoſitam. l.& ad Macedon.
l.filium.& C.quod metus cau.l.ſi per impreſsionem †fit 9
etiam fraus [a] de contractu ad contractum. vt ecce mari- A
tus qui non poteſt donare, fingit ſe vendere cum aliàs
vendirurus non eſſet. Nam non valet venditio,[b] quia B
contra legis voluntatem nititur, ſi aliàs venditurus non
erat: aliàs valeret venditio, niſi quatenus contractus in
ſpeciem donationis incideret. ff.de donatio.inter virum
& vxorem. l.ſi ſponſus.§.circa. Fit etiam fraus de con-

ad intertenendum talem ſtatum, quem inopia excuſat, manutenendum, plures ſe in grande meritorum parentum dedecus proſtituunt. eſſet ita ſtatuendum: vt no. Bald.in procem.Grego.in ver.violentos.col.v.in fin.cum ſequen. Ioan.And.in regul.ea quæ fiunt ī.eodem titu.& Alber.de Roſat.in l.factum à iudice.ff.eodem. & in ij tempore ſtat.quæſt. cxcvij. & deberet tale ſtatutum eſſe quod mulieres non poſſent etiam portare margaritas & perlas, catenas, annulos, teſſutos, & bagas veras vel fictas, ad tollendum opi. Bart. l.j.§.hoc interdictū. ff.de fonte. quia tale ſtatutum intelligere debetur de veris & non fictis, quando nihil dictum eſt de fictis. & idē tenet Franci.de Cre. in ſingula. lxxxij. licet Ludo.de Ro.in repe.§.de viro.l.ſi verò.ff.ſolu.mat.in fallent.xxij.teneat contrarium Barto.& idem Alexand.in addit.ad Barto.in dicto §.hoc interdictum. quòd etiam de fictis intelligeretur, ſicut de veris & idem Barto.in conſi.xxxix.lib.ij.& non ſolùm de veſtib.mulierum, ſed etiam virorum, præcipuè eccleſiaſticorum pariter eſſet ſtatuendum. nam prodigalia.c. veſtimenta modernus abuſus induxit. ſecundum Bald.in c.iurauit.col.vlt.verſi.ſanè.de proba.vnde Rober.Gagui.in Chronica Francorum ſic ait: fuiſſe enim hoc tempore per Franciā veſtimentorum nimiam deformitatem, omnes aiunt, ita vt iaculatoriam vitam (vt ſic dicam) agere Francos à veſtibus iudicares. Crediderem non defuiſſe illis & laſciuiam atque ſuperbiam quotidiana gentis mala. Itaque continuo vix decennio vnius modi indumentum ſeruat nouitatis ſemper ſtudioſa: atque vel anguſtia, vel laxitate. item breuitate ſeu longitudine veſtimentorum Galli peccant ſemper. & vide Valer. Maxi. lib.ix.cap.j.titu.de luxuria.verſicu.de mul.Rom.

Adde q. vbi ſtatutū non prohiberet mulieres, vti talibus indecentibus indumentis, ius tamen illud expreſsè prohibet: vt not.Iac.Reb.in l.fortiſsimis.nu.1.& ibi po. in add.ad ipſum in ver.debet eſſe maioris pretij.C.de milit.ver.lib.xij.not.Spec.in tit.de aduoc.§.reſer.videtur.in prin.& Flo.in l.ſed & ſi quid.§.emanc.ff.de vſufru.

A Adde quòd fraus ſit legi de re ad rem, de contractu ad contractum, de perſona ad perſonam.gloſſ.& Aret.in cap.plerique.xiiij.q.iij.& Ioan.Andr.hîc in Mer. & Barto.& docto.in l.contra.ff.de leg.& Cyn.Bald.& Salic. in l.non dubium. C.de leg.& doct.j.in vlti.addi.alleg.& gloſſ.& docto.in cap.quanto.de priuileg.ſignanter per Ioan.And.& per Barto.& doct.in l.qui teſt.ff.de prob.& Bald.in l.hac edictali.in fin.princ.C.de ſecund.nup.in antiq.lect.

B Adde Bald.in l.ſi ſponſus.§.circa venditionem.ff.de donat.inter virum & vxo.

tractu

tractu ad eundem contractum, vt cùm mulier vellet pro
alio intercedere, actū eſt vt principaliter obligationem
ſuſcipiat, vt non iuuetur beneficio Velleiani: nam nihi-
lominus iuuatur, cùm reuera intercedere videatur. ff.ad
10 Velleia.l.quamuis. & l.ſi cùm eſſem. ¶ † Dicunt etiam
quidam Doctores quòd fit legi fraus de nomine ad no-
men, & de tempore ad tempus, & de loco ad locum: ſed
mihi non videtur probabile dictum: quia ſi quis rectè
reſpexerit, ſunt reducibiles ad prædicta vel ad aliqua de
prædictis: & ideo non eſt ponere nouas ſpecies, ſed con-
11 tingentias ſpeciales. ¶ †Quæri autem ſolet an liceat of-
fendere verba legis ſeruata ſententia? Et quidam dicunt
quòd non.ff.de exercit.l.j.§.ſi is qui nauem. & qui, & à
quibus.l.proſpexit legiſlator. econtrà q liceat, videtur
apertè.ff.qui petant tuto.l.credendum. & de excuſ.tuto.
l.ſcire oportet.§.aliud.& quia ſenſum non verba ſpecta-
mus.ff.de condi.& demonſtr.l.pater.in princip.§.condi-
12 tionum verba.& l.in conditionibus, &c. ¶ † Solet au-
tem magiſtraliter dici, quòd ſi appareat aliam mentem
eſſe, & eſt reducta in ſcriptis, tunc licet offendere verba
ſeruata ſententia. Si verò non appareat, tunc non licet.
ff.de leg.iij.l.non aliter. & de exerci.l.j.§.ſi is qui. & de
teſt.mil.l.quòd conſtitutum. mihi autem videtur, q cùm
mens nihil aliud ſit quàm ratio quæ legiſlatorē mouit,
tunc verba legis non extendantur niſi ad eum caſum ad
quē extendatur ratio.ff.de iure patr.l.adigere.§.quāuis.
13 de re milit.l.milites agrum.circa princip. †& videtur q
vbicunque conſtat de ratione legis, ſeu de mente verbis
A contraria, licet offendere verba, mentē ſeruādo. [a] ff.qui

Quid ſi maritus confitetur ſe mutuo ab eius vxore habuiſſe animo donandi certam pecuniæ ſummam, & poſt mortem viri vxor repetat, an poſsit: dic quòd non per d.§.circa venditionem.& maximè ſi conſtaret vxorem cōſtante matrimonio nulla bona præter dotem habuiſſe, aut aliàs cum alio viro prius matrimonium non contraxiſſe ex quo fortè non habuiſſet vel lucrata fuiſſet iure vel iniuria vltra dotē aliquid. aliàs autē ſecus eſſet præſumēdum quòd ex delictis bonis mutuaſſet viro, niſi eſſent aliquæ cōiecturæ: quia nimis fuiſſet eius amore bacchatus: vt inſtit.de ſucceſſ.ſybla.in fi.vel blanditiis & ſuaſionibus mulieris ad id faciēdum inductus: vt l.ſi.cum ibi no. C.ſi quis aliquem teſta. prohi.vide Bal. in l.hac edictali.in fi. prin.C. de ſecun.nup.in lectu.antiqua.

A Adde Bartol.in dict.l.contra. qui ſequitur Dyn. hic & Bald.vbi ſuprà. & vide hic Philip.Franc. colū. prima. & Abb. Sicul. in conſil. j. columna iij. vltimo adduco pulchrum motiuum.libro j.quod elicit ex dictis Cyn.in l.non dubium.C.de legat.& Bald.in l.ſcire.de excuſatio.tut.& in l.ſi quis ſeruo.C.de fur.& tale quòd ſolùm debemus recedere à verbis legis & ſeruare mentem, vbi mens eſt expreſſa. ſed etiam vbi mens, ſeu ratio, non eſt in lege expreſſa, dummodo illa ratio præfinita ſit naturalis, & naturaliter, & communiter poſsit probari per ſimile. per quam rationem etiā ſi lex eſſet, contrariū imaginari poteſt. vt no.in d.l.ſcire.§.ſufficit.de excuſ. tut.dicit ibi text.ex naturali inſtitutione.& latius vide in dicto conſilio per Abbat. Et quod

T per.tut.

idem ſit mens & ratio legis, vide Bartol. in l. cûm mulier. & ibi Modern. ff. ſoluto matrimonio. & Alexand. in l. ſororem. columna prima. C. de his quibus vt indign. Bald. conſilio cccxcix. col. ij. lib. j. & in l. Gallus. §. nunc. de leg. in fin. ff. de lib. & poſthu. vnde dicit Bal. in l. quamuis. ff. de fideicommiſſ. per illum textum. quod vbi vna ratio reddi poteſt, illa habetur pro expreſſa. & iſtud voluit Abb. in cap. fina. de re iudicat. & Battol. in l. maximum. C. de liberis præteritis. & Abb. in capit. ſecundo requiris. de appellation. & Alexan. dicto conſil. lij. colum. quarta. verſicu. v. plus volumin. iiij. & Andr. Barbat. in repet. rubricæ de fide inſtrumentor. columna ix. & ſequen. Et quando lex ex identitate rationis poſsit extendi, pulchrè Ludo. Roman. in repet. authent. ſimiliter. colum. xxij. cum ſequen. C. ad legem Falcidiam. Nicolaus Boërius.

pet. tut. l. credendum. circa principium. dicta l. ſcire oportet. §. aliud. & ita credendum eſt intellexiſſe Doctores, cùm effectus verborum ſemper trahantur ad limitationem rationis, & non econtrà. ff. de lega. & fideicommiſſ. ſecundo. l. cùm pater. §. dulciſsimis. & de legat. tertio. l. nomen. §. vltimo. Dynus.

¶ Explicit celebris & ſolennis Tractatus de regulis iuris, à famoſiſsimo I.V. monarcha domino DYNO de Muxello æditus. Vnà cum additionibus Do. Nicolai Boërij vtriuſq; iuris Licent. de Monte peſſulano oriundi, curiæ Metropolitanæ & primitialis Bituricen. aduocati. deinde magni conſilij Regis ordinarij conſiliarij. poſtremò Præſidis Senatus Burdegalenſis.

* *
*

LVGDVNI,
Excudebat Ioannes d'Ogerolles,
1556.

UNIVERSITARIA DE GRANADA